T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

LİMİTED ŞİRKETTE ORTAKLARIN BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Doktora Tezi

SELMAN YAVUZ GÖKCE

İstanbul, 2024

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

LİMİTED ŞİRKETTE ORTAKLARIN BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Doktora Tezi

SELMAN YAVUZ GÖKCE

Danışman: DOÇ.DR. ÖZLEM KARAMAN COŞGUN

İstanbul, 2024

GENEL BİLGİLER

Ad Soyad	: Selman Yavuz GÖKCE
Anabilim Dalı	: Özel Hukuk
Programı	: Özel Hukuk
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Özlem KARAMAN COŞGUN

Tez Türü ve Tarihi	: Doktora - 2024
Anahtar Kelimeler	: Limited Şirket, Limited Şirket Ortağı, Bağlılık Yükümlülüğü, Sır Saklama Yükümlülüğü, Rekabet Yasağı, İş Fırsatı Doktrini, Bağlılık Yükümlülüğünün İhlali

ÖZET

Limited şirket kanun koyucunun tercihlerinin bir sonucu olarak sermaye şirketleri ile şahıs şirketleri arasında bir yapıya sahiptir. TTK ile sermaye şirketi olduğu açıkça vurgulanmasına rağmen (TTK m. 124), limited şirketi şahıs şirketlerine yaklaştıran birçok düzenlemeler mevcuttur. TTK m. 613 ile hüküm altına alınan, limited şirket ortaklarının bağlılık yükümlülüğü de bu düzenlemelerden bir tanesidir. eTK döneminde yasal temeli bulunmamasına karşılık, doktrin ve yargı içtihatlarında varlığı kabul edilen bu yükümlülük ilk defa TTK ile normatif düzleme aktarılmıştır. Hüküm yeni olması sebebiyle bağlılık yükümlülüğü kavramının neyi ifade ettiği, kapsamının tespit edilmesi, kendisinden türetilen diğer yükümlülüklerin incelenmesi ve yükümlülüğün ihlali halinde ortaya çıkacak hukuki sonuçların açıklığa kavuşturulması gerek teori gerek uygulama bakımından önemlidir. Literatüre ve uygulamaya ışık tutması amacıyla TTK ile ihdas edilen bu kurum detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Bu doğrultuda gerek yerli gerek yabancı kaynaklar ve mahkeme kararları taranmış, bağlılık yükümlülüğü tüm dinamikleri ile ortaya konulmuş, uygulamada ortaya çıkabilecek problemler tespit edilmiş ve bunlara çözüm önerileri sunulmuştur.

Limited şirket ortaklarının bağlılık yükümlülüğü hukukumuz açısından yeni olmasına karşın, mehaz İsviçre ve Alman hukuklarında uzun süredir tartışılmaktadır. Bu nedenle her iki

hukuk sistemi literatür ve içtihat bakımından zengindir. Çalışmayı daha etkin ve verimli kılmak amacıyla bağlılık yükümlülüğü İsviçre ve Alman hukuk sistemleri ile mukayeseli olarak incelenmiş, mevcut düzenlememizin benzer ve farklı yönleri tespit edilmiştir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Selman Yavuz GÖKCE

Field : Private Law

Programme : Private Law

Supervisor : Assoc. Prof. Özlem KARAMAN COŞGUN

Degree Awarded and Date : PhD - 2024

Keywords : Limited Liability Company, Limited Liability Company Partner, Duty of Loyalty, Confidentiality Obligation, Prohibition of Competition, Corporate Opportunity Doctrine, Breach of the Duty of Loyalty

ABSTRACT

As a result of the preferences of the legislator, the limited liability company has a structure between capital companies and partnership. Although the TCC clearly emphasizes that limited liability companies are capital companies (Art. 124 TCC), there are many regulations that bring limited liability companies closer to partnerships. The duty of loyalty of the shareholders of limited liability companies, which is stipulated under Art. 613 TCC, is one of these regulations. Although this obligation did not have a legal basis under the repealed TCC, its existence was accepted in the doctrine and jurisprudence, and it was transferred to the normative level for the first time under the TCC. Since the provision is new, it is important in terms of both theory and practice to determine what the concept of the obligation of loyalty means, to determine its scope, to examine the other obligations derived from it, and to clarify the legal consequences that will arise in case of breach of the obligation. In order to shed light on the literature and practice, this institution introduced by the TCC has been analyzed in detail. In this respect, both domestic and foreign sources and court decisions have been reviewed, the obligation of loyalty has been presented with all its dynamics, the problems that may arise in practice have been identified and solutions have been proposed.

Although the obligation of loyalty of the shareholders of limited liability companies is new in our law, it has been discussed for a long time in the predecessor Swiss and German laws. Therefore, both legal systems are rich in terms of literature and case law. In order to make the study more effective and efficient, the obligation of loyalty has been analyzed in comparison with the Swiss and German legal systems, and the similarities and differences of our current regulation have been determined.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **I**
KISALTMALAR ..... **Vİİİ**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
KAVRAM, BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ VE ŞİRKETLER HUKUKUNDA DÜZENLENİŞİ

I. BAĞLILIK KAVRAMI **3**
A. TANIM ve TERMİNOLOJİ 3
B. HUKUKİ BİR KAVRAM OLARAK BAĞLILIK 6
II. BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ **8**
A. GENEL OLARAK 8
B. TANIM SORUNU 9
C. BİLEŞENLERİ 17
D. KAYNAĞI 20
1. Kanundan Doğan Bağlılık Yükümlülüğü 21
2. Hukuki İşlemden Doğan Bağlılık Yükümlülüğü 24
E. MUHATABI 29
F. TÜRLERİ 31
1. Genel Bağlılık Yükümlülüğü 31
2. Özel Bağlılık Yükümlülüğü 31
G. BENZER KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI 32
1. Dürüstlük Kuralı 32
2. Güven İlişkisi 38
3. Özen Yükümlülüğü 39
4. Affectio Societatis 44
5. Eşit İşlem İlkesi 48
6. Compliance 52
III. ŞİRKETLER HUKUKUNDA BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ **56**

A. GENEL OLARAK 56
1. Şirket Kavramı 57
2. Şirket Sözleşmesi 59
3. Ara Değerlendirme 61
B. ŞAHIS ŞİRKETLERİNDE BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ 62
1. Adi Şirket 63
a. Genel Olarak 63
b. Bağlılık Yükümlülüğü 65
2. Kollektif Şirket 68
a. Genel Olarak 68
b. Bağlılık Yükümlülüğü 69
3. Komandit Şirket 73
a. Genel Olarak 73
b. Bağlılık Yükümlülüğü 74
C. SERMAYE ŞİRKETLERİNDE BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ 75
1. Anonim Şirket 77
a. Genel Olarak 77
b. Bağlılık Yükümlülüğü 79
2. Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirket 84
a. Genel Olarak 84
b. Bağlılık Yükümlülüğü 85
D. KOOPERATİFLERDE BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ 86
1. Genel Olarak 86
2. Bağlılık Yükümlülüğü 87

İKİNCİ BÖLÜM
ORTAKLARIN BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ÖNEM ARZ EDEN HUSUSLARI

I. GENEL OLARAK 89
II. HÜKÜMLERİN TANITILMASI 90
A. YÜKÜMLÜLÜĞÜN KAYNAĞI 90

1. Hukukumuzda 90
a. 6762 sayılı eTK Dönemi 90
b. 6102 sayılı TTK Dönemi 91
2. Mehaz İsviçre Hukukunda 93
3. Alman Hukukunda 96
4. İngiliz Hukukunda 98
B. HÜKMÜN HUKUKİ NİTELİĞİ, ÖNGÖRÜLME NEDENLERİ ve FONKSİYONU 99
1. Hukuki Niteliği 99
2. Öngörülme Nedenleri 103
3. Fonksiyonu 104
C. YÜKÜMLÜLÜĞÜN ORTAKLARIN DİĞER BORÇLARI ARASINDAKİ YERİ 106
III. BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN DÜZENLENİŞ ŞEKLİ 108
A. KANUNDAN KAYNAKLANAN BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ 108
B. HUKUKİ İŞLEMDEN KAYNAKLANAN BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ 109
1. Şirket Sözleşmesi ile Düzenlenen Bağlılık Yükümlülüğü 109
a. Kapsamı 111
b. Şirketin Kuruluşunda veya Şirket Sözleşmesi Değişikliğiyle 113
2. Pay Sahipleri Sözleşmesi ile Düzenlenen Bağlılık Yükümlülüğü 114
IV. BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN GENEL KAPSAMI 116
A. ÖN AÇIKLAMALAR 116
B. KİŞİ BAKIMINDAN KAPSAMI 116
1. Yükümlülüğün Muhatabı 117
a. Ortaklar 117
(1). Genel Olarak 117
(2). İntifa Hakkı Sahibi 122
(3). Rehin Hakkı Sahibi 124
(4). Ortağın Temsilcisi 125

b. Müdür Ortak 125
(1). Ön Açıklamalar 125
(2). Müdürlerin Bağlılık Yükümlülüğü 127
(3). Ortağın ve Organın Bağlılık Yükümlülüğünün Kişisel Uygulama Alanının Örtüşmesi 128
c. Şirket 132
2. Yükümlülüğün Lehtarı 132
a. Şirket 132
b. Ortaklar 133
C. KONU BAKIMINDAN KAPSAMI 137
1. Genel Olarak 137
2. Gözetilecek Menfaatler 139
a. Şirket Menfaati 139
(1). Kavram 139
(2). İçerik 144
(a). İşletme Konusu 144
(b). İşletme Konusunun Fiilen Faaliyet Gösterilen Alana Hasredilmesi 146
(c). İşletme Konusunun Değişmesi 149
(3). Ara Değerlendirme 151
b. Ortağın Menfaati 153
c. Diğer Menfaatler 154
3. Menfaatlerin Gözetilmesi 155
a. Genel Olarak 155
b. Şirket Menfaati 157
(1). Ortağın Şahsi Menfaatlerini Doğrudan İlgilendiren Haklarda 159
(2). Ortağın Şahsi Menfaatlerini Doğrudan İlgilendirmeyen Haklarda 161
c. Ortağın Menfaati 163
d. Ara Değerlendirme 164
4. Sınırları ve Yoğunluğu 165

a. Genel Olarak 165
b. Sınırların ve Yoğunluğun Tespitinde Dikkat Edilecek Hususlar 167
(1). Şirketin İç Düzeni 167
(2). Ortaklık Mevkiileri 169
(a). Çoğunluk Ortak/Ortaklar 170
(b). Azınlık Ortak/Ortaklar 172
D. SÜRE BAKIMINDAN KAPSAMI 173
1. Başlangıcı 173
a. Genel Olarak 173
b. Ortaklık Öncesi Dönem 176
2. Sona Ermesi 177
a. Genel Olarak 177
b. Ortaklık Sonrası Dönem 183
E. YER BAKIMINDAN KAPSAMI 184
1. Genel Olarak 184
2. Limited Şirketin Faaliyet Alanı 185
V- BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KAPSAMININ DEĞİŞMESİ VE BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ÇÖZÜLMESİ 188
A. KAPSAMIN GENİŞLEMESİ 188
B. KAPSAMIN DARALMASI ve ÇÖZÜLMESİ 191
VI. BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ÖZEL GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ 197
A. SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ 198
1. Genel Olarak 198
2. Kapsamı 202
B. İŞ FIRSATI DOKTRİNİ 205
1. Genel Olarak 205
2. Kapsamı 210
C. REKABET YASAĞI 212
1. Genel Olarak 212
2. Kapsamı 215

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIĞIN HUKUKİ SONUÇLARI

I. GENEL OLARAK 219
II. USUL HUKUKU BAKIMINDAN SONUÇLARI 220
A. AÇILABİLECEK DAVALAR 220
1. Eda Davası 220
2. Müdahalenin Men'i Davası 222
3. Tespit Davası 224
4. Hukuka Aykırı Durumun Ortadan Kaldırılması Davası 225
B. TARAFLAR 227
1. Davacı 227
a. Şirket 227
b. Ortak 227
2. Davalı 232
C. GÖREVLİ ve YETKİLİ MAHKEME 232
D. ZAMANAŞIMI 233
III. MADDİ HUKUK BAKIMINDAN GENEL SONUÇLARI 235
A. ORTAĞIN SORUMLULUĞU 235
B. MÜDÜR ORTAĞIN SORUMLULUĞU 236
C. CEZA KOŞULU 238
D. İŞLEMİN ŞİRKET ADINA YAPILMIŞ SAYILMASI veya MENFAATİN ŞİRKETE AKTARILMASI 241
IV. ŞİRKETLER HUKUKU BAKIMINDAN ÖZEL SONUÇLARI ... 242
A. ÖN AÇIKLAMALAR 242
B. MÜDÜR ORTAĞIN YETKİLERİNİN SINIRLANDIRILMASI ve AZLİ 243
1. Azil 243
2. Müdür Ortağın Yetkilerinin Sınırlandırılması 244
C. ORTAĞIN ŞİRKETTEN ÇIKARILMASI ve DİĞER ORTAKLARIN ÇIKMASI 245

1. Ortağın Çıkarılması 245
2. Diğer Ortakların Çıkması 249
D. ŞİRKETİN HAKLI SEBEPLE FESHİ 251
E. BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRI OY KULLANILMASI NEDENİYLE GENEL KURUL KARARININ İPTALİ 254

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 258
KAYNAKÇA 265

KISALTMALAR

Abs. : Absatz

AcP : Archiv für die civilistische Praxis

AET : Avrupa Ekonomik Topluluğu

AG : Aktiengesellschaft

AJP : Aktuelle Juristische Praxis

AktG : Aktiengesetz

Art. : Artikel

AS : Amtliche Sammlung

Aufl. : Auflage

b. : bent

BAM : Bölge Adliye Mahkemesi

BBG : Bundesbeamtengesetz

BBl : Bundesblatt

BGB : Bürgerliches Gesetzbuch

BGE : Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts

BGer : Schweizerisches Bundesgericht

BGH : Bundesgerichtshof

BGHZ : Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen

TBK : 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu

BKomm. : Berner Kommentar

bkz. : bakınız

BSK : Basler Kommentar

BVerwG : Bundesverwaltungsgericht

C. : Cilt

CHK : Handkommentar zum Schweizer Privatrecht

DMK : 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu

Diss. : Dissertation

dpn. : Dipnot

DStR : Deutsches Steuerrecht

E. : Esas

eBK : 818 sayılı Borçlar Kanunu (mülga)

Ed. : Editör

EX GmbH : Expertenentwurf 1996 für eine Reform des Rechts der GmbH

eTK : 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (mülga)

GmbH : Gesellschaft mit beschränkter Haftung

GmbHG : Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung

H. : Heft

HD : Hukuk Dairesi

HGK : Hukuk Genel Kurulu

HMK : 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

HUAK : 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu

Is. : Issue

İİK : 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu

K. : Karar

Karş. : Karşılaştırınız

Komm. : Kommentar

KoopK : 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu

m. : madde

TMK : 4721sayılı Türk Medeni Kanunu

MüKo : Münchener Kommentar

N. : Note, Randnote

NJW : Neue Juristische Wochenschrift

NZG : Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht

OFK : Orell Füssli Kommentar

OR : Obligationenrecht

ör. : örnek

RG : Resmi Gazete

Rn : Randnummer

Rz. : Randziffer

S. : Sayı

s. : sayfa

Sec. : Section

SerPK : 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

SHK : Stämpflis Handkommentar

T. : Tarih

TCK : 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

TSY	**:** Ticaret Sicili Yönetmeliği
TTK	**:** 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
V.	**:** Volume
vb.	**:** ve benzeri
vd.	**:** ve devamı
VE GmbH	**:** Vorentwurf 1999 für eine Reform des Rechts der GmbH
W.L.R.	**:** The Weekly Law Reports
Y.	**:** Yargıtay
ZGB	**:** Zivilgesetzbuch
ZPO	**:** Zivilprozessordnung
Ziff.	**:** Ziffer

GİRİŞ

İnsanlar çeşitli gayelerle bir araya gelmektedir. Bazı kişi birliklerinde amaç tamamen ülküseldir. Siyasi parti, dernek veya vakıf çatısı altında örgütlenen kişiler buna örnektir. Amacın ekonomik olması da mümkündür. Bu amaçla bir araya gelen kişiler riskleri üzerlerine alarak paylaşmakta, bu sayede zararları minimize etmekte, aynı zamanda birlikteliğin doğurduğu güç ve sinerjiden faydalanmaktadır.

İster düşünsel olsun, ister ekonomik olsun bir araya gelen insanların arasında çıkar çatışmalarının yaşanabileceği bir gerçektir. Zira en güçlü dayanışmanın beklendiği "aile" kurumunda dahi menfaat uyuşmazlıklarının meydana gelmesi mümkündür.

Limited şirket gerek ülkemizde gerek Türk şirketler hukukunun mehazı teşkil eden İsviçre hukukunda uygulamada sıklıkla tercih edilen şirket tipidir. Şirketin yapılanmasında bireysel ihtiyaçların gözetilmesine yeterince imkân vermesi, bu hususta büyük etkendir. Bu nedenle, kanun koyucunun eTK'nın revizyonu sürecinde limited şirket ortakları için bağlılık yükümlülüğünü öngörmesi şaşırtıcı değildir.

Hukukumuzda limited şirket ortaklarının bağlılık yükümlülüğü ilk defa TTK ile düzenlenmiştir. TTK m. 613, ortakların genel bağlılık yükümlülüğünün yanı sıra, bu yükümlülükten türetilen çeşitli davranış yükümlülüklerini de içermektedir. Limited şirketin kişisel yönü bağlamında oldukça büyük önemi haiz olan bu kurum, literatürümüzde sınırlı kapsamda ve sayıda ele alınmıştır. Belirtmek gerekir ki, bağlılık yükümlülüğünün önemli bir tezahürü olan rekabet yasağı, doktrinin daha çok ilgisini çekmiştir. Bu çalışmada ise bizim odak noktamız, limited şirket ortaklarının bağlılık yükümlülüğü olacaktır (TTK m. 613).

Çalışmanın kapsamını korumak amacıyla bazı konularda kısıtlamalara gidilmiştir. Bu itibarla, müdürlerin bağlılık yükümlülüğü çalışmamızın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bağlılık yükümlülüğünün kanunda zikredilen özel görünüm biçimleri de temel konumuz ile karşılaştırmalı olarak ihtiyaç ölçüsünde ele alınmıştır. Zira bu özel davranış yükümlülüklerinin her biri tek başına bilimsel çalışmalara konu olabilecek genişliktedir. Limited şirket ortaklarının bağlılık yükümlülüğü kılavuz mahiyetinde genel

ve soyut davranış kurallarını içermektedir. Bu nedenle, bağlılık yükümlülüğüne uygun davranışların bir listesini vermek imkânsızdır. Çalışmada bağlılık yükümlülüğünün genel ilkeleri ortaya konulmuştur.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Konunun detaylı incelenmesine hazırlık olarak ilk bölümde bağlılık kavramı önce kelime anlamı itibariyle ele alınmış, bağlılığın neyi ifade ettiği ve hukuk bilimine geçişi açıklanmıştır. Daha sonra bağlılık yükümlülüğü mercek altına alınmış, yapı taşları belirlenmiş, benzer kavramlarla karşılaştırılarak farklılıklar ortaya konulmuştur. Son olarak, bağlılık yükümlülüğünün diğer şirket türlerindeki konumu izah edilmiştir.

İkinci bölüm limited şirket ortaklarının bağlılık yükümlülüğünün kökeni ve kaynakları ile başlamaktadır. Bu noktada yükümlülüğün hukuki niteliği, fonksiyonu ve öngörülme sebepleri de ele alınmıştır. Ardından genel bir bakış açısıyla bağlılık yükümlülüğünün taşıyıcı kolonları kişi, konu, süre ve yer bakımından kapsamı itibariyle değerlendirilmiştir. Genel kapsamın genişlemesi ve daralması izah edildikten sonra, bağlılık yükümlülüğünün kanun koyucu tarafından zikredilen özel görünüm biçimleri temel ilke bağlamında incelenmiştir.

Üçüncü ve son bölümde bağlılık yükümlülüğüne aykırılık konusu üzerinde durulmuştur. Yükümlülüğün ihlali neticesinde meydana gelen hukuki sonuçlar usul hukuku, maddi hukuk ve şirketler hukuku temel başlıkları altında incelenmiştir. Açılabilecek davalar, davacı ve davalı sıfatı, görevli ve yetkili mahkeme tespit edilmiş, yükümlülüğün ihlaline bağlı olarak ortağın ve şirketin karşılaşabileceği hukuki sonuçlar ayrı ayrı ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAM, BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ ve ŞİRKETLER HUKUKUNDA DÜZENLENİŞİ

I. BAĞLILIK KAVRAMI

A. TANIM ve TERMİNOLOJİ

Günümüz Türkçesinde görmeye ve duymaya alışık olduğumuz "bağlılık" kelimesi etimoloji bilimi (kökenbilim) bakımından bin yıldan daha fazla bir geçmişe sahip olup, eski ve öz Türkçe olan "bağ" kelimesinden türetilmiştir. Tarihteki ilk örneklerine Uygurlar'a ait metinlerde rastlanılan "bağ" kelimesi, anlamı itibariyle "bağlama eylemi", "bağlamak", "düğümlemek", "raptetmek", "ilsak etmek" "bağlı olmak" anlamlarına gelmektedir[1, 2]. Buradan da anlaşılıyor ki "bağlılık" kelimesinin kökenini teşkil eden "bağ", "bağlamak" kelimeleri ile aslında cismani varlığı olan şeylerin bağlamaya yarayan bir madde ile birbirine fiziken bağlanması kastedilmektedir[3].

Oysa "bağlılık" kelimesi bu maddi anlamının yanı sıra günümüzde soyut iki farklı anlamda da kullanılabilmektedir. İlki "gerçekleşmesi başka bir durumun meydana

---

[1] Nişanyan Sözlük, "bağlılık", https://www.nisanyansozluk.com/?k=ba%C4%9Fl%C4%B1l%C4%B1k. Sözlükte verilen örnek şöyledir: *"kamağ yeklere bağı bolsun", "tüm cinlere bağ/düğüm olsun"* (erişim tarihi:14.09.2021). Ayrıca bkz. Tuncer Gülensoy, **Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü**, 1. Cilt, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2007, s. 100, 101; İlhan Ayverdi, **Misalli Büyük Türkçe Sözlük (Kubbealtı Lugatı)**, Seçil Ofset, İstanbul, 2010, s. 102; Andreas Tietze, **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati Birinci Cilt,** 1. Baskı, Ankara, Türkiye Bilimler Akademisi, 2016, s. 547; Yaşar Çağbayır, **Ötüken Türkçe Sözlük (Cilt 1),** İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2007, s. 426; D. Mehmet Doğan, **Temel Büyük Türkçe Sözlük,** 1. Baskı, İstanbul, Bahar Yayınları, 1994, s. 57; İsmail Parlatır, **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü,** 3. Baskı, Ankara, Yargı Yayınevi, 2011, s. 143.

[2] Bir de kökeni Farsça olan "bağ" kelimesi vardır ki *sebze ve meyve yetiştirilen yer, bahçe* anlamındadır. Bkz. Nişanyan Sözlük, "bağlılık", https://www.nisanyansozluk.com/?k=ba%C4%9Fl%C4%B1l%C4%B1k (erişim tarihi: 14.09.2021); Tietze, s. 547; Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat,** Yeniden düzenlenmiş ve gözden geçirilmiş 11. Baskı, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları, 1993, s. 64; Çağbayır, Cilt 1, s. 425; Doğan, s. 57, Parlatır, s. 143.

[3] Bununla beraber "bağ" kelimesinin iki veya daha fazla şey arasındaki "ilişki", "bağlantı" ve "irtibat" gibi anlamlarda soyut olarak kullanımı da mümkündür. Bu konuda Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün şu sözünü örnek olarak gösterebiliriz: *"Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması milli hissin inkişafında başlıca müessirdir. Türk dili, dillerin en zenginlerindendir; yeter ki bu dil şuurla işlensin"* (Gülensoy, s. 4). MK 16/1 c.2'deki *" Karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir"* ifade de bu anlamda kullanıma örnek gösterilebilir.

gelmesini gerektiren şey", "şart", "koşul" anlamındaki kullanımdır[4]. Bu kullanım ile bir sonucun gerçekleşmesinin başka bir şeyin gerçekleşmesine veya gerçekleşmemesine bağlı olduğu yahut bir şeyin varlığının başka durumların varlığını veya yokluğunu gerektirdiği ifade edilmeye çalışılmaktadır[5]. Diğeri ise "birine veya bir şeye karşı sevgi ve saygı ile yakınlık duymak", "sadakat ve vefakârlık göstermek", "muhabbet beslemek" gibi manevi yakınlık ve merbutiyet ifade eden anlamlardaki kullanımıdır[6].

Konumuz özelinde TTK'da kanun koyucunun da bazı kavram ve kurumlarda "bağlılık" kelimesini bu ikinci anlamda kullandığını görmekteyiz[7]. Buna mukabil diğer bazı temel kanunlarda kanun koyucu "bağlılık" kavramı ile aynı anlamda kullanılan "sadakat" kelimesini tercih etmiştir[8]. Arapça kökenli bir kelime olan "sadakat", "sıdk" kökünden mastar olup "doğruluk", "dostluk", "içten bağlılık", "sağlam ve güçlü dostluk", "minnet ve şükran duyguları ile bağlanmak", "hainlik ve döneklik etmemek" anlamlarına gelmektedir[9]. Bu anlamda sadakat, bir ilişkide bir kişinin başka bir kişiye karşı iç

---

[4] Güncel Türkçe Sözlük, "bağlı", https://sozluk.gov.tr/, (erişim tarihi: 14.09.2021); Çağbayır, C. 1, s. 434.

[5] Örneğin; *"Ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verebilir"* (MK 32/1), *"Bir yerleşim yerinin değiştirilmesi yenisinin edinilmesine bağlıdır"* (TMK m. 20), *"Evlenmenin geçerli olması dini törenin yapılmasına bağlı değildir"* (TMK m. 143), *"Kardeşlerin nafaka yükümlülükleri refah içinde bulunmalarına bağlıdır"* (TMK m. 364), *"Kanunda öngörülen istisnalar dışında, önsözleşmenin geçerliliği, ileride kurulacak sözleşmenin şekline bağlıdır"* (TBK m. 29), *"Alacağın devrinin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır"* (TBK m. 184), *"Ortaklığa yeni bir ortak alınması, bütün ortakların rızasına bağlıdır"* (TBK m. 632), *" Gizli olarak saklanmasına karar verilen belge ve tutanakların incelenebilmesi hâkimin açık iznine bağlıdır"* (HMK 161), *"Feragat ve kabulün hüküm ifade etmesi, karşı tarafın ve mahkemenin muvafakatine bağlı değildir"* (HMK m. 309), *" Yabancıların adli yardımdan yararlanabilmeleri ayrıca karşılıklılık şartına bağlıdır"* (HMK m. 334), *" ... bu pay sahibi ile şirket arasındaki sözleşmenin geçerli olması sözleşmenin yazılı şekilde yapılmasına bağlıdır"* (TTK m. 371), *"Kararların geçerliliği yazılıp imza edilmiş olmalarına bağlıdır"* (TTK m. 390), *" ... bu ortak ile şirket arasında yapılan sözleşmenin geçerli olması sözleşmenin yazılı şekilde yapılmasına bağlıdır"* (TTK m. 629).

[6] Ayverdi, s. 105; Çağbayır, C. 1, s. 434; Parlatır, s. 145; Güncel Türkçe Sözlük, "bağlılık", https://sozluk.gov.tr/, (erişim tarihi: 14.09.2021).

[7] Nitekim anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerine ve yönetimle görevli üçüncü kişilere; limited şirkette ortaklar ile müdür ve yönetimle görevli kişilere TTK m. 369, 613 ve 626 ile "bağlılık" borcu yüklenmiştir.

[8] Örneğin; *"Üyeler ... derneğe sadakat göstermekle yükümlüdür"* (TMK m. 71), *"İşçi ... işverenin haklı menfaatinin korunmasında sadakatle davranmak zorundadır", " İşçi ... sadakat borcuna aykırı olarak bir ücret karşılığında üçüncü kişiye hizmette bulunamaz ... "* (TBK m. 396), *"Yüklenici, üstlendiği edimleri ... sadakat ve özenle ifa etmek zorundadır"* (TBK m. 471), *"Vekil üstlendiği iş ve hizmetleri ... sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür"* (BK 506), *"Bilirkişilik görevimi sadakat ve özenle ... yerine getireceğime ... yemin ederim"* (HMK m. 271), *" Anayasaya sadakattan ayrılmayacağıma büyük Türk milleti önünde namusum ve şerefim üzerine andiçerim"* (AY m.81), *"Devlet memurları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına sadakatla bağlı kalmak ve milletin hizmetinde Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını sadakatla uygulamak zorundadırlar"* (DMK m. 6).

[9] Nişanyan Sözlük, "sadakat", https://www.nisanyansozluk.com/?k=sadakat&lnk=1, (erişim tarihi: 14.09.2021); Güncel Türkçe Sözlük, "sadakat", https://sozluk.gov.tr/, (14.09.2021); Kubbealtı Lûgati,

dünyasındaki tutumunu ifade eder ve bu kişinin kendi menfaatlerini ve kişiliğini, diğer kişinin lehine olarak sınırlamasını yahut geri çekmesini emreder[10]. "Bağlılık" kelimesi ile kıyaslandığında, yalnızca "sadakat" kelimesinin değil, aynı kökten gelen ve "doğru, içten bağlı olan kimse" anlamına gelen "sadık" kelimesi ile "pek doğru, özü sözü bir olan" anlamına gelen "sıddık" kelimesinin de sadece hedef tutulduğu anlamda ve bu anlamın içini doldurur şekilde bir kullanıma sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır[11].

"Bağlılık" ve "sadakat" kelimeleri her ne kadar yakın bir anlama sahip olsa da[12], gerek günlük hayatta gerek Anayasa[13] başta olmak üzere hukuk literatüründe[14] "sadakat" kelimesi daha çok tercih edilmektedir. Bu itibarla, TTK m. 613 ve m. 626 ile limited şirket ortakları ve müdürleri için kabul edilen "bağlılık yükümlülüğü" yerine "sadakat borcu" veya "sadakat yükümlülüğü" ifadesi kullanılmasının, hem hukuk terminolojisi açısından hem de yeni TTK ile ihdas edilen bu hukuki kurumun zihinlerde kolay somutlaştırılabilmesi bakımından[15] daha isabetli olacağı kanaatindeyiz. Fakat biz

---

"sadakat", http://www.lugatim.com/s/sadakat, (erişim tarihi: 14.09.2021); Ayverdi, s. 1041; Devellioğlu, s. 906; Yaşar Çağbayır, **Ötüken Türkçe Sözlük (C. 4),** İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2007, s. 4004; Doğan, s. 669; Parlatır, s. 1432.

[10] Christoph Feuz, **Das mitgliedschaftliche Treupflichtregime der GmbH**, Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2017, s.5.

[11] Ayverdi, s. 1041, 1099; Devellioğlu, s. 907, 948; Güncel Türkçe Sözlük, "sadık", https://sozluk.gov.tr/, (erişim tarihi: 14.09.2021); Nişanyan Sözlük, "sadık", https://www.nisanyansozluk.com/kelime/sad%C4%B1k, (erişim tarihi: 14.09.2021); Nişanyan Sözlük, "sıddık", https://www.nisanyansozluk.com/kelime/s%C4%B1dd%C4%B1k, (erişim tarihi: 14.09.2021); Çağbayır, Cilt 4, s. 4006, 4188; Doğan, s. 669, 696; Parlatır, s. 1434, 1502.

[12] Ayverdi, s. 105; Doğan, s. 669.

[13] Bkz. AY m. 42, 81.

[14] Murat Yusuf Akın, **Şirketler Hukukunda ve Özellikle Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Sadakat Borcu,** İstanbul, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, 2002, s. 1 vd; N. Füsun Nomer, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü**, 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1999, s. 1 vd; Rauf Karasu, Limited Şirketlerde Ortakların Sadakat Yükümlülüğü-I, **Yaklaşım Dergisi,** S. 148 (Nisan), s. 244 vd; Rauf Karasu, Limited Şirketlerde Ortakların Sadakat Yükümlülüğü-II, **Yaklaşım Dergisi,** S. 149 (Mayıs), s. 234 vd; Erkan Eren, **Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarma ve Ayrılma Akçesi**, 2. Tıpkı Basım, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022, s. 19; Reha Poroy/Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar Hukuku-I,** Yeniden Yazılmış 13. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014, s. 212, 382; Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler,** 6. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s. 541, 733.

[15] Nitekim bazı yazarlar bağlılık yükümlülüğünün sadakat borcunu ifade ettiğini belirtmek için "bağlılık yükümlülüğü" ibaresinden sonra parantez içinde "sadakat" ifadesi kullanmışlardır. Bkz. Fikret Eren, Borçlar Özel, s. 733; Abuzer Kendigelen/İsmail Kırca, **Şirketler Hukuku Cilt:I Giriş, Adi Şirket, Ticaret Şirketleri: Genel Hükümler ve Şahıs Şirketleri,** 1. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 111; İsmail Kırca/Feyzan Hayal Şehirali Çelik/Çağlar Manavgat, **Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1, Temel Kavramlar ve İlkeler, Kuruluş, Yönetim Kurulu,** Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2013, s. 662.
Tam tersine *Şener* ise önce "sadakat" kelimesini daha sonra parantez içerisinde "bağlılık" kelimesini kullanmıştır. Bkz. Oruç Hami Şener, **Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku,** Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 460.
Bu yaklaşımların, mezkûr yükümlülüğü daha açıklayıcı kılması için tercih edildiğini düşünmekteyiz.

de çalışmamızda TTK ile uyum içinde kalarak "bağlılık yükümlülüğü" kavramını kullanmaya gayret edeceğiz. Bununla birlikte, metin içinde sözün öncesine veya sonrasına göre yer yer bağlılık borcu veya sadakat borcu yahut sadakat yükümlülüğü şeklinde kullanımların da olabileceğini şimdiden belirtelim.

B. HUKUKİ BİR KAVRAM OLARAK BAĞLILIK

Her toplulukta bireylerin uymakla yükümlü oldukları kurallar vardır. Güven ise bir ilişkinin temelidir. İnsan ilişkilerinde taraflar kendilerinde uyandırılan güvene binaen, ilişki bağlamında verilen sözlere, bahşedilen vaatlere riayet edilmesini ve bunlara uygun davranışlar sergilenmesini isterler[16]. Çünkü bu arzu birlikte yaşamanın ve bu birlikteliği devam ettirmek istemenin doğal sonucudur. Verilen sözlerin yerine getirilmesini toplulukta ve taraflar arasında kararlaştırılan kurallar değil, hiç şüphesiz içten gelen ahlaki görev anlayışı temin edecektir. Yani verilmiş olan bir sözün tutulmasının arkasındaki asıl etmen, kişinin kendi iç dünyasına ilişkin tutumundan beslenen sözüne bağlılık duygusudur[17]. Kuralların zorlayıcılığı bir yere kadardır. Bu itibarla söylenebilir ki, soyut ve genel bir kavram olan bağlılık, aslında somut hukuki ilişkilerden, diğer bir deyişle hayatın içinden kaynak bulagelmiştir[18].

İnsanlık tarihi kadar köklü olan bağlılık, her şeyden önce ahlaki bir davranış kriteri[19] olarak kökenini temel etik ilkelerde bulur[20] ve Roma Hukuku'ndaki "*bona fides*"e kadar uzanır[21]. Bona fides ifadesi Latince iyi anlamına gelen "bona" ve sadakat anlamına gelen "fides" kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmiştir[22]. Sadakat

---

[16] Güven ilişkisi hakkında daha detaylı açıklamalar için bkz. Gökhan Antalya, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1, 1,** Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 235 vd.

[17] Bağlılığın (sadakatin), bünyesinde "sağlamlık" karakterini barındıran ve belli bir tutumda istikrarı ifade eden ahlaki bir değer olduğu yönünde bkz. Arzu Arslan Ertürk, **Türk İş Hukukunda İşçinin Sadakat Borcu,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s. 10 ve oradan aynen atıfla Ottmar Meyer, **Die Treue als Rechtsbegriff im Arbeitverhältnisis,** Diss., Tübingen, s. 3, 4.

[18] Bu nedenle bağlılık (sadakat) kavramı kökeni itibariyle büsbütün hukuki bir kavram değildir. Bu itibarla hukuki düzleme aktarılan bağlılık yükümlülüğü de sabit bir kurallar sistemi değildir. Kanun koyucu yeri geldikçe, bağlılık yükümlülüğüne ihtiyaç nispetinde kurallar ve sonuçlar bağlamıştır (Bkz. Arslan Ertürk, s. 11, 12).

[19] Bağlılığın (sadakatin) yüksek bir ahlaki değer olduğu inkâr edilemez (Alfred Hueck, **Der Treuegedanke im modernen Privatrecht,** München, Verlag der Akademie der Wissenschaften, 1947, s. 4).

[20] Hueck, s.7; Feuz, s. 5.

[21] Talya Şans Uçaryılmaz, **"Roma Hukukunda Sözleşmesel Bona Fides (Dürüstlük Kuralı) Kavramı ve Çağdaş Hukuka Etkisi",** Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 135 (Mart-Nisan), 2018, s. 337, 339.

[22] Uçaryılmaz, s. 337. İyi niyetin Latince karşılığı olarak bona fides gösterilmiştir (Bkz. Osman Nazım Kıygı, **Hukuk ve Ekonomi Terimleri Sözlüğü – Wörterbuch der Rechts- und Wirtschaftssprache 1**, München, C.H. Beck Verlag, 1997, s. 378).

erdemini ve dürüst davranışları içerisine alan bona fides, özellikle ticari ilişkiler dolayısıyla geçirdiği evrimler neticesinde, doğal hukuk temelli etik değerlerden olan sadakatin modern hukuki düzleme aktarılmasını sağlamıştır[23].

Zaten bir ahlak kuralının hukuk kuralı haline gelmesi de çoğunlukla bu şekilde olmuştur. Tıpkı bir din kuralının ya da görgü kuralının zaman zaman hukuk kurallarına kaynaklık etmesi gibi, ahlak kuralları da hukuk metinlerine kaynaklık edebilir[24]. Sosyal hayatı dizayn eden kurallardan olan hukuk kuralları ve ahlak kuralları arasında maddi bakımdan genellikle bir uyum söz konusudur. Kendi aralarında çelişmezler. Her ikisi de iyiyi ve doğruyu öğütler[25]. Buna karşılık, bu iki kavram temelde birbirinden farklıdır[26]. Hukuk kuralları bireylerin dış dünyaya akseden davranışlarıyla ilgilenir[27, 28]. Aynı zamanda bu kurallar devletin yaptırım gücüyle de desteklenmiştir[29]. Ahlak kuralları ise kişilerin iç dünyasıyla ilgilidir[30]. Bu nedenle kişiler, devlet veya herhangi bir dış otorite eliyle değil, kendi hür iradesi ile mecburiyet altına girer. Hukuk kurallarında olduğu gibi bir yaptırım gücü de olmadığından, ahlak kurallarının ihlali halinde sadece toplumun olumsuz tepkisi ve kınaması ile karşılaşılır[31].

Hukuk statik değil, dinamiktir. Her an canlıdır. Toplumda meydana gelen yeni gelişmelere koşut olarak ortaya çıkan ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikteki önlemleri almak zorundadır[32]. Bağlılık, sadakat ve ahde vefa gibi ahlaki tutum ve davranışlar

---

[23] Uçar Yılmaz, s. 339.

[24] Hukuk ve ahlak arasındaki ilişki birçok çalışmaya konu olmuştur. Bkz. O. Gökhan Antalya/Murat Topuz, **Medeni Hukuku Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri Cilt: 1,** Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 61 vd; Adnan Güriz, **Hukuk Felsefesi,** 8. Baskı, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2009, s. 15 vd; Matthias Mahlmann, **Rechtsphilosophie und Rechtstheorie,** 3. Auflage, Baden-Baden, Nomos Verlag, 2015, s. 255 vd.

[25] Güriz, Hukuk Felsefesi, s. 16.

[26] Hukuk ve ahlakın birbirine ne kadar yakın olduğu kabul edilirse edilsin, bu iki kavramın asla eşitlenemeyeceğinden şüphe edilemez (Hueck, s. 7).

[27] Antalya/Topuz, s. 62; Güriz, Hukuk Felsefesi, s.17; Thomas Geiser, **Die Treuepflicht des Arbeitnehmers und ihre Schranken,** Bern, Stämpfli Verlag, 1983, s. 2 vd.

[28] Öğretide *Serozan* bu hususu veciz bir şekilde ifade etmiştir: *"Hukuk kuralı akıldan geçirilene (niyete) değil de eyleme geçirilene değer verir"* (Rona Serozan, **Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku,** 6. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s. 35).

[29] Antalya/Topuz, s. 63; Rona Serozan, **Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku,** 6. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s. 35; Adnan Güriz, **Hukuk Başlangıcı,** 11. Baskı, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2006, s. 26; Jale Akipek/Turgut Akıntürk/Derya Ateş, **Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku Birinci Cilt,** Yenilenmiş 15. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2019, s. 4, 5; Süleyman Yılmaz, **Hukuk Başlangıcı,** Ankara, Yetkin Yayınları, 2019, s. 27.

[30] Güriz, Hukuk Felsefesi, s.17; Geiser, s. 2 vd.

[31] Antalya/Topuz, s. 63; Serozan, s. 35; Güriz, Hukuk Felsefesi, s.17.

[32] Toplumsal hayatın gittiği her yöne hukukun da gitmesi gerektiği, başka bir ifadeyle hukuk kurallarının

günlük yaşantıda insanlar arasındaki ilişkilerde önemli bir yer tutar. Çoğu zaman farkına varamasalar da insanları bir hukuki ilişkiye girmeye sevk eden düşüncelerin arasında karşı tarafça uyandırılan güven duygusu da vardır. Güven duygusu beraberinde bağlılık (sadakat) beklentisini de getirmektedir. Bu beklentinin boşa çıkarılmaması gerekir.

İşte bağlılık gibi erdemli tutumların, insanlar arasındaki yaşayan görüntüsü kanun koyucuyu harekete geçirmiş ve bu temel ahlaki düşünceyi bir hukuk kuralı haline getirmeye zorlamıştır[33]. Böylelikle, günümüz modern hukuk dünyasının evrensel normlarından biri olan dürüstlük kuralının bir izdüşümü olarak addedebileceğimiz (sadakat) bağlılık da hukukun çeşitli alanlarında kendisine pozitif düzenlemeler bulmuştur[34]. Bu düzenlemeler ile bağlılık yükümlülüğüne sözleşmelerdeki eksiklikleri tamamlayıcı, sözleşmeleri yorumlayıcı ve hatta taraflar üzerinde bazı borçlar ve haklar doğurucu fonksiyonlar kazandırılmış; giderek, kaynaklık ettiği borçlara uyulmaması halinde birtakım yaptırımların uygulanması da öngörülmüştür.

II. BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ

A. GENEL OLARAK

Bağlılık yükümlülüğü hukukun muhtelif alanlarında karşımıza çıkmakta ve çeşitli durumları düzenlemektedir[35]. Limited şirketlerde ortakların bağlılık yükümlülüğüne ilişkin daha detaylı açıklamalar yapabilmek için, öncelikle genel olarak bağlılık yükümlülüğü ele alınmalıdır. Bu başlık altında yapacağımız açıklamalar bağlılık yükümlülüğü hakkında genel açıklamalar olacaktır. Bu doğrultuda, öncelikle bağlılık yükümlülüğüne dair genel bir tanım ortaya koymaya çalışacağız. Bunu yaparken de bağlılık yükümlülüğüne ilişkin mevcut hukuki düzenlemelerden örnekler aktararak kavramın altında yatan temel düşünceyi açıklığa kavuşturacağız. Daha sonra bağlılık yükümlülüğünü -tabiri caizse- mercek altında inceleyerek yükümlülüğün bileşenlerini keşfedeceğiz. Bağlılık yükümlülüğünü kaynağı, muhatabı, türleri gibi çeşitli kriterler

toplumsal hayatın zorunlu sonucu olduğu hususunda bkz. (Antalya/Topuz, s. 53, 54).
[33] İsviçre Hukukunda da aynı yönde bkz. Feuz, s. 5.
[34] Hueck, s. 9; Arslan Ertürk, s. 12, 13.
[35] Bağlılık yükümlülüğünün söz konusu olduğu birçok hukuki ilişkiye ilişkin genel değerlendirmeler için bkz. Herbert Wohlmann, **Die Treuepflicht des Aktionärs,** Zurich, Schulthess Verlag, 1968, s. 12 vd.

altında ele aldıktan sonra nihayet son olarak bağlılık yükümlülüğünün diğer ticaret şirketleri içerisindeki yerini irdeleyeceğiz.

B. TANIM SORUNU

Yukarıda kısaca açıklanmaya çalışıldığı üzere bağlılık (sadakat), önceleri ahlak kuralı mahiyetinde uyulması gereken içsel bir davranış beklentisi olarak nitelendirilirken, daha sonra hukuk sisteminin kendisine sonuç bağladığı bir hukuk kuralı haline gelmiştir[36]. Buna karşılık, mevzuatımızda üst kavram olarak bağlılık yükümlülüğünü doğrudan tanımlayan herhangi bir hüküm bulunmamaktadır[37]. Aslında bir tanım yapma gayretine girişilmesine gerek olmadığı da söylenebilir. Bunun sebebi olarak, kamu-özel hukuk ayrımı yapılmaksızın, bağlılık yükümlülüğünün hukukun her alanında kendini göstermesini ve hukuken objektifleştirilen bu borcun sayılamayacak kadar çok somut yükümlülükler biçiminde karşımıza çıkabileceğini söylemek yanlış olmaz[38]. Zira bağlılık yükümlülüğü değişen içeriğine ve kapsamına bağlı olarak, uygulama alanı bulduğu disiplinlerde hukuk süjelerine farklı anlamlarda haklar ve borçlar yükler[39]. Durum her ne kadar böyle olsa da bağlılık borcunun altında yatan temel düşünce hep aynı olduğu için, biz de doktrini izleyerek genel bir tanım vermeye çalışacağız. Ama öncesinde, bu temel düşünceyi kavramaya yardımcı olacak önemli ve örnek mahiyetinde bazı hukuki ilişkileri incelemek faydalı olacaktır.

Bağlılık yükümlülüğü sözleşme ilişkilerinde taraflara yüklenen bir borç olarak hayat bulmaktadır. Bu yükümlülük, özellikle kişisel bağlılığın *(Personalbindug, personelle Verbindung)* öne çıktığı süreklilik gösteren hukuki ilişkilerde mevcudiyetini ve önemini iyiden iyiye hissettirmektedir[40]. Öyle ki, bazı sözleşmelerde bağlılık yükümlülüğü, o sözleşmeye karakterini veren birinci derecede (asli) edim yükümlülükleri kadar önemli bir yer işgal eder; hatta bazen bu yükümlülüklerin önüne geçer[41].

---

[36] Ahlak kuralı olan bağlılığın (sadakatin) geçirdiği evrim neticesinde bir hukuk kuralı olması serüveni hakkında detaylı açıklamalar için bkz. Arslan Ertürk, s. 11 vd.
[37] Akın, s. 2; Nomer, s. 5. İsviçre hukukunda da aynı yönde Feuz, s. 7.
[38] Arslan Ertürk, s.12.
[39] Hueck, s. 5; Nomer, s. 5.
[40] Kudret Ertaş, **Türk Hukukunda İşçinin Sadakat Borcu,** Ankara, Şafak Matbaası, 1982, s. 1; Akın, s. 22.
[41] Akın, s. 22; Ertaş, s. 1.

Bağlılık (sadakat) yükümlülüğünün varlığını en yoğun ve güçlü biçimde hissettirdiği alan hiç şüphesiz aile hukukudur. Aile hukuku sözleşmesi olarak nitelendirilen[42] evlilik ile eşler uzun soluklu olması beklenen ve mutlu sürmesi arzulanan bir hukuki ilişki içerisine girerler. Eşler bu hukuki ilişkiye adım atmakla karşılıklı güvene dayanan bir "evlilik birliği" kurmuşlardır (TMK m. 185/1). Söz konusu evlilik birliği, eşlere birtakım haklar ve borçlar yükler[43]. Bu hakların ve borçların, belki de en önemlisi, eşlerin birbirlerine karşı sadakat borcudur[44]. Eşlerden biri, diğer eşten evlilik birliğine sadakat göstermesini beklerken aynı zamanda kendisi de bu birliğe sadık kalmak zorundadır[45]. Diğer bir deyişle, bağlılık *(sadakat)* aile hukuku bağlamında eşler için hem bir hak hem bir borçtur[46]. Burada hemen belirtilmelidir ki sadakat borcu, yalnızca cinsel bakımdan sadakati ifade etmez. Aynı zamanda ruhsal, duygusal, düşünsel ve ekonomik ilişkiler de sadakat borcu kapsamında değerlendirilmelidir[47]. Örnekle açıklayacak olursak, eşler arasında diğer eşten gizli işler yapmamak, aile sırlarını saklamak, yalan söylememek, aile birliğinin ekonomik gidişatı hakkında bilgi vermek ve evlilik birliğinin

---

[42] Hüseyin Hatemi/Burcu Kalkan Oğuztürk, **Aile Hukuku,** 5. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016, s. 31 vd. Evlenmenin hukuki niteliğinin ne olduğu ile ilgili olarak ileri sürülen görüşler hakkında bkz. Mustafa Dural/Tufan Öğüz/Mustafa Alper Gümüş, **Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku,** Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 2. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2008, s. 45, 46; Bilge Öztan, **Aile Hukuku,** 6. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2015, s. 121 vd; S. Gizem Özçelik Çalış, **Aldatılan Eşin Manevi Tazminat Talebi,** Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 58, 59.

[43] Mehmet Erdem/ Aslı Makaracı Başak, **Aile Hukuku,** 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 215 vd. Her ne kadar TMK m. 185 hükmünün lafzı, sadakat borcunun, evlilik birliğinin kurulması ile beraber gündeme geleceği gibi bir izlenim verse de, sadakat borcunun evlilik öncesi dönemi de kapsadığını söylemek yanlış olmaz. Sadakat borcunun bu dönemde pozitif bir düzenleme alanı bulmadığı düşünülebilir. Buna karşılık, birlikte yaşamak ve yaş almak anlamına gelen evlilik yolunda bireylerin iradesinin oluşabilmesi, her şeyden önce eşler arasında karşılıklı güven ortamının tesis edilmesine bağlıdır. Güven ise ancak sadakat ile hayat bulur. Nitekim aynı yönde bkz. Emel Badur/ Gamze Turan Başara, "**Aile Hukukunda Sadakat Yükümlülüğü ve İhlalinden Kaynaklanan Manevi Tazminat İstemi",** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S. 1, 2016, s. 105, 106; Eren Akbaş, **Nişanın Bozulması ve Hukuki Sonuçları,** Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 54, 55.

[44] Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabı olan Aile Hukuku'nun Evlilik Hukuku'na ilişkin birinci kısmının üçüncü bölümünün başlığı *"Evliliğin Genel Hükümleri"*dir. Bu başlık altında, *"Haklar ve yükümlülükler"* konusunun düzenlendiği maddelerde eşlerin sadakat borcunun ilk sıralarda ele alınmış olması, bu sonucu haklı göstermektedir. Nitekim TMK m.185/son fıkra uyarınca eşler birbirlerine sadık kalmak zorundadır. Bu hüküm emredici biçimde düzenlenmiştir. Ayrıca "Evliliğin Genel Hükümleri" başlığı altında düzenlenen birçok hükmün emredici nitelikte olup, eşlerin kendi aralarında yapacakları anlaşma ile kendilerine tanınan hakları ve yüklenen borçları değiştirmelerinin veya kaldırmalarının mümkün olmadığı yönünde bkz. Öztan, s. 185, 195.

[45] Bu yükümlülük yalnızca evliliğin mutlu mesut sürdüğü zamanlarda gündemde olacak bir yükümlülük değildir. Eşler gerek kendi iradeleriyle gerek mahkeme kararıyla ayrı yaşamakta bile olsalar yine de birbirlerine sadakat göstermek zorundadırlar (Öztan, s. 199).

[46] Öztan, s. 198, 190.

[47] Dural/Öğüz/Gümüş, s. 154; Öztan, s. 199; Özçelik Çalış, s. 58; Akbaş, s. 54; Mustafa Ünlütepe, **Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması Sebebine Dayalı Boşanma (TMK m. 166/I-III,** Birinci Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 279.

doğası sonucu ortaya çıkabilecek olan zorluklara beraber göğüs germek gibi yükümlülüklerin arkasında hep sadakat borcu bulunmaktadır[48].

Bağlılık yükümlülüğünün önemli yer tuttuğu başka bir hukuk disiplini iş hukukudur. İş sözleşmesi dolayısıyla kurulan iş ilişkisi[49] bağlamında işçi açısından asıl borç iş görme borcu; işveren bakımından ise iş görme karşılığı ücret ödeme borcudur[50]. Tarafların bu asli edim yükümlülüklerinin yanı sıra birtakım yan edim yükümlülükleri de vardır. Sadakat borcu işçi bakımından gündeme gelen yan edim yükümlülüklerinden birisidir[51].

Sözleşmeler hukuku bakımından, bir sözleşmeden beklenen fayda ve menfaatin gerçekleşmesi, ifanın edime uygun şekilde yapılmış olmasına bağlıdır[52]. Bu da ifanın tam ve eksiksiz yapılması demektir; aksi halde "borcun ifa edilmemesi" durumu gündeme gelir[53]. Yan edim yükümlülükleri, asli edim yükümlülükleri ile birlikte sözleşmenin içeriğine dâhil olduğundan[54], ifanın tam ve doğru bir biçimde yapılmış kabul edilebilmesi için yan edim yükümlülüklerinin de yerine getirilmesi gerekir[55]. İşçinin yalnızca iş görme asli edim borcunu yerine getirmesi, iş sözleşmesi ile yüklendiği borcunu gereği gibi ifa ettiği anlamına gelmez[56]. Yan edim yükümlülüğü niteliğinde olan sadakat borcu da iş sözleşmesinin kapsamındadır. İşçinin iş sözleşmesi ile yüklendiği iş görme borcunu tam

[48] Bu konuda çeşitli örnekler ve Yargıtay kararları için bkz. Ünlütepe, s. 279 vd.
[49] "İş sözleşmesi" ve "iş ilişkisi" kavramları için bkz. Nuri Çelik/Nurşen Caniklioğlu/Talat Canbolat, **İş Hukuku Dersleri,** Yenilenmiş 33. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2020, s. 174 vd; E. Tuncay Senyen Kaplan, **Bireysel İş Hukuku,** Yenilenmiş 8. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 2017, s. 60; Ercan Akyiğit, **İş Hukuku,** Güncellenmiş 14. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 99, 137; Arslan Ertürk, s. 76 vd. Hukukumuzda iş ilişkisi, iş sözleşmesinin yapılması ile başlar (Haluk Hâdi Sümer, **İş Hukuku,** Gözden Geçirilmiş 26. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 12, 37)
[50] Sarper Süzek, **İş Hukuku,** Yenilenmiş 18. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2019, s. 325, 350; M. Fatih Uşan/Canan Erdoğan, **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku,** Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 114, 123.
[51] Arslan Ertürk, s. 172, 174. Açıkça yan edim yükümlülüğü olarak nitelememekle beraber bağlılık yükümlülüğünden kaynaklanan borçların dava edilebileceği ile ilgili olarak bkz. Süzek, s. 337, 344; Uşan/Erdoğan, s. 120, 121; Akyiğit, s. 189, 190.
[52] Gökhan Antalya, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1, 3,** Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 43, 44.
[53] Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 26. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 1030; Ahmet M. Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler,** Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 25. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2021, s. 677, 678.
[54] Bu itibarla, bir borç ilişkisinden çeşitli edim yükümlülükleri doğmakta ve bunların tamamına "edimler bütünü" *(Gesamtleistung)* adı verilmektedir (Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 35).
[55] Yan edim yükümlülüklerinin ifa edilmemesi durumunda alacaklı, asli edim yükümlülüklerinden bağımsız olarak ifa davası açabilecektir (Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 34, 35).
[56] Ertaş s. 16.

olarak yerine getirmiş sayılabilmesi için sadakat borcuna uygun şekilde hareket etmesi lazımdır[57]. İşi görürken işçinin özenli hareket etmesi, işe ve işverene ait sırları saklaması, önemli durumlarda işvereni haberdar etmesi, işverenin menfaatine aykırı davranışlarda bulunmaması -özellikle rekabet etmemesi- gibi yükümlülükler işçinin sadakat borcu bağlamında değerlendirilir[58].

Bağlılık yükümlülüğünün öne çıktığı, zikredilmesi gereken diğer bir sözleşme türü de vekâlet sözleşmesidir[59]. Vekâlet sözleşmesi ile vekil, vekâlet verenin (müvekkilin) bir işini görmeyi veya işlemini yapmayı üstlenmiştir (BK 502/1). Tanımdan hareket ederek de söylenebilir ki, vekâlet ilişkisinde vekil ile müvekkil arasında karşılıklı güven esastır[60]. Vekâlet sözleşmesinin güven esasına dayanan ve tarafların şahsi özelliklerinin ön plana çıktığı[61] bir sözleşme olması dolayısıyla vekilin sadakat borcu söz konusudur[62]. Nitekim kanun koyucu, vekâlet ilişkilerinin genel olarak düzenlendiği maddelerde vekilin borçları üst başlığı altında TBK m. 506'da vekilin sadakat borcuna ilişkin düzenlemeye yer vermiştir[63]. Kenar başlığı *"Şahsen ifa, sadakat ve özen gösterme"* olan söz konusu hüküm uyarınca *"vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür"*. Vekil üstlendiği görevini yerine getirirken müvekkiline bağlı olacak, müvekkilinin

[57] Ertaş s. 16.
[58] Çelik/Caniklioğlu/Canbolat, s. 318; Akyiğit, s. 185, 186.
[59] Bağlılık yükümlülüğü, BK'da vekilin müvekkile karşı en önde gelen borcu olarak kabul edilmiştir (Murat Aydoğdu/Ü. Nalan Kahveci, **Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku)** Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş ve Dipnotlu 4. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2019, s. 799).
[60] Şebnem Akipek Öcal, "Dokuzuncu Bölüm: Vekâlet İlişkileri", M. Turgut Öz (Ed.), **Borçlar Hukuku Özel Hükümler** içinde (**s**. 697-723), Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023, s. 712. Bu güven duygusu vekilin çoğunlukla görülecek iş veya işlem hakkında uzmanlığı bulunması ile yakından ilgilidir (Aydın Zevkliler/K. Emre Gökyayla, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 20. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020, s. 635, 655).
[61] Bu nedenle, sadakat borcu yalnızca vekâlet sözleşmelerinde değil, şahsi niteliklerin ön plana çıktığı diğer sözleşmelerde de hayat bulur. Örneğin eser sözleşmelerinde, hizmet sözleşmelerinde, simsarlık sözleşmelerinde, pazarlamacılık sözleşmelerinde ve komisyon sözleşmelerinde sadakat borcu gündeme gelecektir. Keza ticari temsilci, ticari vekil ve diğer tacir yardımcılarının da sadakat borcuna tabi olduklarını söylemek yanlış olmaz (Fikret Eren, Borçlar Özel, s. 733). Çünkü bu sözleşmelerde hem kişisel özellikler ön plandadır hem bir başkası adına hareket eden, iş gören, kendi eylem ve fiilleriyle başka birisine sorumluluk yükleyebilecek konumda bulunan kimselerin bu yetkilerini kötüye kullanmaları her an için olasıdır. İşte sadakat borcu bu riski bertaraf etmek amacı taşımaktadır (Aynı yönde Fikret Eren, Borçlar Özel, s. 733; Akipek Öcal, s. 713).
[62] Fikret Eren, Borçlar Özel, s. 733; Zevkliler/Gökyayla, s. 655. Bu itibarla, vekâletin ücret karşılığı yürütülüp yürütülmemesi sadakat yükümlülüğünün varlığı bakımından kıstas değildir (Cevdet Yavuz/Faruk Acar/Burak Özen, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler),** Güncellenmiş ve Yenilenmiş 15. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2018, s. 656).
[63] Yavuz/Acar/Özen, s. 656; Aydoğdu/Kahveci, s. 799.

menfaatlerini koruyup gözetecek[64] ve onun aleyhine olacak her tutumdan[65] kaçınacaktır[66]. Örnek olarak vekil müvekkiline ait gizli bilgileri ifşa etmeyecek[67], görmekte olduğu işin gidişatı hakkında müvekkiline düzenli rapor verecek[68] ve gerektiğinde işin mahiyeti hakkında müvekkilini aydınlatacaktır[69]. Temelinde vekâlet ilişkisi yatan avukatlık ve tedavi sözleşmeleri en somut örneklerdir. Avukatlık sözleşmesi uyarınca avukat, müvekkilini davanın mahiyeti ve gidişatı bakımından bilgilendirmek zorundadır[70]. Keza doktor da tedavi öncesinde hastaya operasyonun önemi, süreci ile tedavi esnasında ve sonrasında karşılaşılabilecek istenmeyen yan etkiler hakkında açıklamalar yapmak, tüm bu konular hakkında hastasının rızasını almak durumundadır[71].

Bağlılık yükümlülüğü yalnızca özel hukuk ilişkilerinde değil, kamu hukukundan kaynaklanan düzenlemelerde de görülür. Anayasa m. 129/1 ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu m. 6 ve 7'de "görev ve sorumlulukları", "sadakat" ve "devlete bağlılık" başlıkları altında devlet memurlarının bağlılık yükümlülüğüne[72] ilişkin

---

[64] Vekil müvekkilinin menfaatlerini vekâlet ilişkisinin sona ermesinden sonra da korumaya devam edecek, müvekkilinin menfaatini kendi menfaatine tercih edecektir (Yavuz/Acar/Özen, s. 655, 656). Aynı yönde Zevkliler/Gökyayla, s. 656; Fikret Eren, Borçlar Özel, s. 733; Akipek Öcal, s. 713.

[65] Bu husus Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvuruda da zikredilmiştir. Yüce Mahkemenin kararına yansıyan ifadeler aynen şu şekildedir: *"11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda sadakat ve özen borcu, vekilin müvekkile karşı en önde gelen ödevi olarak kabul edilmiştir. 6098 sayılı Kanun'un 506. maddesine göre vekil; vekil edenin yararına ve iradesine uygun hareket etme, onu zarara sokan davranışlardan kaçınma yükümlülüğü altındadır. Müvekkilin yararı ile bağdaşmayacak bir eylem veya işlem yapan vekil değinilen madde uyarınca sorumludur".* Bkz. 23.08.2022 tarihli, 31932 sayılı RG, Gülsün Giley Başvurusu (erişim tarihi: 23.08.2022).

[66] Mustafa Alper Gümüş, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt II,** 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 147. Öyle ki, müvekkilin verdiği talimat kendisinin aleyhine sonuçlar doğuracaksa, vekil, müvekkili bu talimatından vazgeçirecek davranışlar sergileyecektir (Fikret Eren, Borçlar Özel, s.734).

[67] Bağlılık borcunun özel bir görünümü olan sır saklama borcu, kamu hukuku kaynaklı bir ceza kuralı ile sağlamlaştırılmıştır (Yavuz/Acar/Özen, s. 655, 656). İzah edecek olursak, sıfatı, görevi veya mesleği gereği sırra vakıf olan kimselerin bu sırları açıklamaları suçtur. Bu kimseler, edindikleri sırları açıklamaları halinde TCK m. 239 uyarınca bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılabilir.

[68] Özellikle kendi menfaati ile müvekkilinin menfaatinin çatışması halinde vekil gecikmeksizin bu durumu müvekkiline bildirecektir (Yavuz/Acar/Özen, s. 655, 656). Benzer yönde Zevkliler/Gökyayla, s. 656.

[69] Bu yükümlülüğün yerine getirilmesi için müvekkilin bir talebi gerekmez. Talep olmasa dahi vekil sadakat borcu kapsamında müvekkilini aydınlatacaktır (Gümüş, Borçlar Özel 2012, s. 148).

[70] Bununla birlikte, sadakat borcunun bir yansıması olan aydınlatma yükümlülüğü, taraflar arasındaki ilişkinin birinci derecede (asli) edim yükümünü teşkil ediyorsa artık burada sadakat borcundan değil, borç ilişkisinin kendisinden bahsederiz. Örneğin danışmanlık sözleşmesi kapsamında bilgi aktarmak, avukatın sadakat borcu kapsamında değil, asli edim borcu olarak mütalaa edilir. Benzer durum yalnızca hastalığın teşhis edildiği tedavi sözleşmeleri için de geçerlidir. Bu ihtimalde doktor hastalıkla ilgili genel bilgileri asıl borç olarak hastaya açıklamak zorundadır. Bu konudaki açıklamalar için bkz. Mustafa Alper Gümüş, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt 2,** 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 296.

[71] Gümüş, Borçlar Özel 2012, s. 148; Fikret Eren, Borçlar Özel, s. 734; Merve Buse Kalaycı Ölçüm, **Kadın Hastalıkları ve Doğum Doktorunun Tıbbi Müdahaleden Doğan Akdi Sorumluluğu,** Birinci Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 99.

[72] Doktrinde devlet memurlarının sadakat borcu, vatandaş olarak sahip oldukları anayasal hakların –

düzenlemeler yapılmıştır. Devlet memurları[73] ve diğer kamu görevlileri görevlerini yerine getirirken[74] Anayasaya ve kanunlara sadık kalmak zorunda olup her durumda devletin menfaatlerini koruyacak; devletin bağımsızlığını ve bütünlüğünü tehlikeye sokacak bir faaliyette bulunmayacaklardır[75]. Dikkat edilecek olursa, yukarıda verdiğimiz örneklerden farklı olarak, devlet memurlarının sadakat borcu bir kişiye, kuruma, organa ya da bir siyasi partiye değil; devlet tüzel kişiliği ile Anayasaya ve kanunlara yöneliktir[76]. Anayasa ve kanunlara sadık kalmak demek, görevi gereği kamu gücünü elinde bulunduran devlet memurunun, kamu hizmetinden yararlananlara karşı idari işlem ve eylemleri icra ederken Anayasa ve kanunların çizdiği sınırlar içinde kalmasıdır[77]. Devlete sadakat ise devletin temel kurumlarına, bu kurumları oluşturan "Cumhuriyetin temel ilkeleri", "Atatürkçü düşünce" gibi temel ilke ve anlayışlara bağlı olmak; devletin menfaatlerini korumak,

özellikle ifade özgürlüğünün- sınırlandırılması bağlamında mütalaa edilmektedir. Zira kamu görevlileri birer vatandaş olarak anayasa ile teminat altına alınmış hak ve hürriyetlere sahip olmanın yanında, kamu hizmetinden yararlananlar karşısında "idare" pozisyonunda bulundukları için birtakım sorumluluklar ve ödevler yüklenmektedir. İşte sadakat ödevi, kamu görevlisinin başta ifade özgürlüğü olmak üzere temel hak ve hürriyetlerini kullanırken dikkate alması gereken bir yükümlülük olarak karşımıza çıkmaktadır (Bahtiyar Akyılmaz, **"Türk Hukukunda Kamu Görevlilerinin Devlete Sadakat Yükümlülüğü",** Danıştay ve İdari Yargı Günü 149. Yıl Sempozyumu, Ankara, Danıştay Yayınları No: 93, 11 Mayıs 2017, s. 19, 20; Zeliha Hacımuratlar Sevinç/İnci Solak Akman, "**Devlet Memurlarının Sadakat Yükümlülüğünün Anla ve Kapsamı Üzerine Bir İnceleme",** Prof. Dr. Metin Günday Armağanı Cilt 1, 1. Baskı, Ankara, Atılım Üniversitesi Yayınları No: 65, 2020, s. 537; Burak Erdem, **Kamu Görevlisinin İfade Özgürlüğü,** İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 17, 18).

[73] Devlet memurları, aslında soyut bir organizma olan devletin insan unsurunu teşkil eder. "Kamu görevlisi", "kamu personeli" gibi farklı isimlendirmelere rastlamak mümkün olsa da, bu kavramlar esasında aynı anlamı ifade etmektedir. Doktrinde yapılan ayrım ise geniş anlamda kamu görevlisi ve dar anlamda kamu görevlisi şeklindedir. Geniş anlamda kamu görevlisi, görevinin mahiyetine bakılmaksızın, devletin herhangi bir organında, kamu kurum veya kuruluşuna bağlı olarak görev yapan herkestir. Dar anlamda kamu görevlisi ise devletin siyasi organlarında görev yapan kişiler ile herhangi bir kamu kuruluşunda özel hukuk hükümlerine tabi olarak çalışan kişiler haricindeki kamu görevlileridir (Akyılmaz, s. 15; Erdem, s. 11 vd).

[74] Bundesbeamtengesetz (BBG) §60 I 3'e göre, devlet memurunun tüm davranışlarını kapsadığından, devlet memurluğu hukuku kapsamında temel bir görev olarak sadakat yükümlülüğü bölünemez ve resmi alanla sınırlı değildir (Martin Eifert, **"Verletzung der Verfassungstreuepflicht durch Leugnen der rechtlichen Existenz der Bundesrepublik",** JURA-Juristische Ausbildung, V. 44, Is. 7, 2022, s. 892).

*BBG §60 I 3 : "Beamtinnen und Beamte müssen sich durch **ihr gesamtes Verhalten** zu der freiheitlichen demokratischen Grundordnung im Sinne des Grundgesetzes bekennen und für deren Erhaltung eintreten".*

[75] İlk bakışta gayet açık ve net gibi görünen bu hükümlerin, aslında idare hukuku alanında yoğun tartışmalara neden olduğunu ve yerli ve yabancı birçok yazarın bu konu üzerine çalışmalar yaptığını belirtmek isteriz. Çalışmaların odak noktasında sadakat yükümlülüğünün anlamı, kapsamı, kime/neye karşı olduğu ve hukuki sonuçları ile memurların temel hak ve özgürlüklerinin yürüttükleri kamu hizmetlerinin mahiyeti gereği sınırlanması konuları vardır. Bu konuda bkz. Akyılmaz, s. 33, 34; Hacımuratlar Sevinç/Solak Akman, s. 534 ve 541.

[76] Akyılmaz, s. 24 vd; Erdem, s. 17, 18, 25.

[77] Anayasa ve kanunlara sadakatin, Anayasa ve kanunları gerektiği gibi uygulamak anlamının ötesinde bir manayı haiz olduğu ile ilgili olarak bkz. Akyılmaz, s. 26; Erdem, s. 25.

devletin bağımsızlığını ve bütünlüğünü tehlikeye sokan[78] faaliyetlerden kaçınmak anlamına gelmektedir[79].

Bağlılık yükümlülüğünün kamu hukuku alanına yansıması, özel hukuka olan yansımasından her ne kadar farklı gibi görünse de, bu yükümlülüğün temelinde yatan felsefe aslında aynıdır. Farklılık, devletin beşeri duyguları olmayan bir tüzel kişilik olmasından kaynaklanmaktadır[80]. Nitekim devlet nazarında birisine sevgi beslemek,

---

[78] Bu konuda Almanya'da gerçekleşen bir olaydan bahsetmek pek mühimdir. Memur (M) Almanya Federal Haber Alma Servisi'nde (Bundesnachrichtendienst [BND]) çalışmaktadır. Hali hazırda zaten sahip olmasına rağmen, kimlik kartı ve pasaport almak için yetkili bölge ofisine *(Landratsamt)* tekrar başvuran (M), başvuru formunda doğum yeri, ikamet adresi gibi kişisel verilerine ilişkin olarak sürekli " Bavyera Krallığı"ndan *(Königreich Bayern)* bahsetmiş ve 1913 tarihli Kraliyet ve Vatandaşlık Yasasına (Reichs- und Staatsangehörigkeitsgesetz [RuStAG]) atıfta bulunmuştur. Yetkili görevlinin bu bilgilerle başvurusunun işleme alınmayacağını bildirmesi üzerine, (M) hemen orada tüm "Bavyera Krallığı" ibarelerinin üzerini çizmiş ve yerlerine el yazısı ile "Almanya (Deutschland)" ibaresini yazmıştır. Ofisten aktarılan bu durum hakkında emniyet müdürlüğü BND'yi bilgilendirmiştir. Bunun üzerine BND memur (M) hakkında disiplin soruşturması başlatmıştır. Ayrıca Federal Anayasa Koruma Teşkilatınca (Bundesamt für Verfassungsschutz) ayrı bir sorgulama yapılmış, ancak başkaca bir bulguya rastlanılmamıştır. Resmi soruşturmaların tamamlanmasının ardından BND Başkanı, memur (M) hakkında Mart 2021 tarihinde "kraliyet vatandaşı" tarzı davranışları *(Reichsbürger typisches Verhalten)* nedeniyle, Federal Devlet Memurları Kanunun (BBG) 60. maddesinin ilk fıkrasının üçüncü cümlesinde (bkz. yukarıda dpn. 74) düzenlenen anayasaya sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiği gerekçesiyle Federal İdare Mahkemesinde (Bundesverwaltungsgericht [BVerwG]) dava açmıştır. Mahkeme, başvuruda sürekli olarak kullanılan "Bavyera Krallığı" ve "Kraliyet ve Vatandaşlık Kanunu'na göre" ifadelerinin anayasaya sadakat yükümlülüğünün ihlali teşkil ettiğine, zira bu ifadelerin Federal Almanya Cumhuriyeti'nin varlığını inkâr anlamına geleceğine, anayasanın temel düzenini reddeden kişilerin kamu hizmetinde çalışamayacağına, bu kişilerin kamu görevinde bulunma yeterliliklerinin olmadığına, her ne kadar cezalandırılabilir bir davranış mevcut olmasa da söz konusu eylemin ilgili memurun kamuoyunun güvenini kesin olarak kaybetmesine neden olacağına ve bu nedenlerle memur (B)'nin kamu hizmetinin sonlandırılmasına karar vermiştir (BVerwG, 02. 12. 2021 – 2 A 7.21, Eifert, s. 892). Ayrıca bkz. Jörg Wagner, **"Entfernung aus dem Beamtenverhältnis wegen Verletzung der Verfassungstreuepflicht durch Leugnen der rechtlichen Existenz der Bundesrepublik Deutschland",** Neues Polizeiarchiv, Is.7, 2022, s. 1 vd.
Baden-Württemberg Eyalet İş Mahkemesine konu olan başka bir olayda, polis sağlık hizmetlerinde (polizeiärztlichen Dienst [PÄD]) tam zamanlı polis doktoru olarak çalışan bir kişinin, yasama organlarını aşağıladığı için -memur olmamasına rağmen- anayasaya sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiğine ve bu durumun ilgilinin iş akdinin sona erdirilmesine haklı neden olabileceğine hükmedilmiştir, bkz. *LArbG Baden-Württemberg Urteil vom 2.2.2022, 10 Sa 66/21,* 2022, http://lrbw.juris.de/cgi-bin/laender_rechtsprechung/document.py?Gericht=bw&nr=37085, (erişim tarihi:21.09.2021)

[79] Akyılmaz, s. 26, 27; Erdem, s. 25, 26. Buna karşılık *Gözler* devlete sadakat borcunun, kamu görevlisinin genel anlamda sadakat borcu kapsamında değerlendirilmeyip ayrı olarak ele alınması gerektiğini düşünmektedir (Kemal Gözler, **İdare Hukuku Cilt II,** Güncellenmiş 3. Baskı, Bursa, Ekin Yayınevi, 2019, s. 749, 750). *Hacımuratlar Sevinç/Solak Akman* ise siyasi iktidar mensuplarının söylemlerinde ve yargılama faaliyetlerinde sıkça kullanılmasına rağmen mevzuatta "devlete sadakat" şeklinde bir yükümlülüğün mevcut olmadığını ifade etmektedir (Hacımuratlar Sevinç/Solak Akman, s. 531 ve 540).

[80] Bununla birlikte belirtilmelidir ki, bağlılık yükümlülüğünün özel hukuk ilişkilerinde yansıması olarak kabul edilen sır saklama ve rekabet yasağı borcu gibi borçlar devlet memurları bakımından da kabul edilmiştir. Gerçekten de DMK m. 31 uyarınca devlet memurları kamu hizmetleri ile ilgili gizli bilgileri, görevlerinden ayrılmış olsalar bile, yetkili bakanın yazılı izni olmadan açıklayamazlar. Yine 2531 sayılı Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanun m. 2 ve m. 4 uyarınca kamu görevinden ayrılan memur, ayrıldığı tarihten önceki iki yıl içinde hizmette bulunduğu kuruma karşı, ayrıldığı tarihten itibaren üç yıl süre ile kurum ve kuruluştaki görev ve faaliyet alanlarıyla ilgili konularda doğrudan doğruya veya dolaylı olarak görev ve iş alamaz, taahhüde giremez, komisyonculuk ve temsilcilik yapamaz. Bu yasağa aykırı harekette bulunanlar altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu

kızgınlık duymak ya da birilerini kayırmak veya birilerinden intikam almak gibi hisler mevcut değildir. Kamusal hizmetlerin farklılık gözetmeksizin tüm vatandaşlara eşit ve tarafsız bir şekilde sunulması aynı zamanda bu hizmetlerin sahibi olan devletin görevidir[81]. Devlet, kamu hizmetini kamu görevlileri eliyle göreceği için, aynı zamanda birer beşer olan kamu görevlilerinin keyfi tutumlarını önlemek amacıyla gerek kanunlarla gerek Anayasa ile sınırlar çizmiştir[82]. İşte bu sınırlara uymak ve ayrıca devletin menfaatlerini gözetmek kamu görevlisinin devlete olan sadakat borcunu ifade eder[83].

Dikkat çekilmeye çalışıldığı üzere, bağlılık yükümlülüğü hukukun çeşitli disiplinlerinde kendine yer bulabilmiştir. Örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bu bakımdan, bağlılık yükümlülüğünü genel olarak tanımlamayabilmek için bu yükümlülüğün öngörülmesinde yatan temel düşünceden hareket etmek gerekecektir. Bu temel düşünce, güvene dayalı olarak kurulan hukuki ilişkinin sürekli biçimde korunmasıdır. Taraflar giriştikleri hukuki ilişki çerçevesinde borçların karşılıklı olarak, eksiksiz bir şekilde yerine getirileceğine güvenmektedirler. Bu güven duygusu bağlılık (sadakat) düşüncesini doğurur ve besler[84]. Buna göre bağlılık yükümlülüğüne tabi olan kişi, dürüst bir kişinin yüklenmesi gereken borçlar ile yüklenmiştir. Şu halde bağlılık yükümlülüğünü genel olarak, hukuki ilişkide taraflardan birinin kendisinden beklenebileceği ölçüde, karşı tarafın korunmaya değer menfaatlerine saygı duymasını ve bu menfaatleri zedeleyebilecek davranışlardan kaçınmasını, hatta icabında bu kişinin lehine olarak kendi menfaatlerini geri çekmesini gerektiren bir borç olarak tanımlayabiliriz[85].

açıklamalar bağlılık yükümlülüğünün kamu hukuku alanında da gerçek anlamda cari bir yükümlülük olduğunu göstermektedir.

[81] Akyılmaz, s. 18.

[82] Temel hak ve özgürlerinin böylesine sınırlanmasını telafi edip bir denge kurmak amacıyla, kamu görevlilerinin pozisyonları güvenceli statüler ile pekiştirilmiştir. Örneğin memurun görevde ilerleme kriterlerinin, tabi olduğu disiplin rejiminin ve ilgili koşullar gerçekleşmedikçe memuriyetten çıkarılamayacağı gibi konuların 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile düzenlenmesi kamu görevlilerinin güvenceli bir statüye sahip olduğunu gösterir (Hacımuratlar Sevinç/Solak Akman, s. 539).

[83] Devlete karşı özel bir kamu hukuku sadakat ilişkisine sahip olan, onun adına emir verebilen ve böylece onun iktidar konumunu güçlendiren devlet memurları, kendilerini Anayasa'nın özgür, demokratik, anayasal ve sosyal düzenine adamalı ve bu düzeni savunmalıdır (Eifert, s. 892).

[84] Arslan Ertürk s. 9, 10.

[85] Karş. Wohlmann, s. 52.

C. BİLEŞENLERİ

Bağlılık yükümlülüğünün mevzuatta genel bir tanımının olmadığını yukarıda belirtmiştik. En basit anlatımla bağlılık yükümlülüğü bir çıkar gözetme yükümlülüğüdür[86]. Yani, bir hukuki ilişki bağlamında kendisine menfaat emanet edilen kişi *(Treunehmer)*, kendi menfaatlerini geri planda bırakmalı ve böylece giriştiği hukuki ilişkiyi kendisinden beklenebildiği ölçüde korumalıdır. Bu genel tanımdan hareketle bazı yazarlar bağlılık yükümlülüğünün bileşenlerini ortaya koymuştur:

i) Bağlılık yükümlülüğünden bahsedebilmek için öncelikle taraflarının arasında karşılıklı güvenin ve şahsi ilişkilerin söz konusu olduğu bir hukuki ilişki (=güven ilişkisi *"Vertrauensverhältnis"*) mevcut olmalıdır[87]. Başka bir anlatımla, bağlılık yükümlülüğünün varlığından bahsedilebilmesi için öncelikle bir hukuki ilişki mevcut olmalı ve bu hukuki ilişkinin tarafları arasında kişisel güven söz konusu olmalıdır. Çünkü bu durum, dürüstlük kuralı bağlamında objektif ve şahsi olmayan bir güvene *(objektivierte und unpersönliche Vertrauen)* binaen hukuki ilişkiye girerek borç altına girmenin çok daha ötesine geçer[88]. Dolayısıyla taraflar arasında şahsi özelliklerin ön planda olmadığı, örneğin basit alım satım sözleşmeleri, kira sözleşmeleri, ödünç sözleşmeleri, bağış sözleşmeleri, saklama sözleşmeleri gibi hukuki ilişkilerde bağlılık yükümlülüğünden bahsedilemez[89]. Zira bu sözleşmelerde tarafların karakterleri ve kim oldukları pek mühim değildir. Hemen hemen her sözleşme ilişkisinde yer alması beklenen karşılıklı güven duygusu, örneklerin aksinden de anlaşılacağı üzere, daha çok süreklilik gösteren sözleşme ilişkilerinde hayat bulacaktır[90]. Zira bu tip sözleşmelerde güven duygusuna daha yoğun ölçüde ihtiyaç duyulmaktadır[91]. Güven ise bağlılık gerektirir. Bu

[86] Wohlmann, s. 10; Feuz, s. 9. Bu itibarla bağlılık yükümlülüğünün, hakların kullanımını kısıtlayıcı fonksiyonu vardır (bkz. ileride İkinci Bölüm, II, B, 3).
[87] Wohlmann, s. 57. Benzer yönde Nomer, s. 10.
[88] Hueck, s. 12; Wohlmann, s 54; Feuz, s. 8
[89] Bkz. benzer örnekler için Akın, s. 15 vd.
[90] Bununla beraber kira sözleşmesinin sürekli sözleşme olması bünyesinde bağlılık borcunu bulundurduğu anlamına gelmez. Zira kira ilişkisinde tarafların kişisel özellikleri ön planda değildir. Süreklilik gösteren sözleşme ilişkilerinde bağlılık yükümlülüğünün çoğunlukla bulunduğunu zikretmemizdeki sebep, uzun süreli ilişkilerin beraberinde güven ilişkisini de gerektirmesidir. Bkz. aynı yönde Ertaş, s. 1. *Akın* ise kira ilişkisinde bağlılık yükümlülüğünün bulunabileceğini belirtmiştir (Akın, s. 23).
[91] Bkz. yukarıda Birinci Bölüm, II, A'da verilen örnek hukuki ilişkiler. Güven duygusunun sonucu olarak, güvenilen taraf, diğer tarafın hukuki alanını etkileyebilecek imkânlara sahiptir (Wohlmann, s. 55). Bağlılık borcu bu aşamada devreye girerek güvenilen kişinin sınırlarını çizecektir. Benzer yönde açıklamalar için bkz. Akın, s. 22.

nedenle bağlılık, süreklilik arz eden hukuki ilişkilerde karşılıklı güvenin daima canlı kalmasına ve korunmasına hizmet eder.

ii) Bağlılık yükümlülüğünün ikinci bileşeni, kişisel özelliklerin öne çıktığı hukuki ilişkide güvenilen kişinin *(Treunehmer)*, diğer tarafa *(Treugeber)* olan saf saygı ve bağlılık hissidir. Bu his nesnel olmamalı; sübjektif ve gerçekten samimi olmalıdır[92]. İnsanın iç dünyasına ilişkin olan bu soyut hissin dış dünyaya yansıması, güvenilen kişinin diğer tarafın menfaatlerini koruması şeklinde tezahür edecektir[93]. Daha açık bir anlatımla, güvenilen kişi diğer tarafın menfaatlerini koruduğu ölçüde bağlılık borcunu yerine getirmiş sayılacak ve duyduğu bağlılık hissinin gerçekliğini ispat etmiş olacaktır. İşte bağlılık yükümlülüğü güvenilen kişiye, bir yandan güvenen tarafın menfaatlerini koruyarak -dolaylı da olsa- onun durumunu daha da iyileştirmesini emrederken; diğer yandan kendisinin veya başka bir üçüncü kişinin menfaatlerini güvenen kişinin menfaatlerinin önüne geçirmesini de yasaklamaktadır[94]. Bağlılık yükümlülüğünün bu her iki yönü de güven ilişkisinin bahşettiği imkânların güvenen kişi aleyhine kullanılmamasını garanti altına almaya hizmet eder[95].

iii) Bağlılık yükümlülüğünün doktrinde ifade edilen son bileşeni, bağlılık yükümlülüğünün hukukun öngördüğü bir zorunluluk olarak ortaya çıkmasıdır[96]. Bu deyiş ile kastedilen şudur: bir hukuki ilişkinin tarafları arasında bağlılık yükümlülüğünden bahsedilmek için bu yükümlülüğün hukuken mevcut olması gereklidir. Yoksa bağlılık yükümlülüğü, hukukun genel kaidelerinden olan dürüstlük kuralı veya hakkın kötüye kullanılması yasağı gibi genelgeçer bir davranış kuralı değildir. Şu halde, bir hukuki ilişkide taraflar arasında bağlılık yükümlülüğünden bahsedebilmek için ya yasal bir

[92] Ertaş, s. 6. Zira ihtiyaçtan doğan sadakat, sadakat değildir.
[93] Bu itibarla, bağlılık yükümlülüğü bir bakıma menfaat gözetme yükümlülüğüdür (Wohlmann, s. 10). Örneğin vekâlet ilişkisinde vekil, müvekkilinin çıkarlarına ve iradesine uygun hareket etmek suretiyle onun menfaatlerini korumuş ve böylece sadakatini izhar etmiş olur (Veysel Başpınar, **Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu,** Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2004, s. 74, 75).
[94] Christa A. Sommer, **Die Treuepflicht des Verwaltungsrats gemäss Art. 717 Abs. 1 OR,** Zürich/St. Gallen, Dike Verlag AG, 2010, 18.
[95] Feuz, s. 9. Aynı yönde bkz. Akipek Öcal, s. 713.
[96] Max O. Gloor, **Der Treuegedanke im Recht der Handelsgesellschaften,** Aarau, H.R. Sauerländer Verlag, 1943, s. 6; Wohlmann, s. 63.

düzenlemenin mevcut bulunması[97] ya da tarafların kendi iradeleri ile bu yükümlülüğe hayat vermiş olmaları gerekmektedir.

Bu bağlamda zikredilmesi gereken iki önemli husus daha vardır. İlki, hukuki bir zorunluluk olarak ortaya çıkması hasebiyle bağlılık yükümlülüğünün devlet tarafından koruma altında olmasıdır[98]. Yani bu yükümlülüğün borçlusu borcuna uygun davranışlar sergilemediği takdirde hukuk düzeninin öngördüğü birtakım yaptırımlar ile karşılaşabilir[99]. İkincisi, taraflar arasındaki temel hukuki ilişkinin kapsamının[100] ve bağlılık borçlusunun meşru menfaatlerinin, bağlılık yükümlülüğünün sınırlarını belirlediğidir[101]. Başka bir anlatımla, bağlılık yükümlülüğünün temel ilişkiyle güdülen amacın ötesinde herhangi bir bağlayıcılığı yoktur[102]. Kendisine güvenilen kişi temel ilişkinin amacı dâhilinde ve ancak kendisinden beklenebildiği ölçüde bağlılık borcuna tabidir[103]. Güvenilen kişinin korunmaya değer meşru menfaatlerini önemli ölçüde zedeleyen yahut temel ilişki ile hedeflenen amacın çok ötesine geçen bir bağlılık

[97] Örneğin TMK m. 71 ile dernek üyelerine sadakat yükümlülüğü bir borç olarak yüklenmiştir.
[98] Wohlmann, s. 63, 64.
[99] Gloor, s. 8; Wohlmann, s. 64.
[100] Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi bir kararında bu hususa değinmiştir: *"... ortak amacın desteklenmesi ve bağlılık yükümlülüğünden, kendi kişisel çıkarları ile şirketin çıkarları arasında bir çatışma olması halinde ortakların şirketin çıkarlarına öncelik vermesi gerektiği sonucu çıkmaktadır. Ancak bunun için çıkar çatışmasının ortak amacın gerçekleştirilmesi kapsamında kalması gerekir (Aus der Zweckförderungs- und Treupflicht folgt, dass die Gesellschafter im Konflikt zwischen ihren persönlichen Interessen und den Interessen der Gesellschaft denjenigen der Gesellschaft den Vorzug zu geben haben, sofern der Konflikt in den Bereich der Zweckverfolgung fällt)".* Bkz. Urteil des Bundersgerichts vom 20. März 2012, 4A_619/2011, https://www.swisslex.ch/de/doc/unknown/9c65fc20-d116-4ba7-8401-b3ba7985d9fb, Swisslex (erişim tarihi: 26.09.2021)
[101] Wohlmann, s. 68; Sommer, s. 19.
[102] Feuz, s. 9.
[103] Bu konuda kooperatifler bakımından yargı kararına yansıyan bir olay oldukça açıklayıcıdır. Olay şöyle gerçekleşmiştir: Loise Heierli, Vrenelisgärtli Konut Kiralama Kooperatifi üyesi olup, kooperatifin sağladığı dört odalı evinde tek başına yaşamaktadır. Kooperatifin, daha büyük konuta ihtiyacı olan başka bir üyeye evi bırakması teklifini reddeden Heierli, bağlılık yükümlülüğüne aykırı davrandığı gerekçesiyle kooperatif üyeliğinden ihraç edilmiştir. Bu tutuma karşı dava açan Heierli hem yerel mahkemede hem istinaf mahkemesinde haklı bulunmuştur. Kararları temyize taşıyan kooperatif, İsviçre Federal Mahkemesi tarafından şu gerekçelerle haksız bulunmuştur: *"... anasözleşme kooperatif ortağının bağlılık yükümünün bir yandan temelini oluşturur, öte taraftan bunun sınırını çizer... Kooperatif ortağının bireysel hukuk alanının sınırlandırıldığının kabul edilebilmesi için ortağın hukuk alanının anasözleşmeden belirlenebilmesi gerekir... Davalının anasözleşmesinden üyelerin, oturan kişi sayısının azalması durumunda büyük bir konutu daha küçük biri ile değiştirmek yükümünün var olduğu sonucu çıkarılamıyorsa, davacı, davalının konut değiştirme istemini yerine getirmekten kaçınmakla gerek yasal bağlılık yükümüne gerek anasözleşmesel bir yüküme aykırı davranmış olmaz...",* Ömer Teoman, **"Kooperatif Ortaklarının Bağlılık Yükümüne İlişkin 17 Haziran 1975 Tarihli İsviçre Federal Mahkemesi Kararı (BGE 101 II 125-130)",** İktisat ve Maliye Dergisi, C. 22, S. 10, 1975, s. 418 vd'dan naklen.

yükümlülüğünden bahsetmek mümkün değildir[104]. Örneğin evlilik birliğinde eşlerin sadakat borcunun bulunması, bir eşin çalışma hürriyeti, seyahat hakkı gibi kendi kişiliğine sıkı sıkıya bağlı olan hakların kullanımını diğer eşin iznine bağlaması anlamına gelmez. Tabii ki bir eşin diğer eşi çalışacağı işyeri veya gideceği yer hakkında bilgilendirmesi beklenir. Zaten bu bilgilendirme sadakatin bir gereğidir. Buna karşılık çalışma veya seyahat hakkı gibi kişisel hakların kullanımının mutlak anlamda diğer eşin rızasına tabi olması bağlılık yükümlülüğü kapsamında mütalaa edilemez. Keza, işçi-işveren ilişkisinden doğan sadakat borcu, işçinin işverenin her türlü menfaatini koruması demek değildir[105]. Dolayısıyla, prensipte her ne kadar işverenin menfaatine olsa da, işçinin iş sözleşmesi ile kararlaştırılan ücret hakkından feragat etmesi beklenemez[106].

Kısaca toparlamak gerekirse, bağlılık yükümlülüğünün varlığından bahsedebilmek için birtakım unsurların[107] kümülatif olarak bulunması gerekir: ilkin kişisel ilişkilerin öne çıktığı bir hukuki ilişki bulunmalı, bu hukuki ilişki içerisinde güvenilen tarafın bağlılık hissi gerçek ve sübjektif olmalı ve son olarak bağlılık borcu hukuken öngörülmüş bir yükümlülük olmalıdır[108].

D. KAYNAĞI

Doktrinde bağlılık yükümlülüğünün dogmatik temellerini ahlaka, örf adete, dürüstlük kuralına ve etki imkanına *(Einwirkungsmacht)* dayandıran görüşler ileri sürülmüştür[109]. Bu konudaki teorik tartışmalara ileride değineceğiz[110]. Biz bu başlık

---

[104] Hueck, s. 15; Wohlmann, s. 68; Akyiğit, s. 185.
[105] Akyiğit, s. 185.
[106] Wohlmann, s. 68. İşverenin işlerin aksaması tehlikesine önlem olarak, işçinin hafta sonu tatilinde futbol oynamasını yasaklayamayacağı yönünde bkz. Ertürk s. 218.
[107] Doktrinde bağlılık yükümlülüğünün başka bir açıdan da unsurlarına ayrıldığını görmekteyiz. Buna göre bağlılık yükümlülüğünün pozitif ve negatif olmak üzere iki bileşeni vardır. Bu terminoloji geniş anlamda borç ilişkisinden doğan olumlu ve olumsuz edim yükümlülükleri temelinde geliştirilmiştir. Buna göre bağlılık yükümlülüğünün pozitif bileşeni bağlılık borçlusunun, güvenen kişinin çıkarlarını korumak için aktif olarak attığı adımlardır. Negatif bileşen ise bağlılık borçlusunun, güvenen kişinin çıkarlarına zarar verebilecek her türlü davranışlardan kaçınmasıdır. Bkz. Feuz, s. 22; Arslan Ertürk, s. 32.
[108] Bağlılık yükümlülüğünün bileşenleri hakkında detaylı açıklamalar için bkz. Wohlmann, s. 52 vd.
[109] Feuz, s.10 vd. ; Geiser, s. 8; Akın, s. 2 vd; Nomer, s. 35 vd.; Arslan Ertürk, s. 134; Walter Fellmann, "**Der einfache Auftrag, Art. 394-406 OR,** Berner Kommentar VI, 2, 4 Schweizerisches Zivilgesetzbuch Das Obligationenrecht Die einzelnen Vertragverhältinsse, Bern, Stämpfli Verlag, 1992, s. 145; Georg Gautschi, **"Der einfache Auftrag, Art.394-406 OR,** Berner Kommentar VI, 2, 4 Schweizerischen Privatrecht Das Obligationenrecht, Die einzelnen Vertragverhältinsse, Bern, Stämpfli Verlag, 1972, s. 349; Yıldız Abik, **"Nişanlanma ve Nişanlılık",** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 54, S. 2, 2005, s. 94; Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, **Aile Hukuku,** Yeniden Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş 3. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1986, s. 43.
[110] Bkz. aşağıda Birinci Bölüm, II, G.

altında bağlılık yükümlülüğünün kaynağı olarak "kanundan doğan bağlılık yükümlülüğü" ve "hukuki işlemden doğan bağlılık yükümlülüğü" ayrımı çerçevesinde konuyu ele alacağız[111]. Bu itibarla bağlılık yükümlülüğü, taraflar arasında ya bir kanun hükmünden ya da tarafların sözleşme serbestisi çerçevesinde akdedeceği bir sözleşmeden kaynaklanır.

1. Kanundan Doğan Bağlılık Yükümlülüğü

Kanundan doğan bağlılık yükümlülüğü yasada öngörülen bir hükme dayanır ve *ex lege* hüküm doğurur. Bu yükümlülüğün uygulanabilirliği, bağlılık borçlusunun, öncelikle söz konusu borcu doğuran bir hukuki ilişki içerisinde bulunmasını gerektirir[112]. Bağlılık borcu doğuran hükümlere örnek olarak dernek üyelerinin derneğe karşı sadakat borcunu kabul eden TMK m. 71/1; eşlerin birbirlerine karşı sadakat borcunu düzenleyen TMK m. 185; vekilin müvekkile olan sadakat borcunu düzenleyen TBK m. 506; hizmet sözleşmelerinde işçinin sadakatle davranmak zorunda olduğunu öngören TBK m. 396/1; anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin ve yönetimle görevli üçüncü kişilerin bağlılık yükümlülüğünü düzenleyen TTK m. 369, acentenin müvekkilinin menfaatlerini korumakla yükümlü olduğunu[113] emreden TTK m. 109/1 ve çalışmamızın da konusunu oluşturan limited şirkette ortakların ve müdürlerin bağlılık yükümlülüğünü düzenleyen TTK m. 613 ve 626 gösterilebilir. Tüm bu yasal düzenlemelerde yer bulan bağlılık yükümlülüğünün *ex lege* uygulanabilmesi için ilgili tarafın söz konusu borcu doğuracak bir hukuki ilişki, yani evlilik, vekâlet, hizmet, acentelik yahut şirket ilişkisine girmiş bulunması şarttır.

Kanun koyucu bağlılık yükümlülüğünü bazı hukuki ilişkilerde, yukarıda verdiğimiz örneklerde olduğu gibi, açıkça hüküm altına almıştır. Bazı hukuki ilişkilerde ise bağlılık borcundan açıkça bahsedilmemiştir. Doktrin ve yargı, ilgili hukuki ilişkinin ruhunu da dikkate alarak, diğer hükümlerden bağlılık borcunun varlığını tespit etmiştir. Örneğin 4857 sayılı İş Kanunu'nda işçinin bağlılık borcuna ilişkin herhangi bir

[111] Aynı yönde bkz Reto Sanwald, **Austritt und Ausschluss aus AG und GmbH,** 1. Auflage, Zürich, Dike Verlag, 2009, s. 68, 69.
[112] Daniel A. Würsch, **Der Aktionär als Konkurrent der Gesellschaft: Seine rechtliche Stellung sowie Massnahmen zur Verhinderung einer Schädigung von Gesellschaft und Mitaktionären,** Zürich, Schulthess Verlag, 1989, s. 72.
[113] Akın, s. 26.

düzenleme mevcut değildir. Bununla birlikte aynı Kanun m. 25/2, e'de *"işçinin, işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymayan davranışlarda bulunması"* işverene haklı nedenle fesih hakkı olarak tanınmıştır. Hükümde geçen örneklerin işçinin bağlılık borcuna ilişkin olduğunda kuşku yoktur[114].

Benzer durum simsarlık sözleşmeleri için de geçerlidir Kanun koyucu, bir tacir yardımcısı olan simsarın sadakat borcundan açıkça bahsetmemiştir; ancak TBK m. 523'te simsarın üstlendiği borçlara aykırı davranarak karşı tarafın menfaatine hareket etmesi durumunda ücret hakkını kaybedeceğini hüküm altına almıştır. İşK m. 25/2, e'ye paralel bir düzenleme getiren TBK m. 523 dolayısıyla, simsarın da simsarlık sözleşmesi çerçevesinde iş sahibine karşı sadakat borcu ile yükümlendiğini söyleyebiliriz. Aynı zamanda, BK sistematiğinde simsarın vekâlet ilişkileri altında düzenlendiği[115] ve vekilin sadakat borcunun açıkça hüküm altına alındığı (TBK m. 506/2) göz önünde bulundurulduğunda simsarın sadakat borcunun varlığı daha da belirginleşmektedir[116].

Başka bir örnek olarak adi şirkette ortaklar için var olduğu kabul edilen bağlılık yükümlülüğünü de verebiliriz[117]. Adi şirketin tüzel kişiliğinin olmamasından dolayı, adi şirket ilişkisi çerçevesinde elde edilen haklar elbirliği halinde tüm ortaklara aittir. Ortaklar borçlardan müteselsilen ve tüm malvarlıklarıyla sınırsız olarak sorumludur (TBK m. 638/1 ve 3). Sorumluluk rejiminin bu denli ağır olması, ortaklık ilişkisi içerisine girecek olan kişilerin birbirlerini yakinen tanımalarını ve birbirlerine güvenmelerini gerektirir. Güven ilişkisinin yoğun olduğu adi şirket ilişkisinde ortakların bağlılık borcunun

---

[114] Çelik/Caniklioğlu/Canbolat, s. 318; Arslan Ertürk, s. 137. İşçinin bağlılık yükümlülüğünü TBK m. 396'ya dayandıran görüş için bkz. Süzek, s. 335, 396; Sümer, s.74; Y. 20. HD E.2015/15404, K. 2016/814, T. 25.01.2016 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 30.09.2021).

[115] Borçlar kanunu iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım genel hükümlere ayrılmışken, ikinci kısım özel borç ilişkilerine tahsis edilmiştir. Toplam on sekiz bölümden oluşan ikinci kısmın dokuzuncu bölümü vekâlet ilişkilerini düzenlemektedir. Simsarlık da vekâlet ilişkileri üst başlığı altında üçüncü ayrım olarak yer tutmaktadır.

[116] Bu hususta bkz. Hüseyin Ülgen/Mehmet Helvacı/Arslan Kaya/N. Füsun Nomer Ertan, **Ticari İşletme Hukuku,** Güncellenmiş ve Kısmen Yeniden Yazılmış 6. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019, s. 789. *Arkan a*çıkça bağlılık yükümlülüğü veya sadakat borcundan bahsetmeksizin menfaat gözetme yükümlüğü olarak konuyu ele almıştır, bkz. Sabih Arkan, **Ticari İşletme Hukuku,** Son Değişikliklere Göre Hazırlanmış 28. Bası, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Yayınları, 2022, s. 209, 210.

[117] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 111 vd; Gökçe Canarslan, **Adi Ortaklıkta Ortakların Birbirlerine Karşı İç İlişkideki Borçları,** 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2021, s. 127 vd.

bulunmadığını düşünmek mümkün değildir[118]. Nitekim kanun koyucu TBK m. 626'da ortakların, *"kendilerinin veya üçüncü kişilerin menfaatine olarak, ortaklığın amacını engelleyici veya zarar verici"* eylemlerde bulunmalarını yasaklamıştır. İlgili maddenin kenar başlığı rekabet yasağı olsa da, hüküm içerik itibari ile limited şirket ortakları için öngörülen TTK m. 613/2 ile aynı doğrultudadır[119]. Bu nedenle, her ne kadar adi şirket ortakları için bağlılık yükümlülüğünü düzenleyen yasal bir düzenleme mevcut olmasa da, doktrin BK 626 hükmünü ortakların bağlılık borcuna ilişkin hükümler arasında göstermektedir[120].

Acaba bir ticari işletmeyi yönetmek ve taciri temsil etmek için görevlendirilen ticari temsilcinin de bağlılık yükümlülüğünün bulunduğunu söyleyebilir miyiz? Bilindiği üzere ticari temsilci en geniş yetkilere sahip bağlı[121] tacir yardımcısıdır[122]. Hatta bu yetkiler o kadar geniştir ki ticari temsilciye tacirin diğer kendisi *(alter ego)* denilmiştir[123]. Ticari temsilcinin bu pozisyonu ona, tacirin iş sırları, özel hayatı ve hatırı sayılır yılların mahsulü olan tecrübeleri gibi önemli konularda detaylı bilgilere sahip olma imkânı sunar. Durum böyle olmakla birlikte, BK'da ticari temsilcinin bağlılık borcunu düzenleyen açık bir hüküm yoktur. Buna karşılık, tıpkı adi şirket ortakları için öngörüldüğü gibi ticari temsilci için de TBK m. 553 ile bağlılık yükümünün özel bir görünümü olan rekabet yasağı düzenlenmiştir[124]. Bu itibarla tacir ile ticari temsilci arasında sıkı bir güven

[118] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 111; Rıza Ayhan/Hayrettin Çağlar/Mehmet Özdamar, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar,** 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, s. 94 vd

[119] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 112.

[120] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 112; Oruç Hami Şener, **Adi Ortaklık**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2008, s. 349.

[121] Burada "bağlı" tacir yardımcısı ile kastedilen, inceleme konumuz olan bağlılık yükümlülüğü anlamında bağlılık değildir. Ticari temsilciye "bağlı tacir yardımcısı" denilmesinin yegâne sebebi tacirle arasında hizmet, vekâlet veya iş sözleşmesi gibi bir hukuki ilişkinin bulunması ve bu ilişki dolayısıyla ticari temsilcinin tacirin emir ve talimatlarıyla bağlı olmasıdır. Netice olarak ticari temsilci aynı işletme organizasyonu çatısı altında ve tacire bağımlı olarak çalışan bir kişidir. Bkz. Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 728, 729.

[122] Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 728; Rıza Ayhan/Hayrettin Çağlar/Mehmet Özdamar, **Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar,** Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 14. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 464; Arkan, s. 190.

[123] Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 731.

[124] İleride daha detaylı olarak ele alacağımız üzere (bkz. İkinci Bölüm, VI, C), rekabet yasağı bağlılık yükümlülüğünün özel bir görünümüdür. Buradan hareketle, aslında kanun koyucunun iradesinin de tacir ile ticari temsilci arasında bağlılık borcunun bulunduğu yönünde olduğunu söyleyebiliriz. Aynı yönde bkz. Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 736.

ilişkisinin *(Vertrauensverhältnis)* bulunduğunu; buna bağlı olarak da ticari temsilcinin tacire karşı bağlılık borcu altında olduğunu söylemek doğru olur[125].

2. Hukuki İşlemden Doğan Bağlılık Yükümlülüğü

Özel hukukun, özellikle borçlar hukukunun, temel ilkelerinden birisi olan irade özerkliği *(Privatautonomie)*, hukuki ilişkilerin taraflarına, ilişkiyi hukuk düzeninin sınırları içerisinde tanzim etmek yetkisi vermektedir[126]. İrade özerkliği ilkesi sayesinde kişiler diledikleri türde sözleşme yapabilirler, yaptıkları sözleşmelerin içeriğini -hukukun öngördüğü sınırlar dâhilinde- istedikleri gibi belirleyebilirler. Şu halde, bir hukuki ilişki içerisine girmek isteyenler, çeşitli gayelerle taraflardan birinin veya hepsinin bağlılık borcuna tabi olmasını kararlaştırabilirler. Bağlılık yükümlülüğünün kaynağının bir hukuki işlem olabilmesi için, tarafların irade özerkliği çerçevesinde bir sözleşme akdetmiş *(eine privatautonome Vereinbarung)* ve bu sözleşmede bağlılık yükümlülüğünü bir borç olarak kabul etmiş olmaları gerekir[127].

Hukuki işlemden kaynak bulan bağlılık yükümlülüğünün kapsamının belirlenebilmesi için, temel hukuki ilişkiye ve bu ilişki ile güdülen nihai amaca bakmak gerekecektir. Bu doğrultuda, ilgili taraflar genel ve soyut nitelikte bir bağlılık borcu öngörebilecekleri gibi, belirli davranış biçimlerini açıkça saymak suretiyle müşahhas bir bağlılık borcu da kabul edebilirler[128]. Bu sayede taraflar, giriştikleri hukuki ilişki bağlamında bağlılık yükümlülüğüne hayat vermek suretiyle kendi kurallarını ve kendi

---

[125] Dolayısıyla ticari temsilci, tacirin yararına olan davranışlarda bulunacak ve onun menfaatine aykırı olacak şeylerden kaçınacaktır (İsmail Kırca, **Ticari Mümessillik**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996, s. 171). Aynı yönde bkz. Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 736.

[126] İrade özerkliği ilkesi sözleşmeler hukuku bakımından üç özgürlüğü içerir: 1- sözleşme özgürlüğü, 2- şekil özgürlüğü ve 3-eşitlik ilkesi (bkz. Fikret Eren, Borçlar Özel, s. 18).

[127] Feuz, s. 16; R. Gülmisal Akkale Çelebi, **Limited Şirkette Ortakların Bağlılık Yükümlülüğü,** Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 37.

Acaba taraflar temel ilişkiden ayrı ama temel ilişkiye atıfta bulunan başlı başına bir bağlılık sözleşmesi yapabilirler mi? Teorik olarak bu soruya evet cevabını vermek gerekir. Buna karşılık bağlılık borcu müstakil bir borç olmayıp, ancak bir hukuki ilişki bağlamında ortaya çıkacağı için pratik hayatta temel ilişkiyle ilintili de olsa müstakil bir bağlılık sözleşmesinin yapılması olası değildir.

[128] Nitekim kanun koyucu da genel hizmet sözleşmesine ilişkin TBK m. 396/1'de sadakat borcunu ilk önce genel olarak ele almış ve işçinin işverenin haklı menfaatlerinin korunmasında sadakatle davranması gerektiğini belirtmiştir. Daha sonra 2., 3. ve son fıkralarda ise *"araç ve gereçleri usulüne uygun kullanmak", " kendi işvereni ile rekabete girişmemek" ve "sır saklamak"* gibi belirli bazı davranışları sayarak sadakat borcunu somutlaştırmıştır.

hukuk düzenlerini kurarak, temel ilişki ile güttükleri amaca ulaşma şansını yükseltmiş olurlar.

Borçlar hukuku sözleşmeleri bakımından, kişilerin, bağlılık yükümlülüğünü irade özerkliği ilkesi çerçevesinde hukuki ilişkilerine aktarabilmesi herhangi bir özellik arz etmez. Zira irade özerkliği ilkesinin had safhada geçerli olduğu sözleşme tipi borç sözleşmeleridir[129]. Burada cevap bulması gereken soru, bağlılık yükümlülüğünün şirketler hukuku bakımından nasıl gündeme geleceğidir. Bir şirket ilişkisinde ortaklar[130] hangi hukuki yolları izleyerek bağlılık yükümlülüğünü uygulamaya koyabilirler? Ortaklar bağlılık yükümlülüğünü şirket sözleşmesinde[131] düzenleyerek korporatif bir etki elde edebilirler mi?

Her şeyden önce, ortakların şirket ilişkisi dışında imzaladıkları, uygulamada *pay sahipleri sözleşmesi* olarak adlandırılan bir sözleşme ile bağlılık borcuna yönelik düzenlemeler yapmaları mümkündür[132]. Zira pay sahipleri sözleşmeleri, ortakların mevcut veya gelecekteki pozisyonlarına ilişkin hakları ve borçları düzenlemeyi amaçlar[133]. Burada belirtilmesi gereken husus, pay sahipleri sözleşmesi ile öngörülen düzenlemelerin şirketler hukuku kaynaklı değil; borçlar hukuku kaynaklı haklar ve

---

[129] Buna mukabil, medeni hukukun diğer alanları olan kişiler hukuku, aile hukuku ve eşya hukuku sözleşmelerinde sınırlı sayı *(numerus clausus)* ve tipe bağlılık ilkesi geçerli olduğu için, taraflar diledikleri tipte sözleşme akdedip diledikleri şekilde bağlılık borcu tanımlayamazlar (Fikret Eren, Borçlar Özel, s. 20). Örneğin evlilik birliğinde eşlerin sadakat borcu, TMK m. 185 hükmünün açık lafzından da anlaşılacağı üzere emredici bir biçimde düzenlemiştir. Dolayısıyla eşler kendi aralarında kararlaştırarak eşlerden birinin veya her ikisinin sadakat borcunu ortadan kaldıramazlar. Buna aykırı anlaşmalar batıldır (Badur/Turan Başara, s. 105).

[130] Bilindiği üzere şirket ilişkisinin unsurlarından bir tanesi de "kişi"dir. Yani bir şirket ilişkisinden bahsedebilmek için muhakkak "kişi unsuru"nun bulunması gerekir. Şirketler hukukunun temel kaynağı olan TTK'da kanun koyucu kişi unsurunu anonim şirkette "pay sahibi" terimiyle; kollektif, komandit ve limited şirkette ise "ortak" terimiyle ifade etmiştir. Biz bu başlık altında "ortak" kelimesini hem anonim şirket pay sahibini hem de kollektif, komandit ve limited şirket ortağını kapsayacak biçimde kullanacağız.

[131] TTK'da kanun koyucu şirket anayasası olarak nitelendirebileceğimiz şirket sözleşmesi kavramının kullanımında da ayrım yapmıştır. Anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket için "esas sözleşme" terimi kullanılırken, kollektif, komandit ve limited şirket için "şirket sözleşmesi" terimi kullanılmıştır.

[132] Sadece bağlılık yükümlülüğü değil, rekabet etmeme, sessiz kalma, gizlilik yükümlülükleri gibi yükümlülükler de pay sahipleri sözleşmesi ile tanınabilir (Sanwald, s. 66).

[133] Damian Fischer, **Änderungen im Vertragsparteienbestand von Aktionärbindungsverträgen - Vertrags-, gesellschafts- und börsenrechtliche Aspekte,** 1. Auflage, Zürich, Dike Verlag, 2009, s. 6 vd; Peter Forstmoser/Marcel Küchler, **Aktionärbindungsverträge : rechtliche Grundlagen und Umsetzung in der Praxis,** Zürich, Schulthess Verlag, 2015, §1 N 3; Monika Hintz Bühler, **Aktionärbindungsverträge,** 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2001, s. 5 vd; Gül Okutan Nillson, **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Sözleşmeleri,** Ankara, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, 2004, s. 75 vd.

borçlar doğurduğudur[134]. Sonuç olarak, ortaklar, şirketler hukuku alanını ilgilendirmeyen bu sözleşme ile bağlılık yükümlülüğüne dair kuralları -hukukun çizdiği sınırlar içerisinde- istedikleri şekilde belirleyebilirler[135]. Zira bu durumda, ortakların akdettiği pay sahipleri sözleşmesi, şirketler hukukunun değil, borçlar hukukunun ilgi alanındadır ve bu tarz sözleşmelere uyulmamasının sonuçları da şirketler hukuku alanında değil, borçlar hukuku alanında doğacaktır[136].

Öte yandan, bağlılık yükümlülüğü şirket sözleşmesi ile de düzenlenmek istenebilir. Bu durumda TTK'nın ticaret şirketlerine ilişkin hükümleri dikkate alınmalıdır. Öncelikle şahıs şirketleriyle sermaye şirketleri arasında bir ayrım yapılabilir. Şahıs şirketleri kollektif ve komandit şirketlerdir[137]. Bilindiği üzere, şahıs şirketleri ortakların kişiliklerinin önemli olduğu, çoğunlukla birbirini tanıyan ve birbirine güvenen az sayıda ortağın oluşturduğu, ortakların şirket borçlarından dolayı sınırsız ve müteselsil sorumluluğunun bulunduğu ticaret şirketleridir[138]. Bu özellikleri ve ağır sorumluluk rejimi dolayısıyla, kanun koyucu şahıs şirketi kurucularına, şirket sözleşmesine yazılabilecek hususlar konusunda geniş bir takdir yetkisi tanımıştır[139]. Bu doğrultuda, şahıs şirketlerinde TTK m. 213/2 ve m. 305/1 sayesinde ortaklar emredici hükümlere aykırı olmamak kaydıyla şirket sözleşmesine diledikleri kayıtları koyabilecek; bu minvalde bağlılık yükümlülüğüne ilişkin düzenlemeleri şirket sözleşmesine aktarabileceklerdir[140]. Şirket sözleşmesine giren bağlılık yükümlülüğüne ilişkin hükümler mevcut ortakları ilgilendirdiği gibi korporatif etki göstererek gelecekteki ortaklar için de bağlayıcı nitelik arz edecektir.

---

[134] Okutan Nillson, s. 79 vd; Forstmoser/Küchler, Aktionär, §3 Rz. 113 vd.
[135] Sanwald, s. 66; Okutan Nillson, s. 260.
[136] Sanwald, s. 66; Okutan Nillson, s. 82; Forstmoser/Küchler, Aktionär, §3 Rz. 124 vd.
[137] TTK m. 124'te yapılan ayrımda kanun koyucu şahıs şirketleri olarak yalnızca kollektif ve komandit şirketi zikretmiş; adi şirket hakkında ise suskun kalmıştır. İlgili ayrım TTK uygulamasıyla sınırlı tutulduğu için adi şirket tasnif dışında kalmıştır (Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 27). Bununla beraber doktrinde adi şirketin, özellikleri itibariyle bir şahıs şirketi olduğu kabul edilmektedir (Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 27; Tamer Bozkurt, **Şirketler Hukuku,** Genişletilmiş, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 10. Baskı, Ankara, Legem Yayıncılık, 2019, s. 22, 23).
[138] Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 169; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 8; Bozkurt, s. 22 vd.
[139] Rauf Karasu, **Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi,** Güncelleştirilmiş 2. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015, s. 25, 26.
[140] Kollektif ve komandit şirkette ortaklar arasındaki ilişkilerin düzenlenmesinde sözleşme serbestisi geçerlidir. Bkz. TTK m. 217 ve m. 308.

Sermaye şirketleri ise ortakların kişisel özelliklerinin önemsenmediği, birbirini tanımaları şart olmayan birçok kişinin ortak olabildiği ve bu nedenle de ortağın kendisinin değil, getirdiği sermayenin önem taşıdığı şirketlerdir[141]. Bu şirket tipi ortakların kişisel özelliklerinden bağımsız faaliyet gösterebilecek şekilde ve ekonomik bakımdan büyük kapsamlı işleri gerçekleştirmek amacıyla kurgulandığı[142] için, sermayeye ilişkin hükümler başta olmak üzere, sermaye şirketlerini düzenleyen birçok hüküm emredici karakterdedir[143]. Nitekim anonim ve limited şirketler için "*Emredici Hükümler"* kenar başlıklı TTK 340 ve 579. madde hükümlerine göre, şirket sözleşmesinin TTK'nın anonim ve limited şirketlere ilişkin hükümlerinden ayrılan düzenlemeler içerebilmesi için TTK'nın buna açıkça izin vermesi gerekir. Başka bir açıdan ifade etmek gerekirse, ortakların şirket sözleşmesine diledikleri hükmü koyabilmeleri, ilgili konunun TTK'da emredici ve sınırlayıcı biçimde düzenlenmemiş olmasına bağlıdır[144]. Şu halde, artık burada tespit edilmesi gereken husus sermaye şirketleri bakımından ortaklara borç yükleyen hükümlerin emredici ve sınırlayıcı nitelikte olup olmadığı ve bu doğrultuda şirket sözleşmesi ile ortaklara bağlılık borcunun yüklenebilip yüklenemeyeceğidir.

i) Anonim şirket bakımından: Anonim şirketlerde pay sahiplerinin tek borcu sermaye koyma borcudur[145]. *"Tek Borç İlkesi"* olarak adlandırılan bu ilkeye göre, pay sahibine TTK'da öngörülen istisnalar dışında, pay bedelini ve payın itibari değerini aşan primi ifa etmek dışında herhangi bir borç yükletilemez (TTK m. 480/1). Hükmün lafzının açık ifadesinden de anlaşılacağı üzere ilgili düzenleme emredici niteliktedir ve konuyu sınırlayıcı biçimde *(abschließende Regelung)* düzenlemiştir[146]. Dolayısıyla esas sözleşmenin, TTK'nın anonim şirkette pay sahiplerinin borçlarına ilişkin hükümlerinden sapabilmesi için yine TTK'da buna açıkça izin verilmesi gereklidir. Pozitif hukuk

[141] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 18; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 26; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 170; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 8; Bozkurt, s. 23.
[142] Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 8; Bozkurt, s. 183, 184.
[143] Kanun koyucu, şirket sözleşmesi ile yasal hükümler arasındaki dengeyi şahıs şirketlerinde şirket sözleşmesi öncelikli olarak; sermaye şirketlerinde ise kanun öncelikli olarak kurgulamıştır (Karasu, Emredici Hükümler, s. 36).
[144] Anonim şirketlere ilişkin sınırlayıcı nitelikte olmayan emredici hükümleri tamamlayan esas sözleşme hükümleri ise geçerlidir (Karasu, Emredici Hükümler, s. 60). Aynı yönde bkz. Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, s. 164 vd.; Cafer Eminoğlu, **Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim (Corporate Governance),** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014, s. 134.
[145] Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 442; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 633; Okutan Nillson, s. 15 vd.
[146] Reha Poroy/Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar Hukuku-II,** Yeniden Yazılmış 13. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017, s. 72.

bakımından tek borç ilkesinin TTK'da öngörülen istisnaları ise primli paylar ve ancak belirli koşullar altında öngörülebilen ikincil yükümlülüklerdir[147]. Bu itibarla, pay sahipleri bakımından bağlılık yükümlülüğünü öngören bir hükmün, mevcut yasal düzenlemeler karşısında anonim şirket esas sözleşmesine konulması mümkün değildir[148]. Böyle bir yükümlülüğü içeren esas sözleşmenin ticaret siciline tescil talebi sicil müdürü tarafından reddedilmelidir (TTK m. 32/2).

ii) Limited şirketler bakımından: Limited şirketler kanun koyucu tarafından sermaye şirketi olarak kategorize edilmesine rağmen, bünyesinde şahıs şirketlerine mahsus özellikler barındırmaktadır. Esasında, anonim şirketlere ilişkin emredici hükümler ilkesine paralel bir düzenleme, TTK m. 579 ile limited şirketler için de kabul edilmiştir[149]. Buna karşılık kanun koyucunun, limited şirketlere yönelik birçok hükmün aksinin şirket sözleşmesiyle düzenlenmesine imkân tanımış olması (TTK m. 577), limited şirketi şahıs şirketlerine yaklaştırmıştır[150]. Bu hükümler sebebiyle, limited şirket ortaklarının kendi iradelerini şirket sözleşmesine yansıtabilmesi anonim şirketlere kıyasla daha mümkündür[151]. Hemen belirtelim ki, konumuz özelinde incelediğimiz tek borç ilkesi, limited şirketlerde anonim şirketlerde olduğu kadar katı değildir[152]. Kanun koyucu sermaye koyma borcunun yanı sıra ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri başta olmak üzere, diğer birçok konuda borç doğuran düzenlemeler yapabilme yetkisini ortaklara bahşetmiştir[153]. Limited şirkette bağlılık yükümlülüğü zaten TTK m. 613 ve m. 626 ile düzenlenmiştir. Anılan hükümler, şirket sözleşmesiyle bağlılık yükümlülüğüne ilişkin değişiklikler yapılabilmesine izin verdiği için, ortaklar bağlılık yükümlülüğünü ve bu yükümlülüğün çeşitli görünüş biçimlerini (sır saklama, rekabet etmeme vb.) kendilerinin veya şirketin ihtiyaçlarına göre formüle edebilirler. Bu bağlamda, bağlılık

[147] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 72; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 443; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 634, 635; Bozkurt, s. 419 vd.
[148] Anonim şirkette sadakat borcunun bulunup bulunmadığı hakkında açıklamalar için bkz. aşağıda Birinci Bölüm, III, C, 1, b.
[149] Karasu, Emredici Hükümler, s. 27; Bozkurt, s. 522.
[150] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 27; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 513, 514; Bozkurt, s. 521.
[151] Karasu, Emredici Hükümler, s. 27; Abuzer Kendigelen/İsmail Kırca, **Şirketler Hukuku Cilt: III Sermayesi Paylara Bölünmüş (Paylı) Komandit Şirket ile Limited Şirket,** 1. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022, s.11
[152] Karasu, Emredici Hükümler, s. 27, 28; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II; s. 461; Bozkurt, s. 521.
[153] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II; s. 461; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 28.

yükümlülüğünü ağırlaştıran, kapsamını değiştiren ya da yükümlülüğün çözülmesine neden olan düzenlemeleri şirket sözleşmesi ile kararlaştırabilirler.

E. MUHATABI

Bağlılık yükümlülüğünün doğumu için gerekli olan hukuki ilişkide, yükümlülüğün muhatabının *(Adressat der Treuepflicht)* kim olduğundan bahsedilmemesi düşünülemez. Bağlılık yükümlülüğünün muhatabı ile kastedilen, bağlılık yükümlülüğünün kime hitap ettiğidir. Başka bir deyişle, bağlılık yükümlülüğünün hayat bulduğu bir hukuki ilişkide söz konusu yükümlülüğün borçlusunun kim olduğu, bize bağlılık yükümlülüğünün muhatabını gösterecektir[154]. Bir önceki başlıkta yaptığımız bağlılık yükümlülüğün kanundan veya hukuki işlemden kaynaklanmasını temel alan ayrım, bağlılık yükümlülüğünün muhatabının belirlenmesinde de yapılabilir.

Bağlılık yükümlülüğünün kaynağının bir kanun hükmü olabileceğinden yukarıda bahsetmiştik. Kanun koyucu bazı hukuki ilişkileri düzenlerken, bağlılık yükümlülüğüne yönelik hükümler de sevk etmiştir. Bu hükümlerde bağlılık yükümlülüğünün muhatabı da gösterilmiştir. Şu halde, kanundan kaynak bulan bağlılık yükümlüğünde muhatabın tespiti için ilgili hükme bakmak yeterli olacaktır. Örnek olarak, evlilik birliğinde eşlerden her biri (TMK m. 185/1), vekâlet ilişkisinde vekil (TBK m. 506/2) ve hizmet sözleşmesinde işçi (TBK m. 396/1) bağlılık yükümlülüğünün kanun koyucu tarafından belirlenmiş muhatabıdır. Yani eşlerden her biri diğerine, vekil müvekkiline ve işçi iş sahibine karşı bağlılık borcu altındadır.

Şirket ilişkilerinde bağlılık yükümlülüğünün muhatabı konusunda ise doktrinde ikili bir ayrım yapılmıştır. Aslında bu ayrım, kanun koyucunun bağlılık yükümlülüğünü düzenleyiş biçiminde de göze çarpmaktadır[155]. Söz konusu ayrıma göre şirketler hukukunda bağlılık yükümlülüğü "ortağın bağlılık yükümlülüğü *(Mitgliedschaftliche Treuepflichten)*" ve "organın bağlılık yükümlülüğü *(Organschaftliche Treuepflichten)*" şeklinde sınıflandırılabilir[156]. *Ortağın bağlılık yükümlülüğü* bir şirkette ortaklık ilişkisine

[154] Şirketler hukuku bakımından bkz. Feuz, s. 17 vd.
[155] Kanun koyucu ortağın bağlılık borcunu TTK m. 613'te, organ üyelerinin bağlılık borcunu da TTK m. 369 ve m. 626'da düzenlemiştir.
[156] Feuz, s. 17, 18; Akkale Çelebi, s 39. Bu iki gruba ek olarak *çoğunluğun bağlılık yükümlülüğü* şeklinde üçüncü bir sınıflandırma da yapılmıştır. Bu hususta bkz. Nomer, s. 33.

girişilmesinin sonucudur. Bir başka deyişle, bağlılık yükümlülüğü, bir şirkete ortak olmak sonucunda ortağa isabet eden borçlardan yalnızca bir tanesidir[157]. Bu yükümlülük dolayısıyla ortak, şirket ilişkisinden doğan haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken bağlılık borcunu ihlal edici davranışlardan kaçınmak zorundadır. Ortağın bağlılık yükümlülüğü söz konusu olduğunda bu yükümlülüğün bağlayıcılık etkisi *(Bindungswirkung)* yönünden sınırlarına göre yatay ve dikey bağlılık yükümlülüğü şeklinde bir alt ayrım da yapılabilir[158]. Yatay bağlılık yükümlülüğünün bağlayıcılığı *(Treuepflicht mit einer horizontalen Bindungswirkung)* bireysel olarak ortakların kendi aralarındaki ilişkilerle sınırlıdır. Dikey bağlılık yükümlülüğünün bağlayıcılığı *(Treuepflicht mit einer vertikalen Bindungswirkung)* ise şirket tüzel kişiliği ile ortak arasındaki ilişkilerde kendisini gösterir[159]. Bu durum doktrinde bağlılık yükümlülüğünün çift yönlü etkisi olarak değerlendirilmiştir[160].

Organın bağlılık yükümlülüğü ise bir şirketin organının üyelerine yöneliktir[161]. Özellikle yürütme organları –icracı organlar *(Exekutiveorgane)*- için bu yükümlülük söz konusudur. Nitekim kanun koyucu anonim şirket yönetim kurulu üyeleri için TTK m. 369; limited şirket müdürleri için de TTK m. 626 ile bağlılık yükümlülüğünü hüküm altına almıştır. Yürütme organı üyelerine bağlılık borcu yüklenmesinin yegâne sebebi, yönetim ve temsil hakkı dolayısıyla sahip olunan imkânların suistimal edilmesini önlemek ve bu sayede şirketin menfaatlerinin korunmasını sağlamaktır[162].

Bağlılık yükümlülüğünün hukuki işlemden kaynaklanması durumunda, yükümlülüğün muhatabının tespiti için söz konusu hukuki ilişkiyi incelemek gerekir. Zira hukuki ilişkinin tarafları bağlılık yükümlülüğünün muhatabını kendi iradeleri ile

---

[157] Sanwald, s. 64; Gloor, s. 6; Feuz, s. 18; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 562 vd; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 833; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 124. Adi şirket yönünden bkz. Şener, Adi Ortaklık, s. 149.

[158] Bkz. Dirk Koehler, **Die GmbH in der Schweiz un in Deutschland,** Zurich, Schulthess Verlag, 2005, s. 269.

[159] Koehler, s. 269; Akın, s. 86.

[160] Bkz. Akın, s. 39, 86.

[161] "Organ" terimi ile ilgili olarak bkz. Arthur Meier Hayoz/Peter Forstmoser, **Schweizerisches Gesellschaftsrecht mit Einbezug des künftigen Rechnungslegungsrecht und der Aktienrechtsreform,** Elfte vollständig neu bearbeitete Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2012, s. 53, 54

[162] Christoph Torwegge, **Treue- und Sorgfaltspflichten im englischen und deutschen Gesellschaftsrecht,** 1. Auflage, Wiesbaden, Gabler GWV Fachverlage GmbH, 2009, s. 195, 229; Özge Ayan, **Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları,** 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 31 vd.

belirlemektedirler. Örneğin, tacirin işletmesi için ticari temsilci ataması ve bu ilişkide bağlılık borcunun kararlaştırılmış olması durumunda, söz konusu yükümlülüğün muhatabı hiç şüphesiz ticari temsilci olacaktır. Zira bu ilişkide menfaatleri gözetilmesi beklenen taraf tacirdir. Başka bir örnek pay sahipleri sözleşmesi ile düzenlenen bağlılık yükümlülüğüdür. Pay sahipleri sözleşmesinde ortaklar, her bir ortağın veya belli pay grubuna dâhil ortakların ya da ismen bazı ortakların bağlılık yükümlülüğünün borçlusu, yani muhatabı olduğunu kararlaştırabilirler.

F. TÜRLERİ

Bağlılık yükümlülüğü, muhatabına yüklediği borcun içeriğine ve kapsamına göre "genel bağlılık yükümlülüğü" ve "özel bağlılık yükümlülüğü" olarak ikiye ayrılır.

1. Genel Bağlılık Yükümlülüğü

Belirli bir hukuki ilişki bağlamında, sadakat düşüncesinin tezahürü olarak ortaya çıkan soyut ve genel kapsamlı yükümlülükler genel bağlılık yükümlülüğü *(allgemeine Treuepflicht)* olarak adlandırılır[163]. Bu anlamda bağlılık yükümlülüğü, aslında TMK m. 2'de düzenlenen dürüstlük kuralından türetilen bağlılık yükümlülüğüdür. Başka bir anlatımla, genel bağlılık yükümlülüğü dürüstlük kuralının yoğunlaştırılmış halidir[164]. Genel bağlılık yükümlülüğünün kapsamlı olması, kanun koyucuyu, öğretiyi ve yargıyı bu soyut yükümlülüklerden belli başlı birtakım somut yükümlülükler türetmeye sevk etmiştir[165].

2. Özel Bağlılık Yükümlülüğü

Genel bağlılık yükümlülüğünden farklı olarak, münhasıran belirli bir hukuki ilişkiye uygulanan ve içerik bakımından somutlaştırılan tüm yükümlülükler özel bağlılık yükümlülüğünü *(besondere Treuepflicht)* ifade eder. Bazı davranışların somutlaştırılarak "özel bağlılık yükümlülüğü" şeklinde adlandırılmasının nedeni, genel bağlılık yükümlülüğünde olduğu gibi, menfaatlerin korunup gözetilmesi düşüncesidir[166]. Özel bağlılık yükümlülüğü müşahhas bir hukuki ilişki bağlamında ortaya çıkar. Örneğin işçi

---

[163] Anton Thalmann, **Die Treuepflicht der Verwaltung der Aktiengesellschaft,** Zürich, Juris Druck Verlag, 1975, s. 9; Feuz, s. 19.
[164] Wohlmann, s. 11; Sanwald, s. 64; Akkale Çelebi, s. 27.
[165] Feuz, s. 20. Aynı yönde bkz. Sommer, s. 83.
[166] Würsch, s. 6; Thalmann, s. 9; Sommer, s. 83; Akkale Çelebi, s. 42.

ile işveren arasında iş ilişkisinin kurulması ile işçinin bağlılık borcu gündeme gelir. Genel bağlılık borcundan özel olarak türetilen "işe özen gösterme borcu", "işverene ait sırları saklama borcu", "işveren ile rekabet etmeme borcu", " iş düzenini bozmama borcu", "gerektiğinde fazla mesai yapma borcu" gibi yükümlülükler özel bağlılık yükümlülüğüne örnek olarak gösterilebilir[167].

G. BENZER KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

1. Dürüstlük Kuralı

Bağlılık yükümlülüğünün dogmatik temelleri doktrinde tartışma konusu olmuştur. Bir görüş bağlılık yükümlülüğünü bağımsız bir hukuki kurum olarak görmektedir[168]. Diğer bir görüş ise bağlılık yükümlülüğünün dürüstlük kuralının bir uzantısı olduğunu[169] ve bu yükümlülüğün güçlendirilmiş ve geliştirilmiş bir dürüstlük kuralından başka bir şey olmadığını ifade etmektedir[170]. Aslında her iki yaklaşımın da merkezinde, hukuki ilişki bağlamındaki güvenin korunması düşüncesi yatmaktadır. Bunun sonucunda meydana gelen içerik bakımından yakınlaşmalar, doktrinde fikir ayrılıklarına yol açmıştır[171].

Dürüstlük kuralının bağlılık yükümlülüğü ile olan ilişkisini ortaya koyabilmek için öncelikle dürüstlük kuralının mahiyeti açıklanmalıdır. Nitekim ancak bu yapıldıktan sonra bağlılık yükümlülüğünün dürüstlük kuralının bir uzantısı ya da ayrı bir hukuki kurum olup olmadığı ortaya konulabilir. Dürüstlük kuralının özelliklerini belirtirken, bağlılık yükümlülüğü ile benzer ve farklı yönlerini izah ederek dürüstlük kuralı ile bağlılık yükümlülüğü arasındaki ilişkiyi açıklamaya gayret edeceğiz.

Türk Medeni Kanunu'nun başlangıç bölümünde düzenlenen dürüstlük kuralı, hukuki ilişkilerde tatbik olunan en temel normlardan *(Rechtsanwendungsnorm)* birisidir[172]. Bu kural tüm özel hukukta, özellikle ticaret hukukunda uygulama alanı

---

[167] Bu konuda çeşitli örnekler ve yargı kararları için bkz. Fevzi Demir/Gönenç Demir, **"İşçinin Sadakat Borcu ve Uygulaması",** Kamu İş Dergisi, C.11, S.1, 2011, s, 4 vd.
[168] Bkz. Gautschi, s. 349; Arslan Ertürk, s. 27.
[169] *"… Buna bağlı olarak, adi ortaklığa esas doğruluk ve güven ilkesi, kanunda açıkça belirtilmemiş olmasına rağmen, ortakların sadakat ve eşit işlem borcunu da beraberinde getirir…"* Y. HGK E. 2018/386, K. 2021/1685, T. 16.12.2021 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 15.11.2022).
[170] Fellmann, s. 145; Feuz, s. 13. Arslan Ertürk s. 28; Karasu, Emredici Hükümler, s. 26, 28.
[171] Wohlmann, s. 11; Thalmann, s. 3.
[172] TMK m. 2/1 hükmünde düzenlenen dürüstlük kuralının aslında borçlar hukukuna ait bir düzenleme

bulmakta ve mevzuatta açıkça tanımlanmayan bazı borçlara kaynaklık etmektedir[173]. Dürüstlük kuralı da tıpkı bağlılık yükümlülüğünde olduğu gibi, öncesinde bir hukuki ilişkinin varlığını gerektirir[174]. Bu ilişkinin tarafları dürüstlük kuralı ile bağlıdır. TMK m. 2'de hükmünde düzenlenen dürüstlük kuralına göre *"herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır".* Şu halde, bir hukuki ilişkiye taraf olan kişiler, dürüstlük kuralı gereğince, birbirlerine karşı makul, güvenilir ve sadıkane hareketlerde bulunmak zorundadır[175]. Bu, sadece borçların yerine getirilmesinde değil, aynı zamanda hakların kullanılmasında da dikkate alınması gereken bir kuraldır[176]. Bu itibarla, dürüstlük kuralı hakların kullanılmasında da bir sınır teşkil etmektedir[177]. Nitekim sınırı aşan mahiyette bir hak kullanımı hukuk düzeni tarafından korunmaz (TMK m. 2/2).

Dürüstlük kuralı belirli bir davranış ölçütü tespit etmeye yönelmiş olması nedeniyle kişilerin iradesi dışında oluşturulmuş ve etik düşüncelerden türetilmiş bir normdur[178]. Bu ilke, bir hukuki ilişki ekseninde konu ile ilgili pozitif bir düzenleme bulunmadığı zaman uygulama alanı bulmaktadır[179]. Böylelikle, aslında pozitif bir

---

olduğu yönünde bkz. Serozan, s. 277. Dürüstlük kuralı Alman hukukunda borçlar hukuku kapsamında düzenlenmiştir. Beş kitaptan oluşan Alman Medeni Kanununun ikinci kitabı borçlar hukukuna *(Recht der Schuldverhältnisse)* tahsis edilmiştir. Dürüstlük kuralı BGB § 242'de "Leistung nach Treu und Glauben" (Doğruluk ve Güven Kurallarına Göre İfa) başlığı altında düzenlenmiştir. Hükme göre "*Borçlu, örf ve adeti gözeterek doğruluk ve güvenin gerektirdiği şekilde ifada bulunmakla yükümlüdür" (Der Schuldner ist verpflichtet, die Leistung so zu bewirken, wie Treu und Glauben mit Rücksicht auf die Verkehrssitte es erfordern).*

[173] Dürüstlük kuralının kamu hukukunda da uygulama alanı bulduğu ifade edilmiştir, bkz. Seyfullah Edis, **Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri,** Gözden Geçirilmiş İkinci Bası, Ankara, Çağ Matbaası, 1983, s. 298, 299; M. Kemal Oğuzman/Nami Barlas, **Medeni Hukuk Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar,** 22. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016, s. 265 ve orada dpn. 422; Antalya/Topuz, s. 504.

[174] Bu hukuki ilişkinin kaynağının bir sözleşme veya kanun hükmü olması arasında herhangi bir fark yoktur (Sommer, s. 24; Würsch, s. 12; Şener Akyol, **Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı,** İkinci Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006, s. 6).

[175] Dürüstlük kuralının ahlak kurallarından ayrıldığı yön tam da burasıdır. TBK m. 49/2 ile hüküm altına alınan ahlaka aykırı davranmama yükümlülüğü genel olarak tüm hukuki ilişkiler bağlamında ve herkes için geçerli olan bir kuraldır. Oysa dürüstlük kuralı mevcut, var olan bir hukuki ilişki içerisinde ve yalnızca bu hukuki ilişkinin tarafları arasında gündeme gelir (Hueck, s. 11; Feuz s. 6, 7). Ayrıca dürüstlük kuralı sözleşmenin içeriğinin denetlenmesine hizmet etmez; yalnızca sözleşmeden doğan hakların ve borçların nasıl kullanılacağını gösterir. Buna mukabil ahlak kuralları sözleşme özgürlüğüne bir sınır teşkil eder ve sözleşmenin içeriğinin ahlaka aykırı olması o sözleşmeyi geçersiz kılar (Akyol, s. 14. Benzer yönde Feuz, s. 6).

[176] Oğuzman/Barlas s. 263; Akyol, s. 6.

[177] Serozan, s. 277; Oğuzman/Barlas, s. 263.

[178] Edis, s. 287.

[179] Bu itibarla dürüstlük kuralı ikincil nitelikte bir kuraldır. Başka bir deyişle, dürüstlük kuralı, bir konuyla ilgili olarak mevzuatta ya da sözleşmede herhangi bir özel düzenleme yoksa uygulanabilir (Antalya/Topuz, s. 498. Benzer yönde Akyol, s. 17; Oğuzman/Barlas s. 318 vd.).

düzenlemeye sahip olmayan davranış biçimleri herkes için bağlayıcı nitelikte bir hüküm haline getirilmektedir[180].

Sosyal hayatta hukuki ilişkilerde ortaya çıkabilecek sayısız ihtimallerin, önceden belirlenerek bir hukuk kuralına bağlanması imkânsızdır[181]. Bu nedenle dürüstlük kuralı bu ihtimalleri tamamlayacak ve yorumlayacak soyut ve genel bir norm *(Generalklausel)* olarak öngörülmüştür[182]. Başka bir deyişle, dürüstlük ilkesi her hukuki ilişki bağlamında geçerli olan bir çerçeve hükmüdür[183]. Buna karşılık, bağlılık yükümlülüğünün spesifik bir hukuki temeli vardır[184]. Bağlılık yükümlülüğünden türetilecek borçlar, ilgili hukuki ilişki bağlamında somut bir biçimde öngörülmemişse, bu borçlara kaynaklık edecek bir bağlılık yükümlülüğünden bahsedebilmek için bu yükümlülüğün söz konusu hukuki ilişkide mutlaka kararlaştırılmış olması gereklidir[185]. Yoksa bir hukuki ilişkide yorum metodları kullanılarak bağlılık yükümlülüğüne hayat verilmesi mümkün değildir. Bu itibarla bağlılık yükümlülüğü, dürüstlük kuralının aksine, kendiliğinden meydana çıkan ve her hukuki ilişkide gözetilmesi gereken bir borç değildir.

Dürüstlük kuralına uygun davranmak sadece bir taraf için öngörülmüş bir borç değildir; hukuki ilişkinin diğer tarafı da dürüstlük kuralına tabidir[186]. Zira dürüstlük kuralı -yukarıda belirtildiği üzere- yalnızca borcun ifasında değil, aynı zamanda hakların kullanılmasında da dikkate alınması gereken bir kuraldır. Bu itibarla, dürüstlük kuralı hem borçlu hem alacaklı bakımından geçerli olan bir kuraldır[187]. Buna mukabil, bağlılık yükümlülüğünün muhatabı hukuki ilişkinin yalnızca bir tarafıdır. Bağlılık yükümlülüğüne tabi tutulan taraf, diğer tarafın menfaatlerini korumak borcu altındayken diğer tarafın -kural olarak- böyle bir borcu söz konusu değildir[188].

---

[180] Edis, s. 289, 290.
[181] Edis, s. 289; Antalya/Topuz, s. 497; Oğuzman/Barlas s. 264.
[182] Dürüstlük kuralı hukuku uygulayacak olan hâkim tarafından daima göz önünde tutulur (Antalya/Topuz, s. 500, 503; Akyol s. 10).
[183] Edis, s. 289; Akyol, s. 6.
[184] Gloor, s. 6; Wohlmann, s. 63.
[185] Bu noktada bağlılık yükümlülüğünün kanundan veya hukuki işlemden kaynaklanması arasında fark yoktur. Bununla ilgili olarak yukarıda bağlılık yükümlülüğünün bileşenleri (Birinci Bölüm, II, C) başlığı altında yaptığımız açıklamalara bakınız.
[186] Akyol, s. 6.
[187] Arslan Ertürk, s. 22
[188] Kural bu olmakla birlikte, istisna olarak şirket ilişkisinde ortakların pay sahipleri sözleşmesi ile kararlaştıracakları bir bağlılık yükümlülüğü kapsamında karşılıklı olarak birbirlerinin menfaatlerini koruma borcu söz konusu olabilir. Bir başka anlatımla, şirket ilişkisi içerisinde yatay bağlılık yükümlülüğü

Dürüstlük ilkesi, fonksiyonları bakımından da bağlılık yükümlülüğünden farklılık gösterir. Dürüstlük kuralı bir hukuki ilişkinin yorumunda ve boşlukların doldurulmasında, bu sayede edimin konusunun ve sınırlarının belirlenmesinde[189] ve ayrıca meşru hakkın kötüye kullanılarak haksız sonuçlara yol açılması durumlarında uygulama alanı bulacaktır[190]. Bağlılık yükümlülüğü ise tarafları arasında sıkı şahsi ilişkiler bulunan bir hukuki ilişkide, güvenen tarafın menfaatlerinin korunup gözetilmesini garanti altına almaktadır[191]. Zira böyle bir hukuki ilişkide güvenilen taraf, güvenen tarafın çıkar alanını etkilemek imkânına *(Einwirkungsmöglichkeit)* sahiptir[192]. İşte bu imkân, bağlılık yükümlülüğünün fonksiyonel gerekçesini ortaya koymaktadır[193].

Dürüstlük kuralını düzenleyen TMK m. 2 hükmü emredici nitelikte bir hükümdür. Yani kişiler, aralarındaki ilişkilerde dürüstlük kuralının uygulanmayacağına yönelik bir düzenleme yapamazlar[194]. Aksinin kabulü halinde TBK m. 27'de düzenlenen diğer bir genel kural ile çelişki ortaya çıkabilir. Örnek vermek gerekirse, bir hukuki ilişkide kişiler, dürüstlük kuralını bertaraf ederek aralarındaki hukuki ilişkinin dürüstlük kuralına göre tamamlanmasını istemeyebilirler. Bu durumun kişilik haklarına veya genel

---

kapsamında menfaat gözetmek, ortaklar için hem bir hak hem bir borçtur. Kanunda öngörülen bir istisna ise evlilik birliğinde eşlerin sadakat borcudur. TMK m. 185/3 hükmü yalnızca erkeğe veya kadına değil, her iki eşe de sadakat borcunu yüklemiştir (Öztan, s. 198). Dolayısıyla sadakat borcu eşler için hem bir hak hem de bir borç teşkil etmektedir.

189 Antalya/Topuz, s. 509 vd; Oğuzman/Barlas, s. 290. TMK m. 2 hükmünde geçen "borç" sözcüğü ile yalnızca asli edim yükümlülükleri kastedilmemektedir. Bu ifadenin içerisine borç ilişkisinden doğan her türlü yükümlülük, özellikle de "yan yükümlülükler" *(Nebenpflichten)* de girmektedir. Hatta ve hatta dürüstlük kuralı mucibince, borç ilişkisinin sona ermesinden sonra dahi yan yükümlülükler söz konusu olabilmektedir (Fikret Eren, Borçlar Genel, 2021, s. 40). Dürüstlük kuralının sözleşmenin sona ermesinden sonra dahi uygulama alanı bulduğu yönünde bkz. Antalya, Borçlar Genel 1, 1, s. 234.

190 Oğuzman/Barlas, s. 263, 289. Hemen belirtelim ki, bu çıkarım hakkın kötüye kullanılması yasağını dürüstlük kuralının olumsuz ifadesi olarak gören klasik görüşün ifadesidir. Bugün hâkim görüş (fonksiyon görüşü) hakkın kötüye kullanılması yasağının kural düzeltici fonksiyona sahip olduğu yönündedir (Antalya/Topuz, s. 505, 506).

"… mülkiyet hakkının hak sahibine bu hak elinden çıkana kadar her türlü tasarruf imkânını sunduğu düşünülse dahi, TMK'nın 2. maddesi uyarınca mülkiyet hakkı dahil olmak üzere herkesin haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorunda olduğu, bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeninin korumayacağı, dürüstlük kuralının hak sahibinin hakkını kullanırken veya borçlarını yerine getirirken dürüst, makul ve orta zekâlı bir insandan beklenen hareket tarzına göre davranması olarak tanımlanabileceği, kamulaştırma işlemlerinin kamu yararı gözetilerek ve toplumun tamamının ya da en azından o bölgede yaşayanların yararı düşünülerek yapıldığının ve kamulaştırma işlemleri sırasında yapılan harcamaların milli servet niteliğinde olduğunun unutulmamasının gerektiği…" (Y. HGK, E. 2017/2578, K. 2018/42, T. 17.01.2018, kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 10.12.2021).

191 Akipek Öcal, s. 713; Akkale Çelebi, s. 44, 45.

192 Feuz, s. 11, 39.

193 Wohlmann, 55. Aynı yönde bkz. Akipek Öcal, s. 713.

194 Antalya/Topuz, s. 502; Akyol, s. 7. Aksi görüşte bkz. Edis, s. 290 vd.

ahlaka aykırılık arz etmesi halinde, söz konusu sözleşme TBK m. 27 dolayısıyla yine geçersiz sayılacaktır[195]. Yani dürüstlük kuralını bertaraf etmelerinin bir anlamı kalmayacaktır[196]. Sonuç itibariyle, dürüstlük kuralı, aksine düzenleme yapılamayan emredici nitelikte bir kuraldır[197]. Bağlılık yükümlülüğünde ise mutlak anlamda emredicilikten bahsedilemez. İlgililer kanunun veya aralarındaki sözleşmenin izin verdiği ölçüde bağlılık yükümlülüğüne tabi olmaktan vazgeçebilirler[198].

Dürüstlük kuralı ile bağlılık yükümlülüğü arasında bir ayrım da her iki hukuki kurumun merkezindeki menfaat anlayışı bakımından yapılmalıdır. Dürüstlük ilkesi hakların kullanımına bir sınır teşkil eder. Bu sınır, hakkın dürüst bir şekilde kullanılarak karşı tarafa zarar verilmemesidir[199]. Ancak burada dikkat edilirse, hakkın kullanımıyla, hak sahibinin kendi menfaatini de koruması söz konusudur. Daha açık ifade etmek gerekirse, hak sahibi, dürüstlük kuralına uygun hareket etmek suretiyle karşı tarafın menfaatlerini; sahip olduğu hakkını kullanmakla da kendi menfaatlerini korumuş olmaktadır[200]. Böylelikle hukuki ilişkinin tarafları arasında bir çıkar dengesi sağlanmıştır[201]. Bağlılık yükümlülüğünde ise başkasının menfaatlerine bağlılık söz konusudur ve bu yabancı menfaatlerin ziyadesiyle korunması gereklidir[202]. Bu durumda, bir hukuki ilişki içerisinde bağlılık borcuna tabi olan kişi kendi çıkarlarının yerine karşı tarafın çıkarlarına öncelik vermek zorunda kalabilir[203]. Bu itibarla bağlılık yükümlülüğünde menfaat dengesinden ziyade, karşı tarafın menfaatlerine daha çok saygı göstermek söz konusudur[204].

Dürüstlük kuralı ile bağlılık yükümlülüğünün benzeşen yönleri de mevcuttur. Dürüstlük kuralı genel bir hüküm mahiyetinde davranış biçimini düzenlemektedir[205]. Bu

[195] Akyol, s. 8. Ahlaka aykırı olan bir şeyin dürüstlük ilkesine uygun olması düşünülemez (Hueck, s. 12).
[196] Akyol, s. 8.
[197] Bununla beraber, dürüstlük kuralının emredici nitelikte olmadığını, tarafların ortak iradeleriyle dürüstlük kuralından vazgeçebileceklerini ileri süren yazarlar da vardır, bkz. Edis, s. 294; Akyol, s. 7. Dürüstlük kuralının bazı koşullarda bertaraf edilebileceği yönünde bkz. Oğzuman/Barlas, s. 321 ve orada dpn. 560.
[198] Nitekim TTK m. 613/son hükmü gereğince limited şirket ortakları, usulüne uygun şekilde alınacak bir kararla bağlılık yükümlülüğüne aykırı faaliyetlerde bulunmaya imkân verebilirler.
[199] Serozan, s. 279.
[200] Sommer, s. 25; Feuz, s. 14.
[201] Wohlmann, s. 10; Feuz, s. 14.
[202] Geiser, s. 5; Würsch, s. 12.
[203] Sommer, s. 26; Wohlmann, s. 10; Geiser, s. 5; Thalmann, s. 3
[204] Sommer, s. 25, 26; Wohlmann, s. 10; Würsch, s. 13; Geiser, s. 5, 7.
[205] Antalya/Topuz, s. 497; Akyol s. 6.

itibarla dürüstlük kuralı, orta zekâlı, makul düşünen ve namuslu kimselerin toplum içerisindeki ahlaka ve dürüstlüğe muvafık davranışlarını temel alarak toplum ve iş hayatının ihtiyaçlarına cevap veren bir kurallar bütünüdür[206]. Dolayısıyla burada göz önünde tutulan husus bireysel davranışlar değil, objektif davranışlardır. Bir kişinin dürüstlük kuralına uygun davranıp davranmadığı belirlenirken onun kendine has sübjektif davranışları değil; ortalama düzeyde dürüst, namuslu bir kimsenin sergilediği davranışlar ölçüt olacaktır[207]. Bağlılık yükümlülüğünde de aynı kriter geçerlidir. Yani bir hukuki ilişkide bağlılık borçlusunun davranışlarının, bağlılık yükümlülüğüne uygun olup olmadığı belirlenirken, borçlunun kendi şahsi durumu değil, benzer hukuki ilişkide taraf olan ortalama zekâya sahip, dürüst ve namuslu bir bağlılık borçlusunun tutumları ölçüt alınacaktır[208].

Tüm bu yapılan açıklamalar ışığında bir değerlendirme yapmak gerekirse, dürüstlük kuralı ile bağlılık yükümlülüğü arasında birçok açıdan fark bulunduğunu söyleyebiliriz. Ancak kanaatimizce bu durum, bağlılık yükümlülüğünün TMK m. 2'de düzenlenen dürüstlük kuralından bağımsız, ondan ayrı bir hukuki müessese olduğu anlamına gelmemektedir[209]. Zira bu farklılıklar, dürüstlük kuralının genel özelliklerinden seçilip ayrılan ve bağlılık yükümlülüğünün özünü, yani bizzat kendisini oluşturan yapı taşlarından başka bir şey değildir. Bağlılık yükümlülüğü, dürüstlük kuralının özel bir görünümü olarak onun altında yer alan ve muhatabına, dürüstlük kuralına kıyasla, karşı tarafın menfaatlerini aktif biçimde savunmayı da içeren daha yoğun davranış borçları yükleyen bir yükümlülüktür[210]. Bu itibarla bağlılık yükümlülüğünün, çeşitli davranış borçlarını bünyesinde barındıran dürüstlük kuralına göre daha dar kapsamlı olduğu ifade edilebilir[211]. Başka bir deyişle, dürüstlük kuralı evrensel küme ise bağlılık yükümlülüğü de bu kümenin bir alt kümesidir[212].Sonuç itibariyle, çoğun içinde az da vardır kuralı

[206] Edis, s. 287; Antalya/Topuz, s. 501; Oğuzman/Barlas s. 264.
[207] Bazı durumlarda ise dürüstlük kuralının muhatabının kişisel ve nitelikli özellikleri baz alınarak sorumluluğu ağırlaştırılmış özel bir rol ölçüt alınabilir (Antalya/Topuz, s. 495, 496).
[208] Nitekim bağlılık yükümlülüğünün kanun gereği uygulama alanı bulduğu vekâlet ilişkilerinde kanun koyucu, vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde benzer alanda faaliyet gösteren bir vekilden beklenen davranışların ölçüt alınacağını hüküm altına almıştır (TBK m. 506/son).
[209] Geiser, 6. Benzer yönde bkz. Arslan Ertürk s. 27 ve 28.
[210] Geiser, 7, 8; Wohlmann, s. 11; Nomer, s. 37.
[211] *Arslan Ertürk* ise aynı gerekçelerle farklı sonuca varmıştır (Arslan Ertürk, s. 31).
[212] Dürüstlük kuralının karşılaştırmalı hukukta ele alınış biçimi de vardığımız sonucu haklı çıkarmaktadır. Mehaz ZGB Art. 2'nin kenar başlığı *"Handeln nach Treu und Glauben (Doğruluk ve Güven Kurallarına*

gereği, bağlılık yükümlülüğünün dürüstlük kuralının özel bir görünümü olduğunu belirtebiliriz.

2. Güven İlişkisi

Bağlılık yükümlülüğünün dogmatik temellendirmesinde dikkate alınan yaklaşımlardan birisi de güven ilişkisidir. Özellikle Alman öğretisinde, bağlılık yükümlülüğüne dair doktriner gelişmelerde güven ilkesi[213] ön plandaydı[214]. Bu yaklaşımın temelinde, bir topluluk ilişkisi bağlamında güvenen kişinin güvenilen kişiye karşı duyduğu kişisel itimadın (güven yatırımı,*"Vertrauensinvestition"*), bağlılık düşüncesini doğurduğu fikri yer almaktadır[215]. Başka bir anlatımla, güven, bir ilişkide bir tarafın diğer tarafa olan kişisel inancından dolayı olmasını arzuladığı beklentisidir[216]. Bağlılık duygusu da bu beklentinin boşa çıkarılmamasına hizmet eden önemli bir argümandır[217]. İşte bu nedenle bağlılığın mevcudiyeti ve gerekliliği, bir ilişkide duyulan kişisel güven ile gerekçelendirilmektedir[218].

Bununla beraber, ilerleyen zamanda, bağlılık yükümlülüğünün temelini güven ilişkisinde arayan bu yaklaşım eleştiri konusu olmuştur. Söz konusu yaklaşıma yöneltilen

---

Göre Davranma)" şeklindedir. *"Treu"* kelime itibariyle sadakat, bağlılık anlamlarına gelmektedir. Buna göre bir hukuki ilişkide borçlu kendisine düşen borçları usulüne uygun olarak yerine getirecektir. Başka bir anlatımla borcuna *"sadık, bağlı"* kalacaktır. *"Glauben"* ise güvenmek, inanmak anlamına gelmektedir. Bununla kastedilen ise hukuki ilişki içerisinde diğer taraf, borçlunun borcunu gerektiği şekilde yerine getireceğine inanmaktadır. Bu inancın boşa çıkartılmaması lazımdır (Serozan, s. 278; Arslan Ertürk s. 22). Şu halde, dürüstlük kuralının, hakların kullanımı ve borçların ifasında uyulması gereken geniş kapsamlı davranış biçimlerini bünyesinde barındırdığını; buna mukabil borçluya diğer tarafın menfaatlerini aktif biçimde korumak ödevini yükleyen bağlılık borcunun ise dürüstlük kuralından bir cüz olduğunu ifade edebiliriz. Benzer düzenleme BGB § 242'de de yer almaktadır. BGB § 242'nin kenar başlığı *"Leistung nach Treu und Glauben",* yani *"Doğruluk ve Güven Kurallarına Göre İfa"* şeklindedir.

[213] Güven ilkesi esas itibariyle, bir borç ilişkisinde tarafların irade açıklamalarının yorumlanması bağlamında, irade ve beyan ilkelerinin mahzurlu sonuçlarını gidermek amacıyla geliştirilmiş bir ilkedir (Turhan Esener, **"Borçlar Hukuku Sistemimize Göre Akitlerin İn'ikadında İtimat Prensibini Ehemmiyeti"**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S.3, 1952, s. 172).

[214] Hueck, s. 12. İsviçre hukukunda da aynı yönde bkz. Wohlmann, s. 54; Geiser, s.53.

[215] Christoph Kumpan, **Der Interessenkonflikt im deutschen Privatrecht,** Tübingen, Mohr Siebeck, 2014, s. 91.

[216] Antalya, Borçlar Genel 1, 1, s. 235. Güven ilişkisi, aralarında karşılıklı güven oluşmasına neden olabilecek bir hukuki ilişki bulunan kişilerin, davranışlarıyla veya sözleriyle karşı tarafın güvenini boşa çıkarmamasını emreder (Serozan, s. 278). Güven sorumluluğu da bu hukuki ilişkideki süjenin, karşı tarafta uyandırdıktan sonra haksız surette hayal kırıklığına uğrattığı güvenden doğan zararın tazminine yönelik sorumluluk olarak değerlendirilmektedir (Asuman Yılmaz, **Türk, İsviçre ve Alman Hukuklarında Şirketler Topluluğuna Güvenden Doğan Sorumluluk,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s.23).

[217] Aynı yönde bkz. Serozan, s. 278.

[218] Kumpan, s. 91.

eleştirilerin başında, güven ilişkisi yaklaşımının tamamen sübjektif bir bakış açısını temel aldığı, bir fiksiyondan ibaret olduğu ve güven ilişkisinin, hukuki ilişkinin temeli olarak görüldüğü itirazı gelmektedir[219]. Aynı zamanda, güven ilişkisinin, bağlılık yükümlülüğünden kaynaklanan, bağlılık borçlusunun kendi haklarını kullanması üzerindeki sınırlamaları da yeterince açıklayamadığı belirtilmiştir[220]. Son olarak, bağlılık yükümlülüğünün söz konusu olduğu bir hukuki ilişkide, bir tarafın hukuki menfaatlerinin, diğer tarafça etkilenmesi imkânının bulunması karşısında, bağlılık yükümlülüğünün mevcudiyeti için güven bağının bulunmasına gerek olmadığı ifade edilmiştir[221]. Son tahlilde, bağlılık yükümlülüğünden bahsedebilmek için taraflar arasında bir güven ilişkisine gerek olup olmadığı tartışmasını bir kenara bırakarak, bağlılık yükümlülüğünün söz konusu olduğu her hukuki ilişkinin bünyesinde az çok bir güven duygusunu barındırdığını ifade etmek isteriz[222]. Az da olsa var olan bu güven duygusu vesilesiyle taraflar bir hukuki ilişki içerisine girmiştir ki bir taraf diğerinin menfaatlerini etkileme imkânına sahip olabilmiştir[223].

3. Özen Yükümlülüğü

Hukuk sistemimiz bazı hukuki ilişkiler bakımından özen yükümlülüğünü hüküm altına almıştır. Burada dikkat çekici olan, özen yükümlülüğünün, çoğunlukla bünyesinde bağlılık yükümlülüğünü de barındıran çeşitli hukuki ilişkiler bağlamında gündeme gelmiş olmasıdır[224]. Örneğin hizmet ve iş sözleşmesinde işçinin; vekâlet sözleşmesinde vekilin; adi şirket ilişkisinde her bir ortağın ve nihayet anonim ve limited şirketlerde yöneticilerin özen borcu vardır. Anılan hukuki ilişkilerde bağlılık yükümlülüğünün de düzenleme altına alındığı göze çarpmaktadır. O halde bağlılık

[219] Martin Winter, **Mitgliedschaftliche Treubindungen im GmbH-Recht,** München, C.H. Beck Verlag, 1988, s. 16. Oysa bir hukuki ilişkinin kaynağı ya kanun ya da hukuki işlem olabilir (Nomer, s. 36).
[220] Feuz, s. 11; Kumpan, s. 91.
[221] Nomer, s. 47, 76. Bununla beraber etki imkânı tek başına bağlılık yükümlülüğünün dayanağı da değildir (Nomer, s.48). Karasu, Emredici Hükümler, s. 42.
[222] Benzer yönde Nomer, s. 47. Bununla birlikte güvenen kişinin her çeşit beklentisi korunmaz, zira güven kişinin ruh hali ile ilgili bir durumdur. Bu nedenle haklılık süzgecinden geçebilen ve korunmayı hak eden güven (beklenti) korunur (Serozan, s. 278).
[223] Benzer yönde bkz. Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 42.
[224] Zira bu tür hukuki ilişkilerde güven ilişkisi söz konusudur ve güven ilişkisinde özen borcu önemli bir yer işgal etmektedir (Fikret Eren, Borçlar Özel, s. 541; Ali Murat Sevi, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyeleri ve Yöneticilerin Özen Yükümlülüğü,** Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 28).

yükümlülüğü ile özen yükümlülüğü arasındaki ilişkinin gün yüzüne çıkarılması gerekmektedir.

Kanun koyucu bazı hukuki ilişkilerde taraflardan birisine borcunu ifa ederken gerekli özeni gösterme yükümlülüğü yüklemiştir. Bunun altında yatan neden, ilgili hukuki ilişkide taraflardan birisinin üstlendiği edimin mahiyetidir. Özen yükümlülüğünün öngörüldüğü tüm hukuki ilişkilerde bir taraf, diğerinin adına veya hesabına ya birtakım işleri görmektedir ya da bir sonucun doğmasını temin etmektedir[225]. Başka bir deyişle, her ihtimalde karşı tarafın hukuki menfaatlerini etkileyecek bir durum söz konusudur. Bu sebeple kanun koyucu, hukuki ilişkinin ilgili tarafına özen yükümlülüğünü yüklemiştir[226].

Bununla birlikte kanun koyucu özen yükümlülüğünü ne somutlaştırmış ne de yeknesak biçimde kullanmıştır[227]. Kanun koyucunun bu tutumu karşısında doktrin, özen yükümlülüğünün muğlak bir kavram olduğunu belirtmiş ve yükümlülüğü iki türde ele almıştır[228]. İlki, sorumluluğun belirlenmesinde ihmal kavramının bir unsuru olarak yapılan değerlendirmedir. Bu anlamda özen yükümlülüğü, sorumluluğun derecesinin belirlenmesinde bir ölçüttür[229]. Diğeri ise bir edimin kötü ifası dolayısıyla sözleşmenin ihlali anlamında özen yükümlülüğüdür[230]. Biz çalışmamızda, bu ikinci anlamda özen yükümlülüğünün bağlılık yükümlülüğü ile ilişkisini ortaya koymaya çalışacağız. Zira özen kavramının, hemen yukarıda örnek mahiyetinde saydığımız hukuki ilişkilerde kanun koyucu tarafından edimin ifasında özen gösterilmesi şeklinde düzenlendiğini görmekteyiz.

---

[225] Benzer yönde açıklamalar için bkz. Sevi, s. 37, 38.

[226] Örneğin vekilin özen borcu için TBK m. 506; işçinin özen borcu için BK. 396; yönetim kurulu üyeleri, müdürler ve yönetimle görevli kişilerin özen borcu için TTK m. 369 ve 626.

[227] Başpınar, s. 122, 123; Arslan Ertürk, s. 265; ; David Oser/Rolf H. Weber, "Art. 398", Corinne Widmer Lüchinger/David Oser (ed.)**, Basler Kommentar Obligationenrecht-I Art 1- 529 OR** içinde Art. 398 N. 1-35**,** 7. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2019, Art. 398, N. 24; Mustafa Tiftik/Elif Bolat, "**Uygulamada Vekilin Özen Borcu",** Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 2, 2017, s. 169.

[228] Fellmann, s. 374; Claire Huguenin, Markus Müller-Chen, **Vertragsverhältnisse Teil 2: Arbeitsvertrag, Werkvertrag, Auftrag, GoA, Bürgschaft,** 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2016, s. 482; Sinem Taştekin, **"Vekilin Vekâlet Sözleşmesinden Kaynaklanan Özen Borcu",** İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk fakültesi Dergisi, C.6, S.2, 2019, s. 87, 88.

[229] Huguenin/Müller-Chen, s. 482; Başpınar, s. 140.

[230] Fellmann, s. 375.

Özen kavramı günlük yaşantıda çeşitli anlamlarda kullanılmaktadır[231]. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre özen *"bir işin elden geldiğince iyi olması için gösterilen çaba, itina, ihtimam"* olarak tanımlanmıştır[232]. Bu itibarla özen, her halükarda bir davranış biçimidir[233]. İfa ise borçlanılan edimin içerik, zaman ve yer bakımından eksiksiz ve doğru bir biçimde yerine getirilmesidir. Yalnızca bu şekilde alacaklı tatmin edilmiş olur ve borç sona erer[234]. Asli edimin ifasında yardımcı rol oynayan özen yükümlülüğü, hukuki ilişki ile hedeflenen sonuca ulaşılmasında amaca uygun, itinalı, elverişli ve başarıya odaklı davranışları ihtiva eder[235]. Şu halde, bir hukuki ilişkide borçlunun borcunu ifa ederken, kendisinden beklenen sağlam bir irade ile dikkatli ve itinalı bir biçimde davranması ve alacaklının edime ilişkin menfaatini eksiksiz bir şekilde sağlaması gerekir[236].

Peki, edimin ifasında borçlunun göstermesi gereken özenin ölçüsü ne olmalıdır? Bu konuda pek çok ayrım yapılabilir[237]. Kanunda en çok karşılaşılan ayrım sübjektif özen-objektif özen şeklinde yapılan ayrımdır[238]. Sübjektif özen ölçüsünde borçlunun şahsi özellikleri, yani mesleki bilgisi, eğitimi, yaşı, cinsiyeti, kabiliyeti gibi vasıfları dikkate alınır[239]. Objektif özende ise kişinin kendi nitelikleri değil, basiretli, ortalama bir kimsenin aynı şartlar altında benzer olayda göstereceği özen ölçüt alınır[240]. Kanun koyucunun birçok hukuki ilişkide objektif özeni ölçüt olarak kabul ettiğini söyleyebiliriz[241].

Kısaca izah edilmeye çalışıldığı üzere, özen yükümlülüğü borcun nasıl ifa edilmesi gerektiğini gösteren bir kriter olarak karşımıza çıkmaktadır[242]. Ancak bu yükümlülüğün hukuki niteliği ve kaynağı doktrinde tartışmalıdır[243]. Bir görüşe göre özen

---

[231] Başpınar, s. 121; Tiftik/Bolat, s. 168.
[232] Güncel Türkçe Sözlük, "özen", https://sozluk.gov.tr/ (erişim tarihi: 21.12.2021)
[233] Fellmann, s. 374, 375; Başpınar, s. 124.
[234] Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 1030; Antalya, Borçlar Genel 1/3, s. 42, 43.
[235] Oser/Weber, Basler Kommentar OR-I, Art. 398, N. 24.
[236] Başpınar, s. 124. Zira özen kavramının temelinde, borçlunun taahhüt ettiği edimin gereği gibi yerine getirilmesi için gayret sarf etmesi gereği yatmaktadır (Tiftik/Bolat, s. 168),
[237] Bu ayrımlar için bkz. Başpınar, s.171 vd.
[238] Sevi, s. 28; Fikret Eren, Borçlar Özel, s. 731.
[239] Başpınar, s. 177, 178; Yavuz/Acar/Özen, s. 648;
[240] Başpınar, s. 188; Fikret Eren, Borçlar Özel, s. 731; Gümüş, Borçlar Özel 2012, s. 156.
[241] Sevi, s. 28-30
[242] Benzer yönde bkz. Başpınar, s. 140 vd; Ayan, Sadakat, s. 75; Sevi, s. 39.
[243] Özen yükümlülüğünün hukuki niteliğinin asli edim yükümlülüğü veya yan yükümlülük olup olmadığı hususu doktrinde ele alınmıştır. Bunun için bkz. Huguenin/Müller-Chen, s. 482; Başpınar, s. 147 vd; Sevi, s. 32 vd; Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 731; Gümüş, Borçlar Özel 2012, s. 154; Tiftik/Bolat, s. 170.

yükümlülüğü asli edim borcu *(Hauptleistungspflicht)* olarak kabul edilmektedir[244]. Bu görüşe göre özen yükümlülüğü kanundan kaynaklanan somut bir borcu ifade eder[245] ve bir edim borcu olmasının sonucu olarak bağımsız bir biçimde talep ve dava edilebilir[246]. Diğer bir görüşe göre ise özen yükümlülüğü yan yükümlülüktür *(Nebenpflicht)*[247]. Bu görüşte olan yazarlar, özen yükümlülüğünün, asli edimin ne şekilde yerine getirileceğine ilişkin bir ölçü olduğunu[248], yapma borcu şeklinde tezahür eden "gerekli özen gösterme"nin tek başına talep ve dava edilemeyeceğini[249], zira böyle bir davanın söz konusu olamayacağını belirtmektedirler[250]. Özen yükümlülüğünün kaynağı bakımından da doktrinde birlik olduğu söylenemez. Bir görüş, söz konusu yükümlülüğün, bağlılık yükümlülüğünün somutlaştırılmış bir hali olduğunu savunmaktadır. Bu görüşte olanlara göre bağlılık yükümlülüğü, özen yükümlülüğünü de kapsamaktadır[251]. Zira edimin bağlılık borcuna uygun surette gereği gibi ifa edilebilmesi, edimin özenli bir şekilde yapılmasını zorunlu kılmaktadır[252]. Tam aksi görüş ise özen yükümlülüğünün bağlılık yükümlülüğünden daha geniş, bağlılık yükümlülüğünü de içine alan bir kavram olduğunu ileri sürmektedir[253]. Doktrinde ileri sürülen son bir görüş de özen yükümlülüğünün bağlılık yükümlülüğü ile herhangi bir bağlantısının olmadığını, her iki yükümlülüğün

---

Doktrinde *Sevi* özen yükümlülüğünün hukuki niteliğini iş görme borcu doğuran sözleşmelerde özen yükümlülüğü bakımından ve anonim şirkette yönetim kurulu üyelerinin özen yükümlülüğü bakımından ikili bir ayrım yaparak ele almıştır (bkz. Sevi, s. 32 vd.). Kanaatimizce böyle bir ayrıma gerek yoktur. Zira yönetim kurulu üyeleri ile anonim şirket arasındaki ilişkinin sözleşmesel bir ilişki olduğu doktrinde çoğunlukla kabul edilmektedir. Dolayısıyla özen yükümlülüğünün hukuki niteliği hakkında yapılacak genel mahiyette açıklamalar, şirketler hukuku alanında özen yükümlülüğü hakkında yapılacak açıklamaları kapsar nitelikte olacaktır.

[244] Başpınar, s. 148, 149; Taştekin, s. 89 dpn 23. Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin özen borcu bakımından *Çamoğlu,* bu yükümlülüğün yönetim kurulu üyelerinin kusurlu olup olmadıklarını belirlemeden daha ötede bir anlam taşıdığını, bu anlamı itibariyle de özen yükümlülüğünün başlı başına görevler türeten bir borç kaynağı olduğunu belirtmektedir (Ersin Çamoğlu, **"Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Özen Borcu"**, İmran Öktem'e Armağan, Ankara, Sevinç Matbaası, 1970, s. 390).

[245] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 378.

[246] Başpınar, s. 148, 149.

[247] Başpınar, s. 149; Sevi, s. 34; Mehmet Helvacı, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu,** 2. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2001, s. 48.
Doktrinde yan yükümlülüklere "özen gösterme yükümlülükleri" denildiği de belirtilmiştir (Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 38).

[248] Başpınar, s. 149.

[249] Akipek Öcal, s. 713. Sözleşmenin ihlali anlamında özen yükümlülüğünün hiçbir zaman asli edim yükümlülüğü olmayacağına dikkat etmek gerekir (Huguenin/Müller-Chen, s. 482).

[250] Helvacı, s. 47; Sevi, s. 36.

[251] Ersin Çamoğlu, **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu (Kamu Borçlarından Sorumluluk İle),** Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş Üçüncü Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 70. İşçinin özen borcu bakımından bkz. Arslan Ertürk, s. 283.

[252] Ertaş, s. 29.

[253] Ayan, Sadakat, s. 75; Böckli, Aktienrecht, §13 N. 557; Sommer, s. 20.

birbirinden bağımsız yükümlülükler olduğunu ve birinin diğerinin üstünde bir kavram olarak ele alınamayacağını belirtmektedir[254].

Kanaatimizce özen yükümlülüğü, bu yükümlülüğün doğmasına neden olan hukuki ilişkideki asli edimin yerine getirilmesine yardımcı olan, onun nasıl ifa edileceğini gösteren bir yan yükümlülüktür. Zira özen borcu, sözleşme ilişkisi çerçevesinde hedeflenen sonucun (asli edimin) gerçekleşmesine ve bu edimin nasıl yerine getirilmesi gerektiğine yönelik bir borç olduğu için, kendi varlığı asıl edimin varlığına bağlıdır[255]. Bu itibarla, asli edimi "özen göstermek" olan bir hukuki ilişkiden bahsetmek olanaksızdır[256]. Sözleşme ile güdülen bir asıl amaç olmalı ki o amaca erişmek uğrunda özen göstermek borcu hayat bulabilsin[257]. Yine kanaatimizce özen yükümlülüğü, bağlılık yükümlülüğünün özel bir görünüm biçimidir. Zira özen yükümlülüğünün söz konusu olduğu bir hukuki ilişkide, örneğin vekâlet ilişkisinde, müvekkil, vekilin şahsi özelliklerini bilip sorgulamak kabiliyetinden çoğu zaman yoksundur[258]. Özellikle uzmanlık gerektiren (avukatlık, doktorluk gibi) mesleki işlerde bu imkân neredeyse tamamen ortadan kalkmaktadır[259]. Vekâlet ilişkisinde taraflar arasında bir güven ilişkisinin bulunduğu da su götürmez bir gerçektir[260]. Bu nedenle kanun koyucu, müvekkilin menfaatlerinin korunması bakımından tedbirleri üst seviyeye çıkartmış; bağlılık borcuna ilaveten, müvekkilin hedeflenen sonuca ulaşmasını sağlamaya yönelik

[254] Ayan, Sadakat, s. 75, Sevi, s. 37; Arslan Ertürk, s. 284.
[255] Başpınar, s. 149.
[256] Zira özen yükümlülüğünün söz konusu olduğu bir hukuki ilişkide borçlu taraf, hedeflenen sonucun gerçekleşmemesinden değil; bu sonuca erişmek üzere yaptığı faaliyetlerde özensiz davranmasından sorumludur. Başka bir anlatımla, özen yükümlülüğü hukuki işlem ile hedeflenen amaç değildir; söz konusu amaca ulaşmak için yapılan hareketlerin vasfıdır. Benzer bir değerlendirme, anonim şirket yönetim kurulunun özen borcu bakımından yapılmıştır. *Kırca'*ya göre yönetim kurulunun özen borcu, karar alma sürecine yönelik olmalıdır. Dolayısıyla, gerekli özen gösterilerek alınan karar, isabetsiz olsa bile bu karar dolayısıyla yönetim kurulu sorumlu tutulamaz (İsmail Kırca, **"Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarında Takdir Yetkisi-Özen Borcu",** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXII, S. 3, 2004, s. 88). Aynı yönde bkz. Hasan Pulaşlı, **"Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Özen Yükümlülüğü ve Müteselsil Sorumluluğu"**, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXV, S. 1, 2009, s. 58 vd; Özge Ayan, **"Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin ve Yönetimle Görevli Üçüncü Kişilerin Özen ve Bağlılık Yükümlülüğü",** Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 1-2, 2011, s. 68.
[257] Nitekim şu durumda yerine getirilen borç özen borcu değil; ilgili edim borcudur (Huguenin/Müller-Chen, s. 482).
[258] Başpınar, s. 154.
[259] Yavuz/Acar/Özen, s. 650.
[260] Fikret Eren, Borçlar Özel, s. 733; Akipek Öcal, s. 712; Zevkliler/Gökyayla, s. 635, 636; Yavuz/Acar/Özen, s. 655.

olarak özen yükümlülüğünü de öngörmüştür[261]. Bunun sonucu olarak, vekilin, müvekkilin menfaatlerini koruması, bunu yaparken de edimi gereği gibi yerine getirmek uğrunda özenli davranışlar sergilemesi gerektiği söylenebilir[262]. Bu anlamıyla bağlılık borcu, hukuki ilişkinin her safhasında, hatta sona ermesinden sonra bile söz konusu olabilir[263]. Edimin ifasında sadakat[264] şeklinde nitelendirilebilecek olan özen gösterme yükümlülüğü bağlılık yükümlülüğünün, borcun yerine getirilmesi sırasında ortaya çıkan ve ifa ile sona eren somutlaşmış bir hali olarak değerlendirilebilir[265]. Bu nedenle bağlılık borcunun, özen yükümlülüğünü de kapsayan daha geniş ve daha genel nitelikte bir yükümlülük olduğu düşüncesindeyiz.

4. Affectio Societatis

Bağlılık yükümlülüğü borç ilişkilerinde olduğu gibi ortaklık ilişkilerinde de karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda, bağlılık yükümlülüğünün şirketler hukuku alanında değerlendirmesi yapılırken, şirketler hukukuna yönelik bir kavram olan ve bir şirketin olmazsa olmaz unsurları arasında ele alınan affectio societatis unsurunu da incelemek gereklidir.

Latince bir kavram olan affectio societatisin Türkçe karşılığı yoktur[266]. Bu yüzden hem doktrin hem de yargı kararları kavrama çeşitli anlamlar yükleyerek onu somutlaştırmaya çalışmıştır. Bu bağlamda, en yaygın biçimde kullanılan ve şirketler hukukunu konu edinen hemen hemen her akademik çalışmada karşımıza çıkabilecek olan tabir "ortak amaca ulaşmak için çaba göstermek" tir[267, 268]. Mevzuatta açıkça yer

---

[261] Vekilin sadakat borcu, aslında özen borcunu tamamlayan bir borçtur (Fikret Eren, Borçlar Özel, s. 733).
[262] Aynı yönde Yavuz/Acar/Özen, s. 650.
[263] Oysa özen yükümlülüğü edimin ifa edilmesiyle son bulur (Yavuz/Acar/Özen, s. 656).
[264] Aynı yönde bkz. Fellman, s. 146. Bu niteleme için bkz. Ertaş, s. 29.
[265] Açıkça ifade etmemekle beraber aynı yönde bkz. Hande Albayrak Gül, **" İşçinin Sadakat Borcu"** Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 141-142, 2016, s. 141
[266] Alman literatüründe affectio societatisi karşılamak üzere *"Förderungspflicht"* deyimi kullanılmaktadır (Nami Barlas, **Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri,** 4. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016, s. 40, dpn. 100).
[267] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 25; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 80; Barlas, s. 39, 40. Affectio societatis kavramı daha başka biçimlerde de kullanılmıştır. Ancak hepsinde de vurgulanan ifade aynıdır. Bu çeşitli anlamlandırmalar için bkz. Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 17; Kırca/Şehirali Çelik/ Manavgat, s. 60, 61; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 37.
[268] Yargıtay da doktrini takip ederek affectio societatisi bu anlamda kullanmıştır: "… *818 Sayılı BK. madde 520/f.1'de, "...müşterek bir gayeye erişmek için birleşme…" şeklinde ifade edilen bu unsura, doktrinde affectio societatis denilmektedir…"* (Y. 3. HD, E. 2018/2115, K. 2018/10683, T. 30.10.2018, kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 13.01.2022); *"... Bu tanımdan adi şirketin (ortaklığın) unsurları; kişi, sözleşme, katılım payı, amaç, affectio societatis (müşterek gayeye ulaşmak için birlikte çalışmak*

almayan[269] affectio societatis kavramı, doktrin ve yargı kararlarında şirket ilişkisinin belirleyici unsurları arasında gösterilmektedir[270]. Bu kavrama göre, ortaklık iradesi ile bir araya gelen kişiler, aynı yöndeki iradelerinin mahsulü olan ortak amaca ulaşabilmek için gayret sarf etmelidirler. Bu unsur, şirket ilişkisini diğer sözleşmesel ilişkilerden ayırt etmeyi sağlar[271, 272] ve söz konusu unsurun bulunmaması durumunda bir şirket ilişkisinin varlığından bahsedilemez[273].

Gerçekten de kişilerin ortak sıfatıyla bir sözleşme temelinde ortak amaç etrafında toplanarak yalnızca katılım payı getirmeleri, hedeflenen ortak amaca ulaşmayı sağlamayacaktır[274]. Katılım payları ortak amaca erişilmesinde yalnızca birer araçtır[275]. Ortaklar, ortak amaca ulaşılması konusunda aralarında altlık üstlük ilişkisi olmaksızın, gerek birlikte gerekse münferiden çaba sarf etmek niyetinde olmalı ve bu yönde faaliyetlerde bulunmalıdırlar. Ortaklar bu konuda üzerlerine düşen ne varsa yapmalı ve

---

unsuru) şeklinde belirtilebilir…" (Y. 3. HD, E. 2020/10652, K. 2021/9529, T. 5.10.2021, kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 13.01.2022); *"… Amaç doğrultusunda çalışma ise az çok işbirliğini (affectio societatis) gerektirir…"* (Y. 13 HD, E. 1980/6387, K. 1980/6111, T. 24.11.1980, Lexpera, erişim tarihi:13.01.2022); *"… TBK m. 520/f.1'de, "...müşterek bir gayeye erişmek için birleşme…" şeklinde ifade edilen bu unsura, doktrinde affectio societatis denilmektedir…" (*Y. HGK, E. 2017/6-983, K. 2019/543, T. 09.05.2019, kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 13.01.2022).

[269] Doktrinde hâkim görüş affectio societatis unsurunun kanundan kaynaklanmadığı yönündedir. Bununla beraber, TBK m. 620/1 (eBK m. 520)'de yer alan *"… emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi… (…saylerini ve mallarını müşterek bir gayeye erişmek için birleştirmeği…)"* ifadelerinin affectio societatis unsuruna işaret ettiği belirtilmiştir. Bkz. Hayri Domaniç, **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi II**, 1. Tıpkı bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 27. Bu görüşe karşı olarak bkz. Kürşat Göktürk, **"Şirketler Hukukunda Affectio Societatisin Anlamları",** Başken Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.7, S. 21, 2021, s. 221

[270] Domaniç, s. 29; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 18; Barlas, s. 40; Halil Arslanlı, **Kollektif ve Komandit Şirketler,** Türk Ticaret Kanununa Göre Hazırlanmış 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1960, s. 58; Bununla beraber *Karayalçın* aksi görüştedir, bkz. Yaşar Karayalçın, **Ticaret Hukuku II Şirketler Hukuku A. Giriş-Adi Şirket-Ticaret Şirketleri (Kollektif-komandit-limited-kooperatif şirketler),** İkinci Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, 1973, s. 62. Aynı yönde bkz. Göktürk, s. 218. Yazar doktrinin affectio societatisi kanunun şirket ilişkisine bağladığı sonuçtan hareketle unsur saydığını, bir hukuki ilişkiye bağlanan sonucun hukuki nitelendirme bakımından unsur sayılamayacağını, tarafların hukuki sonuçla uyumlu davranışlarının ortaklık iradelerinin tespitinde bir kriter olabileceğini belirtmiştir (Göktürk, s. 218). Yazara göre affectio societatis şirket unsuru olmayıp bir "ilke"dir (Göktürk, s. 232).

[271] Affectio societatis Alman Hukukunda adi şirketi, şirket benzeri sözleşmelerden *(gesellschaftsähnliche Verträgen)* ayırt etmeye hizmet etmektedir (Günter Reiner, **Unternehmerisches Gesellschaftsinteresse und Fremdsteuerung: Eine rechtsvergleichende Studie zum Schutz der Kapitalgesellschaft vor dem Mißbrauch organschaftlicher Leitungsmacht,** Wirtschaftsrecht in Europa Band 2, München, C.H. Beck Verlag, 1995, s. 150).

[272] *Göktürk* bu tespitin yalnızca adi şirketler bakımından yapılabileceğini; ticaret şirketlerinin kuruluşlarının özel şekle tabi tutulması ve bu şekle uyulmasının ortakların şirket kurma iradesine sahip olduklarının tespiti bakımından yeterli olması nedeniyle ticaret şirketlerinde affectio societatis unsurunun varlığını araştırmanın gereksiz olduğunu belirtmiştir (Göktürk, s. 228).

[273] Barlas, s. 40, 41.

[274] Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 36, 37; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 17

[275] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 17.

hatta ortak amacı zedeleyici veya ona ulaşmayı zorlaştırıcı davranışlardan da kaçınmalıdırlar[276].

Affectio societatis Türk şirketler hukuku bakımından da genel kabul görmüş bir unsurdur. Bir şirket ilişkisinin varlığından bahsedebilmek için affectio societatis unsurunun muhakkak bulunması gereklidir[277]. Tüm şirket tipleri bakımından varlığı kabul edilen bu unsur şahıs şirketlerinde ağırlığını açıkça hissettirmektedir[278]. Zira bu unsur şahıs şirketlerinin yapısıyla uyum sağlamaktadır[279]. Buna karşılık sermaye şirketlerinde, özellikle de birbirini tanımayan çok sayıda ortağın (yatırımcının) bulunduğu halka açık anonim şirketlerde bu unsur -tamamen yok olmamakla- birlikte oldukça zayıflamıştır[280].

Yukarıda belirtildiği gibi, affectio societatis unsuru kanunda açıkça yer almamaktadır. Bununla beraber söz konusu unsurun izlerine bazı ilke ve kurallarda rastlamak mümkündür. Bu itibarla affectio societatis ortaklara yeni bir borç veya yükümlülük getirmemekte, aslında var olan bazı hükümlerin temelini oluşturmakta yahut bunların uygulanmasına sebebiyet vermektedir[281]. Örneğin taahhüt edilen sermaye payının ödenmemesi durumunda karşılaşılabilecek olan yaptırımlar[282], rekabet yasağı, ortağın bilgi alma ve denetim hakkı[283] vb. hükümlerin temelinde affectio societatisin yer aldığı belirtilmektedir[284]. Keza haklı nedenlere dayanarak bir şirketin feshinin

---

[276] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 17

[277] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 25; Barlas, s. 40; Bozkurt, s. 17, 18; Oruç Hami Şener, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı,** Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 9. Aksi halde, şirket sözleşmesinin karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmeden farkı kalmazdı (Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 17; Barlas s. 41, 42).

[278] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 18; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, 37; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 26; Bozkurt, s. 18. Buna karşılık *Göktürk* affectio societatisin unsur olarak kabul edilmesi halinde bunun bazı şirketlerde güçlü bazı şirketlerde zayıf olabileceği şeklinde bir ayrım yapılamayacağını ileri sürmektedir (Göktürk, s. 228, 229).

[279] Fatih Bilgili/Ertan Demirkapı, **Şirketler Hukuku,** 9. Baskı, Bursa, Dora Yayınları, 2013, s. 7, 8.

[280] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 26; Bozkurt, s. 18. Yalnızca bir pay sahibinin genel kurulu toplantıya çağırabilmesine olanak sağlayan TTK m. 410/2 ve 617/3; pay sahibine genel kurula katılma hakkı veren TTK m. 425 ve 618, bilgi alma ve inceleme hakkı sunan TTK m. 437 ve 614, özel denetim isteme hakkı veren TTK m. 438, genel kurul kararları aleyhine iptal davası açma hakkı veren TTK m. 446 ve 622; yönetim kurulu üyeleri ve müdürler hakkında sorumluluk davası açabilme hakkı veren TTK m. 553 ve 644/1, a ve halka açık anonim şirketlerde kamuyu aydınlatmayla ilgili düzenlemeler (SerPK m. 14, 15) sermaye şirketlerinde affectio societatis unsurunun varlığına örnek teşkil eden düzenlemelerdir (Kırca/Şehirali Çelik/ Manavgat, s. 62; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 18).

[281] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 18; Bozkurt, s. 18.

[282] Bozkurt, s. 18

[283] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 25.

[284] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 18.

istenebilmesi veya bir ortağın ortaklıktan çıkarılabilmesi durumlarına, bir veya birkaç ortağın ortak amaca ulaşmak için çaba sarf etmemesi, yani kendilerinde affectio societatis unsurunun bulunmaması neden olarak gösterilebilir[285].

Doktrinde bağlılık yükümlülüğünün de kaynağının affectio societatis olduğu ileri sürülmüştür[286]. Bu görüşe göre bağlılık yükümlülüğü, bir şirket ilişkisinde asli edim yükümü olarak, ortakların TBK m. 620 çerçevesinde ortak amacın gerçekleşmesi yönünde çaba sarf etmesi anlamına gelmektedir[287]. Adi şirkete ilişkin hükümler, her şirket türünün niteliğine göre ticaret şirketlerine de uygulanabildiği (TTK m. 126) ve bütün şirket tiplerinde ortak amaca ulaşmak hedeflendiği için ortakların desteklemeyecekleri bir ortak amacı şirket sözleşmesinde belirtmelerinin bir anlamı yoktur[288]. Sonuç itibariyle bu görüşe göre bağlılık yükümlülüğü, kaynağını affectio societatiste bulan ve her şirket türü için geçerli olan bir borçtur

Bu görüşe bazı eleştiriler yöneltilmiştir. Öncelikle, TBK m. 620'de yer alan ortak amaç için çaba sarf etme borcu yalnızca şirkete yöneliktir. Oysa bağlılık borcu şirkete yönelik olabileceği gibi diğer ortaklara da yönelik olabilir[289]. Bir diğer eleştiri de TBK m. 620 hükmünün, ortakların kendi menfaatlerine yönelik hakların mevcudiyetini açıklayamadığı noktasındadır[290].

Kanaatimizce de affectio societatisin bağlılık yükümlülüğüne temel teşkil ettiğini söylemek zordur. Çünkü her iki kurum arasında bazı farklılıklar vardır. Bir defa, affectio societatis bir şirket ilişkisinin zorunlu unsuru olması dolayısıyla, ortağın şirketten ayrılarak şirket ilişkisine son vermesi durumunda ortak amaca erişmek için çaba sarf etmekten bahsedilemeyecektir. Oysa bağlılık yükümlülüğünden doğan bazı borçlar (rekabet yasağı, sır saklama borcu gibi) şirket ilişkisinin sona ermesinden sonra da hüküm ifade edebilir. Bundan başka, her iki kavramın merkezindeki düşünce bakımından da

[285] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 25.
[286] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 112; Bilgili/Demirkapı, s. 25; Şener, Adi Ortaklık, s. 150; Akın, s. 36; Karasu, Emredici Hükümler, s. 40; Kırca/Şehirali/Çelik, s. 61.
[287] Jan Dembski, **Gesellschaftsrechtliche Treubindungen von Nichtmitgliedern, insbesondere nachmitgliedschaftliche Treupflichten,** Berlin, Duncker & Humblot Verlag, 2009, s. 70 vd; Nomer, s. 36.
[288] Karasu, Emredici Hükümler, s. 40, 41.
[289] Nomer, s. 37. Benzer yönde bkz. Akın, s. 141.
[290] Nomer, s. 37.

farklılık vardır. Affectio societatis unsurunda şirket amacının gerçekleşmesi için çoğunlukla yapma borcu şeklindeki aktif davranışlar ön plandadır. Buna mukabil, bağlılık yükümlülüğünde ise menfaatlerin korunması amaç olduğu için[291] bağlılık borcu kapsamında mütalaa edilen birçok yükümlülük yapmama borcu şeklinde tezahür etmektedir. İtiraf etmeliyiz ki, bu son farklılık bağlamında her iki kurum arasındaki sınır oldukça siliktir.

Nihayet son olarak belirtilmelidir ki, affectio societatis günümüz uygulamasında aslında ticaret şirketleri için değil, daha çok adi şirket için önem arz etmektedir. Bugün için affectio societatis, yukarıda değinilen fonksiyonlarından ziyade, adi şirket ilişkisinin benzer hukuki ilişkilerden ayırt edilmesi noktasında işlevseldir[292]. Başka bir anlatımla, affectio societatis teoride önem ifade eden bir konu olsa da bugünün uygulamasında bir ticaret şirketinin varlığı veya yokluğunun tespitinde değil[293]; bir hukuki ilişkinin adi şirket ilişkisi mi yoksa buna benzer başka bir hukuki ilişki mi olduğunun ayırt edilmesinde fonksiyon icra etmektedir[294]. Oysa bağlılık yükümlülüğü ticaret şirketleri bağlamında ortaklar ve yöneticiler için söz konusu olabilen, kendisinden çeşitli borçlar türetilebilen[295] ve bir şirketin bekasında önemli bir role sahip olan bir yükümlülüktür.

5. Eşit İşlem İlkesi

Bağlılık yükümlülüğünün şirketler hukuku alanına yansımaları bakımından incelenmesi gereken ilkelerden birisi eşit işlem ilkesidir. eTK döneminde kanuni temeli olmamakla birlikte doktrinde genel kabul gören[296], yeni TTK ile de sermaye şirketleri

---

[291] *Armbrüster* affectio societatisin bağlılık yükümlülüğüne kaynaklık ettiğini savunan görüşün en temel zayıflığını, bağlılık yükümlülüğünün menfaatlerin dikkate alınmasını emrettiği durumları açıklayamaması olarak görmektedir (Dembski, s. 73'ten aynen atıfla Christian Armbrüster, **Die treuhändersiche Beteiligung an Gesellschaften,** Köln, C. Heymann Verlag, 2001, s. 335.

[292] Reiner, s. 150; Göktürk, s. 228.

[293] Nitekim ticaret şirketlerinin kuruluşunun özel şekil şartlarına tabi tutulmuş olması karşısında, bu şartları yerine getiren ortakların iradelerinin ne olduğunun araştırılması gereksizdir. Zira bu şekle riayet etmekle ortaklar şirket kurma iradesini net biçimde ortaya koymaktadırlar (Göktürk, s. 228).

[294] Reiner, s. 150; Göktürk, s. 221; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 18.

[295] Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi bir kararında adi şirket ortağının bağlılık yükümlülüğünü katılım payına ilişkin OR 531 (BK 621) ve rekabet yasağına ilişkin OR 536 (BK 626)'ya dayandırmıştır. Bkz. Urteil des Bundersgerichts vom 20. März 2012, 4A_619/2011, https://www.swisslex.ch/de/doc/unknown/9c65fc20-d116-4ba7-8401-b3ba7985d9fb, Swisslex, erişim tarihi: 26.09.2021.

[296] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 619; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 282; Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar,** Güncellenmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi,

bakımından temel ilkelerden biri olarak açıkça hüküm altına alınan eşit işlem ilkesi, ortaklara eşit şartlar altında eşit şekilde davranılmasını emreden bir ilkedir (bkz. TTK m. 357 ve m. 627). İlkenin kabul ediliş gayesi, sermaye şirketlerine hâkim olan çoğunluk ilkesinin mahzurlu yanlarını törpülemektir[297]. Çoğunluğu elinde bulunduran kişiler şirket tüzel kişiliğinin iradesine istedikleri şekilde yön verebilecek ve böylece kendi çıkarları doğrultusunda hareket edebilecekleri için, sahip oldukları bu gücü kötüye kullanmaları olasıdır[298]. Eşit işlem ilkesi ile bu tehlikenin önüne geçilmesi ve azınlıkta kalan ortakların korunması mümkün olmaktadır[299].

İlke esas itibariyle şirket organlarına[300] hitap etmektedir[301]. Bu ilke sayesinde şirket organlarının keyfi uygulamaları sonucunda ortaklar arasında eşitsizlik meydana getirecek durumların önlenmesi amaçlanmaktadır[302]. Hemen belirtilmelidir ki, buradaki eşitlik mutlak anlamda eşitlik olmayıp, nispi eşitliktir[303]. Başka bir anlatımla, eşit işlemde bulunma zorunluluğu ancak eşit şartlar altındaki ortaklar bakımından geçerlidir[304]; yoksa farklı konumlardaki ortaklara farklı şekillerde muamele edilmesi eşit işlem ilkesinin ihlali

---

2017, s. 282; Setenay Yağmur, **Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 39 vd.; Cafer Eminoğlu, **"Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından Eşit Şartlarda Eşit İşlem İlkesi",** Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, C. 1, S. 1, 2015, s. 80.

[297] Necla Akdağ Güney, **"Anonim Şirketlerde Eşitlik İlkesi"**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVIII, S. 3-4, 2014, s. 121; Ercüment Erdem, "Türk ve İsviçre Hukuklarında Eşit İşlem İlkesi", Hamdi Yasaman/H. Ercüment Erdem/H. Ali Dural/Tolga Ayoğlu/S. Anlam Altay/Fülürya Yusufoğlu/Sinan Yüksel (ed.), **İsviçre Borçlar Kanunu'nun İktibasının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukuku'nun Türk Ticaret Hukuku'na Etkileri** içinde s. 393-524**,** İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 394; Yağmur, s. 22 vd. Eşit işlem ilkesinin kabul edilmesine neden olan birçok sebep bulunmaktadır; ancak çoğunluk gücünün kötüye kullanımının engellenmesi düşüncesi öne çıkan nedenlerdendir (Eminoğlu, Eşit İşlem, s. 86).

[298] Akdağ Güney, s. 116; Murat Yusuf Akın/Setenay Yağmur, **"Türk Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesinin Uygulanması Açısından Objektif Kriter Kavramı,** Terazi Hukuk Dergisi, C. 13, S. 144, 2018, s. 97.

[299] Akın/Yağmur, s. 98. Bununla beraber ilke emredici nitelikte değildir (bkz. TTK Gerekçe m. 357). Ortaklar somut olay özelinde eşit işlem ilkesinin uygulanmasından vazgeçebilirler (Eminoğlu, Eşit İşlem, s. 84). Buna karşılık, eşit işlem ilkesinden tamamen ve her olay bazında vazgeçmek mümkün değildir. Örneğin şirket sözleşmesine konulacak bir hükümle eşit işlem ilkesinin hiçbir zaman uygulanmayacağı şeklinde bir kararlaştırma yapılamaz (Akın/Yağmur, s. 98; Eminoğlu, Eşit İşlem, s. 84).

[300] Eşit işlem ilkesinin muhatabı, limited şirketler bakımından müdürlerle sınırlıdır (Eminoğlu, Eşit İşlem, s. 80).

[301] Yağmur, s. 70 vd.; Ercüment Erdem, s. 396; Akdağ Güney, s. 124; Eminoğlu, Eşit İşlem, s. 84. Bu nedenle ilke şirket ortaklarına tanınmış bir ortaklık hakkı değildir (Akın/Yağmur, s. 97, 98).

[302] Bernd R. Mayer/Michael Albrecht vom Kolke, **Akitengesetz Kommentar (Hrsg. Wolfgang Hölters/Markus Weber),** 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022, AktG § 53a, Rn. 2; Akdağ Güney, s. 122.

[303] Akın/Yağmur, s. 97; Eminoğlu, Eşit İşlem, s. 82; Akdağ Güney, s. 123; Yasaman/Erdem/Dural/Ayoğlu/Altay/ Yusufoğlu/Yüksel, s. 395

[304] İstanbul BAM 43. HD, E.2020/184, K. 2021/237, T. 4.3.2021, kazancı, erişim tarihi: 08.02.2022)

anlamına gelmeyecektir[305]. Dolayısıyla, örneğin A grubu pay sahiplerine, dâhil oldukları pay grubu bağlamında eşit davranılması asıldır[306]; bununla beraber B grubu pay sahiplerine de aynı şekilde işlem yapılması gerekmez. Durum böyle olmakla beraber, eşit işlem ilkesinin, bazı objektif kriterlerin[307] varlığı halinde göz ardı edilmesi mümkündür[308]. Zira eşitlik ilkesi ile kanun koyucunun amaçladığı her koşulda eşitlik sağlanması değil, keyfi yapılan eşitsizliklerin önüne geçilmesidir[309]. Bu bağlamda, doktrinde belirtildiği üzere "haklı nedenlerin bulunması[310]", "alınacak tedbirlerin şirket ve ortaklarının tümünün çıkarlarına hizmet etmesi[311]", "hedeflenen sonuca başka yollardan ulaşılamaması[312]" ve "aksi takdirde telafisi güç zararların meydana gelmesi[313]" gibi her somut olay açısından tespit edilmesi gereken objektif kriterlerin[314] varlığı halinde eşit şartlar altındaki ortaklara dahi farklı davranılması eşit işlem ilkesine aykırılık oluşturmayacaktır[315].

Eşit işlem ilkesi birçok ülke hukuklarında kendisine yasal dayanak bulabilmiştir. AET'nin şirketler hukukuna yönelik EWG/77/91 sayılı ikinci yönergesinde düzenlenen eşit işlem ilkesi, yönergenin iç hukuka aktarılması dolayısıyla ilk defa Almanya'da 13 Aralık 1978 tarihli Şirketler Hukuku'nun Koordinasyonuna İlişkin Avrupa Toplulukları Konseyi İkinci Direktifinin Uygulanmasına Dair Kanun ile 1 Temmuz 1979 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere normatif düzenlemeye kavuşmuştur[316]. 1989 yılında Avusturya'da[317], ardından 1991 yılında da İsviçre'de kabul

[305] Akın/Yağmur, s. 99. Buna karşılık emredici hükümlerle korunan haklar bakımından eşitlik ilkesi mutlak olarak uygulanacaktır (Akın/Yağmur, s. 97; Eminoğlu, Eşit İşlem, s.82)
[306] Nomer, s. 26; Eminoğlu, Eşit İşlem, s. 83.
[307] Objektif kriter hakkında detaylı açıklamalar için bkz. Yağmur, s. 56 vd.
[308] Akın/Yağmur, s. 99
[309] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 620; Akdağ Güney, s. 122; Ercüment Erdem, s. 394, 395; Akın/Yağmur, s. 99; Eminoğlu, Eşit İşlem, s. 82.
[310] Akdağ Güney, s. 122.
[311] Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, s. 144; Ercüment Erdem, s. 404.
[312] Akın/Yağmur, s. 101.
[313] Eminoğlu, Eşit İşlem, s. 83.
[314] Bu kriterlerin çok katı bir incelemeyi gerektirdiği yönünde bkz. Eminoğlu, Eşit İşlem, s. 83.
[315] Akın/Yağmur, s. 99.
[316] Mayer/Albrecht vom Kolke, AktG § 53a, Rn. 1; Akdağ Güney, s. 117.
[317] Hanno Merkt, "Gleichbehandlung im Gesellschaftsrecht rechtsvergleichend", Stefan Grundmann/Hanno Merkt/Peter o. Mülbert (Hrsg.), **Festschrift für Klaus J. Hopt zum 80. Geburtstag am 24 August 2020** içinde (775-803), Berlin/Boston, De Gruyter, 2020, s. 778.

edilmiştir[318]. 2012 tarihli yeni TTK ile de ülkemizde sermaye şirketleri bakımından eşit işlem ilkesi yasal temele kavuşmuştur.

Bazı ülkelerde ise eşit işlem ilkesinin kanuni dayanağı yoktur. Örneğin Fransa'da kanun koyucu ilgili yönergeleri iç hukukuna aktarmayı gerekli görmediği gibi doktrin de söz konusu yönergeleri hiç dikkate almamıştır. Benzer şekilde, İngiltere'de de kanun koyucu eşit işlem ilkesine mevzuatta yer vermemiştir. Buna karşılık, İngiliz yargılamasında eşit işlem ilkesinden değil, eşit işlem ilkesine denk görülen ve İngiliz Şirketler Kanunu (Companies Act 2006) Sec. 944'te düzenlenen haksız fiil kurumundan *(unfair prejudice)* faydalanılmaktadır. Günümüzde haksız fiil yasağı *(Verbot des unfair prejudice),* bağlılık yükümlülüğüne (sadakat ilkesi *[der Treuegedanke]*) aykırılığın yasaklanması şeklinde mütalaa edilmektedir[319]. Amerikan hukukunda ise Model Ticaret Şirketleri Kanunu da dâhil olmak üzere, birçok eyaletin şirketler hukukunda eşit işlem ilkesinin yasal temeli mevcut olmasına rağmen, mahkemeler bu hükümlere açıkça dayanmamakta, eşit işlem ilkesini bağlılık yükümlülüğünden türetilmiş ve genel olarak kabul görmüş bir içtihat kuralı *(common law, Richterrecht)* olarak görmektedirler[320]. Benzer durum Alman hukuku için de söz konusudur. Alman hukukunda normatif bir düzenlemeye sahip olmasına rağmen (bkz. AktG § 53a[321]) eşit işlem ilkesi bağlılık yükümlülüğü ile ilişkilendirilmekte; hatta doktrinde güçlü bir çoğunluk eşit işlem ilkesini bağlılık yükümlülüğünün özel bir görünümü olarak kabul etmektedir[322]. Bu düşüncenin arkasında eşit işlem ilkesinin, kendi tatbik sahasını daraltan zayıf yönleri yatmaktadır[323].

Gerçekten de eşit işlem ilkesi şirket içi ilişkilerde dikkate alınan ve yalnızca ortaklara hasredilen bir ilke olduğu için[324], şirketin üçüncü kişilerle girişeceği hukuki

---

[318] Yağmur, s. 29, 30; Ercüment Erdem, s. 408.
[319] Merkt, Gleichbehandlung, s. 777, 781.
[320] Merkt, Gleichbehandlung, s. 778, 779, 783.
[321] AktG § 53a, TTK m. 357 ile benzer bir düzenleme içermektedir. AktG § 53a: *"Aktionäre sind unter gleichen Voraussetzungen gleich zu behandeln*" *(Pay sahiplerine eşit koşullar altında eşit muamele edilir).*
[322] Merkt, Gleichbehandlung, s. 783; Mayer/Albrecht vom Kolke, AktG § 53a Rn. 3; Cornelius Götze, "§ 53a Gleichbehandlung der Aktionäre", Wulf Goette/Mathias Habersack/Susanne Kalss (ed.), **Münchener Kommentar zum Aktiengesetz Band 1** içinde §53a Rn. 1-61, 5. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2019, § 53a, Rn. 4. Benzer yönde bkz. Jens Koch, **Beck'sche Kurz Kommentar Band 53 Aktiengesetz (Hrsg. Uwe Hüffer/Jens Koch),** 16. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022, AktG § 53a, Rn. 2.
[323] Mayer/Albrecht vom Kolke, AktG § 53a Rn. 3; Holger Fleischer, **Aktiengesetz Kommentar 1. Band (§1-132) (Hrsg. Karsten Schmidt/Marcus Lutter),** 4. Neu bearbeitete und erweiterte Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2020, AktG § 53a, Rn. 12.
[324] Akın/Yağmur, s. 99; Akdağ Güney, s. 123, 124; Ercüment Erdem, s. 396. Buna karşılık, eşit işlem

ilişkilerde ilkenin uygulanma kabiliyeti yoktur. Bu noktada karşılaşılabilecek bir ihtimal, şirketin işlem yaptığı üçüncü kişinin şirkete yakın bir kişi olabileceğidir. Şirkete yakın kişi bizzat ortak olabileceği gibi ortakla bağlantısı bulunan herhangi bir kimse de olabilir. Bu kimselerle yapılacak hukuki işlemler dolayısıyla eşit işlem ilkesinin etkisiz kalacağı söylenebilir[325]. Keza eşit işlem ilkesinin kanunda öngörülen muhatapları şirket organları olduğu için ortaklar arası ilişkilerde de eşit işlem ilkesi uygulanamayacaktır[326]. Bu itibarla, sahip olduğu çoğunluk gücünü kendi çıkarları doğrultusunda kullanan ortağa/ortaklara karşı azınlıkta kalan ortaklar eşit işlem ilkesinin korumasından yeterince faydalanamayacaktır[327]. Bu nedenlerle, özellikle uygulamada eşit işlem ilkesinin bağlılık yükümlülüğü ile desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir[328].

Kanaatimizce, eşit işlem ilkesi de tıpkı bağlılık yükümlülüğü gibi menfaatlerin korunmasına hizmet eder. Bağlılık yükümlülüğünde öncelik şirket menfaatlerinin korunması olsa da –ileride değinileceği üzere[329] ortakların da birbirlerine karşı bağlılık yükümlülüğü bulunduğu için- çoğunluk gücünü elinde bulundurarak şirket organlarına yön verebilme imkânına sahip olan ortakların, bu yolla diğer ortakların çıkarlarını etkilemesi bağlılık yükümlülüğüne aykırılık kapsamında mütalaa edilebilir[330]. Hatta eşit işlem ilkesi ile engellenemeyecek bazı hak ihlallerine bağlılık yükümlülüğü ile ket vurulabilecektir. Bu yüzden biz de Alman hukukunda giderek daha çok taraftar toplayan görüşe katılarak, eşit işlem ilkesinin, şirket organları yönünden ortaklara karşı bağlılık yükümlülüğünün bir görünümü olduğu kanaatindeyiz[331].

6. Compliance

Compliance kavramı, Anglo-Sakson hukuk terminolojisinden Kara Avrupası hukuk sistemine[332], oradan da bizim hukuk sistemimize aktarılmıştır. Türkçe karşılığı

ilkesinin günümüz şirketler hukuku yaklaşımında daha geniş bir anlamının olduğu yönünde bkz. Eminoğlu, Eşit İşlem, s. 81.

[325] Eminoğlu, Eşit İşlem, s. 85. Bu ihtimalde, İsviçre Hukukunda *Huguenin* söz konusu işleme geçersizlik yaptırımı uygulanabileceğini ileri sürmüştür (bkz. Ercüment Erdem, s. 417, 418'den naklen).

[326] Merkt, s. 788; Akdağ Güney, s. 122, 124; Eminoğlu, Eşit İşlem, s. 85.

[327] Gözte, AktG §53a Rn. 5

[328] Mayer/Albrecht vom Kolke, AktG § 53a Rn. 3; Koch, AktG § 53a Rn. 2; Fleischer, AktG § 53a Rn. 12.

[329] Bkz. aşağıda İkinci Bölüm, IV, B, 2, b.

[330] *Eminoğlu* bu durumda eşit işlem ilkesinin ihlal edildiği kanaatindedir (Eminoğlu, Eşit İşlem, s. 85).

[331] Çoğunluğun azınlığa karşı sadakat borcu olduğu yönünde bkz. Akın, s. 127.

[332] Christoph E. Hauschka/Klaus Moosmayer/Thomas Lösler, **Corporate Compliance Handbuch der Haftungsvermeidung im Unternehmen,** 3. überabeitete und erweiterte Auflage, München, C.H. Beck

olarak "uyum", "riayet etme", "belirli emirlere riayet etmek" ve " kanuna uyum sağlamak" gibi anlamlara gelmektedir[333]. Kavram sadece hukuk alanında değil, medikal[334], telekomünikasyon, enerji[335], savunma sanayii[336] gibi alanlarda da karşılık bulmaktadır[337]. Compliance kişi bakımından da oldukça kapsamlıdır. Gerçek kişilerin yanı sıra kamu ve özel hukuk tüzel kişileri de compliance'ın kapsamına dâhildir[338]. Bu minvalde, hem gerçek kişiler hem tüzel kişiler dâhil oldukları alanda geçerli hukuk kurallarına, hukukun evrensel ilkelerine ve ahlak kurallarına uygun davranışlar sergilemelidirler.

Hukuk biliminde compliance, en genel tabirle, hukuk kurallarına uyum sağlamak ya da uygun hareket etmek demektir[339, 340]. Bu anlamda hukuk kuralları yalnızca pozitif düzenlemelerden ibaret değildir; bilakis hukukun evrensel ilkeleri, ahlak ve etik kuralları da compliance kapsamında uyulması beklenen kurallardandır[341].

Verlag, 2016, §1 Rn 2.

[333] Ali Paslı, **"Compliance Kavramının Ortaklıklar Hukukundaki Anlamı ve Sorumluluk Sistemine Etkisi",** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXI, S. 2, 2013, s. 317; Hasan Pulaşlı, **"Compliance Kavramı ve Yönetim Organının Compliance Sorumluluğu"** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXXV, S. 2, 2019, s. 31. Alman hukukunda da benzer anlamları karşılaması ile ilgili olarak bkz. Hauschka/Moosmayer/Lösler, §1 Rn. 2. Bununla beraber, compliance kavramının tam olarak neyi ifade ettiği bakımından gerek kavramın çıkış noktası olan Amerikan doktrininde gerek Kara Avrupası doktrininde fikir birliği mevcut değildir (Adem Sözüer, "Önsöz", Doç. Dr. iur. Erhan Temel, LL.M/Prof. Dr. Adem Sözüer (Ed.), **Türk-Alman Hukuk Sempozyumu Teori ve Uygulama Açısından İşletmelerde Hukuk Kurallarına Uygun Hareket Etme (Compliance) Tartışmaları** içinde (s. VII-IX), Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. VII).

[334] Tuğçe Nimet Yaşar, **Anonim Şirketler Hukukunda Uyum (Compliance),** İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 17, 26. Compliance terimi Alman hukukunda ilk kez sağlık hukuku alanında kullanılmıştır (Gregor Thüsing, **Beschäftigtendatenschutz und Compliance (Hrsg. Gregor Thüsing/Gerrit Forst/Stephan Pötters/Thomas Granetzny/Johannes Traut),** 3. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2021, §2 Rn. 2).

[335] Paslı, Compliance, s. 317.

[336] Yaşar, s. 40.

[337] Thüsing, §2 Rn. 2.

[338] Paslı, Compliance, s. 318.

[339] Herbert G. Buff, **Compliance Management,** 1. Auflage, Zürich, Dike Verlag, 2015, s. 4, 5. Yazara göre en geniş anlamıyla compliance, norm ihlallerini önlemeye yönelik strateji ve sistemler için kullanılan bir ortak terimdir.

[340] Bunun yanında ayrıca hukuka uygun davranılmasını sağlamak ve gözetmek de compliance kavramına dâhildir (Yaşar, s. 18). Bu bakımdan compliance, hukuka aykırılıkların gerçekleşmesinden önce, bunların önlenmesini amaçlayan etkili ve faydalı bir önleyici hukuk *(preventive law, präventives Element)* argümanıdır (Paslı, Compliance, s. 320, 321).

[341] Nitekim İsviçre Finansal Piyasalar Denetleme Kurumu'nun (FINMA) bir genelgesine (Rundschreiben 2017/1 Corporate Governence-Banken, Rz. 7) göre yasal düzenlemelere ve şirket iç yönergelerine uyum sağlamanın yanı sıra alışılagelmiş piyasa standartlarına ve mesleki davranış kurallarına da uyulması *(Als Compliance gilt die Einhaltung von gesetzlichen, regulatorischen und internen Vorschriften sowie die Beachtung von marktüblichen Standards und Standesregeln)* compliance olarak tanımlanmaktadır (Daniel Lengauer, **Compliance**, Zürich, Schulthess Verlag, 2019, s. 7). Bununla beraber, bugünün anlayışında şirketler hukukunda compliance ile kastedilen "regulatory compliance" yani yalnızca hukuk kurallarına

Şirketler hukuku[342] bağlamında ise compliance şirketlerin tüm iş ve işlemlerinde mevcut yasalara[343] ve şirketin iç işleyişine dair kendi kurallarına uygun hareket etmesi ve bunun -yani tüm kurallara uyulmasının- sağlanması[344] şeklinde ifade edilmektedir[345, 346].

Compliance kavramının doğmasına ve genişlemesine neden olan husus, şirketlerin, özellikle de şirket yöneticilerinin[347] hukuka aykırı eylem ve işlemlerde bulunmaları nedeniyle meydana gelen ekonomik sorunların daha en başından önüne geçilmek istenmesidir[348]. Geçmişte yaşanan skandallar, şirkette sahip olunan imkânların suistimal edilmesi, rüşvet, yolsuzluk ve usulsüzlükler ve tüm bunların sonucu olarak toplumsal ve ekonomik hayatı olumsuz etkileyen gelişmeler[349] nedeniyle birtakım tedbirler alma ihtiyacı doğmuştur[350]. Bu gayeyle, yani şirket içerisinde meydana gelen ihlallerin açıklığa kavuşturulması ve bunların yaptırımlara bağlanması[351] amacıyla, compliance terimi ilk defa ABD hukukunda dile getirilmiş ve buradan tüm dünyaya yayılmıştır[352]. Compliance uygulaması ile hayata geçirilecek şirket içi mekanizma

---

uyumdur (Paslı, Compliance, s. 318). Aksi fikirde bkz. Pulaşlı, Compliance, s. 33.

[342] Compliance yalnızca şirketler hukuku alanında değil, ceza hukuku, iş hukuku, vergi hukuku, rekabet hukuku gibi hukuk dallarında da uygulama alanı bulmaktadır (Paslı, Compliance, s. 317). Ceza hukuku alanında compliance ile ilgili olarak bkz. Zeynel T. Kangal, "Türk Ceza Hukuku Açısından Compliance", Doç. Dr. iur. Erhan Temel, LL.M/Prof. Dr. Adem Sözüer (Ed.), **Türk-Alman Hukuk Sempozyumu Teori ve Uygulama Açısından İşletmelerde Hukuk Kurallarına Uygun Hareket Etme (Compliance) Tartışmaları** içinde (s. 73-87), Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 73 vd; Olivier Sahan, "Strafrecht und Compliance in der Praxis", Doç. Dr. iur. Erhan Temel, LL.M/Prof. Dr. Adem Sözüer (Ed.), **Türk-Alman Hukuk Sempozyumu Teori ve Uygulama Açısından İşletmelerde Hukuk Kurallarına Uygun Hareket Etme (Compliance) Tartışmaları** içinde (s. 60-72), Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 60 vd.

[343] Hem birincil hem de ikincil düzenlemeler, yani tüzük, yönetmelik tebliğ vb. düzenlemeler compliance kapsamındadır (Paslı, Compliance, s. 317).

[344] Aslında kurallara uymak yasaların normatif etkisinden kaynaklanır ve bir katalizör olarak compliance gerektirmez. Dolayısıyla compliance, kurallara uyulup uyulmadığından ziyade bunun nasıl sağlanabileceği ile ilgilidir (Thüsing, §2 Rn. 2).

[345] Şirket yönetim ve denetim organları için ilkeler, tavsiyeler ve öneriler içeren Alman Kurumsal Yönetim Kodeksi'nin (Deutscher Corporate Governence Kodex) 5. ilkesinde yer alan bu tanım, uygulamada genel olarak kabul görmüştür, bkz. Hauschka/Moosmayer/Lösler, §1 Rn. 2, 3. Ayrıca bkz. Thüsing, §2 Rn. 2; Paslı, Compliance, s. 318; Yaşar, s. 18.

[346] Compliance kavramının, yönetim organları ve çalışanların ilgili gerekliliklere uymasını sağlayan organizasyonel kavramlar ve birimleri ifade etmek için de kullanıldığı belirtilmiştir (Lengauer, s. 7).

[347] Kavram olarak compliance'ın muhatabı *(Adressat)* yönetim kurulu (düalist sistemlerde ise hem yönetici kurul hem de gözetim kurulu)dur (Pulaşlı, Compliance, s. 49).

[348] Pulaşlı, Compliance, s. 33; Paslı, Compliance, s. 320.

[349] Öyle ki, bu hukuka aykırılıklar, Almanya'da bir şirketin yönetim kurulu üyesinin intiharına kadar uzanan bir sürece neden olmuştur (Bu olayla ilgili olarak bkz. Yaşar, s. 97).

[350] Paslı, Compliance, s. 320.

[351] Burada hemen belirtilmelidir ki, compliance, hukuka aykırılık durumunda ilgili hukuk kuralına aykırılığın sonuçları/yaptırımları ile değil; hukuka uyumsuzluğun *(non-compliance)* sonuçları ve sorumluları ile ilgilenmektedir (Paslı, Compliance, s. 321).

[352] Paslı, Compliance, s. 320. Compliance kavramının Amerika Birleşik Devletleri'nde ilk olarak tıp literatüründe kullanıldığı, oradan hukuk literatürüne geçtiği belirtilmiştir (Yaşar, s. 37 vd). Amerikan

sayesinde, hukuka aykırı tutumların önüne önceden geçilebilecek ve bunun neticesinde hem şirketin hem de ekonomik hayatın zarar görmesi engellenebilecektir[353].

Şirket bünyesinde oluşturulacak compliance sistemi sayesinde yalnızca şirket tüzel kişiliği korunmuş olmaz. Şirket bünyesinde çalışan kişiler ve şirketle iş ve işlem yapan yatırımcı, müşteri gibi üçüncü kişiler de compliance sisteminin nimetlerinden faydalanma imkânı bulur. Şirkette meydana gelen hukuka aykırılıklar hem şirket çalışanlarının hem şirketle işlem yapan üçüncü kişilerin şirkete olan güvenlerinin sarsılmasına neden olacaktır[354]. Bu durum, şirketi iflasa kadar götürebilecek bir sürecin tetiklenmesine zemin hazırlayabilir. Sonuç itibariyle, şirkette faaliyet gösteren çalışanlar ya da şirketle yapılacak işlemlerden menfaat uman üçüncü kişiler de bu durumdan etkilenecektir. Buna karşılık, compliance sisteminin var olduğu ve işlediği bir şirket bünyesinde bu tip olumsuz durumlar en hafif kayıplarla atlatılmakta; sistemin varlığı çalışanların ve üçüncü kişilerin güvenlerini pekiştirmekte, çalışanları daha azimli çalışma noktasında motive etmekte ve üçüncü kişileri şirkete yatırım yapmaya teşvik etmektedir[355].

Kısaca izah edilmeye çalışıldığı üzere, compliance ile hukuka uygunluğun sağlanarak şirketteki mevcut nizamın devamı ve korunması hedeflenmektedir. Genel olarak compliance hem şirket dışı düzenlemelere (kanun, uluslararası sözleşme, yönetmelik, tüzük, vb. düzenleyici nitelikteki diğer tüm mevzuata) hem şirket içi düzenlemelere (şirket sözleşmesi, yönerge, direktif vb.) "bağlılık *(Regeltreue)*" anlamına gelmektedir[356]. Bu itibarla compliance aslında bir davranış biçimidir[357]. Bu davranış biçimi complianceda tüm yasal düzenlemelere, hukukun genel kaidelerine, ahlaki ve etik kriterlere "uygun davranma" şeklinde tezahür etmekte iken bağlılık yükümlülüğünde güvenen tarafın *(Treugeber)* meşru menfaatlerini korumak, bu menfaatlere "uygun"

---

hukukunda compliance'ın başlangıç noktası banka ve sermaye piyasası hukukudur (Erhan Temel, "Compliance-System in der Aktiengesellschaft", Doç. Dr. iur. Erhan Temel, LL.M/Prof. Dr. Adem Sözüer (Ed.), **Türk-Alman Hukuk Sempozyumu Teori ve Uygulama Açısından İşletmelerde Hukuk Kurallarına Uygun Hareket Etme (Compliance) Tartışmaları** içinde (s. 1-21), Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 2).

[353] Paslı, Compliance, s. 321; Yaşar, s. 90 vd.

[354] Paslı, Compliance, s. 321; Pulaşlı, Compliance, s. 33.

[355] Yaşar, s. 97.

[356] Lengauer, s. 7.

[357] Yaşar, s. 17.

davranışlar sergilemek şeklinde vücut bulmaktadır. Sonuç itibariyle compliance ile bağlılık yükümlülüğü kavramlarının çok sıkı bir ilişki içerisinde olduğunu söyleyebiliriz. Uygulama alanının genişliği, muhataplarının çeşitliliği ve hedef tuttuğu amaçların büyüklüğü gibi sebeplerle compliance[358] kavramının bağlılık yükümlülüğüne kıyasla çok daha geniş ve hatta bağlılık yükümlülüğünü de içerisine alan bir kavram olduğunu düşünmekteyiz[359]. Kanaatimizce bağlılık yükümlülüğü, hukuk biliminde compliance düşüncesinin, bir hukuki ilişkide taraflardan birisine yüklediği, kanunlara uygun hareket etmek suretiyle diğer tarafın çıkarlarına "uygun davranmak" şeklinde biçimlendirdiği bir borçtur[360].

III. ŞİRKETLER HUKUKUNDA BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ

A. GENEL OLARAK

Önceki başlıklarda ana hatlarıyla ele alınıp ifade edilmeye çalışıldığı üzere, bağlılık yükümlülüğü hukukun çeşitli alanlarında kendisine yer bulabilmiştir. Hukuki ilişkinin taraflar için ifade ettiği anlam, tarafların birbirlerinin çıkarlarını etkileme imkânı, kamusal barışı ve düzeni ilgilendiren bazı durumlar kanun koyucunun da dikkatini çekmiştir. Bunun sonucunda, ilgili hukuki ilişkiye karakterini veren asli edim yükümlülüklerinin yanı sıra bağlılık yükümlülüğü de taraflar bakımından kanuni bir borç olarak gündeme getirilmiştir[361]. Bu bağlamda, bağlılık yükümlülüğünün uygulanma kabiliyeti bulduğu sahalardan bir tanesi de şirketler hukuku alanıdır. Zira ticaret şirketleri ülke ekonomisinin lokomotifi konumundadırlar. Ayrıca insanlığın, doğanın ve hayvanatın emrine sunulmuş birçok ürün ve hizmetlerin üreticisi yahut tedarikçisi konumundadırlar. Bu nedenle hem ekonomik hem sosyal hayat bakımından ehemmiyetli

[358] Hemen belirtelim ki burada compliance ile "en geniş" anlamda compliance'ı kastetmekteyiz. Yalnızca hukuk kurallarına uyum anlamındaki compliance ve bunun ayrımları için bkz. Yaşar, s. 23 vd.
[359] Yaşar, s. 206.
[360] Bununla birlikte, şirketler hukuku bağlamında compliance'ın, yönetim organlarının özen yükümlülüğü kapsamında değerlendirildiği belirtilmiştir (bkz. Pulaşlı, Compliance, s. 37, 50; Yaşar, s. 41, 262, 280). *Eminoğlu* ise özen yükümlülüğünün compliance kurumunun yansımalarından birisi olduğunu belirtmiştir (Eminoğlu, Kurumsal Yönetim, s. 28).
[361] Bkz. yukarıda Birinci Bölüm, II, B'de yapılan açıklamalar. Nitekim bu başlık altında örnek mahiyetinde gösterilen hukuki ilişkiler bakımından -evlilik kurumu hariç- bağlılık yükümlülüğü eBK'daki düzenlemelerde açıkça ifade edilmemekteydi. Ancak buna rağmen doktrin ilgili hukuki ilişkilerde bağlılık yükümlülüğünü bir borç olarak kabul etmekteydi (bkz. Akın, s. 1; Nomer, s. 6). Bugün ise hem hizmet sözleşmesi hem vekâlet sözleşmesi bakımından işçinin ve vekilin sadakat borcu açık bir yasal düzenlemeye sahiptir (bkz. TBK m. 396/1 ve 506/2). Aynı sonuç limited şirket ortakları için öngörülen bağlılık yükümlülüğü bakımından da söylenebilir.

bir konuma sahiptirler. Bir şirketin işleyişi ve devamlılığı bu denli önemli olduğundan, kanun koyucu şirketler hukuku alanında da bağlılık yükümlülüğünü doğrudan veya dolaylı olarak konu edinen birtakım düzenlemeler sevk etmiştir.

Şirket tipleri bazında bağlılık yükümlülüğüne yönelik düzenlemelere geçmeden önce kısaca şirket ve şirket sözleşmesi kavramlarına değinmekte fayda görüyoruz. Zira bu kavramların izah edilmesi, şirketler hukuku alanında niçin bağlılık, sadakat gibi düşüncelerin kabul edilmesi gerektiğini anlamak bakımından yardımcı olacaktır.

1. Şirket Kavramı

İnsanlar günümüzde çeşitli amaçlarla bir araya gelmektedirler[362]. Bunların bir kısmı ülkü, inanç ve düşünce birliği gibi ideolojik amaçlar taşımaktadır. Bu niyetteki insanlar bir dernek çatısı altında bir araya gelmekte veyahut bazı mal veya hakları belirli ve sürekli bir amaca özgüleyerek vakıf kurmaktadırlar. Bu tarz birlikteliklerde ticari amaç güdülmez[363]; burada daha çok söylenecek sözler ve savunulacak fikirler ön plandadır[364].

Diğer bir kısım insanların bir araya geliş gayesi ise ekonomiktir. Tek başına ticarete girişmek riskini bertaraf etmek, birlikten doğan sinerjinin avantajlarından faydalanmak[365] ve "gerçek kişi tacir" sıfatının borçlardan sorumluluğuna ilişkin ağır sonuçlarından[366] kurtulmak gibi amaçlarla hareket eden kişiler "şirketleşme" - günümüzdeki sık kullanımıyla "şirket kurma"- eğilimindedirler. Nitekim kelime anlamı itibariyle de şirket, Arapça *"şerika"* fiilinden mastar olarak *"paylaşmak", "ortak*

---

[362] Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar,** Güncellenmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017, s. 3; Bilgili/Demirkapı, s. 1. Hatta bazen bir araya gelerek topluluk oluşturan insanlarda esasında birlik olma arzu ve iradesi yoktur. Yalnızca tesadüfen bir araya gelmişlerdir. Örneğin hukuk fakültesi üçüncü sınıfında okuyan öğrencilerin ders dinlemek için amfiye gelmesi veyahut gösterime yeni giren bir filmi izlemek için sinema salonunda toplanan insanların bir topluluk oluşturması gibi. Bu kişiler arasında birliktelik oluşturmak iradesi yoktur, yalnızca içinde bulundukları ortam bu kişileri bir araya getirmiştir (Tuğrul Ansay, **Adi Şirket Dernek ve Ticaret Şirketleri**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Başnur Matbaası), 1967, s. 3, 4).

[363] Bilgili/Demirkapı, s. 1; M. Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay Özdemir, **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler),** 16. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016, s. 269. Aynı yönde bkz. Serozan, s. 499.

[364] Serozan s. 499. Yazarın özel hukuk tüzel kişileri arasındaki ayrımı belirlemede "amaç" ölçütüne yüklediği "turnusol kâğıdı" benzetmesi oldukça ilgi çekici ve bir o kadar da açıklayıcıdır (Serozan, s. 499).

[365] Bu husus çok uzun zamandan bu yana toplumlarda sürekli gözlemlenen bir olgudur (Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 261). Aynı yönde bkz. Bozkurt, s. 1.

[366] Örneğin gerçek kişi tacir sadece ticari faaliyetlerine dair borçlarından değil, bütün borçlarından dolayı tüm malvarlığı ile sorumlu olarak iflas edebilmektedir (TTK m.18/1). Klişe bir örnek vermek gerekirse, evinde kullanmak üzere mobilya takımı alan gerçek kişi tacir, bu borcunu ödeyemezse hakkında iflas yoluyla takip başlatılabilir.

olmak", "bir araya gelmek" anlamlarına gelmektedir[367]. Kişiler şirket kurmakla, kendi hukuki kişiliklerinden bağımsız, ayrı bir kişiliği olan[368], tek başına hak ve borç edinebilen[369], ayrı bir malvarlığı ve sorumluluğu bulunan bir hukuki yapı ortaya çıkartırlar. Kişiler tarafından meydana getirilen "şirket tüzel kişiliği", ticarete girişmenin -hukuki anlamda tacir olmanın- külfetlerine "doğrudan" muhatap olacaktır[370]. Dolayısıyla şirketi vücuda getiren ortaklar tacir sıfatını almayacak, borç ve yükümlülüklere -kural olarak- tabi olmayacaklardır[371]. Ayrıca birden fazla kişinin bir araya gelmesiyle, ticarete girişen birey üzerine düşen riski de minimize etmiş olacaktır. İşte bu nedenlerle, koruyucu bir kalkan vazifesi gören şirket, bireylerin ticarete girişmesini cesaretlendiren, buna teşvik eden ve bu nedenle de girişimciler ve sermaye sahipleri tarafından sıklıkla tercih edilen bir yol olmuştur.

Hukukumuzda şirketlerin çeşitli kriterler bakımından kategorize edilmeleri mümkündür. Bunlar tüzel kişiliklerinin olup olmamasına göre, düzenlendikleri kanunlara göre veya sermayelerinin yapılarına göre ya da ortaklarının sorumluluk rejimine göre yapılan ayrımlardır[372]. TTK'da kanun koyucunun esas aldığı yaklaşım ise şahıs şirketleri ve sermaye şirketleri şeklinde yapılan ayrımdır. Kollektif ve komandit şirketler şahıs şirketi; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket ise sermaye şirketi sayılmaktadır (TTK m. 124/2). Ticaret şirketlerinden sayılmayan adi şirket, doktrinde genellikle şahıs şirketleri arasında kabul edilmektedir[373]. TTK'da ticaret şirketleri arasında gösterilen kooperatifin (TTK m. 124/1) sermaye şirketi mi yoksa şahıs

---

[367] Nişanyan sözlük, "şirket", https://www.nisanyansozluk.com/kelime/%C5%9Firket (erişim tarihi: 17.03.2022). Öz Türkçe karşılığı ortaklık olan şirket kelimesinin Almanca karşılığı *"Gesellschaft"* (https://beluka.de/woerterbuch/deutschtuerkisch/ortakl%C4%B1k, erişim tarihi: 17.03.2022), İngilizce karşılığı ise *"Company"* (https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/%C5%9Firket, erişim tarihi: 17.03.2022) şeklinde ifade edilmektedir.

[368] Ticaret şirketleri tüzel kişiliği haizdir (TTK m. 125/1). Bununla beraber, en temel şirket tipi olan adi şirketin tüzel kişiliğinin olmadığını, dolayısıyla hak ve borçlara ehil olmadığını ve son olarak ayrı bir mal varlığının da olamayacağını hatırlatmak isteriz. Bununla birlikte, bu özelliklerine rağmen uygulamada yine de adi şirkete sıklıkla rastlanılmaktadır (Barlas, s. 112 vd; Bozkurt, s. 3).

[369] Ticaret şirketleri TMK m. 48 çerçevesinde bütün haklardan yararlanabilir ve borçları üstlenebilir (TTK m. 125/2).

[370] Bilgili/Demirkapı, s. 15; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 6, 7; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 24.

[371] Nitekim kanun koyucu şirket borçlarından dolayı şirketin kendisinin sorumlu olduğunu belirtmiştir. Bkz. TTK m. 234/1, 329/1, 573/2.

[372] Karayalçın, s. 71 vd; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 12 vd; Bilgili/Demirkapı, s. 13 vd; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 6 vd;

[373] Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 66; Barlas, s. 8; Bilgili/Demirkapı, s. 16. Hatta *Bozkurt'* a göre şahıs şirketlerinin rol modelidir (Bozkurt, s. 22). Şahıs şirketlerinin tipik örneğinin kollektif şirket olduğu yönünde bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 18.

şirketi mi olduğu konusunda ise kanun koyucu sessiz kalmıştır[374]. Doktrinde kooperatifin hem sermaye hem de şahıs şirketlerinin niteliklerini barındıran; hatta bu şirketlerde bulunmayan bazı özelliklere sahip olan kendine özgü bir yapıda olduğu ifade edilmektedir[375, 376]. Biz de aşağıda şirket tiplerine göre bağlılık yükümlülüğünü irdelerken bu son ayrımı göz önünde bulunduracağız.

Şu halde, ifade etmek gerekir ki şirket dediğimiz yapı, kendi ekonomik çıkarlarını gözeten ve bunu daha iyi bir konuma taşımayı hedefleyen kişilerin bir araya gelerek vücut verdiği bir organizasyondur. Diğer bir deyişle şirketler aslında birer kişi birleşmesidirler[377] *(Personenvereinigung)*. Bu birleşmelerde amaç sınırlı bir kaynak olan kazancın (paranın) elde edilip ortaklar arasında bölüşülmesi olduğundan çıkar çatışmalarının yaşanması kuvvetle muhtemeldir[378].

Şirket tipinden bağımsız olarak, her bir şirket için aranan beş tane unsur vardır[379]. Bir şirketten bahsedebilmek için bu unsurların bir arada bulunması gerekir[380]. Bunlar a) kişi, b) sermaye, c) ortak amaç, d) ortak amaç için aktif çaba gösterme (affectio societatis) ve nihayet e) sözleşme unsurudur. Şimdi sözleşme unsurunu inceleyelim.

2. Şirket Sözleşmesi

Şirket, kişilerin tesadüfen yahut rastgele bir araya gelerek oluşturduğu bir birleşme değildir[381]. Tüm şirketler bir sözleşme temelinde hayat bulur[382]. Sözleşme

---

[374] TTK m. 124/2'nin gerekçesinde bu durum, kooperatifin ölçülere uymaması dolayısıyla ayrım dışında tutulması şeklinde ifade edilmiştir.

[375] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 28; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 598; Bozkurt, s. 23.

[376] *Serozan* kooperatifin dernekler ile ticaret şirketleri arasında ortalama bir yer tuttuğunu belirtmektedir. Yazara göre kooperatifler kâr elde edip bölüşme amacı gütmedikleri oranda derneklere; aksi durumda ticaret şirketlerine yaklaşmaktadırlar (Serozan, s. 500).

[377] Bununla birlikte TTK, Kara Avrupası hukukundaki gelişmelere ve uygulamadaki ihtiyaçlara paralel bir biçimde tek kişilik anonim ve limited şirket kurulmasına imkân tanımıştır. Hemen belirtelim ki, tek ortaklı bir limited şirkette bağlılık yükümlülüğünün varlığı tartışmalıdır. Bkz. ileride İkinci Bölüm, IV, B, 1, a.

[378] Feuz, s. 141.

[379] Bu unsurlar adi şirket sözleşmesine ilişkin TBK m. 620'den türetilmiştir. Doktrinde bu tanımın yalnızca adi şirket bakımından değil, tüm şirket tipleri için genel bir tanım olduğu belirtilmiştir (Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 8, 9; Mehmet Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku,** Güncellenmiş 13. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2019, s. 15). Aksi görüşte bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 14.

[380] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 20 vd; Bilgili/Demirkapı, s. 2 vd; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 15 vd; Şener, Ortaklıklar, s. 1 vd.

[381] Bilgili/Demirkapı, s. 3; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 3, 4.

[382] Akın, s. 34; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 4; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 18.

olmadan şirket ilişkisinin varlığından bahsetmek mümkün değildir[383]. Bütün şirket tiplerinin temeli olarak kabul edilen adi şirket BK'nın ikinci kısmında ortaklık borcu doğuran[384] bir sözleşme türü olarak düzenlenmiştir[385]. Burada hemen belirtilmelidir ki, tam iki tarafa borç yükleyen (sinallagmatik) sözleşmeler dikkate alınarak hazırlanmış olan BK'nın genel hükümleri şirket sözleşmesine doğrudan uygulanmaz, ancak ve ancak niteliğine uygun düştüğü ölçüde -kıyasen- uygulanır[386]. Zira sözleşmelerin çeşitli açılardan yapılan sınıflandırmalarında şirket sözleşmesi birleşme sözleşmeleri[387] içerisinde ele alınır[388]. Bu sözleşmelerin temel özelliği çok taraflı olması[389], tarafların menfaatlerinin karşılıklı ve zıt değil bilakis aynı yönde olmasıdır[390]. Bundan başka ayrıca tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerden farklı olarak, şirket sözleşmelerinde müşterek kazanca ve zarara katılma iradesi de vardır[391].

Bu açıklamalar ışığında söylenebilir ki, şirket sözleşmesi klasik anlamda borçlar hukuku sözleşmelerinden hayli farklıdır. Şirket sözleşmelerinde -kural olarak- birden fazla tarafın bulunması, bu tarafların amaçlarının aynı doğrultuda *(gemeinsame Zweckverfolgung)* olması ve hatta taraflarda kazanç elde edip paylaşmak iradesinin bulunması, şirket sözleşmelerinin tam anlamıyla bir *"menfaat topluluğu"* meydana getirdiğini göstermektedir[392].

---

[383] Meier Hayoz/Forstmoser, s. 7; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 20. Tam da bu nedenle, isminde ortaklık geçmesine rağmen miras ortaklığı gerçek anlamda bir şirket değildir; kanunda öngörülen durumların meydana gelmesi ile vücut bulur (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 22; Bozkurt, s. 8).
[384] Fikret Eren, Borçlar Özel, s. 23; Yavuz/Acar/Özen, s. 853.
[385] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 39, 40, Şener, Ortaklıklar, s. 1; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 6.
[386] Serozan, s. 360; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 22, 23; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 21; Şener, Ortaklıklar, s. 4; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 20; Mehmet Bahtiyar, **Anonim Ortaklık Anasözleşmesi,** 1. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2001, s. 64 vd.
[387] Birleşme sözleşmeleri bir toplu hukuki işlem değil, bir sözleşmedir (Serozan, s. 360). Birleşme sözleşmesi hakkında detaylı açıklamalar için bkz. Rona Serozan/Başak Baysal/Kerem Cem Sanlı, **Borçlar Hukuku Özel Bölüm,** Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 10 vd. Ayrıca bkz. Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 21, 22.
[388] Karayalçın, s. 41; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 21.
[389] Tek kişi ile kurulabilen anonim ve limited şirket bu izahtan ayrılmalıdır. Doktrinde ifade edildiği üzere bu durumda artık sözleşmeden değil, "taahhütname" den bahsedilmesi gerekecektir (Ünal Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, Değişiklikler ve İkincil Düzenlemelerle Güncelleştirilmiş 5. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020, s. 177).
[390] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 22; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 21, 22; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 17.
[391] Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 13; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 18.
[392] Karayalçın, s. 41. Bu yüzden denilebilir ki, şirketler hukuku kapsamında bağlılık yükümlülüğünün temeli şirket sözleşmesidir, bkz. Lukas Handschin/Reto Vonzun, **Zürcher Kommentar Band V/4a, Die einfache Gesellschaft Art. 530-551 OR,** 4. völlig neu bearbeitete Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2009, s. 75.

3. Ara Değerlendirme

Bir sözleşme temelinde inşa ettikleri şirketin çatısı altında sermayelerini ve/veya emeklerini bir araya getiren kişiler aslında bir bakıma kader birlikteliği de yapmışlardır. Zira hukuk âleminde meydana getirdikleri şirket her ne kadar bağımsız bir kişiliğe sahip olsa da, onu kuranlardan tamamen soyutlanamaz. Nitekim şirket tüzel kişiliği -adi şirket bir kenara bırakılacak olursa- organları aracılığıyla yönetilmekte, organlara da ortaklar ve yöneticiler hayat vermektedir. Bu itibarla şirket, kişilerden müteşekkil bir organizasyondur.[393] Bununla beraber, şirketi diğer organizasyonlardan farklı kılan unsurlar vardır. Bu konuda amaç ve sözleşme unsurları ayırt edicidir. Bir düğün merasimine katılmak veya bir sinema filmi izlemek ya da uçak yolculuğu yapmak için bir araya gelen kişiler de bir organizasyon olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu gibi tamamen tesadüfî kişi topluluklarında hukuki anlamda amaç ve sözleşme birliğinden bahsedilemez. Bu nedenle mezkûr topluluklar hukukun ilgi alanının dışındadırlar.

Kazanç elde edip bölüşmek gayesiyle bir sözleşme etrafında bir araya gelerek şirket meydana getiren insanların oluşturduğu organizasyon ise hukukun konusunu oluşturmaktadır. Sosyal ve ekonomik hayat bakımından taşıdıkları önem, kanun koyucunun şirketler hukuku alanında özel olarak yasal düzenlemeler yapmasına sebep olmuştur. Bağlılık yükümlülüğü de kanun koyucunun şirketler hukuku alanında sevk ettiği düzenlemelerden birisidir. Zira klasik anlamda borç sözleşmelerinden farklı olarak, şirket sözleşmelerinde güdülen amaç ve tarafların iradeleri aynı yöndedir. Oysa borç sözleşmelerinde durum tam tersidir. Örnek olarak, bir satım sözleşmesinde alıcının gayesi satıcının elindeki ürünü kendi mülkiyetine geçirmek iken, satıcının niyeti ise kendi ürününü elinden çıkartıp onu nakite çevirmektir. Yani bu ilişkide hem amaçlar hem de iradeler birbirine zıttır[394]. Tarafların birbirlerinin menfaatlerini gözetme zorunluluğu veya etkileme imkânı da olmadığından bağlılık yükümlülüğüne bu tip ilişkilerde yer ve ihtiyaç yoktur[395]. Buna karşılık, şirket ilişkilerinde ortakların amaç ve iradeleri birbirine uygun ve paraleledir[396]. Bu da ortakların aynı gemi üzerinde bir kader birliği içerisinde

[393] Bozkurt, s. 3.
[394] Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 21, 22; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 17; Bilgili/Demirkapı, s. 4.
[395] Karayalçın, s. 41.
[396] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 22; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 13; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 18.

olduğunun göstergesidir. Bir ortağın veya yöneticinin kendi çıkarına ama şirket aleyhine olacak bir tutumundan hem şirket hem diğer ortaklar etkilenebilecektir. Daha kapsayıcı düşünüldüğünde, bir şirketin işleyişindeki sıkıntılar bir bölgenin, bir beldenin hatta ve hatta yerine göre koca bir şehrin refahını etkileyebilecek potansiyele sahiptir[397]. İşte bu nedenle kanun koyucu şirket ilişkisi içerisinde, ilgili şirket türünün özelliklerini de dikkate alarak, şirketin faaliyetlerinde rol oynayan yöneticiler ve ortaklar bakımından bağlılık (sadakat) yükümlülüğüne yönelik açık veya dolaylı düzenlemeler yapma yoluna gitmiştir[398, 399]. Çünkü bir şirketin iç işleyişinde ilişkiler ne kadar sağlıklı olursa şirket de o kadar sağlıklı olur.

B. ŞAHIS ŞİRKETLERİNDE BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Kanun koyucunun şirketleri tasnif ederken ölçüt aldığı ayrımın şahıs şirketi-sermaye şirketi ayrımının temelinde, şirkette ön plana çıkan unsurun kişi veya sermaye unsuru olması yer almaktadır. Kişi unsurunun ağır bastığı şirketler şahıs şirketleri olarak adlandırılmaktadır. Bu şirketlerde ortak sayısı genellikle azdır ve ortaklar birbirlerini şahsen tanırlar. Bunun nedeni şahıs şirketlerinde kabul edilen sorumluluk rejimidir. Şahıs şirketlerinde ortaklar şirket borçlarından sınırsız olarak ve tüm malvarlıklarıyla sorumludurlar. Ayrıca sorumluluk müteselsildir. Bu durum -doğal olarak- ortakların birbirlerini iyi tanıyıp güvenmelerini zorunlu kılmaktadır[400].

Şahıs şirketlerinde kişilik özelliklerinin ön planda olmasının bir diğer sonucu da bu şirketlerde ortaklık yapısındaki değişikliklerin ağır koşullara bağlanmış bulunmasıdır. Örneğin bu tip şirketlerde sözleşme değişikliği için alınacak kararlar bakımından kural olarak oybirliği aranmaktadır[401]. Keza şirkete yeni bir ortağın girmesi veya mevcut

[397] Nomer, s. 22.
[398] Şirket ilişkisi bağlılık yükümlülüğünün mevcut olduğu sürekli borç ilişkilerinden birisidir ve bağlılık yükümlülüğü şirketler hukukunda yazılı olmayan birçok kuralın temelini oluşturmaktadır (Karsten Schmidt, **Gesellschaftsrecht,** Köln/Berlin/Bonn/Münchens. Carl Heymanns Verlag, 1986, s. 435; Akın, s. 39).
[399] Şirket sözleşmelerinin belirleyici yönü olan ortak amaç ve bu ortak amaca ulaşmak için gayret sarf etmek ile ortaklık menfaatlerinin koruyup kollanması yükümlülüklerinin birleşerek bir potada eritilmesi sonucunda ortaya çıkarılan borca sadakat borcu denilmektedir (Akın, s. 38, 39).
[400] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 25, 26; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 168.
[401] Adi şirkette yalnızca sözleşme değişikliği değil, tüm ortaklık kararları kural olarak oybirliği ile alınır. Bkz. TBK m. 624.

ortağın şirketten ayrılması o kadar kolay değildir. Bu nedenle şahıs şirketlerinde ortak sayısı genellikle bir eldeki parmak sayısını geçmez[402].

Şahıs şirketlerinde kişi unsurunun ağır basmasının başka bir sonucu olarak, bu şirket türlerinde özden organ (ferdî idare) ilkesi geçerlidir. Kural olarak ortaklardan her biri yönetim görevine sahiptir[403]. Başka bir şekilde ifade edecek olursak, yönetim görevi ortaklar için hem bir hak hem bir borçtur. Bu nedenle şahıs şirketlerinde yönetici organlar *(Exekutiveorgane)* aracılığıyla yönetilme veya temsil edilme söz konusu değildir[404].

Hukukumuzda adi, kollektif ve komandit şirketler şahıs şirketi olarak kabul edilmektedir. Şimdi şirket tipleri bazında bağlılık yükümlülüğünü inceleyelim.

1. Adi Şirket

a. Genel Olarak

Adi şirket sözleşmesi TBK m. 620-645 arasında düzenlenmiştir. Adi şirket TBK m. 620'den yola çıkarak *"iki veya daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri"* şirket şeklinde tanımlanabilir[405]. Adi şirket, şirket türleri içerisinde en basit[406] ve en temel[407] şirket tipidir[408]. Bir şirket, kendisinin kanunla düzenlenmiş ayırt edici niteliklerini taşımıyorsa adi şirket sayılır (TBK m. 620/2).

---

[402] Ekstrem bir örnek olarak bkz. Y. 4. HD'nin E.1979/184, K. 1979/12707 sayılı ve 19.11.1979 tarihli kararı: *"... Dosyada mevcut (Kartal ve havalisi ekmek sanayii adi ortaklığı) kurulmasına ilişkin esas mukavelename incelendikte; 115 özel kişinin birleşerek aynı adlı bir adi ortaklık kurdukları görülmektedir..."* (Bozkurt, s. 69, dpn. 101).

[403] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 25; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 5; Bozkurt, s. 25.

[404] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 225; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 18.

[405] Bu tanım çeşitli açılardan yetersiz bulunmuş ve doktrinde bu tanıma ilaveler yapılmıştır (Barlas, s. 13; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 40).

[406] Hemen belirtelim ki, bu ifade yanılgıya neden olmamalıdır. Uygulamada önemli ve ekonomik bakımdan oldukça hacimli işleri gerçekleştirmek üzere bir araya gelen ticaret şirketleri, adi şirket temelinde oluşturdukları ortak girişimlerle üstlendikleri edimleri ifa etmektedirler. Otoyol, köprü, tünel vb. hizmetlerin sağlanması amacıyla oluşturulan ortak girişimler bunun tipik örnekleridir. Basit nitelemesi ile kastedilen, adi şirketin kuruluşunun ağır formalitelere bağlanmamış olması ve hayatın her alanında bu şirket tipi ile karşılaşılabilmesidir. Şener, Adi Ortaklık, s. 139; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 92; Bahtiyar, s. 29.

[407] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 39, 40; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 36, 37; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 67; Şener, Adi Ortaklık, s. 139, 140; Bozkurt, s. 63. Yabancı hukuklardaki karşılığı için bkz. Barlas, s. 11, 12; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 67, 68.

[408] Bununla birlikte adi şirketin bir ticaret şirketi olmadığını tekrar hatırlatalım (Bkz. Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 35; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 6, 7).

Adi şirketin tüzel kişiliği yoktur[409]. Bu durumdan kaynaklanan birçok sonuç vardır. İlkin, adi şirket hak ve borç edinemez[410]. Dolayısıyla ayrı bir malvarlığı da yoktur[411]. Ortaklar, şirket ilişkisi bağlamında edindikleri mallar üzerinde elbirliği halinde malik olurlarken, şirket borçlarından dolayı da doğrudan ve müteselsilen sorumlu olurlar[412]. Tüzel kişiliğinin bulunmamasının diğer bir sonucu adi şirketin davada taraf olamamasıdır. Bu nedenle adi şirket ortakları arasında zorunlu dava arkadaşlığı söz konusudur[413].

Adi şirkette ortakların hakları ve borçları idari (yönetsel) ve mali bakımdan iki başlık altında incelenebilir[414]. Ortakların idari haklarının ve yükümlülüklerinin başında yönetim ve temsil hakkı gelir[415]. Adi şirkette aksi sözleşme ile kararlaştırılmadıkça her ortağın yönetim hakkı vardır ve yine aksi kararlaştırılmamışsa yönetim hakkına sahip olan her ortağın şirketi temsil yetkisi de vardır (TBK m. 625/1 ve 637/son). Bu itibarla, şirketin yönetim ve temsili ortak bakımından aynı zamanda yükümlülüktür[416]. Yönetim ve temsil hakkının karşısında itiraz hakkı yer almaktadır[417]. Şirketi yönetmeye yetkili her ortak, tamamlanmasından önce diğer yönetici ortakların yaptığı işlemlere itiraz edebilir (TBK m.625/2). Ortakların idari hakları bakımından son olarak bilgi alma hakkını da zikredebiliriz[418]. Adi şirkette yönetici olsun veya olmasın, her bir ortağın ortaklık işlerini inceleme hakkı vardır. Bu hak sözleşme ile kaldırılamaz (TBK m. 631).

Mali hakların başında ise kâr payı hakkı gelmektedir[419]. Ortaklar, şirket ilişkisi çerçevesinde elde edilen tüm kazançları aralarında paylaşmak zorundadırlar (TBK m.

---

409 Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 17; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 3; Bilgili/Demirkapı, s. 15; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 24.

410 Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 49, 50; Şener, Ortaklıklar, s. 20, 21; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 86; Bilgili/Demirkapı, s. 19.

411 Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 51; Bilgili/Demirkapı, s. 20; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 37, 38. Aksi görüşte bkz. Aynur Yongalık, **Adi Şirkette Sermaye Payı,** Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Feryal Matbaacılık), 1991, s. 41.

412 Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 53; Bilgili/Demirkapı, s. 19; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 37, 38.

413 Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 71; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 87; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 58, 59.

414 Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 97; Akın, s. 41.

415 Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 103; Akın, s. 47.

416 Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 56; Şener, Adi Ortaklık, s. 290; Bilgili/Demirkapı, s. 29; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 74.

417 Şener, Ortaklıklar, s. 49; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 78; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 56; Bozkurt, s. 80.

418 Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 110; Akın, s. 43.

419 Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 30; Bilgili/Demirkapı, s. 33; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 36; Kendigelen/Kırca,

622). Kâr payını müteakip zikredilmesi gereken diğer önemli bir mali hak da tasfiye bakiyesine katılma hakkıdır. Hemen belirtelim ki bu nimetlerin bir de karşılığı vardır. Daha açık ifade etmek gerekirse, nasıl ki bir ortak elde edilen kazanca katılıyorsa aynı şekilde uğranılan zarara da katılmak zorundadır. Aynı şekilde, tasfiye sonucunda şirketin kasasında aktif kalmamışsa, bu zarar da ortaklar arasında paylaşılır (TBK m. 643). Zarara katılmanın yanında, ortağın diğer bir mali yükümlülüğü de katılım payı getirme borcudur. Her ortak şirkete bir katılım payı koymakla yükümlüdür (TBK m. 621).

b. Bağlılık Yükümlülüğü

Önceki başlıkta kısaca değinmeye çalıştığımız üzere, adi şirket ortaklarının hakları veya borçları arasında bağlılık yükümlülüğünü konu edinen normatif bir düzenleme yoktur. Bununla beraber, adi şirkette ortakların bağlılık yükümlülüğüne muhatap kılındığı doktrin ve yargı tarafından kabul edilmektedir[420]. Bağlılık yükümlülüğü ortaklık ilişkisinin yapısı gereği genel anlamda var kabul edilen ve bu ilişkinin ruhunda saklı olduğu düşünülen bir yükümlülüktür[421]. Zira adi şirket bir şahıs şirketidir[422]. Hatta şahıs şirketlerinin prototipidir[423]. Ortakların kişisel özellikleri bu şirket tipinde had safhada önemlidir. Şirket borçlarına ilişkin kabul edilen sorumluluk rejimi de bunu zorunlu kılmaktadır[424]. Şirket ilişkisi bağlamında yüklenilen borçlardan tüm ortakların malvarlıklarının tamamıyla ve müteselsilen sorumlu olması, ortaklar arasında sadakat, bağlılık gibi düşüncelerin ve beklentilerin zuhur etmesine neden olmaktadır[425].

Adi şirket ilişkisinde sadakat borcu, kendi haklarını kullanırken dahi ortaklara birtakım yükümlülükler getirmektedir[426]. Bu minvalde, bir yandan şirketin yönetimi,

Şirketler Hukuku-I, s. 103; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 98; Akın, s. 41.

[420] Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 94; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 111 vd; Şener, Ortaklıklar, s. 19; Bilgili/Demirkapı, s. 35; Akın, s. 43 vd; Canarslan, s. 127 vd.
Y. HGK E. 2018/386, K. 2021/1685, T. 16.12.2021; Y. 3. HD E, 2021/6564, K. 2022/2760, T. 24.03.2022, (karararama.yargitay.gov.tr, karararama.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 15.11.2022)

[421] Akın, s. 43; Şener, Adi Ortaklık, s. 149.

[422] Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 66; Şener, Adi Ortaklık, s. 148.

[423] Bozkurt, s. 22. *Kendigelen/Kırca* ise kollektif şirketin, şahıs şirketlerinin prototipi olduğunu belirtmiştir (Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 27).

[424] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 27; Bilgili/Demirkapı, s. 16; Bahtiyar, Ortaklıklar, s 5. Zira hiç kimse tanımadığı, güvenmediği bir kimse ile böylesi bir şirket ilişkisi içerisine girmek istemez (Bozkurt s. 23).

[425] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 226; Bahtiyar, Ortaklıklar, s 5; Şener, Ortaklıklar, s. 19. Şahsi ilişkilerin oldukça yoğun ve karmaşık olduğu şirket ilişkilerinde bağlılık yükümlülüğünün kapsamı ve ağırlığı da değişebilecektir (Akın, s. 44; Canarslan, s. 127).

[426] Örneğin şirket için alınan kararlarda ortaklar şirketin menfaatlerine uygun davranışlar sergilemelidir

temsil edilmesi ve tasfiye süreci gibi konularda ortaklar kendi görüşlerine göre hareketler sergilerken, diğer yandan da ortaklığın menfaatlerini gözetecek ve hatta bu menfaatleri -kendisinden beklenebildiği ölçüde- kendi çıkarlarının önüne geçirecektir[427]. Dolayısıyla ortaklar bağlılık yükümlülüğünün gereği olarak, ortak amaca ulaşmak için kendilerinden beklenen gayreti gösterecekler; buna karşılık ortak amaca ulaşmayı zorlaştırıcı hareketlerden de kaçınacaklardır[428]. Örneğin bilgi alma veya denetleme hakkı gibi kendi çıkarları ile şirket çıkarlarının çatışabileceği durumlarda sahip olduğu bu haklarını sakınarak kullanacaktır[429].

Bağlılık yükümlülüğünün bağlayıcılık etkisi yönünden yapılan tasnifi yatay bağlılık yükümlülüğü ve dikey bağlılık yükümlülüğü şeklindedir[430]. Adi şirkette yatay bağlılık yükümlülüğünün de mevcut olduğu kabul edilmektedir[431]. Bu nedenle bir ortak, ortaklık ilişkisi çerçevesinde yalnızca şirketin değil; diğer ortakların menfaatlerini de gözetmek durumundadır[432]. Özellikle şirkete yeni ortak katılımı veya bir ortağın şirketten çıkarılması gibi konularda, her bir ortak yatay bağlılık yükümlülüğü kapsamında diğer ortaklara bilerek zarar verecek tutumlardan kaçınmalıdır[433].

Bağlılık yükümlülüğü kanunda açıkça düzenlenmemiş olsa da bazı hükümlerde izlerine rastlamak mümkündür[434]. Örneğin bağlılık yükümlülüğünün özel bir görünümü olan rekabet yasağı TBK m. 626 ile hüküm altına alınmıştır. Söz konusu hükme göre ortaklar kendilerinin veya başka bir üçüncü kişinin lehine olarak ortaklığa zarar verici veya onun amacına erişmesini engelleyici faaliyetlerde bulunamazlar[435]. Kanaatimizce

(Akın, s. 43).

[427] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 112, 113; Şener, Adi Ortaklık, s. 149.

[428] Bağlılık yükümlülüğü sadece ortaklık haklarının kullanılmasında sınırlama teşkil etmez; bazen ortağa somut borçlar da yükler (Şener, Adi Ortaklık, s. 150).

[429] Bir görüşe göre, bu gibi durumlarda şirketin menfaatlerinin önceliği mutlak değildir. Çünkü ortağın da korunmaya değer meşru bir menfaati söz konusudur. Fakat yine de ortak bu gibi durumlarda haklarını kullanırken en uygun şekilde hareket edecektir. Bu itibarla bağlılık yükümlülüğü, bazı hakların kullanılmasında ortakların tutumlarını sınırlayıcı bir özellik göstermektedir (Akın, s. 44, 45, Nomer, s. 10)

[430] Bkz yukarıda Birinci Bölüm, II, E.

[431] Akın, s. 44; Şener, Adi Ortaklık, s. 150.

[432] Bununla beraber, bir ortağın yatay bağlılık yükümlülüğü çerçevesinde, diğer ortakların menfaatlerini gerçekleştirmek veya teşvik etmek gibi borçları yoktur. Yalnızca kendi haklarını kullanırken diğerlerinin menfaatlerini gözetmekle yükümlüdür. Örneğin haklı nedenle fesih hakkı kullanılırken bağlılık yükümlülüğüne uygun hareket etmek gerekir (Akın, s. 46).

[433] Akın, s. 46; Nomer, s. 11.

[434] Şener, Adi Ortaklık, s. 151.

[435] Bu hükmün kabul edilmesinin altında yatan temel düşüncenin bağlılık yükümlülüğü olduğu konusunda tereddüt etmemek lazımdır (Akın, s. 44). Bu arada hemen belirtilmelidir ki, bu hüküm emredici nitelikte

bağlılık yükümlülüğünün bir uzantısı olan özen yükümlülüğü[436] de adi şirket ilişkisinde açıkça düzenleme altına alınmıştır. TBK m. 628/1 hükmü uyarınca her bir ortak, şirket işlerinde sübjektif bir özen borcu altındadır. Buna göre ortak, kendi işlerinde gösterdiği ehemmiyeti ortaklık işlerinde de göstermek ve bu suretle şirketin menfaatlerini korumak mecburiyetindedir. Doktrinde, ortakların şirkete ait kazançları paylaşması (TBK m. 622) ile yönetici ortakların diğer ortaklara inceleme hakkı çerçevesinde bilgi vermesi gerekliliği ve bu hakkın aksine düzenleme yapılamayacağına (BK 631) yönelik düzenlemeler de bağlılık yükümlülüğü kapsamında mütalaa edilmektedir[437].

Adi şirkette bağlılık yükümlülüğünün ihlali durumunda bazı yaptırımlar gündeme gelecektir. İlk olarak, bağlılık yükümlülüğünün ihlali haklı sebep kabul edilerek şirketin haklı nedenle feshi istenebilir[438]. Kollektif şirketler için kabul edilen TTK m. 255/1 hükmü kıyasen uygulanarak, şirketin haklı nedenle feshinin istenmesine neden olan ortağın şirketten çıkarılması da başvurulabilecek yollardan birisidir[439].

Rekabet yasağına aykırı davranarak bağlılık yükümlülüğünü ihlal eden ortak hakkında başvurulacak yaptırımla ilgili olarak yine kollektif şirket hükümlerine başvurulabilir[440]. Bu doğrultuda, TTK m. 231 uyarınca rekabet yasağına aykırı davranan ortağın kendi adına yapmış olduğu işler şirket adına yapılmış sayılabilir veyahut da ilgili ortağın üçüncü kişiler hesabına yaptığı işlemlerden elde ettiği karşılığın şirkete bırakılması istenebilir.

Son olarak, bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranarak şirketin zarara uğramasına neden olan ortak hakkında tazminat davası da açılabilir[441]. Ayrıca bu ortak

değildir; ortaklar aksini kararlaştırabilirler (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 63; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 112; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 36; Bilgili/Demirkapı, s. 35).

[436] Bağlılık yükümlülüğünün uzantısı olması bağlamında özen yükümlülüğü hakkında yaptığımız açıklamalar için yukarıda bkz. Birinci Bölüm, II, G, 3.

[437] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 113, Şener, Adi Ortaklık, s. 151.

[438] Akın, s. 49; Canarslan, s. 131.

[439] Bu konuda özellikle Alman Medeni Kanunu bağlamında yapılan açıklamalar ve tespitler için bkz. Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 138.

[440] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 115; Şener, Ortaklıklar, s. 55; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 112, 113.

[441] Şener, Adi Ortaklık, s. 151; Akın, s. 47, 48.

yönetici ise yönetim yetkisinden azli de uygulanabilecek diğer bir yaptırım olarak karşımıza çıkabilir[442] (TBK m. 629/2).

2. Kollektif Şirket

a. Genel Olarak

TTK'nın şirketler hukuku sistematiği içerisinde ilk ticaret şirketi olarak düzenlenen kollektif şirket kanun koyucu tarafından bizzat tanımlanmıştır: Kollektif şirket *"bir ticari işletmeyi bir ticaret unvanı altında işletmek amacıyla, gerçek kişiler arasında kurulan ve ortaklarından hiçbirinin sorumluluğu şirket alacaklılarına karşı sınırlanmamış olan şirkettir"* (TTK m. 211).

Kanun koyucunun verdiği bu tanımdan ve ilgili diğer hükümlerden yola çıkılarak, doktrinde kollektif şirketin unsurları tespit edilmiştir[443]. Her şeyden önce kollektif şirket bir ticari işletme işletmek amacıyla kurulur. Dolayısıyla adi şirket bakımından yapılan, konunun iktisadi olmasının gerekip gerekmediği yönündeki tartışmaya[444] burada yer yoktur. Kanun koyucu *"gerçek kişiler arasında"* diyerek şirketin kişi unsurunda iki yönlü bir sınırlama getirmiştir. Buna göre kollektif şirketin kurulabilmesi için en az iki kişinin varlığı aranacak ve bu kişiler ancak ve ancak gerçek kişiler olabilecektir. Şu halde tek kişilik veya ortaklarından birisinin tüzel kişi olduğu kollektif şirketten bahsetmek mümkün olmayacaktır[445].

Kanun koyucunun verdiği tanımdan çıkartılan bir diğer unsur ortakların sorumluluğu hakkındadır. Kollektif şirketlerde ortaklar, şirket borçlarından tüm malvarlıklarıyla sınırsız ve müteselsilen sorumludurlar (TTK m. 236/1). Bu sorumluluk mutlaktır; aksine sözleşme hükümleri üçüncü kişiler bakımından geçerli değildir (TTK m. 236/son). Ancak burada hemen belirtilmelidir ki, kollektif şirket tüzel kişiliği haiz olduğundan(TTK m. 232), ortakların şirket borçlarından sorumluluğu ikinci derecededir (TTK m. 237).

[442]Akın, s. 48; Şener, Ortaklıklar, s. 56; Canarslan, s. 131.
[443] Bkz. Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 229 vd; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 189 vd; Bilgili/Demirkapı, s. 147 vd; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 199 vd.
[444] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 48; Barlas, s. 33, 34; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 18.
[445] Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 200; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 229; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 200.

Kollektif şirkette ortak sayısı bakımından, limited şirkette olduğu gibi bir üst sınır getirilmemiştir. Teorik olarak çok sayıda ortak ile kollektif şirket kurulması mümkündür. Buna karşılık, sorumluluk rejiminin gerektirdiği güven ihtiyacı dolayısıyla ortak sayısının uygulamada çok fazla olmadığı müşahede edilmiştir[446].

Kısaca izah edilmeye çalışıldığı üzere, esasen kollektif şirkete rengini veren hususlar ortakların yalnızca gerçek kişilerden müteşekkil olması ve sorumluluk bakımından sınırsız ve müteselsil sorumluluk anlayışının kabul edilmiş olmasıdır[447]. Bu hususlar kollektif şirkette ortakların diğer haklarının ve borçlarının şekillenmesine de sirayet etmiştir. Tıpkı adi şirkette olduğu gibi, her bir kollektif şirket ortağı şirketi yönetmeye yetkilidir ve aynı zamanda bu bir borçtur (TTK m. 218). Kollektif şirketin tüzel kişiliği bulunmasına rağmen, özden organ ilkesi dolayısıyla her bir ortağa yönetim hakkı ve borcu yüklenmesi, kollektif şirkette olması gereken iş birliğini bir kez daha göz önüne sermektedir[448]. Benzer bir sonuç oy hakkı bakımından da söz konusudur. Getirdikleri sermaye veya şirket içindeki konumlarından bağımsız olarak her ortağın bir oy hakkı vardır ve buna aykırı sözleşme hükümleri geçersizdir[449] (TTK m. 226). Keza denetleme hakkı bakımından da aynı sonuca varılabilir. Her ortağın şirket işlerini denetleme ve bilgi alma hakkı vardır. Bu hak da emredici nitelikte olup sözleşme ile kaldırılamaz (TTK m. 225).

b. Bağlılık Yükümlülüğü

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız üzere, kollektif şirket bir şahıs şirketi olması hasebiyle ortakları arasında karşılıklı güven ve işbirliği önem arz etmektedir[450]. Zira ortaklar, kollektif şirketin tüzel kişiliği haiz olması dolayısıyla her ne kadar ikinci sırada da olsa, şirket borçlarından dolayı sorumludurlar (TTK m. 237). Daha açık ifade etmek

---

[446] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 229; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s 190; Bilgili/Demirkapı, s. 148.

[447] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 189, 190; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 230; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 201; Bozkurt, s. 141.

[448] Özden organ ilkesi nedeniyle, şirketi temsile yetkili olarak belirlenecek kişinin mutlaka ortak sıfatına sahip olması gereklidir; ortak olmayan bir üçüncü kişiye temsil yetkisi verilemez (Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 268).

[449] Bu hüküm doktrinde eleştirilmiştir, bkz. Halit Aker, **"Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Kollektif ve Komandit Şirketlerde Şirket Kararlarına İlişkin Oy Hakkı Düzenlemeleri (TK Tasarı M. 226, 309) Hakkında Bazı Düşünceler"** Legal Hukuk Dergisi, S. 81, 2009, s. 2804 vd.

[450] Kollektif şirket güven ve işbirliği üzerine kurulmuş bir kişi ortaklığıdır (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 190).

gerekirse, kollektif şirketten tahsil edilemeyen alacaklar için ortakların malvarlığına el uzatılabilecektir. Dahası, ortaklar şirket borcundan dolayı iflas yoluyla takip takibe de maruz kalabilecektir (TTK m. 238/2 ve 240/1). Durum böyle olmakla birlikte, kollektif şirkette bağlılık yükümlülüğüne dair açık bir düzenleme yoktur. Buna karşılık, işaret edilen sebeplerle, ortakların bir kader birliği içerisinde olduğu ve bu nedenle bağlılık yükümlülüğünün ön plana çıktığı ifade edilmektedir[451]. Bu itibarla, adi şirkette bağlılık yükümlülüğüne dair yukarıda yaptığımız açıklamalar prensip itibariyle kollektif şirket bakımından da geçerlidir[452].

Tıpkı adi şirkette olduğu gibi, kollektif şirkette de ortaklar bağlılık yükümlülüğü çerçevesinde şirketin çıkarlarına uygun hareket etmek ve ortak amaca ulaşmayı engelleyen davranışlardan uzak durmak zorundadırlar[453]. Ortaklar kendilerine sunulan yönetim, denetim, oy kullanma, itiraz, fesih bildirimi gibi haklarını kullanırken dahi bağlılık yükümlülüğünü göz önünde bulundurarak işlem yapacaklardır[454]. Denetim ve bu bağlamda bilgi alma hakkının bağlılık yükümlülüğü ileri sürülerek engellenmesi mümkün değildir; ancak burada ortağın mezkûr haklarını sakınarak kullanması gerektiğini bir kez daha hatırlatalım[455].

Doktrinde belirtildiği üzere, kollektif şirketlerde de ortakların bağlılık yükümlülüğü yalnızca şirket tüzel kişiliğine karşı değildir. Bir ortak, yatay bağlılık yükümlülüğü kapsamında diğer ortaklara karşı da bağlılık yükümlülüğü altındadır. Hatta bağlılık yükümlülüğünün, şirket ilişkisinden taşarak ortakların özel hayatlarına da teşmil edebileceği doktrinde ifade edilmiştir. Buna göre bir ortağın veya bu ortağın ailesinin, diğer ortak veya kollektif şirket aleyhinde konuşmalar yapması, asılsız beyanlarda bulunması veya onlara zarar verici tavırlar sergilemesi bağlılık yükümlülüğüne aykırılık olarak kabul edilmiştir[456]. Buna karşılık *Akın* bu durumda bağlılık yükümlülüğünün değil, haklı nedenlerle ortaklıktan çıkarma kurumunun işletilmesi gerektiğini; bağlılık

[451] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 212; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 227; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 212, 213; Akın, s. 53; Nomer, s. 11.
[452] Akın, s. 53.
[453] Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 212, 213; Akın, s. 53.
[454] Bağlılık yükümlülüğü çerçevesinde ortakların bazı durumlarda oy kullanmak zorunda oldukları doktrinde ifade edilmiştir. Bkz. Akın, s. 53; Nomer, s. 12.
[455] Nomer, s. 13; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 128.
[456] Oğuz İmregün, **Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar,** İstanbul, Yasa Yayıncılık, 1989, s. 43

yükümlülüğünün yalnızca ortaklık ilişkileri için birtakım yükümlülükler öngörmesine karşın haklı nedenlerle çıkarmanın şirket dışı vakıalara da dayandırılabileceğini haklı olarak belirtmiştir[457]. *Nomer* ise böyle bir bağlılık yükümlülüğünün, yalnızca ortağın şahsının şirketin devamı için önemli olduğu durumlarda söz konusu olabileceği görüşündedir[458].

Bağlılık yükümlülüğünün somut bir yansıması olarak rekabet yasağı kollektif şirket ortakları bakımından hüküm altına alınmıştır. TTK m. 230 hükmüne göre bir ortak, kollektif şirketin yaptığı iş türünden bir işi kendisi veya başkası hesabına yapamayacağı gibi aynı işle uğraşan diğer bir şirkete sınırsız sorumlu ortak olarak da giremez. Bununla beraber, rekabet yasağına ilişkin bu hüküm emredici değildir; diğer ortaklar izin verirlerse şirketle rekabet eden işler yapılabilir[459].

Bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranışlarda bulunulması halinde ilgili ortak hakkında birtakım yaptırımlar söz konusu olabilecektir. Bu konuda Alman hukukunda uygulanan bir yaptırımı zikretmek gerekir. Buna göre, alınacak kararlarda, özellikle oy birliğinin arandığı örneğin şirketin yönetimine veya sözleşmenin değiştirilmesine ilişkin bir konuda, bağlılık yükümlülüğüne aykırı olarak olumsuz oy kullanan bir ortağın oyunun geçersiz sayılması söz konusu olabilir[460].

Bağlılık yükümlülüğüne aykırı bir davranış sonucu zarar oluşmuşsa ilgili ortaktan zararın giderilmesi de istenebilir[461]. Bağlılık yükümlülüğüne aykırılık rekabet yasağını ihlal şeklinde tezahür etmiş ise kanun koyucu zararın giderilmesinde tazminat ödenmesinin yerine başka bir seçenek yaptırım daha öngörmüştür. TTK m. 231 hükmüne göre kollektif şirket, rekabet yasağına aykırı davranan ortağın kendi adına yaptığı işleri şirket adına yapılmış saymakta veya ortağın üçüncü kişilerin hesabına yaptığı işlerden elde ettiği karşılıkların şirkete bırakılmasını istemekte serbesttir.

---

[457] Akın, s. 55, 56.
[458] Nomer, s. 13.
[459] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 213; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 252; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 224.
[460] Akın, s. 56. Bu yaptırım adi şirket bakımında da gündeme gelebilir (Akın, s. 47).
[461] Akın, s. 56. Bağlılık yükümlülüğünün bir tezahürü olan rekabet yasağı yönünden bkz. Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 225; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 213; Bozkurt, s. 153.

Bağlılık yükümlülüğünü ihlal eden ortak eğer yönetici ise bu ortağın görevden alınması da söz konusu yükümlülüğe aykırılığın bir yaptırımı olarak gündeme gelebilir[462]. Ancak burada ikili bir ayrım yapmak gerekecektir[463]. Bu ayrım, konunun kanun koyucu tarafından ele alınış biçiminden kaynaklanmaktadır. Şöyle ki, yöneticilik görevi bir ortağa şirket sözleşmesi ile verilmişse bu ortağın yöneticilikten alınması için iki durumun gerçekleşmesi gerekir; aksi halde mezkûr ortağın yönetim yetkisi diğer ortaklar tarafından kaldırılamaz[464]. İlkin haklı bir sebep bulunmalıdır. Daha sonra ise yönetim yetkisinin kaldırılması için mahkemeye başvurulmalıdır (TTK m. 219). Bağlılık yükümlülüğüne aykırılığı haklı sebep kabul ederek ve aynı zamanda bu gerekçeyle mahkemeye başvurarak şirket sözleşmesi ile yönetici olarak atanan ortağın yönetim yetkisinin kendisinden alınması sağlanabilecektir[465].

Şayet yönetim yetkisi şirket sözleşmesinin akdedilmesinden sonra alınan bir kararla ortağa verilmiş ise, bu ortak yeni bir kararla yönetim görevinden alınabilir[466]. Bu kararın alınmasında salt çoğunluk yeterlidir (TTK m. 220). Şu halde, mezkûr yönetici ortağın bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranışı nedeniyle, ortakların alacağı çoğunluk kararıyla yönetim görevinden azledilmesi mümkün olabilecektir.

Bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranan ortak bakımından gündeme gelebilecek başka bir yaptırım da ilgili ortağın şirketten çıkarılması olacaktır[467]. Bir ortağın kendisinden kaynaklanan nedenlerle şirketin feshinin istenebileceği durumda, diğer ortaklar şirketi feshetmek yerine, alacakları bir karar ile ilgili ortağın şirketten çıkarılmasına karar verebilirler. Bu kararın çoğunlukla alınabileceği şirket sözleşmesinde kararlaştırılabilir (TTK m. 255).

Nihayet bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranışların şirket ilişkisinin devamını çekilmez kılması halinde şirketin haklı nedenlerle feshedilmesi de başvurulabilecek son

---

[462] Akın, s. 56. Aynı yönde Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 240.
[463] Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 221; Şener, Ortaklıklar, s. 218.
[464] Şener, Ortaklıklar, s. 218. Sözleşme ile atanan bir yöneticinin görevden alınması sözleşme değişikliğinin gerektirdiğinden oy birliği ile alınacak bir karara muhtaçtır. Bu noktada yönetici ortağın muhalif tutumu sözleşme değişikliğini ve dolayısıyla görevden alınmasına mani olacaktır (Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 240).
[465] Akın, s. 57; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 221; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 240.
[466] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 240; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 222.
[467] Nomer, s. 13. Bağlılık yükümlülüğünün bir tezahürü olan rekabet yasağı yönünden bkz. Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 226; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 253, 254.

çare olarak zikredilebilir[468]. Örneğin bir ortağın veya ortakların bazılarının bağlılık yükümlülüğü sürekli ihlal etmesi ve bu durumun diğer ortaklar bakımından artık kabul edilemez hale gelmesi sonucunda şirketin tamamen ortadan kaldırılması söz konusu olabilecektir.

3. Komandit Şirket

a. Genel Olarak

Komandit şirketin yapısı itibariyle birbirinden farklı iki türü vardır. İlki bu başlık altında ele alacağımız ve doktrinde "adi" komandit şirket şeklinde nitelendirilen komandit şirkettir[469, 470]. Adi komandit şirket bir şahıs şirketidir (TTK m. 124/2). Diğeri ise sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkettir. Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket ise bir sermaye şirketidir[471].

Komandit şirket *"ticari bir işletmeyi bir ticaret unvanı altında işletmek amacıyla kurulan, şirket alacaklılarına karşı ortaklardan bir veya birkaçının sorumluluğu sınırlandırılmamış ve diğer ortak veya ortakların sorumluluğu belirli bir sermaye ile sınırlandırılmış olan şirket"*tir (TTK m. 304). Tanımda bahsedilen sınırsız sorumlu ortak komandite ortak; sınırlı sorumlu ortak ise komanditer ortak olarak adlandırılmaktadır (TTK m. 304/2).

Komandit şirkete uygulanacak hükümler bakımından kanun koyucunun kollektif şirkete yaptığı birçok atıf dolayısıyla, komandit şirkette sınırsız sorumlu ortak olan komandite ortak bakımından yapılacak açıklamalar, kollektif şirket ortağı için yapılmış olan açıklamalardan farksız olacağından, burada yalnızca komanditer ortak bakımından bir inceleme yapacağız.

---

[468] Nomer, s. 13; Akın, s. 58.

[469] Komandit şirkete ilişkin TTK m. 304-328 hükümleri arasında "adi komandit şirket" şeklinde bir niteleme yapılmamasına mukabil, TTK m. 42/2'de *"adi veya sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket…"* şeklinde bir kullanım dolayısıyla kavram bir anlamda hukuken terimleştirilmiştir (Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 327). Türü belirtilmeden kullanılan komandit şirket terimi ile adi komandit şirket ifade edilmektedir (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 255).

[470] Bu başlık altında inceleyeceğimiz adi komandit şirkete dair izahatta TTK sistematiğine ve ifadesine uygun olarak yalnızca "komandit şirket" terimini kullanacağız.

[471] Bu şirket tipini ileride ele alacağız, bkz. aşağıda Birinci Bölüm, III, C, 2.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere, komandit şirketin kollektif şirketten ayrılan yegâne özelliği ortaklardan en az birisinin sorumluluğunun sınırlandırılmış olmasıdır[472]. Bu sınırlama, hiç şüphesiz komanditer ortağın haklarına ve borçlarına da birtakım sınırlamalar getirmiştir. Bu itibarla, ilk olarak söylenebilecek husus komanditer ortağın taahhüt ettiği sermayeyi[473] getirmesiyle mali yükümlülüklerinin sona ereceğidir[474].

Komanditer ortakların yönetime ilişkin herhangi bir hakları yoktur. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, yönetim yetkisi yalnızca komandite ortaklardadır[475] (TTK m. 309/2 ve 3). Buna karşılık, oy hakkı bakımından kanun koyucu komanditer ortakların da oy hakkına sahip olduğunu belirtmiş, hatta bu kurala aykırı düzenlemelerin geçersiz olduğunu hüküm altına almıştır (TTK m. 309/1). Benzer düzenleme denetim hakkı bakımından da söz konusudur. TTK m. 310/4'te açıkça belirtildiği üzere komanditer ortağın denetim hakkı şirket sözleşmesi ile kaldırılamaz; aykırı hükümler geçersizdir.

Nihayet son olarak belirtilmelidir ki, komanditer ortaklar rekabet yasağından muaftırlar (TTK m. 311). Ancak komanditerler rekabet yasağına aykırı davranırlarsa şirketin belge ve defterlerini incelemek hakkını kaybederler (TTK m. 311/son cümle).

b. Bağlılık Yükümlülüğü

Bağlılık yükümlülüğü bakımından komandite ortaklar için yapılabilecek açıklamalar, kollektif şirket ortağı bakımından yukarıda yapılmış olan açıklamalar ile örtüşmektedir. Bu nedenle yalnızca komanditer ortak bakımından bir değerlendirme yapılacaktır.

Komanditer ortakların sınırlı bir sorumluluğa sahip olmaları, yönetime dair herhangi bir haklarının olmaması ve rekabet yasağına tabi olmamaları[476] gibi hususlar ilk başta komanditerlerin bağlılık yükümlülüğüne muhatap kılınmadıkları düşüncesini

[472] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 255; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 328; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 265, 266; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 222;
[473] Önemle belirtilmelidir ki, komanditer ortak kişisel emeğini ve ticari itibarını sermaye olarak getiremez (TTK m. 307/2).
[474] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 334; Akın, s. 59.
[475] Bununla birlikte, eğer bir komanditer ortak yönetime katılırsa tıpkı komandite ortak gibi sorumlu olur (TTK m. 321). Yani bu durumda sorumluluğun genişlemesi söz konusudur.
[476] Komanditer ortakların rekabet yasağına tabi olup olmadıkları yönündeki tartışma ve açıklamalar için bkz. Fatih Aydoğan, **Ticaret Ortaklıklarında Rekabet Yasağı,** İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005, s. 66 vd.

uyandırabilmektedir. Ancak komanditer ortakların da belirli ölçülerde bağlılık yükümlülüğüne -sınırlı da olsa- tabi olması gerektiği görülmektedir[477]. Bu itibarla, komanditer ortaklar da şirketin çıkarlarını gözetmek ve korumak durumundadır. Örneğin, payı itibariyle şirket içerisinde önemli bir konuma sahip olan ve bu sayede şirketin önemli işlemlerinden ve sırlarından haberdar olabilen komanditer ortağın bağlılık yükümlülüğüne tabi olmadığı düşünülemez[478]. Keza denetim hakkına sahip olunması ve bu hakkın sözleşme ile kaldırılamaması karşısında bağlılık yükümlülüğünün varlığı bir denge unsuru olarak değerlendirilebilir[479].

Rekabet yasağı ile ilgili TTK m. 311 hükmünün ikinci cümlesi, komanditer ortağın bağlılık yükümlülüğünün varlığını tespit bakımından oldukça ilginçtir. Hükme göre, bir komanditer ortağın rekabet yasağı kapsamına giren bir faaliyette bulunması durumunda şirketin belgelerini ve defterlerini incelemek hakkı ortadan kalkacaktır. Bağlılık yükümlülüğünün özel bir türü kabul edilen rekabet yasağına aykırılık halinin -TTK m. 231'e kıyasla daha- ağır bir yaptırım öngörmesi, bizi komanditer ortağın da bağlılık yükümlülüğüne tabi olduğu sonucuna ulaştırmaktadır[480]. Şu halde, defter ve belgelerin incelenmesi hakkının kaybedilmesi, bağlılık yükümlülüğüne aykırılığın bir yaptırımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan başka, kollektif şirketlere dair yukarıda sayılan yaptırım olanaklarının, bağlılık yükümlülüğüne aykırılık halinin vukuu durumunda, komanditer ortağın şirket içerisindeki pozisyonuna göre orantılı biçimde uygulanması söz konusu olabilir[481].

C. SERMAYE ŞİRKETLERİNDE BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Sermaye şirketlerinde ortakların kişilikleri değil, getirdikleri sermaye ön plandadır. Bu nedenle ortağın kim olduğu konusu ve şahsi özellikleri -kural olarak- göz ardı edilmiştir[482]. Dolayısıyla ortakların birbirlerini tanıması ve güvenmesi ihtiyaç değildir.

---

[477] Akın, s. 60; Nomer, s. 11.
[478] Akın, s. 60, 61. Komanditer ortağın yönetim hakkı nisbetinde bağlılık yükümlülüğü daha dardır (Nomer, s. 11).
[479] Nomer, s. 13.
[480] Akın, s. 60.
[481] Akın, s. 62; Nomer, s. 11.
[482] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 18; Pulaşlı, s. 8; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 26; Şener, Ortaklıklar, s. 108; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 6.

Sermaye şirketlerinde sorumluluk rejimi bakımından şahıs şirketlerinde öngörülenin tam tersi bir yaklaşım söz konusudur. Şöyle ki, sermaye şirketlerinde ortaklar, kural olarak, taahhüt ettikleri sermaye miktarı kadar ve yalnızca şirkete karşı sorumludurlar. Bu nedenle şirketin borçlarından dolayı üçüncü kişi alacaklılara karşı herhangi bir kişisel sorumlulukları yoktur[483]. Sermaye şirketlerinde ayrıca sermaye önceden belirlenmiş ve paylara bölünmüştür. Ortakların hakları ve borçları bu bölünmüş sermayede sahip oldukları miktar nispetinde belirlenir[484]. Sorumluluk rejimindeki bu kurgu sermayesini değerlendirmek isteyen yatırımcıları cezbeder. Bu durum sermaye şirketlerinde ortak sayısının kolayca çoğalabilmesine zemin hazırlar. Zaten sermaye şirketleri kitlelere yayılabilmek ve daha çok sermaye toplayabilmek amacıyla kurgulanmışlardır[485].

Sermaye şirketlerinde ortakların kişisel özellikleri önemli olmadığından bu şirketlere ortak olmak yahut ortaklıktan ayrılmak şahıs şirketlerine nazaran -kural olarak- çok daha kolaydır[486]. Bunun için şirket sözleşmesinin değiştirilmesi gerekmez[487]. Sermaye şirketlerinde kişisel özelliklerin önemli olmamasının diğer bir sonucu da alınacak kararlarda kendisini gösterir. Sermaye şirketlerinde çoğunluk ilkesi geçerlidir[488]. Oybirliğinin arandığı kararlar istisnadır[489]. Ayrıca nisabın sağlanmasında -kural olarak- ortak sayısı değil, sermaye dikkate alınır.

Sermaye şirketlerinde ortakların şahsi özelliklerinin önemli olmaması bağlamında söylenebilecek son husus şirketin yönetimi hakkındadır. Sermaye şirketlerinde, şahıs şirketlerindeki gibi özden organ sistemi yoktur. Bu nedenle ortakların doğrudan şirketi yönetme hakkı söz konusu değildir. Şahıs şirketlerine kıyasla kurumsal bir yapıya sahip olan sermaye şirketleri yönetim organları aracılığıyla yönetilir[490]. Bir

[483] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 26; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 170.
[484] Bilgili/Demirkapı, s. 17; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 26; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 6.
[485] Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 8; Bahtiyar, s. 6; Bozkurt, s. 23.
[486] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 26; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 8; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 18; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 6.
[487] Bilgili/Demirkapı, s. 17; Bahtiyar, s. 6; Bozkurt, s. 26. Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 8
[488] Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 6; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 18; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 26; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 170.
[489] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 18; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 26.
[490] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 18; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 26; Bozkurt, s. 25; Bahtiyar, s. 6; Bilgili/Demirkapı, s. 17.

ortak ancak yönetim organında bulunduğu takdirde yönetim hakkı elde etmiş olur. Aynı açıklamalar şirketin temsili için de geçerlidir.

Hukukumuzda sermaye şirketleri anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketten ibarettir (TTK m. 124/2).

1. Anonim Şirket

a. Genel Olarak

Anonim şirket saf bir sermaye şirketidir, sermaye şirketlerinin prototipidir[491]. Bir sermaye şirketinde bulunması gereken tüm özellikler anonim şirkette mevcuttur[492]. Anonim şirket *"sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirkettir. Pay sahipleri sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile ve şirkete karşı sorumludur"* (TTK m. 329).

Tanımda açıkça görüleceği üzere, şahıs şirketlerinin aksine, saf bir sermaye şirketi olan anonim şirkette sermaye önceden belirlidir. Bunun altında yatan neden hiç şüphesiz kanun koyucunun kurgulamış olduğu sorumluluk rejimidir[493]. Şahıs şirketlerinde sermayenin belirli bir rakam olarak şirket sözleşmesinde belirtilmesinin zorunlu olmamasının nedeni, ortakların şirket borçlarından şahsi malvarlıklarıyla sınırsız sorumluluğudur[494]. Başka bir deyişle, ortakların bizzat kendi malvarlıkları, şirket alacaklılarına karşı teminat teşkil etmekte ve icabında ortaklar şirket borçlarından dolayı takibe maruz kalabilmektedir. Buna karşılık, anonim şirket pay sahiplerinin şirket alacaklılarına karşı herhangi bir sorumluluğu yoktur[495]. Bu nedenle anonim şirkette sermaye önceden belirlidir ve bir alt sınırı vardır. Sabit (esas) sermaye sistemini benimsemiş anonim şirketlerde esas sermaye tutarı en az iki yüz elli bin Türk Lirası; kayıtlı sermaye sistemini benimsemiş anonim şirketlerde başlangıç sermayesi en az beş

[491] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 18; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 27; Bozkurt, s. 23.
[492] Bozkurt, s. 183.
[493] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 277, 278; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 301.
[494] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 230; Bozkurt, s. 140.
[495] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 278; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 114.

yüz bin Türk Lirasıdır (TTK m. 332/1 ve 24.11.2023 tarihli ve 7887 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı). Bu sermaye anonim şirketin borçlarının tek garantisidir[496, 497].

Pay sahiplerinin anonim şirkette tek borcu, taahhüt etmiş oldukları sermayedir. Tek borç ilkesi olarak adlandırılan bu yaklaşımın sonucu olarak, pay sahibinin taahhüt ettiği sermayeyi ödemesinden sonra -kural olarak- kendisinden başka hiçbir talepte bulunulamaz[498]. Böylelikle yatırımcılar üzerlerine aldıkları riski minimize etme imkânına sahip olmakta ve anonim şirketin daha çok yatırımcıya ulaşmasına kapı aralanmaktadır.

Yalnızca taahhüt edilen sermaye ile sorumluluğa ilişkin bu sistem, anonim şirkette pay sahiplerinin diğer haklarına ve borçlarına da etki etmiştir. Bir defa kurumsal bir yapıya sahip olan anonim şirketlerde özden organ ilkesi geçerli değildir[499]. Dolayısıyla her pay sahibinin aynı zamanda yönetici olması gibi bir durum söz konusu olamaz. Anonim şirketler, zorunlu organlarından birisi olan yönetim kurulu tarafından yönetilir ve temsil olunur (TTK m. 365). Bu kurumsal sistem o kadar ileri seviyededir ki, yönetim kurulunu oluşturan üyelerin mutlaka pay sahibi olması gerekmez[500]; şirket dışı üçüncü kişilerin profesyonel yönetim esaslarına göre yönetim kurulu üyesi olması mümkündür[501]. Hatta bu yaklaşım teşvik edilmektedir[502].

Şahıs şirketlerinin aksine, anonim şirkette pay sahiplerinin sınırsız bir denetleme hakkı da yoktur. Anonim şirketlerde denetim TTK m. 397 uyarınca bağımsız denetçiler eliyle gerçekleştirilir[503]. Pay sahiplerinin ise belirli koşullar altında bilgi alma

---

[496] Anonim şirketlere hâkim olan ilkelerden birisi sermayenin korunması ilkesidir. Bu amaçla sermayeye ilişkin çok katı kurallar kabul edilmiştir. Bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 286; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 277; Bilgili/Demirkapı, s. 204 vd.

[497] Şirket alacaklılarının yegâne koruyucusunun esas sermaye olarak görülmesinde düşülen yanılgılar ve bu konudaki açıklamalar için bkz. M. Halil Çonkar, **Anonim Ortaklıkta Ayni Sermaye,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 14 vd

[498] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 278; Bilgili/Demirkapı, s. 203; Bozkurt, s. 203.

[499] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 326; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 349. Şirket işleri organlar marifetiyle görülür; ortakların sırf ortak olmaları nedeniyle şirket işlerine karışmaları sınırlıdır (Bozkurt, s. 183).

[500] Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 301; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 356; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 414.

[501] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 288; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 281, 282.

[502] Ali Paslı, **Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi (Corporate Governance),** 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2004, s. 27 vd.

[503] TTK m. 397/4 uyarınca bağımsız denetime tabi olan anonim şirketler belirlenmiştir (Bağımsız Denetime Tabi Şirketlerin Belirlenmesine Dair Karar RG 30.11.2022/32029). Bunun dışında kalan anonim şirketler ise TTK m. 397/5 uyarınca çıkarılacak olan yönetmeliğe göre denetlenecektir. Bu farklılığa rağmen, her iki denetim de bağımsız denetimdir. Çünkü denetimi yapacak olan kişiler ile anonim şirket arasında organik bağ yoktur. Bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 450 vd; Bilgili/Demirkapı, s. 414 vd; Bahtiyar,

ve özel denetim isteme hakkı vardır ve bu hakların kullanımı belirli prosedürlere bağlanmıştır (TTK m. 437 vd.).

Anonim şirkette pay sahiplerinin kişiliklerinin değil, getirdikleri sermayenin önemli olması pay sahiplerinin haklarını kullanması noktasında da kendini göstermektedir. Nitekim pay sahipleri şirket ilişkisine yönelik haklarını -kural olarak- senede bir kez yapılan genel kurulda alınacak kararlara katılmak suretiyle kullanırlar[504]. Hemen belirtelim ki, genel kurulda alınacak kararlarda ortak sayısına değil, ortakların temsil ettiği sermayeye bakılarak nisaplar tespit olunur[505] (TTK m. 418, 421).

b. Bağlılık Yükümlülüğü

Anonim şirket, pay sahibinin kişiliğinden farklı, ondan ayrı bir kişiliğe sahiptir[506]. Pay sahibi bu şirket tipinde yalnızca sermaye sağlayan kişi konumundadır. Şirketin iş ve işleyişinde herhangi bir söz hakkı yoktur[507]. Pay sahibi sadece, şirketin çıkarmış olduğu paylardan en az bir tanesine sahip olan kişidir[508, 509]. Dolayısıyla şirketin gözünde önemli olan paydır. Paya kim sahip ise o ortaktır ve bu kişinin kim olduğu çoğu zaman önemli değildir[510]. Nitekim şirketin isminin "anonim" olması da bu durumdan kaynaklanmaktadır[511].

Pay sahibinin kişilik özellikleri o kadar geri plana itilmiştir ki, anonim şirketlerde -diğer ticaret şirketlerinin aksine- ortaklar bakımından bir rekabet yasağı dahi öngörülmemiştir[512]. Rekabet yasağı ve bağlılık yükümlülüğüne ilişkin düzenlemeler yalnızca yönetim kurulunu kapsamaktadır (bkz. TTK m. 369, 396).

Ortaklıklar, s. 147, 253 vd; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 379 vd.

[504] Bilgili/Demirkapı, s. 259; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 340; Şener, Ortaklıklar, s. 460; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 150; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 350.

[505] Doktrinde bu husus "çoğunluk ilkesi" olarak adlandırılmaktadır (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 287; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 275; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 270;Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 108).

[506] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 24; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 276; Bilgili/Demirkapı, s. 207; Akın, s. 148.

[507] Sermaye şirketleri ortaklarının kişiliklerinden bağımsız biçimde faaliyet gösterebilecek şekilde yapılandırılmıştır (Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 26).

[508] Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 568, 569; Bilgili/Demirkapı, s. 471.

[509] OR Art. 620 Abs. 3'te bu husus " pay sahibi en az bir paya sahip olan kişidir" *(Aktionär ist, wer mit mindestens einer Aktie an der Gesellschaft beteiligt ist)* şeklinde vurgulanmıştır.

[510] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 546; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 26; Bilgili/Demirkapı, s. 471.

[511] Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, s. 89; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 555; Bozkurt, s. 185.

[512] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 26. Bu konuda detaylı açıklamalar için bkz. Aydoğan, s. 85

Hiç şüphesiz bu düzenlemeler, anonim şirketin çok sayıda pay sahibini bünyesinde barındırmasına imkân tanıyan bir yapı olması göz önünde tutularak sevk edilmiştir[513]. Bununla beraber, bu kuramsal düşüncenin gerçek hayata yansıması pek de umulduğu gibi değildir. Teoride kabul edilen sistem ile uygulamadaki fiilî durum birebir örtüşmemektedir. Özellikle ülkemizde, anonim şirket şeklinde kurulan sermaye şirketlerinin büyük çoğunluğu şahıs şirketlerine benzer şekilde ya az sayıda birbirini tanıyan kişilerden ya da aile şirketi görünümünde bazı aile fertlerinden oluşmaktadır[514]. Kanun koyucunun arzuladığı sisteme yalnızca halka açık anonim şirketler bakımından ulaşılabilmiştir ki, orada da seviye istenilen düzeyde değildir[515].

Bu nedenle, ortaklarının birbirlerini tanıdığı ve aralarında bir güven ilişkisinin bulunduğu şahıs şirketleri bakımından kabul edilen bağlılık yükümlülüğünün, anonim şirketler bakımından da kabul edilip edilmemesi gerektiği hem yabancı hem de ülkemiz doktrinini oldukça meşgul etmiştir. Anonim şirkette bağlılık yükümlülüğüne ilişkin görüşler söz konusu yükümlülüğü reddeden ve kabul eden görüşler olmak üzere iki başlıkta toplanabilir.

Türk şirketler hukukuna büyük ölçüde kaynaklık eden mehaz İsviçre öğretisinde eski doktrinin bir kısmı[516], ortaklar arasındaki hukuki ilişkiyi göz önünde tutarak, pay sahiplerinin bağlılık yükümlülüğüne tabi olduğunu kabul etmiştir[517]. Ancak sonraki yeni ve hâkim görüşü oluşturan doktrin ise anonim şirkette ortakların bağlılık borcunun bulunmadığını ifade etmektedir[518]. Aynı zamanda İsviçre Federal Mahkemesi de verdiği

---

vd.

[513] Tuğrul Ansay, **Anonim Şirketler Hukuku Dersleri,** Beşinci Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, 1975, s. 11; Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, s. 94.

[514] Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 119; Bilgili/Demirkapı, s. 209; Bozkurt, s. 23. Bu şekilde kurulan anonim şirketlerin sayısı azımsanamayacak seviyededir (Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, s. 46).

[515] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 290. Yazarlar bu duruma neden olan temel sebebin, iş âlemine hâkim olan "benim şirketim" düşüncesi olduğunu belirtmiştir.

[516] Gloor, s. 108; Böckli, Aktienrecht, § 1 N. 19; Meier Hayoz/Forstmoser, s. 97; Feuz, s. 27, 28; Akın, s. 39.

[517] Wohlmann, s. 144 vd; Gloor, s. 108 vd; Feuz, s. 27.

[518] Forstmoser/ Küchler, Aktionär, s. 14; Würsch, s. 107 vd; Hans-Ueli Vogt, **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR (Hrsg. Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter),** 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 680 Rn. 7; Rashid Bahar/Martin Peyer, **Zürcher Kommentar-Die Aktiengesellschaft, Rechte und Pflichten der Aktionäre (Hrsg. Lukas Handschin/Peter Jung),** 2. Völlig neu bearbeitete Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2021, s. 402 vd.; Peter Böckli, **Schweizer Aktienrecht,** 4. Vollständig ne überarbeitete Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2009, s. 30; Hans Caspar von der Crone, **Aktienrecht,** 2. Vollständig überarbeitete Auflage auf der Grundlage des revidierten Aktienrechts vom 19. Juni 2020, Bern, Stämpfli Verlag, 2020, s. 375, 389;

kararlarda anonim şirket pay sahipleri bakımından bağlılık yükümlülüğünü reddetmektedir[519]. Bu görüşü savunan doktrinin temel argümanı OR Art. 680/1 (TTK m. 480)'de düzenlenen emredici kuraldır. Söz konusu hükme göre pay sahipleri şirket sözleşmesi marifetiyle, ihracı esnasında kararlaştırılan pay bedelinden daha fazlasını ödemek zorunda bırakılamaz[520]. İsviçre'deki hâkim doktrin bu hüküm dolayısıyla, şirket sözleşmesiyle bağlılık yükümlülüğü gibi ikincil birtakım yükümlülüklerin türetilmesinin yasaklandığını düşünmektedir[521].

Alman doktrininde ise son yıllardaki eğilim anonim şirketlerde bağlılık yükümlülüğünün var olması gerektiği yönündedir[522]. Hatta anonim şirket pay sahibinin sadece şirkete karşı değil, diğer ortaklara karşı da bağlılık yükümlülüğünün var olduğu

---

Markus D. Vischer, "Art. 680", Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser (ed.), **Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht (Orell Füssli Kommentar)** içinde s. 2017-2021, 4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag, 2023, s. 2017, 2018; Christoph Schmid, **Personengesellschaften und Akitengesellschaft-Vergütungsverordnung (Handkommentar zum Schweizer Privatrecht),** 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2016, s. 512. Aynı yönde bkz. Jean Nicolas Druey/Eva Druey Just/Lukas Glanzmann, **Gesellschafts- und Handelsrecht,** 12. Vollständig überarbeitete Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2021, s. 195, 196.
OR Art. 620 Abs. 2'nin OR Art. 680 ile birlikte değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. Peter Forstmoser/Marcel Küchler, **Schweizerisches Aktienrecht 2020,** 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2022, s. 70.

[519] BGE 105 II 114; BGE 91 II 298; BGE 83 II 57; BGE 100 II 384; BGE 99 II 55. Bununla birlikte Federal Mahkemenin önceki tarihli bazı kararlarında bağlılık yükümlülüğünü yok saymadığını şu ifadelerden anlayabiliriz: *"… Ayrıca pay sahipleri arasındaki ilişkiye benzer şekilde, anonim şirket ile pay sahibi arasında da sözleşmesel veya sözleşme benzeri bir bağlılık yükümlülüğünün bulunduğu varsayılabilir… (Darüber hinaus liesse sich höchstens noch annehmen, es bestehe analog dem Verhältnis unter den Aktionären auch zwischen Aktiengesellschaft und Aktionären eine gegenseitige Treuepflicht vertraglicher oder vertragsähnlicher Art)* BGE 80 II 267. Ayrıca bkz. Akın, s. 40 dpn 188.

[520] OR 680/1: "*Der Aktionär kann auch durch die Statuten nicht verpflichtet werden, mehr zu leisten als den für den Bezug einer Aktie bei ihrer Ausgabe festgesetzten Betrag".*

[521] Böckli, Akitenrecht, § 1 N. 19; Vogt, BSK OR-II, Art. 680 N. 7; Sanwald, s. 65; Feuz, s. 28; Koehler, s. 269; Vischer, OFK OR Art. 680, s. 2017, 2018.

[522] Fleischer, AktG § 53a Rn. 42 vd; Mayer/Albrecht vom Kolke, AktG § 53a, Rn. 3; Koch, AktG § 53a Rn. 3; Cornelius Götze, "Vorbemerkung § 53a", Wulf Goette/Mathias Habersack/Susanne Kalss (ed.), **Münchener Kommentar zum Aktiengesetz Band 1** içinde Vorbemerkung §53a Rn. 1-105, 5. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2019, Vor §53a Rn. 20; Andreas Cahn/Michael Schild von Spannenberg, "§53a", Martin Henssler/Gerald Spindler/Eberhard Stilz (ed.), **beck-online Grosskommentar zum Aktienrecht** içinde §53a Rn. 1-73, München, C.H. Beck Verlag, 2023, §53a Rn. 38 vd, erişim tarihi: 03.06.2022); Hans Christoph Grigoleit**, Aktiengesetz Kommentar (Hrsg. Hans Christoph Grigoleit),** 2. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2020, §1 Rn. 45; Silja Maul, **Beck'sches Handbuch der AG (Hrsg. Florian Drinhausen/Hans-Martin Eckstein),** 3. Vollständig überarbeitete und ergänzte Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2018, §4 Rn. 81; Oliver Rieckers, **Münchener Handbuch des Gesellschaftsreschts Band 4 Aktiengesellschaft (Hrsg. Michael Hoffmann-Becking),** 5. neubearbeitete Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2020, §17 Rn. 19 vd; Ulli Janssen, **Nomos Kommentar Aktienrecht und Kapitalmarktrecht,** 2. Auflage, Baden-Baden, Nomos Verlag, 2007, §53a Rn. 18 vd.

ifade edilmektedir[523]. Bu yaklaşım Alman Federal Mahkemesi kararlarında da benimsenmektedir[524].

Ülkemizde doktrinde görüş birliği bulunmamakla beraber, çoğunlukla anonim şirket ortaklarının bağlılık yükümlülüğüne tabi olmadığı belirtilmektedir[525]. Bu görüşü savunan yazarlar konuyu değişik açılardan ele almışlardır. Anonim şirketlerde pay sahiplerinin kişilik özelliklerinin arka planda kaldığı[526], payların serbestçe el değiştirebildiği[527], pay sahiplerinden şirketle rekabet etmemelerinin ve kendi menfaatlerini tercih etmemelerinin istenemeyeceği[528], zira bu durumun anonim şirketin sermayeye dayalı yapısı ve kişisellikten soyutlanmış niteliği ile bağdaşmayacağı[529] ve pay sahiplerinin ortak amaca ulaşmak için çalışmak zorunda olmadıkları[530] gibi gerekçelerle anonim şirketlerde hem şirkete karşı hem ortaklar arasında bir bağlılık yükümlülüğünün bulunmadığı belirtilmiştir.

Diğer bir görüş ise anonim şirkette bağlılık yükümlülüğünün var olduğunu savunmaktadır. Bu görüşte olan yazarlar tek borç ilkesinin pay sahibinin sermaye borcunu düzenlediğini ve dolayısıyla edim yükümlülüğünün sınırlarını çizmediğini[531]; buradaki

---

[523] Mayer/Albrecht vom Kolke, AktG § 53a, Rn. 15; Fleischer, AktG § 53a Rn. 49; Koch, AktG § 53a Rn. 16; Götze, AktG vor §53a Rn. 20; Maul, AG, §4 Rn. 83 vd; Rieckers, §17 Rn. 20.

[524] Önceleri tereddütle karşılanan bağlılık yükümlülüğü Alman Federal Mahkemesinin 1988 yılında verdiği Linotype kararından sonra artık çoğunlukla kabul görmeye başlamıştır (Götze, AktG vor §53a Rn. 20, BGHZ 103, 184 – Linotype). BGHZ 142, 167; BGHZ 129, 136, 142; BGHZ 14, 25, 38; BGHZ 65, 15, 18; BGHZ 127, 107, 111.

[525] Bilgili/Demirkapı, s. 486; Bahtiyar, s. 294; Bozkurt, s. 425. Açıkça belirtmemekle beraber aynı yönde bkz. Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 388; Arslan Kaya, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı,** Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Sözkesen Matbaacılık), 2001, s. 257; Ali Paslı, **"Yeni Türk Ticaret Kanunu Anonim Ortaklık Hükümlerinin Tanıtılması (I) YTK Kitap 2 – Kısım 4 - Bölüm 1 Genel Hükümler ve Temel İlkeler",** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXVII, S. 3, 2011, s. 163.

[526] Tuğrul Ansay, **"Anonim Ortaklıklar ve Mahkeme Uygulaması (1967-1969 yıllarına ait mahkeme kararları)",** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S.1, 1970, s. 131. s. 119-138; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 642; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 99.

[527] Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 642; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 555; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 281, 282;Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 26.

[528] Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 634 dpn 203; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 445; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 99; Bozkurt, s. 425.

[529] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 99.

[530] Ali Paslı, **"Anonim Ortaklıkta Kontrol Sahibinin Özel Durumu"** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.LXVI, S. 2, 2008, s. 349, 351.

[531] Nomer, s. 67. Yargıtay tek borç ilkesini ayni ve nakdi sermaye taahhütleri bağlamında değerlendirmiştir: *"… Dairemiz bozma ilamında da açıklandığı üzere, tek borç ilkesi uyarınca anonim ortaklıklarda pay sahibinin borcu, taahhüt ettiği payların karşılıklarının ödenmesinden ibarettir. Bu ilke, hem nakdi, hem de ayni sermaye taahhütleri için geçerlidir…"* (Y. 11. HD E. 2015/12168, K. 2016/9107, T. 24.11.2016, kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 13.06.2022).

asıl amacın yatırımcıyı önceden bilemeyeceği birtakım parasal yükümlülüklere muhatap kılmamak olduğunu, en nihayetinde anonim şirketlerin de bir amaç ve menfaat birliği teşkil ettiğini ve lüzumsuz yere ortaklarından soyutlandığını[532]; esas sözleşmenin şirket ile ortaklar arasında ve ortakların kendi arasında kurduğu özel ilişkinin görmezden gelinemeyeceğini, dolayısıyla pay sahibinin hem şirketin hem diğer ortakların menfaatlerini gözetmesi gerektiğini[533] ifade etmektedir.

Kanaatimizce anonim şirkette ortaklar bakımından bağlılık yükümlülüğünün varlığı kabul edilmelidir. Diğer tüm ticaret şirketleri gibi anonim şirketler de bir sözleşme temelinde hayat bulmaktadır. İster kuruluşta sözleşmeyi imzalayarak ister sonradan pay edinerek şirket ilişkisine girmiş olsun, anonim şirkette her ortağın menfaat elde etmek düşüncesiyle bu hukuki ilişkiye girdiği bir gerçektir. Bu düşüncenin arkasında ise şirket ilişkisinden beklenen menfaate yönelik olarak hem şirkete hem de şirketi oluşturan diğer ortaklara -sınırlı da olsa- duyulan güven vardır[534, 535]. Kuramsal olarak çok ortaklı bir yapı tahayyül edilerek hazırlanan anonim şirketlere dair hükümlerde somut bir bağlılık yükümlülüğünün öngörülmemesi ve tek borç ilkesinin kabul edilmiş olması ortaklar bakımından bağlılık borcunun reddi için yeterli gerekçe değildir. Bu gerekçelere dayanarak ortakların müşterek amacı görmezden gelebileceğini ve hatta bu amaca aykırı davranışlar sergileyebileceğini iddia etmek doğru değildir. Uygulamada -diğer ticaret şirketleri gibi- anonim şirketlerin de çoğunlukla az sayıda pay sahibi tarafından kurulmuş olması görüşümüzü destekler niteliktedir. Nitekim anonim şirkette bağlılık yükümlülüğünü reddeden görüşün hâkim olduğu İsviçre doktrinde dahi son zamanlarda,

[532] Akın, s. 148; Karasu, Emredici hükümler, s. 40 vd

[533] Halit Aker, **"Hakim İşletme ile Bağımlı Şirket Arasındaki Hukuki İlişki ve Hakim İşletmenin Sadakat Borcu"** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXII, S. 2, 2003, s. 177,178 ve 199.

[534] Bu noktada çok ortaklı şirketlerde ortakların birbirlerini tanımadığı, dolayısıyla bağlılık yükümlülüğünün söz konusu olamayacağını ileri süren görüşe (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 98) katılamadığımızı belirtmek isteriz. Özellikle halka açık anonim şirketlerde karşılaşılabilecek olan bu durumla ilgili olarak söylemek isteriz ki, her ne kadar küçük yatırımcılar birbirlerini tanımasalar da ortak oldukları şirketin bir grup sermaye sahibinin tekelinde olduğu bir gerçektir. Bu itibarla, şirkete yön verebilecek potansiyele sahip bu pay sahiplerinin imkânları sınırsız olmamalı ve şirketi kendi menfaatleri doğrultusunda etkilemelerinin önüne geçilmesi gerekmektedir. Aksi halde kendi çapında umutlarla yatırım yapan küçük yatırımcının menfaatleri zarar görecektir. İşte bu noktada bağlılık yükümlülüğünün devreye girmesi beklenir.

[535] Benzer yönde açıklamalar için bkz. Sıtkı Anlam Altay, **Anonim Ortaklıklar Hukukunda Sermayeye Katılmalı Ortak Girişimler (Equity Joint Ventures),** İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 683. Bununla birlikte, yazar genel itibariyle anonim şirketler bakımından bağlılık yükümlülüğünü kabul etmemektedir (Altay, s. 631, 634).

en azından kişisel unsurların öne çıktığı veya aile şirketi şeklindeki anonim şirketler bakımından bağlılık yükümlülüğüne izin veren çeşitli yaklaşımlar da benimsenmeye başlamıştır[536].

2. Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirket

a. Genel Olarak

Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket anonim şirketin bir varyasyonu olarak[537] 18. yy.'da ortaya çıkan, ancak anonim şirkete kıyasla daha küçük çaptaki işletmeler için düşünülmüş olan bir şirket tipidir[538]. Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket *"sermayesi paylara bölünen ve ortaklarından bir veya birkaçı şirket alacaklılarına karşı bir kollektif şirket ortağı, diğerleri bir anonim şirket pay sahibi gibi sorumlu olan şirkettir"* (TTK m. 564). Sorumluluğu sınırlandırılmamış ortak komandite; koyduğu sermaye payı ile sınırlı sorumlu olan ortak komanditer ortaktır (TTK m. 304/2).

Kişisel sorumluluk unsuru -diğer sermaye şirketlerine kıyasla- sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketi karakterize eder[539]. Nitekim diğer sermaye şirketlerinde böylesi bir şahsi sorumluluk hali öngörülmemiştir. Bununla beraber, saf bir sermaye şirketi olan anonim şirket ile şahıs şirketi olan komandit şirketin melezi olan bu şirkette, sermaye şirketi unsurları yine de ağır basmaktadır[540]. Her şeyden önce sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket bir sermaye şirketi kabul edilmiştir (TTK m. 124/2). Nitekim sermayesi, diğer sermaye şirketlerinde olduğu gibi, paylara bölünmüştür. Ayrıca kanun koyucu belli başlı konular dışında uygulanacak hükümler bakımından anonim şirket hükümlerine genel bir atıf yapmıştır (TTK m. 565/2). Bu itibarla söylenebilir ki, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette komanditer ortaklar, tıpkı anonim

---

[536] Wohlmann, s. 144; Meier Hayoz/Forstmoser, s. 97; Sanwald, s. 65; Peter Forstmoser/Arthur Meier Hayoz/Peter Nobel, **Scweizerisches Aktienrecht,** Bern, Stämpfli Verlag, 1996, s. 540; Carl Baudenbacher, "Art. 620", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde N. 1-41, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art 620 Rn. 35.

[537] Meier Hayoz/Forstmoser, s. 599; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 375; Pulaşlı, s. 239.

[538] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 373.

[539] Meier Hayoz/Forstmoser, s. 600; Feuz, s. 30.

[540] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 374; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 509.

şirketteki gibi, sermaye sağlayıcıları olarak konumlanırken, sorumluluğu sınırsız olan komandite ortakların kişisel özellikleri ön plana çıkmaktadır[541].

b. Bağlılık Yükümlülüğü

Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette bağlılık yükümlülüğüne dair yapılacak açıklamalar büyük ölçüde adi komandit şirket için yapılmış açıklamalar ile örtüşmektedir. En azından komandite ortaklar için durum böyledir.

TTK m. 572 uyarınca komandite ortak rekabet yasağına tabidir. Komandite ortak diğer komanditelerin ve genel kurulun iznini almadan şirketin yaptığı türden bir işi yapamayacağı gibi bu işlerle uğraşan başka bir şirkete sınırsız sorumlu ortak olarak da giremez. Şu halde, adi komandit şirkette -ve oradan atıfla kollektif şirkette- olduğu gibi, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette de komandite ortaklar için bağlılık yükümlülüğü vardır.

Komanditer ortak bakımından ise ikili bir ayrım yapılmalıdır. Doktrinde bir görüşe göre komanditer ortaklar bakımından bağlılık yükümlülüğü mevcut değildir. Bu görüşe göre hem kanunda açık bir hükmün olmaması hem sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketin anonim şirkete kavramsal yakınlığı ve ayrıca anonim şirkete ilişkin hükümlerin ikincil olarak uygulanabilirliği komanditer ortaklara yönelik bir bağlılık yükümlülüğünü reddetmektedir[542]. Hemen belirtelim ki, bu görüşün kaynağı olan İsviçre hukukunda son zamanlarda anonim şirket bakımından bağlılık yükümlülüğünü reddeden görüşün hâkim olması, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket bakımından da böyle bir kanaate varılmasında etkili olmuştur[543].

Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise komanditer ortaklar bakımından bağlılık yükümlülüğü söz konusu olabilmelidir[544]. Bir defa sınırsız sorumlu ortaklık yapısını da bünyesinde barındırması nedeniyle sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette kişisel ilişkilerin varlığı ve önemi yadsınamaz. Ayrıca TTK m. 565/1'in yaptığı atıf da bu görüşü destekler niteliktedir. Söz konusu hükme göre komanditer ortakların

[541] Meier Hayoz/Forstmoser, s. 600.
[542] Akkale Çelebi, s. 51. Feuz'a göre komandite ortaklar bakımından da bağlılık yükümlülüğü söz konusu olmamalıdır (Feuz, 30).
[543] Feuz, s. 30.
[544] Akın, s. 60, 61. Ayrıca bkz. yukarıda Birinci Bölüm, III, B, 3.

tüm ortaklarla ve üçüncü kişilerle hukuki ilişkileri komandit şirketlerdeki hükümlere tabidir. Şu halde, komanditerlerin TTK m. 311 uyarınca rekabet yasağına aykırı faaliyetler içinde olması halinde şirket belge ve defterlerini incelemek hakkını kaybedeceğini, bu nedenle komanditer ortakların da bağlılık yükümlülüğüne muhatap olduğunu söyleyebiliriz.

D. KOOPERATİFLERDE BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1. Genel Olarak

TTK'da açıkça bir ticaret şirketi[545] olarak kabul edilen kooperatiflere ilişkin düzenlemeler KoopK'da yer almaktadır. Kooperatifler *"tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklar"*dır (KoopK m. 1)[546].

Kooperatiflerin belirgin özelliklerini KoopK'da verilen tanımdan çıkarmak mümkündür[547]. Her şeyden önce kooperatif bir tüzel kişiliktir. Kooperatif ticaret siciline tescil edildiği anda tüzel kişilik kazanır (KoopK m. 7). Kooperatif *açık sayı (nicht geschlossene Anzahl)* şeklinde nitelendirebileceğimiz[548] değişir ortak sistemini benimsemiştir. Şahıs şirketlerinin aksine bir kişinin kooperatife ortak olması veya bir ortağın kooperatiften ayrılması için sözleşme değişikliği gerekmez[549]. Buna bağlı olarak sermayesi de değişkenlik gösterir niteliktedir; sermaye bir kişinin ortak olmasıyla artarken bir ortağın ayrılmasıyla kendiliğinden azalır[550]. Bununla beraber bir kooperatif en az yedi ortak ile kurulabilir (KoopK m. 2).

---

[545] Kooperatiflerin tacir sıfatına ilişkin son zamanlardaki görüş ayrılıklarını gidermek üzere Yargıtay İBBGK kooperatifin TTK kapsamında tacir/ticaret şirketi sayılmasına oy çokluğu ile karar vermiştir. Bkz. Y. İBBGK, E. 2020/2, K. 2021/3, T. 12.11.2021 (Lexpera, erişim tarihi: 05.07.2022)

[546] 21.04.2004 tarih ve 5146 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile kooperatifin tanımında yer alan "teşekkül" ibaresi kaldırılmış, bunun yerine "ortaklık" terimi kullanılarak kooperatiflerin de ortaklık oldukları vurgulanmıştır (Bilgili/Demirkapı, s. 783, Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 1, 2).

[547] Bilgili/Demirkapı, s. 783 vd; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 590 vd.

[548] Bu husus doktrinde "açık kapı ilkesi" olarak adlandırılmaktadır (bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 610 vd; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 47; Bilgili/Demirkapı, s. 786, 787; Bozkurt, s. 36, 673).

[549] Bozkurt, s. 654.

[550] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 595; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 8; Bozkurt, s. 653, 654. Buna karşılık yapı kooperatiflerinde yapılacak konut veya işyeri sayısı ile ortak sayısı belirlidir (KoopK m. 42,

Kooperatiflerin öncelikli amaçları kâr elde edip paylaşmaktan ziyade, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma içerisinde ortakların belirli ekonomik çıkarlarını korumak ve desteklemektir[551]. Bu itibarla kooperatifler şahıs şirketlerine benzer şekilde, ortaklarının kişilik özelliklerinin ön planda olduğu bir yapı arz etmektedir. Nitekim KoopK'da verilen tanımdan da görüleceği üzere, kooperatifin amacı ortakların işgücü veya para şeklindeki katkılarıyla karşılıklı yardım ve dayanışma suretiyle gerçekleşecektir[552]. Dolayısıyla bir ortağın "kişisel katkısı" kooperatif düşüncesinin tam merkezinde yer almaktadır ve maddi katkıya kıyasla daha fazla önem arz etmektedir[553].

2. Bağlılık Yükümlülüğü

KoopK'da kooperatiflerde bağlılık yükümlülüğüne dair açık bir düzenleme öngörülmemiştir. Buna karşılık, kooperatiflerde amacın, ortakların ekonomik menfaatlerini sağlamak ve korumak olduğu, bunun da karşılıklı yardımlaşma, dayanışma ve kefalet suretiyle temin edileceği göz önünde bulundurulduğunda, kooperatiflerde bağlılık yükümlülüğünün varlığından şüphe etmemek gerekir[554]. Aksi halde tanımda yer alan karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma unsuru sözde kalacaktır[555]. Kanun koyucunun, bağlılık yükümlülüğünün bir görünümü kabul edilen rekabet yasağı ve sır saklama yükümlülüğüne bağladığı hukuki sonuçlar da bu düşünceyi haklı göstermektedir.

KoopK m. 98 atfıyla uygulanacak olan anonim şirket yönetim kurulunun tabi olduğu rekabet yasağı ve buna aykırılık halinde başvurulabilecek yaptırımlar (TTK m. 396) aynı şekilde kooperatif yönetim kurulu bakımından da geçerlidir[556]. Ortak bakımından ise rekabet yasağı kooperatif anasözleşmesi ile öngörülebilir ve buna aykırılık çıkarma sebebi olarak kabul edilebilir[557]. Ayrıca ortak herhangi bir şekilde

b.8)

[551] Bilgili/Demirkapı, s. 784; Bozkurt, s. 653. Bu nedenle kooperatifin amacı çoğunlukla "kendi kendine yardım" *(Selbsthilfe)* olarak kabul edilmektedir (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 589).

[552] Bilgili/Demirkapı, s. 784

[553] Feuz, s. 31. Bu haliyle düşünüldüğünde bir kooperatif ortağı, bir kollektif ya da komandit şirket ortağından farklı olarak sadece sermaye sağlayan konumunda değildir; onun kişiliği ve nitelikleri daha çok ön plandadır (Feuz, s. 31, 32).

[554] Kişisel yönü kooperatif ortaklıklar kadar baskın olmasa da, limited şirkette ortaklar için bağlılık yükümlülüğünün kabul edilmiş olması karşısında kooperatif ortakları açısından da bağlılık yükümlülüğü evleviyetle kabul edilmelidir (Remziye Demir, **Kooperatif Ortağının Hak ve Yükümlülükleri,** 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, s. 85).

[555] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 651.

[556] Bozkurt, s. 662.

[557] Orhan Nuri Çevik, **Kooperatifler Hukuku Uygulaması ve İlgili Mevzuat,** Gözden Geçirilmiş ve

öğrenmiş olduğu kooperatife ait iş sırlarını, daha sonra ortaklıktan ayrılmış bile olsa daima gizli tutmak borcu altındadır. Bu borcun ihlali halinde ilgili ortak hapis veya adli para cezasına çarptırılabilecektir (KoopK m. 25, c.2).

Şu halde, kooperatifler hukukunda hem ortaklar hem yönetim kurulu üyeleri bakımından bağlılık yükümlülüğünün var olduğunu kabul etmek gerekir[558]. Söz konusu yükümlülük, hukukumuzda başka hükümler yardımıyla ortaya konulmasına karşılık, mehaz İsviçre Borçlar Kanunu bunu açıkça öngörmüştür. OR Art. 866[559]'ya göre her bir kooperatif ortağı kooperatifin menfaatlerini iyi niyetle korumak zorundadır. Benzer bir düzenlemenin KoopK bakımından da yapılması isabetli olacaktı

Güncelleştirilmiş 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 1999, s. 461.

[558] Alman hukukunda koopetatifin de üyelerine karşı sadakat yükümlülüğünün bulunduğu ifade edilmiştir. Bkz. Peter Pöhlmann, **Genossenschaftsgesetz (Hrsg. Peter Pöhlmann/Andreas Fandrich/Joachim Bloehs),** 4. Neubearbeitete Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2012, §18 Rn. 14.

[559] OR Art. 668, I. Treuepflicht, *"Die Genossenschafter sind verpflichtet, die Interessen der Genossenschaft in guten Treuen zu wahren"*.

İKİNCİ BÖLÜM

ORTAKLARIN BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ÖNEM ARZ EDEN HUSUSLARI

I. GENEL OLARAK

Günümüzde insanların ihtiyaçları ve buna bağlı olarak da istekleri o kadar çeşitlidir ki, toplumsal yaşamda bunların milyonlarcasına rastlamak mümkündür. Hal böyle olunca bu isteklerin (daha doğrusu bu isteklerin altında yatan menfaatlerin) karşı karşıya gelmesi, çatışması pek âlâ mümkündür[560]. Bu çatışmaların vuku bulduğu alanlar çok çeşitli olabilir: bir ev sahibi ile kiracı arasında, bir işçi ile işveren arasında, bir satıcı ile alıcı arasında vb. örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bu anlaşmazlıkları gidermek, toplumca benimsenen davranış kurallarını[561] uygulamakla mümkündür[562].

İnsanların bünyesinde bir araya gelerek hayat verdikleri şirketler de bu çatışmaların sahne aldığı meydanlardan birisidir. Şirket fikrinin özünde, diğer şerikler ile birlikte ortak emek ve araçlar kullanarak ortaklaşa belirlenen hedefin peşinden gitmek temel düşüncesi vardır[563]. Bu nedenle, şirket sözleşmesi denildiğinde yalnızca bir defaya mahsus edim değişimi anlaşılmaz; bilakis şirket sözleşmesinin amacı, devamlı olarak ortaya çıkan zorluklara birlikte karşı koymak suretiyle sözleşenler arasında kalıcı bir birlik, beraberlik ve bağlılık kurmaya yöneliktir[564]. Karşılaşılabilecek ihtimallerin sonsuz ve şirket ilişkisinin uzun vadeli olması nedenleriyle ne ortakların ne de kanun koyucunun geleceğe dair tüm ihtimalleri saptaması mümkündür. Uzun süreli birlikteliklerde söz konusu olan bu öngörülmezlik, başkalarına saygı duymak konusunda daha yoğun bir

---

[560] Dayanışmanın en güçlü olmasının beklendiği aile birliğinde bile yerine göre çekişmeler meydana gelebilmektedir. Toplumda en sık görülen örnek olarak miras kavgalarını verebiliriz (Güriz, Hukuk Başlangıcı, s. 6).

[561] Sosyal hayatı düzenleyen kurallar genel olarak hukuk kuralları, din kuralları, ahlak kuralları, örf adet kuralları ve görgü kuralları şeklinde ele alınır. Bkz. Antalya/Topuz, s. 41, 42; Güriz, Hukuk Başlangıcı, s. 7. vd; Serozan, s. 32 vd.

[562] Bila istisna, her toplulukta uyulması gereken bir düzen vardır. Hatta -meşruluğu bir kenara bırakılacak olursa- bir haydut çetesinde bile kendine özgü kurallar işler (Aydın Aybay/Rona Aybay/Ali Pehlivan, **Hukuka Giriş,** 15. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2019, s. 4, 5).

[563] Bkz. TBK m. 620/1.

[564] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 21, 22; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 3, 4.

yükümlülük gerektirmektedir[565]. Bu bakımdan şirket ilişkisi, bağlılık yükümlülüğünün tatbik sahası bulduğu sürekli borç ilişkilerinden birisidir[566]. Varlığı anonim şirketler hukukunda tartışıladursun, bağlılık yükümlülüğü limited şirketler bakımından tartışmasız kabul edilmektedir. Bu başlık altında öncelikle gerek hukukumuzda gerek karşılaştırmalı hukukta limited şirketlerde bağlılık yükümlülüğüne dair mevzuatı inceleyeceğiz. Ardından limited şirketler bakımından bağlılık yükümlülüğünü detaylı bir şekilde ele alacağız.

II. HÜKÜMLERİN TANITILMASI

A. YÜKÜMLÜLÜĞÜN KAYNAĞI

1. Hukukumuzda

a. 6762 sayılı eTK Dönemi

6762 sayılı eTK döneminde limited şirketlerde bağlılık yükümlülüğüne dair pozitif bir düzenleme yer almamaktaydı. Buna rağmen, şirket ilişkisinin niteliği gereği her şirket türünde varlığı kabul edilen bağlılık yükümlülüğü, limited şirketlerde ortaklar bakımından doktrinde kahir ekseriyetle kabul edilmekteydi[567]. Fark, bağlılık yükümlülüğünün hukuken temellendirilmesinde söz konusuydu. Bir görüşe göre bu dönemde bağlılık yükümlülüğünün hukuki dayanağı eBK m. 520 hükmüydü. 6098 sayılı TBK m. 620'ye tekabül eden eBK m. 520 adi şirketin tanımına ilişkin olup tüm şirket tipleri bakımından geçerli bir tanım olarak kabul edilmekteydi[568]. Temel şirket tanımından çıkarılan bir unsur olan affectio societatis unsurunun doğurduğu borçlardan bir tanesi olarak bağlılık borcunun varlığı ifade edilmekteydi [569].

---

[565] Winter, s. 16 vd; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 93.
[566] Karsten Schmidt, Gesellschaftsrescht, s. 435.
[567] Akın, s. 88; Nomer, s. 17.
[568] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 20; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 15.
[569] Akın, s. 36. Yazar ortakların şirkete karşı olan (dikey) bağlılık yükümlülüğünü eBK m. 520'ye dayandırırken ortakların birbirlerine karşı olan (yatay) bağlılık yükümlülüğünü TMK m. 2'ye dayandırmaktadır (Akın, s 86). Aynı görüşte bkz. Rauf Karasu, **"Limited Şirketlerde İdare Yetkisi Olmayan Ortakların Şirketle Rekabet Etme Yasağı",** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXII, S. 3, 2004, s. 146, 147. Benzer ifadeler için bkz. Hanife Öztürk Dirikkan, **Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı,** Ankara, Yetkin Yayınları, 2005, s. 69.

Diğer bir görüşe göre ise bağlılık yükümlülüğünün temelini TMK m. 2'de aramak daha isabetlidir. Zira bu görüşe göre bağlılık yükümlülüğü yalnızca şirketler hukuku alanında değil, özel hukukun diğer alanlarında da hayat bulan bir yükümlülüktür. Bu itibarla mezkûr yükümlülüğün hukuki dayanağını ortaklıklar hukuku alanında değil, özel hukukun temel prensiplerinde, yani dürüstlük kuralında aramalıdır[570].

b. 6102 sayılı TTK Dönemi

Bu dönemde artık bağlılık yükümlülüğü hukuki zemine kavuşmuştur. Limited şirketlerde ortakların şirkete karşı bağlılık yükümlülüğü *"Bağlılık yükümlülüğü ve rekabet yasağı"* kenar başlıklı TTK m. 613'te düzenlenmiştir. Hüküm şöyledir:

> *"(1) Ortaklar, şirket sırlarını korumakla yükümlüdür. Bu yükümlülük şirket sözleşmesi veya genel kurul kararıyla kaldırılamaz.*
>
> *(2) Ortaklar, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunamazlar. Özellikle, kendilerine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren işlemler yapamazlar. Şirket sözleşmesiyle, ortakların, şirketle rekabet eden işlem ve davranışlardan kaçınmak zorunda oldukları öngörülebilir.*
>
> *(3) Müdürler hakkında rekabet yasağı öngören 626 ncı madde hükümleri saklıdır.*
>
> *(4) Geri kalan ortakların tümü yazılı olarak onay verdikleri takdirde, ortaklar, bağlılık yükümüne veya rekabet yasağına aykırı düşen faaliyetlerde bulunabilirler. Esas sözleşme birinci cümledeki onay yerine ortaklar genel kurulunun onay kararını öngörebilir."*

TTK m. 613'ün birinci fıkrası sır saklama yükümlülüğünü; ikinci fıkrası genel itibariyle bağlılık yükümlülüğünü, iş fırsatı doktrinini ve şirket sözleşmesiyle

[570] Nomer, s. 46, 47.

kararlaştırılabilecek bir rekabet yasağı imkânını düzenlemektedir. Üçüncü ve son fıkralarda ise bu yükümlülüklere atıfla bir yandan bu yükümlülüklerin ihlaline rıza gösterilebileceği diğer yandan da söz konusu yükümlülüklerin sınırlandırılabileceği ifade edilmektedir.

Hüküm kaleme alınış tarzı itibariyle eleştiriye açıktır. Nitekim hüküm ile düzenlenmek istenen temel hukuki kurum esasında limited şirkette ortakların bağlılık (sadakat) yükümlülüğüdür. Buna karşılık hüküm, bağlılık yükümlülüğünün bir tezahürü olan sır saklama yükümlülüğü ile başlamakta[571], bağlılık yükümlülüğünü ortaya koyan ifadeler ise kendisine ikinci fıkrada ve yine bağlılık yükümlülüğünün bir tezahürü olan rekabet yasağı ile birlikte yer bulmaktadır. Bu düzenleniş biçimi, anılan yükümlülüklerin bağlılık yükümlülüğünden kaynaklandığını ifade etmekte yetersizdir[572].

İkinci fıkrada ortakların kendilerine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren işlemleri yapamayacakları belirtildikten sonra, ortakların rekabet yasağına tabi olabileceklerinin şirket sözleşmesi ile öngörülebileceğinin, başka bir anlatımla ortakların kural olarak rekabet yasağına tabi olmadıklarının ifade edilmesi ise aynı fıkrada kendi içinde çelişki teşkil etmektedir[573]. Ayrıca ortaklara müteveccih kaleme alınan bir hükümde, müdürlere yönelik rekabet yasağını düzenleyen TTK m. 626 hükmünün niçin saklı tutulduğu da anlaşılamamaktadır[574] (TTK m. 613/3).

TTK m. 613'te düzenlenen bağlılık yükümlülüğünün kanunen öngörülmüş bir borç olduğu göze çarpmaktadır. Bu itibarla, bir kişi limited şirket ortağı olmakla *ipso iure* bağlılık yükümlülüğüne tabi olur. Buna karşın bu yükümlülüğe aykırı davranışlarda

[571] Bu hususun yadırganacak bir durum olduğu yönünde bkz. Şener, Limited Ortaklık, s. 460.
[572] Şener, Limited Ortaklık, s. 460.
[573] Buna karşılık TTK m. 613/2'nin gerekçesinde ise rekabet yasağının bağlılık yükümlülüğünün sınırı olduğu, taahhüt edilen sermaye ile sınırlı sorumluluk esasının benimsendiği limited şirketlerde ortağın kural olarak rekabet yasağı altına konmasının haklı görülemeyeceği ifade edilmiştir. İleride değinileceği üzere, kanaatimizce rekabet yasağı bağlılık yükümlülüğünün özel bir görünüm biçimidir. Bu itibarla kural olarak bir limited şirket ortağının rekabet yasağına tabi olması gerektiğini düşünmekteyiz. Nitekim gerekçede limited şirketin *güçlü kişisel ögeleri haiz* bir şirket olduğundan bahsedilmesi de bir bakıma görüşümüzü destekler niteliktedir. Alman hukukunda bir görüş, genel olarak limited şirket ortağının rekabet yasağına tabi olmadığını, ancak münferit durumlarda bağlılık yükümlülüğünden böyle bir yasağın kaynaklanabileceğini belirtmektedir (Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 224). Başka bir görüş de içtihat ve hâkim doktrinin, en azından kişisel nitelikte yapılandırılmış bir limited şirkette çoğunluk paya sahip ortağın sadakat yükümlülüğü dolayısıyla rekabet yasağına tabi olduğunu kabul ettiğini belirtmektedir (Holger Altmeppen, **GmbHG,** 11. Neubearbeitete Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2023, §13 Rn. 46)
[574] Abuzer Kendigelen, **Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler,** Güncellenmiş 2. Basıdan 3. (Tıpkı) Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 521.

bulunulabileceği hükmün son fıkrasında ifade edilmiştir. Anılan fıkraya göre ortaklar, tümünün vereceği yazılı onay veya bunun yerine bir genel kurul kararı ile kanunen öngörülen bağlılık yükümlülüğüne son verebilirler. Hal böyle iken, hükmün ilk fıkrasında bağlılık yükümlülüğünün bir görünüm biçimi olan sır saklama yükümlülüğünün aksi kararlaştırılamaz[575] biçimde ifade edilmesi kanaatimizce yine bir tezat teşkil etmektedir. Hatta bu ifade tarzı nedeniyle, gerekçede de açıkça önde gelen bir bağlılık yükümlülüğü olarak öngörülen sır saklama yükümlülüğünün, bağlılık yükümlülüğü kavramının kapsamına dâhil edilmediği sonucuna dahi ulaşılabilir[576]. Belirtmeliyiz ki böyle bir sonuca varmak hatalı olur. Gerçekten de sır saklama yükümlülüğü, bağlılık yükümlülüğünün bir görünüm biçimidir[577]. Şu halde kanun koyucunun yapması gereken, sır saklama yükümlülüğünün akıbeti konusunda ortakların iradesine daha fazla saygı göstermek olmalıydı[578].

Hükme yöneltilebilecek son eleştiri ise, hükmün ortakların şirkete karşı bağlılık yükümlülüğünü yasal zemine kavuştururken, bir ortağın diğer ortaklara karşı olan (yatay) bağlılık yükümlülüğü konusunda suskun kalmasıdır. Nitekim bağlılık yükümlülüğü, kanaatimizce yalnızca şirkete karşı değil aynı zamanda diğer ortaklara karşı da -şirket ilişkisi ile sınırlı olarak- mevcuttur. Ne var ki bu hususa hükümde değinilmemiştir[579].

2. Mehaz İsviçre Hukukunda

İsviçre Hukukunda limited şirkette ortakların bağlılık yükümlülüğü ilk defa 16 Aralık 2005'te kabul edilip 1 Ocak 2008'de yürürlüğe giren Limited Şirketler Revizyonu

---

[575] Sır saklama yükümlülüğünün mutlak anlamda emredici olduğu yönünde bkz. Şener, Limited Ortaklık, s. 478. Benzer açıklamalar için bkz. Demirayak, s. 32; Safiye Nur Bağrıaçık, **"Limited Şirkette Bağlılık Yükümü ve Rekabet Yasağı",** İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 2, 2017, s. 253; Ece Deniz Günay/Gözde Engin Günay, "Limited Şirketlerde Ortaklara Getirilen Bağlılık Yükümü ve Rekabet Yasağına İlişkin TTK m. 613 Hükmünün Değerlendirilmesi", Murat Alışkan/Bilge Utkan Mersin/Sinan Sarıkaya (ed.), **Sermaye Şirketleri Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu** içinde s. 455-482, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 461.

[576] Sır saklama yükümlülüğünün, bağlılık yükümlülüğünün kapsamına dâhil olmadığının tartışmasız olduğu yönünde bkz. Kendigelen, İlk Tespitler, s. 521 dpn. 66. Benzer yönde değerlendirme için bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s 465.

[577] Şener, Limited Ortaklık, s. 475; İsviçre hukuku için Marc Amstutz/Fernand Chappuis, "Art. 803", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art 803 N. 1-33, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 803 N. 2; Alman hukuku için Altmeppen, § 13 Rn. 51.

[578] Bu konu hakkında bkz. aşağıda İkinci Bölüm, VI, A, 1.

[579] Şener, Limited Ortaklık, s. 461.

(*Revision des GmbH-Rechts, AS 207 4791)* ile öngörülmüştür[580]. Bununla beraber, bu revizyon öncesinde hukuki bir temeli olmamasına rağmen bağlılık yükümlülüğü doktrinde çoğunlukla kabul edilmekteydi[581].

TTK m. 613'te düzenlenen bağlılık yükümlülüğüne kaynak teşkil eden *"Bağlılık yükümlülüğü ve rekabet yasağı"* kenar başlıklı OR Art. 803[582] hükmü şöyledir;

> *"(1) Ortaklar şirket sırlarını korumakla yükümlüdür.*
>
> *(2) Onlar şirketin çıkarlarına zarar verebilecek her şeyden kaçınmak zorundadırlar. Özellikle, kendi özel menfaatlerine yarayan ve şirketin amacına zarar veren işlemler yapamazlar. Şirket sözleşmesi ortakların rekabet eden faaliyetlerden kaçınması gerektiğini öngörebilir.*
>
> *(3) Ortaklar, diğer tüm ortakların yazılı olarak kabul etmesi koşuluyla, bağlılık yükümlülüğüne veya olası bir rekabet yasağına aykırı faaliyetlerde bulunabilirler. Şirket sözleşmesi bunun yerine genel kurul onayının gerekli olmasını öngörebilir.*
>
> *(4) Müdürlerin rekabet yasağına ilişkin özel hükümler saklıdır."*

Uzun çalışmaların ardından İsviçre kanun koyucusu limited şirkette ortakların bağlılık yükümlülüğüne dair normu yukarıdaki haliyle yasalaştırmıştır. Bu noktaya kadar süregelen tartışmalar, metnin yasalaşmasının akabinde eleştiriye dönmüştür. İsviçre

---

[580] Feuz, s. 95, 96.
[581] Wohlmann, s. 148; Gloor, s. 67, Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 7.
[582] " L. Treuepflicht und Konkurrenzverbot
1) Die Gesellschafter sind zur Wahrung des Geschäftsgeheimnisses verpflichtet.
2) Sie müssen alles unterlassen, was die Interessen der Gesellschaft beeinträchtigt. Insbesondere dürfen sie nicht Geschäfte betreiben, die ihnen zum besonderen Vorteil gereichen und durch die der Zweck der Gesellschaft beeinträchtigt würde. Die Statuten können vorsehen, dass die Gesellschafter konkurrenzierende Tätigkeiten unterlassen müssen.
3) Die Gesellschafter dürfen Tätigkeiten ausüben, die gegen die Treuepflicht oder ein allfälliges Konkurrenzverbot verstossen, sofern alle übrigen Gesellschafter schriftlich zustimmen. Die Statuten können vorsehen, dass stattdessen die Zustimmung der Gesellschafterversammlung erforderlich ist.
4) Die besonderen Vorschriften über das Konkurrenzverbot von Geschäftsführern bleiben vorbehalten."

doktrininde OR Art. 803'e yöneltilen eleştiriler, anılan hükmün TTK m. 613'e kaynaklık etmesi bakımından hukukumuzda bu hükme yapılan eleştirilere de ilham kaynağıdır[583].

Hükme yöneltilen eleştirilerin başında hükmün içeriğine kıyasla kenar başlığının çok sınırlayıcı olduğu gelmektedir. Zira hükümde bağlılık yükümlülüğü ve rekabet yasağının yanı sıra sır saklama yükümlülüğü de düzenlenmiştir. Buna karşın kenar başlıkta sır saklama yükümlülüğü zikredilmemiştir[584].

Yasa koyucunun değişik hukuki kurumları OR Art. 803 bünyesinde düzenleme tercihi de eleştirilerden nasibini almıştır. Ortağın bağlılık yükümlülüğünün genel ilke mahiyetinde ilk fıkrada ve bağımsız olarak düzenlenmesinin daha isabetli olacağı haklı olarak ifade edilmiştir[585]. Bu görüşe göre ancak bu yapıldıktan sonra bağlılık yükümlülüğünden türetilen diğer yükümlülüklerin tanımlanması yoluna gidilmeliydi. Zira bu tutum, önce soyut prensibin açıklanıp daha sonra somut tezahürlerinin ortaya konulması şeklindeki genel kurala da uygun olurdu[586].

Hükme yönelik belki de en haklı eleştiri OR Art. 803 Abs. 2' de hem bağlılık yükümlülüğünün hem rekabet yasağının bir arada düzenlenmiş olmasıdır. Nitekim OR Art. 803'ün yasalaşmasından önceki EX GmbH (1996 tarihli Uzman Taslağı) Art. 807a[587] ve VE GmbH (1999 tarihli Limited Şirketler Hukuku Reformu Ön Taslağı) Art.

---

583 Birgül Sopacı Öztuna, **"Limited Şirkette İntifa Hakkı Sahibi Bağlılık Yükümlülüğüne ve Rekabet Yasağına Tabi Tutulabilir mi?",** Terazi Hukuk Dergisi, C. 17, S. 191, 2022, s. 105.

584 Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 1; Feuz, s. 100.

585 Hans Rudolf Trüeb, "Art. 803", Vito Roberto, Hans Rudolf Trüeb (ed.), **GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere (Art. 772-1186 OR)/Bucheffektengesetz (Handkommentar zum Schweizer Privatrecht)** içinde s. 149-152, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2016, s. 149

586 Olivier Blanc, **Das Konkurrenzverbot in der Gesellschaft mit beschränkter Haftung,** Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2014, s. 102, 103; Feuz, s. 100.

587 *"(2) Er darf insbesondere nicht zu seinem besonderen Vorteil Geschäfte betreiben, durch die der Zweck der Gesellschaft vereitelt oder beeinträchtigt würde, wenn nicht alle übrigen Gesellschafter zustimmen. Die Statuten können vorsehen, dass diese Zustimmung durch die Gesellschafterversammlung erteilt wird.*
(3) Ohne Zustimmung der Gesellschafterversammlung darf ein geschäftsführender Gesellschafter im Geschäftszweig der Gesellschaft weder für eigene noch fremde Rechnung Geschäfte machen, noch an einem anderen Unternehmen als unbeschränkt haftender Gesellschafter, als Kommanditär oder als Gesellschafter mit beschränkter Haftung mit mehr als 10 Prozent Kapitalanteil teilnehmen. Die Statuten können dieses Verbot auf weitere oder auf alle Gesellschafter ausdehnen, es verschärfen oder die Zustimmung aller Gesellschafter für erforderlich erklären."
"(2) Ortaklar, diğer tüm ortaklar onay vermedikçe, özellikle kendi şahsi çıkarları için şirketin amacına zarar verici işler yapamazlar. Şirket sözleşmesi bu onayın genel kurul tarafından verilmesini öngörebilir.
(3) Bir yönetici ortak, genel kurulun onayı olmaksızın, şirketin yaptığı türden işleri kendisi veya başkası hesabına yapamaz, başka bir şirkete sınırsız sorumlu ortak veya, komanditer ortak yahut %10'dan fazla sermaye payına sahip limited şirket ortağı olarak katılamaz. Şirket sözleşmesi bu yasağı tüm ortaklara teşmil edebilir, bu yasağı ağırlaştırabilir veya tüm ortakların onayına bağlayabilir."

807a[588]' nın ikinci ve üçüncü fıkralarında genel kural olarak bağlılık yükümlülüğü ile rekabet yasağı ayrı ayrı düzenlenmişti. Bunun yanında ayrıca rekabet yasağı bu iki taslakta somutlaştırılmıştı. OR Art. 803 Abs. 2' de her iki kurumun bir arada düzenlenerek maddi hukuk bakımından yapılan ayrımının terk edilmiş olması, bağlılık yükümlülüğü ile rekabet yasağının uygulanma alanları arasında sorunsuz bir sınır çizilmesini oldukça zorlaştırmıştır[589].

3. Alman Hukukunda

Alman doktrininde ve içtihatlarında şirketler hukuku bağlamında bağlılık yükümlülüğü, bir şirkete ortak olmanın sonucu olarak uzun zamandan beridir kabul edilmektedir[590, 591]. Şahıs şirketleri bakımından bağlılık yükümlülüğünün varlığı Birinci Dünya Savaşı öncesine kadar uzanmaktadır. Bu zamanda söz konusu yükümlülük mahkeme içtihatlarına konu olmuştur[592]. Günümüzde ise artık sermaye şirketleri bakımından da bağlılık yükümlülüğü genel olarak kabul edilmektedir[593].

---

[588] *" (2) Er darf insbesondere nicht zu seinem besonderen Vorteil Geschäfte betreiben, durch die der Zweck der Gesellschaft beeinträchtigt würde, wenn nicht alle übrigen Gesellschafter schriftlich zustimmen. Die Statuten können vorsehen, dass diese Zustimmung durch die Gesellschafterversammlung erteilt wird.*
(3) Ohne Zustimmung der Gesellschafterversammlung darf ein geschäftsführender Gesellschafter im Geschäftszweig der Gesellschaft weder für eigene noch fremde Rechnung Geschäfte machen noch an einem anderen Unternehmen als unbeschränkt haftender Gesellschafter, als Kommanditär oder als Gesellschafter mit beschränkter Haftung mit mehr als 10 Prozent Kapitalanteil teilnehmen. Die Statuten können dieses Verbot auf weitere oder auf alle Gesellschafter ausdehnen, es verschärfen oder erleichtern oder die Zustimmung aller Gesellschafter für erforderlich erklären".
"(2) Ortaklar, diğer tüm ortaklar yazılı olarak onay vermedikçe, özellikle kendi şahsi çıkarları için şirketin amacına zarar verici işler yapamazlar. Şirket sözleşmesi bu onayın genel kurul tarafından verilmesini öngörebilir.
(3) Bir yönetici ortak, genel kurulun onayı olmaksızın, şirketin yaptığı türden işleri kendisi veya başkası hesabına yapamaz, başka bir şirkete sınırsız sorumlu ortak veya komanditer ortak yahut %10'dan fazla sermaye payına sahip limited şirket ortağı olarak katılamaz. Şirket sözleşmesi bu yasağı tüm ortaklara teşmil edebilir, bu yasağı ağırlaştırabilir veya hafifletebilir yahut tüm ortakların onayına bağlayabilir."

[589] Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 149; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 1.

[590] Bu minvalde ilk adım Alman Federal Mahkemesinin bir limited şirkette ortakların şirkete karşı bağlılık borcu olduğunu açıkça tanımasıyla atılmış oldu. Alman literatüründe ITT kararı (BGHZ 65, 15; BGH, Urteil vom 5. 6. 1975 - II ZR 23/74 (Düsseldorf), NJW, H. 5, 1976, s. 191 vd) olarak geçen bu kararı, yine literatürde Linotype kararı (BGHZ 103, 184; BGH, Urteil vom 01-02-1988 - II ZR 75/87 (Frankfurt), NJW, H. 25, 1988, s. 1579 vd.) olarak ele alınan çoğunluk ortakların azınlık ortaklara karşı bağlılık yükümlülüğünün bulunduğunu kabul eden karar takip etti (Cahn/von Spannenberg, AktG §53a Rn. 39, erişim tarihi: 02.09.2022).

[591] Winter, s. 46 vd.

[592] Hueck, Privatrecht, s. 14 vd.

[593] Hanno Merkt, "§13 Juristische Person; Handelsgesellschaft", Holger Fleischer/Wulf Goette (ed.), **Münchener Kommentar zum GmbHG** içinde §13 Rn. 1-389, 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022, §13 Rn. 99.

Hal böyle olmakla beraber, limited şirketler hukuku alanında ortakların bağlılık yükümlülüğüne dair pozitif bir düzenleme Alman hukukunda yer almamaktadır. Bu durum bağlılık yükümlülüğünün normatif kaynağı konusunda tartışmalara neden olmuştur[594]. Eski doktrinin bir kısmı bağlılık yükümlülüğünü *"Ahlaka aykırı işlem, gabin"* kenar başlıklı BGB §138 Abs. 1[595]'e dayandırmaktadır[596]. Söz konusu hükme göre *"Ahlaka aykırı olan bir hukuki işlem geçersizdir"*. Günümüz doktrininde de bağlılık yükümlülüğünün hukuki temeli konusunda birlik yoktur[597]. Bir görüşe göre bağlılık yükümlülüğünün kaynağı ortaklığa dayalı topluluk ilişkisinin *(das mitgliedschaftliche Gemeinschaftsverhältnis)* bizzat kendisidir[598]. Başka bir görüş ise bağlılık yükümlülüğünü adi şirkette affectio societatis olarak adlandırılan ortak amaca ulaşmak için çaba gösterme yükümlüğünü içeren BGB § 705[599]'e dayandırmaktadır[600]. Üçüncü bir görüş bağlılık yükümlüğünün hukuki temelini, literatürümüze *"Doğruluk ve Güven Prensibi"* olarak tercüme edilen[601], BGB § 242[602]'de aramaktadır[603]. Nihayet son bir görüş de bağlılık yükümlülüğünü, ortakların şirketin çıkarlarını ve birbirlerinin ortaklık

[594] Çeşitli sınıflandırmalar için bkz. Winter, s. 43 vd.

[595] "§ 138 Sittenwidriges Rechtsgeschäft; Wucher*: (1) Ein Rechtsgeschäft, das gegen die guten Sitten verstößt, ist nichtig"*. Bu hüküm hukukumuzda TBK m. 27'de düzenlenen "Kesin Hükümsüzlük" kuralına tekabül etmektedir.

[596] Merkt, MüKo GmbHG, § 13 Rn. 100.

[597] Christoph H. Seibt, "§ 14 Einlagepflicht", Franz Scholz (ed.), **Scholz Kommentar zum GmbH-Gesetz I. Band** içinde s. 879-951, 12. neubearbeitete und erweiterte Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2018, s. 917, 918.

[598] Hueck, Privatrecht, s. 12; Seibt, Scholz Komm., s. 917.

[599] "§ 705 Inhalt des Gesellschaftsvertrags: *Durch den Gesellschaftsvertrag verpflichten sich die Gesellschafter gegenseitig, die Erreichung eines gemeinsamen Zweckes in der durch den Vertrag bestimmten Weise zu fördern, insbesondere die vereinbarten Beiträge zu leisten (Şirket sözleşmesi dolayısıyla ortaklar, şirket sözleşmesinde belirlendiği şekliyle ortak amaca ulaşmak için katkı sağlamak, özellikle de kararlaştırılan katkı payını ödemek zorundadırlar)"*.

[600] Marcus Lutter, **"Theorie der Mitgliedschaft : — Prolegomena zu einem Allgemeinen Teil des Korporationsrechts",** AcP, 180. Band, H. 1/2, April 1980, s. 104; Merkt, MüKo GmbHG, § 13 Rn. 100; Karasu Rekabet Yasağı, s. 145.

[601] Arslan Ertürk, s. 14, 15; Akın, s. 3. Y. HGK E. 2018/386, K. 2021/1685, T. 16.12.2021 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 15.11.2022). Bu hüküm hukukumuzda TMK m. 2'de ifadesini bulan dürüstlük kuralına tekabül etmektedir.

[602] "§ 242 Leistung nach Treu und Glauben: *Der Schuldner ist verpflichtet, die Leistung so zu bewirken, wie Treu und Glauben mit Rücksicht auf die Verkehrssitte es erfordern (Borçlu, örf ve adeti gözeterek doğruluk ve güvenin gerektirdiği şekilde ifada bulunmakla yükümlüdür)"*.

[603] Rüdiger Wilhelmi, "§ 13 Juristische Person; Handelsgesellschaft", Hildegard Ziemons/Carsten Jaeger/Möritz Pöschke (ed.), **Beck'scher Online Kommentar GmbHG** içinde § 13 Rn. 1-238, 57. Edition, München, C.H. Beck Verlag, 2023, § 13 Rn. 179, (erişim tarihi: 04.09.2022) ; Tobias Jenne, **Verstöße gegen die mitgliedschaftliche Treuepflicht und ihre Rechtsfolgen,** 1. Auflage, Baden-Baden, Nomos Verlag, 2022, s. 43, 44.

mevkilerini *(mitgliedschaftliche Stellung von Mitgesellschaftern)* etkileme imkânına sahip olması ile gerekçelendirmektedir[604].

Öte yandan azınlıkta kalan bir görüş ise yukarıda izah edilen görüşlerin tamamını reddederek, ortaklıktan doğan hakların kullanımının yine ortaklık mevkiinin bizatihi kendisi nedeniyle sınırlandığını iddia etmiş ve özel bir bağlılık yükümlülüğüne gerek olmadığını belirtmiştir[605].

Tüm bu dogmatik tartışmalar bir kenara bırakılacak olursa, Alman hukukunda limited şirketlerde ortaklar bakımından bağlılık yükümlülüğünün tartışmasız biçimde kabul edildiğini söyleyebiliriz. Tartışmalar yalnızca bağlılık yükümlülüğünün hukuki temeli noktasındadır.

4. İngiliz Hukukunda

Günümüzde Alman hukukunda ortakların bağlılık yükümlülüğü tüm şirketler için kabul edilmiş olduğu halde İngiliz hukukunda limited şirketler[606] için bağlılık yükümlülüğü hakkında ne doktrinde ne de yargı içtihatlarında neredeyse hiçbir çalışma ve karar bulunmamaktadır[607]. Özellikle içtihat hukukunda hâkim olan görüşe göre bağlılık yükümlülüğü yalnızca yöneticiler *(directors/Leitungsorgane)* bakımından kabul edilmektedir[608]. Buna karşılık ortaklar, kendilerine mülkiyet hakkı *(property rights/Eigentumsrecht)* olarak tanınan ortaklık haklarını diledikleri gibi kullanmaktadırlar. Bu noktada şirkete veya diğer ortaklara karşı duyulan bir güven veya borçlu olunan bir bağlılık (sadakat) söz konusu değildir[609].

---

[604] Meinrad Dreher, **"Die gesellschaftsrechtliche Treuepflicht bei der GmbH",** DStR, 31. Jahrgang, H. 44, 1993, s. 1633.

[605] Bu görüş ve görüşe yöneltilen eleştiri için bkz. Merkt, MüKo GmbHG , § 13 Rn. 101.

[606] İngiliz şirketler hukukunun temel kaynağı olan Companies Act 2006 uyarınca İngiliz hukukunda şirketler, bizim hukuk sistemimizin aksine sermaye ve şahıs şirketleri olarak tasnif edilmemiştir. Companies Act 2006 Sec. 3 ve 4'te şirketler sınırlı ve sınırsız sorumlu; kapalı (özel) ve halka açık şirketler şeklinde sınıflandırılmıştır (Brenda Hannigan, **Company Law,** Second Edition, New York, Oxford University Press, 2009, s. 3 vd; Ann Ridley/Chris Shepherd, **Company Law,** Abingdon, Routledge, 2015, s. 1 vd). Çalışmamızın konusu itibariyle limited şirkete tekabül eden İngiliz hukukundaki şirket türü sınırlı sorumlu halka kapalı şirkettir (private company limited by shares/LTD) ve bu başlık altında yapılan açıklamalar bu şirket türüne özgüdür.

[607] Sebastian Pläster, **Mitgliedschaftliche Treuepflicht in der GmbH, der Limited und im Statut der Europäischen Privatgesellschaft**, 1. Auflage, Baden-Baden, Nomos Verlag, 2013, s. 110.

[608] Andreas Cahn/ David C. Donald, **Comparative Company Law,** Second Edition, Cambridge, Cambridge University Press, 2018, s. 403 vd; Pläster, s. 110.

[609] Pläster, s. 110. Bu konuda İngiliz yargısına konu olan bir olayda yerel mahkemenin *(cahncery divison)* 1974 yılında verdiği bir kararda (Northern Counties Securities Ltd v Jackson & Steeple Ltd, [1974] 1 WLR,

B. HÜKMÜN HUKUKİ NİTELİĞİ, ÖNGÖRÜLME NEDENLERİ ve FONKSİYONU

1. Hukuki Niteliği

Limited şirketlerde ortakların bağlılık yükümlülüğünü düzenleyen TTK m. 613 hiç şüphesiz ortaklara borç yükleyen bir hükümdür. Kanunda açıkça düzenlenmiş olması dolayısıyla *ex lege* uygulanır; şirket sözleşmesinde ayrıca öngörülmesine ihtiyaç yoktur[610]. Bu itibarla hükmün hukuki niteliği iki yönden ele alınabilir: *i)* ortağın bu yükümlülüğü bir asli edim yükümlülüğü müdür yoksa yan edim yükümlülüğü müdür? *ii)* TTK m. 613 emredici nitelikte midir yoksa bir yedek hukuk kuralı mıdır?

Bilindiği üzere bir borç ilişkisinden edim yükümlülükleri ve yan yükümlülükler doğmaktadır. Edim yükümlülükleri asli edim yükümlülükleri ve yan edim yükümlülükleri olarak ikiye ayrılır[611]. Asli edim yükümleri sözleşmeye karakterini veren, borçlunun yerine getirmek zorunda olduğu "asıl" borçtur[612]. Yan edim yükümlülükleri ise sözleşmenin esaslı unsurunu oluşturmayan[613], asli edimin gerçekleşmesine katkıda bulunan, asli edime bağımlı ama ihlali halinde bağımsız olarak dava edilebilen

1144, E) kullandığı ifadeler ilgi çekicidir: *"when a director votes as a director for or against any particular resolution in a director's meeting, he is voting as a person under a fiduciary duty to the company for the proposition that the company should take a certain course of action. When a shareholder is voting for or against a particular resolution he is voting as a person owing no fiduciary duty to the company and who is exercising his own right of property, to vote as he thinks fit. The fact that the result of the voting at the meeting (or at a subsequent poll) will bind the company cannot affect the position that, in voting, he is voting simply in exercise of his own property rights" (bir yönetici, yöneticiler toplantısında bir karar için oy kullandığı vakit, şirkete karşı bağlılık yükümlülüğü altında bulunan bir kişi olarak şirketin belirli bir yönde eylemde bulunması hakkında oy kullanmış olur. Bir ortak oy kullandığı vakit, şirkete karşı bağlılık yükümlülüğü olmayan ve dilediği şekilde oy kullanmak için kendi mülkiyet hakkını kullanan bir kişi olarak oy kullanmış olur. Toplantıda (veya izleyen toplantıda) yapılan oylama sonucunun şirketi bağlayacak olması gerçeği, ortağın oy kullanırken sadece kendi mülkiyet hakkını kullanarak oy kullanması durumunu etkilemez.*
(https://uk.westlaw.com/Document/I10FE7FB0E42811DA8FC2A0F0355337E9/View/FullText.html?navigationPath=Search%2Fv1%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad6ad3e00000189d9adfeddca014ce0%3Fppcid%3D1971fed0a87548b8bd891a3d22e6f36a%26Nav%3DUK-CASES%26fragmentIdentifier%3DI10FE7FB0E42811DA8FC2A0F0355337E9%26parentRank%3D0%26startIndex%3D1%26contextData%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=792fa6a18398f3c43983c5f101a1f366&list=UK-CASES&rank=1&sessionScopeId=16709ec976f0fe79f1fb41c44c2d82c6298284ca5a7175039737e0785592ffc8&ppcid=1971fed0a87548b8bd891a3d22e6f36a&originationContext=Search%20Result&transitionType=SearchItem&contextData=(sc.Search)&comp=wluk erişim tarihi: 10.09.2022*).*

[610] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 3; Sanwald, s. 47, 64.

[611] Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 32 vd; Antalya, Borçlar Genel 1/1, s. 61 vd.

[612] Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 33; Antalya, Borçlar Genel 1/1, s. 61.

[613] Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 34; Abdülkerim Yıldırım, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler,** Güncellenmiş 8. Baskı, Ankara, Monopol Yayınları, 2018, s. 23.

yükümlülüklerdir[614]. Yan edim yükümlülükleri kanundan, sözleşmeden veya dürüstlük kuralından doğabilir[615].

Bir limited şirket sözleşmesi ile taahhüt edilen sermayenin ödenmesi[616] ve affectio societatis kapsamında ortak amaca erişmek uğrunda çaba sarf edilmesi, şirket ilişkisi bağlamında asli edim yükümlülüğüdür[617]. Bunun yanı sıra, TTK'da limited şirketler bakımından yan edim yükümlülükleri rejimi de öngörülmüştür. Gerçekten de ortaklar TTK m. 606 uyarınca şirketin işletme konusunun yerine getirilmesine yardımcı olacak yan edim yükümlülüklerini şirket sözleşmesiyle öngörebilirler[618]. Yasal dayanağının bulunması[619] ve affectio societatis unsurunun destekleyicisi olması nedeniyle bağlılık yükümlülüğü kanundan kaynaklanan yan edim yükümlülüğü olarak kategorize edilmelidir[620, 621]. Alman hukukunda savunulan bir görüş ise bağlılık yükümlülüğünü asli edim yükümlülüğü olarak kabul etmektedir[622, 623]. Bunun nedeni Alman literatüründe bağlılık yükümlülüğünün şirketler hukukunun bir genel prensibi olarak görülmesidir[624].

Kanaatimizce bağlılık yükümlülüğü nitelik itibariyle yan edim yükümlülüğü olarak kabul edilmelidir; ancak bu yükümlülüğün asli edim yükümlülüğü mü yoksa yan edim yükümlülüğü mü olduğu konusu, neticesi bakımından kendisine fazlaca ehemmiyet

---

614 Antalya, Borçlar Genel 1/1, s. 62; Mustafa Alper Gümüş, **Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri,** Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 47.
615 Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 36.
616 Şener, Limited Ortaklık, s. 405; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 837, 838.
617 Ortak amaca erişmek için çaba sarf etmek, yani affectio societatis bir şirketin kurucu özelliğidir ve dolayısıyla bir şirketin varlığı için önkoşuldur (Jenne, s. 40).
618 Kanun koyucunun, şirketin işleyişine fayda sağlayacak kanuni bir yan edim yükümlülüğü olarak ortaklara yüklediği şirketi yönetme ve temsil görevini örnek gösterebiliriz. TTK m. 623/1 uyarınca, şirketin yönetimi ve temsili ortak olmayan üçüncü kişilere bırakılabilse de en azından bir ortağın yönetim ve temsil yetkisine sahip olması gerekmektedir. Benzer şekilde, ortaklar için öngörülmesi muhtemel olan rekabet yasağını da bu kapsam da değerlendirebiliriz. Eğer ortaklar, şirketle rekabet eden işlemlerin yapılmasına mani olmak istiyorlarsa bu hususu şirket sözleşmesi ile düzenleyebilirler (TTK m. 613/2, son cümle).
619 Bu sebepten dolayı şirket sözleşmesi ile öngörülebilecek yan edim yükümlülükleri için aranan gerekliliklere tabi değildir (Feuz, s. 215). Bu gerekliliklerle ilgili olarak bkz. Şener, Limited Ortaklık, s. 451 vd.
620 Sandro Germann, **Die personalistische AG und GmbH,** Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2015, s. 398, 399.
621 *Akın* ise bağlılık yükümlülüğünün yan yükümlülük olduğu kanaatindedir (Akın, s. 12 vd). Aynı görüşte bkz. Nomer, s. 42, 47; Şener, Limited Ortaklık, s. 463.
622 Lutter, s. 117; Walter Bayer/Peter Hommelhof/Detlef Kleindiek, **GmbH-Gesetz,** 20. neu bearbeitete Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2020, s. 507. Benzer ifadeler için bkz. Akın, s. 131, 132.
623 *Dreher* ise bağlılık yükümlülüğünün bir yan yükümlülük olduğu kanaatindedir. Alman hukukundaki bu görüş farklılıklarına ve ilgili literatüre yönelik olarak bkz. Jenne, s. 38 vd.
624 Bayer/Hommelhof/Kleindiek, s. 507.

atfedilecek bir konu değildir. Zira bu yükümlülüğün kapsamı ve yoğunluğu -ileride görüleceği üzere[625]- şirketin içyapısına bağlı olarak değişebilir ve yerine göre -asli edim yükümü olduğu tartışmasız olan- sermaye koyma borcundan daha fazla ehemmiyet arz edebilir[626].

TTK m. 613 hükmünün emredici *(zwingendes Recht)* yahut yedek hukuk *(dispositives Recht)* kuralı mahiyetinde olup olmadığı da doktrinde tartışmalıdır. Bu tartışmanın kaynağı bağlılık yükümlülüğüne aykırı faaliyetlere onay verilebileceğini öngören TTK m. 613/son hükmünün hukuken değerlendirilme biçimidir. TTK m. 613'ün emredici nitelikte olduğunu savunan yazarlar, bağlılık yükümlülüğünün bertaraf edilebileceğini düzenleyen son fıkranın aslında bütünüyle bir feragati kastetmediğini ileri sürmektedir[627]. Zira limited şirketteki şahıs şirketi özelliklerinden önemli bir tanesini kaldırmaya yönelik böyle bir kararın, şirket sözleşmesinde öngörülmesi koşuluyla geçerli olan hükümler (özellikle bkz. TTK m. 577/1, g; OR Art. 776a) kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Oysa anılan hükümlerde bu duruma karşılık gelen bir düzenleme yoktur[628]. Ayrıca bağlılık yükümlülüğünün toptan kaldırılması, bilgi alma ve inceleme hakkının mahzurlu yanlarının giderilmesi konusunda boşluk meydana getirecektir[629].

TTK m. 613/son (OR Art. 803 Abs. 3) hükmünün lafzında kullanılan bazı kelimelerden hareket eden birtakım yazarlar da aynı sonuca vararak hükmün emredici nitelikte olduğunu iddia etmektedir. Yazarlara göre hükümde geçen *"bağlılık*

---

[625] Bkz. aşağıda İkinci Bölüm, IV, C, 4.
[626] Jenne, s. 39, 40.
[627] Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 151; Blanc, s. 111. Doktrinde *Karakılıç*, hangi davranışların bağlılık yükümlülüğünü ihlal ettiğini tespit edebilmek için somut olay bazında bir değerlendirme yapılması gerektiğini, bu nedenle de ortakların bağlılık yükümlülüğünü kaldıran genel bir düzenlemenin mevcut yasal hükümler karşısında mümkün olmayacağını ifade etmiştir (Hasan Karakılıç, **Limited Ortakıkta Rekabet Yasağı,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 65). Ortakların, bağlılık yükümlülüğüne yönelik aksi bir tutumunun olmadığı, yani ortakların bağlılık borcunun mevcut ve geçerli olduğu durumlarda, bir davranışın bağlılık yükümlülüğüne aykırı düşüp düşmediğini tahlil edebilmek için somut olayın değerlendirilmesi gerektiği tabii bir sonuçtur. Olası bir ihlalin varlığı zaten bu şekilde tespit edilecektir. Buna karşılık yasal veya sözleşmesel bir bağlılık yükümlülüğünün var olmadığı durumlarda, yani ortakların bağlılık yükümlülüğünü tümüyle ilga ettikleri durumlarda, bir davranış hakkında -doğal olarak- herhangi bir değerlendirme yapmak gerekmeyecektir. Şu halde, sırf ihlalin varlığını tespit edebilmek için somut olaya bakmanın şart olduğunu iddia ederek, genel itibariyle bağlılık yükümlülüğünün kaldırılamayacağı görüşünde isabet bulunmamaktadır.
[628] Blanc, s. 111, 112. Belirtelim ki, OR Art. 776a hükmü 01.01.2023 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere İsviçre borçlar kanunundan kaldırılmıştır. Bkz. BBl 2017, AS 2020 4005, AS 2022 109.
[629] Blanc, s. 112

yükümlülüğünü ihlal eden faaliyetler (… Tätigkeiten …, die gegen die Treuepflicht … verstossen)" ifadeleri dolayısıyla bağlılık yükümlülüğünden yalnızca belli başlı koşullar altında ve somut vaka bazında kısmen vazgeçmek mümkündür; yoksa genel bir istisnaya izin verilmemiştir[630]. Örneğin bağlılık yükümlülüğüne tanınacak istisna zaman (ör. 31 Aralık 2023'e kadar), mekân (ör. Denizli, Isparta ve Antalya sınırlarında) veya konu bakımından (ör. tekstil sektöründe hammadde alımında) sınırlandırılabilir. Bu sınırlamaların bir arada bulunması da mümkündür[631].

Karşıt görüşteki yazarlar ise bağlılık yükümlülüğüne dair TTK m. 613'ün bir yedek hukuk kuralı olduğunu ileri sürmektedir[632, 633]. Bu görüşe göre TTK m. 613/son hükmü açıktır; hükümden bağlılık yükümlülüğünün tamamen kaldırılamayacağı gibi bir anlam çıkarmak mümkün değildir[634]. Ayrıca 23 Nisan 2002 tarihli İsviçre Resmi Gazetesinde *(BBl 2002 3148)* yayımlanan Borçlar Kanunu Revizyonu Gerekçesi'nde *(Botschaft zur Revision des Obligationenrechts [GmbH-Recht sowie Anpassungen im Aktien-, Genossenschafts-, Handelsregister- und Firmenrecht] vom. 19. Dezember 2001)* Art. 772 Abs. 2'ye dair yapılan açıklamalarda ortakların tamamlayıcı/ihtiyari bağlılık yükümlülüğüne tabi olduklarının belirtilmesi[635], İsviçre kanun koyucusun da niyetinin bağlılık yükümlülüğünü yedek hukuk kuralı mahiyetinde düzenlemek yönünde olduğuna işarettir[636]. İsviçre kanun koyucusu Art. 803 (TTK m. 613)'e ilişkin olarak gerekçede yaptığı açıklamalarda da bağlılık yükümlülüğünün esnek bir şekilde düzenlendiğini ifade etmektedir[637]. Hatta kanun koyucu bu esnekliği mümkün olan en üst seviyeye çıkarmak

---

[630] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 11; Blanc, s. 111; Şener, Limited Ortaklık, s. 473. İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonu'nun gerekçesinde, mümkün olan en büyük esnekliği sağlamak için, müferit durumlarda ortakların aralarında anlaşarak bağlılık yükümlülüğüne uymaktan vazgeçebilecekleri belirtilmiştir. (BBl 2002 3148, s. 3162).

[631] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 11.

[632] Forstmoser/Küchler, Aktionär, s. 704; Urs Gasser/Christian Eggenberger/Richard Stäuber, "Art. 803", Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser (ed.), **Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht (Orell Füssli Kommentar)** içinde s. 2536-2540, 4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag, 2023, s. 2539.

[633] Alman hukukunda bağlılık yükümlülüğünün yasal bir temelinin olmaması, boşluk doldurucu bir fonksiyonu olması ve her şirket ve ortaklık ilişkisinde *(Gesellschafterverhältnis)* içeriğinin şekillendirilmesi gerekmesi nedeniyle, üzerinde tasarruf edilebilir bir yükümlülük olduğu yönünde bkz. Jenne, s. 52.

[634] Forstmoser/Küchler, Aktionär, s. 704; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2539. Benzer yönde ifadeler kullanmakla birlikte netice itibariyle varılan farklı bir sonuç için bkz. Karakılıç, s. 64 vd.

[635] *"… Die Gesellschafterinnen und Gesellschafter unterstehen darüber hinaus einer [dispositiven] gesetzlichen Treuepflicht, …".*

[636] BBl 2002 3148, s. 3170.

[637] BBl 2002 3148, s. 3203 *(Der Entwurf sieht eine flexible Regelung der Treuepflicht vor)*.

amacıyla, üçüncü fıkranın gerekçesinde (OR Art. 803 Abs. 3 karş. TTK m. 613/son), bağlılık yükümlülüğünü ve muhtemel bir rekabet yasağını ihlal edici faaliyetlerin, diğer ortakların kabul etmeleri şartıyla yapılabileceğini belirtmektedir[638].

Biz de bu son görüşe katılmaktayız. İrade özerkliği ilkesinin en yüksek seviyede geçerli olduğu alan sözleşmeler hukukudur. Şirket sözleşmelerinin yasal temelini oluşturan TTK, MK ve BK'nın ayrılmaz bir parçasıdır (TTK m. 1/1; TBK m. 646). Şu halde, limited şirketin iç ilişkisini düzenleyen TTK m. 613'te kanun koyucunun sözleşenlerin iradesine öncelik vermesi gerekmektedir[639]. Bu durum karşısında, limited şirketin kişisel ögeleri haiz yapısının bozulacağı düşüncesiyle, TTK m. 613 hükmünün emredici nitelikte olduğunu ifade etmek doğru değildir. Ayrıca her ne kadar kişisel yönü kuvvetli olsa da gerek karşılaştırmalı hukukta gerek hukukumuzda limited şirketlere yönelik son revizyonlarda limited şirketin sermaye şirketi yönünün ön plana çıkarılmaya çalışıldığı da hatırda tutulmalıdır.

2. Öngörülme Nedenleri

Limited şirketlerde ortakların bağlılık yükümlülüğünün hukukun ilgi alanına girmesinin ve bunun neticesinde TTK'da düzenlenmesinin çeşitli nedenleri vardır. Her şeyden önce eTK döneminde açıkça düzenlenmemiş olmasına rağmen çoğunlukla doktrinde ortakların bağlılık yükümlülüğü kabul edilmekteydi[640]. Bağlılık yükümlülüğüne dair yasal düzenlemenin bulunmaması, limited şirketin şahıs şirketi özelliklerini taşıyan yönleri bakımından bir eksiklik olarak görülmekteydi[641]. Bu itibarla ortakların bağlılık yükümlülüğünü düzenleyen TTK m. 613 hükmü, limited şirketin kişisel ögelerini destekleyici mahiyette bir hüküm olarak pozitif hukuktaki yerini almıştır. Bu noktada gerekçede geçen şu ifadeler dikkat çekicidir: *"...İkinci fıkrada, bağlılık yükümü ile ilgili olarak "çıkarlarını zedeleyecek davranışlar" ibaresine yer verilmesinin*

[638] BBl 2002 3148, s. 3204 *(Im Interesse einer möglichst grossen Flexibilität der Treuepflicht und des Konkurrenzverbots sieht Absatz 3 vor, dass Tätigkeiten, die gegen die Treuepflicht oder ein allfälliges Konkurrenzverbot verstossen, dennoch ausgeübt werden dürfen, sofern die übrigen Gesellschafterinnen und Gesellschafter damit einverstanden sind).*

[639] Nitekim İsviçre kanun koyucusu mümkün olan en yüksek esnekliği sağlamak için münferit durumlarda bağlılık yükümlülüğünden vazgeçilebileceğini belirtmiştir (BBl 2002 3148, s. 3162). Kanaatimizce en yüksek esneklik, bağlılık yükümlülüğünün tamamen kaldırılabilmesi imkânının ortaklara sağlanmasıdır.

[640] Nomer, s. 14; Akın, s. 67 vd; Demirayak, s. 27; Akkale Çelebi, s. 69.

[641] Feuz, s. 96.

sebebi yüküme geniş bir kapsam kazandırmaktır. Bu ibare dolayısıyle, inter alia, şirkete karşı, onu engelleyecek, kötüleyecek, güç duruma düşürecek, gelişmesini köstekleyecek, yatırımlarına etki yapacak her çeşit davranış kapsamdadır. Tasarı, ortağın kendisine özel menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren davranışlarını bağlılık yükümünü ihlâl eden ayrı bir kategori olarak kabul etmiştir" [642].

eTK dönemindeki yasal eksikliğin diğer bir mahzurlu yanı da bağlılık yükümlülüğünün doktrinde farklı temellerde ve anlamlarda ele alınmasıydı[643]. Fakat TTK m. 613 ile bağlılık yükümlülüğü kanunen tanımlanmıştır. Bu şekilde hukuk güvenliği sağlanmış ve ortakların yükümlülük karşısındaki hukuki durumları netleştirilmiştir.

Limited şirketin şahıs şirketi yönleri bulunan bir şirket olması ve uygulamada çoğunlukla az sayıda ortak arasında kurulması nedeniyle ortakların şirketin iş ve işleyişi hakkında bilgi sahibi olması -saf sermaye şirketi olan anonim şirkete kıyasla- çok daha kolaydır. Ayrıca TTK'da bilgi alma ve inceleme hakkının açıkça ve koşulsuz olarak tüm ortaklara tanınmış olması bu süreci daha da kolay bir hale getirmektedir (TTK m. 614). Bu durum şirket hakkında yeteri kadar bilgiye sahip olan ortağın, şirketin ve diğer ortakların menfaatlerini etkileme imkânını güçlendirmiştir. İşte bu gücün kötüye kullanımlarını önlemek için ortakların bağlılık yükümlülüğü kurumuna ihtiyaç olduğu açıkça ortadadır[644]. Bu itibarla bağlılık yükümlülüğü, ortakların bilgi alma ve inceleme haklarının doğurabileceği olası kötü senaryoların daha baştan engellenmesine hizmet eden, tabir caizse bilgi alma ve inceleme hakkının etkisini şirket ve diğer ortaklar lehine dengeleyen bir yükümlülük olarak karşımıza çıkmaktadır[645].

3. Fonksiyonu

TTK m. 613/2 hükmü ortakların, *"şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda"* bulunmalarını yasaklamaktadır. Genel bağlılık yükümlülüğü olarak nitelendirebileceğimiz bu hüküm, ortak ile şirket arasındaki ilişkilerde sürekli bir bağlılık

[642] Bkz. TTK m. 613/2 Gerekçe.
[643] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, II, A, 1, a.
[644] İsviçre hukuku bakımından bkz. Blanc, s. 91; Germann, s. 358, 359. Kanunumuza mehaz teşkil etmesi dolayısıyla İsviçre öğretisinde dile getirilen bu görüşler hukukumuz açısından da geçerlidir.
[645] Nitekim İsviçre Borçlar Kanunu Revizyonu Gerekçesinde bağlılık yükümlülüğünün, ortakların bilgi alma ve inceleme haklarının bir karşılığı olduğu vurgulanmıştır. Bkz. BBl 2002 3148, s. 3203 *(Diese ... ist auch ein notwendiges Gegenstück zum Auskunfts- und Einsichtsrecht der Gesellschafterinnen und Gesellschafter)*.

(sadakat) borcu öngörmektedir[646]. Bununla beraber bu genel hüküm, şirket ilişkisinin günlük işleyişinde meydana gelebilecek anlaşmazlıklara doğrudan uygulanacak bir kural olarak değerlendirilmemelidir[647]. Hüküm, kazuistik metodla vaka bazında somutlaştırılarak kullanılması gereken, genel, soyut bir norm olarak ele alınmalıdır[648].

Limited şirketlerde kişisel unsurların, anonim şirkete kıyasla daha yoğun olması, başka bir ifadeyle limited şirkette şahıs şirketi unsurlarının da gözlemlenmesinin sonucu olarak ortakların şirketin ve diğer ortakların çıkarlarını etkileme imkânı *(Einwirkungsmöglichkeit)* söz konusudur[649]. Alım satım, bağış veya eser sözleşmesi gibi kısa süreli bağlayıcılığı bulunan sözleşmelere kıyasla, ortaklık sözleşmesi daha uzun soluklu bir bağlayıcılığa sahip bulunduğundan, bu ilişki içerisinde sahip olunan hakların, başkalarının menfaatlerinin de gözetilerek kullanılması gerekmektedir[650]. İşte bu noktada bağlılık yükümlülüğünün fonksiyonu belirginleşmektedir.

Bağlılık yükümlülüğü ortaklıktan doğan hakların daha dikkatli kullanılmasını amaçladığından objektif davranış yükümü olarak bir ortağın şirkete ve diğer ortaklara karşı davranışlarını düzenlemektedir[651]. Bu itibarla yükümlülük fonksiyonel olarak, ortaklık ilişkisinden doğan hakların ve borçların kullanılmasında ve yerine getirilmesinde bir ölçüt teşkil etmektedir. Söz konusu ölçütün içeriği ise bağlılık yükümlülüğüne tabi olan ortağın diğer ortakların ve şirketin menfaatlerine saygı göstermesi; hatta icabında bu yabancı menfaatleri kendi menfaatlerinin önüne geçirmesidir[652]. Bağlılık yükümlülüğünün bu yönü doktrinde "hakların kullanımını sınırlama fonksiyonu *(Schrankenfunktion)*" olarak adlandırılmaktadır[653]. Bu genel ve soyut nitelikteki

---

[646] Şener, Limited Ortaklık, s. 463, 464. Bu itibarla kuruluşta veya sonradan limited şirket esas sermaye payını iktisap eden kimse *ipso iure* bağlılık yükümlülüğüne tabi olur.

[647] Tam aksine, ortakların yükümlülüklerinin yorumlanmasında veya yerine getirilmesinde hukuka uygun davranışların belirlenmesi için bir araç olarak kabul edilmelidir (Germann, s. 355; Feuz, s. 185, 196).

[648] Wohlmann, s. 11 vd; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 7; Germann, s. 355.

[649] Winter, s. 16 vd; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 7; Germann, s. 296; Andreas Nodoushani, **Die Treuepflicht der Aktionäre und ihrer Stimmrechtsvertreter,**1. Auflage, Baden-Baden, Nomos Verlag, 1997, s. 40

[650] Winter, s. 16; Germann, s. 295, 354.

[651] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 7; Germann, s. 296; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 93.

[652] Winter, s. 66; Nodoushani, s. 40; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 7.

[653] Dreher, s. 1632. Bağlılık yükümlülüğü, ortağın çıkarlarını koruması için kendisine sağlanan hakları kullanırken sınırlayıcı bir işleve sahiptir. Bu bağlamda ortak mali haklar, oy hakkı, bilgi alma hakkı gibi kendi çıkarına hizmet eden haklarını özenli bir şekilde kullanacaktır (Walter Fellmann/Karin Müller, "Art. 530", Heinz Hausheer, Hans Peter Walter (ed.), **Die einfache Gesellschaft, Art. 530-544 OR (Berner Kommentar)** içinde s. 85-326, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2006, s. 284). Aynı yönde

sınırlama fonksiyonunun tezahürü olarak, bağlılık yükümlülüğünden, her birinin amacı yine ortakların davranışlarını düzenlemeye yönelik çok sayıda özel somut yükümlülükler türetilebilecektir[654]. Buna kanun koyucunun bizzat kendisinin verdiği örnekler olarak sır saklama yükümlülüğünü, kendine menfaat sağlamama yükümlülüğünü *(iş fırsatı doktrini [Geschäftschancenlehre/corporate opportunity doctrine])* ve rekabet yasağını gösterebiliriz.

C. YÜKÜMLÜLÜĞÜN ORTAKLARIN DİĞER BORÇLARI ARASINDAKİ YERİ

Limited şirkette ortakların borçları *(mitgliedschaftliche Pflichten)* denildiğinde, bir kişinin limited şirkete ortak olması dolayısıyla kendisine isabet eden ve "ortak" sıfatı mucibince yerine getirmekle yükümlü olduğu borçlar anlaşılmaktadır[655]. Bu yükümlülüklere topluca bakıldığında limited şirketin kişisel nitelikleri göze çarpmaktadır[656]. Esasen bir sermaye şirketi olan limited şirkette ortakların borçlarının kısaca ele alınıp bağlılık yükümlülüğünün bu borçlar içindeki yerinin tespit edilmesinin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Tahlil ve tespit edebildiğimiz kadarıyla limited şirkette ortakların borçları doktrinde çoğunlukla sırayla saymak suretiyle değerlendirilmiş, herhangi bir şematik sınıflandırmaya gidilmemiştir[657]. Daha sistematik olması bakımından biz ortakların borçlarını malvarlıksal borçlar *(vermögensmäßige Pflichten)* ve malvarlıksal olmayan borçlar *(nicht vermögensmäßige Pflichten)* şeklinde ele alacağız.

Ortağın malvarlıksal borçlarının başında sermaye koyma borcu gelmektedir[658]. Her ortak ayni veya nakdi olarak taahhüt ettiği esas sermaye payını ödemekle yükümlüdür

---

Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 7.

[654] Feuz, s. 40, 41.

[655] Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 25, 569; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 546.

[656] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 11, 12. Örneğin ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri, ortakların potansiyel bir rekabet yasaklarının bulunması ve keza sır saklama yükümlülüğü gibi yükümlülükler, kanun koyucu tarafından bir sermaye şirketi sayılan (TTK m. 124/2) limited şirketi şahıs şirketine yaklaştıran noktalardır.

[657] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 586 vd; Şener, Limited Ortaklık, s. 405 vd; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 267 vd; Şükrü Yıldız, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku,** 1. Baskı, İstanbul, Arıkan Basım Yayım Dağıtım, 2007, s. 184 vd.

[658] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 457; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 561, 562; Şener, Ortaklıklar, s. 704; Bilgili/Demirkapı, s. 734.

(TTK m. 573/2).Bu ödeme, limited şirketin bir sermaye şirketi olarak kabul edilmesi bakımından kavramsal olarak gereklidir (TTK m. 573/1 ve 2, m. 602).

Ortakların mali yükümlülükleri kapsamında değerlendirebileceğimiz bir diğer malvarlıksal borç da kamu borçlarından dolayı yükümlenen sorumluluktur. 6183 sayılı Kanun m. 35'e göre *"Limited şirket ortakları, şirketten tamamen veya kısmen tahsil edilemeyen veya tahsil edilemeyeceği anlaşılan amme alacağından sermaye hisseleri oranında doğrudan doğruya sorumlu olurlar ve bu Kanun hükümleri gereğince takibe tabi tutulurlar".* Bu hüküm eTK dönemi için kabul edilebilir nitelikteydi. Zira bu dönemde limited şirket ortaklarının tamamı kural olarak yönetici sayılmaktaydı[659] *(özden organ ilkesi/Selbstorganschaft).* TTK ile bu sistem terk edilmiş, onun yerine seçilmiş organ ile temsil esası kabul edilmiştir[660]. Sonuç olarak ortaklara kamu borçlarından dolayı sorumluluk yükleyen söz konusu hükmün yürürlükten kaldırılması gerektiği kanaatindeyiz.

Şirket sözleşmesinde öngörülmesi durumunda, ortaklar ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerine de tabi tutulabilirler (TTK m. 557/1,b, c. m. 603, m. 606). Bu yükümlülükler ancak ve ancak belirli koşullar altında ve şirket sözleşmesinde düzenlenmesi şartıyla söz konusu olabilir[661]. Ek ödeme yükümlülüğü olarak yalnızca nakit ödeme öngörülebilirken, yan edim yükümlülüğü nakit yükümlülüklerin yanı sıra yapma, yapmama, katlanma veya kullandırma şeklinde de olabilir[662, 663].

Ortakların malvarlıksal olmayan borçlarını ise bağlılık yükümlülüğü ve ondan türetilecek olan (sır saklama, rekabet yasağı gibi) davranış borçları teşkil etmektedir[664].

---

[659] eTK m. 540: *"Aksi kararlaştırılmış olmadıkça, ortaklar hep birlikte müdür sıfatiyle şirket işlerini idareye ve şirketi temsile mezun ve mecburdurlar"*. Ayrıca bkz. Şükrü Yıldız, Limited Şirket, s. 244. Öte yandan, İsviçre limited şirketler hukukunda özden organ ilkesi halen geçerlidir (bkz. OR Art. 809 Abs. 1).

[660] Yeni sistem, esasen özden organ ilkesinin limited şirketlerde ortakları daha özenli bir yönetim sorumluluğuna yönlendirdiği gerekçesiyle eleştirilmiştir (Işıl Ulaş, **"Uygulamacı Gözü ile Türk Ticaret Kanunu Tasarı'sına Bakış,** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXIII, S. 2, 2005, s. 200).

[661] Şener, Limited Ortaklık, s. 407, 451; Bilgili/Demirkapı, s. 740, 747; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 564, 565.

[662] Belirtilmelidir ki, yan edim yükümlülüklerinin şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet edebilecek nitelikte olması zorunlu olduğundan (TTK m.606/1) bu yükümlülükler çoğunlukla bağlılık yükümlülüğü kapsamında mütalaa edilebilecektir.

[663] Şener, Limited Ortaklık, s. 449. Yan edim yükümlülüklerinin konusunun yalnızca ayni edimler olabileceği yönünde bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 462; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 473; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 565.

[664] Sermaye şirketlerinde -kanuni istisnalar dışında- malvarlıksal borç yalnızca sermaye borcudur. (Forstmoser/Meier Hayoz/Nobel, s. 538).

Şirket ilişkisi çerçevesinde temas kuran kişilerin karşılıklı olarak birbirlerinin şahıs ve malvarlığı hakları üzerinde etkili olmak imkânlarına karşı, bir fren mekanizması olarak addedebileceğimiz bağlılık yükümlülüğü, borç ilişkisinden kaynaklanan yükümlülükler için yapılan çeşitli ayrımlarda davranış/koruma yükümleri arasında da kategorize edilebilir[665]. Zira bağlılık yükümlülüğü, ortağa bir iradeye sahip olmak şeklinde değil; belirli bir davranış içerisinde bulunmak ve bu yönde hareket etmek borcu yüklemektedir[666]. Söz konusu yükümlülükte edimin özü *(Leistungsgegenstand)* ortağın kişisel çıkarlarını ikinci plana atmasıdır[667]. Bu da yükümlülüğün lehtarının "sadıkane davranışlarda bulunulmasını talep etme hakkına" karşılık gelir[668]. Bu itibarla bağlılık yükümlülüğü ancak şahsen yerine getirilebilen, parasal nitelikte olmayan ve limited şirketin kişisel niteliklerini destekleyici mahiyette bir borçtur[669].

III. BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN DÜZENLENİŞ ŞEKLİ

A. KANUNDAN KAYNAKLANAN BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Bağlılık yükümlülüğünün, ortaklar bakımından yasal düzenlemelerden kaynaklandığı durumlarda kanundan kaynaklanan bağlılık yükümlülüğünden bahsedilir. Bu açıdan bakıldığında limited şirkette ortakların kanuni bağlılık yükümlülüğü herhangi bir özellik arz etmez. Nitekim yükümlülük TTK m. 613'te kanun koyucu tarafından açıkça öngörülmüştür ve *ex lege* uygulanır[670]. Bu nedenle bir limited şirkete ortak olan kişi *ipso iure* bağlılık yükümlülüğünün muhatabıdır[671]. Ortaklar arasında aksine bir düzenleme olmadığı müddetçe de uygulanmaya devam edecektir. Dolayısıyla ortakların şirket sözleşmesinde veya özel olarak yapacakları bir pay sahipleri sözleşmesinde ayrıca bağlılık yükümlülüğüne yönelik hükümler sevk etmesi gerekli değildir.

Yukarıda değinildiği üzere[672], bağlılık yükümlülüğüne yönelik TTK m. 613 hükmü kanunda başarısız bir şekilde düzenlenmiştir. Bir yandan bağlılık

---

[665] Asuman Yılmaz, s. 27.
[666] Arslan Ertürk s. 17.
[667] Wohlmann, s. 62; Feuz, s. 102.
[668] Rekabet yasağı yönünden bkz. Würsch, s. 79 vd.
[669] Nitekim saf bir sermaye şirketi olan anonim şirkette ortaklara -kural olarak- sermaye borcu dışında borç yükletilemez (TTK m. 480/1).
[670] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 3; Koehler, s. 271, Germann, s. 359.
[671] Würsch, s. 72; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 3, 6.
[672] Bkz. İkinci Bölüm, II, A, 1, b.

yükümlülüğünün bir tezahürü olan sır saklama yükümlülüğü aksi kararlaştırılamaz bir biçimde düzenlenirken (TTK m. 613/1), diğer yandan genel bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranışlarda bulunulabileceğine cevaz verilmiştir (TTK m. 613/son). Kanaatimizce bağlılık yükümlülüğü (ve onun tezahürleri) emredici nitelik taşımamaktadır[673]. Bu nedenle bağlılık yükümlülüğünün kapsamı ağırlaştırılabilir, hafifletilebilir yahut söz konusu yükümlülük tamamen kaldırılabilir. Bunun için geri kalan ortakların tamamının yazılı izni veya şirket sözleşmesinde kararlaştırılmışsa genel kurul kararı gereklidir (TTK m. 613/son, 621/1, g).

B. HUKUKİ İŞLEMDEN KAYNAKLANAN BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Limited şirketlerde ortaklar bakımından bağlılık yükümlülüğünün kaynağı bir hukuki işlem de olabilir. Bu ihtimalde bağlılık yükümlülüğü şirket sözleşmesi veya pay sahipleri sözleşmesi ile uygulama alanı bulabilir.

1. Şirket Sözleşmesi ile Düzenlenen Bağlılık Yükümlülüğü

Limited şirketin yapısı ve iç işleyişindeki organizasyon şirket sözleşmesi, iç yönergeler ve talimatlar ile biçimlendirilmektedir (TTK m. 576, 577, 616/2, d, 625/1, d). Esasen bir sermaye şirketi olan ve emredici hükümler ilkesine tabi tutulan limited şirket bakımından kanun koyucu, şirket sözleşmesine yazılabilecek konularda anonim şirkete kıyasla daha esnek bir tutum sergilemiştir[674]. Bu itibarla limited şirket, ortakların şirket içi ilişkilerini korporatif düzlemde kendi iradelerine uygun biçimde şekillendirmeleri bakımından daha elverişlidir.

Limited şirkette yasal bağlılık yükümlülüğünün şirket sözleşmesi ile bireysel ihtiyaçlara göre yapılandırılması gündeme geldiğinde başvurulacak hukuki enstrüman yan edim yükümlülükleri olacaktır[675]. Başka bir ifadeyle, ortakların, bağlılık

---

[673] Bkz yukarıda İkinci Bölüm, II, B, 1.

[674] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 32 vd; Karasu, Emredici Hükümler, s. 27.

[675] Zira şirket sözleşmesi ile öngörülen sermaye koyma borcu ve ek ödeme yükümlülüklerinin ötesine geçen ve şirkete karşı şahsen yerine getirilmesi gereken tüm yükümlülükler yan edim yükümlülükleri olarak kabul edilir (Blanc, s. 97). Aynı yönde Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 283; Şener Limited Ortaklık, s. 447, 448. Yan edim yükümlülüğünün bir finansman aracı olarak görülemeyeceği yönünde bkz. Marc Amstutz/Fernand Chappuis, "Art. 796", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art. 796 N. 1-16, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 796 N. 1.

yükümlülüğünden türeterek şirket sözleşmesinde yer vermek istedikleri yükümlülükler, TTK m. 606 uyarınca aslında birer yan edim yükümlülükleri biçiminde tezahür edecektir[676]. Bu nedenle, yan edim yükümlülükleri, yasal bağlılık yükümlülüğünün *ratio legis*ine katkı sağladığından bağlılık yükümlülüğü için büyük önemi haizdir.

Ortaklar, bağlılık yükümlülüğü temelli yan edim yükümlülükleri *(treuepflichtbezogene Nebenleistungspflichten[677])* aracılığıyla, uyulması gereken bir takım davranışlar ya da yerine getirilmesi gereken edimler öngörerek şirketin organizasyonunu şekillendirmekte geniş bir özgürlüğe sahiptirler[678]. Burada dikkate alınması gereken iki sınır vardır. İlki, Anayasa ve özel hukukun genel ilkeleridir[679] ki, bir hukuki işlemin geçerlilik şartı olarak emredici hükümlere, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı yahut konusu imkânsız olan bir yan edim yükümlülüğü öngörülemez (BK 27). Diğer sınır da yan edim yükümlülüklerinin ihdas edilebilmesine ilişkin TTK'nın öngördüğü koşuldur. TTK m. 606/1'e göre yan edim yükümlülükleri *"şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet edebilecek"* nitelikte olmalıdır. Şu halde, şirket sözleşmesi ile bağlılık yükümlülüğü temelli yan edim yükümlülükleri öngörülecek ise bu yükümlülüğün şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet edici mahiyette olması gerekmektedir[680].

Öte yandan, bağlılık yükümlülüğünü düzenleyen TTK m. 613 hükmünün emredici olduğunu savunan bir görüş, bizatihi bağlılık yükümlülüğünün kendisini bir üçüncü sınırlama olarak göstermektedir[681]. Bu görüşe göre bağlılık yükümlülüğünün şirket sözleşmesiyle tamamen kaldırılması mümkün olmadığından, ortakların bağlılık yükümlülüğünü biçimlendirme konusundaki özgürlükleri, mevcut yükümlülüklerin

---

[676] TTK m. 606/1: *"Şirket sözleşmesiyle, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet edebilecek yan edim yükümlülükleri öngörülebilir"*.

[677] Sözlüklerde tam karşılığı bulunmayan söz konusu ifadeyi, bu başlıkta değindiğimiz yan edim yükümlülüklerinin bağlılık yükümlülüğünden türetilmiş olduğunu vurgulamak için "bağlılık yükümlülüğü temelli yan edim yükümü" şeklinde dilimize aktarmayı tercih ettik.

[678] Şener, Limited Ortaklık, s. 449; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 837.

[679] Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 365 vd; Şener, Limited Ortaklık, s. 450; Feuz, s. 246, 247.
"... (S)özleşmenin tarafları, sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde sözleşmenin konusunu belirlemekte özgür iseler de bu özgürlüğün sınırsız ve sonsuz olduğu söylenemez. Anayasa'nın ve BK.'nun anılan hükümleri sözleşme özgürlüğünün sınırlarını çizmiştir..." Y. 11. HD, E. 2011/13747, K. 2012/356, T. 19.01.2012 (Kazancı, erişim tarihi: 05.05.2023).

[680] Şener, Limited Ortaklık, s. 451 vd; Feuz, s. 246, 247.

[681] Feuz, s. 246, 247.

somutlaştırılması veya genişletilmesi ile sınırlıdır. Bu duruma "en etkili örnek *(Paradebeispiel)"* olarak ortaklar aleyhine bir rekabet yasağının şirket sözleşmesinde düzenlenerek -tabiri caizse- aktif hale getirilmesi verilmektedir[682]. Bağlılık yükümlülüğüne ilişkin TTK m. 613 hükmünün emredici nitelikte olmadığını[683] kabul ettiğimiz için bu görüşe katılamıyoruz[684].

Benimsediğimiz görüş uyarınca yukarıda belirttiğimiz iki sınır dâhilinde, şirket sözleşmesiyle düzenlenecek bağlılık yükümlülüğü temelli yan edim yükümlülüklerinin alabileceği tüm biçimlerin bir sıralamasını yapmak mümkün değildir. Bu nedenle söz konusu yükümlülükleri genel hatlarıyla iki kıstas altında inceleyeceğiz.

a. Kapsamı

Bağlılık yükümlülüğü temelli yan edim yükümlülüklerinin kişi bakımından kapsamı, ihtiyaca binaen istenilen şekilde düzenlemeye açıktır. Çünkü yan edim yükümlülükleri ortağın şahsına değil, esas sermaye payına bağlıdır[685]. Bu itibarla, yükümlülük belirli esas sermaye paylarına öngörülebileceği gibi tüm esas sermaye paylarına da tanımlanabilir. Benzer şekilde, bir kısım esas sermaye payları bağlılık yükümlülüğü temelli yan edim yükümlülüklerinden bir veya birkaçına tabi kılınabilir, her bir esas sermaye payına farklı yan edim yükümlülükleri yüklenebilir veyahut bazı esas sermaye paylarının aynı anda birden fazla yan edim yükümlülüğüne muhatap olması kararlaştırılabilir[686]. Yan edim yükümlülüklerinin esas sermaye payına bağlı olmaları hasebiyle, olası bir pay devri durumunda payı iktisap eden yeni ortak bağlılık yükümlülüğü temelli yan edim yükümlülüklerinin muhatabı haline gelir[687].

Yükümlülüğün yer bakımından kapsamı da istenilen şekilde uyarlanabilir. Bu konuda verilebilecek en güzel örnek hiç şüphesiz ortaklar için gündeme gelebilecek bir rekabet yasağıdır. Şirket sözleşmesi ile rekabet yasağının cari olacağı bölgesel sınırlar

---

[682] Feuz, s. 247.
[683] Bu görüşte bkz. Forstmoser/Küchler, Aktionär, s. 704; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 803, s. 2539.
[684] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, II, B, 1.
[685] Şener, Limited Ortaklık, s. 450, 451; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 837; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 284.
[686] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 284; Şener, Limited Ortaklık, s. 450.
[687] Bilgili/Demirkapı, s. 744; Şener, Limited Ortaklık, s. 450, 451.

çizilebilir[688]. Bu sınırlar belirli bir veya birkaç mülki idare sınırları olabileceği gibi bir coğrafi bölgenin yahut yurdun tamamına da teşmil edilebilir[689].

Bağlılık yükümlülüğü temelli yan edim yükümlülüklerinin zaman bakımından kapsamı konusunda, kişi veya yer bakımından kapsamındaki kadar geniş bir serbesti mevcut değildir. Bu halde sınır, ileride değinileceği üzere[690], yasal bağlılık yükümlülüğündeki zamansal sınır ile aynıdır. Yani yan edim yükümlülüğüne muhatap olmak ortaklık mevkiinin devamına bağlıdır[691]. Şirket sözleşmesinde düzenlenerek, ortaklık sıfatının nihayetinden sonraya etkili bir bağlılık yükümlülüğü temelli yan edim yükümlülüğü öngörülmesi mümkün değildir[692]. Böylesi bir ihtiyaç ancak borçlar hukuku çerçevesinde akdedilecek bir sözleşme ile giderilebilir. Buna karşılık, ortaklık sıfatının devamı içerisinde yan edim yükümlülüğünün şekillendirilmesinde geniş bir serbesti söz konusudur. Ortaklık pozisyonu devam ederken, ilgili ortağın sürekli olarak veya bir kerelik yahut belirli bir zaman sınırı içerisinde yan edim yükümlülüğüne tabi olması şart koşulabilir[693].

Bağlılık yükümlülüğü temelli yan edim yükümlülüklerinde ortaklar -tıpkı borçlar hukuku sözleşmelerinde olduğu gibi- konu bakımından geniş bir tasarruf özgürlüğüne sahiptir. Yan edim yükümlülüğünün konusu yapmak, yapmamak, katlanmak, kaçınmak veya kullandırmak şeklinde edimler olabilir[694]. Ayrıca edim şarta veya süreye bağlanabilir[695]. Bu itibarla, bağlılık yükümlülüğü temelli yan edim yükümlülüklerini, yasal bağlılık yükümlülüğünü tamamlayıcı veya takviye edici yan edim yükümlülükleri olarak niteleyebiliriz. Burada önemli olan yan edim yükümlülüklerinin konusunun yeterli derecede açık ve sınırlarının belirlenebilir

[688] Blanc, s. 203.
[689] Blanc, s. 203; Şener, Limited Ortaklık, s. 483, 484.
[690] Bkz. aşağıda İkinci Bölüm, IV, D.
[691] Bu sonuç ortaklık sözleşmesinin hukuki niteliği ile ilgilidir (Karakılıç, s. 108).
[692] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 796 N. 13; Sanwald, s. 75.
[693] Feuz, s. 249, 250.
[694] Bilgili/Demirkapı, s. 747; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 837; Şener, Ortaklıklar, s. 711; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 462.
[695] Şener, Limited Ortaklık, s. 453; Bilgili/Demirkapı, s. 748

olmasıdır[696]. Eğer şirket sözleşmesinde öngörülen bu edimler muğlak ise talep edilemeyecek düzeyde geçersiz hale gelebilir[697].

b. Şirketin Kuruluşunda veya Şirket Sözleşmesi Değişikliğiyle

Bağlılık yükümlülüğü temelli yan edim yükümlülükleri şirket sözleşmesine henüz şirketin kuruluşu aşamasında girebilir. Şirketin kuruluşunda öngörülecek bağlılık yükümlülüğünün kapsamının ve sonuçlarının yeterli açıklıkta olması gerekir (TTK m. 606/2). Ortaklar, yasal bağlılık yükümlülüğünü tamamlayıcı yahut takviye edici nitelikte yan edim yükümlülüğüne yönelik hükümleri, herhangi bir özel şekil şartı aranmaksızın, hukukun öngördüğü sınırlar içerisinde özgürce belirleyebileceklerdir[698]. Fakat tekrar edilmelidir ki, burada önemli olan yükümlülüklerin kapsamının ve sonuçlarının net bir şekilde ortaya konmasıdır. Aksi halde yükümlülüğün ortağa karşı ileri sürülebilmesi imkânsız hale gelir[699]. Nihayet son olarak, bu durumda, yani şirketin kuruluşunda, yasal bağlılık yükümlülüğünü genişleten hükümlerin kabul edilebilmesi -doğal olarak- tüm kurucuların onayına muhtaçtır[700] (TTK m. 575).

Şirketin kuruluşundan sonra çeşitli saiklerle daha yoğun bağlılık yükümlülüğü kurallarına ihtiyaç duyulabilir. Bu durumda hemen yukarıda açıkladığımız ilkeler çerçevesinde TTK m. 589 uyarınca şirket sözleşmesinin değiştirilmesi ve yükümlülüğün şirket sözleşmesine dercedilmesi gerekir. Fakat burada artık -kuruluş prosedürünün aksine- tüm ortakların değil, TTK m. 607 gereği yalnızca ilgili ortakların tümünün onayına ihtiyaç vardır. TTK m. 589 ve m. 607 hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, şirket sözleşmesi değiştirilerek yasal bağlılık yükümlülüğünü genişleten kuralların kabul edilebilmesi için esas sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların onayı ile daha yoğun yükümlülük altına girecek "ilgili" tüm ortakların onaylarının bir arada bulunması gerektiği sonucuna varılır[701]. Başka bir anlatımla, yasal bağlılık yükümlülüğünü tamamlayıcı yahut takviye edici nitelikte yan edim yükümlülüklerinin öngörülebilmesi için TTK m. 589'da öngörülen nisaba uyarak "ilgili" tüm ortakların onayının alınması

[696] Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 837; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 462.
[697] Şener, Limited Ortaklık, s. 452.
[698] Feuz, s. 247. Rekabet yasağı açısından benzer yönde Karakılıç, s. 106, 107.
[699] Şener, Limited Ortaklık, s. 452.
[700] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 796 N. 3.
[701] Blanc, s. 128, 129; Şener, Limited Ortaklık, 459.

şarttır[702]. Peki, TTK m. 607'de sözü edilen ilgili ortak acaba kimdir? Yan edim yükümlülükleri esas sermaye paylarına bağlı olduğundan "ilgili" kişiyi, yan edim yükümlülüğüne muhatap kılınan esas sermaye payının sahibi ortak olarak anlamak gerekecektir[703].

2. Pay Sahipleri Sözleşmesi ile Düzenlenen Bağlılık Yükümlülüğü

Limited şirkette ortaklar, anonim şirket pay sahiplerinin aksine, pay sahipleri sözleşmelerine[704] daha az ihtiyaç duymaktadırlar. Bunun nedeni kanun koyucunun limited şirketi, kişisel nitelikleri haiz *(personenbezogenen Konzeption der GmbH)* bir sermaye şirketi olarak kurgulamasıdır[705]. Fakat buna rağmen, limited şirketler alanında da bu tarz sözleşmeler nadir değildir[706]. Zaten limited şirketlere yönelik TTK hükümlerinde bu durumu engelleyen herhangi bir düzenleme de yoktur.

Pay sahipleri sözleşmesinden kaynaklanan bağlılık yükümlülüğü çoğunlukla pay sahipleri sözleşmesinin bir maddesini veya bir bölümünü teşkil eder. Bu maddenin yahut bölümün kararlaştırılma tarzı yükümlülüğün içeriğini de belli eder. Şöyle ki, bağlılık yükümlülüğü pay sahipleri sözleşmesi ile çoğunlukla ya ortaklar arası bağlılık yükümlülüğü ya da şirkete karşı (güçlendirilmiş) bağlılık yükümlülüğü şeklinde yapılandırılır[707]. Ortaklar arası bağlılık yükümlülüğünü düzenleyen bir pay sahipleri sözleşmesi söz konusu olduğunda, ortaklar birbirlerinin menfaatlerini zedelemeyeceklerini, tüm katılanların ortak çıkarlarına destek vereceklerini karşılıklı olarak taahhüt ederler. Şirkete karşı bağlılık yükümlülüğü ise şirkete ait gizli bilgilere erişimin söz konusu olduğu durumlarda gündeme gelmektedir. Bu durumda sözleşme

---

[702] Şayet ilgili ortak bu değişikliğe onay vermezse TTK m. 589'a uygun şekilde alınan karar bundan etkilenmeyecektir. Ancak onay vermeyen ortak sonradan öngörülen bağlılık yükümlülüğüne tabi olmayacaktır (Blanc, s. 129, Şener, Limited Ortaklık, 460).

[703] Şener, Limited Ortaklık, 445.

[704] Aslında anonim şirkete özgü bir kavram olan pay sahipleri sözleşmeleri *(Aktionärsbindungsverträge)* limited şirketler bakımından "ortaklar sözleşmesi *(Gesellschafterbindungsverträge)*" olarak da adlandırılmaktadır (Forstmoser/ Kühler, Aktionär, s. 707 vd). Biz çalışmamızda literatürde çoğunlukla kullanılan pay sahipleri sözleşmesi ifadesini kullanmayı tercih ediyoruz.

[705] Blanc, s. 96; Lukas Handschin/Christoph Truniger, **Die neue GmbH,** 2. Vollständig neu bearbeitete Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2006, §2 N. 39.

[706] Forstmoser/ Küchler, Aktionär, s. 707.

[707] Forstmoser/ Küchler, Aktionär, s. 449, 451.

tarafları şirketin çıkarlarını gözetip şirketin zararına olacak eylemlerden kaçınmayı birbirlerine taahhüt ederler[708].

Durum teorik açıdan böyle olmakla beraber, limited şirketler bakımından bağlılık yükümlülüğünün bir pay sahipleri sözleşmesi ile düzenlenmesinin gerekliliği doktrinde hem yerilmiş hem de önemsenmiştir. Limited şirkette zaten yasal bir bağlılık yükümlülüğünün bulunduğu, hatta bu yasal bağlılık yükümlülüğünün şirket sözleşmesine eklenebilecek yan edim yükümlülükleri ile desteklenebileceği ifade edilmiştir. Bu düzenlemeler korporatif etkiye sahip olduğundan tüm ortakları, şirket organlarını ve şirketin kendisini bağlayıcıdır. Aynı zamanda ileride ortak olacak potansiyel kişiler bakımından da geçerlidir. Bu düzenlemelere aykırılığın yaptırımları şirketler hukuku alanında hüküm doğuracaktır[709].

Diğer yönden ise ortaklık süresini aşan bir bağlılık yükümlülüğünün öngörülmesinde pay sahipleri sözleşmesi daha işlevseldir. Ayrıca şirket sözleşmesinin tamamının tescil edilmesi zorunlu olduğundan (TTK m. 587) pay sahipleri sözleşmesi ile öngörülecek bağlılık yükümlülüklerinin gizliliği de korunmuş olacaktır[710].

---

[708] Bu durumda cevaplanması gereken soru şudur: şirket, ortakların akdetmiş olduğu pay sahipleri sözleşmesinde hayat bulan bağlılık yükümlülüğüne uyulmasını talep hakkına sahip midir? Doktrinde ifade edildiği üzere şirketin böyle bir talep hakkına sahip olabilmesi için pay sahipleri sözleşmesinde kendisine yetki tanınmış olması (üçüncü kişi lehine tam sözleşme TBK m. 129/2) gereklidir (Şener, Limited Ortaklık, s. 453). Yargıtay da benzer konuda aynı yönde karar vermiştir: *"... Davaya konu 16.01.2006 tarihli taahhütnamede hisse devir sözleşmelerinden önceki her türlü hukuki, cezai, mali olmak üzere tüm yapılmış olan iş, işlem ve eylemlerden devredenlerin tek başlarına sorumlu oldukları, devir tarihinden sonraki işlemlerden devralan hissedarların sorumlu olacağı; devir sözleşmesinden önceki veya devir anındaki işlemlerden dolayı şirkete veya devralanlara başvurulması halinde devredenin devralanı ve şirketi, devralanın kendisine ilgili başvuruyu takip eden üç iş günü içinde söz konusu borçlardan ve her türlü sorumluluktan kurtarmayı kabul ve taahhüt ettiği belirtilmiştir. Bu hükümler bir bütün olarak göz önüne alındığında, davacı şirket lehine yapılan bu düzenlemelerin, üçüncü kişi lehine olduğu, böylece sözleşmeyi bu yönü ile üçüncü kişi yararına sözleşme (6098 sayılı TBK. m. 129 - mülga 818 sayılı BK. m.111) olarak nitelemek gerekir. Bu nedenle davacı şirketin dava konusu sözleşme ve taahhüde dayanarak, davalılar tarafından ödenmesi üstlenilen ve davacı şirket tarafından ödenen borçları davalılardan isteyebileceği anlaşıldığından..."* Y. 11. HD, E. 2015/6780, K. 2015/13211, T. 09.12.2015 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 26.09.2022).
Bir başka sorun ise şirket ile ortaklar arasında bağlılık yükümlülüğünü konu edinen bir pay sahipleri sözleşmesinin yapılabilip yapılamayacağıdır. Böyle bir sözleşmenin varlığı halinde hiç şüphesiz şirketin talep hakkı vardır; ancak şirket ile ortaklar arasında pay sahipleri sözleşmesinin yapılıp yapılamayacağı hususu doktrinde tartışmalıdır (Forstmoser/ Küchler, Aktionär, s. 139 vd; Okutan Nillson, s. 312 vd).

[709] Handschin/Truniger, §2 N. 38; Feuz, s. 268, 269; Forstmoser/ Küchler, Aktionär, s. 705.

[710] Germann, s. 335; Feuz, s. 269, 270.

IV. BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN GENEL KAPSAMI

A. ÖN AÇIKLAMALAR

Kanun koyucu limited şirkette ortakların bağlılık yükümlülüğüne tabi olduğunu belirtmiş, buna karşılık bağlılık yükümlülüğünün gerek neyi ifade ettiği gerek kapsamı hakkında yeterli açıklamalarda bulunmamıştır. Bu itibarla çalışmamızda bu başlığa kadar önce en genel anlamıyla bağlılık yükümlülüğünün ne olduğunu ortaya koymaya çalıştık. Daha sonra diğer şirket türlerinde bağlılık yükümlülüğünü ve nihayet limited şirketlerde ortaklar bakımından bağlılık yükümlülüğüne yönelik hukuki düzenlemeleri ele aldık.

Bu başlıkta bağlılık yükümlülüğünün kapsamını genel olarak tespit edeceğiz. Bunu yaparken de konuyu dört başlık altında ele alacağız: Bağlılık yükümlülüğünün *i)* kişi bakımından kapsamı, *ii)* konu bakımından kapsamı, *iii)* süre bakımından kapsamı ve *iv)* yer bakımından kapsamı. Buradaki amaç bağlılık yükümlülüğünün kimleri, ne kadar süreyle, hangi hususlarda ve hangi çevrede muhatap aldığını belirleyerek mezkûr yükümlülüğün genel hatlarıyla tatbik sınırlarını çizmektir.

Daha sonra, bağlılık yükümlülüğünden türetilen, bağlılık yükümlülüğünün seçilmiş bazı özel görünüm biçimlerini *(Ausprägungen der Treuepflicht)* kısaca değerlendireceğiz.

B. KİŞİ BAKIMINDAN KAPSAMI

Limited şirkette ortakların bağlılık yükümlülüğünün kişi bakımından kapsamı denildiğinde ilk akla gelen, yükümlülüğe kimlerin tabi olduğudur. Dolayısıyla yalnızca bağlılık yükümlülüğünün muhataplarının *(Adressaten der Treuepflicht)* değerlendirilmesi bu başlık açısından yeterli görülebilir. Bununla beraber, ortakların bağlılık yükümlülüğünden kimlerin faydalanabileceğinin, başka bir ifadeyle bağlılık yükümlülüğünün lehtarlarının *(Begünstigte der Treuepflicht)* kim olduklarının tespit edilmesinin de uygulamaya ışık tutması açısından faydalı olacağı kanaatindeyiz. Şu halde, limited şirkette ortakların bağlılık yükümlülüğünün kişi bakımından kapsamını, bu yükümlülüğün muhatapları ile lehtarlarının oluşturduğunu söylemek yanlış olmaz. Ayrıca

bu kapsam -dolaylı yoldan- bağlılık yükümlülüğünün bağlayıcılık etkisi[711] yönünden de bilgi sağlayacaktır.

1. Yükümlülüğün Muhatabı

a. Ortaklar

(1). Genel Olarak

Limited şirkette bağlılık yükümlülüğünün muhatabı hiç kuşkusuz ortaklardır[712]. Bunun için TTK m. 613'e bakmak yeterlidir. Nitekim hükmün ikinci fıkrasında limited şirket ortaklarının, *"şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda"* bulunamayacakları açıkça belirtilmiştir[713]. Ayrıca bağlılık yükümlülüğü, sistematik olarak, limited şirketlere ilişkin hükümlerin üçüncü kısmı olan "Ortakların Hak ve Borçları" başlığı altında düzenlenmiştir.

Durum esasında bu kadar açık olmakla beraber İsviçre öğretisinde ele alınan bir ayrıntıya değinilmesi gerekir. TTK m. 613 hükmü düzenleniş tarzı itibariyle mehaz OR Art. 803'e paralellik gösterdiğinden, söz konusu değerlendirme hukukumuz açısından da faydalı olacaktır. Şöyle ki, gerek OR Art. 803 Abs. 2 gerek TTK m. 613/2, ilk cümle "ortakların" bağlılık borcuna tabi olduğunu hüküm altına almıştır. Ancak hüküm, bu borcun ortakların (örneğin %50, %60 veya hâkim ortak gibi) bir çoğunluğuna mı *(Schuldnermehrheit)* yoksa bireysel olarak her bir ortağa ayrı ayrı mı *(Individualpflicht)* hitap ettiği konusunu açık bırakmıştır. Eğer bağlılık yükümlülüğünün, ortakların çoğunluğu tarafından dikkate alınması gereken bir yükümlülük olduğu kabul edilirse, bu durumda söz gelimi esas sermaye payları toplamı %85 olan iki ortağın bağlılık yükümlülüğüne tabi olması beklenirken, kalan %15'lik oranda esas sermaye payına sahip beş ortağın bu yükümlülüğe uymasının zorunlu olmadığı gibi bir sonuca varılması

---

[711] Bağlayıcılık etkisi yönünden yatay ve dikey bağlılık yükümlülüğü hakkında bkz. yukarıda Birinci Bölüm, II, E.

[712] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 2. Türk hukuku bakımından bkz. Şener, Limited Ortaklık, s. 461.

[713] Mehaz OR Art. 803 Abs. 2'den bağlılık yükümlülüğünün asıl muhatabının ortaklar olduğunun anlaşılabilmesi için mezkûr hükmün birinci fıkra ile birlikte okunması gerekmektedir. Zira genel bağlılık yükümlülüğünün düzenlendiği ikinci fıkrada *"Sie (Onlar)"* zamiri kullanılmıştır *(Sie müssen alles unterlassen, was die Interessen der Gesellschaft beeinträchtigt [Onlar şirketin çıkarlarına zarar verebilecek her şeyden kaçınmak zorundadırlar])*. Bu zamir ilk fıkrada zikredilen *"Die Gesellschafter (Ortaklar)"* kelimesini kastederek onun yerine kullanılmıştır.

gerekecektir. Hükmün *"ortaklar"* şeklindeki çoğul kullanımından bu sonuca ulaşmak mümkündür[714].

Hiç şüphesiz bu sonuç hatalıdır. Zira hükmün tarihsel yorumu bu sonucu reddetmektedir. Nitekim Limited Şirketler Revizyonu (*Revision des GmbH-Rechts)* öncesinde hazırlanan EX GmbH Art. 807a Abs. 1ve VE GmbH Art. 807a Abs. 1'de *"her bir ortağın"* bağlılık yükümlülüğüne tabi olduğu belirtilmişti[715]. Ayrıca Revizyon'un hazırlanmasına öncülük eden Profesör Dr. Peter Böckli, Profesör Dr. Peter Forstmoser ve Profesör Dr. Jean-Marc Rapp tarafından 1999 yılında hazırlanan Limited Şirketler Reformu Ön Taslağı Hakkında Uzman Raporu'nda da *(Expertenbericht zum Vorentwurf für eine Reform des Rechts der Gesellschaft mit beschränkter Haftung)* yönetici olsun olmasın her bir ortağın bağlılık yükümlülüğüne tabi olduğu ifade edilmişti[716].

Hükmün amaçsal yorumu da bağlılık yükümlülüğünün bireysel bir borç olduğunu destekleyici mahiyettedir. Zira ortakların bağlılık yükümlülüğünün *ratio legisi* bir pay sahibinin şirket menfaatleri ile çelişen şahsi menfaatlerine karşı şirketin çıkarlarının korunmasıdır[717, 718]. Genel bağlılık yükümlülüğünden türetilen sır saklama yükümlülüğü ve rekabet yasağı gibi yükümlülükler de zaten münferit borçlar olarak kurgulanmıştır[719]. Ayrıca bilgi alma ve inceleme hakkının her ortağa tanındığı ve bağlılık yükümlülüğünün bilgi alma ve inceleme hakkının bir dengeleyicisi olduğu[720] göz önünde

[714] Feuz, s. 110.
[715] Feuz, s. 110. Her iki taslakta da ilk fıkra harfi harfine aynıdır ve aynen şöyledir: *"Jeder Gesellschafter hat zu unterlassen, was die Interessen der Gesellschaft schädigen würde (Her ortak şirketin çıkarlarına zarar verecek şeylerden kaçınmak zorundadır)"*
[716] Expertenbericht zum Vorentwurf für eine Reform des Rechts der Gesellschaft mit beschränkter Haftung, s. 36 (https://www.bj.admin.ch/bj/de/home/wirtschaft/gesetzgebung/archiv/gmbh.html, erişim tarihi: 29.10.2022)
[717] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, II, B, 3.
[718] Alman hukukunda da bağlılık yükümlülüğünün muhatabının sadece çoğunluk ya da bir kararın alınmasına mani olabilecek oranda azınlık *(Sperrminorität)* olmadığı, buna karşılık her bir ortağın temel olarak bu yükümlülüğe tabi olduğu belirtilmektedir (Merkt, MüKo GmbHG , § 13 Rn. 110).
[719] TTK m. 613, genel bağlılık yükümlülüğüne paralel biçimde çoğul bir ifadeyle, "ortaklar"ın sır saklamakla yükümlü olduklarını ve rekabet eden işlemlerden kaçınmaları gerekebileceğini belirtmiştir. Bu nedenle, genel bağlılık yükümlülüğü açısından ileri sürülen belirsizliğin, yükümlülülüğün yansımaları bakımından da devam edeceği düşünülebilir. Fakat anılan yansımaların, doğası gereği bireysel olarak yerine getirilebilecek yükümlülükler olduğu yadsınamaz bir gerçektir.
[720] Germann, s. 359. Mehaz OR Art. 803'ün gerekçesinde bağlılık yükümlülüğünün, ortakların bilgi alma ve inceleme haklarının gerekli bir karşılığı *(notwendiges Gegenstück)* olduğu belirtilmiştir (BBl 2002 3148, s. 3203).

bulundurulduğunda, bağlılık yükümlülüğünün de bireysel bir yükümlülük olduğu ortaya çıkacaktır[721].

Öte yandan, ortakların bağlılık yükümlülüğünün muhatabı olması bağlamında değerlendirilmesi gereken üç husus daha vardır: *i)* tek kişilik limited şirkette ortağın bağlılık yükümlülüğü *ii)* tüzel kişi ortağın bağlılık yükümlülüğü ve *iii)* ortağın şirkete karşı üçüncü kişi olması durumunda bağlılık yükümlülüğü.

i) Tek kişilik limited şirkette ortağın bağlılık yükümlülüğünün bulunup bulunmadığı konusunda doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşleri tek ortağın bağlılık yükümlülüğünü "reddeden" ve "kabul eden" görüşler altında tasnif edebiliriz.

Tek ortağın bağlılık yükümlülüğünü reddeden yazarlar, tek kişilik limited şirkette menfaatleri korunacak başka bir ortağın bulunmadığını, bu durumda şirketin çıkarları ile tek ortağın çıkarlarının örtüşmesinin söz konusu olacağını ileri sürmektedirler[722]. Şu durumda tek ortağın şahsi çıkarından bağımsız başkaca bir şirket menfaatinden de bahsedilemez; zira şirketin çıkarı demek ortağın çıkarı demektir[723]. Sonuç olarak tek ortağın kendisini kendisinden korumak gibi bir husus söz konusu olamayacağından, tek kişilik limited şirkette ortağın bağlılık yükümlülüğünden bahsetmek de anlamsızlaşacaktır[724].

Karşı görüşteki yazarlar ise kişiliklerin ayrılığı ilkesi[725] gereği tek ortak ile şirket arasında özel bir bağ bulunduğunu ve bu nedenle tek ortağın bağlılık yükümlülüğüne tabi olduğunu iddia etmektedir. Bu itibarla tek ortak, özellikle mevcut ve

---

[721] Nitekim hem TTK m. 614/1'de hem mehaz OR Art. 802 Abs. 1 de "Her ortak *(Jeder Gesellschafter)*" ifadesi kullanılarak ortakların her birinin ayrı ayrı bilgi alma ve inceleme hakkına sahip oldukları hüküm altına alınmıştır.

[722] Sanwald, s. 161, 162; Merkt, MüKo GmbHG , § 13 Rn. 112, 113; Hartmut Wicke, **Beck'sche Kompakt-Kommentare GmbHG,** 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2020, §13 Rn. 20

[723] Şener, Limited Ortaklık, s. 464, 465; Feuz s. 204;

[724] Tek kişilik bir limited şirkette bağlılık yükümlülüğünden bahsedilemez; ancak sermayenin korunması ilkesi çerçevesinde (GmbHG § 30) tek ortağa sorumluluk yüklenebilir (Lorenz Fastrich, " §13 Juristische Person; Handelsgesellschaft", Ulrich Noack/ Wolfgang Servatius/Ulrich Haas (ed.), **Beck'sche Kurz-Kommentare GmbHG** içinde §13 Rn. 1-73, 23. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022, § 13 Rn. 20). Nitekim doktrinde yapılan bu ve benzeri değerlendirmelere dayanarak Alman Federal Mahkemesi Bremer Vulkan kararında tek ortağın, şirketin kendi çıkarlarını dikkate alarak şirketin varlığını sürdürmek hususunda görevi olduğunu kabul etmiştir (Merkt, MüKo GmbHG , § 13 Rn. 111; BGH, Urteil vom 17. 9. 2001 - II ZR 178/99; BGHZ 149, 10, 16).

[725] Tekinalp; Sermaye Ortaklıkları, s. 50; Karakılıç, s. 144, 145.

gelecekteki şirket alacaklılarının korunması bakımından şirketin varlığını tehlikeye sokacak hareketlerden kaçınmak zorundadır[726].

Kanaatimizce konuyu teorik ve pratik açıdan ayrı ayrı ele almak gereklidir. Teorik açıdan bakıldığında tek ortak, limited şirketin tüm organlarını oluşturmaktadır[727]. Bu bakımdan şirketin menfaatleri ile ortağın menfaatlerinin aynılığı söz konusu olabilir. Buna rağmen, tek ortağın bağlılık yükümlülüğünü reddeden yazarların da belirttiği gibi, tek ortaklı limited şirkette de ayrı bir tüzel kişilik söz konusudur (TTK m. 588/1). Başka bir anlatımla, ortak ile şirket hukuk nazarında iki ayrı "kişi"dir[728]. Üstelik kanun koyucu TTK m. 613/2 ile uygulamadaki tüm limited şirketler için genel bir çözüm üretmiş ve bu çözümde tek ortaklı limited şirketler hariç bırakmamıştır[729]. Bu açıklamalardan hareketle, limited şirketin ayrı bir tüzel kişi olmasının sonucu olarak, şirketin menfaatleri tek ortağın menfaatlerinden ayrı olarak ele alınmalı ve tek ortağın da bağlılık yükümlülüğüne tabi olduğu ifade edilmelidir.

Pratik açıdan bakıldığında ise tek ortaklı bir limited şirkette ortağın bağlılık yükümlülüğü herhangi bir önem arz etmemektedir. Zira tek ortağın bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmesi durumunda, bu ihlal yalnızca şirket tarafından ileri sürülebilecektir[730]. Başka bir ifadeyle, tek ortağın bağlılık yükümlülüğüne uygun davranışlar sergilemesini sadece şirket talep edebilir. Uygulamada tek ortak hem genel kurulun hem de şirketin yönetim ve temsilinin tek hâkimi olduğundan, tek ortağın bağlılık yükümlülüğünün ihlali nedeniyle şirket tarafından yaptırıma tabi tutulması tamamen fiksiyondur[731].

---

[726] Merkt, MüKo GmbHG , § 13 Rn. 111 dpn. 338, 339; Karakılıç, s. 144. Bağlılık yükümlülüğü, niteliğine uygun düştüğü ölçüde tek kişilik limited şirketlere de uygulanır (Çamoğlu, Limited Ortaklıklar, s. 114). *Tekinalp* ise bağlılık yükümlülüğüne ilişkin TTK m. 613'ün tek kişilik limited şirketlere "aynen" uygulanacağı kanaatindedir (Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 54).

[727] Ünal Tekinalp, **Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları,** Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 335, 403, 404; Fatih Aydoğan, **Tek Kişi Ortaklığı,** İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 288-290. Hiç şüphesiz ortak olmayan bir üçüncü kişinin müdür olarak atanması mümkündür. Ancak bu durumda dahi, TTK m. 623/1, son cümleuyarınca, tek ortağın müdür olarak yönetim ve temsil yetkisine sahip olması zorunluluğu göz önüne alınmalıdır. Eğer üçüncü bir kişi müdür olarak atanmamışsa, bu durumda şirketin yönetim ve temsil yetkisine tek ortak sahip olacaktır.

[728] Tekinalp, Tek Kişi Ortaklığı, s. 63; Aydoğan, Tek Kişi, s. 92. Tek kişilik şirketin tüzel kişiliğine yönelik teoriler hakkında bkz Aydoğan, Tek Kişi, s. 91 vd.

[729] Feuz, s. 204.

[730] Merkt, MüKo GmbHG , § 13 Rn. 113.

[731] Martin F. Nussbaum/Reto Sanwald/Markus Scheidegger, **Kurzkommentar zum neuen GmbH-Recht,**

ii) TTK m. 573/1 uyarınca limited şirketlere bir veya daha fazla gerçek veya tüzel kişilerin -pek tabiî olarak ticaret şirketlerinin- ortak olması mümkündür[732]. Ortaklara yönelik bir borç olması hasebiyle, bağlılık yükümlülüğünün muhatabının tüzel kişi veya gerçek kişi olması arasında fark bulunmamaktadır. Burada irdelenmesi gereken nokta tüzel kişinin değil, işlemleri ve fiilleri ile tüzel kişi ortağı temsil eden organın (TMK m. 50/1 ve 2) bağlılık yükümlülüğü karşısındaki konumudur[733]. Başka bir anlatımla, bağlılık yükümlülüğüne tabi olan tüzel kişi ortağın yönetim ve temsil organı da bağlılık yükümlülüğüne tabi midir? Bilindiği üzere tüzel kişiler irade açıklamalarını organları aracılığıyla yapar, organlara da gerçek kişiler hayat verir[734]. Bir tüzel kişi ortağın organı sıfatıyla limited şirketin işleyişine katılan gerçek kişiler, limited şirketin menfaatlerini etkileme imkânına sahip olurlar. Fakat bir tüzel kişiyi temsil ettikleri için yüklendikleri haklar ve borçlar kendilerine değil, tüzel kişiye izafe edilir[735]. Netice itibariyle bu kişiler bağlılık yükümlülüğünün kişisel uygulama alanına girmez. Oysa bu durum bağlılık yükümlülüğü kurumu ile amaçlanan hedefin -bir bakıma- arkasından dolanılması anlamına gelecektir[736]. Doktrinde bu duruma çözüm olarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisine başvurulabileceği ileri sürülmüştür. Buna göre organa hayat veren kişi ile limited şirket arasındaki tüzel kişilik perdesi kaldırılabilir ve limited şirketin tüzel kişi ortağının organını teşkil eden gerçek kişilerin bağlılık yükümlülüğüne tabi tutulması gündeme getirilebilir[737].

iii) Limited şirket ortağının üçüncü kişi sıfatı ile şirkete karşı birtakım haklar elde etmesi muhtemeldir. Bu noktada uygulamada en sık karşılaşılabilecek durum olarak ortağın şirkete borç vermesi örnek gösterilebilir[738]. Gerçekten de bu halde ortak şirketle işlem yapmış olan bir üçüncü kişi konumundadır. Acaba bu koşullar altında ortağın üçüncü kişi sıfatıyla sahip olduğu haklarını kullanırken bağlılık yükümlülüğü devam edecek midir? Başka bir ifade ile bağlılık yükümlülüğü ortaklık ilişkisinin dışına

Muri bei Bern, Cosmos Verlag, 2007, s. 174.
[732] Tekinalp, Tek Kişi Ortaklığı, s. 66; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 24.
[733] Karakılıç, s. 151.
[734] Serozan, s. 504 vd; M. Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay Özdemir, **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler),** 16. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016, s. 286 vd.
[735] Serozan, s. 504; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 292, 293.
[736] Karakılıç, s. 152.
[737] Blanc, s. 175.
[738] Adi şirket yönünden bkz. Şener, Adi Ortaklık, s. 150.

taşırılabilecek midir? Doktrinde bu soruya sınırlı bir şekilde olumlu cevap verilmiştir. Şöyle ki, bu durumda ortağın bağlılık yükümlülüğü sınırlı bir rol oynayacak, ortak kendi hakkını ileri sürerken şirketin sübjektif durumunu da dikkate alacaktır[739].

Bağlılık yükümlülüğünün muhatabının ortak olması hususunda buraya kadar yapılan açıklamaları toparlamak gerekirse, sonuç olarak, en az bir adet limited şirket esas sermaye payına sahip olsa da her bir ortak bireysel olarak bağlılık yükümlülüğünün muhatabıdır. Bununla beraber, bağlılık yükümlülüğünün muhatabının ortak ile sınırlı olmadığı ifade edilmektedir. Zira doktrinde savunulan bir görüşe göre muhatap sıfatının belirlenmesinde yalnızca ortaklık mevkiine değil, aynı zamanda -bir sebeple- ortak olmaktan kaynaklanan hakların kullanılabilmesi imkânına sahip olmaya da dayanılabilir. Bu itibarla, ortakların yanı sıra esas sermaye payı üzerinde intifa ve rehin hakkı sahibi ile ortağın temsilcisinin de bağlılık yükümlülüğünün muhatabı bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir[740].

(2). İntifa Hakkı Sahibi

Limited şirket esas sermaye payı hukuki işlemlere konu olabilir; bu bağlamda üzerinde intifa hakkı kurulabilir (TTK m. 600). İntifa hakkı, sahibine, intifa hakkına konu olan şey üzerinde tam yararlanma yetkisi sağlar (TMK m. 794/2). İntifa hakkının sağladığı bu geniş yetkiyi göz önünde tutan kanun koyucu bir esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı kurulmasına, esas sermaye payının geçişine ilişkin hükümlerin uygulanacağını belirtmiştir. Zira esas sermaye payı üzerinde intifa hakkına sahip olan kişi, tıpkı bir limited şirket ortağı gibi şirkete katılım sağlamaktadır[741]. Hal böyle olmakla birlikte, bir esas sermaye payının intifa hakkına konu olması ortaklık sıfatında herhangi bir değişikliğe neden olmamaktadır[742]. Bu itibarla esas sermaye payından kaynaklanan yükümlülükler ortağın omuzlarında kalmaya devam eder[743]. Bu noktada açıklığa

---

[739] Şener, Adi Ortaklık, s. 151.
[740] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 4
[741] Şener, Limited Ortaklık, s. 361; Sopacı Öztuna, İntifa, s. 104; Bilgili/Demirkapı, s. 298.
[742] Abuzer Kendigelen, **Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı,** İstanbul, Beta Yayıncılık, 1994, s. 343; Şener, Limited Ortaklık, s. 374.
[743] Esas sermaye payı, ortaklık ilişkisinden kaynaklanan hakların ve yükümlülüklerin tamamını ifade etmekte, başka bir anlatımla ortağın ortaklık ilişkisi çerçevesindeki haklarının ve yükümlülüklerinin çıkış noktasını teşkil etmektedir (Şener, Limited Ortaklık, s. 262). Öte yandan, limited şirketlerde sermayenin paylara bölünmemiş olduğu yönünde bkz. Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 524; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 772, 773; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 419 vd.

kavuşturulması gereken sorun, intifa hakkı sahibinin ortağın tabi olduğu bağlılık yükümlülüğüne muhatap olup olmadığıdır.

Doktrinde bir görüş, intifa hakkı sahibinin, tıpkı bir ortak gibi şirkete katılabileceği, bu minvalde oy hakkına sahip olacağı, genel kurul toplantılarına girebileceği, bilgi alma ve inceleme hakkını kullanabileceği vb. gerekçelerle şirket açısından potansiyel bir risk taşıdığını belirterek, fonksiyonel işlevi şirket açısından böylesi riskleri bertaraf etmek olan bağlılık yükümlülüğüne intifa hakkı sahibinin de tabi olması gerektiğini savunmaktadır[744]. Ancak bu durum, limited şirkete ne aslen ne de devren iktisap yoluyla ortak olmayan bir kişinin ortaksal yükümlülüklere tabi olması sonucunu doğuracaktır. Bağlılık yükümlülüğünü düzenleyen TTK m. 613'ten böyle bir sonuç çıkarılamayacağı gibi kanunda bu görüşü destekleyici mahiyette başkaca bir hüküm de bulunmamaktadır. İntifa hakkı sahibinin şirket açısından potansiyel bir risk olduğu iddiası doğrudur; ancak intifa hakkı sahibine böylesi bir yükümlülük yüklenebilmesi için yasal bir dayanak gereklidir[745].

Öte yandan, hukuken son derece doğru olan bu yaklaşım, uygulama bakımından mahzurlu sonuçlar doğurmaya elverişlidir. Bu olumsuzlukları asgariye indirmek için şirket sözleşmesi ile düzenlemeler yapmak yegâne çözüm olarak sunulabilir[746]. Ortaklar, şirket sözleşmesine koyacakları bir hükümle, bir esas sermaye payına intifa hakkı tanınması durumunda intifa hakkı sahibinin de bağlılık yükümlülüğüne tabi olacağını kararlaştırabilirler. Nitekim İsviçre Federal Ticaret Sicili Müdürlüğü Uzman Komisyonu *(Eidgenössische Expertenkommission für das Handelsregister*) tarafından hazırlanan 1 Mayıs 2013 tarihli örnek şirket sözleşmesinde bu hususa yer verilmiş, ortağın yanı sıra intifa hakkı sahibinin de bağlılık yükümlülüğüne tabi olabileceği belirtilmiştir[747]. İsviçre Limited Şirketler Hukuku sistematiği içinde kabul edilebilir nitelikte olan bu çözüm,

[744] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 4; Sopacı Öztuna, İntifa, s. 107, 109, 112.
[745] Sistematik açıdan bakıldığında bağlılık yükümlülüğünün, limited şirketlere dair üçüncü bölümde "Ortakların Hak ve Borçları" başlığı altında düzenlenmiş olması, yükümlülüğün muhatabının "ortak" ile sınırlandırılmasını gerektirmektedir (Feuz, s. 113, 114).
[746] Rekabet yasağı açısından bkz. Blanc, s. 179; Sopacı Öztuna, İntifa, s. 112.
[747] Bkz. Musterstatuten GmbH m. 8/2, b.8.
(https://www.bj.admin.ch/bj/de/home/wirtschaft/gesetzgebung/archiv/gmbh.html, erişim tarihi: 15.11.2022)

ülkemiz hukuku bakımından emredici hükümler ilkesi (TTK m. 579) dolayısıyla tartışmaya açık vaziyettedir[748, 749].

(3). Rehin Hakkı Sahibi

Limited şirket esas sermayesi üzerinde rehin hakkı tesis edilebilir (TTK m. 600/2). Esas sermaye payı üzerinde rehin hakkına sahip olan kişi, rehin ile teminat altına alınan alacağı ödenmediği takdirde esas sermaye payını bir bütün olarak paraya çevirtip alacağını tahsil etme yetkisine sahiptir; kural olarak esas sermaye payının sağladığı ne malvarlıksal ne de yönetsel hakları kullanamaz[750]. Başka bir anlatımla, rehin hakkı sahibi, esas sermaye payından doğan hakların kullanımında söz sahibi değildir. Tıpkı intifa hakkı tesisinde olduğu gibi, esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı tanındığı vakit ortak sıfatı değişmemekte ve esas sermaye payının mülkiyeti ortakta kalmaktadır[751]. Rehin hakkı sahibi yalnızca asıl alacağına bağlı bir teminat elde etmektedir[752]. Şirkete katılımı da gerçekleşmediğinden, şirket için tehlike arz etmesi söz konusu değildir. Sonuç itibariyle, bir esas sermaye payı üzerinde rehin hakkına sahip olan kişi ortaklar için öngörülen bağlılık yükümlülüğüne tabi değildir[753].

Limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı tesisi durumunda, rehin hakkının kapsamı bakımından dikkate alınması gereken hüküm TMK m. 960'tır. Anılan hükme göre "*Ortaklık genel kurulunda rehinli pay senetlerini temsil etmek yetkisi, rehin alacaklısına değil, pay sahibine aittir".* Esasen anonim şirketlere yönelik olarak düzenlenen bu hükmün, limited şirketler bakımından da uygulama alanı bulduğu kabul edilmektedir[754]. Ne var ki bu düzenleme emredici nitelikte değildir[755]. Ortak ile rehin

[748] Şirket sözleşmesi ile rekabet yasağının intifa hakkı sahiplerine teşmil edilmesinin emredici hükümler ilkesine aykırılık oluşturmayacağı yönünde bkz. Hanife Doğrusöz Koşut, **Limited Şirkette Oy Hakkı,** 1. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2021, s. 438.
[749] Bu konuda detaylı bir inceleme için bkz. Esra Hamamcıoğlu, **Aile Tipi Limited Şirketlerde Şirket Sözleşmesi,** Ankara, Yetkin Yayınları, 2022, s. 35 vd.
[750] Emine Develi Ayverdi, **Limited Şirket Esas Sermaye Payının Rehni,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 315, 316; Ramazan Durgut, **"Limited Şirket Esas Sermaye Payı Üzeinde Rehin Kurulması",** Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 26, S. 108, 2013, s. 126; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 458, 459; Bilgili/Demirkapı, s. 763; Bozkurt, s. 544;
[751] Şener, Limited Ortaklık, s. 379; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 458, 459.
[752] Anonim şirketler yönünden bkz. Abdüssamet Yılmaz, **Anonim Ortaklık Payının Rehin ve Hapis Haklarına Konu Olması,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 15, 16; Bilgili/Demirkapı, s. 763.
[753] Feuz, s. 114. Aynı yönde Karakılıç, s. 160.
[754] Nitekim mehaz ZGB Art. 905'e bu yönde hüküm eklenmiştir (Develi Ayverdi, s. 378)
[755] Şener, Limited Ortaklık, s. 390; Develi Ayverdi, s. 379, 380.

hakkı elde edecek üçüncü kişi arasında akdedilecek rehin sözleşmesinde, esas sermaye payının rehinli alacaklı tarafından temsil edileceği kararlaştırılabilir (TTK m. 617/3). Bu yönde bir hükme şirket sözleşmesinde de yer verilebilir[756]. Şu durumda artık rehin hakkı sahibinin şirketin menfaatlerini etkileme imkânı doğacaktır[757]. Bu bağlamda, tekrardan kaçınmak amacıyla, yukarıda intifa hakkı sahibinin bağlılık yükümlülüğüne tabi olması konusunda yaptığımız açıklamalara atıf yapmakla yetiniyoruz.

(4). Ortağın Temsilcisi

TTK m. 617/3 hükmü uyarınca her bir limited şirket ortağı *"kendisini genel kurulda ortak olan veya olmayan bir kişi aracılığıyla temsil ettirebilir"*. Bağlılık yükümlülüğünün muhatabı kural olarak ortaklar olduğu için temsilcinin diğer bir ortak olması durumu herhangi bir özellik arz etmez. Sorun, ortak olmayan bir kişinin temsilci sıfatıyla genel kurula katılması noktasındadır. Acaba ortak olmayan temsilci de temsil ettiği ortak gibi bağlılık yükümlülüğüne tabi midir?

TTK m. 613 ile hüküm altına alınan bağlılık yükümlülüğü ortaklar bakımından geçerli olduğundan, ortak olmayan bir temsilcinin bağlılık yükümlülüğüne tabi olduğu söylenemez[758]. Ancak böyle bir durumda ortak olmayan kişi temsilci sıfatıyla genel kurul toplantısına girebilecek, bilgi alma hakkını kullanarak şirketin işleyişi hakkında önemli detaylara vakıf olabilecektir. Bu durumun şirket bakımından olumsuz sonuçlar doğurabileceği aşikârdır. Şu halde, şirket sözleşmesinde temsilcinin ortak olması ya da temsilci ile temsil edilecek ortak arasında bir rekabet yasağı anlaşmasının yapılması gerektiği yönünde bir düzenleme yapılarak bu olumsuzluğun önüne baştan geçilebilir[759].

b. Müdür Ortak

(1). Ön Açıklamalar

TTK ile yapılan en önemli değişikliklerden birisi limited şirketlerin yönetimi ve temsili ile ilgilidir. eTK döneminde ortaklar, aksi kararlaştırılmamış ise hep birlikte şirket

[756] Karakılıç, s. 161.
[757] Develi Ayverdi, s. 386 vd.
[758] Feuz, s. 113, 114. Temsilcinin bağlılık yükümlülüğüne tabi olması gerektiği yönünde bkz. Sopacı Öztuna, İntifa, s.108.
[759] Karakılıç, s. 162. Buna karşılık, hukukumuzda geçerli olan emredici hükümler ilkesi nedeniyle bu çözümün tartışmalı olabileceğini belirtelim.

işlerini idareye ve şirketi temsile mezun ve mecbur idi (eTK m. 540/1). Şirketin yönetim ve temsilinde, şirketin özünü oluşturan ortaklar kanun gereği sorumlu olduklarından, bu yönetim biçimine doktrinde "özden organ ilkesi *(Prinzip der Selbstorganschaft)*" adı verilmekteydi[760]. Bu yönetim modelinin, limited şirketi şahıs şirketleri kategorisine sokacağı düşünülerek, TTK ile seçilmiş organ sistemi benimsenmiş ve böylece şirket yönetiminde profesyonelleşmenin önü açılmıştır[761]. Yeni sistemde ortaklar bakımından müdür olmak artık zorunluluk değil, yalnızca bir haktır[762].

TTK m. 623/1'e göre *"şirketin sözleşmesi ile yönetimi ve temsili, müdür sıfatını taşıyan bir veya birden fazla ortağa veya tüm ortaklara ya da üçüncü kişilere verilebilir. En azından bir ortağın, şirketi yönetim hakkının ve temsil yetkisinin bulunması gerekir[763]"*. Müdürlerin adları, soyadları, unvanları ve vatandaşlıkları şirket sözleşmesinde açıkça yer almalıdır (TTK m. 576/1, d). Bu düzenlemeler birlikte ele alındığında, şirketin kuruluşunda müdürlerin şirket sözleşmesinde belirtilmesi gerektiği sonucuna varılır[764]. Buna mukabil, kuruluştan sonra müdür atama yetkisi münhasıran genel kurula aittir; bu yetki devredilemez (TTK m. 616/1, b).

Müdür tek bir kişi olabileceği gibi birden fazla kişi de müdür olarak atanabilir. Eğer birden fazla müdür varsa bunlardan birisi, ortak olup olmadığında bakılmaksızın, genel kurul tarafından müdürler kurulu başkanı olarak seçilir (TTK m. 624). Bu itibarla, birden fazla müdürün varlığı halinde bunlar -tıpkı anonim şirket yönetim kurulu gibi- kurul organ oluşturur ve kararlarını kurul olarak alır[765]. Kanun koyucu müdürlerin görev süresi ile ilgili herhangi bir belirlemede bulunmamıştır. Bu nedenle müdürlerin görev

[760] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 520; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 853; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 533 dpn 473; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 414.
[761] Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 853; Bilgili/Demirkapı, s. 675.
[762] Belirtmek gerekir ki, mehaz İsviçre limited şirketler hukukunda özden organ sistemi halen geçerlidir. OR Art. 809 Abs.1'e göre "Tüm ortaklar yönetimi birlikte icra ederler. Şirket sözleşmesi yönetimi farklı şekilde düzenleyebilir *(Alle Gesellschafter üben die Geschäftsführung gemeinsam aus. Die Statuten können die Geschäftsführung abweichend regeln)*". Bu yüzden İsviçre limited şirketler hukukunda ortaklar şirket içerisinde hem ortak hem müdür olmak gibi ikili bir konuma sahiptir.
[763] Son cümle göz önünde bulundurulduğunda, tüm ortaklar bakımından değil de en azından bir ortak için yönetim ve temsil zorunluluğu devam etmektedir (Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 533; Bahtiyar, Ortaklılar, s. 438, dpn 787).
[764] Bilgili/Demirkapı, s. 675, 676; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 854.
[765] Bilgili/Demirkapı, s. 676; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 855; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 442.

süresinin alt veya üst sınırı yoktur[766]. Dolayısıyla bir müdürün şirketin kuruluşundan sona ermesine kadar görevde kalması mümkündür.

Bu kısa açıklamalar ışığında rahatça söylenebilir ki, bir limited şirket ortağı, şirkette müdür olabilir ve bu yetki herhangi bir nedenle sona erene kadar devam edebilir. Bu yüzden, müdür sıfatının bir veya birkaç ortağa bırakılmış olması durumunda, müdür olan ortakların bağlılık yükümlülüğünün, müdür olmayan ortakların bağlılık yükümlülüğü karşısındaki durumunun incelenmesi gerekir.

(2). Müdürlerin Bağlılık Yükümlülüğü

Müdürler kanun veya şirket sözleşmesi ile genel kurula bırakılmamış yönetim ile ilgili tüm konularda karar almaya ve bunları icra etmeye yetkilidir (TTK m. 623/3). Bu genel yönetim ve temsil yetkisinin bir sonucu olarak müdürlerin bir yandan çeşitli devredilemez ve vazgeçilemez görev ve yetkileri, diğer yandan da uymak zorunda oldukları yükümlülükleri vardır[767]. Bağlılık yükümlülüğü bu yükümlülüklerden birisidir[768].

TTK m. 626 uyarınca müdürler ve yönetimle görevli kişiler şirketin menfaatlerini dürüstlük kuralı çerçevesinde gözetmekle yükümlüdür. Bu nedenle, kural olarak şirketin çıkarlarını, kendilerinin veya başkalarının çıkarlarından üstün tutmak zorundadırlar[769]. Söz konusu zorunluluğun temelinde yatan sebep, kimseden talimat almaksızın yönetim ve temsil yetkilerini kullanabilmeleri ve bunun sonucunda şirketin menfaatlerini doğrudan ve en üst düzeyde etkileme imkânına sahip olabilmeleridir[770]. Bu yüzden müdürlerin bağlılık yükümlülüğünün yoğun bir bağlayıcılık etkisine sahip olduğu ifade edilmektedir[771]. Bununla birlikte, bu bağlayıcılık -tıpkı ortağın bağlılık

[766] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 602. Bu konuda TTK m. 362'nin kıyasen uygulanıp müdürlerin de en çok üç yıl için seçilmelerinin gerekmesi hususunda bkz Şener, Limited Ortaklık, s. 745, 746.
[767] Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 535; Şener, Limited Ortaklık, s. 653, 654.
[768] Hemen belirtelim ki çalışmamızın asıl konusu limited şirket ortaklarının bağlılık yükümlülüğü olduğu için müdürlerin organsal bağlılık yükümlülüğü hakkında detaylı açıklamalarda bulunmayacak, her iki bağlılık yükümlülüğünün birbirinden farkını ortaya koymaya çalışacağız.
[769] Şener, Limited Ortaklık, s. 756; Feuz, s. 230.
[770] Başka bir anlatımla, müdürün bağlılık yükümlülüğü, bizzat onun organ konumundan *(Organstellung)* doğar (Henning Friedrich Bernard Kampf, **Die Abdingbarkeit gesellschaftsrechtlicher Treuepflichten am Beispiel mitgliedschaftlicher und organschaftlicher Treuepflichten gegenüber der GmbH,** Hamburg, Verlag Dr. Kovac, 2016, s. 45).
[771] Kumpan, s. 114.

yükümlülüğünde olduğu gibi- sınırsız değildir. Şirketin menfaatlerinin korunması, müdür açısından kabul edilebilir bir seviyede olmalıdır. Bu noktada ölçüt, her somut vakada şirketin ve müdürün menfaatlerinin karşılaştırılması ve buna göre bir sonuca varılmasıdır[772].

Tıpkı ortağın bağlılık yükümlülüğünde olduğu gibi, müdürün bağlılık yükümlülüğü de görevi süresince kendisini bağlar ve gerek şirket içi gerek şirket dışı faaliyetlerini kontrol altına alır. Bu anlamda müdür, yerine göre aktif bir eylemde bulunmak veya kaçınmak şeklinde davranışlarda bulunmak zorunda kalabilir[773].

(3). Ortağın ve Organın Bağlılık Yükümlülüğünün Kişisel Uygulama Alanının Örtüşmesi

Kanun koyucu limited şirketlerde hem ortakların hem de müdürlerin bağlılık yükümlülüğüne tabi olduklarını hüküm altına almıştır (TTK m. 613, 626). Bir ortağın aynı zamanda müdür olması halinde, ortağın bağlılık yükümlülüğü ile organın bağlılık yükümlülüğünün kişi bakımından kapsamında bir kesişme meydana gelecektir. Bu durumda müdür olan ortağın, hangi bağlılık yükümlülüğünün kapsamına girdiği, her iki bağlılık yükümlülüğüne da tabi olup olmadığı konusunda doktrinde iki farklı görüş bulunmaktadır.

Bir görüş teleolojik yorumlama ile TTK m. 613'te öngörülen ortağın bağlılık yükümlülüğünü, müdür olmayan ortakların bağlılık yükümlülüğüne indirgemiş ve bu nedenle ikili bir bağlılık *(duales Treuepflichtregimes)* yükümlülüğüne karşı çıkmıştır. Yani bu görüşe göre TTK m. 613 müdür olmayan ortaklara hasredilmelidir. Bu doğrultuda, müdür olan ortak, müdürlerin bağlılık yükümlülüğü için öngörülen TTK m. 626'ya tabi olacaktır. Ortakların bağlılık yükümlülüğü için öngörülen TTK m. 613 müdür ortak için uygulama kabiliyetine sahip değildir[774].

---

[772] Peter V. Kunz, **Der Minderheitenschutz im schweizerischen Aktienrecht,** Bern, Stämpfli Verlag, 2001, s. 507.

[773] Handschin/Truniger, § 14 N. 84; Rolf Watter/Katja Roth Pellanda, "Art. 812", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art. 812 N. 1-17, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 812 N. 13.

[774] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 3. Yazarlar bu görüşünü OR Art. 803 Abs. 4 (TTK m. 613/3)'te düzenlenen müdürlerin rekabet yasağına ilişkin saklı tutulan hükme dayandırmaktadır.

Diğer bir kısım yazarlar ise müdür olan ortağın ikili bağlılık yükümlülüğünü kabul etmişlerdir. Bu görüşe göre TTK m. 613 hükmü açık lafzı itibariyle, herhangi bir ayrım yapmadan şirket içindeki konumuna ve sıfatına bakmaksızın, tüm ortakların bağlılık yükümlülüğüne tabi olduklarını kabul etmektedir[775]. Bu itibarla TTK m. 613, müdür olan bir ortak bakımından da caridir. Yazarlar bu görüşlerini 1996 tarihli Uzman Taslağı'nda (EX GmbH) geçen *"Genel bağlılık yükümlülüğü yönetimle görevlendirilmiş olsun veya olmasın tüm ortaklar için geçerlidir[776]"* ve İsviçre Resmi Gazetesinde 2002 yılında yayımlanan *(BBl 2002 3148)* Borçlar Kanunu Revizyonu Gerekçesi'nde geçen *"Genel bağlılık yükümlülüğünün aksine, şirket yönetiminde yer almayan bir ortak, ancak sözleşmede açıkça öngörülmüşse ikinci fıkra uyarınca rekabet yasağına tabidir[777]"* şeklindeki ifadelerle de desteklemektedirler. Yani müdür olan ortak, ortakların bağlılık yükümlülüğünün yanında, *ex lege* rekabet yasağına da tabidir. Bu da müdür ortağın ikili bir bağlılık yükümlülüğü altında olduğunu gösterir[778].

Kanaatimizce bu son görüşe öncelik verilmelidir. Gerçekten de ortakların bağlılık yükümlülüğünün düzenlendiği TTK m. 613'te müdür ortakların hariç tutulduğuna dair bir ibare yoktur; zaten böyle bir ayrıma gerek de yoktur. Müdür sıfatını taşısın veya taşımasın her ortak TTK m. 613 bağlamında bağlılık yükümlülüğüne tabidir.

Peki, müdür olan ortağın ikili bir bağlılık yükümlülüğüne tabi olduğunun kabul edilmesinin pratikte faydası nedir? Başka bir anlatımla, yukarıdaki teorik tartışmanın uygulamadaki karşılığı nedir? Bu konunun izahı için öncelikle ortağın ve organın bağlılık yükümlülüğü arasında fonksiyonel bir ayrım yapılmalıdır.

---

[775] Urs Gasser/Christian Eggenberger/Richard Stäuber, "Art. 803", Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser (ed.), **Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht (Orell Füssli Kommentar)** içinde s. 2536-2540, 4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag, 2023, s. 2536, 2537; Brigitta Kratz, "Art. 812", Vito Roberto, Hans Rudolf Trüeb (ed.), **GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere (Art. 772-1186 OR)/Bucheffektengesetz (Handkommentar zum Schweizer Privatrecht)** içinde s. 202-205, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2016, s. 204; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 175; Druey/Druey Just/Glanzmann, s. 326, 327; Koehler, s. 271.

[776] "Die allgemeine Treuepflicht trifft alle Gesellschafter, ob sie nun mit der Geschäftsführung betraut sind oder nicht"
(EX GmbH 1996, s. 36, https://www.bj.admin.ch/bj/de/home/wirtschaft/gesetzgebung/archiv/gmbh.html, erişim tarihi: 02.12.2022).

[777] "Im Gegensatz zur allgemeinen Treuepflicht besteht für Gesellschafterinnen und Gesellschafter, die nicht an der Geschäftsführung teilhaben, nach Absatz 2 nur dann ein Konkurrenzverbot, wenn dies die Statuten ausdrücklich vorsehen" (BBl 2002 3148, s. 3203).

[778] Feuz, s. 235, 236.

Ortağın bağlılık yükümlülüğü, ortaklık ilişkisinden doğan hakların kullanılmasına ve borçların yerine getirilmesine yönelik davranış kurallarını ihtiva eder[779]. Bu minvalde bir ortak, şirket ilişkisi bağlamında kendi şahsi menfaatlerini ilgilendirmeyen *(uneigennützig)* örneğin yönetsel haklarını kullanırken ortağın bağlılık yükümlülüğü (TTK m. 613) çerçevesinde hareket etmek durumundadır[780]. Organın bağlılık yükümlülüğü ise müdürlerin şirket yönetimi ile ilgili tüm faaliyetlerindeki davranışlarını düzenlemeye yöneliktir[781] (TTK m. 626). Her iki yükümlülüğün bağlayıcılığı yönetsel konularda *(geschäftsführungsbezogene Tätigkeiten)* aynı seviyededir: Şirket menfaatlerinin mutlak önceliği.

Öte yandan, ortağın bağlılık yükümlülüğü ile organın bağlılık yükümlülüğü bağlayıcılık etkisi yönünden birbirinden farklıdır. Müdürler faaliyetlerinde mutlak olarak şirketin menfaatlerini öncelemek zorunda iken[782], ileride görüleceği üzere ortaklar kendi şahsi menfaatlerini *(eigennützig)* ilgilendiren durumlarda kendi çıkarlarına öncelik verebilirler[783]. Dolayısıyla müdürlere yönelik bağlılık yükümlülüğünün daha yoğun olduğu söylenebilir. Nitekim kanun koyucu da müdürlerin *ex lege* rekabet yasağına tabi olduğunu öngörerek bu durumu bir anlamda izhar etmiştir (TTK m.626/2).

Şirketin yönetimine yönelik faaliyetleri icra edebilmek için yönetim hakkına ve yetkisine sahip olmak gereklidir. Başka bir anlatımla, yönetim yetkisi, icrai faaliyetler için ön koşuldur[784]. Bu nedenle yönetim yetkisi organın bağlılık yükümlülüğü kapsamında mütalaa edilmelidir[785]. Buna karşın, ortağın bağlılık yükümlülüğü, yönetim yetkisi hariç olmak üzere, ortaklık sıfatından kaynaklanan hakların ve yükümlülüklerin yerine getirilmesinde dikkate alınır[786]. Dolayısıyla, ortağın ve organın bağlılık yükümlülüğünün fonksiyonel ayrımının yapılması, ortağın bağlılık yükümlülüğünün konu bakımından kapsamının, şirketin yönetimine ilişkin konular hariç bırakılmak

[779] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, II, B, 3.
[780] Bkz. aşağıda İkinci Bölüm, IV, C, 3, b, (2).
[781] Şener, Limited Ortaklık, s. 756; Ayan, Sadakat, s. 47.
[782] Watter/Roth Pellanda, BSK OR-II, Art. 812 N. 6; Şener, Limited Ortaklık, s. 756. Müdürler çıkar çatışmalarından kaçınmak zorundadır (Kunz, s. 508). Anonim şirket yönetim kurulu bakımından bkz. Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 288; Çamoğlu, Hukuki Sorumluluk, s. 76.
[783] Bkz. aşağıda İkinci Bölüm, IV, C, 3, b, (1).
[784] TTK m. 623/son uyarınca müdürler, genel kurula bırakılmayan tüm konularda şirketi yönetmeye yetkilidir.
[785] Bkz. TTK m. 626
[786] Bkz. aşağıda İkinci Bölüm, IV, C, 3, a.

suretiyle daraltılması sonucunu doğurur[787]. Bir örnek vermek gerekirse, kar payı dağıtımının tartışıldığı bir genel kurul toplantısında, müdür olan ortaktan, tabi olduğu organın bağlılık yükümlülüğü gereği, şirketin menfaatlerini önceleyerek hareket etmesi beklenecektir. Bununla beraber, müdür aynı zamanda ortaktır. İkili bağlılık yükümlülüğüne tabi olduğu kabul edildiği takdirde, kendi şahsi menfaatlerini ilgilendiren konularda ortağın bağlılık yükümlülüğü çerçevesinde hareket edebilecektir. Bu doğrultuda, söz konusu toplantıda müdür ortak, kendi şahsi menfaatini öne geçirerek kar payı dağıtılması konusunda olumlu tavır alabilecektir. Menfaatler dengesi gözetildiğinde bu çözüm adildir. Şayet müdür ortağın ikili bağlılık yükümlülüğü reddedilirse, yukarıdaki örnekte müdür ortak öncelikle şirketin menfaatlerini gözetmek zorunda olacağından, kar payından belki de mahrum kalacaktır.

Ortağın şahsi menfaatlerini ilgilendiren durumlarda, her iki bağlılık yükümlülüğü arasındaki fonksiyonel ayrım bariz şekilde görülebilir. Bununla beraber, ortağın şahsi menfaatlerini ilgilendirmeyen, özellikle yönetime ilişkin konularda bu ayrım ortadan kalkmakta ve şirketin menfaatleri mutlak anlamda öncelenmektedir[788]. Müdür olan ortağın, kardeşinin de müdür olmasını istemesi, ancak kardeşinin ticari hayatının sorunlu olması varsayımında, müdür ortak kardeşinin değil, şirketin menfaatlerini düşünecektir. Söz konusu varsayımsal vakada müdür ortak, müdür seçimine ilişkin genel kurulda ortak sıfatıyla hareket etmesine ve ortağın bağlılık yükümlülüğüne tabi olmasına rağmen, kendi şahsi menfaatini doğrudan etkilemeyen bir konu olması itibariyle müdür seçiminde şirketin menfaatlerini düşünmek zorundadır. Yani ortağın bağlılık yükümlülüğünün, organın bağlılık yükümlülüğüne bir yakınsaması söz konusudur. Bu yakınsamalar, limited şirket ortağının yönetime ilişkin haklarının az sayıda olması nedeniyle sınırlıdır[789]. Her ne kadar böyle de olsa, ilgili hakların kullanımı, müdürlük pozisyonundan bağımsız olduğundan, ortağın bağlılık yükümlülüğü kapsamında mütalaa edilmelidir[790].

[787] Feuz, s. 238.
[788] Bkz. aşağıda İkinci Bölüm, IV, C, 3, b, (2).
[789] Feuz, s. 238.
[790] Yargıtay HGK vermiş olduğu eski tarihli bir kararında müdür olan limited şirket ortağının müdür ve ortak sıfatlarını ayrı değerlendirmiş ve buna göre sonuca varmıştır. Bkz. Y. HGK, E.1985/10-339, K. 1986/311, T. 28.03.1986 (Kazancı, erişim tarihi: 11.12.2022).

c. Şirket

Bizatihi limited şirketin bağlılık yükümlülüğüne muhatap olup olmadığı konusu doktrinde tartışmalıdır. İsviçre Hukukunda savunulan görüşe göre limited şirketin ortaklarına karşı bağlılık yükümlülüğünün bulunmadığı kabul edilmektedir. Nitekim OR Art. 803'te bağlılık yükümlülüğün borçlusunun ortaklar olduğu açıkça ifade edilmiştir. Ayrıca mezkûr hükümde şirketin menfaatlerine odaklanılmış olması, kanun koyucunun limited şirketin bağlılık yükümlülüğünü reddedici bir tutum sergilediğine işarettir[791].

Buna karşılık Alman Hukukunda savunulan diğer bir görüş limited şirketin ortaklarına karşı bağlılık yükümlülüğüne tabi olduğunu ileri sürmektedir[792]. Bu düşüncenin çıkış noktası müdürlerin özen/dikkat gösterme yükümü *(Fürsorge-bzw. Rücksichtnahmepflicht)* ve ona karşılık sayılabilecek GmbHG §51a'da düzenlenen ortakların bilgi alma ve inceleme hakkıdır *(Auskunfts- und Einsichtsrecht)*[793]. Bu doğrultuda limited şirket kendisine yüklenen bağlılık yükümlülüğü çerçevesinde, ortağın ortaklık hakkından kaynaklanan haklı taleplerini yerine getirmelidir; zira bu taleplerin objektif olarak yerine getirilmesi mümkün ve gereklidir. İşte bu nokta şirketin ortağına karşı olan bağlılığını ifade eder. Bu nedenle şirket, ortağın meşru menfaatlerini dikkate almalıdır[794].

2. Yükümlülüğün Lehtarı

a. Şirket

TTK m. 613'te ortakların şirketin sırlarını korumakla yükümlü oldukları, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunamayacakları ve sözleşmeye eklenebilecek bir hükümle şirketle rekabet eden eylemlerden kaçınmak zorunda oldukları açıkça ifade edilmiştir. Yani kanun koyucu bağlılık yükümlülüğünden faydalanılacak

[791] Wohlmann, s. 148; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 3, 5; Handschin/Truniger, § 18 N. 2.
[792] Jan Lieder, "§ 13 Juristische Person; Handelsgesellschaft", Lutz Michalski/Andreas Heidinger/Stefan Leible/Jessica Schmidt (ed.), **Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz) Band I** içinde §13 Rn. 1-481, 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2023, §13 Rn. 140; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 106.
[793] Buna karşılık anonim şirket bakımından şirketin bağlılık yükümlülüğü eşit işlem ilkesine (AktG §53a) dayandırılmıştır. Bkz. yukarıda Birinci Bölüm, II, G, 5.
[794] Bayer/Hommelhof/Kleindiek, s. 508.

yegâne kişinin şirket tüzel kişiliği olduğunu açıkça ifade etmiştir[795]. Nitekim bu husus doktrinde de tartışmasızdır[796]. Bu itibarla şirketin, kendi çıkarlarını korumak ve bağlılık yükümlülüğüne uyulmasını talep etmek konusunda hakkı vardır.

b. Ortaklar

Limited şirketin bizatihi kendisinin, bağlılık yükümlülüğünün lehtarı konumundaki pozisyonu (dikey bağlılık yükümlülüğü) çekincesiz olarak kabul edilmekteyken, ortakların şirket ilişkisi çerçevesinde anılan pozisyonu (yatay bağlılık yükümlülüğü) çok fazla mürekkep akıtılmasına neden olmuştur[797]. Başka bir anlatımla, ortakların kendi aralarında bağlılık yükümlülüğüne tabi olup olmadığı doktrinde tartışma konusu olmuştur. Bu tartışmanın temelinde, şirketlerin sermaye şirketi ve şahıs şirketi biçiminde yapılan temel ayrımında benimsenen sorumluluk rejimi ve limited şirketin ortaklar arasında bir ilişki meydana getirip getirmediği düşüncesi yatmaktadır[798]. Bilindiği üzere şahıs şirketleri kişisel unsurların ön plana çıktığı, ortakların arasında sıkı bir iş birliğinin bulunduğu ve en önemlisi şirketin borçlarından dolayı tüm ortakların sınırsız sorumlu olduğu şirket tipidir[799]. Bu nedenle şirket iç ilişkisi kanun koyucu tarafından, ortakların birbirlerine karşı taleplerde bulunmalarına imkân verecek şekilde kurgulanmıştır[800]. Buna karşın sermaye şirketlerinde önem arz eden husus sermayedir. Ortakların kimliğinin ve kişiliğinin kural olarak önemi yoktur. Ortaklar şirket borçlarından sorumlu değildir; onların tek ve yegâne borcu yalnızca şirkete karşıdır ve

[795] İsviçre hukuku bakımından bkz. Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 5; Türk hukuku bakımından bkz. Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 288. Sistematik olarak da ortakların bağlılık yükümlülüğü, TTK'nın limited şirketlere ilişkin üçüncü bölümünde "Ortakların Hak ve Borçları" başlığı altında bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir.

[796] Şener, Limited Ortaklık, s. 461, 462; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2537; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 5; Koehler, s. 269; Blanc, s. 104. Şu halde, bağlılık yükümlülüğünün bağlayıcılık etkisine göre yapılan sınıflandırmada ele aldığımız dikey bağlılık yükümlülüğü, mutlak olarak kabul edilmiş bulunmaktadır.

[797] Bağlılık yükümlülüğünün lehtarının belirlenmesi, yükümlülüğe aykırı hareket sergilenmesi durumunda yaptırım talebinde bulunma hak ve yetkisinin kim yahut kimlere ait olduğunun tespiti bakımından önem arz etmektedir. Bu konuda bkz. aşağıda Üçüncü Bölüm, II, B, 1, b.

[798] Germann, s. 311; Koehler, s. 269 vd; Feuz, s. 119, 120. Şirket sözleşmesinde borçlar -anonim şirket hariç- ortaklara ve şirkete karşı doğar (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 22).

[799] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 222 vd; Bilgili/Demirkapı, s. 16.

[800] Örneğin adi şirket yönünden bkz TBK m. 625/2, 629/2, 633; kollektif şirket yönünden bkz. TTK m. 223, 231/2, 255/1. Şahıs şirketlerinde ortakların hem şirkete hem diğer ortaklara karşı bağlılık borcu bulunduğu doktrinde kabul edilmektedir (Adi şirket bakımından bkz. Şener, Adi Ortaklık, s. 149, 150. Benzer yönde bkz. Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 226).

taahhüt ettikleri sermayeyi ödemekten ibarettir[801]. Bu noktadan hareketle, Türk-İsviçre öğretisinde hâkim görüş sermaye şirketlerinde yalnızca şirket ile ortak arasında (dikey) bir hukuki ilişkinin bulunduğunu, ortakların kendi arasında (yatay) herhangi bir ilişkinin doğmadığını kabul etmektedir[802]. Anonim şirketler bakımından büyük bir çoğunlukla kabul edilen bu ilke, sermaye şirketi ile şahıs şirketleri arasında melez bir şirket türü olmasından dolayı limited şirket bakımından tereddütle karşılanmıştır[803].

Kanun koyucu, bir sermaye şirketi saydığı limited şirkette kişisel nitelikleri ön plana çıkarmış, bu bağlamda ortakların bağlılık yükümlülüğüne dair TTK m. 613'ü sevk etmiştir. Anılan hükümde ortakların şirkete karşı bağlılık yükümlülüğü düzenlenirken ortakların birbirlerine karşı bağlılık yükümlülüğü hususunda sessiz kalınmıştır. Yukarıda bahsedilen doktrindeki görüş ayrılığından hareketle, bu başlık altında limited şirket ortaklarının birbirlerine karşı bağlılık yükümlülüğü altında olup olmadıklarını tespit etmeye çalışacağız. Hemen belirtelim ki, yapacağımız açıklamalar Türk-İsviçre öğretisi bakımından olup, ortakların birbirlerine karşı bağlılık yükümlülüğü Alman hukukunda neredeyse tartışmasız kabul edilmektedir[804].

İsviçre hukukunda limited şirket ortağının diğer ortaklara karşı bağlılık yükümlülüğünün bulunmadığı doktrinde çoğunlukla kabul edilmektedir. Bu görüşteki yazarlar OR Art. 803 Abs. 2'nin ilk cümlesinin lafzından hareketle limited şirketlerde bağlılık yükümlülüğünün bizzat *"şirketin menfaati (Interessen der Gesellschaft)"* üzerine kurgulandığını ve bu durumun diğer ortakların lehtar pozisyonuna yer bırakmadığını ileri sürmektedir[805]. Ayrıca bu görüşe göre bağlılık yükümlülüğünün yapısı da buna müsait

---

[801] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 18; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 8; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 6; Bilgili/Demirkapı, s. 16; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 26; Bozkurt, s. 23 vd.

[802] Meier Hayoz/Forstmoser, s. 82, 83; Germann, s. 311; Carl Baudenbacher/Alexander Göbel/Philipp Speitler, "Art. 772", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art. 772 N. 1-38, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 772 N. 5. Türk-İsviçre hukuk öğretisinde tek borç ilkesi gereği saf bir sermaye şirketi olan anonim şirketlerde pay sahiplerinin değil diğer pay sahiplerine, şirkete karşı dahi bağlılık yükümlülüğünün bulunmadığı çoğunlukla kabul edilmektedir. Buna karşın, Alman hukukunda -tam aksine- anonim şirket pay sahiplerinin hem şirkete hem diğer pay sahiplerine bağlılık borcu altında olduğu hâkim görüştür (bkz yukarıda Birinci Bölüm, III, C, 1, b).

[803] Handschin/Truniger, §12 N. 1; Koehler, s. 269.

[804] Altmeppen, §13 Rn. 29; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 107; Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 20; Germann, s. 311; Koehler, s. 272, 273. Ayrıca Alman hukukunda anonim şirket pay sahiplerinin de birbirlerina karşı bağlılık borcunun bulunduğu büyük bir çoğunlukla kabul edilmektedir. Bkz. yukarıda Birinci Bölüm, III, C, 1, b.

[805] Blanc, s. 104; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 172; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 803,

değildir; zira bağlılık yükümlülüğünden türetilen, örneğin rekabet yasağı gibi yükümlülüklere yönelik şirket ilişkisi dâhilindeki talepler ancak şirket tarafından kullanılabilir[806]. Bu minvalde, rekabet yasağının öngörüldüğü bir limited şirkette ortaklardan biri diğer ortaktan kendisi ile rekabet eden işlemlerden kaçınmasını isteyemez; bu talep yetkisi şirket tüzel kişiliğinin inhisarındadır. Bu itibarla, aynı sonuç genel bağlılık yükümlülüğü için de söz konusu olmalı ve ortaklar arası bağlılık yükümlülüğü reddedilmelidir[807].

Karşıt görüşteki yazarlar ise bağlayıcılık etkisi yönünden yatay bağlılık yükümlülüğünün, başka bir ifadeyle ortağın diğer ortaklara karşı bağlılık yükümlülüğünün kabul edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu görüşün temelinde limited şirketin taşıdığı kişisel özellikler nedeniyle şahıs şirketlerine olan yakınlığı yer almaktadır. Şahıs şirketlerinde yatay bağlılık yükümlülüğünün varlığı tartışmasız olduğundan, kişisel niteliklere göre şekillendirilen limited şirketler bakımından da söz konusu yükümlülük geçerli kabul edilmelidir[808]. Şirket sözleşmesinin ortaklar arasında herhangi bir hukuki işlem tesis etmediğine yönelik klasik düşünce artık güncelliğini yitirmiştir[809]. Ayrıca limited şirketlere dair kanun hükümlerinde şirket ile ortakların ilişkisine yönelik hükümler olduğu gibi ortakların kendi aralarındaki ilişkilere yönelik koruyucu hükümler de vardır. Esas sermaye payının devrini zorlaştıran hatta yasaklayan OR Art. 786 Abs. 1, Abs. 2 Ziff. 4 (TTK m. 595/2, 3, 4); ortağın şirketten haklı sebeple çıkarılmasını mümkün kılan Art. 823 (TTK m. 640); ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri hakkında Art. 795, 796 (TTK m. 603, 606); veto hakkına yönelik TTK m. 577/1, e[810] gibi hükümler buna örnek olarak gösterilebilir. Bu nedenle ortaklar, şirketin çıkarları için olduğu kadar diğer ortakların çıkarları için de sadakatle davranmak zorundadırlar[811, 812].

---

s. 2538. Benzer yönde Koehler, s. 271.

[806] Nitekim şirketler hukuku bağlamında kanunen veya şirket sözleşmesinde öngörülen yükümlülüklerde şirket tüzel kişiliği daima bu yükümlülüklerin alacaklısı, yani lehtarı konumundadır (Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 172).

[807] Blanc, s. 105; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 5.

[808] Akın, s. 67, 68; Nomer, s. 14, 15.

[809] Koehler, s. 270, 271.

[810] Bu hükmün mehazdaki karşılığı olan OR Art. 776a, aynı hükmün anonim şirketlerdeki karşılığı olan Art. 627'ye paralel olarak 1 Ocak 2023'ten itibaren geçerli olacak şekilde kaldırılmıştır. Bkz BBl 2017 399.

[811] Koehler, s. 270; Akın, s. 67, 68; Nomer, s. 14, 15.

[812] İki ortaklık limited şirkete mahsus olarak yatay bağlılık yükümlülüğünün kabul edilmesi gerektiği

Kanaatimizce limited şirketlerde ortakların yatay ilişkide bağlılık yükümlülüğünün şirket ilişkisi sınırlarında kabul edilmesi gerekir. Her ne kadar şirket sözleşmesi de lege lata ortaklar arasında bir hukuki ilişkiye vücut vermese de, bir araya getirdiği bu kişilerin arasında özel bir bağ oluşturduğu gerçeği yadsınamaz[813]. Zira kişilerin, ortak bir amaca ulaşmak niyetiyle şirket kurmak için bir araya gelmeleri, bu ortak amaca birlikte daha etkin bir şekilde erişilebileceğine olan inançtan ileri gelmektedir. Daha açık bir anlatımla, ortak amaç şirket kurmanın yegâne sebebidir; bu nedenle hem şirketi hem de ortaklarını bağlar[814]. Şirket ilişkisinin sürekli bir ilişki öngörmesi, ortak amaca ulaşmak için ortakların -yerine göre- kendi çıkarlarından şirket ve diğer ortaklar lehine vazgeçmeleri sonucunu doğuracaktır[815]. Bu hususlara ilave olarak, limited şirketin şahıs şirketi taşıyan yönleri, ortaklar arasındaki bağlılık yükümlülüğünün temelini ve meşruluğunu oluşturmaktadır. Bu nedenle limited şirket ortakları arasında özel bir bağın bulunduğu söylenebilir. Şahıs şirketi özellikleri taşıyan limited şirketlerde bu özel bağın güven duygusunu da taşıdığı ayrı bir gerçektir. Bu araçlar vasıtasıyla ortakların birbirlerinin mal ve şahıs varlığı haklarını etkileme imkânı vardır. Önemle belirtilmelidir ki bu etki imkânına karşı kabul edilecek yatay bağlılık yükümlülüğü şirket ilişkisi ile sınırlı olmalıdır. Zira şirket ilişkisi dışında bir ortağın diğer ortağın menfaatlerini etkilemesi durumunda haksız fiil, sözleşmeye aykırılık, cezai sorumluluk vb. genel hükümlere başvurulacaktır. Fakat şirket ilişkisi içerisinde böylesi bir etki imkânın doğuracağı sonuçların, bağlılık yükümlülüğünün kabulü ile bertaraf edilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Bununla birlikte, yatay bağlılık yükümlülüğünün normatif düzleme aktarılması en isabetli yol olacaktır. Bu şekilde kaynağına yönelik dogmatik tartışmaların[816] önüne geçilerek hem yükümlülüğün kapsamı belirlenmiş olacak hem de hukuk güvenliği sağlanmış olacaktır.

hakkında bkz. Handschin/Truniger, § 18 N. 13 vd. Yazarlara göre bu durumda ortaklar, şirkete nispetle, birbirleri nezdinde daha büyük önemi haizdir.

[813] Şirket sözleşmesinde borçlar -anonim şirket hariç- ortaklara ve şirkete karşı doğar (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 22).

[814] Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 151.

[815] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, I.

[816] Konumuz itibariyle ilgili olması bakımından anonim şirketlerde pay sahipleri arasında yatay bağlılık yükümlülüğünün dogmatik temellerine yönelik detaylı açıklamalar ve görüşler için bkz. Akın, s. 119-132.

C. KONU BAKIMINDAN KAPSAMI

1. Genel Olarak

Yukarıda bağlılık yükümlülüğünün en temel haliyle bir menfaat koruma yükümlülüğü olduğundan bahsetmiştik[817]. Bağlılık yükümlülüğüne tabi olan kişi, kendisine güvenen kişinin haklı menfaatlerini kendisinden beklenebildiği ölçüde korumak ve bu menfaatleri kendi menfaatlerinin önüne koymakla yükümlüdür. Konumuz özelinde, bağlılık yükümlülüğüne tabi olan bir limited şirket ortağının, şirket ilişkisi çerçevesinde çeşitli menfaat grupları ile temas etmesi ve kendi çıkarlarının bu menfaat gruplarının çıkarları ile çatışması mümkündür. Bir şirket ilişkisinde ortakların, yönetim ve temsil organının, şirket çalışanlarının, şirket alacaklılarının, bizatihi şirketin kendisinin ve hatta şirkette henüz hissedar olmayan fakat o şirkete yatırım yapmayı düşünen kişilerin ayrı ayrı menfaatleri söz konusudur[818]. Tüm bu çıkar grupları göz önünde bulundurulduğunda rahatlıkla söylenebilir ki, bir şirket kurulduğu zaman, birçok çıkar grubunun gerçek anlamda bir çatışma ortamı meydana gelmektedir[819]. Bu çıkar gruplarının içerisinde ortağın bağlılık yükümlülüğü bakımından hiç şüphesiz en mühim olanı, ortaklık mevkiinin bir sonucu olarak şirketin menfaatleridir[820].

Şirket bünyesinde toplanan çıkar gruplarının birbirleri ile teması ve bunun neticesinde karşı karşıya gelmesi şirketin hem gelişimi hem geleceği üzerinde olumsuz etkiler doğurur. Dolayısıyla, bu nitelikteki zararlı çıkar çatışmalarının çözümlenmesi gerekir. Bu süreçte, çeşitli grupların çıkarları, önceden belirlenmiş ölçütlerin süzgecinden geçirilerek bir değerlendirme yapılır ve bu çıkarların birbirlerine karşı konumları tespit edilir[821]. İşte limited şirketlerde ortakların bağlılık yükümlülüğü, bu anlamda kanun

---

[817] Bkz. yukarıda Birinci Bölüm, II, B.

[818] Mehmet Helvacı/Emin Çamurcu/İsmail Türkyılmaz, "Özellikle Anonim Şirket Açısından Şirket Menfaati Kavramı", H. Ercüment Erdem/Tolga Ayoğlu/S. Anlam Altay/Ali Dural/ Fülurya Yusufoğlu/Sinan H. Yüksel (ed.), **Prof. Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan** içinde s. 309-330, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 311; Sevgi Bozkurt Yaşar, **Anonim Şirketlerde İşadamı Kararı İlkesinin (Business Judgment Rule) Uygulanması,** 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2015, s. 117.

[819] Kumpan, s. 25

[820] Nitekim kanun koyucu ortağın yasal bağlılık yükümlülüğü ile şirketin menfaatlerinin korunmasını amaçlamıştır (bkz. TTK m. 613/2, ilk cümle). Şirket menfaatinin önceliği konusunda bkz. Muhammed Sulu, **Anonim Ortaklıklarda Şirket Menfaati Kavramı,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 29 vd.

[821] Wohlmann, s. 62 vd; Sommer, s. 17.

koyucu tarafından önceden tanımlanmış bir kriterdir. Bağlılık yükümlülüğü kurumu sayesinde ortak, çıkar çatışmaları durumunda nasıl davranması gerektiğinin idrakinde olacaktır. Bu itibarla bağlılık yükümlülüğü, birden fazla menfaatin doğru bir şekilde ele alınabilmesinin özünü teşkil etmektedir[822].

Ortaklar yasal bağlılık yükümlülüğüne tabi olup, şirketin çıkarlarına zarar verebilecek davranışlarda bulunamazlar (TTK m. 613/2'nin ilk cümle). Bu noktadan hareketle doktrin, bağlılık yükümlülüğü gölgesinde çıkar çatışmalarının çözümü için ortağın izlemesi gereken bir takım yolları tespit ve tesis etmiştir[823]. Bu minvalde öncelikle ortağın, "şirketin menfaatlerinin" ne olduğunu bilmesi gerekir. Zira bu menfaatler bilinmezse, ortak bağlılık yükümlülüğü kapsamında neleri koruması gerektiğini de bilemez[824].

Şirket menfaatinin ne olduğunun tespitinden sonra sıra, ortağın menfaatinin şirket menfaati karşısındaki konumunun belirlenmesine gelecektir. Eğer şirket menfaati ile ortağın menfaati arasında bir uyum söz konusu ise herhangi bir çıkar çatışmasından bahsedilemez. Aynı sonuca, ortağın kişisel menfaatinin şirketin menfaati üzerinde olumsuz bir etkisinin olmadığı, dolayısıyla çıkarların karşı karşıya gelmediği durumlarda da varılabilir[825].

Öte yandan şirket menfaati ile ortağın menfaati birbirine zıt konumdaysa bir çıkar çatışmasından bahsedilir ve bu noktada bağlılık yükümlülüğünün konu itibariyle kapsamı açısından bir değerlendirme yapılır. Bu aşamada ortak kendi menfaati ile şirketin menfaatini zihinsel bir faaliyetle karşılaştırır, ölçer ve tartar[826].

Son olarak ortak, karşılıklı konumdaki bu menfaatlerin tamamen soyut ve düşünsel karşılaştırmasının neticesinde, limited şirketler hukuku bağlamında takip edilmesi gereken uygun davranışı belirler ve ona göre hareket eder[827]. İşte tüm bu süreç, bağlılık yükümlülüğünün konu bakımından kapsamının belirlenmesinin kısa bir özetidir.

---

[822] Sommer, s. 17.
[823] Zira hükmün bu genel ifadesinden de anlaşılacağı üzere bağlılık yükümlülüğü belirli bir somut durumda ortağa nasıl davranması gerektiğini bildirmemektedir (Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 93).
[824] Kunz, s. 554; Sommer, s. 20.
[825] Sommer, s. 86.
[826] Wohlmann, s. 62.
[827] Wohlmann, s. 62.

Bu itibarla biz de bu başlık altında öncelikle gözetilmesi gereken menfaatleri tespit edeceğiz. Daha sonra tespit edilen bu menfaatlerin karşılaştırılmasını ve korunmasını ele alacağız. Son olarak bu korumanın, yani bağlılık yükümlülüğünün konu bakımından kapsamının sınırlarını çizmeye çalışacağız.

2. Gözetilecek Menfaatler

a. Şirket Menfaati

(1). Kavram

Şirket menfaati kavramı gerek TTK'da gerek şirketler hukukunu konu edinen yayınlarda ve gerek yargı kararlarında[828] başvurulan bir kavram olmasına rağmen, kavramın genel geçer bir tanımı yapılmamıştır. Zira muğlak, soyut ve göreceli bir anlam ihtiva etmesi, kavramın genel bir tanımının yapılmasını zorlaştırmaktadır[829]. Şirket menfaati kavramının hukuki, ekonomik ve sosyal bakımdan çeşitli yönleri vardır. Bu yönlerin çeşitliliğinin sonucu olarak şirket menfaati kavramı her bir şirket için farklı anlamlar ihtiva edebilir[830]. Bundan başka ayrıca mevcut piyasa koşulları, içinde bulunulan zaman ve mekân, şirketlerin benimsedikleri değerler, uyguladıkları iş planları, uzun vadedeki hedefleri de şirket menfaatinin belirlenmesinde etkili olan unsurlardır[831]. Şirket menfaati denilince çoğunlukla belirli ekonomik çıkarlar akla gelmesine karşın, kavram, şirketin müşteri çevresi, itibarı gibi ekonomik değeri kolayca tespit edilemeyen olguları da kapsar[832]. Tüm bu koşulları göz önünde bulunduran kanun koyucu, şirket menfaatinin genel bir tanımının verilmemesinin nedenini, anonim şirket pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkını düzenleyen TTK m. 437'nin üçüncü fıkrasına ilişkin gerekçede *"Hüküm, (esinlenen İsv. TBK m. 697 (2)'de olduğu gibi) ne "şirket sırrı" ne de "korunması gereken şirket menfaati" kavramlarını tanımlamıştır. Bunun sebebi, dar*

---

[828] Y. 11. HD, E. 2015/2333, K. 82164, T. 11.06.2015; Y. 11. HD, E. 2014/12406, K. 2014/18165, T. 24.11.2014 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 04.01.2023).
[829] Sulu, Menfaat, s. 29.
[830] Helvacı/Çamurcu/Türkyılmaz, s. 311; Sulu, Menfaat, s. 30.
[831] Semih Sırrı Özdemir, **İş Adamı Kararı İlkesi (Business Judgment Rule) ve Türk Hukukunda Uygulanabilirliği,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 133. Şirket menfaati belirlenirken ayrıntılı bir analiz yapılmalıdır (Bozkurt Yaşar, s. 120).
[832] Tersi bir çıkarımla bkz. Mehmet Emin Bilge, **"Limited Şirketlerde Ortakların Bilgi Alma Hakkı",** Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. IX, S. 1-2, 2005, s. 444, 445.

veya geniş bir tanımla uygulamayı dondurmamak veya genişletmemek özenidir." şeklinde ifade etmiştir[833].

Şirket menfaati kavramı, konumuz itibariyle limited şirket açısından büyük önemi haizdir. Zira ortağın yasal bağlılık yükümlülüğü, ortağın şirketin menfaatlerini (kanundaki ifadeyle "*çıkarlarını*") zedeleyebilecek davranışlardan kaçınmasını buyurmaktadır (TTK m. 613/2, ilk cümle). Bu itibarla, şirket menfaati, ortağın bağlılık yükümlülüğünün konu bakımından kapsamını şekillendirmektedir[834]. Çünkü ortak, bağlılık yükümlülüğüne tabi olmanın getirdiği bir sonuç olarak, şirket ile olan ilişkilerinde şirket menfaatini gözetmek ve hareketlerine buna göre yön vermek durumundadır. Bununla beraber, şirket menfaati kavramının genel bir tanımının bulunmayışı hem doktrinde hem uygulamada birbirinden farklı sonuçlara varılmasına neden olmaktadır[835]. Olası tehlikelerin önüne geçebilmek adına, şirket menfaati kavramının çok katı sınırlamalara tabi olmaksızın tanımlanması gerekmektedir. Genel hatlarıyla bir şirket menfaati kavramının verilmeye çalışılması, eldeki çalışmanın amacını ziyadesiyle aşacağından, biz burada yalnızca odak noktamız olan bağlılık yükümlülüğü ekseninde bir tanım ortaya koymaya çalışacağız.

Limited şirketlerde bağlılık yükümlülüğünün konu bakımından kapsamının tespitinde dikkat çeken bir husus, kanun koyucunun şirket menfaatinin ihlalinden bahsederken şirketin amacına da değinmiş olmasıdır (TTK m. 613/2, ikinci cümle). Anılan hükme göre ortaklar, *"özellikle, kendilerine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin*

---

[833] Bununla birlikte doktrinde *İmregün*'e göre anonim şirket son tahlilde pay sahiplerinin "malı" olduğundan, anonim şirketin ayrı bir kişiliğinden ve dolayısıyla da menfaatinden bahsetmek mümkün değildir. Yazara göre menfaat yalnızca pay sahipleri için söz konusu olabilir (Oğuz İmregün, **Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunları Telif Çareleri,** İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1962, s. 152). Yazarın görüşüne katılmaya imkân yoktur. Bir limited şirket ticaret siciline tescil edildiği an *ipso iure* tüzel kişilik kazanır. Tüzel kişiliğin hukuki sonucu olarak limited şirket ayrı bir kişiliğe ve menfaate sahip olur (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 89, 90; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 52 vd). Öte yandan, limited şirketin bir tüzel kişilik olarak çok fazla abartılmaması ve ona, onunla ilgili kişilerin çıkarlarından ayrı kişisel çıkarların atfedilmesinde dikkatli olunması hususnda bkz. Georg Bitter, "§ 13 Juristische Person; Handelsgesellschaft", Franz Scholz (ed.), **Scholz Kommentar zum GmbH-Gesetz I. Band** içinde s. 778-873, 13. neubearbeitete und erweiterte Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2022, s. 800.

[834] Şirket menfaati bağlılık yükümlülüğünün ana temasıdır *(zentrale Thema),* bu nedenle anonim şirket yönetim kurulu üyeleri bu menfaatleri iyi niyetle korumak zorundadır (Sommer, s. 36 vd). Aynı yönde Necla Akdağ Güney, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu,** Genişletiliğ Güncelleştirilmiş 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016, s. 204.

[835] Sommer, s. 36; Sulu, Menfaat, s. 71; Ömer Korkut, **Anonim Şirketlerde İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği,** Ankara, Adalet Yayınevi, 2007, s. 147, 148.

amacına zarar veren" işlemlerde bulunamazlar. Bu itibarla, hem "özellikle" kelimesiyle şirketin menfaatlerinin zedelenemeyeceği (TTK m. 613/2, ilk cümle) yönündeki genel ilkeye yapılan yollama hem hükmün devamında şirket amacına odaklanılmış olması, şirket menfaati kavramının şirketin amacı çerçevesinde tanımlanabileceği düşüncesini doğurmaktadır[836]. Bu noktada, mehaz İsviçre hukukunda şirket menfaati kavramının açıklanması ekseninde yapılan değerlendirmeleri zikretmek gerekir.

İsviçre hukukunda şirket menfaati kavramı uzun yıllar kooperatif ortağının bağlılık yükümlülüğü kapsamında değerlendirilmiştir[837]. Şöyle ki, OR Art. 866[838]'ya göre her bir kooperatif ortağı kooperatifin menfaatlerini iyi niyetle korumak zorundadır. İsviçre Federal Mahkemesi önüne gelen bir olaya bu hükmün tatbikinde, kooperatif ortağının bağlılık yükümlülüğünün öncelikle kooperatifin hedeflediği amaca ve bu amacın takibi için sözleşmede öngörülen araçlara göre değerlendirileceğini ifade etmiştir[839]. Hatta Federal Mahkeme daha da ileri giderek, şirket sözleşmesinin diğer içeriklerinin, şirketin amacının ve bu amacın takibi için öngörülen araçların daha ötesinde özel ortaksal yükümlülükler doğurması durumunda, bu içeriklerin de bağlılık yükümlülüğünün (yani zımnen şirket menfaatinin) belirlenmesinde dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir[840]. Sonuç olarak Yüksek Mahkemeye göre bir kooperatif ortağının bağlılık yükümlülüğünü ihlal edip etmediği, kooperatifin amacı ve icabında sözleşmenin diğer içerikleri dikkate alınarak değerlendirilecektir. İsviçre doktrini, mahkemenin bu yaklaşımını büyük çoğunlukla benimsemiştir. Bu yaklaşım giderek dernekler ve adi

[836] Blanc, s. 106; Feuz, s. 145, 146.
[837] Zira kooperatifler, limited şirketlere yönelik revizyona kadar İsviçre şirketler hukukunda ortaksal bağlılık yükümlülüğünün kanunen öngörüldüğü tek şirket tipiydi (Feuz s. 147).
[838] *"Die Genossenschafter sind verpflichtet, die Interessen der Genossenschaft in guten Treuen zu wahren"*.
[839] *"Die Treuepflicht beurteilt sich in erster Linie nach dem von der Genossenschaft angestrebten Zweck und den dafür in den Statuten vorgesehenen Mitteln"* (BGE 101 II 125).
[840] *"Der weitere Statuteninhalt ist für die Bestimmung der Treuepflicht beachtlich, wenn sich aus diesem über die eigentliche Zweckbestimmung und die dafür vorgesehenen Mittel hinaus besondere Pflichten der Genossenschafter ergeben"* (BGE 101 II 125). Ayrıca bkz. Hans Nigg, "Art. 866", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art. 866 N. 1-12, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 866, N. 4.

şirketler bakımından da kabul görmüştür[841]. Son olarak doktrinde bazı yazarlar bu değerlendirmelerin limited şirketler için de geçerli olacağını ileri sürmüştür[842].

Hukukumuzda da şirket menfaatinin tanımlanmasına yönelik girişimler bulunmaktadır. *Helvacı/Çamurcu/Türkyılmaz'*a göre şirket menfaati, şirketin gerek hukuki gerek ekonomik alandaki varlığını en iyi şekilde devam ettirmesidir. Yazarlara göre geniş ve soyut nitelikteki bu kavramı sınırlandırmak yerine, şirketin esas sözleşmesinde öngörülecek amaç ve konuya ilişkin hükümler ile somutlaştırmak mümkündür. Bu somutlaştırmadan sonra şirketin menfaati, şirketin amacına ulaşılmasını sağlayan yol ve yöntemler olacaktır[843].

*Memiş'*e göre şirket menfaati, şirketin menfaatinin diğer menfaatlerden öncelikli olması anlamına gelmekte ve yazar şirket menfaatini şu dört başlıkta somutlaştırmaktadır: *i)* yeterli bir sermaye yapısının muhafaza edilmesi, *ii)* ölçülü ve amaca uygun yatırım yapılması, *iii)* refaha endeksli bir şirket yapısının ve son olarak *iv)* uygun bir kurumsal yapının tesisi[844].

Korkut ise her olay bazında tespiti kolayca mümkün olan bir tanım vermenin mümkün olmadığını belirterek, şirket menfaati kavramının somutlaştırılmasına yarayacak bazı ölçütler ile kavramı açıklamaya çalışmıştır. Yazara göre şirket menfaatinin somutlaştırılmasında kullanılacak ölçütlerden birisi de sözleşmede yazılı olan amaçtır[845].

Ayan şirket menfaati kavramı ile ilgili doktrindeki yoğun teorik tartışmalara değindikten sonra şirket menfaatinin somutlaştırılması bağlamında şirketin amacı ve konusu doğrultusunda işlem yapılması, şirketin değerini artırıcı işlemler yapılması ve

---

[841] Urteil des Bundersgerichts vom 20. März 2012, 4A_619/2011, https://www.swisslex.ch/de/doc/unknown/9c65fc20-d116-4ba7-8401-b3ba7985d9fb, Swisslex (erişim tarihi: 26.09.2021)
[842] Blanc, s. 106; Germann, s. 356, 357.
[843] Helvacı/Çamurcu/Türkyılmaz, s. 311
[844] Tekin Memiş, **"Birden Fazla Şirkette Yönetim Kurulu Üyeliği ve Sorumluluk Halleri",** Terazi Hukuk Dergisi, C. 14, S. 151 (Özel Sayı), 2019, s. 40.
[845] Ömer Korkut, **"Anonim Şirketlerde Şirket Menfaati Kavramının Somutlaştırılması",** Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 2, 2007, s. 5.

diğer menfaat gruplarının çıkarları ile bir değerlendirme yapılarak sonuca varılması gerektiğini belirtmektedir[846].

Yukarıda gösterilmeye çalışıldığı üzere gerek hukukumuzda gerek mehaz İsviçre hukukunda şirket menfaati kavramı açıklanmaya çalışılırken çoğunlukla şirketin amacından hareket edilmiştir[847]. Mehaz açısından kabul edilebilir olan bu yaklaşım, TTK ile getirilen düzenlemeler itibariyle hukukumuz bakımından uygun değildir[848]. Zira TTK'nın benimsediği sistem ile amaç ve konu kavramlarına -her ne kadar bağlantılı olsalar da- birbirinden ayrı anlamlar yüklenmiştir[849]. Nitekim TTK 529. maddesinin birinci fıkrasının b bendinin gerekçesinde aynen şu ifadeler geçmektedir: *"(b) bendi ile şirketin işletme konusunun gerçekleşmesi veya gerçekleşmesinin imkânsız hâle gelmesinin sona erme sebebi oluşturacağı kabul edilerek, şirket "maksadı"nın elde edilmesi veya elde edilmesinin imkânsız hale gelmesini öngören 6762 sayılı Kanunun 434 üncü maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendi hükmünden ayrılınmıştır. Getirilen yenilik, terim farklılığının ötesindedir. Bu değişiklik, "maksat", "gaye" ve "konu" terimlerine öğreti ile yüksek mahkeme kararlarında yüklenen anlam dikkate alınarak yapılmıştır. Gerçekten öğretiye ve içtihatlara göre, maksat ya da yeni terimiyle amaç, genel olarak elde edilmek istenilen gayeyi ifade eder; yani amaç şirketlerde kazanç elde etmek ve paylaşmaktır; konu ise bu gayeye varmak için icra edilecek faaliyetlerdir[850]".* Kanun koyucunun bu tutumu, şirket sözleşmesine yazılacak hususların açıklandığı hükümlerde de kendisini göstermektedir[851]. Gerçekten de TTK m. 213/1, d; 339/2, b ve 576/1, b hükümlerinde kollektif, anonim ve limited şirketlerin sözleşmelerinde, esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde işletme konusunun yer alması gerektiği

---

[846] Ayan, Sadakat, s. 49 vd.

[847] Bu hususta bkz. Claude André Lambert, **Das Gesellschaftsinteresse als Verhaltensmaxime des Verwaltungsrates der Aktiengesellschaf,** Bern, Stämpfli Verlag, 1992, s. 60.

[848] Öte yandan Yargıtay şirket amacı kavramını işletme konusu yerine de kullanmıştır: *"…her ne kadar otel inşası için kurulan davalı şirketin amacını gerçekleştiremediği ve bu ihtimalin bulunmadığı ileri sürülmüş ise de şirket anasözleşmesine göre şirketin başka amaçlarının da bulunduğu, dolayısıyla şirket amacının gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığından bahsedilemeyeceği…"* Y. 11 HD, E. 2013/1436, K. 2014/7217, T. 11.04.2014 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 08.01.2023).

[849] eTK döneminde bu konuda yapılmış bir değerlendirme için bkz. Bahtiyar, Anasözleşme, s. 115 vd.

[850] Anonim şirketin sona erme sebeplerinden birisi olarak gösterilen bu hükmün aynısı adi şirketin sona ermesi için de kabul edilmiştir. Şu farkla ki, TBK m. 639/1'de *"ortaklık sözleşmesinde öngörülen amacın gerçekleşmesi veya gerçekleşmesinin imkânsız duruma"* gelmesinden bahsedilmiştir. Bu düzenlemede amaç ile kastedilenin işletme konusu olduğu yönünde bkz. Şener, Ortaklıklar Hukuku, s. 8.

[851] Kanunun diğer hükümlerinde de işletme konusu ile amacın birbirinden ayrıldığı görülmektedir. Örneğin bkz. TTK m. 43, 210/3, 245, 311, 334, 371, 374, 396, 421/3, 529, 606, 621.

ifade edilmiş; buna karşın şirket amacından bahsedilmemiştir. Oysa mehaz İsviçre Borçlar Kanunu Art. 626 Abs. 1 Ziff. 2[852], Art. 776 Ziff. 2[853] ve Art. 832 Ziff. 2[854]'de anonim ve limited şirket ile kooperatif sözleşmelerine yazılacak hususlarda işletme konusundan değil, şirketin ve kooperatifin amacından bahsedilmektedir. Bu anlamda şirketin amacının, İsviçre hukukunda işletme konusunu ifade ettiğini söyleyebiliriz.

Sonuç olarak, TTK m. 613/2, ikinci cümle'de yer alan "şirketin amacı" ibaresi "şirketin işletme konusu" olarak değerlendirilmelidir[855]. Bu itibarla, hukukumuz açısından limited şirketlerde ortakların bağlılık yükümlülüğünün konu bakımından kapsamının tayininde şirket menfaati kavramı, şirketin işletme konusu çerçevesinde ele alınmalıdır. Bununla beraber, konumuz özelinde ve fakat geniş anlamda bir şirket menfaati tanımı vermek gerekirse, limited şirket tüzel kişiliğinin, diğer menfaat grupları ile birlikte hukuki, ekonomik ve sosyal hayatının sürekliliğinin ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik menfaatlerin bütünü olduğunu söyleyebiliriz[856].

(2). İçerik

(a). İşletme Konusu

Şirket menfaatinin somutlaştırılması noktasında öncelikli olarak başvurulacak husus şirketin işletme konusudur. İşletme konusu şirketin kuruluşundan sona ermesine kadar olan süreçte şirketin hem iç hem de dış yapısına yön verir. Bu anlamda kanun koyucu, işletme konusuna genel olarak birtakım hukuki sonuçlar bağlamıştır[857]. Örnek olarak, yasak ve izne tabi faaliyetlerin tespitinde işletme konusu belirleyicidir. TTK m. 333 uyarınca *"Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca yayımlanacak tebliğle, faaliyet alanları belirlenip, ilan edilecek anonim şirketler Gümrük ve Ticaret Bakanlığının izni ile kurulur. Bu şirketlerin esas sözleşme değişiklikleri de aynı Bakanlığın iznine bağlıdır"*. Bu

[852] 1) "Die Statuten müssen Bestimmungen enthalten über: … 2. den Zweck der Gesellschaft".
[853] "Die Statuten müssen Bestimmungen enthalten über: … 2. den Zweck der Gesellschaft".
[854] "Die Statuten müssen Bestimmungen enthalten über: … 2. den Zweck der Genossenschaft".
[855] Bu hususta ki kanun maddesi önerimiz için Sonuç kısmına bakınız.
[856] Sulu, Menfaat, s. 30; Rifat Cankat, **Anonim Ortaklıklar Hukukunda İlişkili Taraf İşlemleri,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022, s. 140.
[857] Sevilay Uzunallı, **Anonim Şirkette İşletme Konusu,** Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 16 vd.

bakımdan, Ticaret Bakanlığı[858]'nın yayınladığı tebliğde[859] belirtilen alanlarda faaliyet yapılabilmesi için Ticaret Bakanlığı'nın iznine ihtiyaç vardır. Anonim şirketin izne tabi alanda faaliyet gösterip göstermeyeceğinin tespiti ise kuşkusuz işletme konusu bakarak anlaşılacaktır.

İşletme konusunun şirket sözleşmesinde gösterilecek olması[860] üçüncü kişiler bakımından şirketin faaliyetleri hakkında bilgi edinilmesini de sağlar [861]. İşletme konusuna aykırı işlemlerde bulunulması durumunda şirketin yaptırımla karşılaşması ihtimali gündeme gelebilir[862]. Nitekim işletme konusuna aykırı işlemlerde bulunduğu tespit edilen bir ticaret şirketi hakkında, bu tür işlem, hazırlık ve faaliyetlerin öğrenilmesinden itibaren bir yıl içinde Ticaret Bakanlığı tarafından fesih davası açılabilir (TTK m. 210). Bu ve benzeri birçok konuda işletme konusuna hukuki sonuçlar bağlanmış olmasına rağmen, kanunda işletme konusunun tanımı verilmemiştir. Bununla beraber, gerek içtihat gerek literatür işletme konusunun şirketin faaliyette bulunduğu alana işaret ettiği konusunda hemfikirdir[863].

---

[858] Ekonomi Bakanlığı ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı birleştirilerek 10 Temmuz 2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Ticaret Bakanlığı kurulmuştur.

[859] Anonim ve Limited Şirketlerin Sermayelerini Yeni Asgari Tutarlara Yükseltmelerine ve Kuruluşu ve Esas Sözleşme Değişikliği İzne Tabi Anonim Şirketlerin Belirlenmesine İlişkin Tebliğ (RG 15.11.2012/28468).

[860] Bkz. TTK m. 213/1, d; 305/1; 339/2, b; 576/1, b.

[861] Bu noktada anonim ve limited şirket arasındaki fark, TTK m. 354'te sicili olumlu etkisinin sirayet ettiği hususlar bakımından işletme konusunun sayılmamış olmasıdır (karş. TTK m. 587). Başka bir ifadeyle, TTK m. 354'te işletme konusu sayılmadığından, üçüncü kişilerin anonim şirketin işletme konusunu bilmediklerini iddia etmeleri mümkün olacaktır (Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, Cilt 1, s. 641, 642). Fakat ticaret sicili TTK m. 35/2 uyarınca herkesin incelemesine açık olduğundan, işletme konusu üçüncü kişilerin anonim şirket hakkında bilgi edinmesine imkân sağlar (Uzunallı, s. 19, 20).

[862] Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, Cilt 1, s. 643; Murat Alışkan, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Anonim Şirketleri Denetlemesi ve İlgili Fesih Davaları,** İstanbul, Legal Yayıncılık, 2007, s. 202 vd; Selman Yavuz Gökce, **"Gümrük ve Ticaret Bakanlığının Ticaret Şirketlerini Denetim Yetkisi ve Sonuçları",** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s. 106 vd.

[863] Uzunallı, s. 5; Bahtiyar, Ortaklılar, s. 132; Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, Cilt 1, s. 58; Bozkurt, s. 221; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 317; Bilgili/Demirkapı, s. 207, 622; Blanc, s. 184, 185; Franz Schenker, "Art. 776", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art 776 N.1-10, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 776 N. 8.

Yargıtay bir kararında işletme konusunu şirketin faaliyet alanı ekseninde değerlendirmiş ve faaliyet konuları aynı olan iki şirkete ortak olan kişinin, bu şirketlerden birinin çalışanlarını diğer şirkette çalışmaya yönlendirmesini şirket ortağı olarak sadakat yükümlülüğünün ihlali kabul etmiştir. Bkz. Y. 11. HD, E. 2013/6223, K. 2013/23144, T. 18.12.2013 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 10.01.2023).

Şirket sözleşmesinin zorunlu içeriği olan işletme konusu üzerinde yalnızca genel kurul tasarrufta bulunabilir (TTK m. 616, 621); bu minvalde işletme konusunu belirleyebilir, yeni alanlara genişletebilir yahut bazı alanlarda faliyette bulunmaktan vazgeçebilir. İşletme konusu, şirket sözleşmesinin bir parçası olması hasebiyle de ticaret siciline tescil ve ilan olunur(TTK m. 587/1, c). Bu nedenle, üçüncü kişilerin, şirketin tescil ve ilan edilmiş işletme konusunu bilmedikleri yönündeki iddiaları dinlenmez (TTK m. 36/3).

İşletme konusu, şirket menfaatinin somutlaştırılması bağlamında öncelikle başvurulacak argümandır. Bunun yanında, şirket sözleşmesinin diğer içerikleri de bu hususta tamamlayıcı bir rol oynar[864]. Bu itibarla, şirket menfaatinin belirlenmesinde dikkate alınacak en önemli içerik, yukarıda bağlılık yükümlülüğünün düzenlenme biçimlerinde bahsettiğimiz yan edim yükümlülükleridir[865]. Yan edim yükümlülüklerinin, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet edebilecek nitelikte olması gerektiğinden (TTK m. 606/1), söz konusu yükümlülüklerin işletme konusu ile olan bağlantısı önemlidir. Dolayısıyla şirket menfaatinin somutlaştırılması aşamasında yan edim yükümlülüklerinin de dikkate alınması gerekir.

(b). İşletme Konusunun Fiilen Faaliyet Gösterilen Alana Hasredilmesi

Limited şirketin yönetim ve temsili müdürler aracılığıyla icra edilir. Müdürlerin temsil yetkisi konusunda kanun koyucu anonim şirket yönetim kurulunun temsil yetkisine yönelik düzenlemelere atıf yapmıştır (TTK m. 629/1). Dolayısıyla müdürler, şirketin işletme konusuna giren her türlü işlemi yapabilirler (TTK m. 371). Hatta müdürlerin işletme konusu dışında yaptığı işlemler de şirketi bağlamaktadır[866]. Bu noktada işletme konusunun -ve dolaylı olarak şirket menfaatinin- tespiti hususunda karşılaşılabilecek sorun, uygulamada işletme konusu olarak geniş bir faaliyet alanının şirket sözleşmesine

[864] Bkz. BGE 101 II 125.
[865] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, III, B, 1.
[866] eTK döneminde ultra vires ilkesi geçerli olduğu için ticaret şirketlerinin hak ve fiil ehliyeti işletme konusu ile sınırlıydı. İşletme konusu dışında yapılan işlemler yok sayılmaktaydı. 6102 sayılı yeni TTK ultra vires ilkesini terk etmiştir (Uzunallı, s. 102 vd; Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, Cilt 1, s. 638 vd; Bilgili/Demirkapı, s. 380; Burçak Yıldız, **"TTK Tasarısı'nda Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TTK m. 137 Hükmündeki "Ultra Vıres" Sınırlamasının Yerindeliğinin Değerlendirilmesi",** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 55, S.1, 2006, s. 322, 337.

yazılması yönündeki eğilimdir[867]. Uygulamada kurucular, şirket sözleşmesine işletme konusu olarak çok çeşitli faaliyet alanlarını yazmaktadırlar. Bu doğrultuda iki ihtimal ile karşılaşılması mümkündür: Bir şirket, işletme konusu olarak yazılan birçok faaliyet alanından yalnızca bir veya birkaçına fiili faaliyetlerini özgüleyebilir veyahut işletme konusu olarak gösterilmeyen bir alanda faaliyette bulunabilir. Hangi ihtimal gerçekleşirse gerçekleşsin, gerçek olan, her iki senaryoda da fiili durumun hukuki duruma uygun olmadığıdır. Bu bağlamda her iki ihtimalin, bağlılık yükümlülüğünün konu bakımından kapsamının tayini açısından değerlendirilmesi gerekir.

Müdürler için limited şirketin üst düzeyde yönetimi vazgeçilemez yükümlülüklerden bir tanesidir (TTK m. 625/1, a). Hiç şüphesiz şirketin yönetimi, şirket sözleşmesinde kararlaştırılan işletme konusunda faaliyetlerde bulunmakla icra edilecektir[868]. Başka bir anlatımla, müdürler, şirket sözleşmesinde gösterilen işletme konusu çerçevesinde faaliyette bulunarak şirketi sevk ve idare etmekle yükümlüdürler. Buna karşılık uygulamada, müdürlerin faaliyetleri kanun koyucunun öngördüğü ölçüyü çoğunlukla karşılamamaktadır. Bunun nedeni, ileride gerçekleşebilecek faaliyet alanı değişiklikleri için şirket sözleşmesinin değiştirilmesi gerekliliğine çözüm olması niyetiyle, çeşitli faaliyet alanlarının şirket sözleşmesine en baştan yazılmasıdır[869]. Gerçekten de bir şirket kurulurken, kurucuların, şirketin asıl iştigal alanıyla ilgili düşünceleri esasında belirlidir. Bunun yanında, gelecekteki koşulların nasıl bir ticaret ortamı sunacağı konusundaki belirsizlik, kurucularda tereddüte neden olmaktadır. Zira değişen koşullara ayak uydurmak gerektiğinde, işletme konusunun ve dolayısıyla şirket sözleşmesinin değiştirilmesi icap edecektir. Bu ise hem hukuken hem de madden zahmetlidir[870]. Bu nedenle, kurucular sözleşmeye birçok faaliyet alanını yazarak bu ihtimali en başından bertaraf etmeyi hedeflemektedir. Bu senaryoda, limited şirketin

[867] Uzunallı, s. 32; Karakılıç, s. 172, 173. Bu yöndeki eğilimin temel nedeni eTK döneminde geçerli olan ultra vires ilkesidir (Bozkurt, s. 221).

[868] Birgül Sopacı Öztuna, **Limited Şirketlerde Müdür,** Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 120 vd; Uzunallı, s. 62; Bozkurt, s. 274; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 332; Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, Cilt 1, s. 541 vd; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 16; Böckli, Aktienrecht**,** §1 N 475; Blanc, s. 185.

[869] Blanc, s. 195; Bozkurt, s. 221.Oysa yönetim organının işletme konusuna uyma yükümlülüğü vardır (Uzunallı, s. 22 vd, 61, 62).

[870] Zira şirket sözleşmesinin değiştirilmesi belirli prosedüre tabidir (Şener, Limited Ortaklık, s. 185 vd Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 567). Şirket sözleşmesindeki her değişikliğin tescil ve ilanı (TTK m. 589/2) ise maddi külfet demektir.

işletme konusu kâğıt üzerinde birçok alan iken gerçek hayatta şirketin faaliyette bulunduğu alan bunlardan yalnızca biri veya birkaçı olacaktır. Bu durumda, ortağın bağlılık yükümlülüğünün konu bakımından kapsamının belirlenmesinde fiili faaliyet alanının mı yoksa sözleşmede belirtilen tüm konuların mı esas alınacağı tartışmalıdır[871].

Mevzuu doktrinde çoğunlukla rekabet yasağı bağlamında ele alınmıştır. Rekabet yasağının maddi kapsamına yönelik tespitlerde, çoğunlukla şirketin fiilen faaliyette bulunduğu alanın esas alınması gerektiği savunulmaktadır[872]. Zira rekabet yasakları, muhataplarının ekonomik özgürlüklerini kısıtlamaktadır. Bu kısıtlamaların yoğunluğu münferit durumlar bazında değişkenlik gösterebilir. Bu nedenle rekabet yasağına yönelik hükümlerin kısıtlayıcı bir şekilde yorumlanması gerekmektedir[873]. Kanaatimizce, bu çıkarım genel bağlılık yükümlülüğüne de uyarlanabilir niteliktedir. Buna göre bir ortağın bağlılık yükümlülüğünün konu bakımından kapsamının tayininde şirket sözleşmesinde yer alan işletme konuları değil, şirketin fiilen faaliyette bulunduğu alan esas alınmalıdır[874]. Hiç kuşkusuz bu sonuç, şirket menfaati kavramının içerik açısından daralmasına yol açacaktır.

---

[871] Hilke Telschow, **Ungeschreibene Wettbewerbsverbot in der GmbH,** Göttingen, 2004, s. 135 vd; Uzunallı, s. 84

[872] Şener, Limited Ortaklık, s. 484; Aydoğan, Rekabet Yasağı, s. 139. Rekabet yasağına yönelik hükümde yasağın maddi kapsamı açıkça belirlenmemiş ve şirket sözleşmesinde yazılan konular kesinlik içeriyorsa, yani şirket münhasıran işletme konusu olarak gösterilen alanda faaliyet gösteriyorsa, şirket sözleşmesinde gösterilen işletme konusu rekabet yasağının maddi kapsamını teşkil eder. Buna karşılık, şirket sözleşmesinde işletme konusu çok geniş tanımlanmışsa, maddi kapsamın belirlenmesinde fiili faaliyet alanı esas alınmalıdır (Blanc, s. 190, 191; Handschin/Truniger, § 14 N. 43). Fiili faaliyet alanının yanında, ilerleyen zamanda faaliyetlerin genişletilebileceği diğer alan/alanların da rekabet yasağının kapsamına dâhil olması gerektiği hakkında bkz. Karakılıç, s. 173 vd.

[873] Nisim Franko, **"Ticaret Şirketlerinde Rekabet Memnuiyeti"**, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XIII, S. 1, 1985, s. 27, 28; Aydoğan, Rekabet Yasağı, s. 16.

[874] Öte yandan *Feuz,* bağlılık yükümlülüğünün konu bakımından kapsamının şirketin fiilen faaliyette bulunduğu alana hasredilmesine çeşitli gerekçelerle karşı çıkmaktadır. Yazara göre, söz konusu kapsamın fiili faaliyet alanına hasredilmesi ortaklar için yasal bir belirsizliğe yol açacaktır. Zira ortaklar şirket sözleşmesinde yazan işletme konusuna güvenemeyecek, şirketin ticari faaliyetlerini analiz etmek zorunda kalacaktır. Bu durum ise şirketin faaliyeti konusunda müdür ortak ile aynı bilgilere sahip olmayan müdür olmayan ortaklar bakımından dezavantaj teşkil etmektedir. Nitekim müdürler hareketleri ile şirketin işleyişini kısa vadede değiştirebilir ve böylece ortak aleyhine bağlılık yükümlülüğünün kapsamını etkileyebilir. Ayrıca bağlılık yükümlülüğünün koruma kapsamının belirlenmesini müdürlerin iradesine terk etmek kanun koyucunun bağlılık yükümlülüğü kurumu ile gözettiği hedef olamaz. Bu kaygılara ek olarak, böyle bir kabulün genel bağlılık yükümlülüğünün kapsamını zayıflatacağı da ayrı bir gerçektir. Sonuç olarak, maddi kapsamın fiili faaliyet alanına özgülenmesi şeklindeki bir yaklaşımın genel bağlılık yükümlülüğü için değil, belirli davranış yükümlülükleri -ör. rekabet yasağı- bakımından kabul edilmesi gerekmektedir (Feuz, s. 156, 157. Rekabet yasağının maddi kapsamı belirlenirken dahi şirket sözleşmesinde yazan işletme konusunun dikkate alınması gerektiği hususunda bkz. Germann, s. 388; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 16).
Yazarın görüşüne katılmamaktayız. Zira yalnızca kâğıt üstünde kalan faaliyetler bakımından bir ortağın iş

Öte yandan, şirketin işletme konusu dışında faaliyetlerde bulunması da mümkündür. Müdürler şirketi temsile yetkili olduklarından, müdürlerin bu konudaki tavırları şirketin faaliyetlerinde belirleyici olmaktadır. Bu noktada, müdürlerin hareketlerinin sonucu olarak, şirketin, işletme konusu dışında faaliyet göstermesi durumunda, bağlılık yükümlülüğünün konu bakımından kapsamının tayininde bu genişleyen alanın dikkate alınıp alınamayacağı sorunu çıkar[875]. Her şeyden önce bu durum, işletme konusunun olumlu ve olumsuz bileşenlerine aykırıdır. Şöyle ki, işletme konusu bir yandan müdürlerin sözleşmede gösterilen alanda faaliyette bulunmasını zorunlu kılarken (olumlu bileşen), diğer yandan bu gösterilen alanların dışına çıkılmasını yasaklamaktadır (olumsuz bileşen)[876]. Bu aynı zamanda örtülü olarak işletme konusunun -değiştirilerek- genişletilmesi *(faktische Zweckänderungen)* anlamına gelir ki, bunun neticesinde, ortaklık hak ve yükümlülüklerinin temel belirleyicisi olan şirket sözleşmesi ihlal edilmiş olur ve hukuk güvenliği ortadan kalkar[877]. Bu nedenle, işletme konusu olarak sözleşmede gösterilmeyen, yalnızca müdürlerin hareketlerinin sonucu olarak faaliyette bulunulan alan, ortağın bağlılık yükümlülüğünün konu bakımından kapsamının tayininde dikkate alınmamalıdır[878].

(c). İşletme Konusunun Değişmesi

İşletme konusunun kuruluş anında şirket sözleşmesinde gösterilmesi zorunludur (TTK m. 576/1, b). İlk sözleşmede yer alan işletme konusunun, şirketin ilerleyen zamanlarında, piyasa koşulları, ekonomik gelişmeler gibi çeşitli sebeplerle değiştirilmesi

---

ve işlemlerinin sınırlanması kabul edilemez. Bu durum çalışma ve sözleşme özgürlüğüne aykırılık oluşturur. Üstelik sicil hukukunda gözetilen "gerçeklik ilkesi" gereği tescil edilecek hususların gerçeği tam olarak yansıtmaları şarttır (TTK m. 32/3). Ayrıca bağlılık yükümlülüğünün sınırlı koruma amacı göz önüne alındığında, şirketin faaliyette bulunmadığı bir alanda korunacak menfaatinin bulunmasından da bahsedilemez. Zira bu durumda ne saklanması gereken bir sır, ne özel çıkar sağlanacak bir iş bilgisi ne de rekabet edilebilecek bir alan vardır. Şu halde olması gereken, şirketlerin sözleşmelerine yalnızca faaliyet gösterecekleri alanları yazmaları, faaliyet değişikliği gerektiğinde de sözleşme değişikliğine giderek fiili durumun hukuki duruma uygun hale getirilmesidir.

[875] Blanc, s. 194, 195; Feuz, s. 157; Karakılıç, s. 176.

[876] Blanc, s. 185; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 16; Böckli, Aktienrecht**,** §1 N 475; Meier Hayoz/Forstmoser, s. 38, 39; Uzunallı, s. 22, 62.
"… L. ortaklık müdürleri, ortaklığın maksat ve işletme konusu içine giren ve temsil ile bağdaşan işlemleri yapabilir. Bunun dışında kalan hallerde ancak genel kuruldan izin alınarak işlem yapılabilir…" Y. 11. HD, E. 2015/5707, K. 2015/7420 T. 01.06.2015 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 13.01.2023).

[877] Blanc, s. 194 vd; Karakılıç, s. 176.

[878] Feuz, s. 157. Aksi görüşte bkz. Rino Siffert/Marc Pascal Fischer/Martin Petrin, "Art. 812", Baker & McKenzie (ed.), **GmbH-Recht (Stämpflis Handkommentar)** içinde s. 272-277, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2008, s. 276.

ihtiyacı doğabilir. Bu sebepler maddi yahut hukuki olabilir. Yapılacak değişiklik ile işletme konusu daraltılabileceği gibi genişletilebilir de. Bir şirketin anayasası niteliğinde olan şirket sözleşmesinin değiştirilmesi genel kurulun tekelindedir (TTK m. 616/1, a). Şirket sözleşmesi değişikliklerine ehemmiyet veren kanun koyucu aynı zamanda bir sözleşme değişikliği gerektiren işletme konusunun değiştirilmesini önemli karar olarak nitelendirmiş ve bu değişikliğin gerçekleştirilebilmesi için özel nisap öngörmüştür. İşletme konusunun değiştirilmesini amaçlayan bir şirket sözleşmesi değişikliği için genel kurulda temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması gerekmektedir (TTK m. 621/1, a).

İşletme konusunun değiştirilmesi, şirketin menfaati ekseninde şekillenen bağlılık yükümlülüğünün maddi kapsamı üzerinde doğrudan etkiye sahiptir. Başka bir anlatımla, şirketin işletme konusunun değişmesi, ortağın bağlılık yükümlülüğünün konu bakımından kapsamının da değişmesine neden olmaktadır[879]. İlke olarak, şirketin işletme konusunun genişlemesi bağlılık yükümlülüğünün konu bakımından genişlemesine; tersi bir kararlaştırma ise yükümlülüğün kapsamının daralmasına sebep olur. TTK m. 621/1'de öngörülen nisaba uyularak, işletme konusunun daraltılması sonucunda, ortakların faaliyet alanında bir genişleme olur. Bu sonuç ortağın lehinedir. Buna karşılık, işletme konusunun genişletilmesi ise ortağın aleyhine, onun faaliyet alanın daralmasına ve belki de bağlılık yükümlülüğünü ihlal eder bir pozisyona düşmesine yol açabilir[880]. Ortağın önceden faaliyette bulunduğu bir alanda, şirketin de faaliyet göstermeye başlaması durumunda karşılaşılacak sonuç tam da bu şekildedir. Bu ihtimalde ortağın bağlılık yükümlülüğünün konu bakımından kapsamının genişleyip genişlemediği sorunu ile karşılaşılır. Bu durumda TTK m. 607'nin kıyasen uygulanması gerekir. Söz konusu hükme göre, yan edim yükümlülükleri öngörülmesi yahut mevcut yükümlülüklerin artırılması ilgili ortakların onayına bağlıdır. Şu halde, işletme konusunun değiştirilerek genişletilmesine yönelik genel kurul toplantısında, TTK m. 621/1'deki nisaba uyulsa dahi, ilgili ortağın

[879] Blanc, s. 193; Karakılıç, s. 183.
[880] Susanne Strelau, **Wettbewerbsverbote für den GmbH-Geschäftsführer und Befreiungsmöglichkeiten,** Marburg, Tectum Verlag, 1999, s. 102 vd; Blanc, s. 193.

olumlu oyu olmadıkça, ortağın bağlılık yükümlülüğünün maddi kapsamında bir genişleme olmayacaktır[881].

Şirketin sona ermesi durumunda tüzel kişilik hemen ortadan kalkmaz; sona ermenin sonucu olarak şirket tasfiyeye girer (TTK m. 636/5, 533/1). Tasfiye durumunda tüzel kişilik devam ettiği için ortak halen daha ortaklık ilişkisi bağlamında haklara sahip ve yükümlülüklere tabidir. Bu bağlamda ortağın bağlılık yükümlülüğü de devam etmektedir[882]. Öte yandan tasfiye halinde şirketin amacı ve konusu tasfiye gayesiyle sınırlanır (TTK m. 533/2). Aynı doğrultuda ortağın bağlılık yükümlülüğü de konu itibariyle sınırlanmaktadır. Bu noktada ortağın tasfiye sürecine aykırı, bu süreci zorlaştıran eylemleri bağlılık yükümlülüğünün ihlali olarak değerlendirilir[883]. Uygulamada tasfiyenin birkaç sene sürebildiği göz önünde tutulduğunda, ortağın bağlılık yükümlülüğünün maddi kapsamının tasfiyeye yönelik olarak sınırlandığını, ortağın hal ve hareketlerini bu doğrultuda tasfiyenin gerçekleşmesine yönlendirmek zorunda olduğunu söylemek gerekir.

(3). Ara Değerlendirme

Yukarıda belirtildiği üzere, kanun koyucu şirket menfaati kavramını tanımlamaktan imtina etmiştir. Bu durum, bağlılık yükümlülüğünün uygulanmasında ortak ve şirket bakımından belirsizliklere yol açabilir. Bu nedenle içtihat ve doktrin, şirket menfaati kavramını işletme konusu ile somutlaştırmaya çalışmıştır. Bu yaklaşımın doğru olduğu kanaatindeyiz.

Kişiler hem bireysel ticaretin risklerini bertaraf etmek hem ortak amaca kolektif olarak daha etkili bir şekilde ulaşabilmek niyetiyle, şirket kurmak üzere bir araya gelirler. Buradaki nihai ortak amaç kâr elde edip paylaşmak iken bu amaca ulaşmak için kullanılan araç konudur[884]. Başka bir anlatımla, işletme konusu, ortakların kendilerini şirket olarak örgütledikleri organizasyonda nihai amaca ulaşmada kullanılan bir vasıtadır[885]. Bu

[881] Strelau, s. 103; Blanc, s. 193, 194; Feuz, s. 317; Karakılıç, s. 184.
[882] Bkz. aşağıda İkinci Bölüm, IV, D, 2, a.
[883] Blanc, s. 197; Feuz, s. 161, 162.
[884] Bkz. Gerekçe TTK 529/1, b.
[885] Meier Hayoz/Forstmoser, s. 23.

bağlamda şirketin menfaatinin, şirketin faaliyetlerini yürüttüğü alanda cereyan edeceğini söylemek yanlış olmaz.

Şirket menfaatini, işletme konusu ekseninde ele almak hukuk güvenliğini de sağlar. İşletme konusu limited şirket sözleşmesinde gösterilmesi zorunlu olan kayıtlardandır (TTK m. 576/1, b). Hem sözleşme hem sözleşmede yapılan her değişiklik sicile tescil edilir (TTK m. 587, 589/2). Bu bakımdan hem mevcut ortak hem gelecekteki muhtemel ortaklar limited şirket hakkında kat'i bilgi sahibi olabilecek ve bağlılık yükümlülüğünün uygulanmasından kaynaklanan kısıtlamaları daha iyi kavrayabilecektir. Çünkü şirket menfaatinin işletme konusu ile ilişkilendirilmesi, şirketin mahiyeti bağlamında bağlılık yükümlülüğünün münasip bir şekilde somutlaştırılmasına hizmet eder[886]. Fakat burada itiraf edilmelidir ki, uygulamada işletme konusuna yönelik olarak birçok faaliyet alanın şirket sözleşmesine yazılması alışkanlığı bir dezavantaj olarak görülebilir. Bu durum, vaka bazında şirketin menfaatinin tespitini zorlaştırabilir.

Bağlılık yükümlülüğünün tezahürü olan sır saklama yükümlülüğü, iş fırsat doktrini ve rekabet yasağının kanun koyucu tarafından yapılan kurgusu dikkate alındığında, şirketin menfaatinin işletme konusu ekseninde değerlendirilmesi haklı görülecektir. Nitekim ortakların koruması gereken sırlar ya da kaçınması gereken faaliyetler hep şirketin işletme konusu baz alınarak tayin edilecek hususlardır. Kanun koyucunun rekabet yasağı hakkında *"şirketle rekabet eden işlem ve davranışlardan kaçınmak zorunda oldukları"* şeklindeki açık ifadesi de bu düşünceyi pekiştirmektedir. Aynı tespit iş fırsatı doktrini bağlamında da yapılabilir. Zira kanun koyucu açık ve net bir şekilde ortakların *"kendilerine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren işlemler"* yapamayacağını ifade etmiştir. Buradaki amaç kelimesinden işletme konusunun anlaşılması gerektiğini yukarıda belirtmiştik[887].

Sonuç itibariyle, şirket menfaatinin tayini hususunda işletme konusu hem temeldir hem de engeldir[888]. Şirketin menfaati tespit edilirken bir yandan şirketin işletme

[886] Örneğin, işletme konusu kimyasal hammaddeleri işleyerek çeşitli temizlik ürünleri imal etmek olan bir şirkette gizli formüllerin bulunabileceği göz önünde bulundurulduğunda, anılan şirketteki bağlılık yükümlülüğünün gerekliliklerinin alelade alım satım ticareti ile uğraşan bir şirketten farklı olacağı kuşkusuzdur (Feuz, s. 151).
[887] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, C, 2, a, (1).
[888] Bkz. BGE 101 II 125, s. 128. Söz konusu kararın incelemesi için bkz. Teoman, s. 418 vd.

konusu bağlamında fiilen icra edilen faaliyetler dikkate alınır; diğer yandan bu faaliyetlerin dışında bir şirket menfaatinden bahsedilemez.

b. Ortağın Menfaati

TTK m. 613 uyarınca ortakların bağlılık yükümlülüğü kapsamında şirketin menfaatlerini koruyacaklarında şüphe yoktur. Fakat hükümden, bir menfaat çatışması durumunda ortakların başka hangi çıkarları gözetecekleri anlaşılamamaktadır. Hükmün lafzi yorumuyla, şirketin menfaatinin yanında, şirket ilişkisinden doğan diğer çıkarların da gözetilmesi gerektiği sonucuna varılabilir[889]. Bağlılık yükümlülüğünde ortak ile şirket arasındaki iç ilişkilerin düzenlenmesi söz konusu olduğundan, anılan yükümlülükte diğer bir odak noktası da ortağın kendi menfaatleridir. Bu sonuç, şirket menfaatlerine aykırı şekilde ortağın kendi menfaatlerini gözetmesine mani olan bağlılık yükümlülüğünün çeşitli görünüm biçimlerinden dolaylı olarak da çıkarılabilir[890]. Örneğin iş fırsatı doktrini, ortağa, kendisine özel menfaatler sağlayan işlemleri yapmayı yasaklamaktadır. Keza sır saklama yükümlülüğü ortağın şirketle ilgili bilgileri istismar etmesine mani olur ve böylece şirketi korur.

Limited şirketin faaliyet hayatı, ortaklarının davranışları ile şekillenmeye müsaittir. Ortakların davranışları hiç şüphesiz amaçsız değildir; bilakis bir hedefe yönelmiştir. Çoğu zaman bunlar kişisel çıkarlardır[891]. Bir şirket ilişkisinde bu tarz çıkarların gözetilmesinden tamamen kurtulmak mümkün değildir[892]. Bu kişisel çıkarların temelinde çoğunlukla parasal konular yer almaktayken bazen tamamen şahsi meselelerde bulunabilir[893]. Bir şirket ilişkisi bağlamında bu tarz kişisel çıkarların gözetilmesi, şirketin amacına ulaşmasına mani olacağı için tehlikelidir. İşte bağlılık yükümlülüğü, şirketi bu tarz şahsi menfaatleri takip etmeye karşı korumayı amaçlamaktadır. Bu itibarla, bağlılık yükümlülüğü altındaki ortak, öncelikle şirket menfaatlerini gözetmelidir[894].

---

[889] Bir şirket ilişkisinde ortakların, yöneticilerin, alacaklıların, çalışanların hatta kamunun çıkarlarının olabileceğinden söz edilmişti. Bkz yukarıda İkinci Bölüm, IV, C, 1.

[890] Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 172; Sommer, s. 17.

[891] Thomas Alexander Steininger, **Interessenkonflikte des Verwaltungsrates,** Zürich, Schulthess Juristische Medien AG, 2011, s. 8, 23.

[892] İnsan, doğası gereği kendi menfaatlerini takip etme eğilimindedir (Steininger, s. 26).

[893] Bu meseleler şirketin menfaatleri ile uyumlu olmayan meselelerdir. Ortağın diğer ortaklara veya müdürlere karşı olan hasmane tutumu buna örnek olarak gösterilebilir.

[894] Bununla birlikte, şirket ilişkisi çerçevesinde ortağın kendi çıkarlarını gözetmesinin kabul edilebilir olduğu durumlar da yok değildir. Şirket menfaati ile ortağın şahsi menfaati arasındaki öncelik tartışması

Bu noktada zikredilmesi gereken bir grup da ilişkili taraflardır[895] *(nahe stehende Personen)*. İlişkili taraf kavramı TTK'da tanımlanması şöyle dursun, kanunun içinde dahi geçmemektedir[896]. Bununla birlikte ilişkili taraf kavramı, eş, alt soy, üst soy, üçüncü derece dâhil kan ve kayın hısımları, hâkimiyet altındaki şirket gibi gerçek ya da tüzel kişilere yönelik hükümler ile dolaylı şekilde ele alınmıştır[897].

Ortak ile yakın kişisel veya ekonomik bağları olan gerçek veya tüzel kişiler ilişkili taraf olarak kabul edilir. Bu bağın kaynağı bir hukuki işlem olabileceği gibi maddi bir vakıa da olabilir[898]. Bu nedenle ilişkili taraf kavramının kesin bir listesini yapmak mümkün değildir. Bunun yerine, ilişkili tarafın tespitinde tüm koşullar göz önünde bulundurularak olay bazında bir değerlendirme yapılmalı ve bu şekilde bir sonuca varılmalıdır[899].Şirket açısından bakıldığında ilişkili taraflar sorun çıkartabilecek niteliktedir. Hatta ortağı etkileme imkânına sahip olmasından dolayı, ilişkili tarafa, ortağa kıyasla daha fazla dikkat edilmelidir. Zira bu etki, şirketin menfaatlerine kadar uzanabilir ve bir çıkar çatışması durumunda ortağın, ilişkili tarafın menfaatini şirketin menfaatine tercih etmesine yol açabilir[900].

c. Diğer Menfaatler

Bir şirketin tüzel kişilik kazanmasıyla, çeşitli menfaatler için bir çatışma zemininin meydana geleceğini yukarıda belirtmiştik[901]. Bu bakımdan örneğin şirket alacaklılarının, çalışanların ya da yöneticilerin menfaatleri gibi diğer menfaatlerin, ortağın bağlılık yükümlülüğü kapsamında gözetilmesinin gerekip gerekmeyeceği sorusu

bakımından bkz. aşağıda İkinci Bölüm, IV, C, 3, b.

[895] Ortağın menfaati kavramı geniş anlaşılmalıdır. Bu itibarla, yakın akrabalar, arkadaşlar, iş ortakları ve diğer ilişkili kişilerin çıkarları da ortağın menfaati içerisinde ele alınmalıdır (Steininger, s. 26).

[896] Cankat, s. 5. Buna karşılık, mehaz İsviçre hukukunda haksız alınan ödemelerin iadesine yönelik OR Art. 678 ve Art. 800'de ilişkili taraf *(nahe stehende Personen)* kavramına açıkça yer verilmiştir.

[897] Cankat, s. 5.

[898] Hans-Ueli Vogt, "Art. 678", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art. 678 N.1-48**,** 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 678 N. 7; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 144.

[899] İlişkili tarafın tespiti için çeşitli kriterler söz konusu olabilir. Örneğin eş veya yakın akrabalar sıkı bir yakınlık dolayısıyla ilişkili taraf olarak kabul edilebilir. Keza, şirketle işlem yapan alacaklılar, müşteriler vb. şirkete karşı baskın bir pozisyona sahip olmaları durumunda ilişkili taraf kavramının kapsamına girebilir (Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 144). İlişkli taraf kavramı farklı bir bakış açısıyla da ele alınmıştır. Bu hususta bkz. Cankat, s. 22 vd.

[900] Steininger, s. 26; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 172, Sommer, s. 17.

[901] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, C, 1.

akla gelebilir. Başka bir anlatımla, bir limited şirket ortağı, şirket ilişkisi içerisinde, sayılan menfaatleri de bağlılık yükümlülüğü çerçevesinde dikkate alacak mıdır?

Ortağın yasal bağlılık yükümlülüğünün, şirket ile ortak arasındaki bir iç yükümlülük olarak tasarlanmış olması karşısında, bu sorunun cevabı olumsuz olmalıdır. Ortaklar, yalnızca şirketin çıkarlarını zedeleyecek davranışlardan kaçınacaktır (TTK m. 613). Bu anlamda "şirketin çıkarı" kavramı, bağlılık yükümlülüğünün ihlalinin ilke olarak şirket tarafından ileri sürülebileceği göz önüne alındığında[902], yalnızca şirket içi ilişkide temel alınan unsurlara hasredilmelidir. Bu itibarla, şirket dışı menfaatlerin gözetilmesi, ortakların bağlılık yükümlülüğünün *ratio legis*i ile uyumlu değildir ve reddedilmelidir[903].

3. Menfaatlerin Gözetilmesi

a. Genel Olarak

Çıkar çatışmaları iki veya daha fazla kişinin isteklerinin ve dolayısıyla menfaatlerinin farklı yönlerde olduğu durumlarda ortaya çıkar[904]. Bu menfaatler karşı karşıya gelir ve anlaşmazlık baş gösterir. Özellikle, bir kimsenin başka bir kişinin veya grubun çıkarlarını gözetmek zorunda olduğu ve bu kimsenin çıkarları ile menfaatleri gözetilecek tarafın çıkarlarının ters düştüğü durumlarda konu daha karmaşık hale gelir[905]. İşte bağlılık yükümlülüğü, bir menfaat koruma yükümlülüğü olarak, çıkar çatışmalarının zuhur etmesiyle uygulanabilirlik kazanır. Böyle bir durumda bağlılık yükümlülüğü, çıkar çatışmalarından kaynaklanabilecek sorunların çözümlenmesine katkı sağlar; bu açıdan önleyici ve kontrol edici bir işleve sahiptir[906].

Klasik öğretide bir şirketin beş unsurunun bulunduğu tartışmasız kabul edilir[907]. Bunlardan ikisi ortak amaç ve bu ortak amaca erişmek için aktif çaba göstermektir (affectio societatis). Söz konusu iki unsur göz önüne alındığında, limited şirkette ortaklar bakımından niçin bağlılık yükümlülüğünün öngörülmüş olduğu sorgulanabilir. Zira limited şirket de bir şirkettir ve ortakları ortak bir amaç *(gemeinsamer*

---

[902] Bkz. aşağıda Üçüncü Bölüm, II, B.
[903] Bitter, Scholz Komm., s. 800, 801; Feuz, s. 150, 151.
[904] Çıkar çatışması kavramı hakkında değerlendirmeler için bkz. Kumpan, s. 11 vd.
[905] Steininger, s. 26, 32; Kumpan, s. 27.
[906] Sommer, 16; Kumpan, s. 90; Kunz, s. 506, 507.
[907] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 20 vd; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 15 vd; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 12 vd; Şener, Ortaklıklar, s. 1 vd; Bilgili/Demirkapı, s. 2 vd; Bozkurt, s. 5 vd.

Zweck) etrafında bir araya gelmişlerdir. Bu itibarla ortakların menfaatleri ile şirketin menfaatleri esasında aynı yönde ve aynı ağırlıktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi, bu durumda aslında bir menfaat ve kader birlikteliği söz konusudur[908]. Buna rağmen ortağın menfaatleri ile limited şirketin menfaatleri karşı karşıya gelebilir ve bir çıkar çatışması söz konusu olabilir. Ortaklık ilişkisinin bir sonucu olarak ortaklar birtakım haklar kazanmaktadırlar. Bu hakların kullanımıyla şirketin işleyişine ve dolayısıyla kaderine etki edebilirler. Bu etki imkânı, ortakların haklarını kullanırken şirkete karşı ölçülü ve sadakatli olmalarını gerektirmektedir[909]. İşte bu noktada bağlılık yükümlülüğü devreye girecektir.

TTK m. 613/2, ilk cümle'de ortakların bağlılık yükümlülüğü düzenlenmiştir; *"ortaklar, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunamazlar"*. Hüküm kaleme alınışı bakımından oldukça geniş bir uygulama alanına hitap etmektedir. Bu itibarla ortaklar bağlılık yükümlülüğünü yalnızca haklarını kullanırken değil, borçlarını yerine getirirken de dikkate almak zorundadırlar[910]. Başka bir anlatımla, ortak hem haklarını kullanırken hem borçlarını ifa ederken tüm davranışlarını bağlılık yükümlülüğü çerçevesinde şekillendirecektir. Çünkü yükümlülük konusu ve kapsamı yönünden ortak ile şirket arasındaki tüm ilişkilere yöneliktir. Bununla birlikte aşağıdaki açıklamalar, ortakların bağlılık yükümlülüğünü sahip oldukları hakları kullanmaları esnasında gözetmeleri gerekliliği üzerine yapılmıştır. Zira hemen aşağıda yapılacak olan ortağın şahsi menfaatini doğrudan ilgilendiren ya da ilgilendirmeyen haklar şeklindeki ayrımın, ortakların yerine getirecekleri borçlar bakımından yapılması gereksizdir. Zira şirket ilişkisi kapsamında tayin edilen yükümlülükler daima şirketin yararı için tesis edilmiştir[911]. Başka bir deyişle, ortağın şahsi menfaatini ilgilendiren bir yükümlülük *(eigennützige Pflicht)* söz konusu değildir; yalnızca şirketin menfaatini ilgilendiren yükümlülükler vardır. Dolayısıyla, şirket ilişkisi kapsamında ifa edilecek yükümlülüklerde şirket menfaatinin mutlak anlamda önceliği vardır. Bu bağlamda ortak,

[908] Bkz. yukarıda Birinci Bölüm, III, A, 3; İkinci Bölüm, I.
[909] Bitter, Scholz Komm., s. 800; Kumpan, s. 25.
[910] Germann, s. 354; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 93.
[911] Feuz, s. 184. Bu anlamda örnek olarak yan edim yükümlülükleri gösterilebilir. Kanun koyucu yan edim yükümlülüklerinin yalnızca şirketin menfaatine olacak şekilde ihdas edilebileceğini açıkça ifade etmiştir (TTK m. 606/1).

üzerinde düşen yükümlülüğü yerine getirirken şirketin çıkarlarına zarar verebilecek şeylerden mutlaka kaçınmak zorundadır[912].

b. Şirket Menfaati

Ortağın tabi olduğu bağlılık yükümlülüğü çerçevesinde koruması gereken menfaatler kuşkusuz şirketin menfaatleridir. Bu sonuç TTK m. 613 hükmünün açık ifadesinden anlaşılmaktadır. Bununla birlikte hükümde, bu korumanın ne dereceye kadar gerçekleşeceği net değildir. Lafzına sıkı sıkıya bağlı bir yorum yapıldığında, şirket menfaatinin mutlaka ve mutlaka korunması gerektiği anlamı çıkmaktadır. Oysaki bağlılık yükümlülüğünün koruma amacı sınırlıdır. Zira bağlılık yükümlülüğü, körü körüne bir tarafın menfaatlerinin korunmasını değil, bir düzen içerisinde menfaatlerin sıraya konulmasını emreder[913]. Bu hususu göz önünde bulunduran içtihat ve doktrin, bağlılık yükümlülüğü kapsamında menfaat koruma görevini "şirket menfaatinin nispi önceliği *(relativer Vorrang der Gesellschaftsinteressen)*" kavramı ile sınırlandırmaktadır[914]. Gerçekten de İsviçre Federal Mahkemesi adi şirket ortağının bağlılık yükümlülüğüne yönelik olarak verdiği bir kararında -dolaylı biçimde de olsa- bağlılık yükümlülüğünün sınırlandırılabileceği yönünde tutum sergilemiştir. Mahkeme vermiş olduğu kararında, ortağın kişisel çıkarları ile şirketin çıkarlarının çatışması durumunda, eğer uyuşmazlık ortak amacın (yani işletme konusunun) gerçekleştirilmesi kapsamında kalıyorsa, şirketin menfaatlerine öncelik verilmesi gerektiğinin altını çizmiştir[915]. Bu ifadelerden çıkarılabilecek karşıt sonuç; eğer uyuşmazlık şirketin amacının gerçekleştirilmesi ile ilgili değilse, şirketin menfaatleri yerine ortağın kendi menfaatlerini takip etmesi uygun görülebilir[916].

---

[912] Feuz, s. 184, 185.

[913] Bağlılık yükümlülüğünün doğal sınırlarından bir tanesi yükümlülüğe tabi olan kişinin meşru menfaatleridir. Bkz yukarıda Birinci Bölüm, II, C.

[914] Wohlmann, s. 68; Felmann/Müller, BKomm OR Art. 530, s. 283; Germann, s. 358; Sommer, s. 19; Kunz, s. 507. Şirket menfaatinin önceliği ilkesi doktrinde eleştirilmektedir (Korkut, Menfaat, s. 4).

[915] *"… Aus der Zweckförderungs- und Treupflicht folgt, dass die Gesellschafter im Konflikt zwischen ihren persönlichen Interessen und den Interessen der Gesellschaft denjenigen der Gesellschaft den Vorzug zu geben haben, sofern der Konflikt in den Bereich der Zweckverfolgung fällt… ."* (Urteil des Bundersgerichts vom 20. März 2012, 4A_619/2011, https://www.swisslex.ch/de/doc/unknown/9c65fc20-d116-4ba7-8401-b3ba7985d9fb, Swisslex erişim tarihi: 26.09.2021)

[916] Feuz, s. 170.

Şirket menfaatinin nispi önceliği kavramının odak noktası, organ üyelerinin bağlılık yükümlülüğünden farklı olarak üçüncü kişinin menfaatlerinin daima korunması gerekliliği değil; ortağın bizatihi kendi menfaatlerinin de korunabilmesine duyulan ihtiyaçtır[917]. Zira bir limited şirket müdürü yahut anonim şirket yönetim kurulu üyesi bulunduğu pozisyon itibariyle, üçüncü kişi konumundaki şirketin menfaatlerini mutlak anlamda gözetmekle yükümlüdür[918]. Buna karşılık ortak yalnızca ortaktır ve içerisinde bulunduğu şirket tabiri caizse bir menfaatler bileşkesidir *(Interessengemeinschaft)*. Bu bileşke içerisinde ortak, şirketi kuranların ve diğer tüm ortakların etrafında toplandığı ortak menfaati *(gemeinsames Interesse)* gözetmek zorunda olduğu gibi kendi menfaatlerini de gözetmek ihtiyacı hissedebilir[919]. Bu durumda, her münferit vakıa bazında meydana gelen çıkar çatışmasına bağlı olarak bir değerlendirme yapılmalı ve bu ihtiyaca usulüne uygun bir cevap verilmelidir[920].

Öte yandan, şirket menfaatinin nispi önceliği kavramı, ortaklık ilişkisinden doğan hakların kullanımında şirket menfaatlerinin ne zaman öncelikli olacağı hususunda belirsizlik taşımaktadır. İşte bu noktada, ortağın şahsi menfaatlerini ilgilendiren *(eigennützige Mitgliedschaftsrechte)* ve ilgilendirmeyen haklar *(uneigennützige Mitgliedschaftsrechte)* biçiminde yapılan ayrımdan faydalanılmaktadır[921]. Böyle bir ayrım yapılmasının altında yatan temel neden, ortağın ortaklık ilişkisi dolayısıyla sahip olduğu haklarını kullanırken yalnızca şirketin çıkarlarını mı gözeteceği yoksa şirkete zarar verse bile kendi haklarını mı gözeteceği ve bunları hangi ölçüde yapacağı şeklindeki soruya cevap bulma isteğidir[922]. Bu itibarla, ortaklık ilişkisinden doğan bir hakkın kimin yararına tanınmış olduğunun tespiti önemlidir. Bu tespit yapılırken söz konusu hakkın, şirketin amacına ve işletme konusuna yakınlığı belirleyici olacak ve duruma göre şirketin ya da ortağın menfaatlerine öncelik tanınacaktır[923].

---

[917] Kumpan, s. 27, 114.
[918] Sommer, s. 17, 27; Steininger, s. 31; Kumpan, s. 90; Kunz, s. 506, 507.
[919] Feuz, s. 170.
[920] Kumpan, s. 114.
[921] Gloor, s. 12; Winter, s. 20; Dreher, s. 1633; Germann, s. 356 vd; Telschow, s. 59 vd; Felmann/Müller, BKomm OR Art. 530, s. 285.
[922] Germann, s. 356 ve oradan naklen Alfred Hueck, **"Der Treuegedanke im Recht der offenen Handelsgesellschaften",** Festschrift für Rudolf Hübner zum siebzigsten Geburtstag içinde s. 72-91, Jena, 1935.
[923] Wohlmann, s. 68; Germann, s. 358; Felmann/Müller, BKomm OR Art. 530, s. 285.

(1). Ortağın Şahsi Menfaatlerini Doğrudan İlgilendiren Haklarda

Şirket ilişkisinin birçok menfaati bünyesinde barındırdığını yukarıda belirtmiştik[924]. Bir şirket içinde ortakların, yöneticilerin, alacaklıların vb.nin çeşitli menfaatleri söz konusudur. Şirket tüzel kişiliğinin tüm bu menfaatlerin birleşme alanı olması itibariyle, şirket menfaati kavramı tüm bu menfaatleri kapsayan bir üst kavram olarak ele alınmış ve Alman doktrininde şirket menfaatinin önceliği *(Unternehmen an sich)* teorisi geliştirilmiştir[925]. Bununla birlikte, ortağın şirket ilişkisi bağlamında elde ettiği haklardan bazıları doğrudan onun menfaatini korumayı amaçlamaktadır[926]. Bu hakların şirketin amacına ve işletme konusuna yakınlığı yoktur. İşte bu hakların kullanımında şirket menfaatlerinin mutlak değil, nispi önceliği söz konusudur. Başka bir deyişle, ortaklık ilişkisi çerçevesinde edinilen bir hak, eğer doğrudan ortağın şahsi menfaatlerini hedef tutuyorsa, ortak mutlaka şirket çıkarlarını gözetmek zorunda olmayıp kendi çıkarlarını da takip edebilir[927]. Bu noktada, ilgili hakkın kullanımı ile şirketin bir zarara uğrayacak olmasının herhangi bir önemi yoktur. Ortağın şahsi menfaatlerini ilgilendiren haklar, ortağın yararına olacak şekilde kurgulandıkları için şirket bu hakların kullanımından doğacak zararlara katlanmak mecburiyetindedir[928]. Dolayısıyla burada bağlılık yükümlülüğünün etkisinin zayıflaması söz konusudur[929]. Ortağın kendi menfaatlerini doğrudan ilgilendiren haklara örnek olarak, kâr payı alma hakkı (TTK m. 608), rüçhan hakkı (TTK m. 591/1), tasfiye payı hakkı (TTK m. 643), gündeme madde ekletilmesini isteme hakkı (TTK m. 617/3), çıkma hakkı (TTK m. 638), genel kurula

[924] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, C, 1.
[925] Ünal Tekinalp, **Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Yönetime Katılma Sorunları,** İstanbul, Formül Matbaası, 1979, s. 24 vd; Nomer, s. 22 vd; Korkut, Yönetim Kurulu, s. 146; Ayan, Sadakat, s. 56, Sulu, Menfaat, s. 37; Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, Cilt 1, s. 271.
[926] Winter, s. 20. Bu hakların kullanımında da bağlılık yükümlülüğünün etkisinin olduğu, ancak bu etkinin daha az ölçüde ve değişir nitelikte olduğu yönünde bkz. Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 27.
[927] Winter, s. 20; Dreher, s. 1634; Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 27; Feuz, s. 174, 175; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 97; Germann, s. 357, 358.
[928] Winter, s. 20; Germann, s. 357, 358. Öte yandan, istisnai durumlarla sınırlı olmak üzere, şirketin çıkarları için gerekli ve ortak bakımından kabul edilebilir olması koşuluyla ortağın şahsi menfaatlerini ilgilendiren haklarını bir kenara bırakması talep edilebilir (Carsten Schäfer, "§ 705 Inhalt des Gesellschaftsvertrags", Franz Jürgen Säcker/Roland Rixecker/Hartmut Oetker/Bettina Limperg (ed.), **Müncehener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch Band 7 (§ 705-853 BGB, PartGG, ProdHaftG)** içinde § 705 Rn. 1-393, 8. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2020, § 705 Rn. 202).
[929] Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 27.

katılma ve genel kurul kararları aleyhine dava açma hakkı (TTK m. 617; 622) ve bilgi alma ve inceleme hakkı (TTK m.614) gibi haklar gösterilebilir[930].

Öte yandan hemen belirtilmelidir ki, ortak, kendi menfaatlerini ilgilendiren haklarını kullanırken dahi bağlılık yükümlülüğünün gereklerinden tamamen kurtulmuş değildir[931]. Bu durumda cevap bulması gereken soru, ortağın kendi menfaatine olan haklarını kullanırken bağlılık yükümlülüğü kapsamında şirketin menfaatlerini hangi ölçüde gözeteceğidir. Yukarıda ifade edildiği üzere, bağlılık yükümlülüğünün hakların kullanımını sınırlayıcı fonksiyonu vardır[932]. Doktrinde bu fonksiyon temel alınarak, ortağın kendi menfaatine olan haklarını kullanırken, bu kullanımın bağlılık yükümlülüğünün sınırlayıcı fonksiyonu ile çatışıp çatışmadığının, menfaatlerin dengelenmesi[933] bağlamında değerlendirilmesi ve buna göre bir sonuca varılması gerektiği belirtilmiştir[934]. Başka bir ifadeyle, ortak, kendi menfaatini ilgilendiren hakkını kullanırken, bu kullanımın bağlılık yükümlülüğünün sınırlama amacıyla çelişip çelişmediğini tartacak, bunu yaparken de aşağıda belirteceğimiz iki ölçütü esas alacaktır.

Öncelikle ortak sahip olduğu hakkını, kendisine bu hakkı veren hükmün *ratio legis*ine uygun şekilde kullanmalıdır[935]. Nitekim genel geçer bir hukuk kaidesi olarak hiç kimse hakkını kötüye kullanamaz (TMK m. 2/2). Bağlılık yükümlülüğünün ağırlığı, ortağın kendi menfaatine olan hakların kullanılmasında hafiflemektedir; fakat bunun sınırı ilgili hakkın amacı dışında kullanılmasıdır. Bu sınırın ötesine geçen bir hak kullanımında, bağlılık yükümlülüğünün sınırlama amacıyla bir çatışma söz konusu olur ve artık ilgili ortak şahsi menfaatlerini gözetemez[936]. Başka bir anlatımla, bağlılık yükümlülüğünün sınırlayıcı fonksiyonu dolayısıyla, ortağın kendi menfaatine olan bir

[930] Winter, s. 20 vd; Dreher, s. 1634.
[931] Winter, s. 20; Feuz, s. 175; Lieder, GmbHG Komm, § 13 Rn. 174; Thomas Raiser, **"§14 Geschäftsanteil",** Peter Ulmer/Mathias Habersack/Martin Winter (ed.), **Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung Großkommentar (Band I)** içinde s. 964-1015, 1. Auflage, Tübingen, Mohr Siebeck, 2005, s. 1002
[932] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, II, B, 3.
[933] Bkz. aşağıda İkinci Bölüm, IV, C, 3, c.
[934] Bayer/Hommelhof/Kleindiek, s. 511; Feuz, s. 175, 176.
[935] Winter, s. 121; Felmann/Müller, BKomm OR Art. 530, s. 286; Lutter, s. 116. Aynı yönde Lieder, GmbHG Komm, §13 Rn. 159.
[936] Felmann/Müller, BKomm OR Art. 530, s. 286; Feuz, s. 175.

hakkını, amacını aşarak kullanması durumunda şirketin menfaatleri öncelikli olarak korunacaktır.

İkinci olarak, ortak kendi menfaatini ilgilendiren hakkını kullanırken orantılı davranmalıdır[937]. Başka bir deyişle, ortak, hakkını kullanırken şirketin bundan en az etkileneceği yolu seçmelidir. Zira bağlılık yükümlülüğüne yönelik TTK m. 613'ün ruhu bunu emretmektedir[938]. Bağlılık yükümlülüğünün, ortağın şahsi menfaatlerini ilgilendiren haklarda zayıfladığı bir gerçektir[939]. Ancak bu zayıflama, hakkın öngörülenden orantısız bir şekilde kullanılmasını kapsamamaktadır. Bu nedenle ortak, şirketin en az zarar göreceği biçimde hakkını kullanacaktır[940].

(2). Ortağın Şahsi Menfaatlerini Doğrudan İlgilendirmeyen Haklarda

Ortaklık ilişkisi çerçevesinde ortağın sahip olduğu her hak onun şahsi menfaatlerini doğrudan ilgilendirmemektedir. Bazı haklar ortağa şirketin amacını ve faaliyetlerini desteklemesi amacıyla tanınmıştır. Doktrin bu hakları ortağın şahsi menfaatlerini doğrudan ilgilendirmeyen *(uneigennützige Rechte)* yahut zorunlu haklar *(Pflichtrechte)* şeklinde isimlendirmiştir[941]. Bu haklar, ortağın menfaatlerini doğrudan ilgilendiren hakların aksine, şirketin amacının ve faaliyetlerinin desteklenmesini hedef tuttuğu için, bünyesinde doğal olarak bir amaca bağlılık barındırmaktadır. Bu nedenle ortak, şahsi menfaatlerini doğrudan ilgilendirmeyen bu haklarını kullanırken şirketin menfaatlerini daima göz önünde tutacak, kendi çıkarlarını ikinci plana koyacaktır. Bir çıkar çatışması durumunda şirketin menfaatleri nasıl gerektiriyorsa ortak o şekilde hareket edecektir[942].

---

[937] Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 27; Winter, s. 121; Felmann/Müller, BKomm OR Art. 530, s. 286; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 98; Lieder, GmbHG Komm, §13 Rn. 159.

[938] "… *bağlılık yükümü ile ilgili olarak "çıkarlarını zedeleyecek davranışlar" ibaresine yer verilmesinin sebebi yüküme geniş bir kapsam kazandırmaktır. Bu ibare dolayısıyle, inter alia, şirkete karşı, onu engelleyecek, kötüleyecek, güç duruma düşürecek, gelişmesini köstekleyecek, yatırımlarına etki yapacak her çeşit davranış kapsamdadır"* (TTK m. 613/2 Gerekçe). Benzer yönde Şener, Limited Ortaklık, s. 465.

[939] Winter, s. 20; Dreher, s. 1634; Felmann/Müller, BKomm OR Art. 530, s. 285, 286; Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 27.

[940] Lieder, GmbHG Komm, §13 Rn. 159; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 98. Adi şirkette bağlılık yükümlülüğü açısından bkz. Schäfer, MüKo BGB, § 705 Rn. 202.

[941] Winter, s. 20; Felmann/Müller, BKomm OR Art. 530, s. 285; Schäfer, MüKo BGB, § 705 Rn. 202; Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 26. Bu hakların kullanılması yerine göre zorunluluk teşkil edebilmektedir (Akın, s. 45, dpn. 209).

[942] Felmann/Müller, BKomm OR Art. 530, s. 285; Schäfer, MüKo BGB, § 705 Rn. 202; Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 26.

Öte yandan, bu tür hakların kullanımı şirketin menfaati üzerinde olumsuz bir etkiye neden olmayacaksa, ortağın kendi çıkarlarını gözetmesi mümkündür[943]. Başka bir anlatımla, şahsi menfaatlerini doğrudan ilgilendirmeyen hakların kullanımında ortağın kendi menfaatlerini takip edebilmesinin ön koşulu, hakkın kullanımı dolayısıyla şirketin menfaatlerine halel gelmemesidir[944]. Bu durumda ortak kendi çıkarlarını gözetebilir. Bununla birlikte, eğer ortak bu ilkeye aykırı davranırsa, yani şirketin menfaatlerinin zarar görmesine rağmen kendi çıkarlarını öncelerse, bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmiş olur[945].

Hemen yukarıda belirttiğimiz üzere, bir hakkın ortağın doğrudan menfaatine yönelik olup olmadığı, o hakkın şirketin amacının ve faaliyetlerinin desteklenmesine ve gerçekleştirilmesine yakınlığı ile tespit edilir[946]. Bir hak şirketin yararına tanınmış olduğu ölçüde, ortağın şahsi menfaatlerini doğrudan ilgilendirmeyen hak olarak nitelendirilir. Bu minvalde, ortağın şahsi menfaatlerini ilgilendirmeyen haklar babından yönetime ilişkin haklar *(geschäftsführungsbezogene Rechte)* ilk olarak zikredilebilir[947]. Zira bir şirketin yönetimi doğal olarak ortak amaca erişmeye dönüktür. Eğer yönetim kanadında, şirketin çıkarları ile ters düşen şahsi çıkarlar gözetilecek olursa, şirket ilişkisinin bir mantığı kalmayacaktır[948]. Bu itibarla, bir hakkın, ortağın şahsi menfaatini ilgilendiren bir hak olup olmadığının tespiti için, söz konusu hakkın yönetimle ilgili bir konuyu düzenleyip düzenlemediğine bakılmalıdır. Eğer hakkın içeriği maddesel olarak yönetim ile ilgili bir konu ise, söz konusu hakkın kullanımında şirket menfaatinin mutlak anlamda önceliği söz konusu olacaktır[949].

---

[943] Winter, s. 20; Germann, s. 357, Akın, s. 45. Konuya oy hakkı bağlamında yaklaşan *Truffer/Dubs* farklı görüştedir. Yazarlara göre ortağın oy hakkı bağlılık yükümlülüğü ile kısıtlanamaz. Ortaklar, genel kurulda şirketin "sahipleri *(Eigentümer)*" olarak hareket ederler. Ortakları şirketin menfaatleri doğrultusunda hareket etmeye zorlamak, şirketi, efendisinden üstün hale getiren bir hizmetçiye dönüştürmek anlamına gelecektir (Roland Truffer/Dieter Dubs, "Art. 806", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art 806 N.1-10, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 806 N. 4a).

[944] Eğer şirketin menfaatleri etkilenecek ise, ortaklar arasında yapılacak karşılıklı anlaşma ile şirketin menfaatlerinden sapmak mümkün olabilir (Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 97).

[945] Dreher, s. 1634; Winter, s. 105; Germann, s. 356, 357; Felmann/Müller, BKomm OR Art. 530, s. 285.

[946] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, C, 3, b.

[947] Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 97; Schäfer, MüKo BGB, § 705 Rn. 202; Lieder, GmbHG Komm, §13 Rn. 166; Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 26.

[948] Winter, s. 98; Dreher, s. 1633; Lutter, s. 116.

[949] Winter, s. 20, Lutter, s. 116; Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 26; Lieder, GmbHG Komm, §13 Rn. 166. Müdürlerin seçimi, görevden alınmaları, ibraları, haklarında sorumluluk davası açılması gibi haklar bu tür haklardandır (bkz. Akın, s. 79). Belirtmek gerekir ki, genel kurul ile müdürler arasındaki görev ayrımı dolayısıyla (TTK m. 616, 625), ortağın bu yönde sahip olduğu haklar sınırlıdır (Feuz, s. 173).

Yönetime ilişkin hakların yanında, şirketin amacının ve faaliyetlerinin desteklenmesi amacıyla ortağa bahşedilen yönetimle ilintili diğer haklar da ortağın şahsi menfaatlerini ilgilendirmeyen haklar olarak sınıflandırılır[950]. Örnek olarak, TTK m. 630/2 uyarınca *"her ortak, haklı sebeplerin varlığında, yöneticilerin yönetim hakkının ve temsil yetkilerinin kaldırılmasını veya sınırlandırılmasını mahkemeden isteyebilir"*. Gerektirici bir durumun varlığında, ilgili hüküm uyarınca sahip olduğu hakkını kullanırken ortağın şirketin menfaatlerine muvafık surette hareket etmesi zorunludur[951].

c. Ortağın Menfaati

Şirket ilişkisi çerçevesinde tabi olunan yükümlülüklerin yerine getirilmesinde ve ortağın şahsi menfaatlerini doğrudan ilgilendirmeyen hakların kullanımında şirket menfaatinin mutlak önceliği vardır. Buna karşılık, bu gözetme ve koruma görevi sınırsız değildir. Ortağın korunmaya değer meşru menfaatleri, muhatap olduğu bağlılık yükümlülüğünün doğal sınırını oluşturmaktadır[952]. Nitekim ortağın şahsi menfaatlerini ilgilendiren hakların kullanımında, şirket menfaatinin nispi önceliğinin olduğunu ve dolayısıyla ortağın kendi çıkarlarını da takip edebileceğini belirtmiştik[953]. Yakından bakıldığında, nispi öncelik kavramı aslında bir "öncelik noksanlığını *(fehlende Prioritätenordnung)*" de bünyesinde barındırmaktadır[954]. Şöyle ki, ortak şahsi menfaatlerini ilgilendiren hakların kullanımında kendi çıkarlarını gözetebilir; ancak ortağın bu çıkarlarının mutlak önceliği söz konusu değildir. Başka bir anlatımla, ortak doğrudan kendi yararına tanınmış bir hakkı kullanırken kesin bir üstünlüğe sahip değildir[955]. Bu koşul altında, şirket menfaatinin önceliği de nispi olduğundan, bir öncelik boşluğunun meydana gelmesi kaçınılmazdır. Peki, bu durumda hangi menfaate öncelik verilmesi gerektiği nasıl belirlenecektir? Hiç şüphesiz bu noksanlık, ortağın bağlılık yükümlülüğüne uygun davranışlar sergilemesini zorlaştırdığı gibi, hukuk

[950] Winter, s. 99; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 97.
[951] Feuz, s. 174.
[952] Bkz. yukarıda Birinci Bölüm, II, C.
[953] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, C, 3, b, (1).
[954] Kunz, s. 545; Feuz, s. 189, 190.
[955] Lieder, GmbHG Komm, §13 Rn. 159; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 98. Ortağın şahsi menfaatlerini doğrudan ilgilendiren haklarını kullanırken orantılılık ilkesine tabi olduğu belirtmiştik (Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, C, 3, b, 1).

uygulayıcılarının da olası bir menfaat çatışmasında isabetli değerlendirmeler yapabilmesini olumsuz etkilemektedir[956].

Kendi menfaatini doğrudan ilgilendiren hakların kullanımında, şirketin çıkarlarına mı yoksa kendi şahsi çıkarlarına mı öncelik vereceği noktasında ortağın yapacağı iş, menfaatler dengesini *(Interessenabwägung)* sağlamaktır. Ortak, bir çıkar çatışması vukuunda, her olay bazında kendi özel çıkarları ile şirketin çıkarları arasında koşullara uygun bir değerlendirme yaparak çatışan menfaatleri karşılaştıracaktır[957]. Bu karşılaştırmanın amacı çatışan menfaatlerin tartılmasını ve dengelenmesini sağlamaktır. İşte bağlılık yükümlülüğü, çatışan menfaatleri bir düzen çerçevesinde sıraya koyarak, bu menfaatlerin dengelenmesine ve dolayısıyla uyuşmazlığın çözümlenmesine katkı sunar[958]. Bu bakımdan bağlılık yükümlülüğü kurumu ile menfaat dengeleme süreci nesnelleştirilmiş ve herkes için hukuk güvenliği sağlanmıştır[959]. Menfaatlerin karşılaştırılması faaliyeti, şirketin yahut ortağın menfaatinin önceliği konusunda açıklık sağlayacaktır[960]. Menfaatlerin soyut ve zihinsel bir faaliyetle kıyaslanması suretiyle elde edilen öncelik bilgisi sayesinde ortak, bağlılık yükümlülüğüne uygun davranışlar sergileyerek kendi şahsi çıkarlarını gözetebilecek ve faaliyetlerini sürdürebilecektir[961].

d. Ara Değerlendirme

Bağlılık yükümlülüğü çerçevesinde gözetilecek menfaatleri şirketin menfaatleri ve ortağın kendi menfaatleri şeklinde sıralayabiliriz[962]. Kanun koyucu ve onu takip eden doktrin bu noktada şirket menfaatinin önceliğine meyilli bir tutum benimsemiştir. Öyle ki, ortağın tabi olduğu yükümlülükler yerine getirilirken şirket menfaatinin önceliği mutlaktır. Ortağın sahip olduğu haklar bakımında ise, hakkın asıl olarak kimin yararına

[956] Kunz, s. 545. Menfaat çatışmalarını çözmenin yegâne yolu bir öncelik sonralık sırası oluşturmaktır (Kunz, s. 552).
[957] Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 22; Raiser, GroßKomm Gmbh, s. 999, 1000.
[958] Raiser, GroßKomm Gmbh, s. 1000; Kunz, s. 543, 544.
[959] Feuz, s. 189.
[960] Kunz, s. 552, 553.
[961] Burada belirtilmelidir ki, bu zihinsel kıyaslama sürecinin sonucunda ortağın bağlılık yükümlülüğünü ihlal edip etmediği belirlenemez; yalnızca kıyaslama sürecinin neticesi olarak ortağın dış dünyaya akseden davranışları ile bağlılık yükümlülüğünün ihlali tespit edilebilir. Ancak bu durum, menfaatlerin zihinsel ve soyut olarak kıyaslanmasının, belirli bir davranışın bağlılık yükümlülüğüne aykırılık oluşturup oluşturmadığına yönelik değerlendirmenin temeli olduğu gerçeğini değiştirmez (Feuz, s. 195). Aynı yönde Germann, s. 356.
[962] Bağlılık yükümlülüğü şirketin ve ortakların çıkarlarının korunmasını ve bu çıkarlar arasındaki çatışmayı konu edinmektedir (Altmeppen, § 13 Rn. 32).

düzenlendiğinin belirlenmesi ve ortağın ona göre bu hakkını kullanması gerektiği ifade edilmiştir. Bu belirleme yapılırken, ilgili hakkın, şirketin amacı ve faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine yakınlığı ölçüt alınmıştır. Şirketin amacına ve faaliyetlerine daha yakın olan haklar ortağın menfaatlerini doğrudan ilgilendirmeyen haklar olarak kategorize edilmiş ve bu hakların kullanımında da şirket menfaatinin mutlak önceliği kabul edilmiştir.

Öte yandan, şirketin amacına değil de ortağın çıkarlarına daha yakın olan, yani ortağın şahsi menfaatlerini doğrudan ilgilendiren hakların kullanılmasında ortağın menfaatlerinin mutlak önceliği de söz konusu değildir. Ortak bu haklarını kullanırken dahi sınırlamalara tabidir. İlgili hakkı amacı dışında yahut uygun olmayan biçimde kullanarak ortağın kendi menfaatlerini gözetmesi halinde bağlılık yükümlülüğüne aykırılık söz konusu olacaktır.

Sonuç itibariyle, çoğunlukla şirketin menfaatine olan davranışların, ortaklık ilişkisinden doğan hakların kullanımını meşrulaştırdığını söylemek yanlış olmayacaktır. Zira şahsi menfaatine yönelik hakların kullanımında bile ortağın kendi menfaatlerinin mutlak anlamda önceliği yalnızca istisnai durumlarda söz konusudur[963].

4. Sınırları ve Yoğunluğu

a. Genel Olarak

Limited şirkette ortakların bağlılık yükümlülüğü, TTK m. 613/2 hükmünün lafzı göz önüne alındığında, soyut ve oldukça kapsamlı bir şekilde düzenlenmiştir. Hükme göre *"ortaklar, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunamazlar"*. Genel bir davranış kuralı mahiyetinde olan bağlılık yükümlülüğü münferit durumlarda somutlaştırılmaya muhtaçtır. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi de bağlılık yükümlülüğünün her bir vakaya bağlı olarak farklı farklı anlamlara geleceğini belirtmiştir[964]. Bu nedenle bağlılık yükümlülüğünün kesin biçimde bir sınırının ve

[963] Winter, s. 121; Feuz, s. 183, 184.

[964] BGE 69 II 41 (Feuz, s. 196). Bu kararında mahkeme, geniş çapta üye toplamak için üyelik koşullarını asgari seviyede tutan Der Allgemeine Consumverein beider Basel (A.C.V) kooperatifinin, üyelerinden katı bir bağlılık yükümlülüğü beklemediğini ifade etmiştir. Zira A.C.V. anasözleşmesine göre üyeliğin devam etmesi için kooperatifin alışveriş merkezinden en az bir defa -küçük bir meblağ da olsa- alışveriş yapmak yeterlidir. Yüksek mahkemenin sergilediği bu tutum, bağlılık yükümlülüğünün yoğunluğunun her somut vakada değişebileceğini göstermektedir. Aynı yönde Koehler, s. 270.

yoğunluğunun ortaya konulması mümkün değildir. Durumun farkında olan doktrin bağlılık yükümlülüğüne yönelik kesin sınırlar çizmek yerine, belirli kriterler vasıtasıyla bu sınırları ve yoğunluğu ele almaya çalışmıştır. Bu noktada genellikle şirketin iç düzeni ve ortakların sayıları üzerine yoğunlaşılmıştır[965]. Sonuç itibariyle, bağlılık yükümlülüğünün kapsamını ve yoğunluğunu belirlemek için her bir limited şirket bakımından ayrı ayrı değerlendirme yapılmalıdır. Belirli bir limited şirketin münferit vakalar bazında değerlendirilmesi, o şirketteki bağlılık yükümlülüğünün sınırlarının ve yoğunluğunun tespitini mümkün kılar[966].

Dikkat edilirse yukarıda yapılan açıklamalar, bağlılık yükümlülüğünün şirket içi ilişkilere dönük kapsamı ile ilgilidir. Bu noktada değinilmesi gereken diğer bir konu bağlılık yükümlülüğünün şirket dışı ilişkilere uzanıp uzanamayacağıdır. TTK m. 613/2 (OR Art. 803 Abs. 2) hükmü, lafzi itibariyle, bağlılık yükümlülüğünün hem şirket içi hem de şirket dışı ilişkilere teşmil edebileceğini iddia eder biçimde kaleme alınmıştır[967]. Bağlılık yükümlülüğünün şirket içi ilişkilerde ortak ile şirket arasındaki tüm ilişkileri kapsadığında şüphe yoktur. Yukarıda değinildiği üzere bağlılık yükümlülüğü, ortaklık mevkiinden kaynaklanan hakların kullanımında ve borçların yerine getirilmesinde ortak tarafından dikkate alınması gereken bir yükümlülüktür[968].

Peki, şirket dışı ilişkilerde bağlılık yükümlülüğünün bağlayıcılık etkisi var mıdır, varsa ne ölçüdedir? Bu noktada ikili bir ayrım yapılmalıdır: *i)* Ortağın şirket ilişkisi dışında ve fakat şirket menfaatini ilgilendiren bir konudaki davranışı üzerinde bağlılık yükümlülüğünün etkisi vardır[969]. Başka bir anlatımla, bağlılık yükümlülüğü, ortağın davranışları şirket menfaatini etkilediği ölçüde şirket dışı ilişkileri de kapsamaktadır. Nitekim bağlılık yükümlülüğünün kanun koyucu tarafından öngörülen çeşitli görünüm biçimleri, şirket ilişkisi dışına taşan davranışları kontrol altına almaktadır. Örneğin bir ortak, şirket dolayısıyla elde ettiği bilgiyi daha sonra dış ilişkide kendi yararına ve fakat

[965] Şener, Limited Ortaklık, s. 464; Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 151; Dreher, s. 1632; Handschin/Truniger, § 18 N. 13; Feuz, s. 196, 197; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 93.
[966] Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 151; Gloor, s. 7. Seibt, Scholz Komm., s. 919.
[967] Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 113, 114; Gloor, s. 72; Feuz, s. 198.
[968] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, C, 3, a.
[969] Ortağın yaptığı iş, şirketin işletme konusuna girmese dahi, bağlılık yükümlülüğü bu işin yapılmasına izin vermez; çünkü hüküm, şirketin çıkarlarını zedeleyen tüm işlemleri yasaklamaktadır (Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 54). Aynı yönde Feuz, s. 198.

şirketin zararına olacak şekilde kullanamaz. *ii)* Ortakların şirket dışı ve şirketi hiçbir şekilde ilgilendirmeyen iş ve işlemlerinde bağlılık yükümlülüğünün etkisinin olup olmadığı ise genel ve soyut bir biçimde tespit edilemez. Zira bu nokta, bağlılık yükümlülüğü bakımından tam sınırdır. Bu nedenle, şirketin ne derecede kişisel ögelerle şekillendirildiği göz önünde tutularak, olay bazında değerlendirme yapılmalı ve duruma uygun bir sonuca varılmalıdır[970].

b. Sınırların ve Yoğunluğun Tespitinde Dikkat Edilecek Hususlar

(1). Şirketin İç Düzeni

Bağlılık yükümlülüğünün yoğunluğu bakımından bir sıralama yapılacak olursa şahıs şirketleri bu sıralamada hiç şüphesiz başı çekecektir. Kişisel özelliklerin had safhada önemli olduğu şahıs şirketlerinde, buna paralel olarak bağlılık yükümlülüğü de o derecede yoğun ve önemli bir yer tutmaktadır[971]. Buna karşılık saf bir sermaye şirketi olan anonim şirkette kişisel ögeler tamamen göz ardı edilmiş ve sermaye ön plana çıkarılmıştır. Bunun sonucu olarak anonim şirkette bağlılık yükümlülüğünün varlığı tartışmalı hale gelmiştir[972]. Bilindiği üzere limited şirket, kanun koyucunun tercihlerinin sonucu olarak, sermaye şirketleri ile şahıs şirketleri arasında, melez bir şirket *(Hybridform)* tipidir[973]. Bu istisnai pozisyon, limited şirketin hem sermaye şirketlerine hem şahıs şirketlerine ait ayırt edici unsurları kendi bünyesinde bir arada barındırmasının sonucudur. Buna bağlı olarak da bir limited şirkette bağlılık yükümlülüğünün sınırları ve yoğunluğu bu iki uç nokta arasında yer almaktadır[974].

Limited şirketin, kanun koyucunun izin verdiği ölçüde, sermaye ya da şahıs şirketi ağırlıklı unsurlarla yapılandırılması mümkündür. Başka bir anlatımla, kurucuların

---

[970] Doktrinde, rekabet yasağının kural olarak bağlılık yükümlülüğünün genel kapsamı dışında tutulması gerekçe gösterilerek, şirket dışı ilişkilerde bağlılık yükümlülüğünün bağlayıcılığı konusunda çekimser davranılması gerektiği belirtilmiştir (Feuz, s. 199). Aynı yönde bkz. Akkale Çelebi, s. 103.

[971] Wohlmann, s. 29; Gloor, s. 9; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 226; Bozkurt, s. 22, 23; Bilgili/Demirkapı, s. 16.

[972] Bkz yukarıda Birinci Bölüm, III, C, 1.

[973] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 27; Bozkurt, s. 23 vd. Bu husus İsviçre kanun koyucusu tarafından OR Art. 772'de açıkça öngörülmüştür. Söz konusu hükme göre *"Limited şirket şahıs şirketi özellikli bir sermaye şirketidir… (Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung ist eine personenbezogene Kapitalgesellschaft, …)*.

[974] Şener, Limited Ortaklık, s. 464; Blanc, s. 106. Bağlılık yükümlülüğünün somutlaştırılması, ancak münferit vakadaki tüm koşulların dikkate alınması ile gerçekleştirilebilir (Seibt, Scholz Komm., s. 919 vd).

limited şirkette kanun koyucunun öngördüğü tipten farklılaşmaları söz konusu olabilir. Bu farklılaşmalar kaçınılmaz olarak ortağın bağlılık yükümlülüğünün sınırlarını ve yoğunluğunu da etkileyecektir[975].

Şirketin yapılanması dolayısıyla elde edilen ortaksal ilişkilerin *(mitgliedschaftliche Beziehung)* mahiyeti de bağlılık yükümlülüğünün sınırları ve yoğunluğu üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir[976]. Yukarıda açıklandığı üzere[977], ortaklık ilişkisi dolayısıyla yüklenilen borçların ifasında ve ortağın doğrudan yararına olmayan hakların kullanımında bağlılık yükümlülüğü en yüksek yoğunluktadır[978]. Zira bu iki durumda şirket menfaatlerinin mutlak önceliği vardır. Öte yandan, ortağın kendi menfaatine olan hakların kullanımında şirket menfaati nispidir. İşte bu noktada, bağlılık yükümlülüğünün yoğunluğunun belirlenmesinde şirketin iç düzeni kilit rol oynamaktadır.

Bir şirketin işleyişi ve iç düzeni *(Realstruktur)*, öncelikle şirketin anayasası olarak nitelendirilen şirket sözleşmesi ile tayin olunur. Şirketin yapısı, örgütlenmesi, organların ve ortakların haklarının ve yetkilerinin belirlenmesi gibi konularda hükümler öngören şirket sözleşmesi, bu suretle şirketin faaliyetlerini biçimlendirmekte ve özellikle de iç ilişkide bağlayıcı kurallar getirmektedir. Şirket sözleşmesinin bu yönüne organize etme/düzenleme işlevi *(Organisationfuktion)* adı verilmektedir[979]. Bu nedenle şirketin iç düzeni ve yapılanması hakkında değerlendirme yapabilmek için şirket sözleşmesi dikkate alınmalıdır[980]. Şirket sözleşmesi analizinin odak noktaları şirketin işletme konusu, ortakların birbirlerine ve şirkete karşı olan konumları ve ortakların sahip olduğu hak ve yükümlülükler olacaktır[981]. Bu hususların tahlilinden elde edilecek çıkarımlar, bağlılık yükümlülüğünün yoğunluğu ve sınırları hakkında bilgiler verecektir[982].

---

[975] Blanc, s. 106; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2537; Koehler, s. 270; Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 22. Şirket ne kadar anonim şirket gibi tasarlanmışsa bağlılık yükümlülüğü o kadar yabancı bir unsur gibi görünecektir (Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 150; Şener, s. 464).

[976] Koehler, s. 270; Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 22; Şener, s. 464.

[977] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, C, 3.

[978] Winter, s. 186.

[979] Bahtiyar, Anasözleşme, s. 12, 13.

[980] Feuz, s. 197; Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 22; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2537; Akkale Çelebi, s. 104.

[981] Koehler, s. 270; Dreher, s. 1632; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2537; Felmann/Müller, BKomm OR Art. 530, s. 283;Germann, s. 296. Adi şirket bakımından Schäfer, MüKo BGB, § 705 Rn. 231.

[982] Germann, s. 356; Winter, s. 185; Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 22; Handschin/Truniger, § 18 N. 3; Lutter, s. 185; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 94.

Yukarıda yapılan açıklamalardan hareketle söylenebilir ki, bir limited şirketin yapılanması ne kadar kişisel ögelere dayalı ise bağlılık yükümlülüğünün bağlayıcılık etkisi de o ölçüde yoğun ve kapsamlı olacaktır[983]. Bu varsayım, ortakların şirketin çıkarları üzerinde ne kadar etkili olabildikleri ile gerekçelendirilmektedir[984]. Başka bir anlatımla, bir ortağın şirket içinde sahip olduğu hukuki yetki, sorumluluğun yoğunluğu ile el ele gider; yetki ne kadar geniş ve kapsamlı ise bağlılık yükümlülüğü ortağı o derecede yoğun ve kapsamlı bir şekilde bağlar[985]. Sonuç olarak kişisel niteliklerin ön plana çıktığı bir limited şirkette, ortakların yetkileri daha geniş olma eğiliminde olduğundan, bağlılık yükümlülüğü de o ölçüde yoğun ve kapsamlı olacaktır. Tam tersine, şayet limited şirket sermaye odaklı bir yapılanmaya sahipse bağlılık yükümlüğünün bağlayıcılık etkisi de o derecede zayıflayacaktır[986].

(2). Ortaklık Mevkiileri

Limited şirket de diğer ticaret şirketleri ve tüzel kişiler gibi kişilerden müteşekkil bir organizasyondur. Ortaklarının gerçek veya tüzel kişi olması mümkündür[987]. Bu kişilerin nitelikleri ve sayıları limited şirketin sermayeye veya kişisel ögelere dayalı olarak yapılandırılmış olabileceği konusunda ipucu verir[988]. Ortak sayısı fazla olan bir limited şirkette kişisel ögelerin ikinci plana itildiği varsayılabilir. Bu doğrultuda söz konusu şirkette bağlılık yükümlülüğünün etkisinin sınırlı olduğunu söyleyebiliriz[989]. Buna karşılık, ortak sayısının az olduğu[990] bir limited şirkette bağlılık

[983] Şener, Limited Ortaklık, s. 464; Gloor, s. 7; Felmann/Müller, BKomm OR Art. 530, s. 283; Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 151; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2537. Adi şirket için bkz. Schäfer, MüKo BGB, § 705 Rn. 232.

[984] Ortağın şirket üzerindeki etkisi ne kadar fazla olursa bağlılık yükümlülüğüne uyma yoğunluğu o kadar fazla olmalıdır (Germann, s. 355; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 94, 95; Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 22; Seibt, Scholz Komm., s. 915, 919; Bitter, Scholz Komm., s. 800).

[985] Örnek olarak TTK m. 625/2 anlamında müdürlerin kararlarının genel kurulun onayına sunulması şeklinde bir zorunluluk getirilmesi gösterilebilir. Bu sayede ortak şirket iş ve işlemleri üzerinde daha fazla etki sağlama imkânına kavuşur. Bu doğrultuda, ortakların bağlılık yükümlülüğünün yoğunluğu da artacaktır (Feuz, s. 207).

[986] Şener, Limited Ortaklık, s. 464; Wohlmann, s. 55; Dreher, s. 1632; Blanc, s. 106; Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 150; Germann, s. 356; Altmeppen, § 13 Rn. 40; Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 22.

[987] Ortaklık haklarının kullanımı ve borçların yerine getirilmesinde tüzel kişi ortağı bir gerçek kişi temsil edeceği için son tahlilde limited şirketin bünyesinde birden fazla gerçek kişiyi barındırdığını söylemek yanlış olmayacaktır.

[988] Raiser, GroßKomm Gmbh, s. 995; Koehler, s. 270, 271; Handschin/Truniger, §18 N.3.

[989] Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 22.

[990] Tek ortaklı limited şirkette tek ortağın bağlılık yükümlülüğü hakkında bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, B, 1, a.

yükümlülüğünün güçlü bir bağlayıcılığına ihtiyaç duyulabilir[991]. Keza ortakların şahsi nitelikleri de limited şirketin yapılanması ve dolayısıyla bağlılık yükümlülüğünün yoğunluğu hakkında bilgi verebilir. Örneğin ortakları, aile şirketi tipinde kardeşlerden yahut yakın akrabalardan oluşan bir limited şirket ile çalışma arkadaşlarından oluşan başka bir limited şirketteki bağlılık yükümlülüğünün sınırları ve yoğunluğu farklılaşabilir[992]. Tüm bu açıklamalardan mantıken çıkarılabilecek sonuç, şahsi nitelikleri dolayısıyla sıkı ilişkilere sahip iki ortaktan ibaret bir limited şirkette bağlılık yükümlülüğünün en yüksek sınıra ve yoğunluğa ulaştığını yönündedir[993].

Öte yandan, bir sermaye şirketi olması hasebiyle limited şirkette çoğunluk ilkesi geçerlidir[994]. TTK m. 620 uyarınca, aksi kanun veya şirket sözleşmesi ile öngörülmemişse tüm genel kurul kararları toplantıda bulunan oyların salt çoğunluğu ile alınır. Ortakların bu toplantılarda kullanacakları oylar TTK m. 618 uyarınca esas sermaye paylarının itibari değerine göre hesaplanır. Bu ve benzeri hükümler limited şirket içerisinde, tıpkı anonim şirketlerde olduğu gibi, bir azınlık ve çoğunluk grupları oluşmasına neden olur. Bu nedenle, bağlılık yükümlülüğünün kapsamının ve sınırlarının belirlenmesinde ortakların azınlık ve çoğunluk mevkiileri de göz önünde bulundurulmalıdır.

(a). Çoğunluk Ortak/Ortaklar

Limited şirketlerde geçerli olan çoğunluk ilkesi nedeniyle çoğunluk mevkiini elinde bulunduran ortak/ortaklar şirket ve azınlık üzerinde büyük etkiye sahiptir. Bu durumu dikkate alan kanun koyucu azınlık lehine birtakım koruyucu haklar tanımıştır[995]. Bunların yanı sıra, ortakların davranışlarını düzenlemeyi amaçlayan bağlılık yükümlülüğü de azınlık lehine bir hak olarak zikredilebilir[996].

---

[991] Handschin/Truniger, §18 N. 3; Koehler, s. 270; Germann, s. 355, 356.
[992] Dreher, s. 1632; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 94.
[993] Raiser, GroßKomm Gmbh, s. 995; Lutter, s. 102; Handschin/Truniger, §18 N. 3; Koehler, s. 270; Winter, s. 77; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 95; Germann, s. 355.
[994] *"Esas sermaye paylarının sayıları ve nominal değerleri, şirketteki pek çok ortaksal kavramın, örneğin oy hakkının, genel kuruldaki toplantı ve karar yetersayılarının, tasfiye, ayrılma ve kâr paylarının hesaplanması ve belirlenmesinde ölçü işlevine sahiptir"* (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 391). Gerek İsviçre hukuku gerekse diğer yabancı hukuklarda çoğunluk ilkesi *(Mehrheitsprinzip)* sermaye şirketleri bakımından de lege lata yasal bir gerçek olarak kabul edilmelidir (Kunz, s. 33).
[995] Örneğin bilgi alma ve inceleme hakkı (TTK m. 614), azınlığın genel kurula çağrı ve gündeme madde ekletilmesi imkânı (TTK m. 617), genel kurul kararları aleyhine dava açma hakkı (TTK m. 622).
[996] Özellikle Alman hukukunda ortağın bağlılık yükümlülüğü, azınlığı etkin bir şekilde koruyan en önemli hukuki imkânlardan birisi olarak görülmektedir. Bkz. Altmeppen, §13 Rn. 38, §50 Rn 30; Raiser,

Çoğunluk ortak/ortaklar sahip olduğu sermaye oranına bakılmaksızın, ortak olmanın bir sonucu olarak bağlılık yükümlülüğünün kişi bakımından kapsamı içerisindedir. Nitekim daha önce de bağlılık yükümlülüğünün bireysel nitelikte bir yükümlülük olduğunu belirtmiştik[997]. Çalışmamızda benimsediğimiz görüş uyarınca ortakların yatay bağlılık yükümlülüğü de bulunduğundan[998], çoğunluk ortak/ortaklar şirket ilişkisi dâhilinde sahip oldukları hakları kullanırken, kendisinden beklenebildiği ölçüde azınlık ortak/ortakların menfaatlerini de gözetmek zorundadırlar[999]. Örnek olarak çoğunluk ortak/ortaklar, maddi durumunun kötü olması nedeniyle rüçhan hakkını kullanamayacak olan azınlığın sermaye oranını daha da azaltacak şekilde şirketin mutlaka sermaye artırımına gitmesi yönünde bir tavır almamalıdır. Bu durumda çoğunluk ortak/ortaklar, bağlılık yükümlülüğü kapsamında bir menfaat kıyaslaması *(Interessenabwägung)* yapacak ve azınlığa en az zararı verecek yolu seçecektir[1000].

Limited şirketlerde çoğunluk ilkesinin geçerli olması nedeniyle, çoğunluğa sahip ortak/ortaklar genel kurulda şirket iradesinin oluşumunu ve dolayısıyla şirketin menfaatlerini yönlendirme konusunda geniş bir yetkiye sahiptir. Bu geniş yetkinin bir sonucu olarak çoğunluk ortak/ortakların daha yoğun bir bağlılık yükümlülüğüne tabi olduğunun kabulü gerekir. Bu nedenle, sahip olduğu ortaklık haklarını, özellikle de oy hakkını kullanırken şirketin menfaatlerini göz önünde bulundurmalıdırlar[1001].

GroßKomm Gmbh, s. 1000; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 95; Bitter, Scholz Komm., s. 800, 801; Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 24.

997 Bkz yukarıda İkinci Bölüm, IV, B, 1, a.

998 Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, B, 2, b. Bu hususta bkz. Altmeppen, §13 Rn. 29; Lieder, GmbHG Komm, § 13 Rn. 141 vd; Bayer/Hommelhof/Kleindiek, s. 507.

999 Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 95; Bitter, Scholz Komm., s. 800, 801.

1000 Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 98. Bununla birlikte yatay bağlılık yükümlülüğü, Alman hukukunun aksine, İsviçre hukukunda çoğunlukla kabul edilmemektedir. Bu yüzden İsviçre doktrininde genellikle, bağlılık yükümlülüğü kapsamında çoğunluk ortak/ortakların azınlığın menfaatlerini dikkate almak zorunda olmadığı belirtilmektedir. Bu noktada gerekçe, OR Art. 803 (TTK m. 613)'te şirket menfaatine odaklanılmış olması karşısında, azınlığın menfaatlerinin bağlılık yükümlülüğü kapsamında gözetilmesinin mümkün olmamasıdır. (Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2538; Blanc, s. 104; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 5; Germann, s. 384; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 172; Feuz, s. 210, 211).

1001 Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 95; Lieder, GmbHG Komm, § 13 Rn. 144; Bitter, Scholz Komm., s. 800, 801.

(b). Azınlık Ortak/Ortaklar

Ortaklık mevkiinin bir sonucu olarak azınlık konumundaki ortak/ortaklar da bağlılık yükümlülüğüne tabidirler[1002]. Çoğunluk ilkesi dolayısıyla azınlık, şirket kararlarının oluşmasında sınırlı bir etkiye sahip olduğundan, ilk etapta azınlığın bağlılık yükümlülüğünün de sınırlı bir düzeyde olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte azınlık kendilerine tanınan bireysel veya azınlık haklarını kullanarak şirket içi menfaat çatışmalarını tetikleyebilir, giderek şirket üzerinde olumsuz sonuçlar doğmasına neden olabilir[1003]. Azınlığın da tabi olduğu bağlılık yükümlülüğü, bu çatışmaların önlenmesi bağlamında bir düzen kuralı olarak hizmet edecektir[1004]. Hiç şüphesiz, azınlığın şirket içi etki imkânı sınırlı olduğundan, bağlılık yükümlülüğüne başvuru da az olacaktır; ancak bu durum azınlık ortak/ortakların bağlılık yükümlülüğüne tabi olduğu gerçeğini değiştirmez. Bu itibarla, azınlık ortak/ortaklar da davranışlarını bağlılık yükümlülüğü çerçevesinde düzenleyecek, bu sayede hem şirket hem de çoğunluk menfaatleri gözetilmiş olacaktır[1005].

Azınlığın şirket içi etki imkânının sınırlı olmasına göreceli bir yaklaşım sergilenmelidir. Başka bir anlatımla, azınlığın bağlılık yükümlülüğünün daha az yoğunlukta olduğu iddiası her zaman doğru değildir. Azınlık, kendisine tanınan azınlık haklarının kullanımında nispeten daha güçlü bir etki potansiyeline sahip olacaktır[1006]. Bu nedenle, azınlık ortak/ortakların, azınlık haklarını kullanırken daha yoğun bir bağlılık yükümlülüğüne tabi olması gerekmektedir[1007]. Örneğin TTK m. 621 kapsamında alınacak önemli kararlarda azınlık ortak/ortaklar kilit rol oynayabilir. Yerine göre azınlık, bu durumda bir kararın alınmasını engelleyecek konuma *(Sperrminorität)* da ulaşabilir. Bu

---

[1002] Bkz yukarıda İkinci Bölüm, IV, B, 1, a.
[1003] Lieder, GmbHG Komm, § 13 Rn. 144; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 96.
[1004] Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 24.
[1005] Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 96; Bayer/Hommelhof/Kleindiek, s. 508.
[1006] Bayer/Hommelhof/Kleindiek, s. 508; Lieder, GmbHG Komm, § 13 Rn. 144.
[1007] Altmeppen, §13 Rn. 39. Alman Federal Mahkemesi 1995 yılındaki *Girmes* davası (BGHZ 129, 136) ile azınlık ortakların, çoğunluk ortaklara karşı bağlılık yükümlülüğüne tabi olduğuna karar vermiştir (Lieder, GmbHG Komm, § 13 Rn. 144).
"In der Aktiengesellschaft ist nicht nur der Mehrheitsaktionär dem Minderheits- oder Kleinaktionär zur Treue verpflichtet; es besteht umgekehrt auch eine Treuepflicht des Minderheits- oder des Kleinaktionärs gegenüber dem Mehrheitsaktionär oder gegenüber anderen Minderheits- oder Kleinaktionären (Bir anonim şirkette yalnızca çoğunluk pay sahiplerinin azınlık veya küçük pay sahiplerine karşı bağlılık yükümlülüğü yoktur; aksine, azınlık veya küçük pay sahiplerinin de çoğunluk ve diğer azınlık veya küçük pay sahiplerine karşı bağlılık yükümlülüğü vardır)", BGH: Treuepflicht der Minderheitsaktionäre einer AG und Haftung des Stimmrechtsvertreters (Girmes) NJW, H. 27, 1995, s. 1741.

artan etki gücünün karşılığı olarak, azınlık ortak/ortaklar ilgili hakların kullanımında daha yoğun bir bağlılık yükümlülüğüne tabi olacaklardır[1008].

D. SÜRE BAKIMINDAN KAPSAMI

Bir hukuki ilişki bağlamında temas kuran kişiler arasında bağlılık yükümlülüğünün söz konusu olabilmesi için bu yükümlülüğün kanunen veya sözleşmesel olarak öngörülmüş olması gerekir[1009]. Çalışmamızın konusunu teşkil eden limited şirketlerde ortakların bağlılık yükümlülüğü Kanunla (TTK m. 613) düzenlenmiştir ve *ex lege* uygulanır. Bu itibarla, limited şirkette ortaksal bağlılık yükümlülüğünden bahsedebilmek için limited şirkete ortaklık bağının varlığı zorunludur. O halde denilebilir ki, bağlılık yükümlülüğünün süre bakımından başlangıcı ve nihayeti, ortaklık sıfatının kazanılması ve kaybedilmesi ile paralellik arz etmektedir[1010]. Fakat burada belirtilmelidir ki, ortağın ortaklık sıfatının devamı müddetince bağlılık yükümlülüğüne mutlak anlamda tabi olması zorunlu değildir. Bağlılık yükümlülüğü emredici mahiyette düzenlenmiş bir yükümlülük olmadığından, ileride ele alacağımız üzere[1011] bağlılık yükümlülüğünün uygulanmasına ara verilebilir (TTK m. 613/son).

1. Başlangıcı

a. Genel Olarak

Bağlılık yükümlülüğü, bir kişinin limited şirkete ortak olması ile başlar[1012]. Bu anlamda bağlayıcılık için ortaklık sıfatının aslen veya devren kazanılması arasında fark yoktur[1013]. Mühim olan ortaklık sıfatının başlamış olmasıdır. Şu halde bağlılık

---

[1008] İstisnai durumlarda azınlık bu yoğun bağlılık yükümlülüğü kapsamında oy kullanmaktan kaçınmak zorunda bile kalabilir (Feuz, s. 214). Tam tersine, bazı durumlarda da oy kullanmak zorunda kalabilirler (Akın, s. 53; Nomer, s. 12).

[1009] Bkz. yukarıda Birinci Bölüm, II, C.

[1010] Sanwald, s 64; Sommer, s. 77 vd; Böckli, Aktienrecht**,** §13 N 90; Ayan, s. 118; Akkale Çelebi, s. 117, 118.

Nitekim Yargıtay ortaklık hak ve sıfatına bağlı olarak açılacak davalarda, davacının davanın başından sonuna kadar "ortak" sıfatının bulunması gerektiğine hükmetmiştir: *"... davacının dava devam ederken davalı şirketteki tüm hisselerini 04/01/2017 tarihinde ayrılma hakkını kullanarak devrettiği, bu tarih itibariyle davacının davacı sıfatı kalmadığı, davacı sıfatının kesintisiz şekilde devam etmesi gerektiği, üç ay sonra davacının davalı şirketten pay satın alarak hissedar olmasının davacıya bu davaya devam etme hakkı ve dolayısıyla davacılık sıfatı vermeyeceği…"* Y. 11. HD, E. 2018/5195, K. 2019/6440, T. 10.10.2019 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 08.03.2023). Yargıtayın bu görüşünün bağlılık yükümlülüğüne uyarlanabilir olduğunu düşünmekteyiz.

[1011] Bkz. İkinci Bölüm, V, B

[1012] Çokları yerine bkz. Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 3.

[1013] Zira payın devri ile şirketteki ortaklık sıfatı devredilmektedir (Şener, Limited Ortaklık, s. 279;

yükümlülüğünün başlangıcının tam olarak tespit edilebilmesi için ortaklık sıfatının kazanıldığı anın belirlenmesi gerekir.

Limited şirkette ortak sıfatı kuruluşta veya sermaye artırımında aslen kazanılabilir. Kurucuların esas sermaye paylarını taahhüt edip imzaladıkları (TTK m. 575) şirket sözleşmesi ticaret siciline tescil edilir (TTK m. 587) ve tescil ile şirket tüzel kişilik kazanır (TTK m. 588). Tescil ile tüzel kişiliğin kazanılması anında ortak sıfatı da kazanılır ve bağlılık yükümlülüğü doğar[1014].

Hali hazırda mevcut olan bir limited şirket, yeni paylar çıkarmak suretiyle sermayesini artırma yoluna gidebilir. Müdürlerin hazırladığı değişiklik taslağı genel kurulda görüşülür (TTK m. 616/1, a). Genel kurulun onayını, sermaye artırımının icra edilmesi izler[1015]. Nihayet sermaye artırımına yönelik şirket sözleşmesi değişikliği tescil ve ilan olunur (TTK m. 589/2). Bu anda yeni çıkarılan paylar doğar ve ilk kez bu paylara sahip olan kişiler o anda aslen ortak sıfatını kazanır[1016]. Bağlılık yükümlülüğünün başladığı an sermaye artırımın tescil edilip payların doğduğu andır[1017].

Esas sermaye payının sonradan bir hukuki işlemle devralınarak ortak olunması durumunda ise süreç her zaman bu kadar hızlı değildir. Zira esas sermaye payının devri için bir dizi işlemin tamamlanması gerekmektedir[1018]. Önce taraflar arasında bir devir

---

Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 546 vd).

[1014] Bilgili/Demirkapı, s. 645; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 427; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 786; Bozkurt, s. 530.

[1015] Hiç şüphesiz bu konuda yetkili organ müdürlerdir. Bkz. Şener, Limited Ortaklık, s. 210; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 548.

[1016] Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 792; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 452; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 546.

[1017] Sermaye artırım kararının tesciliyle birlikte, özellikle yeni ortaklar, esas sermaye payı ile bağlantılı hak ve yükümlülüklere sahip olur (Şener, Limited Ortaklık, s. 215; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 792). Aynı yönde Bilgili/Demirkapı, s. 472; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 274.

[1018] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 556 vd; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 452 vd; Bigili/Demirkapı, s. 750 vd; Şener, Limited Ortaklık, s. 279, 280 ve 288 vd; Ertan Demirkapı, **Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hükümlerine Göre Limited Ortaklıkta Payın Devri,** İzmir, Turhan Kitabevi, 2008, s. 213 vd.

"... Ancak 6102 Sayılı TTK'nın 595/1. maddesiyle, hisse devir vaadi sözleşmelerinin geçerli bir şekilde kurulabilmesi yazılı şekilde yapılmaları ve taraf imzalarının noterce onaylanması şartına bağlı tutulmuştur. TBK'nın 12/2 maddesinde Kanunun sözleşmeler için öngördüğü şeklin geçerlilik şekli olduğu belirtilerek, bu şekle uyulmadan akdedilen sözleşmelerin hüküm doğurmayacağı düzenleme altına alınmıştır. Taraflar arasındaki hisse devir vaadi sözleşmesinin yazılı şekilde yapıldığı ancak taraf imzalarının noterce onaylanmadığı anlaşıldığından Kanunun öngördüğü şekle riayet edilmeksizin akdedilen sözleşmenin geçersiz olduğunun kabulü zorunludur..." (Y. 11. HD E. 2020/1478, K. 2021/620, T. 01.02.2021, Kazancı, erişim tarihi: 09.03.2023)

Yargıtay bir kararında iki ortaklı limited şirkette ortaklardan birinin diğerine payını devretmesi durumunda noterde yapılan sözleşmeyi genel kurul kararı saymıştır: *"... 29.06.2010 tarihli limited şirket hisse devri sözleşmesinde devreden, devralan ise olup, dava konusu kararın da hisse devri sözleşmesinin tarafları olan*

sözleşmesi hazırlanıp imzalanır ve bu imzalar noter tarafından onaylanır (TTK m.595/1). Bundan sonra devre onay verilmesi için konu genel kurula götürülür[1019]. Eğer genel kurul onay verirse devir gerçekleşmiş olur (TTK m. 595/2). İşte bu an ortaklık sıfatının kazanıldığı, dolayısıyla bağlılık yükümlülüğünün başladığı andır[1020]. Burada iki ihtimal ile karşılaşmak mümkündür: İlki genel kurulun devre onay vermemekle birlikte ret cevabı da vermemesidir. Bu durumda TTK m. 595/son uyarınca, genel kurul başvurudan itibaren üç ay içinde reddetmezse devre onay vermiş sayılır. Bu ana kadar devir askıda olup üç aylık sürenin sonunda pay devralana geçmiş sayılır ve bağlılık yükümlülüğü başlar[1021]. Diğer ihtimal ise payın devrine yönelik kanuni düzenlemeden sapılmış olmasıdır. Kural olarak devir genel kurulun onayı ile geçerli olur. Ancak şirket sözleşmesinde bu durumun aksi öngörülebilir ve genel kurulun onayı şartından vazgeçilebilir (TTK m. 595/1, ilk cümle). Bu durumda devir, devir sözleşmesindeki imzaların noterce onaylanması anında gerçekleşir ve devralan bu andan itibaren bağlılık yükümlülüğüne tabi olur[1022].

Esas sermaye payının eşler arasındaki mal rejimine ilişkin hükümler, miras ya da icra yoluyla da iktisap edilmesi mümkündür (TTK m. 596). Bu durumda esas sermaye payından doğan tüm haklar ve borçlar kanun gereği iktisap edene geçer. Bunun için genel kurulun onayına ihtiyaç yoktur[1023]. Böylesi özel edinme türlerinin *(besondere*

---

anılanlar tarafından alınması karşısında esasen noterde yapılan hisse devri sözleşmesinin devreden açısından devre muvafakat niteliğinde olduğunun kabulü gerekir. Bu nedenle iki ortaklı olduğu anlaşılan davalı şirkette alınan dava konusu kararda artık oybirliği koşulunun aranmayacağı ve davacıların işbu davayı açmakta hukuki yararlarının bulunmadığı…" (Y. 11. HD, E. 2014/9143, K. 2014/14323, T. 23.09.2014, karararama.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 09.03.2023).

1019 Zira devre onay vermek genel kurulun devredilemez yetkileri arasındadır (TTK m. 616/1, g). Öte yandan, şirket sözleşmesinde genel kurul onayının aranmayacağı öngörülebilir (TTK m. 595/2).

1020 Şener, Limited Ortaklık, s. 311, 312; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 797; Bozkurt, s. 542; Hakan Çebi, "Madde 596", Kemal Şenocak (ed.), **Şirketler Hukuku Şerhi Cilt IV** içinde s. 4283-4292, 1. Baskı, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2023, s. 4291. Benzer yönde Demirkapı, s. 461.

1021 Şener, Limited Ortaklık, s. 308.

1022 İsviçre hukukunda payın devri sözleşmesindeki imzaların noterce onaylanması zorunluluğu yoktur. Bu nedenle, tarafların sözleşmeyi imzalamasıyla devir gerçekleşmiş olur (Blanc, s. 170 Shelby du Pasquier/Matthias Wolf/Matthias Oertle, "Art. 787", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art 787 N. 1-8, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 787 N. 3). Hukukumuzda ise imza için noter onayı arandığından (TTK m. 595/1, ilk cümle), genel kurul onayından vazgeçildiği ihtimalde devrin gerçekleşmiş sayılması için imzaların noterce onaylanması anını esas almak gerekmektedir (Açıkça belirtmemekle beraber benzer yönde bkz. ve karş. Şener, Limited Ortaklık, s. 288, 289 ve 318).

1023 İsviçre hukukunda ise oy ve bununla bağlantılı hakların kullanılabilmesi için devralan kişinin genel kurul tarafından oy hakkına sahip ortak olarak tanınması gerekir. Bkz. OR Art. 788 Abs. 2. Malvarlığı haklarına yönelik talepler bu kısıtlamadan etkilenmemektedir (Blanc, s. 173; Shelby du Pasquier/Matthias Wolf/Matthias Oertle, "Art. 788", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art 788 N. 1-17, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 788 N. 7).

Erwerbsarten) gerçekleştiği anda iktisap eden bağlılık yükümlülüğüne de tabi olmaya başlar[1024].

b. Ortaklık Öncesi Dönem

Genel olarak bir hukuki işlemin sonuçlarını doğurmaya başladığı an (genel etki zamanı), o hukuki işlemin meydana gelmesi için gerekli olan son kurucu unsurun gerçekleştiği ve hukuki işlemin hayat bulduğu andır[1025]. Bununla birlikte, bir hukuki işlemin sonuçlarının (ya da en azından bir kısmının) o hukuki işlemin son kurucu unsurundan önce meydana geldiği, dolayısıyla genel etki zamanından *(allgemeiner Wirkungszeitpunkt)* önce ortaya çıktığı ve bu sonucun objektif hukuk bakımından özel olarak öngörüldüğü durumlarda geriye etkililik *(Rückwirkung)* söz konusu olur. Böyle bir durumda hukuki sonuç, hukuki işlem için gerekli olan ön koşulların henüz yerine getirilmediği bir zamanda ortaya çıkmaktadır[1026].

Acaba, limited şirkete ortak olmanın getirdiği sonuçlardan birisi olan bağlılık yükümlülüğünün, ortak sıfatının kazanılmasından öncesine etki göstermesi mümkün müdür? Bu noktada temel kural bağlılık yükümlülüğün, ortak sıfatının aslen kazanımında şirketin veya sermaye artırımının tescili ile etkilerini göstermesidir. Ortak sıfatının devren kazanılması durumunda ise genel kurulun onay vermesi yahut özel kazanım şekillerinin gerçekleşmesi ile ortaklık sıfatının ve bununla bağlantılı olarak bağlılık yükümlülüğünün hayat bulmasıdır[1027]. TTK anlamında ortağın bağlılık yükümlülüğünün, ortak sıfatının kazanılmasından önceki döneme de etkili olması bir istisnadır[1028] ve bunu ifade eden herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle bağlılık yükümlülüğünün geriye dönük etkisinden söz edilemez[1029].

[1024] Şener, Limited Ortaklık, s. 337, 338; Sanwald, s. 30; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 80.
[1025] Rémy Messer, **Rückwirkung im Gesellschaftsrecht,** Bern, Stämpfli Verlag, 2013, s. 29; Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 303, 304.
[1026] Messer, s. 32, 33. Ayrıca bkz. Asuman Yılmaz, s. 30 vd.
[1027] Bkz. hemen yukarıda İkinci Bölüm, IV, D, 1, a.
[1028] Messer, s. 283.
[1029] Blanc, s. 121, Feuz, s. 128, 129; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 4. İstisnai durumlarda ortaklık öncesi dönemde de bağlılık yükümlülüğünün dikkate alınabileceği yönünde bkz. Bayer/Hommelhof/Kleindiek, s. 509.

2. Sona Ermesi

a. Genel Olarak

Bağlılık yükümlülüğünün bağlayıcılık etkisi bir limited şirkete ortak olmaya bağlıdır. Dolayısıyla ortak sıfatının kaybı aynı zamanda bağlılık yükümlülüğünün süre bakımından kapsamının sınırını teşkil eder[1030]. Bu nedenle bağlılık yükümlülüğünün sona erdiği anı belirlemek için ortak sıfatının sona erdiği anın tespit edilmesi gerekir. Ortak sıfatını sona erdiren nedenler genel hatlarıyla *a)* esas sermaye payının devri, *b)* şirketin sona ermesi, *c)* ortağın ölümü/tüzel kişiliğinin kaybedilmesi, *d)* ortağın şirketten çıkması veya çıkarılması olarak sayılabilir[1031].

a) Hemen yukarıdaki açıklamalarımıza paralel olarak, esas sermaye payının devri için gerekli olan işlemler yapıldığında devir gerçekleşmiş olur ve ortak sıfatı sona erer. Bu noktada genel kurulun devri onayladığı an yahut onay şartının aranmadığı durumlarda devir sözleşmesindeki imzaların noterce onaylandığı an devreden bakımından ortak sıfatının kaybedildiği ve bağlılık yükümlülüğünün sona erdiği andır[1032].

b) Bir limited şirketin sona erme nedenleri çeşitli olabilir. TTK m. 636/1'e göre limited şirket, şirket sözleşmesinde öngörülen sona erme sebeplerinden birinin gerçekleşmesi, genel kurul kararı, iflasın açılması ve kanunda öngörülen diğer bir sona erme nedeniyle sona erer. Sona eren limited şirket kural olarak tasfiyeye girer[1033]. Birleşme, bölünme ve tür değiştirme durumlarında ise tasfiyesiz sona erme söz

---

[1030] Sanwald, s. 47; Germann, s. 387; Sommer, s. 77; Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 152.

[1031] Halit Aker, **"Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebeple Fesİh Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler",** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXXII, S. 1, 2016, s. 65 vd.

[1032] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, D, 1, a.

[1033] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 570; Bilgili/Demirkapı, s. 778, 779; Şener, Limited Ortaklık, s. 1018, 1019. Limited şirketin tasfiyesi ile ilgili olarak TTK m. 643'te anonim şirketlere ilişkin hükümlere atıf yapılmıştır. Bu nedenle anonim şirketlere ilişkin literatür limited şirketlere aktarılabilir niteliktedir (Emrullah Kervankıran, **Anonim Şirketlerin Tasfiyesi,** 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015, s. 109).

konusudur[1034]. Bu itibarla sona erme nedeni, tasfiyenin yapılıp yapılmayacağını tayin eder[1035].

ba) Bir limited şirket sona erdiğinde kural olarak tasfiye haline girer (TTK m. 643, 533/1). Bu durumda her şeyden önce, sona erme, iflas kararı da dâhil olmak üzere bir mahkeme kararından[1036] başka bir sebeple meydana gelmiş ise müdür, şayet birden fazla müdür varsa en az iki müdür durumu ticaret siciline tescil ve ilan ettirir (TTK m. 637). Zira artık limited şirketin hukuk âlemindeki hayatında yeni bir aşama başlamıştır: tasfiye. Bu aşamada amaç, şirketin faaliyetlerine devam etmesini sağlamak değil; bilakis mevcut hukuki işlemlerin çözülmesi ve ardından şirketin sicilden terkin edilmesidir[1037]. Buna karşılık, sona ermeye rağmen şirket tüzel kişiliğini korur, ticaret unvanını "tasfiye halinde" ibaresi eklenerek kullanır ve fiil ehliyeti tasfiye işlemleri ile sınırlı olmak üzere devam eder (TTK m. 533/2). Bu doğrultuda, şirket sözleşmesi halen geçerliliğini korumakta, şirketin sona ermiş olması ortak sıfatının kaybedilmesine yol açmamaktadır. Bu aşamada ortak, ortaklıktan kaynaklanan haklara sahiptir ve yükümlülüklere de uymak zorundadır[1038]. Tasfiyenin tamamlanmasını takiben şirketin ticaret unvanının sicilden silinmesi tasfiye memurlarınca istenir; istem üzerine silinme tescil ve ilan edilir (TTK m.545). Tam bu noktada, şirketin tüzel kişiliğini ne zaman kaybettiği hususunda doktrinde tartışma vardır[1039]. Çalışma konumuz itibariyle bu husus önemlidir, zira şirketin tüzel kişiliğini kaybettiği an, bağlılık yükümlülüğünün de sona erdiği andır.

Doktrinde bir kısım yazarlar, şirketin ticaret unvanının silinmesine yönelik tescilin açıklayıcı etkiye sahip olduğu görüşündedir. Zira TTK m. 533/2'de şirketin tasfiye sonuna kadar tüzel kişiliğini koruduğu açıkça ifade edilmiştir. Sonuç olarak, tescil

[1034] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 540; Özlem Karaman Coşgun, **Anonim Şirketin Tasfiyesi,** Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s. 18, 19. eTK m. 439'da tasfiyesiz sona erme haleri sınırlı sayıda sayılmıştı; buna karşılık yeni TTK *"Kanundaki istisnalar saklıdır"* şeklindeki ifadesiyle tasfiyeye gerek bulunmayan halleri sınırlamamıştır (Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Şerhi (Cilt IV),** Tamamen Yenilenmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2022, s. 2733).
[1035] Karaman Coşgun, s. 18.
[1036] Sona erme nedeni mahkeme kararına dayanıyorsa durumu mahkeme veya iflas idaresi tescil ve ilan ettirir (Şener, Limited Ortaklık, s. 1017).
[1037] Şener, Limited Ortaklık, s. 1020; Karaman Coşgun, s. 24, 25; Kervankıran, s. 57 vd.
[1038] Şener, Limited Ortaklık, s. 1020; Karaman Coşgun, s. 21; Kervankıran, s. 98, 99.
[1039] Bu konudaki detaylı açıklamalar ve Alman hukukunda geliştirilen çift unsur görüşü hakkında bkz. Kervankıran, s. 275 vd.

anında değil, tasfiye işlemlerinin fiilen sona erdiği anda şirketin tüzel kişiliği de sona erecektir[1040].

Diğer bir kısım yazarlar ise tescilin kurucu etkiye sahip olduğu görüşündedir. Bu görüşe göre tasfiye işlemleri tamamlanmış olsa bile şirketin sicil kaydı silinmediği müddetçe şirket tüzel kişiliği var olmaya devam edecektir[1041].

Bağlılık yükümlülüğünün sona erdiği anın tespiti, yukarıda zikredilen görüşler çerçevesinde ele alınmalıdır. Bu bakımdan ikinci görüş sistematik olarak daha uygun görülebilir. Nitekim bir limited şirket ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanır ve bağlılık yükümlülüğü o anda hayat bulur. Buna simetrik olarak yine tescil ile tüzel kişiliğin, dolayısıyla bağlılık yükümlülüğünün ortadan kalktığı söylenebilir. Ancak bu görüş taraftarları, tescilden sonra tasfiye edilmemiş malvarlığının ortaya çıkması halinde, bunların kime ait olacağı konusunda ikna edici gerekçeler sunamamış, ortaklar arasında elbirliği mülkiyeti gibi zorlama çözümler önermişlerdir[1042]. Bu itibarla kanaatimizce ilk görüş uyarınca şirket tüzel kişiliğinin, aynı zamanda bağlılık yükümlülüğünün, tasfiye işlemlerinin tamamlanmasıyla sona erdiğinin kabul edilmesi gereklidir[1043].

bb) Yeni TTK ile yapılan en köklü yeniliklerden birisi ticaret şirketlerindeki yapısal değişikliklere yönelik birleşme, bölünme ve tür değiştirme hükümleridir. Bu hükümlerin ihdas edilmesindeki amaç, şirketlerin tasfiyeye girmeksizin basit bir şekilde yeniden yapılandırılmalarını tamamlamalarıdır[1044]. Zira şirketlerin yapısal dönüşümleri için tasfiyeye girmesini beklemek birçok açıdan mahzurlu ve ekonomik olmayan sonuçlar doğurmaya müsaittir[1045].

[1040] Kervankıran, s. 275, 276; Şener, Limited Ortaklık, s. 1133, 1134.
[1041] Karaman Coşgun, s. 266; Şener, Limited Ortaklık, s. 1135, 1136.
[1042] Kervankıran, s. 278, 279.
[1043] Bu iki görüşe alternatif olarak bir de "Çift Unsur Öğretisi" vardır. Bu görüşe göre, tasfiyenin tamamlanıp şirket tüzel kişiliğinin ortadan kalkması için hem sicilden silinme işleminin yapılması hem de tasfiye edilecek mamelekin kalmamış olması koşullarının bir arada bulunması gerekmektedir (Oruç Hami Şener, **Anonim Ortaklıkta Ek Tasfiye (İhya),** 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s. 25, 26; Kervankıran, s. 277, 278). Bu görüşün Türk hukukuna uygulanabilir olduğu yönünde bkz. Şener, İhya, s. 27, 28; Kervankıran, s. 279.
[1044] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 700; Bozkurt, s. 563; Hakan Çebi, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Ortaklıkların Bölünmesi,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s. 26.
[1045] Çebi, Bölünme, s. 2.

Şirketlerin yeniden yapılandırma işlemlerine girmesi halinde süreç, koşullara bağlı olarak, katılımcı şirketlerin bazılarının veya hepsinin sona ermesi ile sonuçlanmaktadır[1046]. Bu sona erme haline, genel kural olarak bir tasfiye süreci değil, yeniden yapılandırma prosedürü eşlik eder. Şu halde bir şirketin birleşme, bölünme ve tür değiştirme işlemlerine girmesi halinde tasfiyesiz sona erme durumu gündeme gelecektir[1047].

Nitekim yapısal değişikliklere karakterini veren de bu husustur: ortaklığın sürekliliği ilkesi *(Grundsatz der Kontinuität der Mitgliedschaft)*[1048]. Bu ilkeye göre yeniden yapılandırmaya giren bir şirketin ortakları, devralan veya dönüştürülecek olan şirketin paylarına ve ortaklık haklarına *ipso iure* sahip olacaktır. Önceki şirketteki haklar usulünce belirlenmiş bir değişim oranına göre yeni şirketin paylarına ve haklarına yansıtılacaktır[1049]. Devrolunan veya dönüştürülen şirket tasfiyesiz sona ereceğinden bu şirketteki ortaklık mevkii de son bulacak; yeni ortaklık mevkii, devralan veya dönüştürülecek olan şirkette devam edecektir[1050]. Bu noktada birleşme, bölünme ve tür değiştirme halinde ortak sıfatının ne zaman son bulduğunun incelenmesi gerekmektedir.

Limited şirketin birleşmesi veya bölünmesi durumunda, birleşme ve bölünme sözleşmesinin sicile tescili önem arz etmektedir. Zira TTK m. 152/son ve m. 179/3 uyarınca sözleşmenin tescili ile birlikte devrolunan veya tam bölünen limited şirket infisah eder. Bu anlamda tescil kurucu niteliktedir[1051]. Tescil ile şirket tüzel kişiliğini

---

[1046] Nitekim birleşme, devralma ya da yeni kuruluş şeklinde gerçekleşebilir. Devralma şeklinde birleşmede devralan şirket varlığını sürdürüken devrolunan şirket sona erer. Yeni kuruluş şeklinde birleşmede ise birleşmeye katılan tüm şirketler yeni kurulan şirketin çatısı altına girer ve dolayısıyla varlıklarını kaybeder. Aynı ihtimaller tam veya kısmi bölünmede de karşımıza çıkacaktır.

[1047] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 540; Pulaşlı, Şerh IV, s.2758, 2759. *Arslanlı* ise *"Hakikatı halde 439. uncu maddenin saydığı tasfiyesiz infisah hallerinde de feshin hukukî neticesi şirketin tasfiye haline girmesidir. Ancak, gerek birleşme, gerek devir alma hususi hükümlere göre yapılır, aktif ve pasifler küllî halefiyet yoluyla intikal eder (TTK. m. 151, 451), tasfiye hükümlerine tâbi tutulmaz. Bizce bu hallerde de, fiilî bir tasfiye bahis mevzuu olmasa dahi, infisah ile şirket tasfiye haline girmiş sayılır. Birleşmenin veya devir almanın hususi hükümlere göre gerçekleşmesi infisahın hukukî neticesini değiştirmez, belki tasfiye usulü üzerine müessir olur"* demek suretiyle yeniden yapılanma halinde dahi -sona ermenin bir neticesi olarak- şirketin tasfiyeye gireceğini; ancak tasfiye yönteminin değişeceğini belirtmiştir (Halil Arslanlı, **Anonim Şirketler IV. Kısım Anonim Şirketin Hesapları – V. Kısım Anonim Şirketin İnfisahı ve Tasfiyesi,** İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1961, s. 148).

[1048] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 107, 153, 169; Sanwald, s. 423.

[1049] Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 75, 76; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 107, 18.

[1050] Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 586; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 75; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 564.

[1051] Pulaşlı, Genel Esaslar, s, 91, 134; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 135, 163; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 599; Bilgili/Demirkapı, s. 88, 106; Bozkurt, s. 586, 617.

kaybedeceğinden, ortaklık mevkii ve dolayısıyla bağlılık yükümlülüğü de sona erer[1052]. Bu noktada şu hususa da dikkat edilmelidir: Bir limited şirketin kısmi bölünmesi söz konusu olduğunda ortağın bağlılık yükümlülüğünden bahsedebilmek için ilgili ortağın bölünme sonucunda şirketten ayrılıp ayrılmadığına bakmak gerekecektir. Eğer ortak bölünme ile birlikte şirketteki ortaklık mevkiini kaybetmiş ise bağlılık yükümlülüğü de sona ermiştir. Tam tersine, ortak bölünme sonucunda şirketten ayrılmamış ise bağlılık yükümlülüğünde herhangi bir değişiklik olmayacaktır.

Bir limited şirketin tür değiştirmesi durumunda ise iki ihtimal söz konusu olur: limited şirket ya anonim şirkete ya da kooperatife dönüşecektir[1053] (TTK m. 181/1). Hukukumuzda biçim değiştirici tür değiştirme kabul edildiğinden[1054] ayniyet prensibi gereği, dönüşen şirket, eskisinin devamı sayılacak, ortaklık mevkii tür değiştirmeden etkilenmeyecektir[1055]. Fakat bu durumda tescil ile birlikte (TTK m. 189/son) artık limited şirketten bahsedilemeyeceği için ortağın bağlılık yükümlülüğü de sona ermiş olacaktır[1056].

c) Ortak sıfatını sona erdiren nedenlerden birisi de ortağın ölümü yahut tüzel kişiliğini kaybetmesidir[1057]. Gerçek kişi ortak bakımından ölüm, tüzel kişi ortak bakımından tüzel kişiliğin kaybedilmesi hukuki ehliyetin ve doğal olarak da ortaklık sıfatının kaybına, aynı zamanda bağlılık yükümlülüğünün nihayetine sebep olur[1058].

d) TTK limited şirkette ortağın şirketten çıkmasına veya çıkarılmasına izin vermiştir (TTK m. 638-642). Ortağın limited şirketten çıkması veya çıkarılması bağlamında çeşitli ihtimaller gündeme gelebilir. Bu itibarla, ortağın şirketten ayrılarak

---

[1052] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 564; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 599, 600.
[1053] TTK m. 181/1 uyarınca bir sermaye şirketi ancak başka bir sermaye şirketine veya bir kooperatife dönüşebilir. Bu itibarla limited şirket, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkete de dönüşebilir. Ancak anılan şirketin uygulamada son derece nadir bulunduğu göz önünde tutulduğunda, bir limited şirketin sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkete dönüşmesi ihtimalini göz ardı etmeyi tercih etmiş bulunuyoruz.
[1054] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 168. Yeni kuruluş yoluyla tür değiştirme için bkz. Pulaşlı, Şerh I, s. 389.
[1055] Pulaşlı, Şerh I, s. 388; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 653; Bilgili/Demirkapı, s. 116; Bozkurt, s. 620, 621.
[1056] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 564. Ortaklar tür değiştirme nedeniyle meydana gelen farklı hukuki durumlara katlanmak zorundadır (Pulaşlı, Şerh I, s. 388). Bu minvalde, bir anonim şirket limited şirkete dönüştüğünde ortaklar bağlılık yükümlülüğüne tabi hale geleceklerdir.
[1057] Aker, Sona Erme, s. 68 vd.
[1058] Açıkça ifade etmemekle beraber benzer yönde Akkale Çelebi, s. 64, 119.

ortaklık sıfatının ve bağlılık yükümlülüğünün sona erdiği zamanının tespiti söz konusu ihtimaller altında incelenmelidir.

Bir limited şirket ortağı, şirket sözleşmesinde öngörülmüş bulunan çıkma hakkını kullanarak şirketten ayrılabilir (TTK m. 638/1). Bu durumda ortağın şirketten çıktığı ve bağlılık yükümlülüğünden soyutlandığı olduğu an, ortağın müdürlere çıkma bildiriminde bulunduğu andır[1059]. Çıkma hakkının şirket sözleşmesinde öngörülmediği durumlarda ortak, haklı sebeplerin varlığı halinde şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava açabilir (TTK m. 638/2). Bu durumda çıkma mahkemenin kesin kararı ile sonuçlanacağından, ortaklık mevkiinin kaybı ve bağlılık yükümlülüğünün nihayeti, mahkemenin kararının kesinleştiği anda olacaktır[1060]. Bununa birlikte mahkeme, ortağın talebi üzerine, ortaklık sıfatı dolayısıyla muhatap olunan bağlılık yükümlülüğünün, dava devam ederken dondurulmasına da karar verebilir[1061] (TTK m. 638/2, ikinci cümle).

Benzer şekilde, bir limited şirket, şirket sözleşmesinde öngörülen sebeplere dayanarak bir ortağın şirketten çıkarılmasına karar verebilir. Bu ihtimalde, ortağın şirketten çıkarılmasına karar vermeye yetkili organ genel kuruldur (TTK m. 621/1, h). Genel kurulun bu yetkisi diğer organlara devredilemez (TTK m. 616/2, f). Genel kurul ortağın şirketten çıkarılmasına yönelik karar aldığı anda ortağın ortaklık mevkii ve buna bağlı olarak bağlılık yükümlülüğü son bulacaktır[1062]. Şirket sözleşmesinde çıkarma sebeplerinin öngörülmemiş olduğu durumlarda, şirket, ortağın haklı nedenlerle şirketten çıkarılması için dava açabilir (TTK m. 640/3). Bu halde mahkemenin kararının kesinleştiği an, ortağın şirketten çıkarıldığı ve dolayısıyla bağlılık yükümlülüğünün sona erdiği andır[1063].

[1059] Şener, Limited Ortaklık, s. 877; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 810, 811; Nihat Taşdelen, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2011, s. 178; Ersin Çamoğlu, **Limited Ortaklıklar Hukukunun Temel İlkeleri,** 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020, s. 57.

[1060] Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 61; Taşdelen, s. 182. Ortak dava açmadan önce şirkete müracaat ederek şirketten çıkma talebinde bulunabilir. Bu durumda şirket talebi kabul ederse, çıkma, bildirimin yapıldığı değil, genel kurul kararının çıkmak isteyen ortağa ulaştığı andan itibaren hüküm ifade eder (Pulaşlı, Şerh IV, s. 3144).

[1061] Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 65; Taşdelen, s. 190.

[1062] Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 75; Taşdelen, s. 226; Erkan Eren, s. 28. Genel kurul kararıyla çıkarılan ortak, bu karara karşı iptal davası açar ve mahkeme davayı kabul ederek genel kurul kararını iptal ederse, ilgili ortak sanki şirketten hiç çıkmamış gibi işlem görür (Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 75).

[1063] Erkan Eren, s. 67, 68; Taşdelen, s. 226; Şener, Limited Ortaklık, s. 917, 918. *"... (O)rtağın limited şirketten çıkarılmasına ilişkin mahkeme kararı inşai nitelikte olduğundan karar tarihinde hüküm ifade*

Burada zikredilmesi gereken son bir ihtimal de bir ortağın haklı sebeplerle şirketin feshini istemesi halidir[1064]. Bu durumda mahkeme fesih yerine, davacı ortağın, payının gerçek değeri ödenerek şirketten çıkarılmasına da karar verebilecektir (TTK m. 636/3). Mahkemenin kararı kesinleşince ilgili ortağın şirketle ortaklık bağı kopacak ve bağlılık yükümlülüğü sona erecektir.

b. Ortaklık Sonrası Dönem

Sonraya etkili yükümlülükler, bir hukuki ilişkide asli edimin yerine getirilip borcun sona erdirilmesinden sonra da tarafları bağlamaya devam eden yükümlülüklerdir[1065]. Sözleşmeler hukukunda irade serbestisi ilkesi geçerli olduğundan, borcun sona ermesinden sonraya etkili olmak üzere bir takım yükümlülüklerin kararlaştırılması mümkündür. Acentenin rekabet yasağına ilişkin sözleşme yapılabilmesi bu duruma örnek gösterilebilir (TTK m. 123).

Sonraya etkili yükümlülüklerin, şirketler hukukuna yansıtılması demek, bir ortağın/pay sahibinin ortaklık süresinin son bulmasından sonra da birtakım ortaksal yükümlülüklere muhatap olması demektir. Bu bağlamda, acaba bir limited şirket ortağının bağlılık yükümlülüğünün, ortaklık süresini aşan bir zaman dilimine sirayet etmesi mümkün müdür? Bu konuda genel kural olarak bağlılık yükümlülüğünün ortaklık süresi ile paralellik gösterdiğine yukarıda değinilmişti[1066]. Bu durumda, ortaklık süresini aşan bir bağlılık yükümlülüğü genel ilkeye bir istisna teşkil edecektir. Böyle bir istisnanın geçerliliği bakımından, yukarıda bağlılık yükümlülüğünün ortaklık öncesi döneme etkililiğinde açıklandığı gibi, yasal bir dayanak bulunması zorunludur[1067]. Böylesi bir yasal istisna ne TTK'da ne başka kanunlarda bulunmadığından, bağlılık yükümlülüğünün ortaklık sıfatının sonra ermesinden sonra herhangi bir bağlayıcılığı kalmamaktadır[1068].

---

edecektir…" Y. 11. HD, E. 2013/6223, K. 2013/23144, T. 18.12.2013 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 17.03.2023).

[1064] Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 819, 820.

[1065] Feuz, s. 131.

[1066] Bkz yukarıda İkinci Bölüm, IV, D.

[1067] Kooperatif ortaklarının sır saklama yükümlülüğü bakımından bkz. KoopK m. 25: "… *Her ortak ne suretle olursa olsun öğrenmiş olduğu kooperatife ait iş sırlarını, sonradan ortaklık hakkını kaybetmiş olsa dahi daima gizli tutmak zorundadır. Bu mecburiyete uymıyan ortak meydana gelecek zararlardan kooperatife karşı sorumlu olduğu gibi kooperatifin şikayeti üzerine herhangi bir zarar umulmasa dahi bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır ".*

[1068] Sanwald, s. 68, 69; Feuz, s. 131, 132; Akkale Çelebi, s. 119. Öte yandan, bağlılık yükümlülüğünün bir görünümü olan sır saklama yükümlülüğünün ortaklık sıfatının kaybedilmesinden sonra da devam edeceği

Ortaklar, şirket sözleşmesine koyacakları bir hükümle, bağlılık yükümlülüğünün ortaklık sonrası döneme sirayet edeceğini de kararlaştıramazlar[1069]. Zira böyle bir hüküm TTK m. 579 bağlamında geçersizdir. Ayrıca TTK m. 613 ile hüküm altına alınan "ortakların" bağlılık yükümlülüğüdür. Ortaklık sıfatının sona ermesi ile bu bağ kalkmış olacağından şirket sözleşmesindeki hüküm ile TTK m. 613 çelişir duruma gelecektir. Şu halde, bağlılık yükümlülüğünün ortaklık sonrası döneme taşması isteniyorsa, ortakların yapacağı iş, borçlar hukuku kapsamında akdedecekleri bir pay sahipleri sözleşmesi ile bu hususu kararlaştırmalarıdır[1070].

E. YER BAKIMINDAN KAPSAMI

1. Genel Olarak

TTK m. 613 ile ortaklar için kabul edilen bağlılık yükümlülüğünün sınırlı koruma amacı ve limited şirketler hukukunda tecrübe edilen bazı tehlikelerin önüne geçmek için ihdas edilmiş olduğugöz önüne alındığında[1071], bağlılık yükümlülüğünün yer itibariyle de kapsamının belirlenmesi gerekmektedir[1072]. Buna karşılık, erişebildiğimiz kadarıyla, gerek yerli gerek yabancı doktrinde genel bağlılık yükümlülüğünün yer bakımından kapsamına -rekabet yasağı açısından yapılan değerlendirmeleri bir kenara bırakırsak- hiç değinilmemiştir. Bu itibarla, biz bu çalışmamızda bağlılık yükümlülüğünün ve öne çıkan bazı tezahürlerinin yer itibariyle kapsamını tespit etmeye çalışacağız. Bunu yaparken de rekabet yasağının yer itibariyle kapsamı değerlendirilirken gözetilen ölçütleri esas alacağız. Bununla birlikte belirtilmelidir ki, genel ve soyut olarak kaleme alınan ortağın bağlılık yükümlülüğünün, yer bakımından kapsamının genel hatlarıyla çizilmeye çalışılması mahzurlu sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle bağlılık yükümlülüğünün yer bakımından kapsamına ilişkin düzenlemelerin açıkça ve kuşkuya

belirtilmiştir (Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 152). Ek olarak, rekabet yasağının da devam edebileceği yönünde bkz. Bayer/Hommelhof/Kleindiek, s. 509.

[1069] Rekabet yasağı bakımından bkz. Karakılıç, s. 224; Siffert/Fischer/ Petrin, SHK OR, Art. 803, s. 187.

[1070] Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 152.

[1071] Bkz. yukarıda Birinci Bölüm, II, C ve İkinci Bölüm, II, B, 2.

[1072] Rekabet yasağı açısından bkz. Blanc, s. 203; Telschow, s. 138; Aydoğan, Rekabet Yasağı, s. 142, 52; Karakılıç, s. 194.

yer bırakmayacak bir şekilde şirket sözleşmelerinde gösterilmesinin, özellikle uygulama açısından faydalı olacağını söyleyebiliriz[1073].

Ortağın yasal bağlılık yükümlülüğünün yer itibariyle kapsamına yönelik herhangi bir düzenleme TTK m. 613'te öngörülmemiştir. Yalnızca genel ve soyut ifadelerle ortakların, şirketin çıkarlarını zedeleyemeyecekleri, şirkete ait sırları korumakla yükümlü oldukları, kendilerine özel bir menfaat sağlayan işlemleri yapamayacakları ve -öngörülmesi durumunda- rekabet yasağına tabi olacakları belirtilmiştir. Kanun koyucu şirketler hukuku bakımından rekabet yasağına yönelik hükümlerde de yer açısından herhangi bir belirlemede bulunmamıştır[1074]. Sadece acentenin rekabet yasağına yönelik TTK m. 123 hükmünde, yalnızca acenteye bırakılan bölgeye veya müşteri çevresine ve kurulmasına aracılık ettiği sözleşmelerin taalluk ettiği konulara ilişkin olarak rekabet yasağı anlaşmalarının yapılabileceğini, aksine anlaşmaların geçersiz olacağını belirtmiştir (TTK m. 123/1 ve 4). Doktrinde rekabet yasağının yer itibariyle kapsamı değerlendirilirken, TTK m. 123 hükmüne benzer şekilde, çoğunlukla şirketin işletme konusu itibariyle faaliyet gösterdiği sahadan hareket edilmiştir[1075]. Biz de bu doğrultuda, işletme konusunu dikkate alarak limited şirketin faaliyet gösterdiği saha çerçevesinde bağlılık yükümlülüğünün yer bakımından kapsamını belirlemeye çalışacağız.

2. Limited Şirketin Faaliyet Alanı

Limited şirket ortağının bağlılık yükümlülüğünün yer bakımından kapsamı tayin edilirken şirketin hem coğrafi faaliyet sahasına hem de işletme konusuna birlikte bakmak gerekir[1076]. Zira bağlılık yükümlülüğü şirketin işletme konusu ekseninde ele alınmaktadır[1077]. Bu bakımdan bağlılık yükümlülüğünün yer itibariyle kapsamını, şirketin fiilen iştigal ettiği konular ile ortakların şirketin menfaatlerini zedeleyebilecek nitelikteki

---

[1073] Nitekim OR Art. 803'ün gerekçesinde İsviçre kanunkoyucusu rekabet yasağı açısından bu hususu açıkça belirtmiştir: *"...Zur Vermeidung von Unsicherheiten sollte der sachliche und räumliche Geltungsbereich des Konkurrenzverbots in den Statuten klar bestimmt werden…".* Ayrıca bkz. Blanc, s. 204; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 172, 173.

[1074] Bkz. TTK m. 230, 396, 626/2; TBK m. 626.

[1075] Aydoğan, Rekabet Yasağı, s. 52; Karakılıç, s. 194, 195; Blanc, s. 203; Handschin/Truniger, § 14 N. 43; Watter/Roth Pellanda, BSK OR-II, Art. 812 N. 10; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 18; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 803, s. 2538.

[1076] Blanc, s. 203; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 803, s. 2538; Siffert/Fischer/ Petrin, SHK OR, Art. 803, s. 188; Karakılıç, s. 194.

[1077] Bkz yukarıda İkinci Bölüm, IV, C, 2, a, (1).

davranışlarının örtüştüğü coğrafi alan olarak belirleyebiliriz[1078]. Başka bir anlatımla, ortakların davranışları ile şirketin menfaatlerinin zarar görebileceği coğrafi alan, bağlılık yükümlülüğünün yer itibariyle kapsamını teşkil eder[1079]. Buradan hareketle, örneğin ortakların rekabet yasağına tabi olduğu bir limited şirkette, ortağın, şirketin faaliyet gösterdiği çevrede ve fakat şirketin işletme konusuna girmeyen türde işlerle uğraşması bağlılık yükümlülüğünün ihlali anlamına gelmeyecektir[1080]. Aynı şekilde, ortağın, şirketin işletme konusuna giren türde işlemleri, şirketin faaliyet alanı dışında icra etmesi de bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmez[1081]. Bu bakımdan kapsamın tayininde, şirketin iştigal alanının yerel, bölgesel, ulusal veya uluslararası olup olmadığına bakmak gerekecektir[1082]. Örnek olarak, şirketin yalnızca Isparta'da faaliyet göstermesi durumunda ortağın Denizli'de aynı işleri yapması yahut Isparta'da başka türden işleri yapması mümkündür.

TTK m. 576/1, b uyarınca limited şirketin işletme konusunun esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirket sözleşmesinde gösterilmesi gerekmektedir. Aynı husus dolaylı bir şekilde TSY m. 91./2, c'de de tekrar edilmiştir. Şirket sözleşmesinde bu belirleme yapılırken işletme konusu dâhilinde faaliyet gösterilecek coğrafi alanın da gösterilmesi mümkündür[1083]. Eğer böyle bir belirleme yapılmamışsa, bağlılık yükümlülüğünün yer bakımından kapsamı tespit edilirken, şirketin fiilen faaliyet gösterdiği sahaya bakmak gerekecektir. Bu açıdan, bağlılık yükümlülüğünün yer bakımından kapsamı, kural olarak şirketin fiilen faaliyette bulunduğu alandır[1084]. Ancak bu noktada iki ihtimalin göz önünde bulundurulması gerekir. İlkin, şirketin fiili faaliyet alanının tespitinde, şirketin henüz faaliyette bulunmadığı ama potansiyel faaliyet alanı

[1078] Blanc, s. 203; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 172, 173; Siffert/Fischer/ Petrin, SHK OR, Art. 803, s. 188; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 803, s. 2538; Karakılıç, s. 194.
[1079] Bu açıdan bakıldığında, kanaatimizce, sır saklama yükümlülüğünün yer bakımından sınırının olmadığı iddia edilebilir. Zira sırrın açığa vurulması, açıklandığı yere bakılmaksızın şirket menfaati için zarar teşkil edecektir.
[1080] Zira rekabet edici faaliyetler, ancak şirketle aynı ürün ve coğrafi pazarda faaliyet gösterilmesi halinde söz konusu olur (Blanc, s. 203). Ayrıca bkz. Karakılıç, s. 168.
[1081] Aynı yönde bkz. Oğuz İmregün, **Kara Ticareti Hukuku Dersleri,** Yeniden Gözden Geçirilmiş İlaveli 11. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1996, s. 182; Karakılıç, s. 195;Blanc, s. 205; Siffert/Fischer/ Petrin, SHK OR, Art. 803, s. 188.
[1082] Karakılıç, s. 195. Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 18.
[1083] Blanc, s. 203. Uygulamada bu tür düzenlemelerden kaçınılmaktadır (Karakılıç, s. 196).
[1084] Aydoğan, Rekabet Yasağı, 142, 143; Blanc, s. 203; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 17, 18; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 803, s. 2538. Zira yalnızca işletme konusuna bakarak yer tayin etmek mümkün değildir (Feuz s. 320).

olarak düşünülen yerlerin de kapsam dâhilinde ele alınması gerektiğini düşünmekteyiz[1085]. Zira bu durumda, şirketin iş fırsatlarından[1086] haberdar olan ortağın, şirketten önce ilgili pazarda işlemlere başlayarak şirketin amacına zarar vermesi ve kendine bir menfaat sağlaması söz konusu olacaktır. Aynı şekilde, çeşitli sebeplerle şirketin faaliyet alanının daraltılması da söz konusu olabilir. Örneğin tüm Akdeniz bölgesinde faaliyet gösteren bir limited şirketin, ekonomik nedenlerle Mersin ilindeki faaliyetlerine son vermesi mümkündür. Bununla birlikte, bu vilayette faaliyet göstermenin aslında kârlı olduğu biliniyor ve sonradan ortak bu bölgede faaliyete başlıyorsa, ilgili ortağın faaliyetlerinin bağlılık yükümlülüğünün yer bakımından kapsamına girdiğini söyleyebiliriz[1087].

Öte yandan şirketin, faaliyet sahasını genişleterek, bir ortağın önceden beri faaliyette bulunduğu bir alanda işletme konusu dâhilinde işlemlere başlaması mümkündür[1088]. Müdürler TTK m. 625/1 uyarınca şirketin üst düzeyde yönetimi konusunda yetki sahibidir. Bu doğrultuda, çeşitli gayelerle şirketin faaliyet sahası konusunda tasarruflarda bulunabilirler. Peki bu durumda, bağlılık yükümlülüğü bağlamında ilgili ortağın hukuki durumunu nasıl ele almak gerekir? Müdürlerin fiili tutumlarıyla şirketin coğrafi faaliyet alanının değiştirilmesinin, bağlılık yükümlülüğünün yer itibariyle kapsamının tek taraflı olarak genişletilmesine neden olacağı aşikârdır[1089]. Bu sonuç, hali hazırda bağlılık yükümlülüğü altında bulunan ortağın hukuki durumunun daha da ağırlaşmasına neden olacaktır. Bu sebeple, şirketin yeni pazarlarda faaliyete başlayarak, TTK m. 607 uyarınca ilgili ortağın rızasını almaksızın, bağlılık yükümlülüğünün yer bakımından kapsamını ortak aleyhine genişletmesi mümkün değildir[1090].

[1085] Karakılıç, s. 197.
[1086] Bkz aşağıda İkinci Bölüm, VI, B.
[1087] Karakılıç, s. 198. Bu durumda bağlılık yükümlülüğü ihlal edilmiş sayılır (Blanc, s. 204).
[1088] Blanc, s. 204; Karakılıç, s. 197.
[1089] Bu tutum işletme konusunun olumlu ve olumsuz bileşenlerine de aykırıdır. Bkz yukarıda İkinci Bölüm, IV, C, 2, a, (2), (b).
[1090] Blanc, s. 204; Karakılıç, s. 197, 198. Ayrıca bkz. aşağıda İkinci Bölüm, V, A.

V- BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KAPSAMININ DEĞİŞMESİ ve BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ÇÖZÜLMESİ

A. KAPSAMIN GENİŞLEMESİ

TTK m. 613'te yasal bağlılık yükümlülüğünün asgari kapsamı belirtilmiştir. Buna göre ortaklar -bu sıfatı taşıdıkları müddetçe- şirketin çıkarlarını zedeleyecek davranışlarda bulunamazlar, şirketin sırlarını açıklayamazlar; kendilerine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren işlemler yapamazlar ve eğer şirket sözleşmesinde öngörülmüşse şirketle rekabet eden işlemlerde bulunamazlar.

İlk bakışta hükmün, kapsamı itibariyle oldukça geniş olduğu ve neredeyse açık kapı bırakmadığı düşünülebilir. Fakat dikkat edilmelidir ki, şirketin kuruluşunda kurucuların aksini öngörmemiş olması halinde, rekabet yasağı yasal bağlılık yükümlülüğünün kapsamı dışında kalacaktır. Zira TTK m. 613/2'nin son cümlesinde, ancak şirket sözleşmesinde belirtilmesi durumunda ortakların rekabet yasağına tabi olacakları açıkça ifade edilmiştir. Başka bir ifadeyle, limited şirkette ortakların yasal bağlılık yükümlülüğünün asgari içeriğine, ortakların şirkete karşı rekabet yasağı dâhil değildir[1091, 1092]. Eğer ortakların şirketle rekabet eden işlemlerden kaçınmak zorunda olmaları isteniyorsa, bu hususun şirket sözleşmesinde mutlaka düzenlenmesi gerekir. Şu halde, ortakların rekabet yasağına tabi olduklarının şirket sözleşmesinde kararlaştırılması durumunda, yasal bağlılık yükümlülüğünün kapsamında bir genişlemenin meydana geleceği söylenebilir.

Bu noktada rekabet yasağının konu ve süre bakımından kapsamına değinmek gerekmektedir. Bağlılık yükümlülüğünün konu bakımından kapsamı tayin edilirken şirketin işletme konusunun belirleyici olduğuna yukarıda değinmiştik[1093]. Bu itibarla ortakların tabi olacağı rekabet yasağının kapsamı da şirketin işletme konusu ile sınırlı olacaktır. Yani işletme konusunun dışında kalan bir alanda ortağın faaliyetlerde

[1091] Şener, Limited Ortaklık, s. 480, 481; Koehler, s. 274; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 13; Siffert/Fischer/ Petrin, SHK OR, Art. 803, s. 188; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 803, s. 2538; Blanc, s. 168.

[1092] Buna karşılık, genel anlamda bağlılık yükümlülüğünün içeriğine rekabet yasağı da dâhildir (Blanc, s. 117). Ayrıca bkz. yukarıda Birinci Bölüm, II, F, 1. Nitekim müdürler kanun gereği rekabet yasağına tabiidir (TTK m. 626/2). Kanaatimizce ortakların yasal bağlılık yükümlülüğünün kapsamına rekabet yasağı da dâhil olmalıydı.

[1093] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, C, 2, a.

bulunması, rekabet yasağının -ve dolayısıyla bağlılık yükümlülüğünün- ihlali anlamına gelmez[1094]. Bu nedenle, rekabet yasağı tanımlanmak suretiyle kapsamı genişletilen bağlılık yükümlülüğünün, işletme konusu haricindeki alanlarda da rekabet yasağının cari olacağı öngörülerek daha da genişletilmesi mümkün değildir. Aynı şekilde, ortak sıfatının nihayetinden sonrasına etkili bir rekabet yasağının şirket sözleşmesiyle kararlaştırılması da mümkün değildir[1095]. Zira bağlılık yükümlülüğü, süre bakımından ortak sıfatının mevcudiyeti ile sınırlıdır. Sonuç olarak, şirket sözleşmesiyle ortakların, şirketin işletme konusu dışında kalan alanlarda veya ortaklık sıfatının sona ermesinden sonra rekabet yasağına tabi olacakları yönünde bir hüküm konulmak suretiyle bağlılık yükümlülüğünün kapsamı genişletilemez.

Bağlılık yükümlülüğün, rekabet yasağı öngörülerek genişletilmesi durumunda kişi ve yer bakımından kapsamını belirlemede ortaklar geniş takdir yetkisine sahiptir. Bu minvalde ortaklardan birinin, bazılarının yahut tamamının rekabet yasağına tabi oldukları kararlaştırılabilir[1096]. Ortaklar yer itibariyle de diledikleri gibi sınırlamalar kabul edebilirler. Hatta bu seçeneklerin kombine edilerek bazı ortakların bir yerde, diğer bazı ortakların başka bir yerde rekabet etmemelerinin öngörülmesi de mümkündür[1097].

Rekabet yasağı kabul edilerek ortakların yasal bağlılık yükümlülüğünün genişletilmesi şirketin kuruluşunda sözleşmeye aktarılabilir. Bu halde -doğal olarak- tüm kurucu ortakların bu durumu kabul etmesi gereklidir (TTK m. 575). Sonradan şirket sözleşmesinin değiştirilerek rekabet yasağı öngörülmek istenmesi durumunda ise bağlılık yükümlülüğü temelli yan edim yükümlülükleri *(treuepflichtbezogene Nebenleistungspflichten)* söz konusu olacağından, TTK m. 607 gereği rekabet yasağına tabi olacak ilgili ortakların tümünün onayı gerekecektir[1098].

[1094] Yalnızca farklı kişilerin rakip oldukları durumda rekabet ilişkisinden söz edilir. Taraflar aynı veya benzer konularda faaliyet gösteriyorlarsa rekabet ilişkisinden söz edilir (Blanc, s. 203; Karakılıç, s. 168).

[1095] Böylesi bir sonuç arzu ediliyorsa yapılacak iş borçlar hukuku anlamında bir sözleşme akdetmek olmalıdır. Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, D, 2, b. Ayrıca bkz. Şener, Limited Ortaklık, s. 484, 485; Karakılıç, s. 108.

[1096] Bkz aşağıda İkinci Bölüm, VI, C, 2.

[1097] Şener, Limited Ortaklık, s. 449, 450; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 11.

[1098] Karakılıç, s. 225, 226; Şener, Limited Ortaklık, s. 483; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 13; Blanc, s. 128; Siffert/Fischer/ Petrin, SHK OR, Art. 803, s. 187.

Öte yandan, sonradan şirketin işletme konusunun değiştirilmesi ve yeni alanlarda faaliyete başlanması veyahut yan edim yükümlülükleri marifetiyle[1099] bağlılık yükümlülüğünün kapsamının genişletilmesi de mümkündür. Bu şekilde ortaya çıkacak yükümlülüklere muhalefet eden ortağın durumu acaba ne olacaktır? Sonradan yan edim yükümlülüklerinin öngörülmek istenmesi durumunda çözüm basittir: TTK m. 607. Bu hükme göre, sonradan yan edim yükümlülükleri öngörülerek bağlılık yükümlülüğünün kapsamı genişletilmek istendiğinde, ilgili ortakların tümünün onay vermesi gerekir[1100]. Bu durumda yükümlülüğe tabi olmak istemeyen ortağın bir anlamda veto hakkı vardır[1101].

Şirketin işletme konusunun genel kurulca değiştirilerek bağlılık yükümlülüğünün genişletilmesi durumunda ise çözüm bu kadar basit değildir. Şirketin işletme konusunun değiştirilmesi TTK m. 621/1, a kapsamında önemli kararlar arasında sayılmıştır. Bu nedenle, kararın alınabilmesi için nitelikli çoğunluk aranır. Nisap, toplantıda temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve esas sermayenin salt çoğunluğunun olumlu oyudur. Eğer işletme konusunun değiştirildiği genel kurul toplantısında bu nisap yeterli görülürse, yükümlülüğün kapsamının genişlemesine karşı olan ortağın iradesi herhangi bir sonuç doğurmayabilir[1102]. Menfaatler dengesi gözetildiğinde, bu durumun adil olmadığını ifade edebiliriz. Kanaatimizce TTK m. 607'yi kıyasen uygulayarak bu durumda ilgili ortağın onayının aranması isabetli olacaktır[1103]. Şu halde, TTK m. 621'de öngörülen nisaba uyularak alınan işletme konusunun değişikliğine yönelik karar geçerli olacak; fakat buna rıza göstermeyen ortak yeni konu bakımından bağlılık yükümlülüğüne tabi olmayacaktır[1104].

[1099] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, III, B, 1.

[1100] Şener, Limited Ortaklık, s. 459, 460; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 591; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 838; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 284.

[1101] Blanc, s. 148; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 827. Bu nitelemenin doğru olmadığı yönünde bkz. Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 315. Yazarlara göre veto hakkı gerekli nisaplara uyularak alınan genel kurul kararının icrasını engeller. Oysa sonradan öngörülecek yan edim yükümlülüklerine ilgili ortağın onay vermemesi bu sonucu doğurmaz; onay veren ortaklar yan edim yükümlülüğüne tabi olur.

[1102] Zira ilgili ortağın olumsuz oyuna rağmen bu kararın alınması ihtimal dâhilindedir. Ayrıca bkz. Blanc, s. 139; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 315; Karakılıç, s. 226.

[1103] Şener, Limited Ortaklıklar, s. 483; Blanc, s. 139; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 13; Karakılıç, s. 226. Zira TTK m. 607 emredici karakterdedir; bu onay şartı şirket sözleşmesi ile kaldırılamaz (Marc Amstutz/Fernand Chappuis, "Art. 797", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art 797 N. 1-8, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 797 N. 2).

[1104] Blanc, s. 139, 140; Şener, Limited Ortaklık, s. 460; Karakılıç, s. 226, 227.

Aynı durum, bağlılık yükümlülüğünün ihlali halinde uygulanacak sözleşmesel ceza hükümlerinin öngörülmek istenmesi durumunda da karşımıza çıkar. Şirketin kuruluşunda, bağlılık yükümlülüğünün ihlali halinde uygulanacak ceza hükümleri öngörülerek bağlılık yükümlülüğünün yasal kapsamı genişletilebilir. Bunun için -doğal olarak- tüm kurucuların onayı gerekir (TTK m. 575). Bu tarz hükümlerin sonradan şirket sözleşmesi değişikliği ile kararlaştırılması da mümkündür. Peki, bu durumda TTK m. 589'da aranan nisabın sağlanması yeterli olacak mıdır? Bu soruya verilecek yanıt evet olursa, az önce belirttiğimiz gibi, bu yükümlülüklere tabi olmak istemeyen ortağın iradesinin hiçe sayılması söz konusu olacaktır. Kanaatimizce bu durumda da TTK m. 607 kıyasen uygulanmalı ve ilgili ortağın onayı aranmalıdır. Sonuç itibariyle, yükümlülüğünün ihlaline uygulanacak sözleşmesel cezaların öngörülerek, bağlılık yükümlülüğünün kapsamının genişletilmesine dair sözleşme değişikliği geçerli kabul edilmeli, ancak onay vermeyen ortak bu ceza hükümlerine tabi olmamalıdır[1105].

B. KAPSAMIN DARALMASI ve ÇÖZÜLMESİ

Ortaklık sıfatının süreklilik arz etmesi, bağlılık yükümlülüğünün de sürekliliğini gerektirir. Bu itibarla, bağlılık yükümlülüğü limited şirkete ortak olmanın bir sonucu olarak, ortak tarafından ortaklık sıfatının devamı müddetince gözetilmesi gereken bir yükümlülüktür[1106]. Her ne kadar kural böyle olsa da bağlılık yükümlülüğünün kapsamı itibariyle daraltılması veya genel olarak kaldırılması mümkündür[1107].

Geri kalan ortakların tümünün[1108] yazılı olarak onay vermesi durumunda ortaklar bağlılık yükümlülüğüne aykırı düşen faaliyetlerde bulunabilirler (TTK m. 613/son). Böylece kapsam itibariyle belirli münferit durumlarda yahut tamamen[1109]

[1105] Blanc, s.139. Bu durum bir şirket ilişkisinde azınlığın çoğunluk karşısında korunması bakımından da önemlidir (Karakılıç, s. 226).
[1106] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, D.
[1107] Bu konuda doktrinde tartışma olduğunu ve çoğunlukla bağlılık yükümlülüğünün tamamen bertaraf edilemeyeceğinin savunulduğunu yukarıda belirtmiştik (bkz. İkinci Bölüm, II, B, 1). Bizim katıldığımız görüş uyarınca bağlılık yükümlülüğüne yönelik TTK m. 613 hükmü emredici nitelikte değildir. Bu nedenle bağlılık yükümlülüğünün uygulanmasından tümüyle vazgeçilebilir.
[1108] Bu durumda da her bir ortağın veto hakkına sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Zira bir ortak dahi onay vermezse bağlılık yükümlülüğüne aykırı düşen faaliyetlerde bulunulamayacaktır (Blanc, s. 148; Feuz, s. 136; Karakılıç, s. 235).
[1109] Bu imkânın bağlılık yükümlülüğünün bir tezahürü olan rekabet yasağı için söz konusu olmadığı düşünülebilir. Ortağın bağlılık yükümlülüğü kapsamında rekabet yasağına tabi olabilmesi için bu hususun şirket sözleşmesinde açıkça düzenlenmesi gerekir. Şayet ortaklar yazılı olarak izin vermek suretiyle rekabet yasağını tamamen kaldırmak gibi bir sonucu hedefliyor ise bu durum şirket sözleşmesinin değiştirilmesi

bağlılık yükümlülüğünün gereklerinden sapılabilir ve bağlılık yükümlülüğünün ortaklık sıfatı müddetince devamı göreceli hale getirilebilir. Bu onayın[1110] hukuki sonucu, münferiden bazı durumlarda yahut tümüyle bağlılık yükümlülüğünün bağlayıcılık etkisinin askıya alınmasıdır[1111]. Geri kalan ortakların hepsinin onayı, karşıya varması gerekli ve yazılı şekilde yapılması zorunlu olan bir irade beyanı olarak değerlendirilmektedir[1112]. Bu itibarla, hükmün açık ifadesi gereği, bağlılık yükümlülüğünü ihlal edici davranışlara zımnen veyahut sözlü bir şekilde onay verilmesi mümkün değildir[1113].

Konu itibariyle bağlılık yükümlülüğünün uygulanmasından belirli somut faaliyetlere özgü olarak da vazgeçilmesi mümkündür. Şayet belirli faaliyet bazında onay verilecek ise ortaya çıkabilecek belirsizliklerin ve anlaşmazlıkların önüne geçmek için onay metninde rızanın kapsamının zaman, mekân, kişi ve konu bakımından kesin bir

---

anlamına gelir ki bu durum genel kurulun devredilemez yetkilerine tecavüz teşkil eder (TTK m. 616/1, a). Öte yandan, limited şirkette ortakların elden dolaştırma yoluyla karar alma *(sirküler karar)* imkânına sahip olduğu da göz ardı edilmemelidir. Her iki durumda da, yani kalan ortakların onayı ve sirküler karar alınmasında karar yeter sayısı oybirliğidir (TTK m. 613/4 ve 617/4). Bu itibarla, rekabet yasağının şirket sözleşmesinden tamamen kaldırılması bakımından, TTK m. 613/4'te düzenlenen yetki ile TTK m. 617/4'te düzenlenen sirküler karar alma imkânı örtüşmektedir. Şu halde, TTK m. 613/4 çerçevesinde kalan ortakların tümünün yazılı onayı, bir genel kurul kararı gibi değerlendirilebilir ve bu yolla rekabet yasağı tamamen kaldırılabilir.

[1110] Doktrinde "onay" ibaresine yükümlülüğe aykırı davranış ortaya çıktıktan sonra "icazet", ortaya çıkmazdan önce "izin" şeklinde anlamlar yüklenebileceği ve ilk bakışta "onay" kelimesinin "icazet"i akla getirdiği belirtilmiştir (F. Pelin Tokcan, **Limited Ortaklıkta Oy Hakkından Yoksunluk**, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 73, 74). Bu kullanım şekli için bkz. Franko, s. 44, 45.

[1111] Bkz. ve karş. Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 151; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 11; Feuz, s. 133-135; Şener, Limited Ortaklık, s. 473; Karakılıç, s. 250, 251; Akkale Çelebi, s. 120, 121.

[1112] Franko, s. 47; Feuz, s. 134.

[1113] Blanc, s. 148; Felmann/Müller, BKomm OR Art. 536, s. 620; Germann, s. 395. Onayın açıkça ve yazılı biçimde yapılmasının zorunluluğu, kanun koyucunun anlaşmazlıkların ve belirsizliklerin önüne geçmek yönündeki niyetinden kaynaklanmaktadır (Siffert/Fischer/ Petrin, SHK OR, Art. 803, s. 188; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 174). Ayrıca bu yöntem herhangi bir aleniyet içermez; onayın şirket sözleşmesinde belirtilmesi yahut ticaret siciline tescili gerekli değildir (Şener, Limited Ortaklık, s. 473). Yazılılık konusunda herhangi bir formalite aranmamış, basit yazılı şekil yeterli görülmüştür (Feuz, s. 135). Öte yandan, Yargıtay ortakların uzun süre sessiz kalması neticesinde müdür ortağın rekabet yasağına aykırı davranışına zımnen onay verildiğini kabul etmiştir: *"... (İ)ddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, muris ...'in davalı ...'in davalı şirkette müdür olmasını onayladığı hatta davacıların bir kısmının da davalı şirkette sigortalı olarak çalıştığı, davacıların, murisin ölümünden 4,5 yıl sonra 13.09.2013 tarihinde ihtarname gönderdiği, muris ve davacılar uzun bir süre ...'in müdürlük görevini yürütmesine ses çıkarmadıklarından ...'in her iki şirkette müdür olmasına muvafakat ettikleri, dava dışı şirket toptan mal satışı, davalı şirketin ise, perakende satış yaptığından şirketlerin rakip olmadığı, davalı şirketin dava dışı şirketten uzunca bir süre mal tedarik ettiği, davalı ...'in dava dışı şirketi zarara uğrattığına dair bir delil bulunmadığı gerekçesiyle, istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir... Bölge Adliye Mahkemesince esastan reddine ilişkin kararın usul ve yasaya uygun olduğu kanısına varıldığından Bölge Adliye Mahkemesi kararının onanmasına karar vermek gerekmiştir..."* Y. 11. HD, E. 2017/3464, K. 2019/4799, T. 25.06.2019 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 30.03.2023).

biçimde açıklanması, tabiri caizse rızanın müşahhas hale getirilmesi faydalı olacaktır. Buradan çıkarılacak karşıt sonuç ise ortağın, somutlaştırılan konunun haricindeki durumlarda bağlılık yükümlülüğünün aynen devam ettiğidir[1114].

Onayın ne zaman verileceği konusunda TTK m. 613 suskundur. Kanun koyucu bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranışa, geri kalan tüm ortakların yazılı olarak onay verebileceğini hüküm altına almıştır; ancak zaman itibariyle bu onayın, bağlılık yükümlülüğünü ihlal edici davranışın gerçekleşmesinden önce mi yahut sonra mı verileceği konusunda bir belirlemede bulunmamıştır. Kanaatimizce her iki durumda da onay verilmesi mümkündür[1115]. Fakat bağlılık yükümlülüğünün fonksiyonel gerekçesi göz önünde bulundurulduğunda bu onayın, ihlal edici davranışın gerçekleşmesinden önce alınmasının gerektiği söylenebilir[1116]. Bağlılık yükümlülüğünün hedef tuttuğu işlevinin[1117] zayıflamasını önlemek için, diğer ortakların ihlal edici davranıştan önceden haberdar olmaları ve duruma göre karar verebilmeleri gerekir. Aksi halde, yani ihlal edici davranış gerçekleştikten sonra onay alınması durumunda bağlılık yükümlülüğünün bir anlamı ve ciddiyeti kalmayacaktır[1118].

Aynı şekilde, kanun koyucu verilen onayın geri alınıp alınamayacağı konusunda da suskundur. Bu konuda doktrinde kural olarak verilen onayın geri alınamayacağı ifade edilmektedir[1119]. Ancak onayın çekince ileri sürülerek verilmesi durumunda, verilen onayın geri alınabilmesi mümkün kılınabilir[1120].

[1114] Blanc, s. 111; Feuz, s.135; Akkale Çelebi, s. 120, 121. Bkz. ve karş. Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 11; Şener, Limited Ortaklık, s. 473.

[1115] Feuz, s. 136, 137; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2539.

[1116] Siffert/Fischer/ Petrin, SHK OR, Art. 803, s. 188; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 12; Şener, Limited Ortaklık, s. 474; Akkale Çelebi, s. 121; Tokcan, s. 74.

[1117] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, II, B, 3.

[1118] Buna karşılık doktrinde çoğunluk görüş onayın sonradan alınmasının da mümkün olduğu yönündedir. Bkz. Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 12; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2539; Germann, s. 395; Şener, Limited Ortaklık, s. 474.

[1119] Zira onay, niteliği itibariyle yenilik doğuran haktır. Kendisine bu irade beyanı yöneltilen kimse artık bağlılık yükümlülüğüne aykırı faaliyette bulunabilme hakkını elde etmiştir. Bu nitelik, onun keyfî olarak geri alınabilmesine manidir (Franko, s. 47). Yenilik doğuran hakkın kural olarak geri alınamayacağı yönünde bkz. Seyfullah Edis/Aydın Zevkliler/Şeref Ertaş/Durmuş Tezcan/Hasan Petek, " Yenilik Doğurucu İşlemden Rücu Etmek Mümkün Mü? (Bir Yargıtay Kararının Düşündürdükleri)", **Turhan Tûfan Yüce'ye Armağan** içinde s. 29-44, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 2001, s. 39 vd; Vedat Buz, **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar,** Ankara, Yetkin Yayınları, 2005, s. 256 vd.
Onayın geri alınıp alınamayacağı yönündeki görüşler için bkz. Franko, s. 46, 47.

[1120] Felmann/Müller, BKomm OR Art. 536, s. 621 ve oradan naklen Alfred Hueck, **Das recht der öffenen handelsgesellschaft,** 4. Auflage, Berlin, De Gruyter, 1971, s. 198; Feuz, s. 138. Doktrinde hâkim görüş, muhatabın, yenilik doğuran hakkın koşula bağlanmasını kabul etmesi durumunda şarta bağlı yenilik

Bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranışlarda bulunabilmek için geri kalan ortakların tümünün yazılı onayının aranması, kanun koyucunun bağlılık yükümlülüğüne atfettiği önemi de göstermektedir. Bununla birlikte, bağlılık yükümlülüğünün emredici nitelikte olmadığını göz önünde bulunduran kanun koyucu, bağlılık yükümlülüğüne aykırı faaliyetlerde bulunabilmek için diğer tüm ortakların yazılı onayı şartı yerine, genel kurul kararı ile verilebilecek bir onayı da yeterli görmüştür. Gerçekten de TTK m. 613/4, son cümle ile kanun koyucu, geri kalan tüm ortakların onayı yerine genel kurulun onay kararıyla bağlılık yükümlülüğüne aykırı faaliyetlerde bulunulabileceğinin şirket sözleşmesinde öngörülmesine izin vermiştir. Bu durumda bir yetki devrinin olduğu göze çarpmaktadır[1121]. Bu yetki devri, şirketin kuruluşu aşamasında -doğal olarak- tüm kurucuların onayıyla şirket sözleşmesinde belirtilecektir (TTK m. 575). Sonradan sözleşme değişikliği yapılarak da onay yetkisinin genel kurula bırakılması mümkündür. Genel bir sözleşme değişikliği mahiyetinde olduğu için bu durumda karar nisabı, TTK m. 589 uyarınca -aksi şirket sözleşmesinde öngörülmemişse- esas sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların olumlu oylarıdır[1122]. Burada şu hususun karıştırılmaması gerekir: Şirket sözleşmesinin değiştirilerek bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranışlara onay verme yetkisinin genel kurula devredilmesi bir şey, kendisine verilen yetkiye dayanarak genel kurulun bağlılık yükümlülüğüne aykırı düşen faaliyetlere onay vermesi başka bir şeydir. Bu ayrımın pratik sonucu, ilgili kararların alınması için gereken nisaplarda ortaya çıkmaktadır. Nitekim yetki devrini içeren esas sözleşme değişikliği için kanunda herhangi özel bir yeter sayı öngörülmemiştir. Bu nedenle TTK m. 589 uyarınca, yetki devrini içeren esas sözleşme değişikliğinin, esas sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların kararıyla kabul edilmesi mümkündür[1123]. Buna karşılık, genel kurulun bağlılık

doğuran hak kullanımının geçerli olacağı yönündedir (Buz, s. 259).

[1121] Feuz, s 138, 139.

[1122] Bu noktada mehaz İsviçre Borçlar Kanunundan bir farklılaşım söz konusudur. Şirket sözleşmesinin değiştirilmesine ilişkin mehaz OR Art. 780'de herhangi bir nitelikli çoğunluk öngörülmemiş; yalnızca değişikliklerin sicile tescil edileceği hüküm altına alınmıştır. Bu itibarla, İsviçre hukukunda sözleşme değişikliği ile bağlılık yükümlülüğüne aykırı faaliyetlere onay verme yetkisinin genel kurula bırakılması durumunda aranacak nisap, genel karar nisabı (OR Art. 808), yani toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğu olacaktır.

[1123] TTK m. 621'de sayılan bazı önemli kararlar için nitelikli nisap öngörülmüştür. Bu önemli kararların bir kısmı şirket sözleşmesinin değiştirilmesini gerektiren kararlardır. Bununla birlikte TTK m. 621'de aranan nisap, TTK m. 589'da aranan nisaptan daha hafiftir ki, bu durum kabul edilebilir değildir. Sorunun kaynağı, mehaz İsviçre Borçlar Kanunu'nda şirket sözleşmesi değişikliği için nitelikli oran aranmamışken, TTK ile daha yüksek nitelikli çoğunluk öngörülmüş olması ve bu oranın önemli kararlar için aranan nisaptan daha ağır olmasıdır. Mevzuu, bu hali ile İsviçre Hukuku bakımından kendi içerisinde tutarlı iken, bizim

yükümlülüğünü ihlal edici bir faaliyete izin vereceği yahut bağlılık yükümlülüğünü tamamen kaldıracağı durumlarda nitelikli yeter sayı gündeme gelecektir[1124] (TTK m. 621/1, g). Bu durumda yeter sayı, toplantıda temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada

hukukumuzda bir çelişki meydana getirmektedir. Kanun koyucu durumun farkında olduğunu belirterek TTK m. 589/1'in son cümlesinde 621 inci madde hükmünün saklı olduğunu ifade etmiştir. Fakat bu, sorunu çözmeye elverişli değildir. Aynı yönde değerlendirme için bkz. Kendigelen, İlk Tespitler, s. 533 vd.

[1124] Konuyu, bağlılık yükümlülüğünün bir tezahürü olan rekabet yasağı bakımından ele alan *Karakılıç* bu noktada ikili bir ayrım yapmıştır (Karakılıç, s. 253). Yazar, münferit bazı durumlar bakımından rekabet yasağına aykırı faaliyetlere onay verilecek kararlar için TTK m. 621'de aranan oranın; rekabet yasağının genel olarak kaldırılacağı kararlar için TTK m. 589'daki oranın aranacağını ileri sürmektedir. Gerekçe olarak TTK m. 621'de rekabet yasağının genel olarak kaldırılması açısından herhangi bir kural bulunmadığını ifade etmektedir. Kanaatimizce, rekabet yasağının -aynı şekilde bağlılık yükümlülüğünün- kapsam itibariyle daraltılması yahut tamamen kaldırılması bakımından farklı nisaplar aranmamalıdır. Zira kanunun lafzından hareketle -tıpkı hükmün niteliği bakımından yapılan değerlendirmelerde ifade ettiğimiz üzere- TTK m. 621'deki düzenlemeden, yalnızca münferit bazı durumlar için bağlılık yükümlülüğünün ve rekabet yasağının ihlal edilebileceği şeklinde bir anlam çıkarılmamalıdır. Bu çalışmada savunulan görüş itibariyle bağlılık yükümlülüğü emredici nitelikte olmadığından, bağlılık yükümlülüğünün ve dolayısıyla rekabet yasağının münferit bazı durumlar için yahut tamamen kaldırılması arasında fark yoktur. Bu nedenle her iki ihtimalde de TTK m. 621'de aranan nisabın gözetilmesinin yeterli olacağı kanaatindeyiz. Nitekim İsviçre hukukunda şirket sözleşmesinin değiştirilmesinde nitelikli çoğunluk aranmadığından, rekabet yasağının tümüyle kaldırılmasına TTK m. 621 (OR Art. 808b) hükmünün uygulanması gerektiği ifade edilmiştir (Blanc, s. 156, 157).

Yargıtay'ın limited şirket müdürleri bakımından verdiği şu karar, konumuz açısından ilgi çekici niteliktedir: *"…(L)imited şirketlerde müdürler hakkındaki rekabet yasağının TTK m 626. yyarınca genel kurul kararıyla kaldırılabileceği, bunun için genel kurulda m 621'de öngörülen karar nisabının aranacağı, buna göre; m 626 'da ki yasağın kaldırılabilmesi için (m. 621 f. F g), toplantı da temsil edilen oyların en az 2/3 ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması gerektiği, somut uyuşmazlıkta; muhalif oyların toplamı düz olarak % 40 civarında, olumlu oylar ise %60 oranında olup, %66,6 oy çoğunluğunun kararın alınması için sağlanması gerektiği, toplantıda evet oyları belirtilen 2/3 karar nisabına ulaşmadığı için alınan rekabet yasağının kaldırılmasına ilişkin kararın sakat olduğu…"* Y. 11. HD, E. 2015/2528, K. 2015, 8038, T. 10.06.2015 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 03.04.2023)

bulunmasıdır[1125]. Onay isteyen ortağın oy hakkı yoktur (TTK m. 619/son), yeter sayıda dikkate alınmaz[1126].

[1125] Belirtelim ki, mehazdan "aynen" aktarılan TTK m. 621/1 (OR Art. 808b Abs. 1) hükmünde kanun koyucunun bu nitelikli sayıyı ifade etme biçimi -kanaatimizce- oldukça başarısız ve yanlış anlaşılmaya müsaittir. Nitekim *Çamoğlu'*nun şu ifadeleri yanıltıcıdır: *"... Maddenin sermayenin tamamının salt çoğunluğunun "bir arada bulunması" ifadesinden 1. Fıkrada dokuz bent halinde sayılan önemli konularda toplantı nisabının (oy hakkına sahip) esas sermayenin yarısı olduğu anlaşılmaktadır. Karar nisabı ise GK'da temsil edilen oyların üçte ikisidir..."* (Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 147). Her şeyden önce, TTK'da geçen ifade "sermayenin yarısı" değil, *"sermayenin tamamının salt çoğunluğu"*dur. Yazarın ifadesine göre, TTK m. 621 kapsamında alınacak önemli kararlarda toplantı nisabı esas sermayenin yarısı, karar nisabı da toplantıda temsil edilen oyların üçte ikisidir. Bu doğrultuda, kabaca yapılacak bir hesaba göre toplantı nisabı %50, karar nisabı %33,33 olmalıdır. Oysa kanun koyucunun öngörmeye çalıştığı nisap bu değildir. Hükme daha yakından bakıldığında, kanun koyucunun önemli kararlar bakımından bir alt sınır çizmeye çalıştığı anlaşılacaktır. Nitekim hükümde geçen *"ve"* bağlacı ile *"bir arada bulunması"* ifadelerinden bu sonuç çıkmaktadır. Şu halde, kanun koyucunun arzuladığı nisap, oy hakkı bulunan esas sermayenin salt çoğunluğunun olumlu oyunun "mutlak" olarak bulunduğu bir toplantıda, temsil edilen oyların en az üçte ikisinin olumlu oylarıdır. Kanun koyucu, oy hakkı bulunan esas sermayenin salt çoğunluğunu, önemli kararların alınabilmesi bakımından bir alt sınır olarak kabul etmiştir. Bir örnek vermek gerekirse, oy hakkı bulunan esas sermayenin %60'ının hazır bulunduğu bir toplantıda, TTK m. 621 anlamında aranacak nisap en az %50+1 olacaktır; %40'lık bir oran kanun koyucunun arzuladığı nisabı karşılamaz. Hiç şüphesiz toplantıya katılım arttıkça, *"temsil edilen oyların en az üçte ikisinin"* ibaresi dolayısıyla alt sınır da artacaktır. Örneğin, oy hakkı bulunan esas sermayenin %90'ının bulunduğu bir toplantıda karar alınabilmesi için bu sermayenin en az %60'ı oranında olumlu oyun bulunması gerekir. Doktrinde *Akbay'*ın -aynen aktaracağımız- şu ifadeleri görüşümüzü destekler mahiyettedir. Yazar, TTK m. 621'de hem oy hem de sermaye çoğunluğu arandığından, bu durumu *"Çifte Engel Kuralı"* şeklinde isimlendirmiştir. Yazara göre *"... Çifte engel kuralının bu yapısı, ikiye ayrılarak inceleneblir. Çifte engel kuralının ikinci yarısı, genel kurulda yapılan oylama sonucunda, olumlu bir karar çıkması için, oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun teklif lehine oy vermesini gerektirmektedir. Bu kural, iki türlü işlev gösterir. Birincisi, hükümde, toplantıda temsil edilen esas sermayeden bahsedilmemiş, oy hakkına sahip esas sermayenin tamamından bahsedilmiştir. Dolayısıyla hüküm ilk etapta en az bu kadar esas sermayenin toplantıda temsilini şart koşmaktadır. Yani burada örtülü olarak, oy hakkına sahip esas sermayenin tamamının salt çoğunluğu aynı zamanda toplantı yetersayısı olarak aranmalıdır. Buradan hareketle belirmek gerekir ki, önemli kararların alınacağı bir toplantının açılabilmesi için, öncelikle toplantı yetersayısı olarak, oy hakkına sahip esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun toplantıda olup olmadığının kontrol edilmesi gerekir. İkinci işlev olarak da, toplantıda olumlu bir karar çıkabilmesi için en az bu kadar esas sermayeye sahip, ortak ya da temsilcisinin, ilgili teklif lehine oy kullanması gerekir. Bu yönüyle çifte engel kuralının ikinci yarısı, karar yetersayısı olarak da işlev üstlenmektedir... Çifte engel kuralının ilk yarısıysa, toplantıda temsil edilen oyların en az üçte ikisinin teklif lehine oy vermesini aramaktadır... Yukarıda belirtilenlere paralel olarak, önemli karara ilişkin bir hususta yapılan genel kurulda, en az, oy hakkına sahip esas sermayenin salt çoğunluğu temsil ediliyorsa, toplantı açılır. Yapılan oylamalarda, söz konusu önemli karar lehine bir genel kurul kararı alınması için, toplantıda temsil edilen oyların en az üçte ikisinin teklif lehine oy kullanması ve bunların da yine oy hakkına sahip esas sermayenin tamamının salt çoğunluğuna ulaşması gerekir"* (Direnç Akbay, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları,** 1. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 217 vd).

[1126] Şener, Limited Ortaklık, s. 474; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2539.

Yargıtay kararına yansıyan şu olay dikkat çekicidir: *"... (A)nasözleşmelerin "Rekabet Yasağı" kenar başlıklı 13. maddesinde yapılan değişikliklere gelince, davalı şirketler ikişer ortaklı olup biri davacı diğeri ise şirketlerden birinde % 70 diğerinde % 75 paya sahip olan ve müdürlük görevini ifa eden dava dışı ortak ...'dir. Bu durumda müdür olan ortak TTK'nın 619/3.maddesi uyarınca, ortağın rekabet yasağına aykırı faaliyetlerde bulunmasını onaylayan kararlarda ilgili ortak olarak oy kullanamayacağından, rekabet yasağına aykırı faaliyette bulunabilme yönünde genel kuruldan olumlu karar alabilmek mümkün değildir. Hal böyle olunca engeli aşabilmek için her iki şirket anasözleşmesini TTK'nın hükümlerine uyarlama adı altında anasözleşmelerin 13.maddesinde yapılan değişiklik ile maddelere son cümle olarak "şirket ortakları ve müdürler şirket iştigal konuları veya başka konularda başka ticari faaliyetlerde bulunabilir ve*

VI. BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ÖZEL GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ

Bağlılık yükümlülüğü en geniş ve soyut anlamıyla menfaat koruma yükümlülüğüdür. Bu itibarla, menfaat koruma amaçlı davranışların ne şekilde icra edileceğinin, başka bir deyişle hangi türden davranışların menfaat korumaya yönelik olduğunun önceden belirlenip sıralanması mümkün değildir. Zira yerine göre bir durumda "susmak" menfaat korumaya yönelik olabilecek iken başka bir durumda "konuşmak" aynı anlama gelebilir. Bu nedenle, bağlılık yükümlülüğünden türetilebilecek özel yükümlülüklerin kesin bir listesini vermeye çalışmak yerine, belirli bir şirket ilişkisi içerisinde ve münferit vakıalar bazında değerlendirme yapılmalıdır[1127].

Öte yandan, bağlılık yükümlülüğünden türetilen bazı özel yükümlülükler kanun koyucu tarafından -tabiri caizse- ete kemiğe büründürülmüştür. Sır saklama yükümlülüğü, iş fırsatı doktrini ve rekabet yasağı ile kanun koyucu bağlılık yükümlülüğünün üç özel görünüm biçimini *(Ausprägungen der mitgliedschaftlichen Treuepflicht)* açıkça ifade etmiştir. Bununla birlikte bu özel yükümlülüklerin altında yatan ana düşünce, genel bağlılık yükümlülüğü ile aynıdır: şirket menfaatlerinin korunması. Bu özel yükümlülükler spesifik çıkar çatışmaları ile ilgili kurallar öngördüğünden, kapsam itibariyle genel bağlılık yükümlülüğünden (TTK m. 613/2) daha dardır. Öte yandan, bağlılık yükümlülüğünün anılan özel görünüm biçimlerinin her biri tek başına bir bilimsel çalışmaya konu olabilecek mahiyettedir. Bu nedenle, çalışmamızın ana temasından sapmamak için anılan özel yükümlülükleri yalnızca ana hatlarıyla ve genel bağlılık yükümlülüğünden ayrılan yönleriyle ele alacağız.

---

bu faaliyetlerin yürütüldüğü yerlerde yönetici olabilirler" şeklinde yapılan ekleme kanunu dolanma ve dolayısıyla afaki iyi niyet kurallarına aykırı hareket olduğu, davacının anasözleşme değişikliklerine olumsuz oy kullandığı ve genel kurul toplantı tutanağına muhalefet şerhini de yazdırmış olduğu hususu ile ayrıca ortak müdür ...'in oydan yoksun olup olmadığı hususu da gözetilerek kararın şayet oydan yoksunluk söz konusu ise 13. maddelerle yapılan değişikliğin yok hükmünde olduğunun tespiti, aksi durumda ise afaki iyiniyet kararlarına aykırılık nedeniyle iptaline karar verilmesi gerekirken anasözleşmelerin 13. maddelerinde yapılan değişikliklere ilişkin taleplerin de reddine karar verilmesi doğru olmamıştır…" Y. 11. HD, E. 2019/4620, K. 2021/5396, T. 29.06.2021 (Kazancı, erişim tarihi: 05.04.2023).

[1127] Feuz, s. 247.

A. SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1. Genel Olarak

Sır saklama yükümlülüğü bağlılık yükümlülüğünün özel görünüm biçimlerinden birisidir[1128]. Limited şirketin taşıdığı şahıs şirketi özelliklerini göz önünde bulunduran kanun koyucu, TTK m. 613/1 uyarınca limited şirket ortaklarını, şirket sırlarını korumakla yükümlü kılmıştır. Anılan hükmün gerekçesinde bu husus *"Güçlü kişisel ögeleri haiz bir şirkette sır saklama, önde gelen ve vazgeçilmez nitelikte bir bağlılık yükümüdür"* denilmek suretiyle ifade edilmiştir. Özel olarak hüküm altına alınan sır saklama yükümlülüğü sayesinde, şirketin iş sırları ile ilgili olarak ortağın bağlılık yükümlülüğünün içeriği somutlaştırılmış olmaktadır[1129].

Limited şirket ortaklarının sır saklama yükümlülüğü yasal bir yükümlülük olarak *ex lege* uygulanır[1130]. Hükmün açık ifadesi dolayısıyla, şirket sözleşmesinde düzenlenmesi gerekmeden, ortak sıfatının kazanılmasıyla yükümlülük *ipso iure* uygulama alanı bulur[1131]. Türk kanun koyucusu, mehaz İsviçre hukukundan farklı olarak, sır saklama yükümlülüğünün emredici nitelikte olduğunu açıkça ifade etmiştir. Gerçekten de TTK m. 613/1, son cümle'de sır saklama yükümlülüğünün genel kurul kararıyla veya şirket sözleşmesi ile kaldırılamayacağı belirtilmiştir. Ayırca bu husus hükmün gerekçesinde de vurgulanmıştır[1132]. Mehaz OR Art. 803 Abs. 1'de ortakların şirket

---

[1128] Şener, Limited Ortaklık, s. 475 vd; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 289; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 833; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 562; Bilgili/Demirkapı, s. 738, 739; Demirayak, s. 29; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 2; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2537; Feuz, s. 273, 274. Aksi görüşte bkz. Kendigelen, İlk Tespitler, s. 521 dpn 66. Yazara göre TTK m. 613 hükmü, düzenleniş tarzı itibariyle sır saklama yükümlülüğünü bağlılık yükümlülüğü çatısı altına almamakta, bilakis dışlamaktadır. Bu nedenle sır saklama yükümlülüğünün bağlılık yükümlülüğüne dâhil olmadığı tartışmasızdır. Benzer yönde değerlendirme için bkz. Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 115.

[1129] Feuz, s. 273, 274. Maddi hukuk, sırları iki tür saldırıya karşı korur: İlk olarak, sır sahibinin kendi iradesi ile sırra vakıf olan kişilerin bu sırdan faydalanmasına veya bu sırrı ifşa etmelerine yönelik *içsel koruma (innere Geheimnisschutz)*; ikinci olarak, dışarıdan sırra erişmek isteyen (casus) kişilere karşı *dışsal koruma (äußere Geheimnisschutz)*. Bu itibarla, sırlara yönelik olarak sırrın kullanılması ve ifşa edilmesi şeklinde iki tür zarar meydana gelebilir (Richard Stäuber, **Der Schutz von Geschäftsgeheimnissen im Zivilprozess**, Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2011, s. 27). Limited şirket ortaklarının sır saklama yükümlülüğü açısından bakıldığında, -ifşa edilmeksizin- sırrın kullanılması sır saklama yükümlülüğünün ihlali anlamına gelmez; ancak iş fırsatı doktrini veya genel bağlılık yükümlülüğü kapsamında sorumluluğuna yol açabilir (Stäuber, s. 29; Feuz, s. 288; Blanc, s. 113 dpn 545).

[1130] Şener, Limited Ortaklık, s. 475, 476; Germann, s.350; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 171; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2537.

[1131] Oysa rekabet yasağında durum tam tersidir. Bkz aşağıda İkinci Bölüm, VI, C.

[1132] TTK m. 613/1 Gerekçe: *"... Tasarı, şirketin sırlarının saklanmasını, emredici bir biçimde düzenlemiştir. Ancak emredicilik, yükümün kaldırılamayacağına yöneliktir. Sınırlamanın geçerli olup olmadığı, sınırı ve şirket sırrı kavramı öğreti ile mahkeme kararlarınca belirlenecektir."*

sırlarını korumakla yükümlü oldukları öngörülmüştür. Ancak hükmün devamında, TTK'ya benzer şekilde, bu yükümlülüğün genel kurul kararıyla veya şirket sözleşmesi ile kaldırılamayacağına yönelik bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte İsviçre öğretisinde sır saklama yükümlülüğünün emredici nitelikte olduğu ifade edilmiştir[1133]. Bu niteleme, OR Art 803 Abs.1'in açık ve kesin lafzına[1134] ve ortakların yasal düzenlemelerden sapabilecekleri durumları gösteren OR Art. 776a Abs. 2'ye dayandırılmaktadır. Anılan son hükümde, yasal düzenlemelerden sapılabilecek durumları gösteren listede ortakların sır saklama yükümlülüğünü sınırlayabilecekleri veya kaldırabilecekleri yönünde bir düzenleme yoktur. Kanunun geri kalan hükümlerinde de bu yönde bir imkân tanınmadığından, sır saklama yükümlülüğüne dair düzenlemenin aksi kararlaştırılamayacaktır[1135]. Belirtmek gerekir ki OR Art. 776a (karş. TTK m. 577) 1 Ocak 2023 tarihi itibariyle yürürlükten kaldırılmıştır[1136].

Mehaz İsviçre hukuku bakımından nispeten kabul edilebilir nitelikte olan bu yaklaşımın ülkemiz hukuku açısından isabetli olmadığı kanısındayız. Kanaatimizce, İsviçre limited şirketler hukukunda ortakların sır saklama yükümlülüğünün emredici nitelikte olduğunu kabul etmek için başka sebepler de vardır. Her şeyden önce limited şirketin tanımının verildiği OR Art. 772 Abs. 1'de limited şirketin şahıs şirketi özellikleri gösteren bir sermaye şirketi olduğu ifade edilmiştir[1137]. Ayrıca limited şirketin yönetimi ve temsilinde halen özden organ ilkesi *(Prinzip der Selbstorganschaft)* geçerlidir. OR Art. 809 Abs. 1[1138] dolayısıyla bir limited şirket ortağı sadece şirketin bir üyesi değildir; aynı zamanda diğer ortaklarla birlikte şirketi yönetmekle yükümlü ve yetkilidir[1139]. Bu

[1133] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 1; Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 151. Açıkça belirtmemekle beraber aynı yönde Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2537; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 171.

[1134] *"Die Gesellschafter sind zur Wahrung des Geschäftsgeheimnisses verpflichtet" (Ortaklar şirket sırlarını korumakla yükümlüdür).*

[1135] Feuz, s. 275.

[1136] BBl 2017 399, s. 607.

[1137] A. Begriff, Art.772 (1): *"Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung ist eine personenbezogene Kapitalgesellschaft, …"*.

[1138] *"Alle Gesellschafter üben die Geschäftsführung gemeinsam aus. Die Statuten können die Geschäftsführung abweichend regeln"*.

[1139] Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 233; Urs Gasser/Christian Eggenberger/Richard Stäuber, "Art. 809", Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser (ed.), **Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht (Orell Füssli Kommentar)** içinde s. 2565-2569, 4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag, 2023, s. 2566. Bu itibarla her bir ortağın şirketin sırları hakkında bilgi sahibi olması pek âlâ mümkündür.

yönetim modeli, limited şirketin kişisel ögeleri haiz bir sermaye şirketi olarak kurgulanması arzusunun bir sonucudur[1140]. Bu hususların yanında, ortakların şirket sözleşmesine yazabilecekleri hususları sınırlandıran "emredici hükümler" (TTK m. 579) benzeri bir düzenleme de İsviçre limited şirketler hukukunda yer almamaktadır[1141]. Tüm bu hususiyetler gözetilerek, sır saklama yükümlülüğünün İsviçre hukukunda emredici nitelik taşıması gerektiği söylenebilir.

Öte yandan, ülkemiz hukuku açısından böylesi bir iddianın doğru olmayacağı görüşündeyiz. Limited şirkete yönelik birçok literatürde[1142] limited şirketin şahıs şirketi özellikleri gösteren bir sermaye şirketi olduğu ifade edilse de, kanun koyucu limited şirketi çekincesiz olarak sermaye şirketi saymıştır[1143] (TTK m. 124/2). Üstelik limited şirketin tanımının verildiği TTK m. 573'te, mehaza benzer bir düzenleme ile limited şirketin kişisel yönüne vurgu da yapılmamıştır. TTK'nın, limited şirketin sermaye şirketi yönünü güçlendiren bir yeniliği de hiç şüphesiz şirketin yönetimi ve temsili konusundadır[1144]. TTK şahıs şirketlerine özgü özden organ ilkesini terk ederek, seçilmiş organ ilkesini benimsemiş ve limited şirketin müdür sıfatını taşıyan kişi veya kişilerce yönetileceğini ve temsil edileceğini hüküm altına almıştır (TTK m. 623). Ayrıca saf bir sermaye şirketi olarak nitelendirilen anonim şirketler için öngörülmüş olan emredici hükümler (TTK m. 340) ilkesi, yeni TTK ile limited şirketler için de kabul edilmiştir (TTK m. 579). Bu nedenle, limited şirket kurmak isteyen kişilerin şirket sözleşmesine yazabilecekleri hususlar oldukça sınırlandırılmıştır. Tüm bu yeniliklerin sebebinin, Türk

[1140] Germann, s. 1017; Rino Siffert/Marc Pascal Fischer/Martin Petrin, "Art. 809", Baker & McKenzie (ed.), **GmbH-Recht (Stämpflis Handkommentar)** içinde s. 253-257, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2008, s. 254.

[1141] Zira bu ilkenin amacı saf bir sermaye şirketi olan anonim şirketlerin esas sözleşmelerini bir standarda bağlayarak hukuki güvenlik sağlamak, mevcut veya gelecekteki ortakların, alacaklıların ve çalışanların çıkarlarını korumaktır (Karasu, Emredici Hükümler, s. 46; Cem Veziroğlu, **Anonim Ortaklıklar Hukukunda Esas Sözleşme Özgürlüğü ve Sınırları,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 359 vd). Mehaz Alman hukukunda yalnızca anonim şirketler bakımından kabul edilen ilke, hukukumuzda limited şirketler için de geçerlidir (TTK m. 579). Ayrıca karş. GmbHG §2 Abs. 1a.

[1142] Şener, Limited Ortaklık, s. 9, 10; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 514; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 11; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 513; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 413; Bilgili/Demirkapı, s. 615, 616.

[1143] Nitekim bu husus, TTK m. 573'ün gerekçesinde geçen şu ifadelerle desteklenmektedir: *"İsviçre Tasarısında yer alan "kişileri amaçlayan sermaye şirketidir" ibaresi hem daraltıcı ve sınırlayıcı görülmüş hem sermaye şirketi nitelendirmesi 125 inci maddenin ikinci fıkrası hükmünde yapıldığından burada tekrarlanmamıştır"*. Bu ifadelerden yola çıkarak, Türk kanun koyucusunun iradesinin, limited şirketin sermaye şirketi karakterini kuvvetlendirmek yönünde olduğunu söyleyebiliriz.

[1144] Şükrü Yıldız, Limited Şirket, s. 244; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 853.

kanun koyucusunun, limited şirketin sermaye şirketi karakterini güçlendirmek yönündeki iradesi olduğunu söyleyebiliriz. Hal böyle iken, daha çok şahıs şirketlerinin bünyesine uygun düşecek olan sır saklama yükümlülüğünün, niçin limited şirket ortakları bakımından emredici nitelikte düzenlendiğini anlayamamaktayız. Kaldı ki, saf bir şahıs şirketi olan ve şahıs şirketlerinin prototipi sayılan kollektif şirkette dahi ortaklar için böyle bir yükümlülük öngörülmemiştir[1145]. Şahıs şirketleri bakımından söz konusu olan yoğun güven duygusu nedeniyle, böylesi bir düzenleme yapılmasının gereksiz olduğu düşünülebilir. Ancak unutulmamalıdır ki, yönetim hakkı bulunmasa bile bir kollektif şirket ortağının şirket işleri üzerinde sınırsız bir denetim hakkı vardır ve bu hak hiçbir şekilde kaldırılamaz, sınırlandırılamaz[1146]. Bu imkânı tanıyan kanun koyucunun, denetim hakkı kullanılarak elde edilecek şirket sırlarının, ortak tarafından açığa vurulabileceği ihtimalini düşünmemiş olamayacağını varsayıyoruz. Sonuç itibariyle, kollektif şirket ortakları için dahi öngörülmeyen bir sır saklama yükümlülüğünün, sermaye şirketi yönü öne çıkarılmaya çalışılan limited şirketin ortakları bakımından emredici nitelikte düzenlenmesinin, bağlılık yükümlülüğü ile hedeflenen koruma amacını aştığı kanaatindeyiz. De lege ferenda limited şirket ortakları aksi kararlaştırılabilir bir sır saklama yükümlülüğüne muhatap kılınmalıdır.

Sır saklama yükümlülüğünün işlevsel gerekçesi, bağlılık yükümlülüğünde olduğu gibi, şirketin çıkarlarının korunmasıdır. Özel düzenleme olması gereği sır saklama yükümlülüğünün koruma amacı, şirket sırlarının ifşa edilmesini önlemek ve bu sayede şirketin zarara uğramasının önüne geçmek ile sınırlıdır[1147]. Gerçekten de şirket sırlarının açığa vurulmasının engellenmesi ile bu sırlar sayesinde kazanç elde edebilecek rakiplerin özellikle dolaylı rekabeti de bertaraf edilmiş olur[1148]. Bu itibarla sır saklama

[1145] Akın, s. 152. Tüzel kişiliği bulunmayan ve fakat bir şahıs şirketi olarak kabul edilen adi şirket için de durum aynıdır.
[1146] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I, s. 248; Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler, s. 223; Bilgili/Demirkapı, s. 159, 160; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 211; Şener, Ortaklıklar, s. 225; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 89.
[1147] Şener, Limited Ortaklık, s. 475; 476; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 171; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2537. Rekabet yasağı bakımından benzer yönde bkz. Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 15.
[1148] Blanc, s. 113 dpn. 545.

yükümlülüğünün, şirketin işleyişi ve piyasadaki sürekliliğine olumlu yönde katkı sağladığı ifade edilebilir[1149].

2. Kapsamı

TTK m. 613/1'in açık ifadesi karşısında tüm ortakların sır saklama yükümlülüğüne bireysel olarak tabi olduğunu söyleyebiliriz. Şirket içinde sahip olduğu yetkilere, azınlık veya çoğunluk konumuna bakılmaksızın her bir ortak, ortaklık mevkii gereği bu yükümlülüğün muhatabıdır[1150]. Buna karşılık, yükümlülüğün bir anlam ifade edebilmesi için ortağın sırrı biliyor olması gerekmektedir. Başka bir anlatımla, sır saklama yükümlülüğü, potansiyel bir yükümlülük olarak tüm ortaklar için geçerlidir; ancak yükümlülüğün önemi bir ortağın şirket sırrına vakıf olması durumunda ortaya çıkacaktır[1151]. Sırra erişimi olmayan bir ortağın sır saklama yükümlüsü olmasının bir anlamı da yoktur. Bu itibarla, sır saklama yükümlülüğünün kişi yönünden kapsamını, sırra bilfiil vakıf olan ortak/ortakların oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Ortak, ortaklık sıfatının devamı müddetince sır saklama yükümlülüğünün de muhatabıdır. Sır saklama yükümlülüğü, ortak bakımından ortaklık sıfatının kazanılması ile başlar ve bu sıfatın kaybedilmesi ile sona erer[1152]. Ortak bu iki zamansal nokta arasında sır saklamakla yükümlüdür. Peki, ortaklık sıfatı devam ederken münferit belirli vakalarda geçerli olmak üzere bu yükümlülükten muaf tutulmak mümkün müdür? Bu husus İsviçre doktrininde tartışma konusu olmuştur. OR Art. 803 Abs. 3[1153]'ün (TTK m. 613/son) lafzından hareket eden birtakım yazarlar böyle bir imkânın mümkün olmadığını ifade etmektedirler. Bu görüşe göre, kanun koyucu anılan hükümde yalnızca genel bağlılık yükümlülüğünü ve rekabet yasağını zikretmekle bağlılık yükümlülüğünün diğer tezahürleri bakımından bu imkâna kapıyı kapatmıştır. Eğer söz konusu hükümde rekabet

[1149] Feuz, s. 276.
[1150] Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2537; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 24; Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 151.
[1151] Nitekim bir olgunun sır olabilmesi için sır sahibi olarak adlandırılan sınırlı bir grup tarafından biliniyor olması gerekmektedir (Siffert/Fischer/ Petrin, SHK OR, Art. 803, s. 186).
[1152] Feuz, s. 277; Akın, s. 152. Ayrıca bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, D.
[1153] *"Die Gesellschafter dürfen Tätigkeiten ausüben, die gegen die Treuepflicht oder ein allfälliges Konkurrenzverbot verstossen, sofern alle übrigen Gesellschafter schriftlich zustimmen. Die Statuten können vorsehen, dass stattdessen die Zustimmung der Gesellschafterversammlung erforderlich ist (Ortaklar, diğer tüm ortakların yazılı olarak kabul etmesi koşuluyla, bağlılık yükümlülüğüne veya rekabet yasağına aykırı faaliyetlerde bulunabilirler. Şirket sözleşmesi bunun yerine genel kurul onayının gerekli olmasını öngörebilir)".*

yasağı açıkça zikredilmemiş olsaydı diğer tezahürler için de bu imkân kabul edilebilirdi. Kanun koyucunun bu şekilde seçici davranması, hükmün uygulama alanının bilinçli bir biçimde daraltılmış olduğuna işarettir[1154]. Karşıt görüş ise bu şekilde bir yorum yapılmasının nedeni olarak, kanun koyucunun bağlılık yükümlülüğünü başarısız bir biçimde düzenlemesini göstermektedir. Başka bir anlatımla, kanun koyucunun anılan hükümde bağlılık yükümlülüğüne ve rekabet yasağına aykırı davranışlara onay verilebileceğini belirtmesi, bu imkânın yalnızca bağlılık yükümlülüğüne ve rekabet yasağına hasredilmesi gerektiği şeklindeki iradenin değil, kanun koyucunun kanun yapım tekniği bakımından özensiz davranmasının neticesidir[1155]. Bu görüşe göre, OR Art. 803 Abs. 3'te (TTK m. 613/son) böyle bir imkânın düzenlenmesinin nedeni, bağlılık yükümlülüğünün sınırlı koruma amacı gütmesinin bir neticesidir. Dolayısıyla bağlılık yükümlülüğü uygulamada esnek bir şekilde ele alınmalı ve gerek bağlılık yükümlülüğüne gerek onun çeşitli görünüm biçimlerine aykırı faaliyetlerde bulunulabilmesine imkân tanınmalıdır. Ayrıca hükümde rekabet yasağının özellikle zikredilmiş olması, bu hükmün uygulama alanının sınırlandığına değil; *ex lege* uygulanmayan rekabet yasağının da bu istisnaya dâhil olduğuna işarettir[1156]. Kanaatimizce bu son görüş isabetlidir.

Bu noktada ele alınması gereken bir diğer husus ortaklık sıfatının nihayetinden sonra da sır saklama yükümlülüğünün geçerli olup olmayacağıdır. Sır saklama yükümlülüğü ortak olma sıfatına bağlı olan bir yükümlülük olduğu için bu sıfatın sona ermesi ile yükümlülük kalkacaktır. Şirketler hukuku bağlamında, bu yükümlülüğün ortaklık sonrası döneme taşırılması mümkün değildir[1157]. Bu nedenle şirket sözleşmesinde bu yönde bir düzenleme yapılamaz. Ortaklık ilişkisinin sona ermesinden sonrasına da etkili bir sır saklama yükümlülüğü öngörülmek isteniyorsa borçlar hukuku karakterli bir sözleşme yapılmalıdır[1158].

[1154] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 29; Germann, s. 353.
[1155] Feuz, s. 279
[1156] Feuz, s. 279, 280.
[1157] Karşı görüşte Şener, Limited Ortaklık, s. 478; Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 152. Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sır saklama yükümünün süresiz olduğu yönünde bkz. Sommer, s. 80; iki yıl ile sınırlı olduğu yönünde bkz. Böckli, Aktienrecht, §13 N. 669. Kooperatif ortaklarının sır saklama yükümlülüğünün, ortaklık sıfatının sona ermesinden sonra da devam edeceği kanunen öngörülmüştür (KoopK m. 25). Bu nedenle, limited şirket ortağının, ortaklık süresinin ötesine geçen bir sır saklama yükümlülüğünün kabul edilebilmesi için normatif bir düzenlemenin bulunması gerektiği kanaatindeyiz.
[1158] Bkz yukarıda İkinci Bölüm, IV, D, 2, b.

Sır saklama yükümlülüğünün konusu "şirket sırları"dır. Sır kavramı hukukun çeşitli disiplinleri içerisinde kendisine yer bulmuştur[1159]. Buna rağmen kanun koyucu sır kavramını hiçbir zaman tanımlamamıştır[1160]. Bu sonuç, konumuz özelinde şirket sırrı kavramı için de geçerlidir. TTK m. 613/1'in gerekçesinde *"... şirket sırrı kavramı öğreti ile mahkeme kararlarınca belirlenecektir. Sır kavramı sürekli değişir. Bu sebeple kanun tanımlamamıştır"* şeklinde geçen ifadeler kanun koyucunun bir kez daha sır kavramını tanımlamaktan kaçındığını göstermektedir[1161]. Öte yandan, doktrinde çeşitli argümanlar ile sır kavramı hakkında tanımlamalar yapılmıştır. Bu argümanlar şirket sırrının somutlaştırılmasında da dikkate alınabilir. Bu bağlamda, genel hatlarıyla şirket sırrından bahsedebilmek için *i)* sır olarak vasıflandırılan bir bilginin gerçekten var olması, *ii)* bu bilgiye kolayca erişme imkânının olmaması, *iii)* sırrın gizli tutulması konusunda şirketin sır saklama iradesinin[1162] olması ve son olarak *iv)* sırrın gizli tutulmasında şirketin ekonomik[1163] bir menfaatinin bulunması gerekmektedir[1164]. Bu nitelikleri haiz bir sırrın, ortak tarafından ne şekilde öğrenilmiş olduğunun herhangi bir önemi yoktur. Ortak bir şekilde öğrenmiş olduğu bu sırrı muhafaza etmekle yükümlüdür[1165]. Eğer ortak bu sırrı, sırrı saklayan grubun dışında bir kimse ile paylaşırsa, sır saklama yükümlülüğünü ihlal etmiş olur[1166]. Sırrı öğrenmede olduğu gibi bu sırrı paylaşmada da yöntem ve niyet önemli

[1159] Akkale Çelebi, s. 142; Feuz, s. 281, 282; Germann, s. 351.

[1160] Yargıtay da bir kararında sır kavramını tanımlamaktan kaçınmış, ticari sırrın değerlendirilmesinin uzman mahkemelere bırakılması gerektiğini belirtmiştir. Bkz. Y. 11. HD, E. 2010/12067, K. 2012/3391, T. 07.03.2012, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXVIII, S. 2, 2012, s. 326, 327.

[1161] Aynı durum, anonim şirket ortaklarının bilgi alma ve inceleme hakkını düzenleyen TTK m. 437/3'ün gerekçesinde de şu cümlelerle ifade edilmiştir: *"Hüküm, ... ne "şirket sırrı" ... kavramlarını tanımlamıştır. Bunun sebebi, dar veya geniş bir tanımla uygulamayı dondurmamak veya genişletmemek özenidir"*.

[1162] Bu iradenin açık ya da zımni olması mümkün olduğundan, sır sahibinin bu iradesi her münferit durumda değerlendirilmelidir (Aslı Gürbüz Usluel, **Türk Özel Hukukunda Özellikle Anonim Şirketlerde Ticari Sırların Korunması,** 1. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 10).

[1163] İsviçre Federal Mahkemesi vermiş olduğu bir kararında şirket sırrını *"şirketin meşru menfaatinin ifşa edilmemesini gerektirdiği ekonomik hayata ilişkin bütün olayları kapsamaktadır"* biçiminde ifade etmiştir (Gürbüz Usluel, s. 52). Öte yandan, *Amstutz/Chappuis* sırrın parasal değere sahip olup olmamasının önemli olmadığını belirtmiştir (Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 27).

[1164] Muhammed Sulu, **Ticari Sırların Korunması,** Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 13 vd; Fatih Yurtbaşı, **Anonim Ortaklıkta Özel Denetim,** 1. Baskı, İstanbul On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 362, 363; Gürbüz Usluel, s. 7 vd; Sommer, s. 182; Stäuber, s. 10vd; Germann, s. 351; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 25; Siffert/Fischer/ Petrin, SHK OR, Art. 803, s. 186; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 171.

[1165] Germann, s. 353; Feuz, s. 287; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 28.

[1166] Stäuber, s. 29; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 28; Germann, s. 353. Öte yandan, ortağın sırrı ifşa etmeden kendi yararına kullanması sır saklama yükümlülüğünün ihlali anlamına gelmez. Bu tarz bir eylem aşağıda açıklanacak olan iş fırsatı doktrini yahut rekabet yasağı kapsamında değerlendirilmelidir (Stäuber, s. 29; Feuz, s. 288; Blanc, s. 113 dpn 545).

değildir. Başka bir anlatımla, ortağın sırrı ne şekilde ifşa etmiş olduğu, sır saklama yükümlülüğünün ihlali açısından önemli değildir[1167].

B. İŞ FIRSATI DOKTRİNİ

1. Genel Olarak

İş fırsatı doktrini *(corporate opportunity doctrine/Geschäftschancenlehre)* common law kökenli bir terim olup, bu terim altında ifadesini bulan ve şirket organlarının davranış yükümlülüklerinin özüne işaret eden bir yasaktır[1168, 1169]. İş fırsatı doktrini Amerikan hukukunda uygulamadan türetilen ve esasında şirkete ait olan iş fırsatlarından, şirket içindeki pozisyonları itibariyle şirket yöneticilerinin kendi lehine ve fakat şirket aleyhine olacak şekilde yararlanmalarını yasaklayan bir yükümlülüktür[1170]. Alman hukukunda iş fırsatı doktrini, anonim şirket yöneticilerinin rekabet yasakları ve limited şirket ortaklarının bağlılık yükümlülüğü kapsamında değerlendirilmiştir[1171]. İsviçre anonim şirketler hukukunda yönetim kurulu üyeleri için açık bir rekabet yasağı öngörülmemiş olduğundan[1172], İsviçre doktrini, iş fırsatı doktrininin temellerini adi şirket ortağının rekabet yasağına ilişikin OR Art. 536'da aramaktadır[1173]. Öte yandan doktrin, limited şirket ortaklarının tabi olduğu iş fırsatı doktrininin kapsamını ve sistematik

[1167] Germann, s. 353; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 28; Feuz, s. 288.

[1168] Holger Fleischer, **"Gelöste und ungelöste Probleme der gesellschaftsrechtlichen Geschäftschancenlehre",** NZG, 6. Jahrgang, H. 21, 2003, s. 985.

[1169] İş fırsatı gelecekteki bir işten kazanç elde etme olasılığıdır (Damian Fischer, **"Rechtsfragen rund um die Freigabe von Geschäftschancen",** AJP, H.7, 2016, s. 932).

[1170] Lieder, GmbHG Komm, §13 Rn. 214; Fleischer, Geschäftschancenlehre, s. 985; Koch, AktG § 88 Rn. 4a; Feuz, s. 337; Damian Fischer, **Interessenkonflikte im Schweizer Privat- und Wirtschaftsrecht**, Zürich, Dike Verlag, 2019, s. 762.

[1171] Koch, AktG § 88 Rn. 4a; Markus Weber, "§ 88 Wettbewerbsverbot", Wolfgang Hölters/Markus Weber (ed.), **Aktiengesetz** içinde § 88 Rn. 1-26, 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022, § 88 Rn. 8; Gerald Spindler, "§ 88 Wettbewerbsverbot", Wulf Goette/Mathias Habersack/Susanne Kalss (ed.), **Münchener Kommentar zum Aktiengesetz** (**Band II)** içinde §88 Rn. 1-76, 6. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2023, § 88 Rn. 14, 15 dpn 61, 70; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 287 vd; Altmeppen, § 13 Rn. 45; Lieder, GmbHG Komm, § 13 Rn. 214 vd; Fastrich, GmbHG Komm, § 13 Rn. 28.

[1172] İsviçre hukukunda anonim şirket yönetim kurulu üyeleri için genel bir rekabet yasağı öngörülmemekte, OR Art. 717'de düzenlenen bağlılık yükümlülüğünden yola çıkarak rekabet yasağının sınırları belirlenmektedir (Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 239).

[1173] Feuz s. 324 vd. Öte yandan, Alman Federal Mahkemesi yakın zamanda verdiği bir kararında, iş fırsatından şirket aleyhine faydalanılması üzerine adi şirket tarafından ileri sürülen tazminat taleplerini rekabet yasağına değil, bağlılık yükümlülüğüne dayandırmıştır (Holger Fleischer, "§ 112 Wettbewerbsverbot", Ingo Drescher/Holger Fleischer/Karsten Schmidt (ed.), **Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch (Band II)** içinde § 112 Rn. 1-100, 5. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022, § 112 Rn. 11. Karar için bkz. "Eigennutzung von Geschäftschancen der Gesellschaft durch geschäftsführenden GbR-Gesellschafter", NZG, 16. Jahrgang, H. 6, 2013, s. 206 vd.

sınıflandırmasını eleştirmektedir. *Amstutz/Chappius* OR Art. 803 Abs. 2 Satz 2'de yer verilen iş fırsatı doktrininin, aynı hükmün üçüncü cümlesinde yer alan rekabet yasağının tekrar ifade edilmesinden başka bir anlamının olmadığını ifade etmektedir[1174]. Bugün gelinen nokta itibariyle iş fırsatı doktrini, gerek Alman gerek İsviçre limited şirketler hukukunda ortağın bağlılık yükümlülüğünün önemli bir tezahürü olarak kabul edilmektedir[1175, 1176].

Ülkemiz hukuku açısından durum mehaz İsviçre hukukuna benzer şekildedir. Türk kanun koyucusu adi şirket ve limited şirket ortakları bakımından iş fırsatı doktrinini, ortağın kendisine çıkar sağlama yasağı şeklinde hüküm altına almıştır[1177] (TBK m. 626, TTK m. 613/2). Mehaz İsviçre hukukundan aynen aktarılan bu yükümlülüğe limited şirket ortaklarının muhatap kılınması hukukumuz açısından tartışılabilir görünmektedir. İsviçre limited şirketler hukukunda özden organ ilkesinin geçerli olduğunu göz önüne aldığımızda, her bir ortağın şirketin işleyişi ve iş fırsatları hakkında bilgi sahibi olabilmesinin mümkün olduğunu söyleyebiliriz. Zira yönetim hakkı ve yetkisi kapsamında ortaklar rahatça bu bilgilere erişebilecektir. Bu ihtimali öngören İsviçre kanun koyucusu tüm ortakları bu yasağa tabi kılarak şirkete ait iş fırsatlarından ortakların kendi lehine yararlanmasının önüne geçmiştir. Ülkemiz hukukunda ise limited şirket seçilmiş organ tarafından yönetilir ve temsil olunur. Bu itibarla, kanaatimizce iş fırsatı doktrininin yalnızca müdürler bakımından kabul edilmesi daha isabetli olurdu[1178]. Buna

---

[1174] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 1. Aynı yönde bkz. Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 149; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2537. Düzenleme ülkemiz hukukunda da eleştirilmiştir. Bu konuda bkz. Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 287. *Şener* bağlılık yükümlülüğünün TTK m. 613/2 vesilesiyle somutlaştırıldığı kanaatindedir (Şener, Limited Ortaklık, s.461). Öte yandan, OR Art. 803 Abs. 2'deki somutlaştırıcı örneğin rekabet yasağına değil, bağlılık yükümlülüğünün çok özel bir görünümü olan iş fırsatı doktrinine atıfta bulunduğu yönünde bkz. Blanc, s. 108.

[1175] Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 287; Altmeppen, § 13 Rn. 45; Lieder, GmbHG Komm, § 13 Rn. 214; Feuz, s. 324; Blanc, s. 109. İş fırsatı doktrini hem ortaklar hem de yöneticiler için geçerlidir (Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 288; Fleischer, Geschäftschancenlehre, s. 985; Weber, AktG § 88 Rn. 8). Ayrıca sadece şirketler hukuku bakımından değil, vergi hukuku bakımından da yansımaları vardır (Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 288).

[1176] Alman Federal Mahkemesi yerleşik içtihatlarında iş fırsatı doktrinini, şirketin menfaatlerini etkileyen tüm konularda yöneticinin kendi veya başkalarının menfaatlerini değil, şirketin menfaatlerini gözetmesi gerektiği bağlamında ele almıştır (Fleischer, Geschäftschancenlehre, s. 985, 986).

[1177] Önemle belirtelim ki, adi şirket ortakları bakımından iş fırsatı doktrininin TBK m. 626'dan türetilmesi zorlama bir çözüm olacaktır. Zira anılan hükümde esasen ortakların rekabet yasağı düzenlenmektedir. Oysa iş fırsatı doktrini rekabet yasağına kıyasla daha geniştir. Adi şirket ortakları bakımından iş fırsatı doktrini, ortakların bağlılık yükümlülüğü kapsamında mütalaa edilmelidir. Bu hususta bkz. BGH, Urt. v. 4. 12. 2012 – II ZR 159/10 (Eigennutzung von Geschäftschancen der Gesellschaft durch geschäftsführenden GbR-Gesellschafter, NZG, 16. Jahrgang, H. 6, 2013).

[1178] Bununla birlikte, Alman limited şirketler hukukunda da organsal yönetim ve temsil söz konusu

karşılık, kanunun açık ifadesi karşısında limited şirket ortakları da bu yasağa *ex lege* tabi olurlar[1179]. Nitekim TTK m. 613/2, ikinci cümle'de ortakların *"kendilerine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren"* işlemleri yapamayacakları açıkça belirtilmiştir. Bununla birlikte, iş fırsatı doktrini kapsamında açıklığa kavuşturulması gereken bazı önemli sorular vardır: Hangi iş fırsatları şirkete aittir? Zira iş fırsatlarının takibinde ortağın ve şirketin menfaatleri kural olarak eşittir[1180]. Bu nedenle ortakların özel hayatında kendi çıkarları doğrultusunda iş yapmalarına izin verilir. Peki, ortak bu tür fırsatlardan hangi koşullar altında faydalanabilir? Şirket herhangi bir iş fırsatını ortağa bırakabilir mi? İş fırsatı doktrininin amacı, iş fırsatlarının takibinde şirketin çıkar alanını ortağın özel çıkar alanından ayırmaktır[1181]. Buradaki düğüm noktası, iş fırsatından kimin ne şekilde yararlanacağıdır[1182]. Bu sorulara cevap bulmak amacıyla doktrinde özgüleme kriterleri *(Zuordnungskriterien)* geliştirilmiştir[1183].

Bu kriterlerden ilki somut iş beklentisidir. İş fırsatı ile ilgili olarak daha önce şirket tarafından müzakerelerin yapılıp yapılmadığı, ilk temasın kurulup bir sözleşme imzalanıp imzalanmadığı, şirketin bu iş fırsatını değerlendirmek için karar alıp almadığı yahut şirketin her halükarda bu işi değerlendirmek niyetinde olup olmadığı gibi hususlar iş fırsatının şirkete özgülenmesinde belirleyici kriterlerdir[1184].

Aynı durum ortağın şirket adına sözleşme görüşmelerine girmesi ve bu pozisyonu itibariyle iş fırsatına erişmesi hali için de geçerlidir. Yine bu noktada ortağın bahsi geçen pozisyonu vesilesiyle iş fırsatından haberdar olup olmadığı, ortağın bu iş fırsatını kullanmak için şirket imkânlarından yararlanıp yararlanmadığı gibi hususlar da göz önünde tutulmalıdır. Zira tüm bu durumlarda iş fırsatının, şirketin menfaat çevresi ile

olmasına rağmen ortaklar bakımından da iş fırsatı doktrini kabul edilmektedir. Bkz. Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 288.

[1179] Feuz, s. 332; Blanc, s. 108.

[1180] Germann, s. 361; Blanc, s. 110; Feuz, s. 338.

[1181] Fleischer, Geschäftschancenlehre, s. 986.

[1182] Fischer, Interessenkonflikt, s. 766.

[1183] Lieder, GmbHG Komm, § 13 Rn. 216, 217; Fischer, Interessenkonflikt, s. 766 vd. Amerikan hukuku rekabet yasağına yabancı olduğu için Amerikan doktrininde ifade edilen kriterler doğrudan Alman ve İsviçre hukuklarına aktarılmamış, bu hukuk sistemlerinde farklı kriterler geliştirilmiştir (Kumpan, s. 487 vd; Feuz, s. 339 dpn 2501). Hukukumuza mehaz teşkil etmesi bakımından Alman ve İsviçre hukuklarında geliştirilen kriterler ülkemiz hukuku açısından da kabul edilebilir niteliktedir.

[1184] Fischer, Interessenkonflikt, s. 766; Fleischer, Geschäftschancenlehre, s. 986; Blanc, s. 110.

ilişki halinde olduğu açıktır. Bu sonuç, ortağın iş fırsatından şirket lehine çekilmesini gerektirmektedir[1185]. Aksi halde bağlılık yükümlülüğü ihlal edilmiş olur.

İş fırsatının özgülenmesinde kullanılan diğer bir kriter de şirketin ticari faaliyetlerini icra ettiği soyut iş alanı; yani sözleşmede belirtilen işletme konusudur[1186]. Başkaca bir değerlendirme yapmaksızın, şirketin işletme konusuna giren bir iş fırsatı üzerinde şirket hak sahibi olmalıdır[1187].

Özgüleme konusunda son olarak, kanaatimizce, limited şirketin iç yapısı da göz önünde bulundurulabilir. Limited şirketin sermaye veya şahıs şirketi yönünün baskın olabileceği gerçeği karşısında, iş fırsatlarının şahıs şirketi yönü ağır basan bir limited şirkette öncelikli olarak şirkete özgülenmesi gerektiği söylenebilir. Tam tersine, sermaye şirketi özelliklerini daha yoğun taşıyan bir limited şirkette ise iş fırsatlarından daha büyük ölçüde ortak yararlanabilir. Bu son tahlil yapılırken dahi yukarıda belirtilen kriterler hatırda tutulmalıdır.

Bununla birlikte, tüm bu kriterler kesin kabul edilmemelidir[1188]. Her somut olayda münferit durumun tüm koşulları detaylı bir biçimde incelenmeli ve sonuca göre iş fırsatı şirkete yahut ortağa özgülenmelidir[1189].

Yukarıda kısaca izah edilmeye çalışılan özgüleme süzgecinden geçirilerek, bir iş fırsatından kimin faydalanacağı tespit edilecektir. Bu tespitten memnun olmayan bir ortağın şirketin zararına ve kendi menfaatine iş fırsatından yararlanması söz konusu olabilir. Bu noktada, şirket yöneticilerinin bağlılık yükümlülüklerini ihlal etmediklerine yönelik birçok iddiaları yargı kararlarına konu olmuştur. Benzer iddiaların limited şirket ortağı tarafından da ileri sürülebileceği hesaba katılarak, uygulamada en sık karşılaşılan iddiaların değerlendirmesi faydalı olacaktır. Yargıya en sık akseden iddialer, şirketin

[1185] Kumpan, s. 491; Germann, s. 359, 360; Fischer, Interessenkonflikt, s. 766; Blanc, s. 110; Altmeppen, § 13 Rn. 45. Bunun tek istisnası, şirketin kurulup tüzel kişilik kazanmasından önce, ortağın iş fırsatının temellerini kendi adına oluşturmuş olmasıdır (Fleischer, Geschäftschancenlehre, s. 986).
[1186] Kumpan, s. 506; Fischer, Interessenkonflikt, s. 766; Blanc, s. 110.
[1187] Fleischer, Geschäftschancenlehre, s. 987. Kanaatimizce fiilen faaliyet gösterilen alanlarda doğan iş fırsatlarının öncelikle şirkete ait olması daha isabetlidir.
[1188] Nitekim bağlılık yükümlülüğünün sınırlı bir koruma amacı güttüğünü ve sınırlarının olduğunu bir kez daha hatırlatalım. Bkz. yukarıda Birinci Bölüm, II, C.
[1189] İş fıratı doktrininin ana vatanı olan Amerikan hukukunda da içtihat, tüm özgüleme kriterlerine rağmen bir iş fırsatının şirkete veya ortağa özgülenmesini nihai olarak, bireysel vakadaki tüm koşulların gözetilmesine bağlamıştır (Fleischer, Geschäftschancenlehre, s. 987; Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 291).

maddi durumunun iş fırsatından faydalanmaya elverişli olmadığı ve yöneticinin kendi özel alanı ile ilgili olarak iş fırsatına vakıf olduğudur[1190].

İş fırsatı doktrinine aykırılık teşkil eden birçok durumda yöneticiler, şirketin parasal yönden iş fırsatını değerlendiremeyeceğini, bu nedenle kendilerinin faydalandığını iddia etmişlerdir. Bu iddiaya gerek İngiliz gerek Alman yargısı katı şekilde karşı çıkmıştır. Hatta Lordlar Kamarası *(House of Lords)* 1942 yılında verdiği bir kararda daha ileri giderek, hiçbir yöneticinin, şirketin çıkarlarına aykırı olarak, kendi menfaatlerini gözeten bir işlem yapamayacağını ifade etmiştir. Gerek yargı gerek doktrin yöneticilerin şirketin finansal durumu hakkındaki iddialarının arkasında, bağlılık yükümlülüğü ihlallerini önceden savuşturma çabasının bulunduğu kanaatindedir[1191].

Diğer iddia ise yöneticilerin iş fırsatlarından bizatihi kendilerinin haberdar olduğu yönündeki iddialarıdır. Alman Federal Mahkemesi İkinci Hukuk Dairesi (BGH II. Zivilsenat)'nin görüşüne göre, yöneticilerin bağlılık yükümlülüğü kapsamında şirketin menfaatlerini koruma görevi, iş fırsatının öğrenilme şekline bağlı değildir. Başka bir anlatımla, bağlılık yükümlülüğüne uygun davranışlar sergilemek noktasında, yöneticinin iş fırsatını kendi özel alanı veya şirket ilişkisi sayesinde öğrenmesi arasında fark yoktur[1192]. Her iki durumda da yöneticiler, şirketi iş fırsatı konusunda bilgilendirmekle yükümlüdür. Doktrin de bu görüşü benimsemiştir[1193].

İş fırsatı doktrini, ortağın şirketin amacına ulaşmasını engelleyici davranışlarda bulunmasını yasaklamaktadır. Bu itibarla iş fırsatı doktrininin fonksiyonel gerekçesi, tıpkı genel bağlılık yükümlülüğünde olduğu gibi, güvene dayalı ortaklık ilişkisinin korunmasını sağlamaktır. Ortağa somut davranış yükümlülükleri yükleyerek, olası bir çıkar çatışmasının çözümlenmesini amaçlamakta ve ortağın şirketin menfaatlerine zarar

[1190] Fleischer, Geschäftschancenlehre, s. 988,

[1191] Fleischer, Geschäftschancenlehre, s. 988. Bu itibarla, iş fırsatının şirkete özgülenmesi gereken noktada, şirket finansal nedenlerle bu fırsatını kullanamasa bile, ortağın bu iş fırsatını kullanmaya hakkı yoktur. Bu durum iş fırsatı doktrinin *ex lege* uygulanması ile açıklanmaktadır (Blanc, s. 109, Feuz, s. 341, Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 287; Altmeppen, § 13 Rn. 45). Karşı görüşte bkz. Kumpan, s. 499. Eğer iş fırsatı, açıklanan kriterler altında şirket lehine özgülenmemişse, ortağın söz konusu iş fırsatını kendi lehine kullanmasında sakınca yoktur (Blanc, s. 111; Feuz, s. 341).

[1192] Fleischer, Geschäftschancenlehre, s. 988.

[1193] Fleischer, Geschäftschancenlehre, s. 989. Bununla beraber, yöneticilere kişisel olarak çok yakın, örneğin aile üyeleri gibi kimseler tarafından iş fırsatları sunulması durumunda, şirketin iş fırsatında önceliğinin olmadığı söylenebilir. Bu durumda hiç şüphesiz ispat yükü yöneticinin üzerindedir (Fischer, Interessenkonflikt, s. 766).

vermesini engellemektedir[1194]. Fikrin odak noktası, belirli iş fırsatları bakımından ilk kullanım hakkının şirkete bırakılması *(özgüleme fonksiyonu [Zuordnungsfunktion])* ve ortakların bu fırsatları kendi yararlarına kullanmalarının yasaklanmasıdır *(hariç bırakma fonksiyonu [Ausschließungsfunktion])*[1195]. Hukuki niteliği ile ilgili olarak genel bağlılık yükümlülüğüne ilişkin daha önce yapılan açıklamalara atıf yapmakla yetiniyoruz[1196].

2. Kapsamı

Bağlılık yükümlülüğünün bir tezahürü olarak iş fırsatı doktrini, şirkete katılması nedeniyle ortak bakımından *ex lege* geçerli olur[1197]. Kanunun açık ifadesi karşısında tüm ortaklar bireysel olarak iş fırsatı doktrini bağlamında, kendilerine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren davranışlardan kaçınmak zorundadır. İş fırsatı doktrini rekabet yasağından ayrı bir hukuki kurum olduğu için, ortağın rekabet yasağına tabi olup olmamasının bu noktada bir önemi yoktur[1198]. Ortak, şirketle ortaklık ilişkisi devam ettiği müddetçe iş fırsatı doktrinine muhataptır. Bu anlamda bağlılık yükümlülüğünün süre bakımından kapsamı çerçevesinde, ortak sıfatının başlangıcı ve sona ermesine dair yukarıda yapılan açıklamalar, iş fırsatı doktrininin zamansal kapsamı açısından da geçerlidir[1199].

İş fırsatı doktrini, ortakların şirketin amacına zarar verecek işlemleri yapmalarını yasaklamaktadır[1200]. Bu bağlamda şirket amacını, şirketin işletme konusuna[1201] giren iş fırsatları[1202] olarak anlamak gerekir[1203]. İş fırsatı doktrini ve rekabet

---

[1194] Feuz s. 334, 335, Kumpan, s. 484 vd; Germann, s. 361.
[1195] Fleischer, Geschäftschancenlehre, s. 986. Bu nedenle iş fırsatı doktrini çıkar çatışmalarının önüne geçmek için önemli bir araçtır (Fischer, Geschäftschance, s. 936).
[1196] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, II, B, 1.
[1197] Feuz, s. 331; Blanc, s. 108; Germann, s. 360.
[1198] Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 287; Germann, s. 360; Blanc, s. 108; Lieder, GmbHG Komm, §13 Rn. 215.
[1199] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, D. Aynı şekilde, ortaklık süresi dâhilinde kısmen veya tamamen bağlılık yükümlülüğünden muafiyete dair yapılan açıklamalar da iş fırsatı doktrine aktarılabilir. Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, V, B.
[1200] Merkt, MüKo GmbH, §13 Rn. 287; Germann, s. 359; Böckli, GmbH-Recht, s. 39; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 172; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 803, s. 2538.
[1201] İş fırsatı doktrini bağlamında sağlanan koruma, yalnızca şirketin işletme konusuna giren iş fırsatları ile sınırlı değildir, aynı zamanda şirketin iş alanına atfedilmesi mümkün görülen her iş fırsatı da bu kapsamda değerlendirilir (Feuz s. 343).
[1202] İş fırsatı doktrini sadece iş fırsatları ile değil, aynı zamanda iş bilgileri *(Geschäftsinformationen)* ile de ilgilidir (Fleischer, Geschäftschancenlehre, s. 986; Wulf Goette, **"Das Anstellungsverhältnis des GmbH-Geschäftsführers in der Rechtsprechung des Bundesgerichtshofs",** DStR, 36. Jahrgang, H. 30, 1998, s. 1139).
[1203] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, C, 2, a, (1).

yasağının birbirleriyle temas noktaları vardır[1204]. Bu nedenle, esasında birbirinden bağımsız[1205] olan bu iki hukuki kurumun ayırt edilmesi gerekmektedir. Rekabet yasağı, ortağın şirketin işletme konusuna giren alanlarda rekabet edici davranışlarda bulunmasını yasaklamaktadır[1206]. Başka bir anlatımla, rekabet yasağı, şirketin faaliyet alanı içerisinde tüm iş fırsatlarının ortak tarafından takip edilmesini yasaklamaktadır. Buna karşılık iş fırsatı doktrini, şirkete özgülenmiş olan bir iş fırsatından şirket aleyhine yararlanılmamasını emreder[1207]. İş fırsatı doktrini bağlamında, şirketin amacına zarar verici davranışlardan kaçınmak, şirket ile ortak arasında bir rekabet ilişkisinin varlığını gerektirmez[1208]. Önemli olan şirketin amacının gerçekleşmesinin engellenmesidir[1209]; rekabet edici eyleme gerek yoktur[1210]. Bu itibarla iş fırsatı doktrini, rekabet yasağına kıyasla daha kapsamlıdır. Bu farklılıklar, iki kurumun fonksiyonel gerekçesinde de kendisini göstermektedir: rekabet yasağı soyut ve önleyici bir etkiye sahip iken iş fırsatı doktrini bireysel olarak baskıcı bir koruyucu etki sağlamakta ve somut bir çıkar çatışmasından kaçınmayı amaçlamaktadır[1211].

[1204] Fleischer, Geschäftschancenlehre, s. 986. Zira literatürde iş fırsatı doktrini çoğunlukla rekabet yasağı ile bağlantılı olarak ele alınmaktadır (Fischer, Interessenkonflikt, s. 764; Lieder, GmbHG Komm, §13 Rn. 215).

[1205] Fakat doktrinde bu konuda görüş birliği yoktur: bir kısım yazarlar rekabet yasağının iş fırsatı doktrininin bir alt kümesi olduğunu; diğer bir grup yazarlar ise tam tersini düşünmektedir. Üçüncü bir grup yazarlar ise her iki yasağın birbirinden bağımsız hukuki kurumlar olduğu kanaatindedir (Bu görüşler için bkz. Fischer, Interessenkonflikt, s. 765). Hâkim görüş rekabet yasağı ile iş fırsatı doktrinini birbirinden bağımsız iki ayrı kurum olduğu yönündedir (Lieder, GmbHG Komm, §13 Rn. 215). Karşılaştırmalı hukuktaki düzenlemeler de her iki kurumun birbirinden bağımsız olduğuna işaret etmektedir: İtalya Medeni Kanunu *(Codice civile) A*rt. 2390, 2391; İspanya Sermaye Şirketleri Kanunu *(Ley de Sociedades de Capital)* Art. 228, 230; Amerikan Yeknesek Şirketler Kanunu *(Uniform Partnership Act)* Sec. 404/b 1, 3 (Holger Fleischer, **"Die Geschäftschancenlehre im Recht der BGB-Gesellschaft - Von der corporate opportunities zur partnership opportunities doctrine",** NZG, 16. Jahrgang, H. 10, 2013, s. 363). Alman Federal Mahkemesi iş fırsatı doktrininin, rekabet yasağından bağımsız bir hukuki kurum olduğunu ifade etmektedir (Fleischer, BGB-Gesellschaft, s. 363). İsviçre hukukunda ise iş fırsatı doktrini, rekabet yasağının bir yönü olarak değerlendirilmekte, rekabet yasağından tam bir kopma söz konusu olmamaktadır (Fischer, Interessenkonflikt, s. 768).

[1206] Bkz. aşağıda İkinci Bölüm, VI, C, 1.

[1207] Fischer, Geschäftschance, s. 935; Feuz, s. 342.

[1208] Kumpan, s. 486; Fleischer, BGB-Gesellschaft, s. 363

[1209] Şirketin amacının engellenmesi ile ortağın menfaat elde etmesi de şart değildir. İş fırsatı doktrinine aykırı davranılmış olması için şirketin amacının engellenmesi yeterlidir (Feuz, s. 327).

[1210] Örneğin ortağın kendi özel hukuk alanı çerçevesinde, şirkete münasip bir ticari mülk *(Betriebsgrundstück)* edinmesi durumunda rekabet yasağından bahsedilemez; fakat bu durum iş fırsatı doktrinini ihlal edebilir. Tam tersine, daha önceden edinmiş olduğu rakip şirket hisseleri nedeniyle ortak iş fırsatı doktrinine aykırı hareket etmiş olmaz; fakat bu durum rekabet yasağına aykırılık teşkil edebilir (Fleischer, BGB-Gesellschaft, s. 363).

[1211] Fischer, Interessenkonflikt, s. 764; Germann, s. 360, 361. Bununla birlikte belirtilmelidir ki, her iki kurumun da benzer fonksiyonlara sahip olması ve uygulama alanlarının örtüşmesi nedeniyle münferit durumlarda iki kurum arasında bir sınır çizmek zor olabilir (Germann, s. 361; Feuz, s. 343).

C. REKABET YASAĞI

1. Genel Olarak

Rekabet yasakları, genel olarak güven ilişkisi çerçevesinde girişilen hukuki ilişkilerde söz konusu olmaktadır[1212]. Taraflar, bu hukuki ilişki sayesinde birbirlerinin menfaatlerini etkileyebilecek olgulara vakıf hale gelirler[1213]. Bu durumu göz önünde bulunduran kanun koyucu bazı hukuki ilişkiler açısından rekabet yasağını açıkça düzenleme ihtiyacı hissetmiştir. Örneğin adi şirket ortağının (TBK m. 626), ticari temsilcilerin, ticari vekillerin ve diğer tacir yardımcılarının (TBK m.553), işçinin (TBK m. 396/3), acentenin[1214] (TTK m. 104) ve kollektif şirket ortağının (TTK m. 230) rekabet yasağı gibi. Dikkat edilirse sayılan hukuki ilişkiler, bünyesinde aynı zamanda bağlılık yükümlülüğünü de barındırmaktadır. Şayet rekabet yasağı, anılan ilişkiler bağlamında öngörülmemiş olsaydı, yine de bağlılık yükümlülüğünden türetilecek bir rekabet yasağı gündeme getirilebilirdi. Zira rekabet yasağı bağlılık yükümlülüğünün en önemli tezahürlerinden birisidir[1215].

[1212] Blanc, s. 33; Aydoğan, Rekabet Yasağı, s. 7; Şener, Limited Ortaklık, s. 479.

[1213] Aydoğan, Rekabet Yasağı, s. 13, 14; Şener, Limited Ortaklık, s. 479. Şirket sırları bakımından bkz. Karakılıç, s. 16.

[1214] Acentelik ilişkisinin nihayetinden sonrasına etkili rekabet yasağının öngörülebilmesi için TTK m. 123'te kanun koyucu bir dizi şartlar öngörmüştür. Eğer sonraya etkili rekabet yasağı anlaşması yapılmak isteniyorsa bu hükümdeki şartlar gözetilmelidir. Aksi halde anlaşma geçersiz olur (TTK m. 123/son).

[1215] Wohlmann, s. 147; Blanc, s. 115; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 2; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 172; Siffert/Fischer/ Petrin, SHK OR, Art. 803, s. 185; Feuz, s. 291; Watter/Roth Pellanda, BSK OR-II, Art. 812 N. 8; Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 149; Şener, Limited Ortaklık, s. 479; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 289, 290; Karakılıç, s. 17. Rekabetçi davranışlar sadakatsizlik olarak kabul edilmektedir (Feuz, s. 291). Öte yandan, TTK m. 613/2 gerekçesinde rekabet yasağının bağlılık yükümlülüğünün "sınırı" olduğu belirtilmiştir. Kanaatimizce bu yaklaşım doğru değildir. Gerek yerli gerek yabancı doktrinde rekabet yasağı -neredeyse istisnasız biçimde- bağlılık yükümlülüğünün bir görümün biçimi olarak kabul edilmektedir. Ayrıca OR Art. 803'ün gerekçesinde rekabet yasağının, bağlılık yükümlülüğünün en önemli somutlaştırılması olduğu ifade edilmiştir. Yine gerekçede geçen *"genel bağlılık yükümlülüğünün aksine, şirket yönetimine katılmayan ortaklar yalnızca şirket sözleşmesinde öngörülmüşse rekabet yasağına tabidir"* şeklindeki ifadelerden rekabet yasağının, bağlılık yükümlülüğünün doğal içeriğine dâhil olduğu anlaşılmaktadır (BBl 2002 3148, s. 3203).
Yargıtay da işçinin rekabet yasağı bağlamında verdiği kararlarında rekabet yasağının, sadakat borcu içinde yer alan bir yükümlülük olduğunu belirtmiştir: *"... İş akdinin kurulması ile doğan sadakat borcu, işçi tarafından işverenin çıkarlarını koruma ve gözetme borcudur. Rekabet etmeme borcu ise, iş akdinin sonuçlarından olan; işçinin, işverene sadakat borcunun olumsuz yönünü ifade eder..."* Y. HGK, E. 2011/11-781, K. 2012/109, T. 29.02.2012 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 02.05.2023). Aynı yönde bkz. Y. 9. HD, E. 2011/52317, K. 2013/34755, T. 24.12.2013; Y. 9. HD. E. 2012/310, K. 2014/4832, T. 17.02.2014; Y. 22. HD, E. 2016/27017, K. 2020/655, T. 20.01.2020 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 02.05.2023)

Limited şirket ortaklarının rekabet yasağı, kanun koyucu tarafından öngörülmek suretiyle bağlılık yükümlülüğünün bir parçası olarak pozitif hukuktaki yerini almıştır (TTK m. 613/2, son cümle). Bağlılık yükümlüğü kapsamında rekabet yasağı, ortağın şirket ile rekabet edici faaliyetlerde bulunmasını yasaklamaktadır. Genel bağlılık yükümlülüğünün özel bir görünüm biçimi olması nedeniyle, rekabet yasağının maddi kapsamı, şirketle rekabet edici işlem ve davranışlarla sınırlıdır[1216]. Temel ilke olan bağlılık yükümlülüğü ile aynı amacı güden rekabet yasağı, ortağın rekabet edici eylemleri nedeniyle şirketin zarara uğramasını engellemeye yönelik bir kuraldır. Rekabet yasağı dolayısıyla ortak, rekabet edici faaliyetlerden kaçınmayı taahhüt etmiş olur ve böylece şirket ile arasında çıkar çatışması yaşanmaz[1217]. Bu taahhüdün fonksiyonel gerekçesi şirket ile ortak arasındaki güven ilişkisine dayanmaktadır. Ortak çeşitli yollarla şirketin faaliyetleri hakkında bilgiler edinebilir[1218]. Şirket bu bilgilerin kendi zararına kullanılmayacağına güvenmek ihtiyacı hissedebilir. İşte rekabet yasağı, şirket ile ortak arasındaki bu güven ilişkisinin sürekli biçimde korunmasını amaçlamaktadır[1219].

Bununla birlikte, limited şirket ortakları ancak şirket sözleşmesinde öngörülmesi halinde rekabet yasağına tabidir. Başka bir deyişle, şirket sözleşmesinde öngörülmemesine rağmen, genel bağlılık yükümlülüğü dolayısıyla ortağın rekabet yasağına tabi olduğundan söz edilemez[1220]. Eğer ortakların rekabet yasağına tabi olmaları isteniyorsa, şirket sözleşmesinde mutlaka bu yönde bir hüküm bulunmalıdır. Şirket sözleşmesinde yer verilmek suretiyle kabul edilecek rekabet yasağı, niteliği itibariyle bir yan edim yükümlülüğü olacaktır[1221].

[1216] Blanc, s. 183 vd; Feuz, s. 291, 292; Karakılıç, s. 165 vd.

[1217] Blanc, s. 33; Cotti, s. 18.

[1218] Ortak bu bilgileri genel kurulda edinebileceği gibi bilgi alma ve inceleme hakkını kullanarak da temin edebilir (Akkale Çelebi, s 183).

[1219] Rekabet edici davranışlar çıkar çatışmalarının yaşanmasını körükleyebilir. Çünkü rekabet halinde olan bir ortak, ortaklık ilişkisi çerçevesinde haklarını kullanırken kendi çıkarlarını gözetmeye meyilli olacaktır. Bu itibarla rekabet yasağı, bu çatışmanın daha başından önüne geçecektir (Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 15; Blanc, s. 33; Sommer, s. 147; Kumpan, s. 485).

[1220] Alman hukukunda savunulan bir görüşe göre, şirket sözleşmesinde öngörülmemiş olsa dahi, rekabet yasağı, kişisel unsurların ağır bastığı bir limited şirkette bağlılık yükümlülüğünden türetilebilir (Şener, Limited Ortaklık, s. 481 ve orada bkz. dpn. 219).

[1221] Germann, s. 385, 386; Blanc, s. 16; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 796 N. 12; Handschin/Truniger, § 5 N 25. Sermaye koyma ve ek ödeme yükümlülüğü dışında kalan tüm yükümlülükler yan edim yükümlülüğü olarak kabul edilmektedir. Bu itibarla, konusu bakımından rekabet edici davranışlardan kaçınmaya yönelik bir yükümlülük de yan edim yükümlülüğü olarak nitelendirilir (Şener, Limited Ortaklık, s. 448, 449; Feuz, s. 292, 293). Ayrıca bkz yukarıda İkinci Bölüm, III, B, 1.

Rekabet yasağı, ortağın ekonomik özgürlüğünü kısıtlayabilecek nitelikte olduğundan, kanun koyucu bu yükümlülüğü yasal zeminde hüküm altına alma ihtiyacı hissetmiştir[1222]. Bu ihtiyacı bir ileri seviyeye taşıyan kanun koyucu, rekabet yasağının, genel bağlılık yükümlülüğü ve diğer tezahürlerinin aksine, *ex lege* uygulanmayacağını açıkça ifade etmiştir (bkz. TTK m. 613/2, son cümle). Başka bir anlatımla, bir kişi limited şirket ortağı olmakla *ipso iure* bağlılık yükümlülüğü ve onun görünümleri olan sır saklama yükümlülüğü ile iş fırsatı doktrinine tabi olmaktayken, aynı kişinin rekabet yasağına muhatap olabilmesi için bu hususun şirket sözleşmesinde açıkça kararlaştırılması gerekir. Bu sayede kanun koyucu, ortakların, kuruluşta yahut sonraki sözleşme değişikliğinde rekabet yasağı hükmü getirilmesine karar verebilme hakkını güvence altına almıştır[1223].

Limited şirket ortağının bağlılık yükümlülüğü kapsamında rekabet yasağına tabi olabilmesi için yerine getirilmesi gereken birtakım koşullar vardır. Öncelikle, hemen yukarıda belirttiğimiz üzere, rekabet yasağı kuruluşta yahut sonradan yapılacak değişiklik ile şirket sözleşmesinde düzenlenmelidir (TTK m. 577/1, g ve 613/2, son cümle). Başka bir ifadeyle, rekabet yasağının şirket sözleşmesinde dayanağı bulunmalıdır. Limited şirket, ispat aracı şeklinde veya nama yazılı esas sermaye pay senetleri çıkarabilir. Eğer esas sermaye pay senedi çıkarılmışsa rekabet yasağı bu senette açıkça gösterilmelidir (TTK m. 593/2). Şirket sözleşmesinde öngörülen rekabet yasağı niteliği itibariyle yan edim yükümlülüğü olduğundan esas sermaye payına bağlıdır[1224]. Rekabet yasağıyla yükümlü bir esas sermaye payının hukuki işlemlere konu olması mümkündür. Böylesi bir esas sermaye payının devredilmesi, rehnedilmesi yahut üzerinde intifa hakkı tesis edilmesi durumunda, yapılacak yazılı sözleşmede rekabet yasağının mevcudiyeti açıkça gösterilmelidir[1225] (TTK m. 595/1, 600/1).

[1222] Aydoğan, Rekabet Yasağı, s. 16, 17; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 15; Blanc, s. 126.RZ 394.

[1223] Kanun koyucunun öngördüğü yasal rekabet yasağı, ortakların irade serbestisi çerçevesinde akdedecekleri bir borçlar hukuku sözleşmesi ile rekabet yasağı anlaşması yapmasına mani değildir. Bu doğrultuda ortaklar, pay sahipleri sözleşmesi ile şirketle rekabet etmeyeceklerini gerek şirkete gerek diğer ortaklara taahhüt edebilirler (Feuz, s 296; Blanc, s. 129; Germann, s. 385, 386).

[1224] Şener, Limited Ortaklık, s. 450; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 837; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 284.

[1225] Bu bağlamda, devir işleminin kurucu unsuru olarak genel kurul onayını da zikretmek gerekir (TTK m. 595/2). Zira devralan ancak onay ile ortak sıfatını kazanır ve rekabet yasağına tabi olur.

2. Kapsamı

Kanun koyucu ortaklar bakımından rekabet yasağı öngörülebileceğini belirtmiş, ancak bu yasağın kapsamı bakımından herhangi bir özel hüküm sevk etmemiştir. Bu nedenle ortaklar, şirket sözleşmesinde yer verdikleri rekabet yasağının kapsamını tayin etmelidirler[1226]. Sözleşme özgürlüğü kapsamında ortakların bu konuda geniş bir irade serbestisine sahip olduğu düşünülebilir. Fakat bu serbesti sınırsız olmayıp, ortaklar başta anayasal temel hak ve özgürlüklere[1227], özel hukukun genel sınırlarına (TBK m. 26 vd.) ve limited şirketler için öngörülen yan edim yükümlülüklerinin gerekliliklerine riayet etmek durumundadır[1228]. Rekabet yasağına yönelik hüküm şirket sözleşmesine dercedildikten sonra yasağın kapsamı, koşulları gibi ayrıntı isteyen noktaların tayini TTK m. 606/2 uyarınca genel kurulun düzenlemesine bırakılabilir. Hiç şüphesiz genel kurul bu düzenlemeleri, TTK m. 616/2, d uyarınca çıkaracağı bir iç yönergede yapacaktır[1229]. Eğer böyle bir düzenleme yapılmazsa rekabet yasağının kapsamı yasal düzenlemeler çerçevesinde belirlenir[1230].

Yan edim yükümlülüklerinin esas sermaye payına bağlı olmasının bir sonucu olarak, rekabet yasağının muhatabı bakımından istenilen şekilde belirleme yapılması mümkündür. Bu doğrultuda, bir veya birkaç esas sermaye payına yahut belirli esas sermaye payı gruplarına ya da tüm esas sermaye paylarına yönelik rekabet yasağı

[1226] Şener, Limited Ortaklık, s. 483, 484; Blanc, s. 18, 221; Germann, s. 386; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 803, s. 2538; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 172, 173.

[1227] *"... (T)araflar arasındaki sözleşmenin rekabet yasağını düzenleyen 5.5. maddesi hükmü, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile güvence altına alınan çalışma hürriyeti ilkesine aykırı olması ve tarafların aralarında imzalayacakları bir sözleşme hükmü ile bu özgürlüğü ihlal anlamına gelecek her hangi bir düzenleme yapmalarının mümkün bulunmaması nedeniyle geçersizdir..."* Y. 11. HD, E. 2011/13747, K. 2012/356, T. 19.01.2012 (Kazancı, erişim tarihi: 05.05.2023)

[1228] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 21; Blanc, s. 236; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 803, s. 2539. Bkz. TTK m. 606. Dolayısıyla şirket sözleşmesi ile öngörülecek bir rekabet yasağının, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet edebilecek nitelikte olması gerekir.
İşçinin rekabet yasağına yönelik bir kararında Yargıtay *"... (R)ekabet yasağının ... ve ... Bölgelerinin tamamını kapsar şekilde ve davalı aleyhine tek taraflı bir çalışma yasağı şeklinde düzenlenmesinin çalışma hürriyetini ihlal ettiği gerekçesiyle de davanın reddine karar verilmiştir. Türk Borçlar Kanunu'nun rekabet yasağına ilişkin 445/ 2. fıkrasında, hâkimin, aşırı nitelikteki rekabet yasağını, bütün durum ve koşulları serbestçe değerlendirmek ve işverenin üstlenmiş olabileceği karşı edimi de hakkaniyete uygun biçimde göz önünde tutmak suretiyle, kapsamı veya süresi bakımından sınırlayabileceği(ni)..."* ifade etmiştir (Y. 11. HD, E. 2015/15290, K. 2017/2808, T. 10.05.2017, kararara.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 06.05.2023).

[1229] Ayrıntıyı gerektiren konuların iç yönerge ile düzenlenmesinin isabetli olacağı hakkında bkz. Şener, Limited Ortaklık, s. 454, 455; Germann, s. 386, 387

[1230] Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 291, 292; Şener, Limited Ortaklık, s. 484

öngörülebilir[1231]. Bu nedenle, rekabet yasağının genel ve soyut bir muhatap çevresinin verilmesinin yerine, münferit durumlar bazında bunların tespit edilmesi daha isabetli bir yaklaşım olacaktır[1232].

Yasağın lehtarının şirket tüzel kişiliği olduğu konusunda ise şüphe yoktur[1233]. Bununla birlikte şirketin, rekabet yasağına aykırılığa rağmen sessiz kaldığı durumlar söz konusu olabilir. Bu noktada, diğer ortakların şirket lehine talepte bulunup bulunamayacağı konusu doktrinde tartışmalıdır[1234]. Bir görüş, rekabet edici faaliyette bulunan ortak/ortakların şirket üzerinde nüfuzlarının olabileceğini, bu nedenle şirketin aykırılık iddiasında bulunmaktan imtina edebileceğini belirterek, diğer ortakların şirket lehine dava açma hakkının bulunması gerektiğini ileri sürmektedir[1235]. Diğer bir görüş ise bağlılık yükümlülüğünün ve onun bir tezahürü olan rekabet yasağının niteliğinden ve yasal hükmün açık lafzından hareketle, aykırılık iddiasının yalnızca şirket tarafından ileri sürülebileceğini belirtmektedir[1236]. Teorik olarak son görüşe katılmak mümkündür. Öte yandan, kanaatimizce bu durumda, şirketin ihlal iddiasında bulunmaması nedeniyle dolaylı yoldan zarara uğrayan ortakların, müdürlerin sorumluluğu veya şirketin haklı nedenle feshi gibi diğer hukuki çarelere başvurmaları daha isabetli bir yaklaşım olacaktır[1237].

[1231] Şener, Limited Ortaklık, s. 450; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 284, 285; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 796 N. 2; Feuz, s. 301.

[1232] Kural olarak hiçbir ortak rekabet yasağına tabi değildir. Eğer şirket sözleşmesinde rekabet yasağı kararlaştırılmamışsa, haliyle yasağın kişi itibariyle kapsamından da söz edilemez (Feuz, s. 301).

[1233] Blanc, s. 104; Feuz, s. 302.

[1234] Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 803, s. 2539; Germann, s. 398, 399.

[1235] Handschin/Truniger, § 18 N 6; Siffert/Fischer/ Petrin, SHK OR, Art. 803, s. 189.

[1236] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 5. Yargıtay da davacının ancak şirket olabileceğini belirtmiştir: *"... Dava, limited şirket ortağı ve yöneticisinin haksız rekabeti nedeniyle dolaylı zararın tazmini ile kişilik haklarının ihlali nedeniyle manevi tazminat istemine ilişkin olup, mahkemece haksız rekabetin gerçekleştiği ancak haksız rekabet nedeniyle maddi zararın oluşmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Şirket ortağı ve yöneticisinin haksız rekabeti nedeniyle zarardan kaynaklanan tazminat davasının şirket tarafından açılabileceği, şirketi temsile yetkili olmayan davacı ortağın bu davayı kendi adına açma hakkı bulunmadığından davanın reddine karar vermek gerektiği halde yazılı gerekçeyle red kararı verilmesi doğru değilse de sonucu itibariyle doğru olan red kararının bu değişik gerekçe ile onanması gerekmiştir..."* Y. 11. HD, E. 2016/9322, K. 2018/4726, T. 21.06.2018 (karararama.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 07.05.2023).

[1237] Her ne kadar bağlılık yükümlülüğüne aykırılık durumunda ortağın dava açma hakkına sahip olması gerektiği kanaatinde olsak da ortağın dava hakkının yasal temelinin bulunmaması nedeniyle sorumluluk ya da fesih davası açmak daha isabetlidir. Ortağın davacı sıfatı ile ilgili olarak bkz. aşağıda Üçüncü Bölüm, II, B, 1, b.

Acaba rekabet yasağının, bağlılık yükümlülüğünde olduğu gibi, yatay bağlayıcılığı var mıdır? Başka bir ifadeyle, limited şirket sözleşmesi ile öngörülen rekabet yasağı, ortakların birbirleri ile rekabet edici davranışlarda bulunmasını engelleyecek midir? Bu soruyu olumsuz cevaplamak gerekir. Zira rekabet yasağının anılan şekilde genişletilmesi hem TTK m. 613/2[1238] hükmüne hem limited şirketin temel yapısına aykırıdır[1239]. Eğer ortaklar rekabet yasağının kendileri arasında da etki göstermesini istiyorlarsa, bunu şirket sözleşmesi dışında bir pay sahipleri sözleşmesi ile kararlaştırmalıdırlar.

Bağlılık yükümlülüğünün özel bir türü olması nedeniyle rekabet yasağının maddi kapsamı sınırlıdır. Rekabet yasağına tabi olan ortaklar, rekabet edici işlem[1240] ve davranışlarda bulunmak suretiyle şirketin çıkarlarını zedeleyemezler[1241]. Bununla birlikte, rekabet yasağının maddi kapsamı da şirketin işletme konusu ekseninde değerlendirilir. Başka bir anlatımla, rekabet yasağı şirketin ticari nitelikteki faaliyetleri ile ilgilidir. Bu nedenle, rekabet yasağına tabi olan ortaklar şirketin yaptığı türden faaliyetleri yapamayacaklardır[1242]. Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus, ortağın

---

[1238] Zira hükümde açıkça *"şirketle"* rekabet edici işlemlerde bulunulamayacağı ifade edilmiştir.

[1239] Rauf Karasu, **"Limited Şirket Esas Sözleşmesi ile Ortakların Diğer Ortaklarla Rekabet Etme Yasağı Öngörülebilir mi?",** Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XX, S. 2, 2016, s. 66; Bağrıaçık, s. 257.

[1240] Rekabet edici işlem, bir rekabet ilişkisi içerisinde en az iki rakibin aynı iş alanında faaliyet göstermesidir (Blanc, s. 184; Feuz, s. 308, 309).

[1241] Feuz, s. 291, 292; Blanc, s. 33; Cotti, s. 18.

[1242] Karakılıç, s. 165; Blanc, s. 184; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 173; Siffert/Fischer/ Petrin, SHK OR, Art. 803, s. 187; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 803, s. 2538. *"... Yapılan yargılama ile gerçek kişi davalıların davacı şirkette müdür sıfatları bulunduğu sırada davalı şirketi kurdukları, taraf şirketlerin aynı alanda faaliyet gösterdiği anlaşılmakla davalı gerçek kişilerin rekabet yasağını ihlal ettikleri ve davalı şirketin de TTK m. 632 uyarınca müdürlerinin eyleminden sorumlu bulunduğu sabittir."* Y. 11. HD, E. 2019/5002, K. 2020/3405, T. 01.07.2020 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 07.05.2023)

Öte yandan, Yargıtay aynı faaliyetlerin icra edilmesine rağmen kâr edilememesi durumunda rekabet oluşturacak eylemlerin bulunmadığına karar veren BAM kararını onaylamıştır. Kararda geçen ifadeler şöyledir: *"... davalının ortak ve müdürü olduğu şirketlerde görev yaparken şirket ortaklarından izin almaksızın, aynı faaliyet konularında kurulan şirketlere ortak ve müdür olması 6762 sayılı TTK'nın 547. maddesine aykırı ise de, tarafların birlikte ortak oldukları şirketlerin faaliyet dönemlerinde gerçekte önemli bir miktarda kâr elde edememesi, yapılan ticari faaliyet kârlarının önceki yıllar zararını karşılamaktan uzak olması, şirketin önceki yıllar zararlarının karşılanması için şirket makine ve demirbaşlarının satılmasının gerekmesi, bu nedenle şirketin 2006 yılından itibaren gayri faal duruma gelmesi, davalının kurmuş olduğu ve müdürlük görevini yaptığı şirketlerin diğer şirketlerle aynı müşterilere satış yapmaması, bu nedenle haksız rekabet oluşturacak eylemlerin bulunmaması, davalının eylemleri nedeniyle davacının ortak olduğu şirketin zarara uğradığının ispatlanamadığı gerekçesi ile davacı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir..."* (Y. 11. HD, E. 2019/5340, K. 2020/3410, T. 01.07.2020, kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 07.05.2023). Yargıtayın bu kararına katılmamaktayız.

faaliyetlerini icra ettiği coğrafi alan ile şirketin faaliyetlerini sürdürdüğü coğrafi alanın kesişmesi gerektiğidir. Diğer bir deyişle, ortağın rekabet yasağını ihlal etmiş sayılması için şirketin faaliyet gösterdiği coğrafi bölgede, şirketin işletme konusuna giren işlemleri icra etmesi gerekir[1243]. Aksi halde rekabet ilişkisi söz konusu olamayacağından rekabet yasağının ihlalinden de bahsedilemez[1244]. İşletme konusunun fiilen faaliyet gösterilen alana ve coğrafi bölgeye hasredilmesi ile işletme konusunun değişmesi hususunda daha önce yaptığımız açıklamalar[1245], rekabet yasağının konu ve yer bakımından kapsamı hakkında yapılacak açıklamalara aktarılabilir niteliktedir. Keza esas sermaye payına bağlı bir yükümlülük olması nedeniyle, rekabet yasağının ortak bakımından bağlayıcılığı da bu sıfatın varlığına bağlıdır[1246]. Bu nedenle, gereksiz tekrardan kaçınmak için daha önceki açıklamalarımıza atıf yapmakla yetiniyoruz[1247].

[1243] Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 173; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 803, s. 2538. Ayrıca bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, E, 2.

[1244] Bir bölgede en az iki kişinin aynı kategoride ve aynı zamanda faaliyet göstermesi durumunda rekabet ilişkisinden söz edilir (Blanc, s. 26; Feuz, s. 308).

[1245] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, C, 2, a, (2).

[1246] Trüeb, CHK OR Art. 803, s. 152; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 803, s. 2539; Feuz, s. 305; Siffert/Fischer/ Petrin, SHK OR, Art. 803, s. 187; Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III, s. 291; Şener, Limited Ortaklık, s. 485, 486.

Öte yandan Yargıtay, limited şirket pay devri sözleşmesinde yer alan, devredenin süresiz rekabet yasağına tabi olduğu yönündeki hükmün, tek başına sözleşmeyi geçersiz kılmayacağına hükmetmiştir. Doğrudan konumuz kapsamında olmamasına rağmen, anılan karar rekabet yasakları bakımından ilgi çekicidir. Bkz. Y. 11. HD, E. 2016/12111, K. 2018/3973, T. 28.05.2018 (karararama.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 07.05.2023).

[1247] Bkz yukarıda İkinci Bölüm, IV, D ve E'de yapılan açıklamalar. Öte yandan, ortaklık ilişkisi devam ettiği halde belirli bir süreliğine yahut tamamen rekabet yasağından muaf olmak yönünde adımlar atılmak da istenebilir. Bu yönde açıklamalar için bkz yukarıda İkinci Bölüm, V, B.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIĞIN HUKUKİ SONUÇLARI

I. GENEL OLARAK

Limited şirkette ortaklar için kanunen öngörülmüş olan bağlılık yükümlülüğünün ihlal edilmesi durumunda çeşitli hukuki sonuçlar doğmaktadır[1248]. Ancak kanun koyucu TTK'da bağlılık yükümlülüğünün ihlalinin hukuki sonuçlarına yönelik bir düzenleme yapmamıştır. Bu itibarla hem şirketler hukukunun hem de borçlar hukukunun genel hükümlerinde yer alan düzenlemeler gerek bağlılık yükümlülüğünün gerek tezahürlerinin ihlaline uygulanabilir niteliktedir[1249]. Yükümlülüğe aykırı davranan ortağa yöneltilebilecek talepler göz önüne alındığında, konuyu sistematik açıdan daha anlaşılabilir kılmak için bağlılık yükümlülüğünün ihlalinin hukuki sonuçlarını üç ana başlık altında inceleyeceğiz.

Öte yandan, bağlılık yükümlülüğünün ihlaline ilişkin olarak bu bölümde değineceğimiz hukuki yaptırımlar, hem bağlılık yükümlülüğü hem de onun tezahürleri için geçerli olan kısa açıklamalar şeklinde ele alınacaktır. Zira bu bölümde odak noktamız, bağlılık yükümlülüğünün ihlali ile ilgili yaptırım arasındaki bağlantı olacaktır. Başka bir anlatımla, ilgili hukuki yaptırımı bağlılık yükümlülüğünün ihlali çerçevesinde değerlendireceğiz. Bu nedenle, münferit hukuki yaptırımlara yönelik genel ve teorik açıklamalar ve tartışmalar için yaptırımla ilgili literatüre bakılmalıdır.

[1248] Benjamin Schmidt, **Die schweizerische GmbH nach der Revision des Obligationenrechts,** 1. Auflage, Baden-Baden, Nomos Verlag, 2018, s. 131; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2539; Sandro Germann, **Die personalistische AG und GmbH,** Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2015, s. 396

[1249] Doktrinde bu durumun, şirket sözleşmesinin ikili niteliğe *(Doppelnatur)* sahip olmasından kaynaklandığı ifade edilmiştir. Şirket sözleşmesi sebebiyle ortak bir yandan şirkete karşı borçlar hukuku kapsamında yükümlülüklere tabidir *(schuldrechtliches Element)*; diğer yandan şirketler hukuku çerçevesinde diğer ortaklar ile birlikte bir sosyal ilişki içerisine girmiştir *(sozialrechtliches Element)*. Bu ikilik, şirket sözleşmesinin hukuki niteliğinden kaynaklanmaktadır (Marc Amstutz/Fernand Chappuis, "Art. 803", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art 803 N. 1-33, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 803 N.31; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK-OR, Art. 803, s. 2539; Germann, s. 396).

II. USUL HUKUKU BAKIMINDAN SONUÇLARI

A. AÇILABİLECEK DAVALAR

1. Eda Davası

Uygulamada en sık görülen dava çeşidi olan eda davası ile davacı, davalının bir şeyi vermesine, yapmasına veya yapmamasına mahkûm edilmesini istemektedir[1250] (HMK m. 105[1251]). Bu dava sonucunda davalının mahkûm edildiği edim verme veya yapma şeklinde olumlu bir edim olabileceği gibi, yapmama yahut kaçınma gibi olumsuz bir edim de olabilir[1252]. Bu itibarla eda davaları pozitif eda davaları ve negatif eda davaları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır[1253].

Hukuki yarar bir davanın açılabilmesi için gerekli olan dava şartlarından birisidir (HMK m. 114/1, h). Eğer davacının dava açmakta hukuki yararı yoksa o davanın esasına girilemez[1254]. Eda davalarında davacının hukuki yararının bulunduğu var sayılmaktadır[1255]; ancak şüphe varsa hukuki yararın varlığı incelemeye konu olabilir[1256]. Pozitif eda davaları yönünden hukuki yararın varlığı çoğunlukla ihtilaf konusu olmazken, negatif eda davalarında hukuki yararın tespiti bu kadar basit değildir. Davacı yönünden gelecekte önemli ve ciddi kayıplar öngörülebiliyorsa hukuki yararın var olduğu genellikle kabul edilmektedir[1257].Bu nedenle, yapmama borcu bakımından önceden eda davası açılabilmesinin kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir[1258].

[1250] Hakan Pekcanıtez, "§9 Dava Hakkında Genel Bilgiler", Hakan Pekcanıtez, Muhammet Özekes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz (ed.), **Medeni Usul Hukuku Cilt II (Pekcanıtez Usul)** içinde s. 923-1107, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 960; Süha Tanrıver, **Medeni Usul Hukuku Cilt I,** Tümüyle Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, 582; Baki Kuru/Burak Aydın, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı,** 7251 Sayılı Kanun Değişiklikleri İşlenmiş 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 139; Murat Atalı/İbrahim Ermenek/Ersin Erdoğan, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı,** Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s. 340.

[1251] Mehaz İsviçre hukukuna göre eda davasında davacı, davalının bir şeyi *yapmasını* veya bir şeyi yapmaktan *kaçınmasını* yahut bir şeye *katlanmasını* talep etmektedir (Karş. ZPO Art. 84 Abs. 1 *"Mit der Leistungsklage verlangt die klagende Partei die Verurteilung der beklagten Partei zu einem bestimmten Tun, Unterlassen oder Dulden"*).

[1252] Tanrıver, s. 582; Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 960, 961; Kuru/Aydın, s. 139; Atalı/Ermenek/Erdoğan, s. 340.

[1253] Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 962.

[1254] Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 927; Kuru/Aydın, s. 130, 134.

[1255] Tanrıver, s. 582; Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 965

[1256] Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 965. Davalı, davacının hukuku yararının bulunmadığını iddia ediyorsa bunu ispatlamak zorundadır (Tanrıver, s. 582).

[1257] Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 964.

[1258] Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 967.

Bağlılık yükümlülüğünün şirketin günlük işleyişine uygulanacak bir kural olmadığını, tam aksine genel ve soyut bir norm olduğunu yukarıda belirtmiştik[1259]. Bu noktada karşılaşılabilecek bir sorun, bağlılık yükümlülüğünün icrasının eda davası yoluyla mahkemeden istenebilip istenemeyeceğidir. Bu soruya cevap bulmak önemlidir; zira dava edilebilir bir talep olmazsa, bağlılık yükümlülüğü önemi olmayan bir hukuki kurum olarak kalacaktır.

Konuya olumsuz yaklaşan *Wohlmann* bağlılığın aynen icrasının mümkün olmaması dolayısıyla, bir eda davasıyla aynen tazmin talebini reddetmektedir[1260]. Doktrinde bu görüş eleştirilmiştir. *Feuz'*a göre ortağın tabi olduğu bağlılık yükümlülüğünde yerine getirilmesi gereken edim bizatihi "bağlılık (sadakat)" değil, bağlılık yükümlülüğünce şekillendirilmiş belirli somut "davranışlar"dır. Böylesi davranışların mahkeme tarafından aynen icrasına hükmedilmesi mümkündür[1261]. Nitekim genel kural olan bağlılık yükümlülüğünden türetilen sır saklama yükümlülüğü, rekabet yasağı gibi belirli davranışları konu edinen bu özel yükümlülükler için dava edilebilirlik tartışma konusu değildir.

Öte yandan belirtilmelidir ki, yasal bağlılık yükümlülüğü ve kanun koyucunun bu yükümlülükten türettiği diğer yükümlülükler yapmamak veya kaçınmak şeklinde olumsuz edimler içermektedir. Kaçınma borcu içeren yükümlülüklerin ihlali halinde telafi edilemez sonuçlar doğacağından[1262], önceden açılacak negatif eda davası ile davacı hukuki koruma talep edebilmelidir[1263]. Zira burada amaç mevcut uyuşmazlığı gidermek değil, gerçekleşmesi muhtemel uyuşmazlıkları aynen ifa talebiyle daha baştan önlemektir[1264]. Negatif eda davası sonucunda alınan ilamların icrasında, davalıya hükümde belirtilen işi yapmaması gerektiği, aksi halde İİK m. 343 uyarınca üç aya kadar tazyik hapsi ile cezalandırılacağı belirtilir[1265].

[1259] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, II, B, 3.
[1260] Wohlmann, s. 64.
[1261] Feuz, s. 354.
[1262] Rolf H. Weber/Susan Emmenegger, **Die Folgen der Nichterfüllung, Art. 97-109 OR (Berner Kommentar),** 2. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2020, s. 314. Benzer ifadeler için bkz. Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 1169
[1263] Aksi halde davanın açılması, hakkın ihlal edilmesine bağlanmış olur ki, bu kabul edilebilir değildir (Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 967).
[1264] Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 967
[1265] Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 971, 972; Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 1169.

Olumsuz unsurlar içeren bağlılık yükümlülüğünün ihlalinden sonra açılacak eda davasında ise aynen ifa talebi yerine, geçmişe ve geleceğe yönelik talepler söz konusu olacaktır[1266]. Şöyle ki bu dava ile bir yandan geçmişe dönük olarak hukuka aykırı durumun giderilmesi (BK 113/2 ve 3), diğer yandan geleceğe yönelik olarak da ihlalin tekrar vukuunun engellenmesi talep edilmektedir[1267].

Yasal bağlılık yükümlülüğü olumsuz edimler içermesine rağmen, ortakların şirket sözleşmesi ile kararlaştırabilecekleri yan edim yükümlülüğü niteliğindeki bağlılık yükümlülükleri[1268] yapma şeklinde olumlu unsurlar içerebilir. Başka bir anlatımla, ortaklar, kanunen öngörülmüş olan bağlılık yükümlülüğünü, şirket sözleşmesinde hayat verecekleri olumlu edimler içeren diğer bağlılık yükümlülükleri ile tamamlayabilirler. Bu durumda pozitif eda davası söz konusu olacaktır. Şirket sözleşmesi ile öngörülen bu tarz yükümlülüklerin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi durumunda açılacak pozitif eda davası ile bu yükümlülüklerin ifası istenebilir, yapılacak icra takibiyle edimin aynen ifası talep edilebilir[1269]. Bu davada hukuki yarar, davaya konu olan ihlal edici davranıştan, daha doğru bir ifadeyle olumlu unsur içeren bağlılık yükümlülüğünün ihlalinden kaynaklanmaktadır[1270]. Örneğin şirkete ait sosyal tesislerden bağlılık yükümlülüğüne muvafık şekilde yararlanma borcunu göz ardı eden bir ortağa karşı pozitif eda davası ile aynen ifa talebi yöneltilebilir[1271].

2. Müdahalenin Men'i Davası

Hemen yukarıda eda davası ile davacının, davalının bir şeyi vermesini, yapmasını veya yapmamasını mahkemeden talep edebileceğini belirttik. Bu anlamda

---

[1266] Christian Kölz, **Die Zwangsvollstreckung von Unterlassungspflichten im schweizerischen Zivilprozessrecht,** Zürich, Schulthess Verlag, 2007, Rn. 7, 45.
[1267] Eugen Bucher, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil,** 2. Neuberabeitete und erweiterte Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 1988, s. 332;Weber/Emmenegger, s. 314; Kölz, Rn. 7.
[1268] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, III, B, 1.
[1269] Wohlmann, s. 883, 397; Marc Amstutz/Fernand Chappuis, "Art. 796", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art. 796 N. 1-16, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 796 N. 14. Adi şirket ortakları yönünden bkz. Walter Fellmann/Karin Müller, "Art. 530", Heinz Hausheer, Hans Peter Walter (ed.), **Die einfache Gesellschaft, Art. 530-544 OR (Berner Kommentar)** içinde s. 85-326, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2006, s. 288
[1270] Alexander R. Markus, "Art.84", Heinz Hausheer, Hans Peter Walter (ed.), **Schweizerische Zivilprozessordnung Band:1 Art.1-149 ZPO (Berner Kommentar)** içinde s. 908-911, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2012, s. 910; Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 965.
[1271] Feuz, s. 359.

müdahalenin men'i davası bir negatif eda davası mahiyetindedir[1272]. Men davasını açabilmek için davacının hukuki yararının varlığı aranır[1273]. Konumuz özelinde, bağlılık yükümlülüğü ile ilgili olarak men davası açılmak isteniyorsa, hâlihazırda yükümlülüğe aykırı bir davranışın mevcut olması yahut böylesi bir davranışın yakın zamanda veya gelecekte gerçekleşeceği yönünde kuvvetli şüphe ve ciddi korkular[1274] bulunması gerekir[1275]. Bu itibarla men davası, gerçekleşmesi muhtemel bağlılık yükümlülüğü ihlalleri bakımından önleyici bir işleve sahiptir[1276]. Örneğin rekabet yasağının cari olduğu bir limited şirkette bir ortağın şirketle rekabet edici faaliyetlerde bulunması durumunda, hâlihazırda bu tutumun önlenmesi için açılan dava, aynı zamanda gelecekte teşebbüs edilebilecek ihlaller bakımından caydırıcı bir karakteri haiz olacaktır[1277].

Bağlılık yükümlülüğünün ihlali dolayısıyla açılacak olan men davasında dikkat edilmesi gereken husus davacının talebini yeterince somutlaştırmasıdır[1278]. Başka bir anlatımla, men davasına konu edilen hukuki talep açıkça somutlaştırılmış ve sınırlandırılmış bir davranışa yönelik olmalıdır[1279]; yoksa genel ve soyut ifadelerle "bağlılık yükümlülüğüne aykırılığın önlenmesi" şeklindeki bir istem, davalı için hangi davranışın yasaklandığının tespitine imkân vermeyecektir[1280]. Bu durumda hem davalı hem de yargı mercii bakımından belirsizlik söz konusu olur: davalı ne yapmasına izin

[1272] Adrian Staehelin/Daniel Staehelin/Pascal Grolimund/Eva Bachofner, **Zivilprozessrecht,** 1. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2008, §14 Rz 11 vd.; Matthias Courvoisier, "Art. 84", Baker & McKenzie (ed.), **Schweizerische Zivilprozessordnung (ZPO) (Stämpflis Handkommentar)** içinde s. 364-366, Bern, Stämpfli Verlag, 2010, s. 364. Bu dava ile davacı, bağlılık yükümlülüğüne aykırılığın mahkeme eliyle önlenmesini hedeflemektedir (Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 31, Germann, s. 396; Martin F. Nussbaum/Reto Sanwald/Markus Scheidegger, **Kurzkommentar zum neuen GmbH-Recht,** Muri bei Bern, Cosmos Verlag, 2007, s. 175).

[1273] Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 946 vd.

[1274] Bunun bir göstergesi olarak geçmişte benzer ihlallerin gerçekleşmiş olması, yapılan ikazların herhangi bir etkisinin olmaması veya boşa çıkması ifade edilebilir. Keza davalının, dava edilen davranışın bağlılık yükümlülüğünü ihlal ettiğini inkâr etmesi, aynı davranışın yineleneceğine işaret kabul edilebilir (Markus, BKomm ZPO, Art. 84, s. 910).

[1275] Markus, BKomm ZPO, Art. 84, s. 910, 911; Kölz, Rn. 18. İsviçre Federal Mahkemesi, davalının gelecekte yapabileceği davranışın ciddi bir korkuya neden olması halinde men davası açılmasında hukuki yararın olduğunu belirtmiştir (BGE 124 III 72 bkz. Blanc, s. 261)

[1276] Blanc, s. 260; Kölz, Rn. 6; Staehelin/Staehelin/Grolimund, § 14 Rz. 11.

[1277] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 31. Adi şirket bakımından bkz. Fellmann/Müller, BKomm OR Art. 530, s. 288.

[1278] Staehelin/Staehelin/Grolimund, § 14 Rz. 12; Blanc, s. 260.

[1279] Markus, BKomm ZPO, Art. 84, s. 909, 911; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 31.

[1280] Aynı yönde Staehelin/Staehelin/Grolimund, § 14 Rz. 12

verilmediğini bilemez, mahkeme hangi eylemleri önlemek durumda olduğunu belirleyemez[1281].

3. Tespit Davası

Uygulamada sıkça başvurulan tespit davası ile davacı, bir hakkın veya hukuki ilişkinin varlığı ya da yokluğu veyahut bir belgenin sahte olup olmadığı hakkında belirleme yapılmasını mahkemeden talep eder (HMK m. 106). Eda davasının aksine, tespit davası neticesinde davalının bir şeyi vermeye, yapmaya veya yapmamaya mahkûm edilmesi söz konusu olmaz; yalnızca ihtilaf konusu hukuki ilişkinin varlığı veya yokluğu yahut tartışmalı içeriği açıklığa kavuşturulur[1282]. Bu itibarla tespit davası sonucunda mevcut hukuki durumda bir değişiklik olmaz[1283]; verilen kararlar duruma göre müspet ya da menfi bir tespit mahiyetinde olup, davacıya hukuki bir tehdide karşı koruma sağlar[1284]. Tespit hükmü eda emrini içermediğinden, ilamlı icraya da konu edilemez[1285].

Tespit davasına yalnızca somut bir hukuki ilişki hakkında başvurulabilir[1286]. Başka bir anlatımla, maddi vakıaların münferiden varlığı veya yokluğunun tespiti talep edilemez (HMK m. 106/3); bu vakıalar ancak bir hukuki ilişki bağlamında tespit davasına konu olabilir[1287]. Ayrıca eda davasının aksine, tespit davasını açan davacının, bu davayı açmakta hukuki yararının bulunduğunu ispatlaması gerekmektedir; kanunda belirtilen istisnalar saklıdır (HMK m. 106/2). Eğer davacı kendisini bekleyen tehlikenin yahut ihtilaflı durumun ancak ve ancak tespit davası[1288] ile giderilebileceğini ispatlarsa hukuki yararını da ortaya koymuş olur[1289].

Konumuz bağlamında, tespit davası ile ortağın bağlılık yükümlülüğünün varlığı veya yokluğunun veyahut da bağlılık yükümlülüğünü ihlal eden bir davranışının olup

---

[1281] Sophie Dorschner, "Art. 84", Karl Spühler/Luca Tenchio/Dominik Infanger (ed.), **Basler Kommentar Schweizerische Zivilprozessordnung (ZPO)** içinde Art. 84 N.1-25, 3. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2017, Art. 84 N. 20 vd.
[1282] Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 972.
[1283] Tanrıver, s. 584; Blanc, s. 258.
[1284] Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 972, 975.
[1285] Atalı/Ermenek/Erdoğan, s. 343; Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 983; Tanrıver, s.584, 585.
[1286] Tanrıver, s. 583; Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 973.
[1287] Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 973; Tanrıver, s. 583; Atalı/Ermenek/Erdoğan, s. 342.
[1288] Eda davası açılabilecek yerde tespit davası açılmasında hukuki yarardan bahsedilemez. Zira eda davası ile verilen hüküm aynı zamanda tespiti de içermektedir (Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 971, 980). Bu itibarla tespit davası, eda davası ve inşai davaya göre ikincil niteliktedir (Blanc, s. 260).
[1289] Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 977; Feuz, s. 363.

olmadığının mahkeme kararıyla belirlenmesi sağlanır[1290]. Örneğin tespit davası ile mahkemeden rekabet yasağının mevcut olup olmadığının veya belirli bir davranışı kapsamına alıp almadığının (müspet tespit davası) veyahut da geçerli bir rekabet yasağının bulunmadığının (menfi tespit davası) belirlenmesi talep edilebilir[1291]. Zira tespit davası yalnızca bir hakkın ya da hukuki ilişkinin varlığı veya yokluğunun belirlenmesi için değil, aynı zamanda hakkın veyahut hukuki ilişkinin ihlalinin hukuka aykırı olup olmadığının belirlenmesi için de açılabilir[1292]. Bu nedenle bir davranışın bağlılık yükümlülüğünü ihlal edip etmediğinin tespiti için dava açılabilir[1293]. Benzer şekilde *Şener* de ortağın bağlılık yükümlülüğüne aykırı biçimde oy hakkını kullanması durumunda, ortağın kullandığı oyların ve alınan genel kurul kararının geçersiz olduğunun belirlenmesinin tespit davası ile talep edilebileceğini belirtmiştir[1294].

4. Hukuka Aykırı Durumun Ortadan Kaldırılması Davası

Haksız rekabetin varlığı halinde başvurulabilecek bir yol olarak kanun koyucu tarafından düzenlenen[1295] hukuka aykırı durumun kaldırılması davası, bağlılık yükümlülüğü ve onun tezahürü olan rekabet yasağı bağlamında TTK'da zikredilmemiştir. Bununla birlikte, bu dava eda davasının bir çeşidi olarak kabul edilmektedir[1296]. Bu nedenle bağlılık yükümlülüğünün, özellikle de rekabet yasağının ihlali sonucunda oluşan hukuka aykırı durumun ortadan kaldırılması davası HMK m. 105'e dayanılarak açılabilir[1297].

[1290] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 31.

[1291] Blanc, s. 259; Staehelin/Staehelin/Grolimund, § 14 Rz. 20 vd. Benzer yönde bkz. Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 31; Alexander R. Markus, "Art.88", Heinz Hausheer, Hans Peter Walter (ed.), **Schweizerische Zivilprozessordnung Band:1 Art.1-149 ZPO (Berner Kommentar)** içinde s. 954-975, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2012, s. 958. Lukas Cotti, **Das vertragliche Konkurrenzverbot-Voraussetzungen, Wirkungen, Schranken,** Freiburg, Universitätsverlag Freiburg Schweiz, 2001, s. 347, 349.
"... Dava, davalı şirket müdürlerinin davalı şirketi kurarak rekabet yasağı ve bağlılık yükümüne aykırı hareket ettiklerinin tespiti ... istemine ilişkindir... Yapılan yargılama ile gerçek kişi davalıların davacı şirkette müdür sıfatları bulunduğu sırada davalı şirketi kurdukları, taraf şirketlerin aynı alanda faaliyet gösterdiği anlaşılmakla davalı gerçek kişilerin rekabet yasağını ihlal ettikleri ve davalı şirketin de TTK m. 632 uyarınca müdürlerinin eyleminden sorumlu bulunduğu sabittir." Y. 11. HD, E. 2019/5002, K. 2020/3405, T. 01.07.2020 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 11.05.2023).

[1292] Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 972, 973; Staehelin/Staehelin/Grolimund, § 14 Rz. 20 vd. Aynı yönde Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 31.

[1293] Aynı yönde Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s. 973; Markus, BKomm ZPO, Art. 88, s. 958.

[1294] Şener, Limited Ortaklık, s. 472.

[1295] TTK m. 56/1, c. Benzer yönde bkz. TBK m. 446/1.

[1296] Cotti, s. 343, 344; Blanc, s. 262.

[1297] Hasan Karakılıç, **Limited Ortakıkta Rekabet Yasağı,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık,

Bağlılık yükümlülüğünün ihlali sonucunda oluşan hukuka aykırı durumun ortadan kaldırılması davası, bağlılık yükümlülüğü ihlallerinin önlenmesi için başvurulan müdahalenin men'i davası ile benzeşmektedir. Zira hem hukuka aykırı durumun ortadan kaldırılması hem de müdahalenin men'i davasına kaçınma yükümlülüğü içeren bağlılık yükümlülüğüne aykırılık durumunda başvurulabilmektedir[1298]. Aralarındaki fark, ihlalin gerçekleşmesine bağlı olarak ilkinde ihlal sonucu oluşan durumun eski hale getirilmesinin talep edilmesi iken, ikincisinde ihlalin önlenmesi ya da durdurulmasıdır[1299]. Dolayısıyla hukuka aykırı durumun ortadan kaldırılması davası, men davasının aksine, önleyici değil onarıcı[1300] bir etkiye sahip olup bağlılık yükümlülüğünün ihlali neticesinde ortaya çıkan hukuki sonuçlarla ilgilenir ve bu durumun düzeltilmesini amaçlar[1301]. Bu itibarla, anılan dava gerçekleşmiş veya hâlihazırda devam etmekte olan ihlaller için başvurulabilen bir davadır[1302]. Örneğin şirket sözleşmesi ile ortakların rekabet yasağına tabi olduğu kararlaştırılmasına rağmen, ortaklardan birisi rakip bir işletme açar ve faaliyet göstermeye başlarsa, hukuka aykırı durumun kaldırılması davası kapsamında bu işletmenin kapatılması talep edilebilir[1303].

Hukuka aykırı durumun ortadan kaldırılması davası açılabilmesi için hukuki yararın var olup olmadığının araştırılmasına gerek yoktur. Zira bağlılık yükümlülüğünün bir kere ihlal edilmiş olması, ihlalin tekrarlanma riski aranmaksızın, hukuki yarar şartı bakımından yeterlidir[1304].

2019, s. 335, 336. Aynı yönde bkz. Feuz, s. 359, 360; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 31.

[1298] Feuz, s. 359.

[1299] Kölz, Rn. 7; Feuz, s. 359.

[1300] Bu nedenle hukuka aykırı durumun kaldırılması davası olumlu bir yapma edimine yöneliktir ve aynen ifa talebinin yerine getirilmesine hizmet eder (Markus, BKomm ZPO, Art. 84, s. 909; Feuz, s. 359; Cotti, s. 344).

[1301] Cotti, s. 343, 344.

[1302] Feuz, s. 360; Cotti, s. 343.

[1303] Cotti, s. 344; Blanc, s. 262. Öte yandan sır saklama yükümlülüğünün ihlal edilmesi durumunda, başka bir deyişle ortağın sır niteliğndeki bilgiyi ifşa etmesi halinde bu davanın açılmasının bir anlamı yoktur. Zira eski durumun tesisi artık mümkün değildir (Feuz, s. 360; Weber/Emmenegger, s. 355).

[1304] Markus, BKomm ZPO, Art. 84, s. 910; Cotti, s. 346; Blanc, s. 262.

B. TARAFLAR

1. Davacı

a. Şirket

TTK m. 613'te zikredildiği üzere ortaklar şirkete karşı bağlılık yükümlülüğü altındadır. Ortaklar, şirket sırlarını korumakla yükümlüdür; şirkete zarar veren işlemler yapamazlar ve eğer şirket sözleşmesinde öngörülmüşse şirketle rekabette bulunamazlar. Bağlılık yükümlülüğünün lehtarı olarak açıkça şirket tüzel kişiliği öngörüldüğünden, bu yükümlülüğe aykırılık halinde şirketin yönetim organını oluşturan müdür veya müdürler şirket adına, "şirket davası *(Gesellschaftsklage*[1305]*)*" olarak adlandırılan bir dava açacaklardır. Bu durumda şirket, davacı olarak ilgili ortağı dava eder.

Bağlılık yükümlülüğünün ihlali halinde şirketin davacı pozisyonu tartışmasız kabul edilmektedir[1306]. Buna karşılık, bir ortağın bağlılık yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla dava açma hakkına sahip olup olmadığı konusunda doktrinde görüş birliği mevcut değildir.

b. Ortak

Bağlılık yükümlülüğünün lehtarı yönünden doktrinde yapılan tartışmalar, yükümlülüğünün ihlali halinde dava açma yetkisine sahip olanların belirlenmesi hususunda da devam etmektedir[1307]. Yukarıda[1308] değinildiği üzere Türk-İsviçre öğretisinde limited şirkette yatay bağlılık yükümlülüğü, yani bir ortağın diğer ortaklara karşı bağlılık yükümlülüğü çoğunlukla kabul edilmemektedir. Bu duruma paralel şekilde, bağlılık yükümlülüğünün ihlali halinde ortağın dava açma yetkisinin olmadığı ifade edilmekte, şirket bu konuda tek yetkili kabul edilmektedir[1309].

[1305] Benjamin Schmidt, s. 131. Ayrıca bkz. ve karş. Meier Hayoz/Forstmoser, s. 345.
[1306] Blanc, s. 257; Feuz, s. 345.
[1307] Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2539; Feuz, s. 345.
[1308] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, B, 2.
[1309] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 5; Meier Hayoz/Forstmoser, s. 101, 102. Alman hukukunda ise ikincil nitelikte olarak (subsidiär) ortağın dava açma hakkı vardır (Karsten Schmidt, "§46 Aufgabenkreis der Gesellschafter", Franz Scholz (ed.), **Scholz Kommentar zum GmbH-Gesetz II. Band** içinde s. 896-999, 12. neubearbeitete und erweiterte Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2021, s. 989; Lea Katharine Kumkar, **"Die actio pro socio im GmbH-Recht Zur Entwicklung und Anwendung der Gesellschafterklage in der Gesellschaft mit beschränkter Haftung",** NZG, Heft 26, 2020, s. 1017 vd.; Barbara Grünewald, **Die Gesellschafterklage in der Personengesellschaft und der GmbH**, Tübingen, Mohr Siebeck, 1990, s. 87). Bağlılık yükümlülüğünün ihlali dolayısıyla bir ortağın diğer ortağa dava

Öte yandan, şirket tüzel kişiliği çeşitli sebeplerle bağlılık yükümlülüğüne aykırılığa karşı hukuki yollara müracaat etmeyebilir[1310]. Örneğin bağlılık yükümlülüğünün ihlalinin müdür veya çoğunluk ortak/ortaklar tarafından gerçekleştirilmesi veyahut ihlalin anılan taraflarca desteklenmesi durumunda şirket çoğunlukla harekete geçmeyecektir[1311]. Bu noktada ele alınması gereken husus; ortak davası (actio pro socio[1312]) ile bir ortağın, bağlılık yükümlülüğünün ihlalini dava edip edemeyeceğidir. Ortak davası, şirket ortaklarından birisinin kendi adına dava açarak, diğer ortağın şirket ilişkisinden kaynaklanan yükümlülüğünü şirkete karşı yerine getirmesini talep ettiği dava olarak ifade edilmektedir[1313]. Ortak davası şahıs şirketleri bakımından tereddütsüz kabul edilmekte iken sermaye şirketlerinde bu kuruma çekince ile yaklaşılmaktadır[1314]. Bununla birlikte, kanun koyucu sermaye şirketleri bakımından bazı hususlarda ortak davasını açıkça öngörmüştür. Örneğin mehaz İsviçre anonim şirketler hukukunda haksız alınan kar payı ve diğer ödemelerin iadesine yönelik OR Art. 678 Abs. 4[1315]'te ortağın dava açabileceği hüküm altına alınmıştır. Benzer şekilde, şirketin zarara uğradığı durumlarda OR Art. 756 Abs. 1[1316] (TTK m. 555) ortağın, zararın şirkete ödenmek üzere dava açabileceğini düzenlemektedir. Aynı düzenlemeler OR Art. 800 ve 827 atfıyla limited şirketler için de kabul edilmektedir[1317]. Yine OR Art. 821 Abs. 3[1318] (TTK m. 636/3) uyarınca her bir limited şirket ortağı haklı sebeplerin varlığında şirketin feshine karar verilmesini mahkemeden talep edebilir. Acaba bu durum genelleştirilerek sermaye şirketleri bakımından genel olarak bir ortak davası kabul

açabilmesi, şirket sözleşmesinde aksi kararlaştırılmamışsa, GmbHG §46 Nr. 8 uyarınca ortakların kararına bağlıdır (Volker Emmerich, "§13 Juristische Person; Handelsgesellschaft", Franz Scholz (ed.), **Scholz Kommentar zum GmbH-Gesetz I. Band** içinde s. 722-811, 10. neubearbeitete und erweiterte Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2006, s. 755).

[1310] Bir şirket davası açılması kural olarak müdürlerin takdirindedir. Lukas Handschin/Christoph Truniger, **Die neue GmbH,** 2. Vollständig neu bearbeitete Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2006, §13 N. 69, §14

[1311] Handschin/Truniger, §14 N. 47; Germann, s. 397.

[1312] Actio pro socio ile ortak davasının temelde birbirinden farklı olduğu, ancak günümüzde iki kavramın birbirinin yerine kullanılabileceği yönünde bkz. Aynur Yongalık, **Şahıs Şirketlerinde Ortak Davası (Actio Pro Socio),** Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2010, s. 47, 48.

[1313] Yongalık, Ortak Davası, s. 6

[1314] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 5; Meier Hayoz/Forstmoser, s. 101, 102.

[1315] *(4) "Der Anspruch auf Rückerstattung steht der Gesellschaft und dem Aktionär zu. Der Anspruch des Aktionärs geht auf Leistung an die Gesellschaft".*

[1316] *(1) "Neben der Gesellschaft sind auch die einzelnen Aktionäre berechtigt, den der Gesellschaft verursachten Schaden einzuklagen. Der Anspruch des Aktionärs geht auf Leistung an die Gesellschaft".*

[1317] Benjamin Schmidt, s. 137

[1318] *(3) "Jeder Gesellschafter kann beim Gericht die Auflösung der Gesellschaft aus wichtigem Grund verlangen".*

edilebilir mi? Yine buradan hareketle limited şirkette bağlılık yükümlülüğünü ihlal eden ortağa karşı, diğer ortaklar bir ortak davası ile yükümlülüğün yerine getirilmesini talep edebilir mi?

Anonim şirketler bakımından, istisani nitelik taşıyan bu iki hükmün ortak davası şeklinde genele yayılamayacağı, zira bu davanın anonim şirketin temel yapısına uygun olmadığı belirtilmiştir[1319]. Buna karşılık, bünyesinde şahıs şirketi özelliklerini barındıran limited şirket için farklı değerlendirmeler yapılmıştır. Limited şirketin bu özelliğini göz önünde tutan bazı yazarlar bireysel olarak ortakların da dava açma hakkına *(Einzelklagebefugnis)* sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Öğretide *Germann*, *"Kanunlar kime bir hak veriyorsa, aynı zamanda o kişiye bu hakkın, onsuz kullanılamayacağı araçları da tanır[1320]"* düsturundan hareketle, ortağın şirket karşısındaki konumunun güçlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. OR Art. 803 Abs. 3 (TTK m. 613/son) bir ortağın, diğer tüm ortakların yazılı olarak onay vermesi koşuluyla bağlılık yükümlülüğüne aykırı faalliyetlerde bulunabileceğini öngörmektedir. Yazara göre bu hükmün *ratio legis*i, yani bir ortağın bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranışlar sergileyebilmesini -bu ortağın katılımı aranmaksızın- diğer tüm ortakların iradesine bağlı kılan izin, ilgili diğer ortaklara iradelerinin yok sayılması durumunda kullanabilecekleri uygun hukuki enstrümanların tanınmasına yönelik çabayı haklı göstermektedir[1321]. Kanun koyucu bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranışlara izin verme hakkını ortaklara tanımıştır. Bununla birlikte ortak, iradesini aksi yönde, yani bağlılık yükümlülüğüne riayet edilmesi gerektiği yönünde kullanıp izin vermekten imtina edebilir. Şu halde, bağlılık yükümlülüğü ihlal edilerek iradesi çiğnenen ortak da dava açabilmeli, ortağın sahip olduğu izin verme hakkı ile bu hakkın dava edilebilirliği arasındaki farklılık ortadan kaldırılmalıdır[1322].

Doktrinde *Germann*'ın görüşü yönünde benzer görüşler de ileri sürülmüştür. *Yongalık*'a göre, şahıs-sermaye şirketi şeklinde yapılan klasik ayrımda, bazı kavram ve

[1319] Meier Hayoz/Forstmoser, s. 102; Benjamin Schmidt, s. 138.
[1320] "Wem die Gesetze ein Recht geben, dem bewilligen sie auch die Mittel, ohne welche dasselbe nicht ausgeübt werden kann".
[1321] Germann, s. 398 vd.
[1322] Yazar böyle bir imkânın ortaklara bahşedilmesi gerektiğini düşünmekle birlikte, mevcut yasal düzen karşısında dava açma hakkının münhasıran şirkette olduğunu belirtmektedir (Germann, s. 399).

kurumlar, giderek kazandıkları önem neticesinde, uygulama alanı buldukları şirketlerden uygulama alanı bulmadıkları şirketlere doğru geçiş göstermektedir. Yazar ortak davasının bu duruma güzel bir örnek olduğunu ve ortak davasının tüm şirket tipleri için geçerli bir hukuki kurum olduğunu ifade etmektedir[1323]. Ortak davasının konusuna öncelikle sermaye payının ifası ile sadakat ve özen yükümlülüklerinin ihlalinde tazminat, belirli tip davranışlarda bulunma yahut kaçınma talepleri girmektedir[1324]. Yazarın bu görüşünden hareketle, limited şirketlerde bağlılık yükümlülüğünün ihlalinde, şirketin dava açmaktan imtina etmesi durumunda ortağın şirket adına dava açabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Şener de şirketin dava açmaktan kaçındığı durumlarda münferiden ortakların bir ortak davası ile tazminat talep edebileceklerini ileri sürmektedir. Yazar ilave olarak, bağlılık yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla bir ortağın şahsen zarara uğraması durumunda ilgili ortağın doğrudan dava açabileceğini de belirtmektedir[1325]. Bu ifadeyle yazar, limited şirket ortaklarının yatay bağlılık yükümlülüğüne tabi olduklarını bir kez daha ikrar etmiş olmaktadır[1326].

Schmidt'e göre ortak davası limited şirketler hukuku bakımından zorunlu olarak kabul edilmelidir. OR Art. 678 Abs. 4 ve Art 756 Abs. 1 zaten bazı durumlarda bu hususu açıkça öngörmüştür. Bu durumlarda ortak kendi adına şirketin bir alacağı için dava açmaktadır; bu noktada dava açma hakkının yasal dayanağı ortaklık sıfatının kendisidir[1327]. Limited şirketin yapısı gereği bu düşünce genelleştirilebilmelidir[1328]. Şirket ile ortak arasındaki yakın ilişki dolayısıyla, OR Art. 803'te ortağın bireysel olarak dava açma hakkının belirtilmemiş olmasından, ortağın böyle bir hakka sahip olmadığı sonucu çıkartılmamalıdır. Tam aksine, ortak olmanın verdiği yüksek değer *(hoher Stellenwert der Mitgliedschaft)*, şirket ilişkisine dayanan tüm talepleri ileri sürme hakkını ortağa vermektedir[1329].

[1323] Yongalık, Ortak Davası, s. 129.
[1324] Yongalık, Ortak Davası, s. 131.
[1325] Şener, Limited Ortaklık, s. 472.
[1326] Başka bir ifadeyle, *Şener* ortakların birbirlerine karşı da bağlılık yükümlülüğü altında oldukları görüşündedir. Bkz. Şener, Limited Ortaklık, s. 463.
[1327] Benjamin Schmidt, s. 146, 147.
[1328] Benjamin Schmidt, s. 139.
[1329] Şirketin hak sahibi olduğu talepler bireysel olarak ortak tarafından mahkemede ileri sürülebilir

Handschin/Truniger konuyu iki ortaklı limited şirket bakımından ele almaktadır. Yazarlara göre iki ortaklı limited şirkette, ortakların şirketin yararına olacak şekilde dava açma hakları olmalıdır; zira bu tip limited şirkette bağlılık yükümlülüğünün etkin bir şekilde işlevini gösterebilmesi için böylesi bir hak gereklidir[1330]. Yazarlar bu görüşlerine gerekçe olarak ortakların OR Art. 803 Abs. 3 uyarınca bağlılık yükümlülüğünü yazılı şekilde ve oybirliği ile kaldırabilmelerini göstermektedir[1331]. Başka bir anlatımla, *Germann'*ın da belirttiği gibi, ortakların oybirliği ile bağlılık yükümlülüğünü kaldırabilmelerinin hilafından hareketle *(argumentum a contrario)*, bağlılık yükümlülüğünün ihlali durumunda, söz konusu ihlalin bireysel olarak her bir ortak tarafından dava konusu yapılabileceği sonucuna varılır[1332].

Kanaatimizce bağlılık yükümlülüğünün ihlali halinde her bir ortak bunu dava konusu yapabilmelidir. Ortağın bu davayı açması için şirketin hakkını kullanmaktan imtina etmesini beklemesine de gerek yoktur[1333]. Limited şirket, her ne kadar sermaye şirketi olsa da şahıs şirketi özelliklerini de taşımaktadır. Ayrıca şirketin bağlılık

(Benjamin Schmidt, s. 140, 148).

[1330] Handschin/Truniger, §18 N. 16 vd. Ortağın şirketten haklı sebeple çıkarılması bağlamında konuyu ele alan *Şener,* bu durumda genel kurul kararının aranmaması gerektiğini, zira bu durumda şirketin herhangi bir role sahip olmadığı, şirketin her iki ortağının davanın gerçek tarafları olduğu belirtmiştir (Şener, Ortaklıklar, s. 775). Kanaatimizce yazarın bu görüşü bağlılık yükümlülüğünün ihlali nedeniyle ileri sürülebilecek diğer taleplere uygulanabilir. Öte yandan Yargıtay iki ortaklı limited şirkette ortakların bu davayı açamayacaklarına hükmetmiştir: *"…Davacı şirketin ve davalının ... Otelcilik Ltd. Şti'nin ortakları oldukları anlaşılmaktadır. Limited şirket ortağının çıkarılmasına ilişkin yasal düzenleme TTK 640 maddesinde düzenlenmiştir. Bu yasal düzenleme gözetildiğinde limited şirket ortağının diğer ortak aleyhine haklı sebeple çıkarma davası açması olanaklı değildir. Böyle bir davanın ancak ... Otelcilik Ltd. Şti. tarafından açılması gerekir. Somut olayda davacı ortağın şirket adına açtığı bir dava da bulunmadığından aktif husumet yönünden davanın reddi gerekmektedir…"* Y. 11. HD. E. 2016/2664, K. 2017/607, T. 06.02.2017 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 16.05.2023).

[1331] *Siffert Fischer/Petrin* de *Handschin/Truniger*' e atıfta bulunarak her bir ortağın bireysel olarak dava açabileceğini belirtmektedir (Rino Siffert/Marc Pascal Fischer/Martin Petrin, "Art. 803", Baker & McKenzie (ed.), **GmbH-Recht (Stämpflis Handkommentar)** içinde s. 184-189, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2008, s. 189).

[1332] Bu gerekçelendirme doktrinde eleştiri konusu olmuştur. *Feuz*'e göre OR Art. 803 Abs. 3'te anılan imkân bağlılık yükümlülüğünün ve olası bir rekabet yasağının mümkün olan en yüksek esnekliğe kavuşturulması amacıyla öngörülmüştür. Ayrıca uygulamaya yönelik bu hükümden temel dogmatik sonuçlar çıkarılması, kanun koyucunun bu hükmü sevk etmesindeki hukuki rolü gereğinden fazla genişletmeye neden olmaktadır. (Feuz, s. 347).

[1333] Aynı yönde bkz. Benjamin Schmidt, s. 144 vd. *Germann* ise ortağın dava açma hakkının ikincil nitelikte (subsidiär) olması gerektiğini belirtmektedir (Germann, s. 943). *Römermann* ortağın dava açmak niyetinde olması halinde "bağlılık yükümlülüğü" gereği önce şirketi bilgilendirmesini ve şirkete dava açmak için fırsat vermesi gerektiğini belirtmektedir. Başka bir anlatımla, ortak tabi olduğu bağlılık yükümlülüğü uyarınca dava açmak hususunda önceliği şirkete bırakmalıdır (Volker Römermann, "§ 46 Aufgabenkreis der Gesellschafter", Andreas Heidinger/Stefan Leible/Jessica Schmidt (ed.), **Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz)** içinde Rn. 1-534, 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2023, §46 Rn. 530).

yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla doğrudan uğradığı zarar, ortağın dolaylı olarak uğramış olduğu zarardır[1334]. Şu halde, bağlılık yükümlülüğünün ihlali durumunda ortağa dava açma hakkı tanınmalıdır; aksi halde ortağın müdahalade bulunamayacağı noktalarda şirket menfaatlerinin hukuka aykırı biçimde zedelenmesi söz konusu olacaktır[1335]. Bununla birlikte bu imkânın yasal zemine oturtulması hukuk güvenliği[1336] bakımından gereklidir[1337]. Zira bu çözüm, ortaklar arasında herhangi bir hukuki ilişki kabul etmeyen klasik şirketler hukuku anlayışına uyum sağlamak bakımından daha elverişlidir. Nitekim ortağa, şirketin zarara uğraması halinde ve haksız alınan ödemelerin iadesine yönelik olarak (OR Art. 756 [TTK m. 555],678 ve 800[1338]) dava açmak hakkı tanınmıştır[1339].

2. Davalı

Bağlılık yükümlülüğünün ve ondan türetilen yükümlülüklerin muhatapları bireysel olarak her bir ortaktır. Bu nedenle bağlılık yükümlülüğünün ihlali vukuunda, söz konusu ihlale neden olan ortak dava yöneltilecek taraf konumundadır.

C. GÖREVLİ ve YETKİLİ MAHKEME

TTK'da düzenlenen hususlardan doğan davalar ticari davadır (TTK m. 4/1, a). Doktrinde bu tip davalar mutlak ticari dava şeklinde isimlendirilmiştir[1340]. Bir davanın ticari dava sayılmasının en önemli sonucu, bu davaya bakmakla görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olmasıdır (TTK m. 5/1). Yeni TTK ile asliye hukuk mahkemesi ile asliye ticaret mahkemesi arasındaki ilişki iş bölümü değil, görev ilişkisi olarak kabul

---

[1334] Bu koşulda davacı ortak şirket lehine talepte bulunmalıdır. Nitekim Yargıtay *"... Rekabet yasağı nedeniyle oluşan zarar, doğrudan zarar niteliğinde olmayıp, dolaylı zarardır. Zararın tazmini için dava dışı şirket talepte bulunabileceği, davacının ise doğrudan tazminatın kendisine ödenmesi istemli dava açamayacağı gözetilerek davanın açıklanan bu gerekçe ile reddi gerekirken..."* şeklindeki ifadelerle bu hususun altını çizmiştir (Y. 11. HD, E. 2016/7949, K. 2018, 1472, T. 27.02.2018, karararama.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 16.05.2023).

[1335] Aynı yönde bkz. Grünewald, s. 87.

[1336] Zira kanunun açık ifadesi ve limited şirketin bağımsız bir tüzel kişi olması nedeniyle, yan edim yükümlülüğü olarak bağlılık yükümlülüğü münhasıran şirkete karşı borçlanıldığından, bu durum stricto sensu dava hakkının yalnızca şirkete bağlı olduğu sonucuna götürmelidir. (Germann, s. 398).

[1337] Bireysel dava hakkının makul nedenlere dayanıp dayanmadığına bakılmaksızın, dava hakkının uygun bir dogmatik temelle limited şirket yapısı ile bağdaşıp bağdaşmayacağının önceden tespit edilmesi gerekir. Bununla beraber, dava açma hakkına sahip kişiler grubuna de lege ferenda ortakların da dâhil olması arzu edilmektedir (Germann, s. 398, 399).

[1338] Belirtmek gerekir ki, hukukumuzda OR Art. 678 ve 800 benzeri bir düzenleme bulunmamaktadır. Bkz. ve karş. TTK m. 512 ve 611.

[1339] Feuz, s. 349, 350.

[1340] Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 127 vd; Arkan, s. 107 vd; Mehmet Bahtiyar/Ali Ayli/Mehmet F. Şua/Argun Karamanlıoğlu, **Ticari İşletme Hukuku,** İstanbul, Beta Yayıncılık, 2022, s. 100 vd.

edilmiştir (TTK m. 5/3). Bağlılık yükümlülüğü TTK m. 613'te düzenlenmiş olduğundan, bu yükümlülüğün ihlalinden doğacak davalar mutlak ticari davaya vücut verecek ve dolayısıyla görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi olacaktır.

Ticari davalarda yetki konusunda ise TTK'da genel bir kural[1341] bulunmamaktadır[1342]. Bu nedenle HMK'daki yetki kuralları uygulanır. HMK m. 14/2'ye göre *"Özel hukuk tüzel kişilerinin, ortaklık veya üyelik ilişkileriyle sınırlı olmak kaydıyla, bir ortağına veya üyesine karşı veya bir ortağın yahut üyenin bu sıfatla diğerlerine karşı açacakları davalar için, ilgili tüzel kişinin merkezinin bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkilidir*[1343]*"*. Bu itibarla, bağlılık yükümlülüğünün ihlali dolayısıyla açılacak olan davada şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi kesin yetkilidir[1344].

6.12.2018 tarih ve 7155 sayılı Kanunun[1345] 20. maddesi ile TTK'ya 5/A maddesi eklenmiş ve *"ticari davalardan konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak, tazminat, itirazın iptali, menfi tespit ve istirdat davalarında, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması"* dava şartı olarak öngörülmüştür. Bu nedenle bağlılık yükümlülüğünün ihlali dolayısıyla açılacak olan tazminat davalarında öncelikle arabulucuya başvurulmuş olması gerekir. Aksi halde dava, dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddedilir (HUAK m. 18A/2)[1346].

D. ZAMANAŞIMI

Limited şirketlere yönelik TTK hükümlerinde (TTK m. 573-644) bağlılık yükümlülüğünün ihlalinden kaynaklanan taleplere yönelik özel bir zamanaşımı süresi öngörülmemiştir. Dolayısıyla genel zaman aşımı süresi olan beş yıllık zamanaşımı süresi

---

[1341] Bazı ticari davalar ile ilgili olarak yetkili mahkemeye ilişkin özel düzenlemeler mevcuttur. Örneğin TTK m. 445 uyarınca anonim şirket genel kararlarının iptali için şirket merkezinin bulunduğu yerde dava açılır. TTK m. 661/2'ye göre hamile yazılı senetlerin iptali için açılacak davalarda yetkili mahkeme borçlunun yerleşim yerindeki asliye ticaret mahkemesidir (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 145).

[1342] Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 145. Ticari davalarda uygulanacak olan usul kuralları HMK'ya tabidir (Bahtiyar/Ayli/Şua/Karamanlıoğlu, s. 118).

[1343] *"Bu yetki kuralı kamu düzenine yönelik kesin yetki kuralı olup, davanın her aşamasında ileri sürülebileceği gibi mahkemece re'sen dikkate alınması gerekir* [Y.23. HD, 18. 10. 2011, 1068/1108]*"* (Mine Akkan, "§ 3. Mahkemeler", Hakan Pekcanıtez, Muhammet Özekes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz (ed.), **Medeni Usul Hukuku Cilt I (Pekcanıtez Usul)** içinde s. 109-337, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 299).

[1344] Aynı yönde bkz. İlhan E. Postacıoğlu/Sümer Altay, **Medeni Usul Hukuku Dersleri,** Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 7. Bas, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s. 123; Akkan, Pekcanıtez Usul, s. 298.

[1345] RG 19.12.2018/30630.

[1346] Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 126; Arkan, s. 117.

uygulanır (TBK m. 147, b. 4). Süre, ihlalin gerçekleştiği andan itibaren işlemeye başlar[1347].

Öte yandan, müdür ortağın hukuki sorumluluğu ile bağlılık yükümlülüğünün bir tezahürü olan rekabet yasağını ihlal etmesi durumunda başvurulacak hukuki talepler yönünden, bu genel süreden bir ayrım yapılmalıdır. Müdür ortağın bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde TTK m. 553 kapsamında açılacak tazminat davası için özel bir zamanaşımı süresi öngörülmüştür. TTK m. 644/1, a hükmünün yollamasıyla uygulanacak olan TTK m. 560'a göre *"tazminat istemek hakkı, davacının zararı ve sorumluluğu öğrendiği tarihten itibaren iki ve her halde zararı doğuran fiilin meydana geldiği günden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar".* Eğer ihlal edici fiil bir cezayı gerektiriyor ve bu ceza için TCK'ya göre daha uzun dava zamanaşımı öngörülmüşse, tazminat davası için de bu zamanaşımı süresi uygulanır (TTK m. 560/son cümle).

Müdür ortağın rekabet yasağını ihlal etmesi halinde ise uygulanacak zamanaşımını gösteren özel bir hüküm yoktur. Fakat doktrinde, anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin rekabet yasağına aykırı davranışları sebebiyle başvurulacak talepler için öngörülmüş olan üç ay ve bir yıllık zamanaşımı süresinin (TTK m. 396/3), müdürün rekabet yasağını ihlali halinde yöneltilebilecek talepler için de kıyasen uygulanabileceği belirtilmiştir[1348]. Kanaatimizce rekabet yasağının ihlaline yönelik taleplerde zamanaşımı yönünden müdür olan ortak ve müdür olmayan ortaklar için farklılık oluşturmak isabetli değildir. Zira bu durumda hukuki belirsizlik ve güvensizlik söz konusu olacaktır. Ayrıca ne TTK m. 644'te anonim şirkete yapılan yollamalarda ne de müdürler için rekabet yasağının düzenlendiği TTK m. 626'da, kıyasa dayanak teşkil eden TTK m. 396/3'e atıf vardır. Bu itibarla, talep sahiplerine daha kısa sürede harekete geçmek yönünde yüküm getiren böylesi bir hükmün, limited şirket müdürleri bakımından zorlama bir yorumla

[1347] Blanc, s. 263. Adi şirkette rekabet yasağının ihlali halinde zamanaşımı süresinin ihlalin gerçekleştiği anda başlayacağı belirtilmiştir (Walter Fellmann/Karin Müller, "Art. 536", Heinz Hausheer, Hans Peter Walter (ed.), **Die einfache Gesellschaft, Art. 530-544 OR (Berner Kommentar)** içinde s. 603-635, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2006, s. 635). Kanaatimizce bu sonuç bağlılık yükümlülüğü için de uygulanabilir niteliktedir.

[1348] Ali Haydar Yıldırım, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklık Müdürünün Hukukuki Durumu,** İzmir, Turhan Kitabevi, 2008, s. 100 vd; Karakılıç, s. 376, 377.

kabul edilmemesi gerekmektedir. Zira yükümlülük getiren hükümlerin yoruma ihtiyaç bırakmayacak açıklıkta olması, hukukun temel ilkelerindendir[1349].

III. MADDİ HUKUK BAKIMINDAN GENEL SONUÇLARI

A. ORTAĞIN SORUMLULUĞU

Ortaklar TTK m. 613 uyarınca bağlılık yükümlülüğüne tabidirler. Bu yükümlülüklerini ihlal etmeleri durumunda ortakların tazminat sorumlulukları gündeme gelebilir[1350]. Hükümde ortakların tazminat sorumluluğu açıkça öngörülmemektedir. Ancak yasal bağlılık yükümlülüğü ve bundan türetilebilecek yan edim yükümlülüğü şeklindeki (örneğin rekabet yasağı gibi) diğer bağlılık yükümlülüklerinin kaynağı şirket sözleşmesi olduğu için bu yükümlülüklerin ihlalinde akdî sorumluluk hükümleri uygulama alanı bulacaktır[1351]. TBK m. 112 uyarınca borçlu borcunu hiç veya gereği gibi ifa etmezse, kendisine hiçbir kusurun isnat edilemeyeceğini ispatlamadıkça, alacaklının bundan doğan zararını tazmin etmekle yükümlüdür. Aynı şekilde, yapmama borcuna aykırı davranan borçlu, bu aykırı davranışının doğurduğu zararı gidermekle yükümlüldür (TBK m. 113/2). Şu halde, bağlılık yükümlülüğünü ihlal eden ortak TBK m. 112 ve 113/2 hükümlerince tazminat ödemekle sorumlu tutulabilir[1352].

Sözleşmeden doğan sorumluluğun birtakım şartları vardır: Öncelikle taraflar arasında bir borç ilişkisi olmalı ve bu ilişkiden doğan borca aykırı bir davranış gerçekleşmelidir[1353]. Ayrıca borca aykırı davranış nedeniyle bir zarar da doğmuş olmalıdır[1354]. Bu iki şart arasında, yani borca aykırı davranış ile zarar arasında uygun illiyet bağı bulunmalıdır. Başka bir anlatımla, hayatın olağan akışına göre borca aykırı

[1349] Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I, s. 495,496.
[1350] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 31; Siffert/Fischer/ Petrin, SHK OR, Art. 803, s. 189; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2539
[1351] Wohlmann, s. 35; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 31; Siffert/Fischer/ Petrin, SHK OR, Art. 803, s. 189; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR, Art. 803, s. 2539; Blanc, s. 264, 265.
[1352] Wolfgang Wiegand, "Art. 98", Corinne Widmer Lüchinger/David Oser (Ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-I Art 1- 529 OR** içinde Art. 98 N. 1-12, 7. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2019, Art. 98 N. 9; Weber/Emmenegger, s. 347; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 31.
[1353] Wolfgang Wiegand, "Art. 97", Corinne Widmer Lüchinger/David Oser (Ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-I Art 1- 529 OR** içinde Art. 97 N. 1-63, 7. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2019, Art. 97 N. 60 vd.; Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 1190.
[1354] Wiegand, BSK OR-I, Art. 97 N. 60; Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 1191; Antalya, Borçlar Genel 1/3, s. 380 vd.

davranış, söz konusu zararı meydana getirmeye elverişli olmalıdır[1355]. Nihayet son olarak borçlu kusurlu olmalıdır[1356]. Sözleşme dışı sorumluluktan farklı olarak, burada borçlu kendisinin kusursuz olduğunu ispatlamakla yükümlüdür[1357]. Şayet borçlu borca aykırı davranışında kusurunun olmadığını ispatlarsa tazminat ödeme yükümlülüğü doğmaz[1358]. Bu kısa açıklamalar ışığında söylenebilir ki, bağlılık yükümlülüğünü ihlal eden ortağın tazminat sorumluluğunun doğabilmesi için şirketin[1359] ilgili ortağın yükümlülüğe aykırı davranışını, bu davranış sonucu oluşan zararı ve ihlal edici davranış ile zarar arasındaki illiyet bağını ispatlaması gerekli ve yeterlidir[1360]. Ortak bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmesinde kusurunun bulunmadığını kendisi ispatlamak zorunadır. Bu koşulların kümülatif varlığı, ortağı, bağlılık yükümlülüğünü ihlal dolayısıyla tazminat ödemek zorunda bırakacaktır.

B. MÜDÜR ORTAĞIN SORUMLULUĞU

Bir limited şirket ortağının aynı zamanda müdür olması mümkündür[1361]. TTK m. 644/1, a'nın göndermesiyle limited şirketler hakkında da uygulanacak olan TTK m. 553 uyarınca limited şirket müdürleri *"kanundan veya esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar"*. Bu itibarla, müdür

[1355] Wiegand, BSK OR-I, Art. 97 N. 60; Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 1199; Antalya, Borçlar Genel 1/3, s. 393.
[1356] Wiegand, BSK OR-I, Art. 97 N. 61; Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 1199.
[1357] Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 1205; Antalya, Borçlar Genel 1/3, s. 361. Aynı yönde Wiegand, BSK OR-I, Art. 97 N. 61.
[1358] Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 1205; Wohlmann, s. 149.
[1359] Davacı tarafın diğer bir ortak olması durumunda tazminatın şirkete ödenmesi talep edilecektir (Akın, s. 82, 83. Aynı yönde Ezgi Başak Demirayak, " Limited Şirketlerde Ortakların Şirkete Karşı Bağlılık Yükümlülüğü", **Ankara Barosu Dergisi,** C. 76, S. 3, 2018, s. 45).
"... Davacılar vekili ... davalı şahısların yaptıkları tüm işlemlerin 6102 Sayılı TTK'nın 613 ve 626. maddesine aykırılık teşkil ettiğini ileri sürerek, fazlaya ilişkin haklar saklı kalmak kaydıyla davalılar ... ve ...'ın haksız rekabeti sebebiyle şimdilik 50.000,00 TL maddi zararın dava tarihinden itibaren işleyecek TCMB reeskont faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tahsiline karar verilmesini istemiş, 21/06/2016 tarihli ıslah dilekçesi ile 122.982,07 TL'nin dava tarihinden itibaren işleyecek ticari faizi ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen alınarak müvekkillerinin ortağı olduğu Kayasakal Gıda Turizm İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti'ye verilmesini talep etmiştir… Dava, haksız rekabet sebebiyle tazminat davasıdır. Ancak, davacılar haksız rekabet nedeniyle maddi tazminat davasını sorumluluk davası şeklinde ıslah etmişlerdir. Haksız rekabet davasını, dava dışı Kayasakal Gıda Turizm İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.'nin açması gerektiği gibi ... nedenlerle kararın bozulması gerekmiştir…" Y. 11. HD, E. 2019/6, K. 2019/7306, T. 19.11.2019 (Kazancı, erişim tarihi: 19.05.2023).
[1360] Blanc, s. 265; Feuz, s. 360, 361.
[1361] Hatta en az bir ortağın müdür olması zorunluluktur (TTK m. 623/1, son cümle).

ortakların yükümlülüklerine aykırı davranmaları sonucunda -diğer şartların[1362] da varlığıyla birlikte- sorumlulukları gündeme gelecektir[1363]. Yükümlülüğün kanundan veyahut şirket sözleşmesinden doğması arasında hiçbir fark yoktur. Müdürün kusurlu davranışı yapmak veya yapmamak biçiminde bir yükümlülüğe aykırılık şeklinde tezahür edebilir. TTK m. 626/2 ve 3 uyarınca müdürler *"şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemiş veya diğer tüm ortaklar yazılı olarak izin vermemişse, şirketle rekabet oluşturan bir faaliyette bulunamazlar"* ve *"ortaklar için öngörülmüş bulunan bağlılık yükümlülüğüne tabidir"*. Şu halde söylenebilir ki, müdürün bağlılık yükümlülüğünü veyahut onun bir tezahürü olan rekabet yasağını kusurlu bir şekilde ihlal etmesi sorumluluğuna yol açacaktır[1364].

Öte yandan, müdürlerin bu sorumluluktan kurtulması pek âlâ mümkündür. Nitekim genel kurulda alınacak bir ibra kararı, şirketin ilgili müdüre karşı tazminat talebinden vazgeçtiği anlamına gelecektir[1365]. Gerçekten de TTK m. 644/1, a'nın göndermesiyle uygulanacak olan TTK m. 558/2'ye göre *"şirket genel kurulunun, sorumluluktan ibraya ilişkin kararı, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak, şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkını kaldırır"*. Burada dikkat edilmesi gereken nokta şu iki

---

[1362] Sorumluluk için gereken diğer şartlar müdür sıfatı (yalnızca seçilmiş müdürlerin değil; fiili organ kavramına dâhil olanlarında sorumluluk kapsamında olduğu yönünde bkz. Feuz, s. 376, 377 ve orada dpn. 2761. Aynı görüşte bkz. Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 435), zarar, zarar ile yükümlülüğü ihlal edici davranış arasında uygun illiyet bağı ve son olarak kusurdur. Hemen belirtilmelidir ki, ortakların sorumluluğundan farklı olarak, müdürlerin kusurlu olduklarının davacı tarafından ispat edilmesi gereklidir; yoksa müdürler kusursuz olduklarını ispatlamayacaklardır(Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 716; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s 445). Öte yandan, objektifleştirilmiş kusur kriteri dolayısıyla artık kusuru ispat yükünün çok büyük bir öneminin kalmadığı yönünde bkz. Necla Akdağ Güney, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu,** Genişletiliğ Güncelleştirilmiş 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016, s. 320, 321.

[1363] *"...(S)orumluluk davasında da husumetin şirket müdürüne yöneltilmesi gerekmekte olup, ortak ve davalı şirkete husumet düşmemektedir. Bu durumda, davalılardan ortak ... ile davalı şirket yönünden davanın reddi yerine kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiş, bu nedenlerle kararın bozulması gerekmiştir..."* Y. 11. HD, E. 2019/6, K. 2019/7306, T. 19.11.2019 (Kazancı, erişim tarihi: 19.05.2023).

[1364] Rolf Watter/Katja Roth Pellanda, "Art. 812", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art. 812 N. 1-17, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 812 N. 14; Hans Rudolf Trüeb, "Art. 827", Vito Roberto, Hans Rudolf Trüeb (ed.), **GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere (Art. 772-1186 OR)/Bucheffektengesetz (Handkommentar zum Schweizer Privatrecht)** içinde s. 244-245, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2016, s. 245. Sadece kendisinin bağlılık yükümlülüğüne aykırı ve kusurlu davranışları müdürün sorumluluğuna yol açmaz; şayet müdür, diğer müdürlerin veyahut ortakların bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranışlarını biliyor ve buna rağmen harekete geçmiyorsa, bu durumda da sorumluluğu doğar (Blanc, s. 263, 264).

[1365] Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 757; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 473; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 407; Şener, Ortaklıklar, s. 429; Salih Canözü, **Anonim Şirketlerde İbra,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 200.

karar arasındaki farktır: *i)* ibra kararı ve *ii)* müdürler için de uygulanabilecek olan bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranışa genel kurulca verilebilecek olan onay kararı (TTK m. 613/son, son cümle). Eğer şirket sözleşmesinde bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranışa, diğer tüm ortakların yazılı onayı yerine genel kurul kararı ile onay verilebileceği öngörülmüş ve buna istinaden genel kurul yükümlülüğün ihlalini onaylamışsa, bu karar, ihlali onaylamayan ve fakat kararın alınmasına engel olamayan azınlık ortakları da bağlayacaktır. Zira genel kurul kararları toplantıya katılsın katılmasın, olumlu oy kullansın kullanmasın tüm ortaklar için bağlayıcıdır[1366] (bkz. TTK m. 423). Buna karşılık, ibraya olumlu oy vermeyen azınlık ortaklar, bağlılık yükümlülüğünü ihlal eden davranış ile ilgili olarak verilen bir ibra kararıyla bağlı değildir. Bu ortaklar ibra tarihinden itibaren altı ay içinde bağlılık yükümlülüğünü ihlalden kaynaklı bir tazminat davası açabilirler (TTK m. 558/2, son cümle).

C. CEZA KOŞULU

Hemen yukarıda, bağlılık yükümlülüğüne aykırlığın maddi hukuk kapsamında doğurduğu sonuçlardan ortağın ve müdür ortağın tazminat sorumluluklarını ele almaya çalıştık. Ortak ve müdür ortak tabi oldukları bu sorumluluk rejimi çerçevesinde, yükümlülüğünün ihlalinin neticesi olarak şirkete bir miktar tazminat ödemekle sorumludur. Öte yandan, şirketin tazminata hak kazanabilmesi için bağlılık yükümlülüğünü ihlal eden kusurlu eylemi, zararı ve zarar ile eylem arasındaki uygun illiyet bağını ispatlaması gerekmektedir. Teorik olarak zararın ispat edilmesi gerektiğini söylemek gayet kolaydır; oysa uygulamada gerek zararın varlığı gerekse miktarının belirlenmesi oldukça güçtür[1367]. İşte bu problemin daha en baştan önüne geçmek amacıyla bağlılık yükümlülüğünün ihlali halinde uygulanacak bir ceza koşulu öngörülebilir[1368]. Bu yönüyle önleyici bir işleve sahip olan ceza koşulu, aynı zamanda muhataplarının bağlılık

[1366] TTK m. 423'te belirtilen esaslar yalnızca anonim şirketler için değil, limited şirketler için de geçerlidir (Şener, Limited Ortaklık, s. 602, 603).
[1367] Markus Widmer/Renato Costantini/Felix R. Ehrat, "Art. 160", Corinne Widmer Lüchinger/David Oser (Ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-I Art 1- 529 OR** içinde Art. 160 N. 1-27, 7. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2019, Art. 160 N.1; Felmann/Müller, BKomm OR Art. 536, s. 631; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 175; Blanc, s. 266.
[1368] Ceza koşulu borcun hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi hali için kararlaştırılır (Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 1339, Gümüş, Borçlar Genel, s. 1008). Aynı yönde bkz. Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 33; Widmer/Costantini/Ehrat, BSK OR-I, Art. 160 N. 7.

yükümlülüğüne uymaları konusunda da caydırıcı bir etkiye sahip olacaktır[1369]. Zira ceza koşulunun varlığı, ortağı veya müdür ortağı yükümlülüğe uygun davranma hususunda baskı altına alır[1370].

Ceza koşulu, şirketin hukuki durumunu da iyileştirmektedir[1371]. Şöyle ki, şirket, bağlılık yükümlülüğün ihlali halinde meydana gelen zararı ispatlamak zorunda olmaksızın doğrudan ceza koşulu ile kararlaştırılan edimin[1372] ifasını talep edebilecektir[1373]. Hatta ceza koşulunun talep edilebilmesi için şirketin bir zarara uğramış olmasına da gerek yoktur (TBK m. 180/1). Şirketin bağlılık yükümlülüğünün ihlal edildiğini ispatlaması tek başına yeterli olacaktır[1374]. Bu sayede şirket basit bir yoldan tazminat elde etmiş olur[1375].

Sonuç itibariyle, ceza koşulu, bağlılık yükümlülüğünün ihlalinin yaptırıma tabi tutulması bağlamında etkili bir hukuki imkân olarak karşımıza çıkmakta ve iki önemli fonksiyonu icra etmektedir: *i)* ceza koşulu her şeyden önce lehtar şirketin menfaatlerinin korunmasına hizmet eder *ii)* bağlılık yükümlülüğünün ihlalinin sonuçlarını telafi ederek ikame edici bir işlev *(Ersatzfunktion)* görür[1376].

TTK m. 577/1, f uyarınca, bağlılık yükümlülüğünün ihlali halinde başvurulacak ceza koşulunun bağlayıcı olabilmesi için şirket sözleşmesinde gösterilmesi gerekir[1377]. Şirket sözleşmesinde kararlaştırılan ceza koşuluna[1378] TBK m. 179 vd. hükümleri kıyasen

---

[1369] Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 175; Blanc, s. 266; Karakılıç, s. 345.

[1370] Gümüş, Borçlar Genel, s. 1008; Peter Gauch/Walter R. Schluep/Jörg Schmid/Heinz Rey/Susan Emmenegger, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil Band II,** 10. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2014, s. 338

[1371] Aynı yönde Gümüş, Borçlar Genel, s. 1008; Widmer/Costantini/Ehrat, BSK OR-I, Art. 160 N. 1. Felmann/Müller, BKomm OR Art. 536, s. 630. Kooperatifler bakımından da ceza koşulu öngörülebilir (Hans Nigg, "Art. 866", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art. 866 N. 1-12, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 866, N. 12).

[1372] Bu edim çoğunlukla bir miktar paranın ödenmesidir. Ancak vermek, yapmak veya yapmamak şeklinde bir edim de kararlaştırılabilir (Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 1338; Gümüş, Borçlar Genel, s. 1013; Karakılıç, s. 346; Feuz, s. 257).

[1373] Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 1337; Gümüş, Borçlar Genel, s. 1019.

[1374] Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 1343; Gümüş, Borçlar Genel, s. 1018; Fellmann/Müller, BKomm OR Art. 536, s. 631; Blanc, s. 267; Feuz, s. 256.

[1375] Felmann/Müller, BKomm OR Art. 536, s. 630.

[1376] Gümüş, Borçlar Genel, s. 1008; Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 1337; Blanc, s. 266; Gauch/Schluep/Schmid/ Rey/Emmenegger, s. 338; Widmer/Costantini/Ehrat, BSK OR-I, Art. 160 N. 7.

[1377] Esas sermaye payının devri söz konusu ise ceza koşulu devir sözleşmesinde gösterilmelidir (Şener, Limited Ortaklık, s. 301, 302).

[1378] Bağlılık yükümlülüğünün uygulanmasını sağlamak amacıyla başvurulacak ceza koşulunun mutlaka şirket sözleşmesi ile düzenlenmesi şart değildir. Ortaklar borçlar hukuku (TBK m. 179 vd) anlamında

uygulanır[1379]. TBK m. 179/1'e göre bir ceza koşulu kararlaştırılmışsa alacaklı kural olarak ya borcun ya da cezanın ifasını talep edebilir. Şu halde, bağlılık yükümlülüğünün ihlali vukuunda şirket ceza koşulunun yerine getirilmesini talep ederse bağlılık yükümlülüğüne uyulması isteminden vazgeçmiş sayılacaktır[1380]. Hiç şüphesiz bu sonuç, ceza koşulu ile umulan faydaya terstir[1381]. Zira bağlılık yükümlülüğünün ceza koşulu ile desteklendiği durumlarda şirketin hedeflediği sonuç bağlılık yükümlülüğünden vazgeçilmesi değil; bilakis yükümlülüğe uyulmasının sağlanmasıdır[1382]. Dolayısıyla ceza koşulu, kümülatif olarak bağlılık yükümlülüğüne uyulması ile birlikte talep edildiği takdirde[1383] etkili bir koruma sağlayacaktır[1384]. Öte yandan, ceza koşulunun yalnızca bir seferlik ihlal için mi yoksa tekrar eden her ihlal için de mi talep edilebileceği tartışma konusu olabilir. Yine bu durumda dahi şirketin iradesinin, bağlılık yükümlülüğünün her ihlalinde ceza koşulun uygulanacağı yönünde olduğunu söylemek gerekir[1385]. Bu nedenle, tüm bu hususların, özellikle hangi koşullar altında hangi davranışların ceza koşuluna tabi olduğunun şirket sözleşmesinde açıkça belirtilmesi, anlaşmazlıkların önüne geçilmesi bakımından isabetli olacaktır[1386].

yapacakları bir sözleşme ile de aynı sonuca ulaşabilirler (Feuz, s. 256, 257). Şayet, şirket sözleşmesi ile ceza koşulu kararlaştırılmazdan önce borçlar hukuku anlamında ceza koşulu sözleşmesi yapılmışsa, şirket sözleşmesinde sonradan yapılan düzenleme bu sözleşmelerin geçerliliğini etkilemez (Blanc, s. 266).

[1379] Blanc, s. 266.

[1380] Gümüş, Borçlar Genel, s. 1020; Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 1341; Fellman/Müller, BKomm OR Art 536, s. 631.

[1381] Fellman/Müller, BKomm OR Art 536, s. 631; Blanc, s. 267.

[1382] Bu sonuç, ceza koşuluna ilişkin sözleşme hükümünün amacından da çıkarılabilir (Blanc, s. 267).

[1383] BK'nın ceza koşuluna yönelik hükümleri, cezanın indirilmesine ilişkin hüküm hariç, emredici nitelikte değildir (Fikret Eren, Borçlar Genel, s. 1337).

[1384] Blanc, s. 267; Fellman/Müller, BKomm OR Art 536, s. 631.

[1385] Feuz, s.259.

[1386] Ceza koşulunun somutlaştırılmasına yönelik yapılacak düzenlemeler şirket sözleşmesinin hacmini arttırabileceği için bu düzenlemelerin bir iç yönerge temelinde yapılması mümkündür (Feuz, s. 258). Zira ceza koşulunun içeriğinin belirlenmesinde ortaklar geniş bir irade serbesitisine sahiptirler. Ortaklar kanunen öngörülmüş bağlılık yükümlülüğüne (TTK m. 613) veya kendilerinin belirlediği diğer bağlılık yükümlülüklerine (TTK m.606) yahut bunlardan bazılarına uyulmasının sağlanması amacıyla ceza koşulu kabul edebilirler ve bu şekilde şirketin ihtiyaçlarına cevap verebilirler (Rino Siffert/Marc Pascal Fischer/Martin Petrin, "Art. 776a", Baker & McKenzie (ed.), **GmbH-Recht (Stämpflis Handkommentar)** içinde s. 20-34, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2008, s. 27). Fakat bu noktada TTK m. 606/2, ilk cümle'nin göz ardı edilmemesi gerekir. Bu hükme göre, ceza koşulunun konusu, kapsamı, koşulları ve diğer önemli noktalar şirket sözleşmesinde belirtilmelidir. Eğer iç yönerge ile düzenlenen ceza koşulu bakımından, söz konusu hükme uyulması konusunda şüphe varsa, sözleşmenin hacminin artması pahasına da olsa ceza koşulunun şirket sözleşmesinde öngörülmesi daha isabetli olacaktır (Feuz, s. 258).

D. İŞLEMİN ŞİRKET ADINA YAPILMIŞ SAYILMASI veya MENFAATİN ŞİRKETE AKTARILMASI

Rekabet yasağına aykırılık halinde başvurulabilecek bir yol olarak mevzuatta gösterilen[1387], rekabet yasağına aykırı işlemin, yasağın lehtarının adına yapılmış sayılması veya bu işlemden doğan menfaatlerin lehtara devredilmesi şeklindeki hukuki talep, bağlılık yükümlülüğünün, özellikle de bu yükümlülükten türetilecek bir rekabet yasağının ihlali halinde başvurulabilir niteliktedir[1388]. Bağlılık yükümlülüğünün ihlalinin yaptırımına ilişkin yasal bir düzenleme bulunmadığından, kollektif şirket ortaklarının rekabet yasağına aykırı hareketi halinde uygulanacak olan TTK m. 231'in kıyasen tatbik edilmesi ile aynı yaptırımın limited şirket ortakları bakımından da geçerli olacağı kanaatindeyiz[1389]. Buna göre, bir limited şirket ortağı bağlılık yükümlülüğüne aykırı davrandığı takdirde şirket, tazminat istemenin yanı sıra yükümlülüğü ihlal eden işlemin şirket adına yapılmış sayılmasını veya bu işlemden doğan menfaatin şirkete aktarılmasını talep edebilir.

TTK m. 231/1 lafzı itibariyle değerlendirildiğinde hem tazminat hem de yükümlülüğe aykırı işlemin veya getirisinin devredilmesine yönelik talebin bir arada ileri sürülemeyeceği sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak bu durum, limited şirketin çıkarlarını korumak yönünden her zaman doğru olmayabilir[1390]. Bu nedenle, hakkaniyetin gerektirdiği ölçüde[1391] her iki talep kümülatif olarak ileri sürülebilmelidir[1392]. Bununla

[1387] Örneğin bkz. TTK m. 231, 396/1; TBK m. 553/2.

[1388] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 31. Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin bağlılık yükümlülüğünü ve rekabet yasağını ihlal etmeleri durumunda bu yaptırıma başvurulabileceği yönünde bkz. Rolf Watter/Katja Roth Pellanda, "Art. 717", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art. 717 N. 1-42, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 717 N. 18.

[1389] Aynı yönde bkz. Akkale Çelebi, s. 213. Doktrinde *Amstutz/Chappuis* bu durumda ticari temsilcinin rekabet yasağına düzenleyen OR Art. 464 Abs. 2'nin kıyasen uyglanabileceğini belirtmektedir (Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 31). Bu görüşte ayrıca bkz. Watter/Roth Pellanda, BSK OR-II, Art. 717 N. 18.

[1390] Aynı yönde bkz. Kırca, Ticari Mümessillik, s. 179, 180.

[1391] İşlemin şirket adına yapılmış sayılması yahut menfaatin devrine rağmen karşılanamayan bir zarar söz konusu ise zararın tazmini ile bu açığın kapatılmasına imkân sağlanır (Kırca, Ticari Mümessillik, s. 179, 180).

[1392] Kırca, Ticari Mümessillik, s. 179, 180; Blanc, s. 269; Oruç Hami Şener, **Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi,** 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s. 352, 353; Rolf Watter, "Art. 464", Corinne Widmer Lüchinger/David Oser (Ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-I Art 1- 529 OR** içinde Art. 464 N. 1-12, 7. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2019, Art. 464 N. 10.

birlikte bu durum limited şirket için bir zenginleşme aracı olarak değerlendirilmemelidir[1393].

Şirket ihlali gerçekleştiren ortaktan, ihlal sonucunda elde ettiği tüm değerlerin devrini, özellikle alacakların temlikini ve aynî hakların devrini isteyebilir[1394]. Fakat bu durumun işlemin diğer tarafına herhangi bir etkisi yoktur. Başka bir anlatımla, şirket, yükümlülüğü ihlal eden işlemin şirket adına yapılmış sayılmasını veyahut bu işlemden doğan menfaatin şirkete aktarılmasını talep etmekle, ilgili işlemin tarafı haline gelmez[1395]. Ayrıca şirketin bu taleplerde bulunabilmesi için herhangi bir zarara uğraması da şart değildir[1396]. Bu nedenle, söz konusu hukuki imkân, bağlılık yükümlülüğünün ihlali neticesinde zararın kanıtlanmasının zor olduğu durumlar bakımından önem arz etmektedir[1397].

IV. ŞİRKETLER HUKUKU BAKIMINDAN ÖZEL SONUÇLARI

A. ÖN AÇIKLAMALAR

Ortağın bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmesi durumunda şirketler hukuku bakımından çeşitli sonuçlar doğacaktır. Bu çeşitlilik ortağın aynı zamanda müdür sıfatını taşıması durumunda daha da fazlalaşacaktır. Örnek olarak, ortağın bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmesi onun şirketten çıkarılmasına veya diğer ortakların çıkmasına, hatta duruma göre şirketin feshine yol açabilir. Ortağın aynı zamanda müdür sıfatını taşıması ve tabi olduğu bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmesi durumunda ise bu seçeneklere ek olarak, müdürlük sıfatına özgü azil veya yetkilerin kısıtlanması gibi yaptırımlar da gündeme gelebilir.

Tüm bu sayılan yaptırımların ortak noktası, bağlılık yükümlülüğünün ihlalinin anılan yaptırımlar için haklı sebep teşkil etmesidir. Haklı sebebin mevcudiyeti ise bir

[1393] Watter, BSK OR-I, Art.464 N. 10; Kırca, Ticari Mümessillik, s. 180; Şener, Ticari Temsilci, s. 352.
[1394] Watter, BSK OR-I, Art.464 N. 8; Fellmann/Müller, BKomm OR Art. 536, s. 629.
[1395] Kırca, Ticari Mümessillik, s. 179. Aynı yönde Şener, Ticari Temsilci, s. 351.
[1396] Fellmann/Müller, BKomm OR Art. 536, s. 630. Zira bu hususta amaç, bağlılık yükümlülüğünü ihlal eden kişileri, elde ettikleri faydandan mahrum bırakmak ve bu sayede ihlalin tekrarlanması konusunda onları caydırmaktır (Karakılıç, s. 348).
[1397] Karakılıç, s. 349; Blanc, s. 269; Akkale Çelebi, s. 214.

takdir meselesidir. Bu itibarla, haklı sebebin varlığı her somut olay bağlamında değerlendirilmelidir[1398].

Nihayet, bağlılık yükümlülüğünün ihlalinin şirketler hukuku bakımından ortaya çıkardığı son bir sonuç olarak oy hakkının yükümlülüğe aykırı kullanılmasının ilgili genel kurul kararının iptaline yol açabileceğini de zikredelim[1399].

B. MÜDÜR ORTAĞIN YETKİLERİNİN SINIRLANDIRILMASI ve AZLİ

1. Azil

TTK m. 630/1'e göre *"genel kurul, müdürü veya müdürleri görevden alabilir, yönetim hakkını ve temsil yetkisini sınırlayabilir"*. Genel kurulun bu yetkilerini kullanabilmesi için gündemde ilgİli bir maddenin bulunması zorunluğu olmadığı gibi haklı bir nedenin varlığı da aranmaz[1400]. Başka bir anlatımla, genel kurulun müdür veya müdürlerin yetkilerini elinden almak veya kısıtlamak hakkı mutlaktır[1401].

Öte yandan, müdür ortağın bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranışı kendisine duyulan güveni zedeleyebilir ve bu durum şirket ve diğer ortaklarla arasındaki ilişkisi

---

[1398] Christoph Stäubli, "Art. 821", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art 821 N.1-23, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 821 N. 18. Türk hukuku bakımından bkz. Şener, Limited Ortaklık, s. 981, 982.

[1399] Akın, s. 83; Şener, Limited Ortaklıklar, s. 472; Feuz, s. 372 vd.

[1400] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 613, 614; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 255; Urs Gasser/Christian Eggenberger/Richard Stäuber, "Art. 815", Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser (ed.), **Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht (Orell Füssli Kommentar)** içinde s. 2582-2584, 4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag, 2023, s. 2582; Rolf Watter, "Art. 815", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art. 815 N. 1-20, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 815 N. 4; Brigitta Kratz, "Art. 815", Vito Roberto, Hans Rudolf Trüeb (ed.), **GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere (Art. 772-1186 OR)/Bucheffektengesetz (Handkommentar zum Schweizer Privatrecht)** içinde s. 211-214, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2016, s. 211. Buna karşılık Yargıtay vermiş olduğu bir kararında, eğer gündemde madde yoksa müdürün azledilebilmesi için haklı bir sebebin bulunması gerektiğine hükmetmiştir (Y 11 HD, E. 2016/3379, K. 2017/5392, T. 16.10.2017). *Şener* de aynı kanaattedir (Karar için bkz. Oruç Hami Şener, **Yeni TTK Döneminde Anonim ve Limited Ortaklıklara İlişkin Verilen Yargıtay Emsal Kararların Değerlendirilmesi,** 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 853 vd).

[1401] Buna karşılık, mehaz İsviçre limited şirketler hukukunda özden organ ilkesi halen geçerli olduğu için şirket sözleşmesiyle yönetim ve temsil görevi kendisine bırakılan müdür, ancak şirket sözleşmesinin değiştirilmesi suretiyle görevden alınabilir; yoksa genel kurul onu azledemez (Watter, BSK OR-II, Art. 815 N. 5; Kratz, CHK OR Art. 815, s. 213; Rino Siffert/Marc Pascal Fischer/Martin Petrin, "Art. 815", Baker & McKenzie (ed.), **GmbH-Recht (Stämpflis Handkommentar)** içinde s. 286-290, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2008, s. 288).

üzerinde kalıcı bir olumsuz etki bırakabilir. Bu nedenle, bağlılık yükümlülüğüne aykırı bir davranış, müdür ortağın genel kurul tarafından azledilmesine yol açabilir[1402] (TTK m. 630/1). Müdürün azli için genel kurulda aranacak karar nisabı, şirket sözleşmesinde başkaca bir düzenleme yoksa toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğudur (TTK m. 620)

2. Müdür Ortağın Yetkilerinin Sınırlandırılması

Bağlılık yükümlülüğünü ihlal eden müdür ortağın genel kurul tarafından azledilmesi her zaman mümkün olmayabilir. Şayet bağlılık yükümlülüğünü ihlal eden müdür, aynı zamanda çoğunluk esas sermaye payına sahip ise müdürün genel kurulca azledilebilmesi kâğıt üstünde kalmış bir yetkiden ibaret olacaktır. İşte bu noktada azınlık ortakların imdadına TTK m. 630/2 bir teminat hükmü *(Sicherheitsklausel)* olarak yetişecektir[1403]. Gerçekten de şirketin işleyişi ve menfaatleri müdür ortak tarafından tehlikeye atılıyorsa, genel kurulun çoğunluk kararı gerekmeksizin, müdürün yetkilerine ket vurulabilmelidir. TTK m. 630/2 hükmüne göre *"her ortak, haklı sebeplerin varlığında, yöneticilerin yönetim hakkının ve temsil yetkisinin kaldırılmasını veya sınırlandırılmasını mahkemeden isteyebilir"*.

Burada akla gelebilecek bir soru, bağlılık yükümlüğünü ihlal eden davranışın müdür ortağın azli veya yetkilerinin elinden alınması için haklı sebep teşkil edip etmeyeceğidir. Kanun koyucu TTK m. 630/3 hükmünde bu soruyu cevaplamıştır. Buna göre bir müdürün, bağlılık yükümlülüğünü ağır bir şekilde[1404] ihlal etmesi veya şirketin

[1402] Feuz, s. 379.
[1403] Şener, Limited Ortaklık, s. 777; Karakılıç, s. 356; Blanc, s. 270; Feuz, s. 380, 381.
[1404] "Ağır bir şekilde" ifadesinin lafzı itibariyle değerlendirilmemesi, *"güveni sarsacak veya şirkete önemli zarar verecek"* şeklinde anlaşılması gerektiği yönünde bkz. Tekinalp, Sermaye Ortaklıklar, s. 614. Aynı yönde Şener, Limited Ortaklık, s. 782, 783. Öte yandan, bağlılık yükümlülüğünün önemsiz ihlalleri azil ve yetkilerin geri alınması için haklı sebep teşkil etmez (Feuz, 382).

yönetimi için gereken niteliklerini kaybetmesi, onun azli veya yetkilerinin elinden alınması[1405] için açılacak davada[1406] haklı sebep olarak kabul olunacaktır[1407, 1408].

C. ORTAĞIN ŞİRKETTEN ÇIKARILMASI ve DİĞER ORTAKLARIN ÇIKMASI

1. Ortağın Çıkarılması

Limited şirketlerde bir ortağın şirketten çıkarılması kurumu, ortaklar arasındaki yakın ilişkiyi gözetmektedir. Anılan kurum, bu yakınlığın bozulup şirket ilişkisinin devamının imkânsız görüldüğü hallerde şirket için bir çözüm önerisi getirir[1409]. Ortağın çıkarılması kurumunda ilişkinin sürdürülmesinin beklenilememesi *(Unzumutbarkeit)*

[1405] Müdür ortağın yetkileri TTK m. 629/1 göndermesiyle uygulanacak olan TTK m. 371/3 uyarınca yalnızca merkezin veya bir şubenin işleriyle ya da birlikte imza ile sınırlanabilir: *"... Mahkemece, bu nedenle davalı müdürün yapacağı tüm işlemlerin kayyımın onayına tabi tutulmasına karar verilmiştir. Mahkemece, bu kararın dayanağı olarak TTK 630/2 ve 3. maddeleri gösterilmiş ise de, bu maddelerde müdürün yetkisinin sınırlandırılabileceği belirtilmiş olup, maddedeki sınırlandırmanın amacı müdürün yetkisi dahilinde yaptığı işlerin kayyım onayına tabi tutulması değildir. Böyle bir yorum, TMK'da düzenlenen kayyımlık müessesesi ile bağdaşmadığı gibi TTK'nın 629/1. maddesinin atfıyla limited şirketlerede uygulanması mümkün olan TTK'nın 371/3. maddesi gereğince, ancak temsil yetkisinin sadece merkezin veya bir şubenin özgülendirilmesine veya birlikte kullanılmasına ilişkin sınırlandırılmalar geçerli olup, TTK'nın 630/2 ve 3. fıkralarında belirtilen sınırlandırmada ancak kanunda belirtilen bu hallere ilişkin olarak yapılabilir…"* Y. 11. HD, E. 2018/4319, K. 2019/5759, T. 24.09.2019 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 02.06.2023).

[1406] Bu dava limited şirkete değil, müdür ortağa yöneltilir: *"... (D)avalı ...'ın şirket menfaatine olmayan gerekçelerle borcun takibinde gerekli özen ve bağlılık yükümünü yerine getirmeyerek takipten kaçındığı, dava dışı Gülvan Turz. Nak. İnş. Tic. ve San. Ltd. Şti.'nin alacak takibinin sürüncemede kaldığı, zarara uğradığı ... bu davranışların TTK 630. maddesinde belirtilen "özen yükümlülüğünün ağır bir şekilde ihlal edici davranış" niteliğinde bulunduğu, davalının müdürlük yetkisinin devamı halinde şirketin daha büyük zararlar altına girme ihtimalinin yüksek olduğu gerekçesiyle davanın kabulü ile davalının dava dışı Gülvan şirketi müdürlüğünden azline karar verilmiştir…"* Y. 11. HD, E. 2019/283, K. 2019/7105, T. 12.11.2019, (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 02.06.2023).

[1407] *"... Davacının, dava dışı bankaya olan borcu, davalı müdür tarafından temlik alınmış, daha sonra da bu borcun tahsili için başlatılan icra takibinde davacının söz konusu şirket hissesine haciz konulması talep edilmiş ve bu talep kabul edilerek davacının şirket hissesi haczedilmiştir. Esasen davacının iddiası da kendisine ait şirket hisselerinin, şirketin diğer ortağı ile onun eşi olan davalı şirket müdürü tarafından ele geçirilmek istendiği yönündedir. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, davalı müdürün, özen ve bağlılık yükümünü ağır bir biçimde ihlal ettiği sonucuna varılmalıdır. Bu itibarla mahkemece, asıl davalı şirket müdürünün azli için haklı nedenlerin oluştuğunun kabulü ile sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde yanılgılı değerlendirme ile hüküm tesisi doğru olmamış, hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir…"* Y. 11. HD, E. 2015/5893, K. 2016/2550, T. 08.03.2016 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 02.06.2023).
Haklı sebebin gerçekleşmesinde müdürün kusurunun önemi yoktur. Müdür kusursuz da olsa azledilebilir (Şener, Limited Ortaklık, s. 784).

[1408] Mehaz İsviçre hukukunda, TTK m. 630/3'e benzer bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte, hâkim öğreti ve İsviçre Federal Mahkemesi bağlılık yükümlülüğü ve onun tezahürü olan rekabet yasağı ihlalinin, mahkeme kararıyla müdürün azledilmesi veya yetkilerinin kısıtlanması için haklı sebep kabul edileceğini ifade etmektedir (Blanc, s. 271; Watter, BSK OR-II, Art. 815 N. 11).

[1409] Şener, Limited Ortaklık, s. 872; Tekinalp, s. 565; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 821; Karakılıç, s. 360; Blanc, s. 273, 274; Feuz, s. 366; Nihat Taşdelen, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2011, s. 207, 208.

şirket açısından değerlendirilir[1410]. Başka bir anlatımla, şirket tüzel kişiliği, kendisi açısından şirket ilişkisinin devamının çekilmez hale geldiğini iddia ederek ortağın çıkarılmasını ister (TTK m. 640/son). Bu nedenle, çıkarılma sebebi, çıkarılması istenen ortağın davranışından veya kişisel özelliklerinden kaynak bulacaktır[1411]. Yine aynı sebepten ötürü, ortağın çıkarılması istemiyle dava açmak hakkı yalnızca şirkete aittir[1412].

TTK m. 640/son hükmüne göre şirket, haklı sebeplerin varlığı halinde ortağın şirketten çıkarılmasını mahkemeden talep edebilir. Bu doğrultuda, haklı sebepler olarak ortağın bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmesi gösterilebilir[1413]. Bağlılık yükümlülüğünün ihlalinin haklı sebep olarak değerlendirilmesi bağlamında dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır[1414]. Bağlılık yükümlülüğünü ihlal eden ortağın şirket içindeki pozisyonu, sahip olduğu nüfuz gücü, şirketin sermaye yahut kişisel ögeler ağırılıklı olarak yapılandırılıp yapılandırılmadığı gibi hususlar haklı sebebin tayininde göz önünde bulundurulmalıdır[1415]. Ayrıca ihlalin şekli ve yoğunluğu da bir ölçüt olarak hesaba

---

[1410] Reto Sanwald, **Austritt und Ausschluss aus AG und GmbH**, 1. Auflage, Zürich, Dike Verlag, 2009, s.388; Taşdelen, s. 207; Rino Siffert/Marc Pascal Fischer/Martin Petrin, "Art. 823", Baker & McKenzie (ed.), **GmbH-Recht (Stämpflis Handkommentar)** içinde s. 332-334, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2008, s. 333.

[1411] Şener, Limited Ortaklık, s. 909; Taşdelen, s. 223; Karakılıç, s. 364; Sanwald, s. 388; Siffert/Fischer/Petrin, SHK OR Art. 823, s. 333; Christoph Stäubli, "Art. 823", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art 823 N.1-7, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 821 N. 1. Aynı yönde bkz. Taşdelen, s. 208.

[1412] Sanwald, s. 386; Stäubli, BSK OR-II, Art. 823 N. 5; Blanc, s. 274; Taşdelen, s. 221, 222. *"... Dava davalı şirket ortağının haklı sebeplerle limited şirket ortaklığından çıkarılması, kabul edilmediği takdirde davalı şirketin fesih ve tasfiyesine karar verilmesi istemine ilişkindir. Mahkemece, davalı ... 'ın TTK'nın 640. maddesi çerçevesinde şirket ortaklığından çıkarılmasını ancak şirketin talep edebileceği ve bu nedenle ortaklıktan çıkarılma davasında davacının aktif dava ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle dava reddedilmiş..."* Y. 11. HD, E. 2019/2274, K. 2020/420, T. 15.01.2020, (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 03.06.2023).

Benimsediğimiz görüş doğrultusunda, TTK m. 255/3'ün kıyasen uygulanmasıyla şirketin bu davayı açmaması durumunda bireysel olarak her bir ortağın dava açma hakkına sahip olması gerektiği kanaatindeyiz (bkz. yukarıda Üçüncü Bölüm, II, B, 1, b).

[1413] Taşdelen, s. 224; Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 79; Şener, Limited Ortaklık, s. 909; Wohllman, s. 149; Sanwald, s. 389.

"... (D)avalı ...'nun, diğer ortakların muvafakatini almadan ....2003 tarihinde %99 hissedar olduğu davalı ... Şirketi'ni kurduğu ... davacı şirkette müdürlük yapan davalının ... başka bir şirket kurmasının rekabet yasağına aykırı olup ortaklar arasındaki güven ilişkisini sarstığı, ortaklıktan çıkarmaya ilişkin muhik sebep teşkil ettiği ... gerekçesiyle ... davalı ...'nun davacı şirket ortaklığından çıkarılmasına..." Y. 11. HD. E. 2014/8052, K. 2014/12856, T. 04.07.2014 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 03.06.2023).

[1414] Zira ihraç kurumu, son çare ilkesine tabi olması nedeniyle ancak belirli yoğunluktaki haklı sebeplerin varlığı halinde başvurulabilecek bir yoldur (Taşdelen, s. 223, 223; Sanwald, s. 386, 387. Aynı yönde Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 76; Şener, Limited Ortaklık, s. 908). Ortağın çok istisnai durumlarda çıkarılabilmesi gerektiği yönünde bkz. Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N. 31.

[1415] Karakılıç, s. 367; Akkale Çelebi, s. 211.

katılmalıdır[1416]. Bu minvalde örneğin, açıkça şirkete zarar vermek kastıyla yapılan bir ihlal çıkarma için haklı sebep kabul edilebilecekken, gayri ihtiyari yahut önemsiz ve hatta kısa süreli ihlaller haklı sebep teşkil etmeyebilir[1417]. Şu halde, ortağın şirketten çıkarılması talebiyle açılan bir davada mahkeme her somut olay bazında ve her şirketin yapısına göre değerlendirme yapmalı ve duruma göre bir karar vermelidir[1418].

Şirket sözleşmesinde ortağın çıkarılmasını gerektirecek sebepler öngörülebilir (TTK m. 640/1). Bu sebeplerin mutlaka şirket sözleşmesinde gösterilmesi gerekir (TTK m. 577/1, l). Bu itibarla şirket sözleşmesinde, bağlılık yükümlülüğüne aykırılığın ortağın şirketten çıkarılabilmesi için yeterli bir sebep olarak kararlaştırılması mümkündür[1419]. Bu sayede hem şirketin çıkarma talebi açısından belirsizlik[1420] taşıyan haklı sebep kavramı somutlaştırılmış hem de hukuk güvenliği sağlanmış olur[1421]. Artık bu durumda, yükümlülüğün ihlal edilmesi, başkaca koşul aranmaksızın[1422] ortağın şirketten çıkarılması için yeterli bir sebep oluşturur[1423]. Şirket sözleşmesinde gösterilen bir nedene dayanılarak alınan çıkarma kararının iptali davasında mahkemenin yapacağı iş, çıkarılma davasına sebep olan eylemin şirket sözleşmesinde gösterilen çıkarma sebebi çatısı altına girip girmediğini incelemekten ibarettir[1424]. Dikkat edilirse, bu ihtimalde bir yetki

---

[1416] Blanc, s. 274. Öte yandan, ortağın kusurlu olması şart değildir (Şener, Limited Ortaklık, s. 908; Çamoğlu, Limited Ortaklık, s.80; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 822; Sanwald, s. 389).

[1417] Feuz, s. 367. Ortağın haklı taleplerini dava açarak ileri sürmesi, bilgi alma ve inceleme hakkını kullanarak şirketten izahat istemesi, genel kurul toplantısında şirketin yönetimi konusunda eleştirilerde bulunması -kural olarak- çıkarılması için haklı sebep teşkil etmez (Şener, Limited Ortaklık, s. 910). Keza bir ortağın sermaye borcunu yerine getirmekte temerrüde düşmesi de haklı sebep sayılmaz (Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 83). *"... Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, dava tarihi itibariyle davalının sermaye koyma borcu bulunmadığı, davalı ortağın şirketin faaliyetleri hakkında bilgi istemek, alınan kararlara çekimser kalmak, şirket aleyhine dava açmak ve tanıklık yapmak şeklindeki fiillerinin şirketten ihraç için haklı sebep sayılamayacağı, davanın ispatlanamadığı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir..."* Y. 11 HD, E. 2016/6977, K. 2018/94, T. 09.01.2018 (karararama.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 03.06.2023).

[1418] Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 76; Şener, Limited Ortaklık, s. 910; Taşdelen, s. 181, 182. Mahkemenin vereceği karar ileriye (ex nunc) etkilidir (Stäubli, BSK OR-II, Art. 823 N. 6).

[1419] Sanwald, s. 399; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 306; Feuz, s. 368, 369, Taşdelen, s. 185.

[1420] Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 75, 76; Şener, Limited Ortaklık, s. 908; Sanwald, s. 143 vd.

[1421] Taşdelen, s. 215, 216; Sanwald, s. 394 vd. Aynı yönde Blanc, s. 271

[1422] Şirket sözleşmesinde öngörülen bir sebebe dayanılarak şirketten çıkarılma durumunda dahi mahkeme kararının gerektiği hususunda bkz. Sanwald, s. 395. Hukukumuz açısından, şirket sözleşmesinde öngörülen sebebe dayanılarak ortağın çıkarılmasında genel kurul kararı yeterlidir (Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 74; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 816; Şener, Limited Ortaklık, s. 900)

[1423] Sanwald, s. 395; Germann, s. 910. Şirket sözleşmesinde çıkarılma sebebi olarak gösterilen olguların mutlaka haklı sebep teşkil etmesi de gerekmez (Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 74; Taşdelen, s. 217; Şener, Limited Ortaklık, s. 900).

[1424] Sanwald, s. 395; Germann, s. 910. Şayet dava konusu eylem, şirket sözleşmesinde öngörülen çıkarma sebebinin kapsamına girmiyorsa, şirket TTK m. 640/3 uyarınca haklı sebebe dayanarak çıkarma davası

kaymasının olduğu söylenebilecektir. Zira neyin çıkarma sebebi teşkil ettiğini artık mahkeme değil, ortaklar belirlemektir[1425]. Ortaklar bağlılık yükümlülüğünün ihlalini çıkarılma sebebi olarak göstermekle, bir ortağın şirketten çıkarılabilmesi için gerekli olan ön koşulu -haklı sebebi- en başından tanımlamış olmaktadır. Eğer şirketten çıkarılma sebepleri, sonradan şirket sözleşmesinin değiştirilmesi suretiyle öngörülmek isteniyorsa, şirket sermayesinin tamamını temsil eden ortakların genel kurul toplantısına oy birliği ile karar alması gerekmektedir (TTK m. 621/son).

Bir ortağın haklı sebeple şirketten çıkarılması istemiyle dava açılabilmesi veya şirket sözleşmesinde öngörülen sebeple çıkarılması için genel kurulda karar alınması gerekmektedir[1426]. Çıkarma kararı önemli kararlardan sayıldığı için aranacak olan nisap -şirket sözleşmesinde daha ağır bir nisap öngörülmemişse (TTK m. 621/2)- genel kurul toplantısında temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunmasıdır (TTK m. 621/1, h). Burada dikkati çeken önemli bir nokta, ilgili toplantıda şirketten çıkarılması istenen ortağın da oy kullanabileceğidir[1427]. Hiç şüphesiz bu durumda, çoğunluk esas sermaye payına sahip ortak veya nitelikli bir azınlık şirketten çıkarılması yönünde karar alınabilmesinin önüne geçebilecektir[1428]. Böyle bir senaryoda, diğer ortakların de lege

açabilir (Feuz, s. 368).

[1425] Blanc, s. 271.

[1426] Stäubli, BSK OR-II, Art. 823 N. 2; Şener, Limited Ortaklık, 900, 904; Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 76. *"... Bu nedenle işbu davada dava şartı olan nitelikli çoğunluk tarafından alınan ortaklıktan çıkarmaya ilişkin genel kurul kararı bulunmadığı gözetilerek karşı davanın dava şartı yokluğundan reddine karar vermek gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir..."* Y. 11 HD E. 2019/3224, K. 202/2963, T. 17.06.2020 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 04.06.2023). İki ortaklı şirkette ortağın haklı sebeple şirketten çıkarılması için genel kurul kararı alınmasının gerekmediği, davanın gerçek taraflarının şirketin ortakları olduğu ve burada haklı sebebe dayalı çıkarma davasının actio pro socio'da doğduğu yönünde bkz. Şener, Limited Ortaklık, s. 907.

[1427] Sanwald, s. 385; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 306; Hans Rudolf Trüeb, "Art. 823", Vito Roberto, Hans Rudolf Trüeb (ed.), **GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere (Art. 772-1186 OR)/Bucheffektengesetz (Handkommentar zum Schweizer Privatrecht)** içinde s. 232-235, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2016, s. 233. Gerçekten de TTK m. 619'da, ortağın kendisi hakkında yapılan çıkarılmaya ilişkin oylamada oydan yoksun olduğu belirtilmemiştir. Öte yandan, bu durum doktrinde *Çamoğlu* tarafından eleştirilmiştir. Yazara göre kanunda bu hususta bilinçsiz bir boşluk söz konusudur. Bu nedenle ilgili ortağın oy kullanma hakkının bulunmadığı kabul edilmelidir (Ersin Çamoğlu, **Limited Ortaklıktan Çıkarılma,** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXX, S. 3, 2014, s. 9).

[1428] Sanwald, s. 327; Markus Pfenninger, "Art. 823", Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser (ed.), **Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht (Orell Füssli Kommentar)** içinde s. 2597-2598, 4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag, 2023, s. 2597.

lata sahip olduğu imkânlar şirketten çıkmak veyahut şirketin feshini istemekten ibarettir[1429].

2. Diğer Ortakların Çıkması

Tıpkı ortağın çıkarılması kurumunda olduğu gibi, kanun koyucunun ortaklara bahşettiği çıkma hakkı da limited şirket ortakları arasındaki yakın ilişkiyi gözetmektedir. Gerçekten de bir limited şirkette esas sermaye paylarının devri tamamen yasaklanabilir (TTK m. 595/4) veya genel kurul esas sermaye payının devrini sebep göstermeksizin reddedebilir (TTK m. 595/3). İşte bu nedenle ortaklara, aralarındaki ilişkinin geri dönülemez biçimde bozulduğu durumlarda, dâhil olmak istemedikleri bir ilişkiye sıkışıp kalmamaları için şirketten çıkma hakkı tanınmıştır[1430] (TTK m. 595/5, 638, 639).

TTK m. 638/2'ye göre *" her ortak, haklı sebeplerin varlığında şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava açabilir"*. Bu bağlamda haklı sebep, çıkmak isteyen ortak bakımından şirket ilişkisinin devamının kendisinden beklenemeyeceği durumları

[1429] Stäubli, BSK OR-II, Art. 823 N. 2. Öte yandan *Böckli,* bu durumda, diğer ortakların doğrudan mahkemeye başvurarak ilgili ortağın şirketten çıkarılmasını isteyebileceğini belirtmektedir (Peter Böckli, "was ist wirklich neu? Eine Übersicht / VII. Treuepflicht, Austritts- und Ausschliessungsrecht", Peter Böckli/Peter Forstmoser (ed.), **Das neue schweizerische GmbH-Recht** içinde s. 39-41, Zürich, Schulthess Verlag, 2006, s. 40. Ortağın bireysel dava hakkı konusunda bkz yukarıda Üçüncü Bölüm, II, B, 1, b. Bu konuya da uygulanabilecek farklı bir çözüm önerisi olarak bkz. Ayhan Kortunay, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Üyelerin Bilgi Edinme Hakkı,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2015, s. 2015, 216. Nihayet son olarak, bu durumda şirketin feshi için açılacak davada, aynı zamanda ilgili ortağın OR Art. 821 Abs. 3 Satz 2 (TTK m. 636/3, son cümle) uyarınca şirketten çıkarılması da talep edilebilir (Blanc, s. 277).

[1430] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 565; Şener, Limited Ortaklık, s. 872; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 428, 429; Ortağa tanınan bu hak vazgeçilemez ve devredilemez niteliktedir (Christoph Stäubli, "Art. 822", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art 822 N.1-8, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, N. 2; Markus Pfenninger, "Art. 822", Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser (ed.), **Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht (Orell Füssli Kommentar)** içinde s. 2594-2595, 4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag, 2023, s. 2594; Taşdelen, s. 87, 188).

kapsar[1431]. Haklı sebebin kaynağı şirket tüzel kişiliği yahut diğer bir ortak olabilir[1432]. Bu nedenle, ortağın çıkma davası açması durumunda şirket ilişkisinin sürdürülmesinin beklenilememesi davacı ortak açısından değerlendirilir[1433].

Bağlılık yükümlülüğünün ciddi şekilde ihlal edilmesi veya bu ihlale yönelik olarak şirket tarafından herhangi bir tedbir alınmaması, ortağın çıkma hakkını kullanması bakımından haklı sebep olarak değerlendirilebilir[1434]. Haklı sebebin varlığının takdiri ile ilgili olarak, ortağın şirketten çıkarılması konusunda yukarıda yapılan açıklamalar, ortağın çıkması hakkında da geçerlidir.

Öte yandan, TTK m. 638/1 uyarınca şirket sözleşmesinde ortağa şirketten çıkma hakkı tanınabilir ve bu hakkın kullanımı belirli şartlara bağlanabilir. TTK m. 577/1, k

---

[1431] Taşdelen, s. 180 vd; Sanwald, s. 338. *"... Dava, haklı sebeplerle şirket ortaklığından çıkma ve çıkma payının tahsili istemine ilişkin olup, davacılar, müdürler tarafından şirketin kötü yöneltilmesini, şirket hakkında kendilerine bilgi verilmemesini ve uzun zamandır kar payı yada temettü ödemesi yapılmamasını haklı neden olarak ileri sürmüşler; mahkemece de müdürlerin şirketi kötü yönetip zarar etmesine sebep olduğu, davacıların ikameti ile davalı şirketin bulunduğu yerin ayrı şehirlerde olması nedeniyle davacıların şirketi denetim olanağının sınırlı olduğu gerekçeleriyle davacıların ortaklıktan çıkma talepleri haklı bulunmuş ve davanın kabulüne karar verilmiştir. Ancak, mahkemece ortaklık çıkmak için haklı sebeplerin bulunup bulunmadığı hususu yeterince değerlendirilmemiş olup, mahkemece kararın gerekçesinde sayılan nedenler haklı sebepler olarak kabul edilemez. "Haklı sebep" ile kast edilen örneğin; şirket ortaklığını çekilmez kılacak nitelikteki husumet, şirketin işleyişi, yönetimi ve faaliyetleri hakkında bilgi vermemenin süreklilik kazanması, ortakların şirketten dışlanması, şirket yöneticilerinin kişisel menfaatleri yönünde hareket edip şirketi borca batık hale sürüklemesi, şirkete ihanet etmesi olarak sayılabilir. Somut olayda, davacıların başka bir şehirde olması ya da şirketin bazı yıllar zarar etmiş olması haklı sebep olarak kabul edilemez. Zira, davacıların TTK'nin 614. maddesinde de ifade edildiği üzere şirket işleri hakkında bilgi alma ve inceleme hakkı mevcuttur. Kar payı dağıtımı hususu da Kanun'un 608. maddesinde düzenlenmiş ve kâr payı dağıtımına ancak, kanun ve şirket sözleşmesi uyarınca ayrılması gereken kanuni yedek akçelerle, şirket sözleşmesinde öngörülmüş yedek akçeler ayrıldığı takdirde karar verilebileceği ifade edilmiştir. Ayrıca davacılar tarafından şirket müdürlerinin şirketi kötü yönettiğine dair somut deliller sunulmamış olup, ticari hayatta şirketler bazı dönemler kâr elde edebileceği gibi zarar da edebilmektedir. Şirket 2008-2009 yıllarında zarar etmiş ise de, 2010 yılında kâr elde etmiştir. Şirket faaliyetlerine devam etmekte olup, özvarlığı da mevcudiyetini korumaktadır. O halde, davacılar tarafından ileri sürülen ve delillerle desteklenmeyen gerekçelerin şirket ortaklığından çıkmak için haklı sebep teşkil etmeyeceği gözetilmekzin yazılı gerekçelerle davanın kabulüne karar verilerek davacıların ortaklıktan çıkma paylarının hesaplanması doğru olmamış, yerel mahkeme kararının davalı şirket yararına bozulması gerekmiştir..."* Y. 11. HD, E. 2015/9114, K. 2016/6883, T. 22.06.2016 (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi:

[1432] Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 299; Blanc, s. 272. Çeşitli örnekler için bkz. Taşdelen, s. 185 vd.

[1433] Sanwald, s. 388. Bilgi alma ve inceleme hakkı engellenen bir ortağın çıkma istemiyle açtığı davada Yargıtay haklı sebebin gerçekleşmediğine hükmetmiştir. Kararın karşı oy yazısında, bu engellemenin ortaklar arasındaki güveni yıprattığı ve "az sayıda ortak arasındaki anlaşmazlık ve güven ilişkisinin zedelenmesi"nin şirketten çıkma istemi bakımından haklı sebep kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Y. 11. HD, E. 2015/8665, K. 2016/3695, T. 06.04.2016, kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 08.06.2023). Kanaatimizce karşı görüşe isabet verilmelidir. Benzer yönde başka bir karar için bkz. Y. 11. HD, E. 2016/13399, K. 2018/4864, T. 27.06.2018, kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 08.06.2023).

[1434] Stäubli, BSK OR-II, Art. 822 N. 3; Taşdelen, s. 185; Sanwald, s. 342. Bağlılık yükümlülüğünün ihlali durumunda bir ortağın çıkma hakını kullanmasının aslında ihlale neden olan ortağa yönelik bir yaptırım olmadığı; ihlalin bir sonucu olduğu yönünde bkz. Aydoğan, Rekabet Yasağı, s. 146.

uyarınca ortağa tanınacak çıkma hakkı, şirket sözleşmesinde öngörülmeleri koşuluyla geçerli olan hükümlerdendir. Bu nedenle, şirket sözleşmesinde çıkma hakkı tanınmışsa, bu hakkın kullanılması için gereken şartlar ve hakkın kullanılması halinde ödenecek olan ayrılma akçesinin türü ve tutarının şirket sözleşmesinde gösterilmesi zorunludur. Konumuz itibariyle, bağlılık yükümlülüğünün ihlali ve bu ihlale karşı harekete geçilmemesi gibi durumlar nedeniyle çıkma hakkının kullanılabileceği şirket sözleşmesiyle kararlaştırılabilir[1435]. Bağlılık yükümlülüğünün ihlalinin, ortağın çıkma hakkını kullanması bakımından şirket sözleşmesinde haklı sebep olarak gösterilmesine dair yukarıda -ortağın çıkarılması konusunda- yapılan açıklamalar burada da geçerlidir.

D. ŞİRKETİN HAKLI SEBEPLE FESHİ

TTK m. 636/3 uyarınca *"haklı sebeplerin varlığında, her ortak mahkemeden şirketin feshini isteyebilir"*. Bu çerçevede örneğin, şirket sözleşmesinin akdedildiği sırada var olan olgusal veya kişisel nedenler ortadan kalkmışsa, şirket kurmakla amaçlanan hedefe ulaşmak imkânsız hale gelmiş veya önemli ölçüde tehlikeye girmişse, bu ve buna benzer nedenler dolayısıyla şirket ilişkisinin devamı anlamsızlaşmışsa şirketin feshi için haklı nedenler gerçekleşmiş kabul edilir[1436]. Haklı nedenler, ortakların birbirleriyle veya şirketle olan ilişkilerinden veyahut bir ortağın davranışlarından ya da şahsından kaynaklanabilir[1437]. Bu ve benzer koşullar altında, bağlılık yükümlülüğünün ihlal edilmesi de şirketin feshini haklı kılan önemli bir sebep olarak karşımıza çıkabilir[1438].

Bağlılık yükümlülüğünün şirketin feshi için haklı sebep teşkil edip etmeyeceği her şeyden önce bir yargısal denetimi gerektirir[1439]. Haklı sebep kavramının muğlak olmasından dolayı mahkeme, her somut olay temelinde detaylı değerlendirme yapmalıdır.

[1435] Taşdelen, s. 185, Karakılıç, s. 361, Blanc, s. 273

[1436] Haklı sebebe yönelik olarak doktrinde yapılan tanımlamalar için bkz. Şener, Limited Ortaklık, s. 981; Ersin Çamoğlu, **Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep Kavramı ve Ortağın Haklı Sebeple Çıkarılması,** 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008, s. 22 vd; Nuri Erdem, **Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi,** 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 97 vd; Ayşe Şahin, **Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi,** 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013, s. 105 vd; Ali Haydar Yıldırım, **6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi,** 1. Baskı, Bursa, Dora Yayınları, 2013, s. 126, 127; Stäubli, BSK OR-II, Art. 821 N. 17; Sanwald, s. 328 vd; Germann, s. 920 vd. 2721.

[1437] Şener, Limited Ortaklık, s. 983 vd; Feuz s. 369, 370; Trüeb, CHK OR Art. 821, s. 226.

[1438] Akın, s. 82; Şener, Limited Ortaklık, s. 472; Feuz, s. 370; Benzer yönde bkz. Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 544; 545; Wohlmann, s. 149; Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N.31; Blanc, s. 275.

[1439] Stäubli, BSK OR-II, Art. 821 N. 18; Rino Siffert/Marc Pascal Fischer/Martin Petrin, "Art. 821", Baker & McKenzie (ed.), **GmbH-Recht (Stämpflis Handkommentar)** içinde s. 318-323, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2008, s. 322.

Bu değerlendirme yapılırken şirketin haklı nedenle feshinin istenmesine neden olan olgu, bu olguya yol açan ortağın davranışı, bu ortağın şirket ile diğer ortaklar karşısındaki konumu[1440], şirketin ne ölçüde sermaye veya kişisel ögelerle kurgulandığı, yükümlülüğün ihlalinin yoğunluğu ve tüm bu durumların ortaklık ilişkisinin devamını ne şekilde etkilediği gibi hususlar göz önünde tutulmalıdır.

Haklı sebeple fesih davası *ultima ratio* karakteri haiz olduğundan ikincil nitelikte bir çözüm yoludur[1441]. Başka bir anlatımla, bağlılık yükümlülüğünün ihlali nedeniyle şirketin haklı sebeple feshinin talep edildiği bir davada hâkim, ancak ve ancak yükümlülüğün ihlalinden kaynaklanan sorunun tüm katılanlar için makul olan ve duruma uygun düşen başka bir çözümle giderilemediği takdirde şirketin feshine hükmedecektir[1442]. Bu nedenle, şirketin feshinin talep edildiği bir davada mahkeme duruma uygun düşen ve herkes için makul olan başka bir çözüme karar verebilecektir. Mahkeme fesih yerine davacı ortağa payının gerçek değerinin ödenerek şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başka bir çözüme[1443] karar

---

[1440] Bu noktada, davayı açan ortağın, şirket ilişkisini devam ettirmesinin kendisinden beklenilememesi *(Unzumutbarkeit)*, bu ortağın tabi olduğu yükümlülükler ekseninde değerlendirilmelidir. Şöyle ki, ortağın şirket ilişkisi çerçevesinde tabi olduğu yükümlülükler ne denli kapsamlı olursa, ortağın şirket ilişkisini devam ettirmesi o ölçüde kendisinden beklenemez (Blanc, s. 276).

[1441] Haklı sebeple fesih davasına atfedilen bu niteliğe yönelik eleştiriler için bkz. Nuri Erdem, s. 211 vd; Şahin, s. 323 vd.

[1442] Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 255; Şener, Limited Ortaklık, s. 1003; Hans Rudolf Trüeb, "Art. 821", Vito Roberto, Hans Rudolf Trüeb (ed.), **GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere (Art. 772-1186 OR)/Bucheffektengesetz (Handkommentar zum Schweizer Privatrecht)** içinde s. 223-227, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2016, s. 226; Siffert/Fischer/Petrin, SHK OR Art. 821, s. 321; Feuz, s. 370. Aynı yönde Blanc, s. 276; Sanwald, s. 324.

[1443] Yargıtay bir kararında alternatif çözüm olarak kâr payına hükmedilmesini doğru bulmamış ve kararı bozmuştur: *"... davalı şirketlerin müdürlerinin aynı faaliyet konusunda başka bir şirket kurmak suretiyle ortak oldukları davalı şirketler aleyhine iş yapmak istemeleri ve...'ın kurulan şirketlerin de müdürlüğünü yapıyor olması, davalı şirketlerin müdürleri ... ve... ile davacı ortaklar arasında kayınpeder ve kayınvalide ilişkisi olmasına rağmen uyuşmazlıkların çıkması ve giderilememesi, dava dışı Fermaş A.Ş.'ye satılan taşınmaz bedelinin davalı şirket hesabı yerine müdür... hesabına yatırılması ve davalı şirketin ihtiyacı olmaksızın alınan taşınmazın müdür ...'a ücretsiz kullandırılmasının her iki davacı yönünden de davalı şirketlerin feshi için haklı neden oluşturduğu, ancak TTK 636/3. maddesi kapsamında ortakların denkleştirilmiş menfaati, ortaklığın mali yapısı ve şirketin faaliyetine devam etmesinin üçüncü kişiler yönünden etkisi değerlendirildiğinde, alternatif çözüm olarak davacıların ortaklıktan çıkarılmalarına karar verilmesinin yerinde olacağı gerekçesiyle, davacılar vekilinin istinaf başvurusunun kabulüyle ilk derece mahkemesi kararı kaldırılarak ve yeniden hüküm kurularak, asıl davada; alternatif çözüm yöntemi olarak davacının ortaklıktan çıkarılması ve kâr payına hükmedilerek davanın kabulüne, davacı ...'ün davalı Bedir Uluslararası Limited Şirketi ortaklığından çıkarılmasına, 2.227.331,65 TL çıkma payının davalı şirketten tahsili ile davacı ...'e verilmesine, ayrıca 252.426,02 TL kâr payının davalı şirketten tahsili ile davacı ...'e verilmesine, birleşen davada ise; alternatif çözüm yöntemi olarak davacının ortaklıktan çıkarılması ve kâr payına hükmedilerek davanın kabulüne, davacı ...'ün davalı Bedirhan Uluslararası Nakliyat Limited Şirketi ortaklığından çıkarılmasına, 1.782.618,36 TL çıkma payının davalı şirketten tahsili ile davacı ...'e verilmesine, ayrıca 208.140,52 TL kâr payının davalı şirketten tahsili ile davacı ...'e*

verebilir[1444] (TTK m. 636/3, son cümle). Şu halde, bağlılık yükümlülüğünün ihlaline dayanan bir fesih talebinin istisnai durumlarda kabul edilebileceğini söylemek yanlış olmayacaktır[1445]. Örneğin, bağlılık yükümlülüğünün ihlali nedeniyle ortaklar arasındaki ilişki telafi edilemeyecek şekilde bozulmuşsa, bu durum şirketin amacı doğrultusunda faaliyet göstermesine mani oluyorsa ve ortaklık ilişkisinin devamı artık sürdürülemez hale gelmişse, bağlılık yükümlülüğünün ihlali nedeniyle açılan davada şirketin feshine hükmedilebilecektir[1446]. Keza çoğunluk esas sermaye payına sahip ortağın bu gücünü sürekli ve ciddi biçimde kötüye kullanması da fesih için haklı sebep kabul edilebilir[1447]. Öte yandan, ihlal dolayısıyla meydana gelen haklı sebep, davacı ortağın kişisel durumundan kaynaklanıyorsa[1448] ve diğer ortaklar kendi aralarında şirketi devam

---

verilmesine karar verilmiştir…
Mahkemece fesih yerine çıkma karşılığında pay bedelinin tahsiline karar verilmesi kararı isabetli ise de, 6100 Sayılı HMK'nın 26. maddesi uyarınca talepten başkasına veya fazlasına hükmedilemeyeceği ve davacıların dilekçe sonuç ve istem kısmında bir kar payı alacağına yönelik herhangi bir talepleri olmadığı halde kâr payı alacağına hükmedilmiş olması doğru olmamıştır. Şirket bilançosunda geçmiş yıllarda dağıtılmasına karar verilmemiş kâr paylarının bulunması halinde bu miktarın şirket aktifi içerisinde kabul edilerek pay bedelinin buna göre belirlenmesi gerekirken Bölge Adliye Mahkemesince bu kısmın ayrı bir alacak kalemi olarak değerlendirilerek davalı şirketlerden tahsiline karar verilmesi doğru görülmemiş ve kararın bu yönden davalılar yararına bozulmasına karar verilmesi gerekmiştir…" Y. 11. HD, E. 2019/1328, K. 2019/8099, T. 11.12.2019 (Kazancı, erişim tarihi: 12.06.2023).

[1444] *"… 6102 sayılı TTK 636/3 maddesinde haklı sebeplerin varlığında her ortağın mahkemeden şirketin feshini isteyebileceği, mahkemenin istem yerine, davacı ortağın payının gerçek değerinin ödenmesine ve davacı ortağın şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedilebileceği düzenlenmiştir.*
Şirketler Hukuku bakımından şirketin devamlılığının sağlanılması esas olup, düzenleme uyarınca ekonomik değer taşıyan şirketin feshi yerine şirketi ayakta tutacak diğer çözüm yollarının hakimce değerlendirilmesi zorunludur.
Bu halde mahkemece, şirketin feshine karar vermeden önce yasada öngörülen, davacı ortağın şirketten çıkarılması veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer çözümlerin de tartışılıp sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme sonucu yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir…" Y. 11. HD, E. 2016/8624, K. 2017/6728, T. 29.11.2017 (karararama.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 12.06.2023).
Müdür ortağın rekabet yasağını ihlal ettiği gerekçesiyle şirketin feshinin talep edildiği bir davada Yargıtay, davacının iddialarının müdürün sorumluluğu ya da azli ile ilgili olduğuna, dolayısıyla şirketin feshi için haklı sebep oluşturmadığına hükmetmiştir (Y. 11. HD, E. 2014/8709, K. 2014/15995, T. 20.10.2014, karararama.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 12.06.2023).

[1445] Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803 N.31; Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 803, s. 2540.

[1446] Feuz, s. 371.

[1447] Markus Pfenninger, "Art. 821", Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser (ed.), **Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht (Orell Füssli Kommentar)** içinde s. 2589-2593, 4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag, 2023, s. 2592; Feuz, s. 371.

[1448] Öte yandan, Yargıtay'ın da yerleşik içtihatlarına göre haklı sebeple fesih davası açan ortağın en fazla eşit kusurulu, başka bir anlatımla kusursuz veya daha az kusurlu olması gerekir (Şener, Limited Ortaklık, s. 995 vd).

ettirmek istiyorlarsa TTK m. 636/3, son cümle uyarınca fesih yerine davacı ortağın şirketten çıkarılmasına karar verilmesi daha isabetli olacaktır[1449].

Haklı sebeple fesih davası açma hakkı bireysel bir hak olarak ortağa aittir; şirket bu davanın davacısı olamaz[1450]. Dava şirkete karşı açılır[1451]. Bu itibarla, şirketin feshine karar verilmesi durumunda bağlılık yükümlülüğünü ihlal eden ortak, çıkarma veya tazminat davasından farklı olarak doğrudan değil, dolaylı olarak yaptırıma tabi tutulmuş olmaktadır[1452].

TTK m. 577/1, m hükmü uyarınca şirket sözleşmesine, kanunda öngörülenler dışında sona erme sebeplerine yönelik hükümler eklenebilir. Bu doğrultuda şirket sözleşmesinde, bağlılık yükümlülüğünün ihlalinin, şirketin sona erme sebebi olduğu kabul edilebilir. Şirket sözleşmesinde düzenlenen bu sebebe dayanılarak fesih davası açılması durumunda artık mahkemenin takdir yetkisi yoktur. Bu aşamada mahkeme yalnızca davaya konu edilen davranışların bağlılık yükümlülüğünü ihlal edip etmediğini inceleyecektir[1453]. Bu noktada hemen belirtilmelidir ki, haklı sebeple fesih davası herhangi bir ortak tarafından açılabileceği ve fesih kararı tüm ortaklar bakımından geniş kapsamlı sonuçlar doğurabileceği için bağlılık yükümlülüğüne aykırılığın fesih sebebi olarak şirket sözleşmesinde tanımlanmasına temkinli ve oldukça titiz yaklaşılmalıdır[1454].

E. BAĞLILIK YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRI OY KULLANILMASI NEDENİYLE GENEL KURUL KARARININ İPTALİ

Ortağın sahip olduğu hakların şirket menfaati karşısındaki konumunu açıklarken ortağın şahsi menfaatlerini doğrudan ilgilendiren ve ilgilendirmeyen haklar

---

[1449] Aynı yönde bkz. Çamoğlu, Limited Ortaklık, s. 253, 255; Pulaşlı, Şerh IV, s. 3155, 3156; Şener, Limited Ortaklık, s. 1011; Stäubli, BSK OR-II, Art. 821 N. 14; Nussbaum/Sanwald/Scheidegger, s. 292, 293.
[1450] Yıldırım, Fesih, s. 46, 47; Şener, Limited Ortaklık, s.971; Sanwald, s. 323.
[1451] Şener, Limited Ortaklık, s.975; Sanwald, s. 323; Siffert/Fischer/Petrin, SHK OR Art. 821, s. 323. *"Dava davalı şirket ortağının haklı sebeplerle limited şirket ortaklığından çıkarılması, kabul edilmediği takdirde davalı şirketin fesih ve tasfiyesine karar verilmesi istemine ilişkindir… TTK 636/3 maddesine göre; açılan fesih ve tasfiye davasında husumetin şirkete yöneltilmesi gerekli olup bu davada davalı ortağa husumet düşmemektedir..."* Y. 11. HD, E. 2019/2274, K. 2020/420, T. 15.01.2020, (kararara ma.yargitay.gov.tr, erişim tarihi: 03.06.2023)
[1452] Feuz, s. 371.
[1453] Taşdelen, s. 243; Şener, Limited Ortaklık, s. 937, 938; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II, s. 553; Sanwald, s. 176.
[1454] Feuz, s. 372.

şeklinde ayrım yapmıştık[1455]. Bu ayrım, ortağın menfaatini doğrudan ilgilendiren ve ilgilendirmeyen haklar şeklinde gösterilerek sayma yoluyla yapılabilecek basit bir tasniften ibaret değildir. Sınıflandırmanın temel aldığı ölçüt, ortağın sahip olduğu hakkın şirketin amacı ve menfaatlerine yakınlığıdır. Dolayısıyla, ortağa tanınan bir hak, şirketin amacına ve menfaatlerine yakın olduğu ölçüde ortağın şahsi menfaatlerini doğrudan ilgilendirmeyen bir hak olarak değerlendirilecektir[1456].

Bu duruma, göreceli bir örnek olarak ortağın oy hakkı gösterilebilir. Ortak oyunun renginin oluşumuna yönelik iradesinde olduğu gibi, oy hakkını kullanırken de prensip olarak tamamen özgürdür. Bununla birlikte bu ilke mutlak değildir; bağlılık yükümlülüğü ortağın oy hakkını kullanmasında sınırlayıcı bir etkiye sahiptir[1457]. Bu anlamda bağlılık yükümlülüğü, genel kurulda alınacak olan kararın şirketin amacına ve menfaatlerine yakınlığına göre ortağın iradesinin oluşumu üzerinde etkili olacaktır. Sonuç itibariyle, bağlılık yükümlülüğünün ihlali, ortağın sahip olduğu oy hakkını kullanması bağlamında gündeme gelebilecektir[1458]. Bu noktada cevap bulması gereken soru şudur: Acaba oy hakkının bağlılık yükümlülüğüne aykırı şekilde kullanıldığı bir genel kurulda alınan kararların iptal davasına konu olması mümkün müdür? Başka bir ifadeyle, bağlılık yükümlülüğüne aykırı oy kullanmak, genel kurul kararlarının iptaline imkân verir mi?

TTK m. 622'nin göndermesiyle limited şirketler için uygulanacak olan TTK m. 445'e göre kanuna, esas sözleşmeye ve dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurul kararları aleyhine iptal davası açılabilir[1459]. İlk bakışta, bağlılık yükümlülüğünün kanunen öngörülmüş bir yükümlülük olduğu, ihlali vukuunda kanuna aykırılığın meydana geleceği ve bu durumun, oy hakkının bağlılık yükümlülüğüne aykırı kullanıldığı genel kurul kararının iptaline neden olabileceği düşünülebilir[1460]. Buna karşılık, doktrinde oy hakkının bağlılık yükümlülüğünü ihlal edecek şekilde kullanılmasının, genel kurul kararının iptali için tek başına yeterli olmayacağı ifade edilmiştir. Bu görüşe göre, oy

[1455] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, C 3, b şirket menfaati
[1456] Bkz yukarıda İkinci Bölüm, IV, C, 3, b, (2).
[1457] Zira bağlılık yükümlülüğü ortakların haklarını kullanırken dikkate alması gereken bir ölçüt teşkil etmektedir. Bkz yukarıda İkinci Bölüm, II, B, 3.
[1458] Wohlmann, s. 149; Druey/Druey Just/Glanzmann, s. 326.
[1459] Bu gönderme nedeniyle anonim şirket genel kurul kararlarının iptaline ilişkin doktrin, konumuz itibariyle dikkate alınmalıdır.
[1460] Şener, Limited Ortaklık, s. 616. Aynı yönde bkz. Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 398.

hakkının bağlılık yükümlülüğüne aykırı kullanılmasının genel kurul kararının iptaline yol açabilmesi için, yükümlülüğe aykırı bu eylemin sonucu olarak ilgili genel kurul kararının kendisinin kanuna aykırı, başka bir deyişle hukuken sakat *(mängelbehaftet)* olması gerekmektedir[1461]. Başka bir anlatımla, bağlılık yükümlülüğüne aykırı biçimde kullanılan oy, genel kurul kararını etkilemelidir[1462]. Genel olarak sakatlık kararın içeriğinden veyahut oluşumundaki hukuka aykırılıktan meydana gelebilir[1463]; fakat konumuz özelinde söz konusu sakatlık kararın maddi içeriğinden kaynaklanacaktır[1464]. Bu minvalde, bağlılık yükümlülüğüne aykırı şekilde oy kullanılması, içerik bakımından kararın sakat olmasına neden oluyorsa, bağlılık yükümlülüğünün ihlali, kararın iptaline olanak verebilecektir[1465]. Örneğin oy hakkının bağlılık yükümlülüğüne aykırı şekilde kullanılarak şirketin menfaatlerini zedeleyici nitelikte kararlar alınması durumunda, ilgili kararlar iptal davasına konu olabilecektir[1466]. Fakat bu noktada, bir kararın, şirketin menfaatlerini zedeleyici nitelikte olup olmadığını belirleyebilmek için, ilgili kararda şirketin menfaatlerinin mutlak veya nispi önceliğinin bulunup bulunmadığı da araştırılmalıdır[1467].

Şirket menfaatlerinin önceliğinin olduğu, yani ortağın şahsi menfaatlerini doğrudan ilgilendirmeyen hakların konu edildiği bir genel kurul kararında oy hakkının bağlılık yükümlülüğüne aykırı kullanılması, ilgili kararın iptaline yol açabilecektir. Çoğunluğun veyahut bir kararın alınmasını engelleyebilecek nitelikli azınlığın *(Sperrminorität)* bağlılık yükümlülüğüne aykırı şekilde oy kullanmasıyla ortaya çıkan genel kurul kararının iptali talebi bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

[1461] Böckli, Aktienrecht**,** §16 N 100; Feuz, s. 373.
[1462] Aynı yönde bkz. Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 398 vd. Bağlılık yükümlülüğüne aykırı oy kullanılması durumunda genel kurul kararının geçersiz olduğunun tespit edilmesi de istenebilir (Şener, Limited Ortaklık, s. 472).
[1463] Pulaşlı, Şerh II, s. 1075; Dieter Dubs/Roland Truffer, "Art. 706", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art 821 N.1-28, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 706 N. 9a.
[1464] Feuz, s. 373, 374
[1465] Feuz, s. 373, 374.
[1466] Şener, Limited Ortaklık, s. 471. Aynı yönde açıklamalar için bkz. İsmail Kırca/Feyzan Hayal Şehirali Çelik/Çağlar Manavgat, **Anonim Şirketler Hukuku Cilt 2/2, Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü,** Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2016, s. 108 vd.
[1467] Druey/Druey Just/Glanzmann, s. 326.

Buna karşılık, oy hakkının kullanımında çoğunlukla şirket menfaatlerinin önceliği yoktur[1468]. Orantılılık ilkesi, bağlılık yükümlülüğü ekseninde oy hakkının kullanımının sınırlarını çizmektedir.[1469]. Örneğin, şirketin gelişimine katkı sağlayabilecek bir yatırımın, çoğunluk ortakların kâr dağıtılması talebiyle baltalanması durumunda şirket menfaatlerinin ihlal edildiği bir gerçektir. Fakat kâr payı hakkı ortakların şahsi menfaatlerini doğrudan ilgilendiren haklardandır. İşte bu noktada ortağın, orantılılık ilkesi çerçevesinde oy hakkını kullanması beklenir. Bu ve benzeri durumların ekseriyet teşkil etmesi nedeniyle, bağlılık yükümlülüğüne aykırı oy kullanımı iddiasıyla genel kurul kararının iptali davası açılmasına sıcak bakılmamaktadır[1470]. Nitekim gerek İsviçre Federal Mahkemesi[1471] gerek hâkim öğreti bir genel kurul kararının, şirketin amacına ve menfaatlerine uygun olup olmadığının iptal davası ile incelenemeyeceğini ifade etmektedir.[1472]. Bu ilkenin bağlılık yükümlülüğünün ihlali iddiasıyla açılacak olan iptal davaları bakımından da geçerli olduğu ifade edilmiştir[1473].

[1468] Müdürlerin seçilmesi, imza yetkililerinin belirlenmesi, finansal tabloların onaylanması, müdürlerin azli gibi yönetsel yetkilerin dışında, oy hakkı çoğu durumda ortağın şahsi menfaatlerini doğrudan ilgilendiren türde bir haktır. Bu nedenle, ortak genel bağlılık yükümlülüğü çerçevesinde şahsi çıkarları yönünde oy kullanma hakkına sahiptir (Feuz, s. 181, 182).

[1469] Bkz. yukarıda İkinci Bölüm, IV, C, 3, b, (1).

[1470] Feuz, s. 375.

[1471] *"... Eyalet mahkemesi, kararında belirttiği ve davalı yönetim kurulunun her iş yoğunluğunda temelini oluşturduğu değerlendirmelerinin mantıksız olduğunu düşünmemektedir. Davacıya göre bu değerlendirme, iştirakın hangi koşullar altında yapıldığını ve şirketin malvarlıkları ve kazançları üzerindeki etkisini dikkate almamaktadır. Davacının, bu hususların incelenmesinin, itiraz ettiği kararın objektif olarak gerekçelendirilebilir olmadığını göstereceği yönündeki iddiaları hiçbir şekilde doğrulanamamaktadır. (...) Genel kurul tutanakları birleşmenin nedenlerinin, avantajlarının ve dezavantajlarının tartışıldığını göstermektedir. (...) Dolayısıyla, eyalet mahkemesinin itiraz edilen kararın davalının menfaatlerine de uygun olduğu, özellikle bir pay sahibi grubunun çıkarlarını gözetmediği yönündeki tespiti geçerliliğini korumaktadır. Bu itibarla davalı, temyiz başvurusu ile aslında genel kurul kararının amaca uygunluk ve yerindelik açısından gözden geçirilmesini istemektedir ki buna izin verilmez..."* (BGE 100 II 384). Aynı yönde bkz. BGE 99 II 62; 95 II 163; 93 II 403, 405; 91 II 310.

[1472] Doktrinde bu husus *"yerindelik denetimi yasağı"* olarak ifade edilmektedir. İptal davasında hâkim genel kurul kararının hukuka uygun olup olmadığını incelemeye yetkilidir; yoksa kararın isabetli olup olmadığını inceleyemez (İsmail Kırca, **Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü,** Güncellenmiş Üçüncü Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022, s. 51). Aynı yönde bkz. Dubs/Truffer, BSK OR-II, Art. 706 N. 8.

[1473] Feuz, s. 374 dpn. 2750.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Türk kanun koyucusu eTK'nın revizyon sürecini fırsat bilip, limited şirketlerin şahıs şirketi yönünü ortaya çıkaran bağlılık yükümlülüğünü TTK m. 613 ile yasal zemine kavuşturmuştur. Böylece limited şirketlerin kişisel unsurlarla yapılandırılma imkânındaki önemli bir boşluk doldurmuştur. Hüküm ile güdülen amaç bu olsa da, gerek bağlılık ve bağlılık yükümlülüğü kavramlarının neyi ifade ettiği gerek TTK m. 613 ile ihdas edilen bağlılık yükümlülüğü kurumunun beklentileri karşılayıp karşılamadığı tartışmalıdır.

1- Bağlılık, sadakat gibi kavramlar esasında kişinin iç dünyasına yönelik tutumlardır. Önceleri ahlak kuralları çerçevesinde değerlendirilen, bu nedenle hukukun ilgisi dışında kalan bu kavram, günümüzde hukuki ilişkilerde -özellikle kişi birliklerinde- icra ettiği önemli fonksiyonlar dolayısıyla kanun koyucunun dikkatini çekmiş ve bir davranış yükümlülüğü olarak pozitif hukuktaki yerini almıştır. Bu doğrultuda, bağlılık yükümlülüğüne tabi olan kişi, dış dünyaya aksettireceği düşüncesini ilkin yükümlülüğün süzgecinden geçirecek, bundan sonra eyleme dönüştürecektir.

Bağlılık (sadakat) zorunluluktan kaynaklanmamalıdır. Daha açık bir ifadeyle, yükümlülüğe tabi olan kişinin tutumu içten gelmeli ve samimi olmalıdır. Çünkü ihtiyaçtan doğan sadakat, sadakat sayılamaz. Bu anlamda bağlılık hissi subjektif ve gerçek olmalıdır.

Bağlılık yükümlülüğünden bahsedebilmek için taraflarının arasında güven ilişkisinin bulunduğu bir hukuki ilişki olmalı ve bu hukuki ilişkide bağlılık yükümlülüğü kanun gereği ya da taraflarca öngörülmüş olmalıdır. Çünkü bağlılık yükümlülüğü, dürüstlük kuralı gibi genel geçer uygulanan bir hukuk kuralı değildir.

2- TTK m. 613 ile kabul edilen bağlılık yükümlülüğünün öngörülme amacı *i)* limited şirketin kişisel özelliklerini güçlendirmek, *ii)* ortaklar bakımından hukuki belirlilik ve güvenlik sağlamak, *iii)* şirketin ve ortakların menfaatlerinin belirli bir düzen içerisinde gözetilmesi ve korunmasını sağlamaktır. Ayrıca doktrinde, ortakların sahip olduğu geniş bilgi alma ve inceleme hakkının doğurabileceği kötüye kullanımları önlemek için, ortakların bağlılık yükümlülüğünün bulunması gerekir. Bu doğrultuda

bağlılık yükümlülüğünün, dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağı gibi şirketler hukukuna egemen ilkelerden olduğu söylenebilir. Nitekim Alman hukukunda bağlılık yükümlülüğü şirketler hukukunun genel prensibi olarak görülmektedir.

3- Bağlılık yükümlülüğünün TTK m. 613 ile limited şirket ortakları bakımından hüküm altına alınması, hukuk güvenliğinin sağlanması bakımından olumlu bir gelişmedir. Çünkü eTK döneminde de limited şirket ortağının -yazılı olmayan- bağlılık yükümlülüğü kabul edilmekteydi. Fakat hukuki dayanağı, içeriği ve kapsamında belirsizlik söz konusuydu.

Öte yandan, bağlılık yükümlülüğünün genel ve soyut bir biçimde düzenlenmiş olması, onun her münferit vakıada değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle, TTK ile kazanılan yasal güvenliğin, kendi içerisinde bir görecelik barındırdığı ayrı bir gerçektir. Fakat bu durum tamamen olumsuz algılanmamalıdır. Limited şirketlerin, şahıs ve sermaye şirketleri arasında melez bir form teşkil etmesi, onu meydana getirecek kişilerin ihtiyaçlarına göre şekil alabilmesini sağlamaktadır. Bağlılık yükümlülüğünün de geniş ve soyut olarak ele alınması, bu yükümlülüğün ihtiyaçlar doğrultusunda kapsam ve içerik bakımından istenilen şekilde biçimlendirilebilmesine olanak tanıyacaktır. Ayrıca kanun koyucunun bağlılık yükümlülüğünün çok önemli iki tezahürü olan sır saklama yükümlülüğü ile rekabet yasağını yasayla formüle etmesinin, kurumun genel biçimde düzenlenmesinden kaynaklanan dezavantajları bertaraf ettiği söylenebilir.

4- TTK m. 613 ile tesis edilen hukuki güvenliğe rağmen, limited şirkette ortakların bağlılık yükümlülüğüne yönelik hükmün açıklığa kavuşturulması gereken noktaları vardır.

a- Öncelike, TTK m. 613 hükmünün düzenleniş biçimi başarılı değildir. Hüküm bağlılık yükümlülüğünün bir tezahürü olan sır saklama yükümlülüğü ile başlamakta, genel ilke ile devam etmekte ve yine bağlılık yükümlülüğünün başka bir tezahürü olan rekabet yasağı ile sona ermektedir. Bu sıralama, anılan tezahürlerin bağlılık yükümlülüğünden türetildiğini ifade etmekte yetersizdir. Kanun yapma tekniği açısından önce genel ilkenin, daha sonra çeşitli görünümlerinin düzenlenmesi gerekirdi.

TTK m. 613'ün hukuki niteliği doktrinde tartışma konusu olmuştur. Çoğunluk görüş yükümlülüğün emredici karakterde olduğunu, bu nedenle tamamen

kaldırılamayacağını ifade etmiştir. Bizim de katıldığımız diğer görüş ise hükmün emredici nitelikte olmadığı kanaatindedir. Bağlılık yükümlülüğünün sınırlı koruma amacı gözetildiğinde son görüşe öncelik verilmelidir.

b- TTK m. 613'ün kaleme alınış tarzı, bağlılık yükümlülüğü açısından münhasıran şirket menfaatlerine odaklanılması sonucunu doğurmaktadır. Nitekim hükümde ortakların şirket menfaatlerini zedeleyebilecek davranışlardan kaçınması gerektiği açıkça belirtilmiştir (f. 2/ilk cümle). Bu ifade tarzı kanaatimizce yanılgılı iki sonuca varılmasına zemin hazırlamaktadır: *i)* bağlılık yalnızca şirkete karşıdır ve *ii)* yükümlülüğe yönelik talepler yalnızca şirket tarafından ileri sürülebilir. Oysa kişi birliği teşkil eden limited şirket tam anlamıyla bir menfaat yumağıdır. Şirket ilişkisi içerisinde ortakların menfaatleri tamamen soyutlanamaz. Şirket tüzel kişiliğinin sağlıklı bir şekilde devamı, ortakların menfaatlerinin de dikkate alınmasını gerektirir. Bu nedenle, şirket ilişkisi ile sınırlı olarak, ortakların bağlılık yükümlülüğünün hem şirkete (dikey bağlılık yükümlülüğü) hem diğer ortaklara (yatay bağlılık yükümlülüğü) karşı kabul edilmesi gerekmektedir. Bu noktada hemen belirtelim ki, yatay bağlılık yükümlülüğünün kapsamı, diğer ortakların çıkarlarını şirket ilişkisi çerçevesinde gözetmekle sınırlı tutulmalıdır. Yoksa bir ortağın, diğer ortağın sırlarını korumak zorunda olması veya onunla rekabet etmekten kaçınması, TTK m. 613 anlamında bağlılık yükümlülüğünün konusu değildir. Bu hususlar şirket ilişkisinin dışında, kişilerin özel hayatlarını ilgilendiren konulardır. Ortakların yatay bağlılık yükümlülüğü Alman limited şirketler hukukunda kabul görmekteyken mehaz İsviçre hukukunda reddedilmektedir. Ülkemiz hukuku açısından yatay bağlılık yükümlülüğünün, belirttiğimiz sınırlar dâhilinde kabul edilmesi ve yasal zemine oturtulması gerektiğini düşünmekteyiz.

c- Bağlılık yükümlülüğü konusu itibariyle de belirsizlik taşımaktadır. Hüküm ortakların şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmasını yasaklamaktadır. Fakat bu çıkarların ne olduğu konusunda suskundur. Kanun koyucu bu belirsizliği daha öteye taşıyarak, TTK gerekçesinde şirket menfaati kavramının bilerek tanımlanmadığını, bunun sebebinin yapılacak dar veya geniş bir tanımlamanın uygulamayı dondurabileceği veya genişletebileceği olduğunu belirtmiştir.

Şirket çıkarlarının somutlaştırılmasına yönelik hükümde geçen tek ipucu, şirketin amacına zarar veren işlemlerin de yasaklanmış olduğudur. Şu halde, şirketin çıkarları belirlenirken öncelikle şirketin amacından hareket edilecektir. Bununla birlikte, TTK ile kabul edilen yeni düzende şirketin amacı ve işletme konusuna farklı anlamlar yüklenmiştir. Bu yenilik terim farklılığın ötesindedir. Doktrin ve içtihatlarda da benimsendiği üzere amaç kazanç elde etmek ve paylaşmak, konu ise bu amaca erişmek için icra edilecek faaliyetlerdir. Netice itibariyle, TTK m. 613 anlamında şirketin çıkarlarını, şirketin işletme konusu ekseninde değerlendirmek gerekir. Bu doğrultuda ortaklar işletme konusunun gerçekleşmesini engelleyebilecek tutum ve davranışlardan kaçınmalıdır.

Şirket tüzel kişiliği çeşitli menfaat gruplarını bünyesinde barındırmaktadır. Tüm bu menfaatlerin çatısı şirket tüzel kişiliği olduğu için doktrinde "şirket menfaatinin önceliği" teorisi geliştirilmiştir. Bu teoriye göre şirket menfaati her halükarda önceliklidir. Bağlılık yükümlülüğünün sınırlı koruma amacını göz önünde tutan bazı yazarlar ise "şirket menfaatinin nispi önceliği" kavramını geliştirmişlerdir. Bu görüşte olan yazarlara göre şirket menfaatleri mutlak anlamda önceliğe sahip değildir. Ortağın menfaatlerinin de korunması gereken noktalar vardır. Ortağın şirket ilişkisinde sahip olduğu bir hak doğrudan onun menfaatini ilgilendiriyorsa, ortak bu hakkını kullanırken kendi menfaatlerini gözetebilecektir.

5- Bağlılık yükümlülüğünün genel ve soyut bir biçimde ele alınmasının doğurduğu başka bir olumsuzluk, yükümlülüğün özel görünüm biçimlerinde karşımıza çıkmaktadır. Kanun koyucu sır saklama yükümlülüğünün ve rekabet yasağının, bağlılık yükümlülüğünün bir tezahürü olduğunu -nispeten- ortaya koymuşsa da iş fırsatı doktrinini ifade etmekte aynı başarıyı gösterememiştir. Bu anlamda, TTK m. 613/2, ikinci cümle'nin hukuki anlamda belirsizlik kaynağı olduğunu ifade etmemiz gerekir. Bazı yazarlar iş fırsatı doktrininin bağımsız hukuki kapsamını reddetmekte ve bunu, yalnızca bağlılık yükümlülüğünün somutlaştırılmış örneği olarak görmektedir. Oysa çalışmamızda benimsediğimiz görüş uyarınca iş fırsatı doktrini bağlılık yükümlülüğünün özel bir görünüm biçimidir ve rekabet yasağından farklıdır. İş fırsatı doktrininin özü şirketin amacına aykırı olan işlemlerden şirket lehine kaçınmaktır (TTK m. 613/2, ikinci cümle). Bu anlamda iş fırsatı doktrini rekabet yasağından daha kapsamlıdır. Oysa rekabet

yasağının söz konusu olabilmesi için, şirketin işletme konusuna giren alanda ve aynı coğrafi pazarda rekabet edici işlemlerde bulunmak gerekir. Ayrıca mevcut yasal düzenleme çerçevesinde ortaklar, ancak şirket sözleşmesinde öngörülmüşse rekabet yasağına tabidir. Fakat iş fırsatı doktrini, tıpkı sır saklama yükümlülüğü gibi, *ex lege* hüküm ifade etmektedir. Doktrindeki bu görüş ayrılığının önemli bir neticesi olarak, iş fırsatı doktrininin yasal düzlemde açıklığa kavuşturulması gerektiğini düşünmekteyiz.

Burada değinilmesi gereken başka bir husus da, bağlılık yükümlülüğünün tezahürlerinin uygulanmasındaki farklılıktır. Kanun koyucunun tercihinin neticesi olarak, limited şirket ortakları sır saklama yükümlülüğü ve iş fırsatı doktrinine *ex lege* tabi olmaktayken, rekabet yasağı ancak şirket sözleşmesinde öngörülmüşse söz konusu olacaktır. Oysa rekabet yasağı doktrinde -neredeyse istisnasız bir biçimde- bağlılık yükümlülüğünün bir görünümü olarak kabul edilmektedir. Çünkü rekabet edici davranış, bünyesinde sadakatsizlik barındırmaktadır. Özellikle kişisel unsurların baskın olduğu şirketlerde rekabet yasakları, şirketin içeriden zarar görmemesini sağlamanın genellikle tek yolu olduğu için önemli bir işleve sahiptir. Kanun koyucunun bağlılık yükümlülüğüne esneklik sağlamak amacıyla, rekabet yasağını kapsam dışında tutması kanaatimizce isabetli bir yaklaşım değildir. Ortaklar bağlılık yükümlülüğü çerçevesinde kural olarak rekabet yasağına tabi olmalıdır. Zira rekabet edici davranışlar yerine göre limited şirketin pazardan silinmesine dahi yol açabilir. Bu durumun şirket menfaatleri ile bağdaşmadığı aşikârdır.

6- TTK m. 613 ile düzenlenen bağlılık yükümlülüğünün hukuki niteliği ve hükmün son fıkrasında öngörülen "sapma" imkânı, ortakların limited şirketi kişisel nitelikli veya sermaye odaklı yapılandırma konusunda geniş bir yetkiye sahip olduğunu göstermektedir. Benimsediğimiz görüş uyarınca bağlılık yükümlülüğü emredici karakterde olmadığından, ortaklar bağlılık yükümlülüğünün kapsamını sınırlandırabilir veya tamamen kaldırabilir. Tam aksine, bağlılık yükümlülüğünden türetilecek diğer yükümlülükler sınırlı sayıda olmadığından, ortaklar şirket sözleşmesinde kararlaştıracakları yan edim yükümlülükleri ile bağlılık yükümlülüğünün kapsamını genişletme imkânına da sahiptirler.

7- Bağlılık yükümlülüğünün kaleme alınış biçimi, yükümlülüğün yalnızca şirkete karşı olduğu düşüncesinin yanı sıra, olası bir ihlal durumunda talep hakkının yine yalnızca şirkete ait olduğu fikrini de doğurmaktadır. Bağlılık yükümlülüğünün odak noktası şirket menfaatlerinin korunması olduğundan, ihlal halinde şirketin -herhangi bir sebeple- sessiz kalması bağlılık yükümlülüğü ile güdülen amacın etkisizleşmesine neden olacaktır. Oysa kanun koyucunun iradesi bu değildir. Bağlılık yükümlülüğü şirketin çıkar çatışmaları karşısında korunmasını, bu çatışmaların belirli bir düzen içerisinde bertaraf edilmesini ve şirketin faaliyetlerine sorunsuz devam etmesini temin eden bir kurumdur. Bu kurumun işlevini etkin ve verimli biçimde yerine getirebilmesi için diğer ortaklara da talep hakkı tanınmalıdır. Ayrıca çalışmamızda benimsediğimiz yatay bağlılık yükümlülüğü bu talep hakkı için ortağa meşru zemin de hazırlamaktadır. Bu itibarla, ortağın bağlılık yükümlülüğüne aykırılık halinde talep hakkının bulunmaması kanaatimizce bir eksikliktir. Bu eksikliğin yasal yollarla giderilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

8- TTK'da bağlılık yükümlülüğünün ihlali halinde ileri sürülecek talepler bakımından özel zamanaşımı süresi öngörülmemiştir. Bunun olumsuz bir durum olduğunu söylemek güçtür. Zira bu durumda TBK m. 147 çerçevesinde genel zamanaşımı süresi olan beş yıllık zamanaşımı uygulama alanı bulacaktır. Öte yandan, bir ortağın aynı zamanda müdür olması ve bu sıfatla bağlılık yükümlülüğünü ihlal etmesi durumunda uygulanacak zamanaşımı süresi konusunda çelişkiye düşülebilir. Nitekim TTK m. 644/1, a göndermesiyle limited şirket müdürleri bakımından uygulanacak olan TTK m. 560'a göre müdürlere yöneltilecek talepler, zararın ve sorumlunun öğrenilmesinden itibaren iki ve her halde ihlalin meydana geldiği günden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Oysa müdürler, ortaklar için öngörülmüş olan bağlılık yükümlülüğüne tabidir (TTK m. 626/son). Ortakların bağlılık yükümlülüğü kapsamında özel bir zamanaşımı süresi söz konusu olmadığından, müdür olan ve olmayan ortaklar bakımından meydana gelebilecek bir farklılık hukuk güvenliği ile bağdaşmaz. Bu nedenle, TTK m. 613 çerçevesinde bir zamanaşımı süresinin öngörülmesi faydalı olacaktır.

9- Sonuç olarak, TTK m. 613 özel hukuk sistemimiz içerisinde en kapsamlı bağlılık yükümlülüğünü limited şirketler bakımından yasal rejime kavuşturmuştur. Ancak hüküm, mevcut haliyle hukuk uygulayıcıları bakımından çok fazla yorum alanı

bırakmaktadır. Bu nedenle, çalışmamızda belirttiğimiz görüşler çerçevesinde, yeni bir hüküm önermek gerekirse, bu hüküm şu şekilde kaleme alınabilir:

"Bağlılık Yükümlülüğü

1. Ortaklar, şirket ilişkisi kapsamında, şirketin ve diğer ortakların çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunamazlar.

2. Ortaklar bağlılık yükümlülüğü kapsamında şirket sırlarını korumak, iş fırsatlarından şirket aleyhine yararlanmamak ve şirketle rekabet eden işlem ve davranışlardan kaçınmakla yükümlüdürler.

3. Geri kalan ortakların tümü yazılı olarak onay verdiği takdirde, ortaklar, bağlılık yükümlülüğüne aykırı düşen faaliyetlerde bulunabilirler. Bu onay verme yetkisi şirket sözleşmesiyle genel kurula devredilebilir.

4. Bağlılık yükümlülüğünün ihlali halinde diğer ortakların da dava açma hakkı vardır. Bağlılık yükümlülüğünün ihlaline yönelik talepler, davacının zararı ve sorumluyu öğrendiği tarihten itibaren iki ver her halde ihlalin gerçekleşmesinden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar."

KAYNAKÇA

Abik, Yıldız, **"Nişanlanma ve Nişanlılık",** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 54, S. 2, 2005, s. 2-89

Akbaş, Eren, **Nişanın Bozulması ve Hukuki Sonuçları**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022

Akbay, Direnç, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları,** 1. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010

Akdağ Güney, Necla, **"Anonim Şirketlerde Eşitlik İlkesi"**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVIII, S. 3-4, 2014, s. 115-135, (Akdağ Güney, Eşitlik İlkesi)

Akdağ Güney, Necla, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu,** Genişletiliğ Güncelleştirilmiş 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016, (Akdağ Güney, Yönetim Kurulu)

Aker, Halit, **"Hakim İşletme ile Bağımlı Şirket Arasındaki Hukuki İlişki ve Hakim İşletmenin Sadakat Borcu"** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXII, S. 2, 2003, s. 153-204, (Aker, Sadakat Borcu)

Aker, Halit, **"Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Kollektif ve Komandit Şirketlerde Şirket Kararlarına İlişkin Oy Hakkı Düzenlemeleri (TK Tasarı M. 226, 309) Hakkında Bazı Düşünceler",** Legal Hukuk Dergisi, S. 81, 2009, s. 2799-2812, (Aker, Oy Hakkı)

Aker, Halit, **"Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebeple FesİH Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler",** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXXII, S. 1, 2016, s. 61-150 (Aker, Sona Erme)

Akın, Murat Yusuf, **Şirketler Hukukunda ve Özellikle Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Sadakat Borcu,** İstanbul, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, 2002

Akın, Murat Yusuf/Yağmur, Setenay, **"Türk Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesinin Uygulanması Açısından Objektif Kriter Kavramı,** Terazi Hukuk Dergisi, C. 13, S. 144, 2018, s. 96-105

Akipek Öcal, Şebnem, "Dokuzuncu Bölüm: Vekâlet İlişkileri", M. Turgut Öz (Ed.), **Borçlar Hukuku Özel Hükümler** içinde, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023, **s**. 697-723

Akipek, Jale/Akıntürk, Turgut/Ateş, Derya, **Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku Birinci Cilt,** Yenilenmiş 15. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2019

Akkale Çelebi, R. Gülmisal, **Limited Şirkette Ortakların Bağlılık Yükümlülüğü,** Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022

Akkan, Mine, "§ 3. Mahkemeler", Hakan Pekcanıtez, Muhammet Özekes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz (ed.), **Medeni Usul Hukuku Cilt II (Pekcanıtez Usul)** içinde, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 109-337

Akyılmaz, Bahtiyar, **"Türk Hukukunda Kamu Görevlilerinin Devlete Sadakat Yükümlülüğü",** Danıştay ve İdari Yargı Günü 149. Yıl Sempozyumu, Ankara, Danıştay Yayınları No: 93, 11 Mayıs 2017, s. 15-34

Akyiğit, Ercan, **İş Hukuku,** Güncellenmiş 14. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022

Akyol, Şener, **Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı,** İkinci Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006

Albayrak Gül, Hande, **" İşçinin Sadakat Borcu"** Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 141-142, 2016, s. 121-197

Alışkan, Murat, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Anonim Şirketleri Denetlemesi ve İlgili Fesih Davaları,** İstanbul, Legal Yayıncılık, 2007, (Alışkan, Denetim)

Altay, Sıtkı Anlam, **Anonim Ortaklıklar Hukukunda Sermayeye Katılmalı Ortak Girişimler (Equity Joint Ventures),** İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009

Altmeppen, Holger, **GmbHG,** 11. Neubearbeitete Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2023

Amstutz, Marc/Chappuis, Fernand, "Art. 796", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 796 N. 1-16, (Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 796)

Amstutz, Marc/Chappuis, Fernand, "Art. 797", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art 797 N. 1-8, (Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 797)

Amstutz, Marc/Chappuis, Fernand, "Art. 803", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art 803 N. 1-33, (Amstutz/Chappuis, BSK OR-II, Art. 803)

Ansay, Tuğrul, **Adi Şirket Dernek ve Ticaret Şirketleri,** Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Başnur Matbaası), 1967, (Ansay, Ticaret Şirketleri)

Ansay, Tuğrul, **"Anonim Ortaklıklar ve Mahkeme Uygulaması (1967-1969 yıllarına ait mahkeme kararları)",** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S.1, 1970, s. 119-138, (Ansay, Mahkeme Uygulaması)

Ansay, Tuğrul, **Anonim Şirketler Hukuku Dersleri,** Beşinci Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, 1975, (Ansay, Anonim Şirketler)

Antalya, O. Gökhan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1, 1,** Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, (Antalya, Borçlar Genel 1/1)

Antalya, O. Gökhan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1, 3,** Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, (Antalya, Borçlar Genel 1/3)

Antalya, O. Gökhan/ Topuz, Murat, **Medeni Hukuku Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri Cilt: I,** Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019

Arkan, Sabih, **Ticari İşletme Hukuku,** Son Değişikliklere Göre Hazırlanmış 28. Bası, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Yayınları, 2022

Armbrüster, Christian, **Die treuhändersiche Beteiligung an Gesellschaften,** Köln, C. Heymann Verlag, 2001

Arslan Ertürk, Arzu, **Türk İş Hukukunda İşçinin Sadakat Borcu,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010

Arslanlı, Halil, **Kollektif ve Komandit Şirketler,** Türk Ticaret Kanununa Göre Hazırlanmış 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1960, (Arslanlı, Kollektif)

Arslanlı, Halil, **Anonim Şirketler IV. Kısım Anonim Şirketin Hesapları – V. Kısım Anonim Şirketin İnfisahı ve Tasfiyesi,** İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1961, (Arslanlı, Anonim Şirket IV-V)

Atalı, Murat/Ermenek, İbrahim/Erdoğan, Ersin, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018

Ayan, Özge, **"Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin ve Yönetimle Görevli Üçüncü Kişilerin Özen ve Bağlılık Yükümlülüğü",** Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 1-2, 2011, (Ayan, Özen ve Bağlılık), s. 63-89

Ayan, Özge, **Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları,** 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, (Ayan, Sadakat)

Aybay, Aydın/Aybay, Rona/Pehlivan, Ali, **Hukuka Giriş,** 15. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2019

Aydoğan, Fatih, **Ticaret Ortaklıklarında Rekabet Yasağı,** İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005, (Aydoğan, Rekabet Yasağı)

Aydoğan, Fatih, **Tek Kişi Ortaklığı,** İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, (Aydoğan, Tek Kişi)

Aydoğdu, Murat/Kahveci, Ü. Nalan, **Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku)** Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş ve Dipnotlu 4. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2019

Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar,** 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, (Ayhan/Çağlar/Özdamar, Şirketler)

Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet, **Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar,** Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 14. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, (Ayhan/Çağlar/Özdamar, Ticari İşletme)

Ayverdi, İlhan, **Misalli Büyük Türkçe Sözlük (Kubbealtı Lugatı)**, Seçil Ofset, İstanbul, 2010.

Badur, Emel/Turan Başara, Gamze, "**Aile Hukukunda Sadakat Yükümlülüğü ve İhlalinden Kaynaklanan Manevi Tazminat İstemi",** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S.1, 2016, s. 101-136

Bağrıaçık, Safiye Nur, **"Limited Şirkette Bağlılık Yükümü ve Rekabet Yasağı",** İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 2, 2017, s. 251-271

Bahar, Rashid/Peyer, Martin, **Zürcher Kommentar-Die Aktiengesellschaft, Rechte und Pflichten der Aktionäre (Hrsg. Lukas Handschin/Peter Jung),** 2. Völlig neu bearbeitete Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2021

Bahtiyar, Mehmet, **Anonim Ortaklık Anasözleşmesi,** 1. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2001, (Bahtiyar, Anasözleşme)

Bahtiyar, Mehmet, **Ortaklıklar Hukuku,** Güncellenmiş 13. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2019, (Bahtiyar, Ortaklıklar)

Bahtiyar, Mehmet/Ayli, Ali/Şua, Mehmet F./Karamanlıoğlu, Argun, **Ticari İşletme Hukuku,** İstanbul, Beta Yayıncılık, 2022

Barlas, Nami, **Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri,** 4. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016

Başpınar, Veysel, **Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu,** Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2004

Baudenbacher, Carl, "Art. 620", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art 620 N. 1-41

Baudenbacher, Carl/Göbel, Alexander/Speitler, Philipp, "Art. 772", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar**

Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR içinde, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 772 N. 1-38

Bayer, Walter/Hommelhof, Peter/Kleindiek, Detlef, **GmbH-Gesetz,** 20. neu bearbeitete Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2020

Bilge, Mehmet Emin, **"Limited Şirketlerde Ortakların Bilgi Alma Hakkı",** Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. IX, S. 1-2, 2005, s. 429-449

Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan, **Şirketler Hukuku,** 9. Baskı, Bursa, Dora Yayınları, 2013

Bitter, Georg, "§ 13 Juristische Person; Handelsgesellschaft", Franz Scholz (ed.), **Scholz Kommentar zum GmbH-Gesetz I. Band** içinde s. 778-873, 13. neubearbeitete und erweiterte Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2022

Blanc, Olivier, **Das Konkurrenzverbot in der Gesellschaft mit beschränkter Haftung,** Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2014

Bozkurt, Tamer, **Şirketler Hukuku,** Genişletilmiş, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 10. Baskı, Ankara, Legem Yayıncılık, 2019

Bozkurt Yaşar, Sevgi, **Anonim Şirketlerde İşadamı Kararı İlkesinin (Business Judgment Rule) Uygulanması,** 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2015

Böckli, Peter, "was ist wirklich neu? Eine Übersicht / VII. Treuepflicht, Austritts- und Ausschliessungsrecht", Peter Böckli/Peter Forstmoser (ed.), **Das neue schweizerische GmbH-Recht** içinde, Zürich, Schulthess Verlag, 2006, s. 1-43 (Böckli, GmbH-Recht)

Böckli, Peter, **Schweizer Aktienrecht,** 4. Vollständig neuüberarbeitete Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2009, (Böckli, Aktienrecht)

Bucher, Eugen, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil,** 2. Neuberabeitete und erweiterte Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 1988,

Buff, Herbert G., **Compliance Management,** 1. Auflage, Zürich, Dike Verlag, 2015

Buz, Vedat, **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar,** Ankara, Yetkin Yayınları, 2005

Cahn, Andreas/von Spannenberg, Michael Schild, "§53a", Martin Henssler/Gerald Spindler/Eberhard Stilz (ed.), **beck-online Grosskommentar zum Aktienrecht** içinde**,** München, C.H. Beck Verlag, 2023, §53a Rn. 1-73, (https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2Fkomm%2FBeckOGK_15_BandAktG%2FAKTG%2Fcont%2FBECKOGK%2eAKTG%2eP53A%2ehtm, erişim tarihi: 03.06.2022

Canarslan, Gökçe, **Adi Ortaklıkta Ortakların Birbirlerine Karşı İç İlişkideki Borçları,** 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2021

Cankat, Rifat, **Anonim Ortaklıklar Hukukunda İlişkili Taraf İşlemleri,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022

Canözü, Salih, **Anonim Şirketlerde İbra,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021

Cotti, Lukas, **Das vertragliche Konkurrenzverbot-Voraussetzungen, Wirkungen, Schranken,** Freiburg, Universitätsverlag Freiburg Schweiz, 2001

Courvoisier, Matthias, "Art. 84", Baker & McKenzie (ed.), **Schweizerische Zivilprozessordnung (ZPO) (Stämpflis Handkommentar)** içinde, Bern, Stämpfli Verlag, 2010, s. 364-366

Çağbayır, Yaşar, **Ötüken Türkçe Sözlük (Cilt 1),** İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2007, (Çağbayır, Cilt 1)

Çağbayır, Yaşar, **Ötüken Türkçe Sözlük (Cilt 4),** İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2007, (Çağbayır, Cilt 4)

Çamoğlu, Ersin, **"Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Özen Borcu"**, İmran Öktem'e Armağan, Ankara, Sevinç Matbaası, 1970, s. 389-402, (Çamoğlu, Özen Borcu)

Çamoğlu, Ersin, **Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep Kavramı ve Ortağın Haklı Sebeple Çıkarılması,** 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008, (Çamoğlu, Haklı Sebep)

Çamoğlu, Ersin, **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu (Kamu Borçlarından Sorumluluk İle),** Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş Üçüncü Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, (Çamoğlu, Hukuki Sorumluluk)

Çamoğlu, Ersin, **Limited Ortaklıktan Çıkarılma,** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXX, S. 3, 2014, s. 5-20, (Çamoğlu, Çıkarılma)

Çamoğlu, Ersin, **Limited Ortaklıklar Hukukunun Temel İlkeleri,** 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020, (Çamoğlu, Limited Ortaklık)

Çebi, Hakan, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Ortaklıkların Bölünmesi,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, (Çebi, Bölünme)

Çebi, Hakan, "Madde 596", Kemal Şenocak (ed.), **Şirketler Hukuku Şerhi Cilt IV** içinde, 1. Baskı, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2023, s. 4283-4292, (Çebi, m. 596)

Çelik, Nuri/Caniklioğlu, Nurşen/Canbolat, Talat, **İş Hukuku Dersleri,** Yenilenmiş 33. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2020

Çevik, Orhan Nuri, **Kooperatifler Hukuku Uygulaması ve İlgili Mevzuat,** Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 1999

Çonkar, M. Halil, **Anonim Ortaklıkta Ayni Sermaye,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016

Dembski, Jan, **Gesellschaftsrechtliche Treubindungen von Nichtmitgliedern, insbesondere nachmitgliedschaftliche Treupflichten,** Berlin, Duncker & Humblot Verlag, 2009

Demir, Fevzi/Demir, Gönenç, **"İşçinin Sadakat Borcu ve Uygulaması",** Kamu İş Dergisi, C.11, S.1, 2011, s. 1-37

Demir, Remziye, **Kooperatif Ortağının Hak ve Yükümlülükleri,** 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020

Demirayak, Ezgi Başak, " Limited Şirketlerde Ortakların Şirkete Karşı Bağlılık Yükümlülüğü", **Ankara Barosu Dergisi,** C. 76, S. 3, 2018, s. 23-54

Demirkapı, Ertan, **Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hükümlerine Göre Limited Ortaklıkta Payın Devri,** İzmir, Turhan Kitabevi, 2008

Develi Ayverdi, Emine, **Limited Şirket Esas Sermaye Payının Rehni,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021

Devellioğlu, Ferit, **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat,** Yeniden düzenlenmiş ve gözden geçirilmiş 11. Baskı, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları, 1993

Doğan, D. Mehmet, **Temel Büyük Türkçe Sözlük,** 1. Baskı, İstanbul, Bahar Yayınları, 1994

Doğrusöz Koşut, Hanife, **Limited Şirkette Oy Hakkı,** 1. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2021

Domaniç, Hayri, **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi II**, 1. Tıpkı bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010

Dorschner, Sophie, "Art. 84", Karl Spühler/Luca Tenchio/Dominik Infanger (ed.), **Basler Kommentar Schweizerische Zivilprozessordnung (ZPO)** içinde, 3. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2017, Art. 84 N.1-25

Dreher, Meinrad, **"Die gesellschaftsrechtliche Treuepflicht bei der GmbH",** DStR, 31. Jahrgang, H. 44, 1993, s. 1632-1636

Druey, Jean Nicolas/Druey Just, Eva/Glanzmann, Lukas, **Gesellschafts- und Handelsrecht,** 12. Vollständig überarbeitete Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2021

du Pasquier, Shelby/Wolf, Matthias/Oertle, Matthias, "Art. 787", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art 787 N. 1-8, (du Pasquier/Wolf/Oertle, BSK OR-II, Art. 787)

du Pasquier, Shelby/Wolf, Matthias/Oertle, Matthias, "Art. 788", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar**

Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR içinde, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art 788 N. 1-17, (du Pasquier/Wolf/Oertle, BSK OR-II, Art. 788)

Dubs, Dieter/Truffer, Roland, "Art. 706", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art 706 N.1-28

Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan,/Gümüş, Mustafa Alper, **Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku,** Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 2. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2008

Durgut, Ramazan, **"Limited Şirket Esas Sermaye Payı Üzeinde Rehin Kurulması",** Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 26, S. 108, 2013, s. 123-138

Edis, Seyfullah, **Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri,** Gözden Geçirilmiş İkinci Bası, Ankara, Çağ Matbaası, 1983

Edis, Seyfullah/Zevkliler, Aydın/Ertaş, Şeref/Tezcan, Durmuş/Petek, Hasan, " Yenilik Doğurucu İşlemden Rücu Etmek Mümkün Mü? (Bir Yargıtay Kararının Düşündürdükleri)", **Turhan Tûfan Yüce'ye Armağan** içinde, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 2001, s. 29-44

Eifert, Martin, **"Verletzung der Verfassungstreuepflicht durch Leugnen der rechtlichen Existenz der Bundesrepublik",** JURA-Juristische Ausbildung, V. 44, Is. 7, 2022, s. 892-892

Eminoğlu, Cafer, **Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim (Corporate Governance),** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014, (Eminoğlu, Kurumsal Yönetim)

Eminoğlu, Cafer, **"Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından Eşit Şartlarda Eşit İşlem İlkesi",** Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, C. 1, S. 1, 2015, s. 79-88 (Eminoğlu, Eşit İşlem)

Emmerich, Volker, "§13 Juristische Person; Handelsgesellschaft", Franz Scholz (ed.), **Scholz Kommentar zum GmbH-Gesetz I. Band** içinde, 10. neubearbeitete und erweiterte Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2006, s. 722-811

Erdem, Burak, **Kamu Görevlisinin İfade Özgürlüğü,** İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021

Erdem, Ercüment, "Türk ve İsviçre Hukuklarında Eşit İşlem İlkesi", Hamdi Yasaman/H. Ercüment Erdem/H. Ali Dural/Tolga Ayoğlu/S. Anlam Altay/Fülürya Yusufoğlu/Sinan Yüksel (ed.), **İsviçre Borçlar Kanunu'nun İktibasının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukuku'nun Türk Ticaret Hukuku'na Etkileri** içinde**,** İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 393-524

Erdem, Mehmet/Makaracı Başak, Aslı, **Aile Hukuku,** 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022

Erdem, Nuri, **Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi,** 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012

Eren, Erkan, **Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarma ve Ayrılma Akçesi**, 2. Tıpkı Basım, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022

Eren, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 26. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, (Fikret Eren, Borçlar Genel)

Eren, Fikret, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler,** 6. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, (Fikret Eren, Borçlar Özel)

Ertaş, Kudret, **Türk Hukukunda İşçinin Sadakat Borcu,** Ankara, Şafak Matbaası, 1982

Esener, Turhan, **"Borçlar Hukuku Sistemimize Göre Akitlerin İn'ikadında İtimat Prensibini Ehemmiyeti"**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S.3, 1952, s. 166-197

Fastrich, Lorenz, " §13 Juristische Person; Handelsgesellschaft", Ulrich Noack/ Wolfgang Servatius/Ulrich Haas (ed.), **Beck'sche Kurz-Kommentare GmbHG** içinde, 23. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022, §13 Rn. 1-73

Fellmann, Walter, "**Der einfache Auftrag, Art. 394-406 OR,** Berner Kommentar VI, 2, 4 Schweizerisches Zivilgesetzbuch Das Obligationenrecht Die einzelnen Vertragverhältinsse, Bern, Stämpfli Verlag, 1992

Fellmann, Walter/Müller, Karin, "Art. 530", Heinz Hausheer, Hans Peter Walter (ed.), **Die einfache Gesellschaft, Art. 530-544 OR (Berner Kommentar)** içinde, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2006, s. 85-326, (Felmann/Müller, BKomm OR Art. 530)

Fellmann, Walter/Müller, Karin, "Art. 536", Heinz Hausheer, Hans Peter Walter (ed.), **Die einfache Gesellschaft, Art. 530-544 OR (Berner Kommentar)** içinde, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2006, s. 603-635, (Felmann/Müller, BKomm OR Art. 536)

Feuz, Christoph, **Das mitgliedschaftliche Treupflichtregime der GmbH**, Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2017

Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin, **Aile Hukuku,** Yeniden Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş 3. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1986

Fischer, Damian, **Änderungen im Vertragsparteienbestand von Aktionärbindungsverträgen - Vertrags-, gesellschafts- und börsenrechtliche Aspekte,** 1. Auflage, Zürich, Dike Verlag, 2009, (Fischer, Aktionärbindungsverträgen)

Fischer, Damian, **"Rechtsfragen rund um die Freigabe von Geschäftschancen",** AJP, H.7, 2016, s.932-945, (Fischer, Geschäftschance)

Fischer, Damian, **Interessenkonflikte im Schweizer Privat- und Wirtschaftsrecht**, Zürich, Dike Verlag, 2019, (Fischer, Interessenkonflikt)

Fleischer, Holger, **"Gelöste und ungelöste Probleme der gesellschaftsrechtlichen Geschäftschancenlehre",** NZG, 6. Jahrgang, H. 21, 2003, s. 985-1032, (Fleischer, Geschäftschancenlehre)

Fleischer, Holger, **"Die Geschäftschancenlehre im Recht der BGB-Gesellschaft - Von der corporate opportunities zur partnership opportunities doctrine",** NZG, 16. Jahrgang, H. 10, 2013, s. 361-367, (Fleischer, BGB-Gesellschaft)

Fleischer, Holger, **Aktiengesetz Kommentar 1. Band (§1-132) (Hrsg. Karsten Schmidt/Marcus Lutter),** 4. Neu bearbeitete und erweiterte Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2020, (Fleischer, AktG)

Fleischer, Holger, "§ 112 Wettbewerbsverbot", Ingo Drescher/Holger Fleischer/Karsten Schmidt (ed.), **Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch (Band II)** içinde, 5. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022, § 112 Rn. 1-100, (Fleischer, HGB)

Fleischer, Holger/Harzmeier, Lars, **"Zur Abdingbarkeit der Treuepflichten bei Personengesellschaft und GmbH",** NZG, H. 33, 2015, s. 1289-1297, (Fleischer, Abdingbarkeit)

Forstmoser, Peter /Küchler, Marcel, **Aktionärbindungsverträge : rechtliche Grundlagen und Umsetzung in der Praxis,** Zürich, Schulthess Verlag, 2015, (Forstmoser/ Küchler, Aktionär)

Forstmoser, Peter /Küchler, Marcel, **Schweizerisches Aktienrecht 2020,** 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2022, (Forstmoser/ Küchler, Aktienrecht)

Forstmoser, Peter/Meier Hayoz, Arthur/Nobel, Peter, **Scweizerisches Aktienrecht,** Bern, Stämpfli Verlag, 1996

Franko, Nisim, **"Ticaret Şirketlerinde Rekabet Memnuiyeti"**, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XIII, S. 1, 1985, s. 21-64

Gasser, Urs/Eggenberger, Christian/Stäuber, Richard, "Art. 803", Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser (ed.), **Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht (Orell Füssli Kommentar)** içinde, 4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag, 2023, s. 2536-2540, (Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 803)

Gasser, Urs/Eggenberger, Christian/Stäuber, Richard, "Art. 809", Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser (ed.), **Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht (Orell Füssli Kommentar)** içinde, 4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag, 2023, s. 2565-2569, (Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 809)

Gasser, Urs/Eggenberger, Christian/Stäuber, Richard, "Art. 815", Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser (ed.), **Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht (Orell Füssli Kommentar)** içinde, 4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag, 2023, s. 2582-2584, (Gasser/Eggenberger/Stäuber, OFK OR Art. 815)

Gauch, Peter/Schluep, Walter R./Schmid, Jörg/Rey, Heinz/Emmenegger, Susan, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil Band II,** 10. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2014

Gautschi, Georg, **"Der einfache Auftrag, Art.394-406 OR,** Berner Kommentar VI, 2, 4 Schweizerischen Privatrecht Das Obligationenrecht, Die einzelnen Vertragverhältinsse, Bern, Stämpfli Verlag, 1972

Geiser, Thomas, **Die Treuepflicht des Arbeitnehmers und ihre Schranken,** Bern, Stämpfli Verlag, 1983

Germann, Sandro, **Die personalistische AG und GmbH**, Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2015

Gloor, Max O., **Der Treuegedanke im Recht der Handelsgesellschaften,** Aarau, H.R. Sauerländer Verlag, 1943

Goette, Wulf **"Das Anstellungsverhältnis des GmbH-Geschäftsführers in der Rechtsprechung des Bundesgerichtshofs",** DStR, 36. Jahrgang, H. 30, 1998, s. 1137-1143

Gökce, Selman Yavuz, **"Gümrük ve Ticaret Bakanlığının Ticaret Şirketlerini Denetim Yetkisi ve Sonuçları",** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016

Göktürk, Kürşat, **"Şirketler Hukukunda Affectio Societatisin Anlamları",** Başken Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.7, S. 21, 2021, s. 217-234

Götze, Cornelius, "Vorbemerkung § 53a", Wulf Goette/Mathias Habersack/Susanne Kalss (ed.), **Münchener Kommentar zum Aktiengesetz Band 1** içinde, 5. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2019, Vorbemerkung §53a Rn. 1-105, (Götze, MüKo AktG, Vor §53a)

Götze, Cornelius, "§ 53a Gleichbehandlung der Aktionäre", Wulf Goette/Mathias Habersack/Susanne Kalss (ed.), **Münchener Kommentar zum Aktiengesetz Band 1** içinde, 5. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2019, §53a Rn. 1-61, (Götze, MüKo AktG, §53a)

Gözler, Kemal, **İdare Hukuku Cilt II,** Güncellenmiş 3. Baskı, Bursa, Ekin Yayınevi, 2019

Grigoleit**,** Hans Christoph, **Aktiengesetz Kommentar (Hrsg. Hans Christoph Grigoleit),** 2. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2020

Grünewald, Barbara, **Die Gesellschafterklage in der Personengesellschaft und der GmbH**, Tübingen, Mohr Siebeck, 1990, (Grünewald, Gesellschafterklage)

Gülensoy, Tuncer, **Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü**, 1. Cilt, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2007

Gümüş, Mustafa Alper, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt 2,** 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, (Gümüş, Borçlar Özel 2010)

Gümüş, Mustafa Alper, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt II,** 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, (Gümüş, Borçlar Özel 2012)

Gümüş, Mustafa Alper, **Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri,** Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, (Gümüş, Borçlar Genel)

Günay, Ece Deniz/Günay, Gözde Engin, "Limited Şirketlerde Ortaklara Getirilen Bağlılık Yükümü ve Rekabet Yasağına İlişkin TTK m. 613 Hükmünün Değerlendirilmesi", Murat Alışkan/Bilge Utkan Mersin/Sinan Sarıkaya (ed.), **Sermaye Şirketleri Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu** içinde, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 455-482

Gürbüz Usluel, Aslı, **Türk Özel Hukukunda Özellikle Anonim Şirketlerde Ticari Sırların Korunması,** 1. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009

Güriz, Adnan, **Hukuk Başlangıcı,** 11. Baskı, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2006, (Güriz, Hukuk Başlangıcı)

Güriz, Adnan, **Hukuk Felsefesi,** 8. Baskı, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2009, (Güriz, Hukuk Felsefesi)

Hacımuratlar Sevinç, Zeliha/Solak Akman, İnci, "**Devlet Memurlarının Sadakat Yükümlülüğünün Anla ve Kapsamı Üzerine Bir İnceleme",** Prof. Dr. Metin Günday Armağanı Cilt 1, 1. Baskı, Ankara, Atılım Üniversitesi Yayınları No: 65, 2020, s. 529-556

Hamamcıoğlu, Esra, **Aile Tipi Limited Şirketlerde Şirket Sözleşmesi,** Ankara, Yetkin Yayınları, 2022

Handschin, Lukas/Truniger, Christoph, **Die neue GmbH,** 2. Vollständig neu bearbeitete Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2006

Handschin, Lukas/Vonzun, Reto, **Zürcher Kommentar Band V/4a, Die einfache Gesellschaft Art. 530-551 OR,** 4. völlig neu bearbeitete Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2009

Hannigan, Brenda, **Company Law,** Second Edition, New York, Oxford University Press, 2009

Hatemi, Hüseyin/Kalkan Oğuztürk, Burcu, **Aile Hukuku**, 5. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016

Hauschka, Christoph E./Moosmayer, Klaus/Lösler, Thomas, **Corporate Compliance Handbuch der Haftungsvermeidung im Unternehmen,** 3. überabeitete und erweiterte Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2016

Helvacı, Mehmet, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu,** 2. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2001

Helvacı, Mehmet/Çamurcu, Emin/Türkyılmaz, İsmail, "Özellikle Anonim Şirket Açısından Şirket Menfaati Kavramı", H. Ercüment Erdem/Tolga Ayoğlu/S. Anlam Altay/Ali Dural/ Fülurya Yusufoğlu/Sinan H. Yüksel (ed.), **Prof. Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan** içinde, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 309-330

Hintz Bühler, Monika, **Aktionärbindungsverträge,** 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2001

Hueck, Alfred, **"Der Treuegedanke im Recht der offenen Handelsgesellschaften",** Festschrift für Rudolf Hübner zum siebzigsten Geburtstag içinde s. 72-91, Jena, 1935, (Hueck, Handelsgesellschaft)

Hueck, Alfred, **Der Treuegedanke im modernen Privatrecht,** München, Verlag der Akademie der Wissenschaften, 1947, (Hueck, Privatrecht)

Hueck, Alfred, **Das recht der öffenen handelsgesellschaft,** 4. Auflage, Berlin, De Gruyter, 1971, (Hueck, öffene handelsgesellschaft)

Huguenin, Claire/ Müller-Chen, Markus, **Vertragsverhältnisse Teil 2: Arbeitsvertrag, Werkvertrag, Auftrag, GoA, Bürgschaft,** 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2016

İmregün, Oğuz, **Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunları Telif Çareleri,** İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1962, (İmregün, Menfaat İhtilafları)

İmregün, Oğuz, **Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar,** İstanbul, Yasa Yayıncılık, 1989, (İmregün, Kollektif)

İmregün, Oğuz, **Kara Ticareti Hukuku Dersleri,** Yeniden Gözden Geçirilmiş İlaveli 11. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1996, (İmregün, Kara Ticareti)

Janssen, Ulli, **Nomos Kommentar Aktienrecht und Kapitalmarktrecht,** 2. Auflage, Baden-Baden, Nomos Verlag, 2007

Jenne, Tobias, **Verstöße gegen die mitgliedschaftliche Treuepflicht und ihre Rechtsfolgen,** 1. Auflage, Baden-Baden, Nomos Verlag, 2022

Kalaycı Ölçüm, Merve Buse, **Kadın Hastalıkları ve Doğum Doktorunun Tıbbi Müdahaleden Doğan Akdi Sorumluluğu,** Birinci Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019

Kampf, Henning Friedrich Bernard, **Die Abdingbarkeit gesellschaftsrechtlicher Treuepflichten am Beispiel mitgliedschaftlicher und organschaftlicher Treuepflichten gegenüber der GmbH,** Hamburg, Verlag Dr. Kovac, 2016

Kangal, Zeynel T., "Türk Ceza Hukuku Açısından Compliance", Doç. Dr. iur. Erhan Temel, LL.M/Prof. Dr. Adem Sözüer (Ed.), **Türk-Alman Hukuk Sempozyumu Teori ve Uygulama Açısından İşletmelerde Hukuk Kurallarına Uygun Hareket Etme (Compliance) Tartışmaları** içinde, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 73-87

Karakılıç, Hasan, **Limited Ortakıkta Rekabet Yasağı,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019

Karaman Coşgun, Özlem, **Anonim Şirketin Tasfiyesi,** Ankara, Adalet Yayınevi, 2015

Karasu, Rauf, **"Limited Şirketlerde İdare Yetkisi Olmayan Ortakların Şirketle Rekabet Etme Yasağı",** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXII, S. 3, 2004, (Karasu, Rekabet Yasağı)

Karasu, Rauf, Limited Şirketlerde Ortakların Sadakat Yükümlülüğü-I, **Yaklaşım Dergisi,** S. 148 (Nisan), 2005, s. 244-248, (Karasu, Sadakat Yükümlülüğü-I)

Karasu, Rauf, Limited Şirketlerde Ortakların Sadakat Yükümlülüğü-II, **Yaklaşım Dergisi,** S. 149 (Mayıs), 2005, s. 234-236, (Karasu, Sadakat Yükümlülüğü-II)

Karasu, Rauf, **Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi,** Güncelleştirilmiş 2. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015 (Karasu, Emredici Hükümler)

Karasu, Rauf, **"Limited Şirket Esas Sözleşmesi ile Ortakların Diğer Ortaklarla Rekabet Etme Yasağı Öngörülebilir mi?",** Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XX, S. 2, 2016, s. 61-71, (Karasu, Esas Sözleşme)

Karayalçın, Yaşar, **Ticaret Hukuku II Şirketler Hukuku A. Giriş-Adi Şirket-Ticaret Şirketleri (Kollektif-komandit-limited-kooperatif şirketler),** İkinci Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, 1973

Kaya, Arslan, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı,** Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Sözkesen Matbaacılık), 2001

Kendigelen, Abuzer, **Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı,** İstanbul, Beta Yayıncılık, 1994, (Kendigelen, İntifa)

Kendigelen, Abuzer, **Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler,** Güncellenmiş 2. Basıdan 3. (Tıpkı) Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, (Kendigelen, İlk Tespitler)

Kendigelen, Abuzer/Kırca, İsmail, **Şirketler Hukuku Cilt:I Giriş, Adi Şirket, Ticaret Şirketleri: Genel Hükümler ve Şahıs Şirketleri,** 1. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, (Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-I)

Kendigelen, Abuzer/Kırca, İsmail, **Şirketler Hukuku Cilt: III Sermayesi Paylara Bölünmüş (Paylı) Komandit Şirket ile Limited Şirket,** 1. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022, (Kendigelen/Kırca, Şirketler Hukuku-III)

Kervankıran, Emrullah, **Anonim Şirketlerin Tasfiyesi,** 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015

Kılıçoğlu, Ahmet M., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler,** Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 25. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2021

Kırca, İsmail, **Ticari Mümessillik**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996, (Kırca, Ticari Mümessillik)

Kırca, İsmail, "Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarında Takdir Yetkisi-Özen Borcu", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXII, S. 3, 2004, s. 84-96, (Kırca, Takdir Yetkisi)

Kırca, İsmail, **Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü,** Güncellenmiş Üçüncü Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022, (Kırca, Hükümsüzlük)

Kırca, İsmail/Şehirali Çelik, Feyzan Hayal/Manavgat, Çağlar, **Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1, Temel Kavramlar ve İlkeler, Kuruluş, Yönetim Kurulu,** Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2013, (Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, Cilt 1)

Kırca, İsmail/Şehirali Çelik, Feyzan Hayal/Manavgat, Çağlar, **Anonim Şirketler Hukuku Cilt 2/2, Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü,** Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2016, (Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, Cilt 2/2)

Kıygı, Osman Nazım, **Hukuk ve Ekonomi Terimleri Sözlüğü – Wörterbuch der Rechts- und Wirtschaftssprache 1**, München, C.H. Beck, 1997

Koch, Jens, **Beck'sche Kurz Kommentar Aktiengesetz,** 17. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2023

Koehler, Dirk, **Die GmbH in der Schweiz un in Deutschland,** Zurich, Schulthess Verlag, 2005

Korkut, Ömer, **Anonim Şirketlerde İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği,** Ankara, Adalet Yayınevi, 2007, (Korkut, Yönetim Kurulu)

Korkut, Ömer, **"Anonim Şirketlerde Şirket Menfaati Kavramının Somutlaştırılması",** Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 2, 2007, s. 1-9, (Korkut, Menfaat)

Kortunay, Ayhan, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Üyelerin Bilgi Edinme Hakkı,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2015

Kölz, Christian, **Die Zwangsvollstreckung von Unterlassungspflichten im schweizerischen Zivilprozessrecht,** Zürich, Schulthess Verlag, 2007

Kratz, Brigitta, "Art. 812", Vito Roberto, Hans Rudolf Trüeb (ed.), **GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere (Art. 772-1186 OR)/Bucheffektengesetz (Handkommentar zum Schweizer Privatrecht)** içinde s. 202-205, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2016, (Kratz, CHK OR Art. 812)

Kratz, Brigitta, "Art. 815", Vito Roberto, Hans Rudolf Trüeb (ed.), **GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere (Art. 772-1186 OR)/Bucheffektengesetz (Handkommentar zum Schweizer Privatrecht)** içinde, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2016, s. 211-214, (Kratz, CHK OR Art. 812)

Kumkar, Lea Katharine, **"Die actio pro socio im GmbH-Recht Zur Entwicklung und Anwendung der Gesellschafterklage in der Gesellschaft mit beschränkter Haftung",** NZG, H. 26, 2020, s.1012-1021

Kumpan, Christoph **Der Interessenkonflikt im deutschen Privatrecht,** Tübingen, Mohr Siebeck, 2014

Kunz, Peter V., **Der Minderheitenschutz im schweizerischen Aktienrecht,** Bern, Stämpfli Verlag, 2001

Kuru, Baki/Aydın, Burak, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı,** 7251 Sayılı Kanun Değişiklikleri İşlenmiş 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021

Lambert, Claude André, **Das Gesellschaftsinteresse als Verhaltensmaxime des Verwaltungsrates der Aktiengesellschaf,** Bern, Stämpfli Verlag, 1992

LArbG Baden-Württemberg Urteil vom 2.2.2022, 10 Sa 66/21, 2022, http://lrbw.juris.de/cgi-bin/laender_rechtsprechung/document.py?Gericht=bw&nr=37085, (erişim tarihi:)

Lengauer, Daniel, **Compliance**, Zürich, Schulthess Verlag, 2019

Lieder, Jan, "§ 13 Juristische Person; Handelsgesellschaft", Lutz Michalski/Andreas Heidinger/Stefan Leible/Jessica Schmidt (ed.), **Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz) Band I** içinde, 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2023, §13 Rn. 1-481

Lutter, Marcus, **"Theorie der Mitgliedschaft : — Prolegomena zu einem Allgemeinen Teil des Korporationsrechts",** AcP, 180. Band, H. 1/2, April 1980, s. 84-159

Mahlmann, Matthias, **Rechtsphilosophie und Rechtstheorie,** 3. Aufl.,Baden-Baden, Nomos Verlag, 2015

Markus, Alexander R., "Art.84", Heinz Hausheer, Hans Peter Walter (ed.), **Schweizerische Zivilprozessordnung Band:1 Art.1-149 ZPO (Berner Kommentar)** içinde s. 908-911, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2012, (Markus, BKomm ZPO, Art. 84)

Markus, Alexander R., "Art.88", Heinz Hausheer, Hans Peter Walter (ed.), **Schweizerische Zivilprozessordnung Band:1 Art.1-149 ZPO (Berner Kommentar)** içinde s. 954-975, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2012, (Markus, BKomm ZPO, Art. 88)

Maul, Silja, **Beck'sches Handbuch der AG (Hrsg. Florian Drinhausen/Hans-Martin Eckstein),** 3. Vollständig überarbeitete und ergänzte Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2018

Mayer, Bernd R./Albrecht vom Kolke, Michael, **Akitengesetz Kommentar (Hrsg. Wolfgang Hölters/Markus Weber),** 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022

Meier Hayoz, Arthur/Forstmoser, Peter, **Schweizerisches Gesellschaftsrecht mit Einbezug des künftigen Rechnungslegungsrecht und der Aktienrechtsreform,** Elfte vollständig neu bearbeitete Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2012

Memiş, Tekin, **"Birden Fazla Şirkette Yönetim Kurulu Üyeliği ve Sorumluluk Halleri",** Terazi Hukuk Dergisi, C. 14, S. 151 (Özel Sayı), 2019, s. 38-45

Merkt, Hanno, "Gleichbehandlung im Gesellschaftsrecht rechtsvergleichend"**,** Stefan Grundmann/Hanno Merkt/Peter o. Mülbert (Hrsg.), **Festschrift für Klaus J. Hopt zum 80. Geburtstag am 24 August 2020** içinde, Berlin/Boston, De Gruyter, 2020, s. 775-803, (Merkt, Gleichbehandlung)

Merkt, Hanno, "§13 Juristische Person; Handelsgesellschaft", Holger Fleischer/Wulf Goette (ed.), **Münchener Kommentar zum GmbHG (Band I)** içinde, 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022, §13 Rn. 1-389, (Merkt, MüKo GmbH, §13)

Messer, Rémy, **Rückwirkung im Gesellschaftsrecht,** Bern, Stämpfli Verlag, 2013

Nigg, Hans, "Art. 866", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 866 N. 1-12

Nodoushani, Andreas, **Die Treuepflicht der Aktionäre und ihrer Stimmrechtsvertreter,**1. Auflage, Baden-Baden, Nomos Verlag, 1997

Nomer, N. Füsun, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü**, 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1999

Nussbaum, Martin F./Sanwald, Reto/Scheidegger, Markus, **Kurzkommentar zum neuen GmbH-Recht,** Muri bei Bern, Cosmos Verlag, 2007

Oğuzman, M. Kemal/Barlas, Nami, **Medeni Hukuk Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar,** 22. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016

Oğuzman, M. Kemal/Seliçi, Özer/Oktay Özdemir, Saibe, **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler),** 16. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016

Okutan Nillson, Gül, **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Sözleşmeleri,** Ankara, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, 2004

Oser, David/Weber, Rolf H., "Art. 398", Corinne Widmer Lüchinger/David Oser (Ed.)**, Basler Kommentar Obligationenrecht-I Art 1- 529 OR** içinde**,** 7. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2019, Art. 398 N. 1-35

Özçelik Çalış, S. Gizem, **Aldatılan Eşin Manevi Tazminat Talebi,** Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021

Özdemir, Semih Sırrı, **İş Adamı Kararı İlkesi (Business Judgment Rule) ve Türk Hukukunda Uygulanabilirliği,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017

Öztan, Bilge, **Aile Hukuku,** 6. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2015

Öztürk Dirikkan, Hanife, **Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı,** Ankara, Yetkin Yayınları, 2005

Parlatır, İsmail, **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü,** 3. Baskı, Ankara, Yargı Yayınevi, 2011

Paslı, Ali, **Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi (Corporate Governance),** 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2004, (Paslı, Kurumsal Yönetim)

Paslı, Ali, **"Anonim Ortaklıkta Kontrol Sahibinin Özel Durumu"** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.LXVI, S. 2, 2008, s. 345-357 (Paslı, Kontrol Sahibi)

Paslı, Ali, **"Yeni Türk Ticaret Kanunu Anonim Ortaklık Hükümlerinin Tanıtılması (I) YTK Kitap 2 – Kısım 4 - Bölüm 1 Genel Hükümler ve Temel İlkeler",** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXVII, S. 3, 2011, s. 137-167, (Paslı, AO Hükümlerinin Tanıtılması I)

Paslı, Ali, **"Compliance Kavramının Ortaklıklar Hukukundaki Anlamı ve Sorumluluk Sistemine Etkisi",** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXI, S. 2, 2013, s. 317-334, (Paslı, Compliance)

Pekcanıtez, Hakan, "§9 Dava Hakkında Genel Bilgiler", Hakan Pekcanıtez, Muhammet Özekes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz (ed.), **Medeni Usul Hukuku Cilt II (Pekcanıtez Usul)** içinde, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 923-1107

Pfenninger, Markus, "Art. 821", Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser (ed.), **Kommentar zum Schweizerischen**

Obligationenrecht (Orell Füssli Kommentar) içinde, 4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag, 2023, s. 2589-2593

Pfenninger, Markus, "Art. 822", Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser (ed.), **Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht (Orell Füssli Kommentar)** içinde, 4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag, 2023, s. 2594-2595, (Pfenninger, OFK OR Art. 822)

Pfenninger, Markus, "Art. 823", Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser (ed.), **Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht (Orell Füssli Kommentar)** içinde, 4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag, 2023, s. 2597-2598, (Pfenninger, OFK OR Art. 823)

Pläster, Sebastian, **Mitgliedschaftliche Treuepflicht in der GmbH, der Limited und im Statut der Europäischen Privatgesellschaft**, 1. Auflage, Baden-Baden, Nomos Verlag, 2013

Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin, **Ortaklıklar Hukuku-I,** Yeniden Yazılmış 13. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014, (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-I)

Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin, **Ortaklıklar Hukuku-II,** Yeniden Yazılmış 13. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017, (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar-II)

Postacıoğlu, İlhan E./Altay, Sümer, **Medeni Usul Hukuku Dersleri,** Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 7. Bas, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015

Pöhlmann, Peter, **Genossenschaftsgesetz (Hrsg. Peter Pöhlmann/Andreas Fandrich/Joachim Bloehs),** 4. Neubearbeitete Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2012

Pulaşlı, Hasan, **"Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Özen Yükümlülüğü ve Müteselsil Sorumluluğu"**, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXV, S. 1, 2009, s. 25-63

Pulaşlı, Hasan, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar,** Güncellenmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017, (Pulaşlı, Genel Esaslar)

Pulaşlı, Hasan, **"Compliance Kavramı ve Yönetim Organının Compliance Sorumluluğu"** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXXV, S. 2, 2019, s. 27-59, (Pulaşlı, Compliance)

Pulaşlı, Hasan, **Şirketler Hukuku Şerhi (Cilt I, II, III, IV),** Tamamen Yenilenmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2022, (Pulaşlı, Şerh I, II, III, IV)

Raiser, Thomas, **"§14 Geschäftsanteil",** Peter Ulmer/Mathias Habersack/Martin Winter (ed.), **Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter**

Haftung Großkommentar (Band I) içinde, 1. Auflage, Tübingen, Mohr Siebeck, 2005, s. 964-1015

Reiner, Günter, **Unternehmerisches Gesellschaftsinteresse und Fremdsteuerung: Eine rechtsvergleichende Studie zum Schutz der Kapitalgesellschaft vor dem Mißbrauch organschaftlicher Leitungsmacht,** Wirtschaftsrecht in Europa Band 2, München, C.H. Beck Verlag, 1995

Ridley, Ann/Shepherd, Chris, **Company Law,** Abingdon, Routledge, 2015

Rieckers, Oliver, **Münchener Handbuch des Gesellschaftsreschts Band 4 Aktiengesellschaft (Hrsg. Michael Hoffmann-Becking),** 5. neubearbeitete Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2020

Römermann, Volker, "§ 46 Aufgabenkreis der Gesellschafter", Andreas Heidinger/Stefan Leible/Jessica Schmidt (ed.), **Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz)** içinde, 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2023, § 46 Rn. 1-534

Sahan, Olivier, "Strafrecht und Compliance in der Praxis", Doç. Dr. iur. Erhan Temel, LL.M/Prof. Dr. Adem Sözüer (Ed.), **Türk-Alman Hukuk Sempozyumu Teori ve Uygulama Açısından İşletmelerde Hukuk Kurallarına Uygun Hareket Etme (Compliance) Tartışmaları** içinde, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 60-72

Sanwald, Reto, **Austritt und Ausschluss aus AG und GmbH,** 1. Auflage, Zürich, Dike Verlag, 2009

Schäfer, Carsten, "§ 705 Inhalt des Gesellschaftsvertrags", Franz Jürgen Säcker/Roland Rixecker/Hartmut Oetker/Bettina Limperg (ed.), **Müncehener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch Band 7 (§ 705-853 BGB, PartGG, ProdHaftG)** içinde, 8. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2020, § 705 Rn. 1-393

Schenker, Franz, "Art. 776", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art 776 N.1-10

Schmid, Christoph, "Art.680", Vito Roberto, Hans Rudolf Trüeb (ed.), **Personengesellschaften und Akitengesellschaft-Vergütungsverordnung (Handkommentar zum Schweizer Privatrecht)** içinde, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2016, s. 511-513

Schmidt, Benjamin, **Die schweizerische GmbH nach der Revision des Obligationenrechts**, 1. Auflage, Baden-Baden, Nomos Verlag, 2018

Schmidt, Karsten, **Gesellschaftsrecht,** Köln/Berlin/Bonn/Münchens, Carl Heymanns Verlag, 1986, (Karsten Schmidt, Gesellschaftsrescht)

Schmidt, Karsten, "§46 Aufgabenkreis der Gesellschafter", Franz Scholz (ed.), **Scholz Kommentar zum GmbH-Gesetz II. Band** içinde, 12. neubearbeitete und

erweiterte Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2021, s. 896-999 (Karsten Schmidt, Scholz Komm.)

Seibt, Christoph H., "§ 14 Einlagepflicht", Franz Scholz (ed.), **Scholz Kommentar zum GmbH-Gesetz I. Band** içinde, 12. neubearbeitete und erweiterte Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2018, s. 879-951

Senyen Kaplan, E. Tuncay, **Bireysel İş Hukuku,** Yenilenmiş 8. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 2017

Serozan, Rona, **Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku,** 6. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015

Serozan, Rona/Baysal, Başak/Sanlı, Kerem Cem, **Borçlar Hukuku Özel Bölüm,** Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018

Sevi, Ali Murat, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyeleri ve Yöneticilerin Özen Yükümlülüğü,** Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021

Siffert, Rino/Fischer, Marc Pascal/Petrin, Martin, "Art. 776a", Baker & McKenzie (ed.), **GmbH-Recht (Stämpflis Handkommentar)** içinde, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2008, s. 20-34, (Siffert/Fischer/Petrin, SHK OR Art. 776a)

Siffert, Rino/Fischer, Marc Pascal/Petrin, Martin, "Art. 803", Baker & McKenzie (ed.), **GmbH-Recht (Stämpflis Handkommentar)** içinde, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2008, s. 184-189, (Siffert/Fischer/Petrin, SHK OR Art. 803)

Siffert, Rino/Fischer, Marc Pascal/Petrin, Martin, "Art. 812", Baker & McKenzie (ed.), **GmbH-Recht (Stämpflis Handkommentar)** içinde, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2008, s. 272-277, (Siffert/Fischer/Petrin, SHK OR Art. 812)

Siffert, Rino/Fischer, Marc Pascal/Petrin, Martin, "Art. 815", Baker & McKenzie (ed.), **GmbH-Recht (Stämpflis Handkommentar)** içinde, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2008, s. 286-290, (Siffert/Fischer/Petrin, SHK OR Art. 815)

Siffert, Rino/Fischer, Marc Pascal/Petrin, Martin,, "Art. 821", Baker & McKenzie (ed.), **GmbH-Recht (Stämpflis Handkommentar)** içinde, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2008, s. 318-323, (Siffert/Fischer/Petrin, SHK OR Art. 821)

Siffert, Rino/Fischer, Marc Pascal/Petrin, Martin, "Art. 823", Baker & McKenzie (ed.), **GmbH-Recht (Stämpflis Handkommentar)** içinde, 1. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2008, s. 332-334, (Siffert/Fischer/Petrin, SHK OR Art. 823)

Sommer, Christa, **Die Treuepflicht des Verwaltungsrats gemäss Art. 717 Abs. 1 OR,** Zürich/St. Gallen, Dike Verlag AG, 2010

Sopacı Öztuna, Birgül, **Limited Şirketlerde Müdür,** Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, (Sopacı Öztuna, Müdür)

Sopacı Öztuna, Birgül, **"Limited Şirkette İntifa Hakkı Sahibi Bağlılık Yükümlülüğüne ve Rekabet Yasağına Tabi Tutulabilir mi?",** Terazi Hukuk Dergisi, C. 17, S. 191, 2022, s. 97-115, (Sopacı Öztuna, İntifa)

Sözüer, Adem, "Önsöz", Doç. Dr. iur. Erhan Temel, LL.M/Prof. Dr. Adem Sözüer (Ed.), **Türk-Alman Hukuk Sempozyumu Teori ve Uygulama Açısından İşletmelerde Hukuk Kurallarına Uygun Hareket Etme (Compliance) Tartışmaları** içinde, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. VII-IX

Spindler, Gerald, "§ 88 Wettbewerbsverbot", Wulf Goette/Mathias Habersack/Susanne Kalss (ed.), **Münchener Kommentar zum Aktiengesetz (Band II)** içinde, 6. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2023, §88 Rn. 1-76

Staehelin, Adrian/Staehelin, Daniel/Grolimund, Pascal/Bachofner, Eva, **Zivilprozessrecht**, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2019

Stäuber, Richard, **Der Schutz von Geschäftsgeheimnissen im Zivilprozess**, Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2011

Stäubli, Christoph, "Art. 821", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art 821 N.1-23, (Stäubli, BSK OR-II, Art. 821)

Stäubli, Christoph, "Art. 822", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art 822 N.1-8, (Stäubli, BSK OR-II, Art. 822)

Stäubli, Christoph, "Art. 823", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed**.),** **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art 823 N.1-7, (Stäubli, BSK OR-II, Art. 823)

Steininger, Thomas Alexander, **Interessenkonflikte des Verwaltungsrates,** Zürich, Schulthess Juristische Medien AG, 2011

Strelau, Susanne, **Wettbewerbsverbote für den GmbH-Geschäftsführer und Befreiungsmöglichkeiten,** Marburg, Tectum Verlag, 1999

Sulu, Muhammed, **Ticari Sırların Korunması,** Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, (Sulu, Sır)

Sulu, Muhammed, **Anonim Ortaklıklarda Şirket Menfaati Kavramı,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, (Sulu, Menfaat)

Sümer, Haluk Hâdi, **İş Hukuku,** Gözden Geçirilmiş 26. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022

Süzek, Sarper, **İş Hukuku,** Yenilenmiş 18. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2019

Şahin, Ayşe, **Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi,** 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013

Şener, Oruç Hami, **Adi Ortaklık**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2008 (Şener, Adi Ortaklık)

Şener, Oruç Hami, **Anonim Ortaklıkta Ek Tasfiye (İhya),** 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, (Şener, İhya)

Şener, Oruç Hami, **Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi,** 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, (Şener, Ticari Temsilci)

Şener, Oruç Hami, **Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku,** Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017, (Şener, Limited Ortaklık)

Şener, Oruç Hami, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı,** Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019 (Şener, Ortaklıklar)

Şener, Oruç Hami, **Yeni TTK Döneminde Anonim ve Limited Ortaklıklara İlişkin Verilen Yargıtay Emsal Kararların Değerlendirilmesi,** 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2020, (Şener, Yargıtay Kararları)

Tanrıver, Süha, **Medeni Usul Hukuku Cilt I**, Tümüyle Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018

Taşdelen, Nihat, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2011

Taştekin, Sinem, **"Vekilin Vekalet Sözleşmesinden Kaynaklanan Özen Borcu",** İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk fakültesi Dergisi, C.6, S.2, 2019, s. 83-105.

Tekinalp, Ünal, **Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Yönetime Katılma Sorunları,** İstanbul, Formül Matbaası, 1979, (Tekinalp, Yönetime Katılma)

Tekinalp, Ünal, **Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları,** Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, (Tekinalp, Tek Kişi Ortaklığı)

Tekinalp, Ünal, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, Değişiklikler ve İkincil Düzenlemelerle Güncelleştirilmiş 5. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020, (Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları)

Temel, Erhan, "Compliance-System in der Aktiengesellschaft", Doç. Dr. iur. Erhan Temel, LL.M/Prof. Dr. Adem Sözüer (Ed.), **Türk-Alman Hukuk Sempozyumu Teori ve Uygulama Açısından İşletmelerde Hukuk Kurallarına Uygun Hareket Etme (Compliance) Tartışmaları** içinde, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 1-21

Telschow, Hilke, **Ungeschreibene Wettbewerbsverbot in der GmbH,** Göttingen, 2004

Teoman, Ömer, **"Kooperatif Ortaklarının Bağlılık Yükümüne İlişkin 17 Haziran 1975 Tarihli İsviçre Federal Mahkemesi Kararı (BGE 101 II 125-130)",** İktisat ve Maliye Dergisi, C. 22, S. 10, 1975, s.418-421

Thalmann, Anton, **Die Treuepflicht der Verwaltung der Aktiengesellschaft,** Zürich, Juris Druck Verlag, 1975

Thüsing, Gregor, **Beschäftigtendatenschutz und Compliance (Hrsg. Gregor Thüsing/Gerrit Forst/Stephan Pötters/Thomas Granetzny/Johannes Traut),** 3. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2021

Tietze, Andreas, **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati Birinci Cilt,** 1. Baskı, Ankara, Türkiye Bilimler Akademisi, 2016

Tiftik, Mustafa/Bolat, Elif, "**Uygulamada Vekilin Özen Borcu",** Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 2, 2017, s. 165-180

Tokcan, F. Pelin, **Limited Ortaklıkta Oy Hakkından Yoksunluk**, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018

Torwegge, Christoph, **Treue- und Sorgfaltspflichten im englischen und deutschen Gesellschaftsrecht,** 1. Auflage, Wiesbaden, Gabler GWV Fachverlage GmbH, 2009

Truffer, Roland/Dubs, Dieter, "Art. 806", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde Art 806 N.1-10, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016,

Trüeb, Hans Rudolf, "Art. 803", Vito Roberto, Hans Rudolf Trüeb (ed.), **GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere (Art. 772-1186 OR)/Bucheffektengesetz (Handkommentar zum Schweizer Privatrecht)** içinde, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2016, s. 149-152, (Trüeb, CHK OR Art. 803)

Trüeb, Hans Rudolf, "Art. 821", Vito Roberto, Hans Rudolf Trüeb (ed.), **GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere (Art. 772-1186 OR)/Bucheffektengesetz (Handkommentar zum Schweizer Privatrecht)** içinde, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2016, s. 223-227, (Trüeb, CHK OR Art. 821)

Trüeb, Hans Rudolf, "Art. 823", Vito Roberto, Hans Rudolf Trüeb (ed.), **GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere (Art. 772-1186 OR)/Bucheffektengesetz (Handkommentar zum Schweizer Privatrecht)** içinde, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2016, s. 232-235, (Trüeb, CHK OR Art. 823)

Trüeb, Hans Rudolf, "Art. 827", Vito Roberto, Hans Rudolf Trüeb (ed.), **GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere (Art. 772-1186 OR)/Bucheffektengesetz (Handkommentar zum Schweizer Privatrecht)** içinde, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 2016, s. 244-245, (Trüeb, CHK OR Art. 827)

Uçaryılmaz, Talya Şans, **"Roma Hukukunda Sözleşmesel Bona Fides (Dürüstlük Kuralı) Kavramı ve Çağdaş Hukuka Etkisi",** Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 135 (Mart-Nisan), 2018, s. 335-382

Ulaş, Işıl, **"Uygulamacı Gözü ile Türk Ticaret Kanunu Tasarı'sına Bakış,** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXIII, S. 2, 2005, s. 186-210

Uşan, M. Fatih/Erdoğan, Canan, **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku,** Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022

Uzunallı, Sevilay, **Anonim Şirkette İşletme Konusu,** Ankara, Adalet Yayınevi, 2013

Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/Kaya, Arslan/Nomer Ertan, N. Füsun, **Ticari İşletme Hukuku,** Güncellenmiş ve Kısmen Yeniden Yazılmış 6. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019

Ünlütepe, Mustafa, **Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması Sebebine Dayalı Boşanma (TMK m. 166/I-III,** Birinci Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019

Vischer, Markus D. "Art. 680", Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser (ed.), **Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht (Orell Füssli Kommentar)** içinde, 4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag, 2023, s. 2017-2021,

Vogt, Hans-Ueli, "Art. 678", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde**,** 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 678 N.1-48 (Vogt, BSK OR-II, Art. 678)

Vogt, Hans-Ueli, "Art. 680", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde**,** 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 680 N.1-31, (Vogt, BSK OR-II, Art. 680)

von der Crone, Hans Caspar, **Aktienrecht,** 2. Vollständig überarbeitete Auflage auf der Grundlage des revidierten Aktienrechts vom 19. Juni 2020, Bern, Stämpfli Verlag, 2020

Wagner, Jörg, **"Entfernung aus dem Beamtenverhältnis wegen Verletzung der Verfassungstreuepflicht durch Leugnen der rechtlichen Existenz der Bundesrepublik Deutschland",** Neues Polizeiarchiv, Is.7, 2022, s. 1-4

Watter, Rolf, "Art. 464", Corinne Widmer Lüchinger/David Oser (Ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-I Art 1- 529 OR** içinde, 7. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2019, Art. 464 N. 1-12, (Watter, BSK OR-I, Art. 464)

Watter, Rolf, "Art. 815", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 815 N. 1-20, (Watter, BSK OR-II, Art. 815)

Watter, Rolf/Roth Pellanda, Katja, "Art. 717", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 717 N. 1-42, (Watter/Roth Pellanda, BSK OR-II, Art. 717)

Watter, Rolf /Roth Pellanda, Katja, "Art. 812", Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Rolf Watter (ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-II Art. 530-964 OR** içinde, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 812 N. 1-17, (Watter/Roth Pellanda, BSK OR-II, Art. 812)

Weber, Markus, "§ 88 Wettbewerbsverbot", Wolfgang Hölters/Markus Weber (ed.), **Aktiengesetz** içinde, 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022, § 88 Rn. 1-26

Weber, Rolf H./Emmenegger, Susan, **Die Folgen der Nichterfüllung, Art. 97-109 OR (Berner Kommentar),** 2. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2020

Wicke, Hartmut, **Beck'sche Kompakt-Kommentare GmbHG,** 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2020

Widmer, Markus/Costantini, Renato/Ehrat, Felix R., "Art. 160", Corinne Widmer Lüchinger/David Oser (Ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-I Art 1-529 OR** içinde, 7. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2019, Art. 160 N. 1-27

Wiegand, Wolfgang, "Art. 97", Corinne Widmer Lüchinger/David Oser (Ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-I Art 1- 529 OR** içinde, 7. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2019, Art. 97 N. 1-63, (Wiegand, BSK OR-I, Art. 97)

Wiegand, Wolfgang, "Art. 98", Corinne Widmer Lüchinger/David Oser (Ed.), **Basler Kommentar Obligationenrecht-I Art 1- 529 OR** içinde, 7. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2019, Art. 98 N. 1-12, (Wiegand, BSK OR-I, Art. 98)

Wilhelmi, Rüdiger, "§ 13 Juristische Person; Handelsgesellschaft", Hildegard Ziemons/Carsten Jaeger/Möritz Pöschke (ed.), **Beck'scher Online Kommentar GmbHG** içinde § 13 Rn. 1-238, 57. Edition, München, C.H. Beck Verlag, 2023, (https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2Fkomm%2FBeckOKGmbHG_57%2FGMBHG%2Fcont%2FBECKOKGMBHG%2eGMBHG%2eP13%2ehtm, erişim tarihi: 04.09.2022

Winter, Martin, **Mitgliedschaftliche Treubindungen im GmbH-Recht,** München, C.H. Beck Verlag, 1988

Wohlmann, Herbert, **Die Treuepflicht des Aktionärs**, Zurich, Schultess Verlag, 1968

Würsch, Daniel A., **Der Aktionär als Konkurrent der Gesellschaft: Seine rechtliche Stellung sowie Massnahmen zur Verhinderung einer Schädigung von Gesellschaft und Mitaktionären,** Zürich, Schultess Verlag, 1989

Yağmur, Setenay, **Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020

Yaşar, Tuğçe Nimet, **Anonim Şirketler Hukukunda Uyum (Compliance),** İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020

Yavuz, Cevdet/Acar, Faruk/Özen, Burak, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler),** Güncellenmiş ve Yenilenmiş 15. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2018

Yıldırım, Abdülkerim, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler,** Güncellenmiş 8. Baskı, Ankara, Monopol Yayınları, 2018

Yıldırım, Ali Haydar, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklık Müdürünün Hukukuki Durumu,** İzmir, Turhan Kitabevi, 2008, (Ali Haydar Yıldırım, Müdür)

Yıldırım, Ali Haydar, **6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi,** 1. Baskı, Bursa, Dora Yayınları, 2013, (Ali Haydar Yıldırım, Fesih)

Yıldız, Burçak, **"TTK Tasarısı'nda Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TTK m. 137 Hükmündeki "Ultra Vıres" Sınırlamasının Yerindeliğinin Değerlendirilmesi",** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 55, S.1, 2006, s. 321-353

Yıldız, Şükrü, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku,** 1. Baskı, İstanbul, Arıkan Basım Yayım Dağıtım, 2007, (Şükrü Yıldız, Limited Şirket)

Yılmaz, Abdüssamet, **Anonim Ortaklık Payının Rehin ve Hapis Haklarına Konu Olması,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020

Yılmaz, Asuman, **Türk, İsviçre ve Alman Hukuklarında Şirketler Topluluğuna Güvenden Doğan Sorumluluk,** 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010

Yılmaz, Süleyman, **Hukuk Başlangıcı,** Ankara, Yetkin Yayınları, 2019

Yurtbaşı, Fatih, **Anonim Ortaklıkta Özel Denetim,** 1. Baskı, İstanbul On İki Levha Yayıncılık, 2019

Yongalık, Aynur, **Adi Şirkette Sermaye Payı,** Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Feryal Matbaacılık), 1991 (Yongalık, Adi Şirket)

Yongalık, Aynur, **Şahıs Şirketlerinde Ortak Davası (Actio Pro Socio),** Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2010, (Yongalık, Ortak Davası)

Zevkliler, Aydın/Gökyayla, K. Emre, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 20. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020